

Hallituksen esitys eduskunnalle (luonnos 30.4.2020)

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi oppivelvollisuuslaki ja laki tutkintokoulutukseen valmistavasta koulutuksesta sekä muutettavaksi näihin uusiin annettaviin lakeihin liittyen perusopetuslakia, lukiolakia, ammatillisesta koulutuksesta annettua lakia, vapaasta sivistystyöstä annettua lakia, opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettua lakia, valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annettua lakia, opintotukilakia, koulumatkatukilakia, ylioppilastutkinnosta annettua lakia sekä eräitä muita lakeja. Esitys liittyy hallitusohjelman kirjauksiin oppivelvollisuuden korottamisesta 18 ikävuoteen, ohjauksen vahvistamisesta, toisen asteen koulutuksen maksuttomuudesta sekä toisen asteen valmistavien koulutusten ja nivelvaiheen ohjauksen kehittämisestä.

Esityksessä ehdotetaan oppivelvollisuuden laajentamista koskemaan perusopetuksen jälkeistä toisen asteen koulutusta siihen asti, kun henkilö täyttää 18 vuotta. Perusopetuksen jälkeen oppivelvollisuutta suoritettaisiin lukiokoulutuksessa, ammatillisessa koulutuksessa tai perusopetuksen jälkeisissä erilaisissa nivelvaiheen koulutuksissa. Oppivelvollisella olisi perusopetuksen päättymisen jälkeen hakeutumisvelvollisuus toisen asteen koulutukseen. Opetuksen ja koulutuksen järjestäjille sekä oppivelvollisen asuinkunnalle ehdotetaan uusia oppivelvollisen ohjaus- ja valvontavastuita, joilla vahvistettaisiin alle 18-vuotiaan nuoren saamaa ohjausta ja tukea erityisesti koulutukseen hakeutumisvaiheessa ja mahdollisissa keskeyttämistilanteissa.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi nykyistä laajemmasta maksuttomuudesta toisen asteen koulutuksessa. Perusopetuksen jälkeen suoritettava ammatillinen tutkinto tai lukiokoulutus ja sen päätteeksi suoritettava ylioppilastutkinto olisivat jatkossa täysin maksuttomia sen kalenterivuoden loppuun saakka, jona henkilö täyttää 20 vuotta. Maksuttomia olisivat opetuksessa tarvittavat oppimateriaalit sekä työvälineet, -asut ja -aineet. Lisäksi yli viiden kilometrin koulumatkat olisivat maksuttomia.

Tutkintokoulutukseen valmistavaan koulutukseen yhdistettäisiin nykyiset perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen väliin sijoittuvat nivelvaiheen koulutukset: perusopetuksen lisäopetus, lukiokoulutukseen valmistava koulutus ja ammatilliseen koulutukseen valmistava koulutus. Uuden koulutuskokonaisuuden tavoitteena olisi antaa valmiuksia tutkintotavoitteiseen koulutukseen hakeutumiseen ja tutkinnon suorittamiseen.

Esityksen tavoitteena on nostaa koulutus- ja osaamistasoa sekä varmistaa jokaiselle mahdollisuus toisen asteen tutkinnon suorittamiseen. Tavoitteena on, että jokainen perusopetuksen päättävä nuori suorittaisi toisen asteen tutkinnon. Toisen asteen tutkinnon suorittaminen edistää henkilön työllistymistä ja yhteiskuntaan osallistumista. Esityksen tavoitteena on osaltaan tukea työllisyysasteen nostamista.

Esitys liittyy valtion vuoden 2021 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Oppivelvollisuuslaki ja siihen liittyvät muut muutokset on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.8.2021. Tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annettava laki ja siihen liittyvät muut muutokset on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.8.2022.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
PERUSTELUT	6
1 Asian tausta ja valmistelu	6
1.1 Tausta.....	6
1.2 Valmistelu	6
2 Nykytila ja sen arviointi.....	7
2.1 Oppivelvollisuus ja perusopetus	7
2.2 Toisen asteen tutkintokoulutus.....	11
2.3 Perusasteen jälkeiset valmistavat koulutukset.....	17
2.4 Erityisryhmien koulutustarpeiden huomiointi.....	21
2.5 Hakeutuminen ja sijoittuminen perusopetuksen jälkeiseen koulutukseen	29
2.6 Opinto-ohjaus ja siirtymät.....	37
2.7 Muut opiskelijoiden ja nuorten tukitoimet	43
2.8 Koulutustason vaikutus työllistymiseen.....	49
2.9 Toisen asteen ja nivelvaiheen koulutuksen rahoitus	53
2.10 Toisen asteen koulutuksen kustannukset ja opiskelijan toimeentulo	56
2.11 Oppivelvollisuuskoulutuksen maksuttomuus.....	68
3 Tavoitteet	69
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	70
4.1 Keskeiset ehdotukset.....	70
4.2 Pääasialliset vaikutukset.....	74
4.2.1 Taloudelliset vaikutukset	74
4.2.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan.....	82
4.2.3 Muut yhteiskunnalliset vaikutukset.....	93
5 Muut toteuttamisvaihtoehdot	104
5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset.....	104
5.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot	108
6 Lausuntopalaute.....	114
7 Säännöskohtaiset perustelut	114
7.1 Oppivelvollisuuslaki	114
7.2 Laki tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta	145
7.3 Perusopetuslaki	162
7.4 Lukiolaki	166
7.5 Laki ammatillisesta koulutuksesta	169
7.6 Laki vapaasta sivistystyöstä	174
7.7 Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta.....	179
7.8 Laki valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä	181
7.9 Opintotukilaki	186
7.10 Koulumatkatukilaki.....	189
7.11 Laki ylioppilastutkinnosta.....	197
7.12 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki	199
7.13 Laki Helsingin eurooppalaisesta koulusta.....	199
7.14 Varhaiskasvatustalaki	200
7.15 Nuorisolaki.....	200

7.16 Laki kunnan peruspalveluiden valtionosuudesta.....	201
7.17 Laki nuorista työntekijöistä.....	202
7.18 Työsopimuslaki.....	204
7.19 Merityösopimuslaki.....	204
7.20 Työttömyysturvalaki.....	205
7.21 Laki työttömyysetuuksien rahoituksesta.....	207
7.22 Laki kotoutumisen edistämisestä.....	207
7.23 Laki Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisista lastensuojeluyksiköistä.....	207
7.24 Lastensuojelulaki.....	208
7.25 Laki lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta.....	208
8 Lakia alemman asteinen sääntely.....	208
9 Voimaantulo.....	210
10 Toimeenpano ja seuranta.....	210
11 Suhde muihin esityksiin.....	213
11.1 Esityksen riippuvuus muista esityksistä.....	213
11.2 Suhde talousarvioesitykseen.....	213
12 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys.....	213
LAKIEHDOTUKSET.....	219
1. Oppivelvollisuuslaki.....	219
2. Laki tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta.....	228
3. Laki perusopetuslain muuttamisesta.....	237
4. Laki lukiolain muuttamisesta.....	242
5. Laki ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta.....	247
6. Laki vapaasta sivistystyöstä annetun lain muuttamisesta.....	253
7. Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta.....	258
8. Laki valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain muuttamisesta.....	261
9. Laki opintotukilain muuttamisesta.....	266
10. Laki koulumatkatukilain muuttamisesta.....	269
11. Laki ylioppilastutkinnosta annetun lain 20 §:n muuttamisesta.....	273
12. Laki oppilas- ja opiskelijahuoltolain 1 §:n muuttamisesta.....	274
13. Laki Helsingin eurooppalaisesta koulusta annetun lain 39 §:n muuttamisesta.....	275
14. Laki varhaiskasvatuslain 12 §:n muuttamisesta.....	276
15. Laki nuorisolain 11 §:n muuttamisesta.....	277
16. Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta.....	278
17. Laki nuorista työntekijöistä annetun lain muuttamisesta.....	281
18. Laki työsopimuslain 4 luvun 4 §:n muuttamisesta.....	283
19. Laki merityösopimuslain 1 luvun 7 §:n ja 5 luvun 5 §:n muuttamisesta.....	284
20. Laki työttömyysturvalain 2 luvun 10 §:n ja 3 luvun 1 §:n muuttamisesta.....	285
21. Laki työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain 12 §:n muuttamisesta.....	287
22. Laki kotoutumisen edistämisestä annetun lain 20 §:n muuttamisesta.....	288
23. Laki Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisista lastensuojeluyksiköistä annetun lain 8 §:n muuttamisesta.....	289
24. Laki lastensuojelulain 24 §:n muuttamisesta.....	290
25. Laki lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain 13 ja 17 §:n muuttamisesta.....	291
LIITTEET.....	293

RINNAKKAISTEKSTIT	293
3. Laki perusopetuslain muuttamisesta	293
4. Laki lukiolain muuttamisesta	303
5. Laki ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta	311
6. Laki vapaasta sivistystyöstä annetun lain muuttamisesta	323
7. Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta	331
8. Laki valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain muuttamisesta ..	336
9. Laki opintotukilain muuttamisesta	345
10. Laki koulumatkatukilain muuttamisesta	349
11. Laki ylioppilastutkinnosta annetun lain 20 §:n muuttamisesta	356
12. Laki oppilas- ja opiskelijahuoltolain 1 §:n muuttamisesta	357
13. Laki Helsingin eurooppalaisesta koulusta annetun lain 39 §:n muuttamisesta	359
14. Laki varhaiskasvatuslain 12 §:n muuttamisesta	360
15. Laki nuorisolain 11 §:n muuttamisesta	361
16. Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta	362
17. Laki nuorista työntekijöistä annetun lain muuttamisesta	366
18. Laki työsopimuslain 4 luvun 4 §:n muuttamisesta	368
19. Laki merityösopimuslain 1 luvun 7 §:n ja 5 luvun 5 §:n muuttamisesta	369
20. Laki työttömyysturvalain 2 luvun 10 §:n ja 3 luvun 1 §:n muuttamisesta	371
21. Laki työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain 12 §:n muuttamisesta	374
22. Laki kotoutumisen edistämisestä annetun lain 20 §:n muuttamisesta	375
23. Laki Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisista lastensuojeluyksiköistä annetun lain 8 §:n muuttamisesta	376
24. Laki lastensuojelulain 24 §:n muuttamisesta	377
25. Laki lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain 13 ja 17 §:n muuttamisesta	378

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelmassa keskeisenä tavoitteena on, että koulutus- ja osaamistaso nousevat kaikilla koulutusasteilla, oppimiserot kaventuvat ja koulutuksellinen tasa-arvo lisääntyy. Hallitusohjelman osaamisen, sivistyksen ja innovaatioiden Suomi -strategisessa kokonaisuudessa on linjattu, että jokainen peruskoulun päättävä suorittaa toisen asteen koulutuksen.

Hallitusohjelmaan on kirjattu, että oppivelvollisuusikä korotetaan 18 ikävuoteen. Oppivelvollisuuden sisään rakennetaan erilaisia opinto- ja tukimuotoja, jotka voidaan sisällyttää toisen asteen tutkintoihin, esimerkiksi kymppiluokat, kansanopistot, työpajatoiminta, kuntoutus, valmentavat koulutukset. Oppivelvollisuuden laajentaminen edellyttää toisen asteen koulutuksen maksuttomuutta. Lisäksi vahvistetaan ohjausta.

Hallitusohjelman mukaan valmistelun yhteydessä käydään läpi toisen asteen keskeyttämisen syyt ja ryhdytään tarvittaviin toimenpiteisiin niiden korjaamiseksi sekä tehdään selvitys maksuttomasta toisen asteen koulutuksesta ja oppimateriaalikustannusten alentamisesta ja ryhdytään sen pohjalta tarvittaviin toimenpiteisiin aidosti maksuttoman toisen asteen koulutuksen toteuttamiseksi.

Osana oppivelvollisuutta kehitetään toisen asteen valmistavia koulutuksia ja nivelvaiheen ohjausta helpottamaan siirtymistä toisen asteen koulutukseen. Määrärahatarpeet tulee varmistaa jokaisen opinto- ja tukimuodon kohdalla. Oppivelvollisuustehtävään liittyvien erilaisten koulutusmuotojen järjestäjille korvataan täysimääräisesti oppivelvollisuustehtävään liittyvät kustannukset.

1.2 Valmistelu

Hallitusohjelman oppivelvollisuuden pidentämistä koskevien linjausten toteuttamiseksi opetus- ja kulttuuriministeriö asetti 28.8.2019 projektiryhmän, jonka tehtäväksi annettiin valmistella hallituksen esitys siten, että uudistus tulisi voimaan vuonna 2021. Projektiryhmän työtä tukemaan asetettiin laaja-alainen seurantaryhmä. Projektiryhmän ja seurantaryhmän toimikausi on 2.9.2019—31.12.2021.

Asettamispäätöksen mukaan hankkeen tavoitteiden saavuttamiseksi ja tietoperustan varmistamiseksi projektiryhmän tuli organisoida ja tarvittavalla tavalla hankkia tutkimus- ja arviointiasiantuntemusta valmistelun tueksi. Oppivelvollisuuden pidentämistä koskeva valmistelutyö tehtäisiin laajassa yhteistyössä hallinnonalan ja sidosryhmien kanssa. Valmistelu tehtäisiin vuorovaikutteisesti ja osallistavia työtapoja hyödyntäen järjestämällä muun muassa työpajoja, aluetapaamisia, pyöreän pöydän tapaamisia ja verkkokuulemisia.

Projektiryhmä luonnosteli syksyllä 2019 suuntaviivat, joissa hahmoteltiin ratkaisuehdotuksia tai -vaihtoehtoja oppivelvollisuuden laajentamisen kannalta keskeisiin kysymyksiin. Suuntaviivaluonnoksiin koottiin palautetta ja kehittämissuhteita joulukuussa 2019 verkkokyselyn ja neljän alueellisen työpajan avulla. Verkkokysely oli avoinna 2.—15.12.2019, ja siihen vastasi 1 159 henkilöä. Suomenkieliset työpajat järjestettiin Helsingissä, Jyväskylässä ja Oulussa, ruotsinkielinen työpaja Helsingissä. Työpajoihin osallistui yhteensä 469 henkilöä.

Projektiryhmä katsoi, että lukio-opintojen osalta aiemmat selvitykset muodostivat kattavan kuvan koulutuksen kustannuksista, mutta ammatillisen koulutuksen osalta kokonaiskuvan muodostamiseen tarvittiin lisätietoja. Opetushallitus teki marras-joulukuussa 2019 tarkennetun selvityksen ammatillisen koulutuksen kustannuksista, erityisesti opiskelijoille aiheutuvista kustannuksista eri aloilla ja eri tutkinnoissa. Opetushallituksen tekemä selvitys perustuu ammatillisen koulutuksen järjestäjille tehtyyn kyselyyn, johon vastasi 75 koulutuksen järjestäjää.

Helmikuussa 2020 järjestettiin tutkijatapaaminen, jonka teemoina olivat nuorten syrjäytyminen ja sen ehkäisy, työmarkkinoiden yleinen kehitys ja tulevaisuuden osaamistarpeet, lasten ja nuorten hyvinvointi sekä oppivelvollisuuden pidentämisen mahdolliset vaikutukset julkisen talouden näkökulmasta. Maaliskuussa 2020 pidettiin opetusministerin johdolla pyöreän pöydän keskustelutilaisuus, johon kutsuttiin 11 erikokoista peruskoulutuksen, lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen järjestäjää eri puolilta Suomea niin, että myös ruotsinkieliset järjestäjät olivat edustettuna. Tilaisuuteen osallistui kahdeksan eri koulutuksen järjestäjän edustajaa.

Nuorten mielipiteitä ja näkemyksiä lain valmisteluun koottiin huhtikuussa toteutetulla verkkokyselyllä. Verkkokysely toteutettiin 16.3.—20.4.2020 nuortenideat.fi-palvelussa, ja siihen vastasi yhteensä noin 5 300 nuorta.

Osaamisen, sivistyksen ja innovaatioiden ministerityöryhmä on seurannut oppivelvollisuuden pidentämistä ja laajentamista koskevaa valmistelua säännöllisesti koko valmistelun ajan. Hallituksen esityksen valmistelussa on otettu huomioon samaan aikaan käynnissä oleva koulutuspoliittisen selonteon valmistelu sekä jatkuvan oppimisen uudistuksen valmistelu siltä osin, kun sillä on kytkentöjä oppivelvollisuuden laajentamiseen. Valmistelun yhteydessä on pyydetty myös asiantuntijalausuntoja perustuslakiasiantuntijoilta. Nuorten työntekijöiden asemaan, kotoutumiskoulutukseen ja työttömyysturvaan liittyvät muutosesitykset on valmisteltu yhteistyössä työ- ja elinkeinoministeriön sekä sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön kanssa.

Hallituksen esityksen luonnoksesta on pyydetty lausunnot laaja-alaisesti keskeisiltä sidosryhmiltä. Esitysluonnos on ollut lausunnolla 30.4.—15.6.2020. Lausunnotiivistelmä on luettavissa...

Hallituksen esitys on ollut arvioitavana lainsäädännön arviointineuvostossa... Arviointineuvoston asiassa antama lausunto on luettavissa...

Hallituksen esitys on käsitelty kuntatalouden ja hallinnon neuvottelukunnassa...

Hallituksen esityksen valmisteluasiakirjat ovat julkisessa palvelussa osoitteessa <https://minedu.fi/hanke?tunnus=OKM032:00/2019>.

2 Nykytila ja sen arviointi

2.1 Oppivelvollisuus ja perusopetus

Perustuslain 16 §:n mukaan jokaisella on oikeus maksuttomaan perusopetukseen. Oppivelvollisuudesta säädetään lailla. Julkisen vallan on turvattava, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle yhtäläinen mahdollisuus saada kykijensä ja erityisten tarpeidensa mukaisesti myös muuta kuin perusopetusta sekä kehittää itseään varattomuuden sitä estämättä. Tieteen, taiteen ja ylimmän opetuksen vapaus on turvattu.

Oppivelvollisuudesta ja perusopetuksesta säädetään nykyisin perusopetuslaissa (628/1998). Perusopetuslain 25 §:n 1 momentin mukaan Suomessa vakinaisesti asuvat lapset ovat oppivelvollisia. Oppivelvollisuus alkaa sinä vuonna, jona lapsi täyttää seitsemän vuotta. Oppivelvollisuus päättyy, kun perusopetuksen oppimäärä on suoritettu tai kun oppivelvollisuuden alkamisesta on kulunut 10 vuotta.

Tuen tarpeessa olevien lasten oppivelvollisuutta voidaan perusopetuslain 25 §:n 2 momentin mukaan pidentää. Jos perusopetukselle säädettyjä tavoitteita ei lapsen vammaisuuden tai sairauden vuoksi ilmeisesti ole mahdollista saavuttaa yhdeksässä vuodessa, alkaa oppivelvollisuus vuotta 25 §:n 1 momentissa säädettyä aikaisemmin ja kestää 11 vuotta. Mikäli pidennetyn oppivelvollisuuden päätös tehdään, alkaa oppivelvollisuus jo 6-vuotiaana ja kestää 11 vuotta. Lain tulkinta mahdollistaa sen, että pidennetyn oppivelvollisuuden oppilas suorittaa oppivelvollisuutensa 16-vuotiaana, kuten muutkin oppilaat, mutta opetus voidaan järjestää myös siten, että oppilas aloittaa perusopetuksen erillisen päätöksen mukaan vasta 8-vuotiaana (kaksivuotisen esiopetuksen jälkeen), jolloin oppivelvollisuus on suoritettu, kun oppilas on 17-vuotias. Oppivelvollisuuden suoritusikä riippuu siitä, aloittaako oppilas oppivelvollisuuden suorittamisen esiopetuksessa viisi- vai kuusivuotiaana. Esiopetuksen aloittaminen ja kesto sekä perusopetuksen aloittaminen tulee suunnitella lapsen kokonaistilanteen, edistymisen ja tuen tarpeen perusteella. Jos lapsi aloittaa esiopetuksen suoraan oppivelvollisuutena 6-vuotiaana, ratkaisu siitä, kestäkökö esiopetus yhden vai kaksi vuotta, tehdään ensimmäisen esiopetusvuoden aikana vasta siinä vaiheessa, kun nähdään, onko lapsi valmis siirtymään ensimmäiselle luokalle jo yhden esiopetusvuoden jälkeen vai tarvitseeko hän vielä toisen vuoden esiopetusta. Esiopetuksesta vuosiluokille 1—9 pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä oli 20.9.2019 tilastoajankohtana 11 459 oppilasta.

Lapsella on perusopetuslain 27 §:n mukaan oikeus aloittaa perusopetus vuotta säädettyä aikaisemmin, jos lapsella psykologisten ja tarvittaessa lääketieteellisten selvitysten perusteella on edellytykset suoriutua opiskelusta. Opetuksen järjestäjä voi mainittujen selvitysten perusteella antaa lapselle luvan aloittaa perusopetus vuotta säädettyä myöhemmin. Perusopetuksen aloituksesta vuodelta lykkäystä saaneita oli syksyllä 2019 yhteensä 668.

Perusopetuslain 26 §:n 1 momentin mukaan oppivelvollisen on osallistuttava perusopetuslain mukaisesti järjestettyyn perusopetukseen tai saatava muulla tavalla perusopetuksen oppimäärää vastaavat tiedot. Oppivelvollisuus tarkoittaa siis velvollisuutta suorittaa perusopetuslaissa ja perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritelty perusopetuksen oppimäärä tai saavuttaa vastaava tiedollinen ja taidollinen taso muulla tavoin. Voimassa olevan lainsäädännön mukaan oppivelvollisuus voi päättyä kahdella tavalla: joko oppilas saavuttaa perusopetuksen oppimäärän mukaiset tiedot ja taidot eli saa perusopetuksen päättötodistuksen yleensä 16-vuotiaana tai oppivelvollisuus päättyy viimeistään sen vuoden kevätlukukauden päättyessä, kun oppilas täyttää 17 vuotta. Peruskoulun kesken jättäneitä oli lukuvuonna 2018—2019 yhteensä 443. Oppivelvollisuutensa kevätlukukaudella kokonaan laiminlyöneitä oli 91 ja oppivelvollisuusiän ohittaneita, ilman peruskoulun päättötodistusta eronneita oli yhteensä 352.

Perusopetuslain 4 §:n mukaan kunta on velvollinen järjestämään sen alueella asuville oppivelvollisuusikäisille perusopetusta sekä oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna esiopetusta. Asuminen tarkoittaa tosiasiallista pysyvää oleskelua, joka saattaa erota kotikuntalain mukaisesta kotikunnasta. Kunnan tulee osoittaa oppivelvolliselle lähikoulu, jossa annetaan opetusta sellaisella oppilaan omalla kielellä, jolla kunta on velvollinen opetusta järjestämään. Opetus tulee kunnassa järjestää siten, että oppilaiden matkat ovat asutuksen, koulujen ja muiden opetuksen järjestämispaikkojen sijainti sekä liikenneyhteydet huomioon ottaen mahdollisimman turvallisia ja lyhyitä. Oppivelvollinen voi kuitenkin hakeutua myös muuhun, kuin hänelle osoitettuun kouluun.

Lisäksi kunta on velvollinen järjestämään oppivelvollisuuden alkamisvuonna esiopetusta perusopetuslain 25 §:n 2 momentissa tarkoitetun pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä oleville lapsille ja niille lapsille, jotka 27 §:n mukaisesti aloittavat perusopetuksen vuotta säädettyä myöhemmin. Kunta voi järjestää perusopetuslaissa tarkoitetut palvelut itse tai yhdessä muiden kuntien kanssa taikka hankkia ne luvan saaneelta rekisteröidyltä yhteisöltä tai säätiöltä tai valtiolta. Kunta voi hankkia esiopetuspalvelut myös muulta julkiselta tai yksityiseltä palvelujen tuottajalta. Kunta vastaa siitä, että sen hankkimat palvelut järjestetään perusopetuslain mukaisesti.

Perusopetus on perustuslain nojalla maksutonta. Perusopetuksen maksuttomuus merkitsee sitä, että opetusta on voitava saada ilman opiskelijalle aiheutuvia kustannuksia. Opetuksen ohella myös välttämättömien opetusvälineiden kuten oppikirjojen oltava ilmaisia. Perusopetuksen maksuttomuus tarkoittaa myös tarpeellisia koulukuljetuksia ja riittävää ravintoa. Perusopetuslain 32 §:ssä kuitenkin säädetään, mikäli oppilas hakeutuu muuhun kuin hänelle osoitettuun kouluun, oppilaaksi ottamisen edellytykseksi voidaan asettaa, että huoltaja vastaa oppilaan kulkemisesta tai saattamisesta aiheutuvista kustannuksista.

Oppivelvollisuus on Suomessa säädetty velvollisuudeksi hankkia tietyntasoinen osaaminen, ei koulupakoksi eli velvollisuudeksi osallistua koulutukseen. Riittävät tiedot ja taidot voi hankkia myös muutoin kuin koulua käymällä, esimerkiksi opiskelemalla kotona huoltajien johdolla. Muulla tavoin kuin peruskoulussa oppivelvollisuutta suorittavan tulee osallistua erityiseen tutkintoon saadakseen oppimäärän suoritettua ja suorittamista osoittavan todistuksen. Oppivelvollisuuden suorittaminen muulla tavoin ei edellytä lupaa viranomaisilta. Perusopetuslain 26 §:n mukaan niiden lasten osalta, jotka eivät osallistu oppivelvollisuuskoulutukseen, vaan hankkivat perusopetuksen oppimäärää vastaavat tiedot muulla tavoin, oppivelvollisen asuinkunnan tulee valvoa oppivelvollisen edistymistä. Oppivelvollisen edistymistä valvotaan ja seurataan suhteessa perusopetuksen oppimäärään kuuluvien oppiaineiden tavoitteisiin. Oppivelvollisuuden suorittaminen muutoin kuin koulua käymällä, on Suomessa erittäin harvinaista. Yksityisopetuksessa olevia oppivelvollisia oli 437 syksyllä 2019.

Jos oppivelvollinen ei osallistu kunnan järjestämään perusopetukseen, ei häntä rekisteröidä oppilaaksi mihinkään kunnan kouluun. Kunta ei tällöin ole myöskään velvollinen järjestämään hänelle palveluja tai etuuksia, kuten mahdollisesti tarvittavaa tuki- tai erityisopetusta. Samoin oikeus maksuttomiin oppikirjoihin, oppimateriaaleihin ja työvälineisiin sekä maksuttomaan kouluruokailuun, kouluterveydenhuoltoon, koulukuljetukseen ja muihin oppilashuollollisiin palveluihin ovat koulun oppilaalle kuuluvia etuisuuksia, joita kunnan ei tarvitse sellaiselle oppivelvolliselle järjestää, joka suorittaa oppivelvollisuuttaan osallistumatta järjestettyyn opetukseen. Korkein hallinto-oikeus on ratkaisussaan 1297/2013 vahvistanut vallitsevan laintulkinnan, eikä se loukkaa perustuslain 6 §:ssä tarkoitettua yhdenvertaisuutta eikä perustuslain 16 §:n 1 momentin mukaista subjektiivista oikeutta maksuttomaan perusopetukseen.

Lainsäädäntöä on tulkittu siten, että kunnalla ei ole katsottu olevan vastuuta järjestää opetusta ulkomailla oleskelun ajaksi, vaan oppivelvollisen opetuksen järjestäminen on tällöin oppivelvollisen huoltajan vastuulla. Perusopetuksen oppilaan tulee osallistua opetukseen, jollei hänelle ole erityisestä syystä tilapäisesti myönnetty vapautusta, esimerkiksi lomamatkan tai vastaavan lyhyehkön määräaikaisen syyn vuoksi. Huoltaja voi pyytää lapselleen oikeutta olla poissa opetuksesta opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Mikäli kyseessä on pidempi oppilaan poissaolo opetuksesta perheen ulkomaille muuton tai ulkomailla oleskelun takia joko väliaikaisesti tai pysyvästi, edellytykset opetuksesta vapautuksen myöntämiseen eivät täyty. Ulkomaille muuttaessa perusopetuksen järjestäjän tulee antaa oppilaalle erotodistus. Ero voi olla myös määräaikainen edellyttäen, että opetuksen järjestäjä sen hyväksyy. Jos oppilas eroaa koulusta kokonaan, tulee hänen Suomeen palattuun hakeutua uudestaan perusopetuksen oppilaaksi. Käytännössä

perusopetuksen järjestäjät ovat myöntäneet myös määräaikaista erotodistuksia. Tilapäisesti ulkomailla asui 1 332 oppivelvollista syksyllä 2019. Ulkomailla asumisen aikana lapsi voi käydä esimerkiksi ulkomailla toimivaa suomalaista peruskoulua, paikallista koulua, kansainvälistä koulua tai Eurooppa-koulua. Huoltaja voi myös vastata lapsen opetuksesta kotona. Tällöin tulee kuitenkin selvittää, onko kyseisessä maassa koulupakko. Useimmiten vaihtoehtona on kuitenkin koulunkäynti paikallisessa koulussa.

Perusopetuslain 5 §:n mukaan kunta voi myös järjestää perusopetukseen valmistavaa opetusta ja kunnan päättämässä laajuudessa perusopetuksen vuosiluokkien 7—9 yhteydessä annettavaa joustavan perusopetuksen toimintaa.

Perusopetuslain 26 §:n mukaan oppivelvollisen on osallistuttava perusopetuslain mukaisesti järjestettyyn perusopetukseen tai saatava muulla tavalla perusopetuksen oppimäärää vastaavat tiedot. Opetuksen järjestäjän tulee seurata perusopetukseen osallistuvan oppilaan poissaoloja ja ilmoittaa luvattomista poissaoloista oppilaan huoltajalle. Oppivelvollisen huoltajan on huolehdittava siitä, että oppivelvollisuus tulee suoritettua. Jos huoltaja laiminlyö velvollisuutensa valvoa oppivelvollisuuden täyttymistä, hänet voidaan perusopetuslain 45 §:n nojalla tuomita sakkoon oppivelvollisen valvonnan laiminlyönnistä.

Oppilaan tulee 35 §:n mukaan osallistua perusopetukseen, johon hänet on otettu, jollei hänelle ole erityisestä syystä tilapäisesti myönnetty vapautusta. Lähtökohtana on, että oppilas saa opetussuunnitelman mukaista opetusta. Jos oppilas ei sairauden tai vastaavan hyväksyttävän syyn vuoksi voi osallistua kouluopetukseen, hänen opetuksensa voidaan järjestää antamalla hänelle ohjausta, oppimateriaalia ja oppimista tukevaa arviointipalautetta kotiin tai vastaavaan paikkaan. Kun oppilas palaa kouluun sairauden jälkeen, voidaan hänelle tarvittaessa antaa tukiope- tusta. Perusopetuslain 4 a §:ssä säädetään niin sanotusta sairaalaopetuksesta. Sairaalan sijainti- kunta on velvollinen järjestämään erikoissairaanhoidossa sairaalassa potilaana olevalle oppi- laalle opetusta siinä määrin kuin se hänen terveytensä huomioon ottaen on mahdollista. Hoi- dosta vastaavan sairaalan sijaintikunta on velvollinen järjestämään myös muulle erikoissairaan- hoidossa olevalle oppivelvolliselle oppilaalle opetusta ja tukea siinä määrin kuin se hänen ter- veytensä, pedagogiset erityistarpeensa ja erikoissairaanhoidon hoidolliset ja kuntoutukselliset toimenpiteet huomioon ottaen on perusteltua, jos opetuksen järjestäminen muutoin ei ole tämän tai muun lain mukaisista tukitoimista huolimatta oppilaan edun mukaista

Laissa ei ole säännöksiä perusopetuksesta eroamisesta. Mikäli oppivelvollinen eroaa, tulee huoltajien järjestää opetus muutoin kuin koulua käymällä. Kunnan tulee tällöin valvoa oppivel- vollisuuden suorittamista. Perusopetuslain 36 §:n mukaan oppilas voidaan kurinpitorangaistuk- sena erottaa enintään kolmeksi kuukaudeksi. Opetuksen järjestäjän tulee kuitenkin järjestää opetus, joka estää määrääjäksi erotetun oppilaan jäämisen jälkeen vuosiluokkansa ja opetusryh- mänsä edistymisestä. Erotetulle oppilaalle laaditaan opetussuunnitelmaan perustuva henkilö- kohtainen suunnitelma, jonka mukaan opetus toteutetaan ja oppimista seurataan. Määräaikai- sesta erottamisesta tulee tehdä päätös. Määräaikaisesta erottamisesta päättää opetuksen järjes- täjän asianomainen monijäseninen toimielin. Sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen tulee olla edustettuna käsiteltäessä oppivelvollisen lapsen koulusta erottamista koskevaa asiaa opetustoi- mesta vastaavassa toimielimessä, jollei sosiaalihuollosta vastaava toimielin arvioi läsnäolon olevan ilmeisen tarpeetonta.

2.2 Toisen asteen tutkintokoulutus

Lukiokoulutus ja ylioppilastutkinto

Yleissivistävästä lukiokoulutuksesta on säädetty lukiolaissa (714/2018). Lain 2 §:n mukaan lukiokoulutus antaa opiskelijalle valmiudet aloittaa korkeakoulututkintoon johtavat opinnot yliopistossa tai ammattikorkeakoulussa. Lain 1 §:n mukaan lukiokoulutuksen päätteeksi suoritetaan ylioppilastutkinto. Ylioppilastutkinnosta säädetään erikseen ylioppilastutkinnosta annetussa laissa (502/2019).

Lukiolain 10 §:n mukaan lukiokoulutus muodostaa oppimäärän, jonka tavoitteellinen suorittamisaika on kolme vuotta. Lukiokoulutusta järjestetään erikseen nuorille ja aikuisille tarkoitettuina oppimäärinä. Nuorille tarkoitettuun oppimäärään kuuluvat opinnot mitoitetaan päätoimista opiskelua varten ja aikuisille tarkoitettuun oppimäärään kuuluvat opinnot sivutoimista opiskelua varten. Oppimäärien ja niihin kuuluvien opintojen mitoituksen peruste on 1.8.2021 lukien opintopiste. Nuorille tarkoitettun lukiokoulutuksen oppimäärän laajuus on 150 opintopistettä ja aikuisille tarkoitettun lukiokoulutuksen oppimäärän laajuus 88 opintopistettä. Opetushallitus antoi uuden lukiolainsäädännön mukaiset opetussuunnitelman perusteet nuorille 7.11.2019 (OPH-2263-2019). Uudet opetussuunnitelman perusteet otetaan käyttöön opetuksessa 1.8.2021 lukien. Lain 13 §:n mukaan koulutuksen järjestäjän tulee järjestää oppimäärän mukainen opetus ja opintojen ohjaus siten, että lukiokoulutuksen oppimäärä on mahdollista suorittaa kolmessa vuodessa.

Lukiolain 23 §:n mukaan opiskelijalla on oikeus suorittaa lukiokoulutuksen oppimäärä enintään neljässä vuodessa, jollei koulutuksen järjestäjä myönnä opiskelijalle sairauden, vamman tai muun erityisen syyn vuoksi lisää aikaa opintojen loppuun saattamiseen. Opiskelijalla on myös oikeus väliaikaisesti keskeyttää opiskeluoikeutensa siksi ajaksi, jonka hän on suorittamassa asevelvollisuuslain (1438/2007), siviilipalveluslain (1446/2007) tai naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetun lain (194/1995) mukaista sairauspäivärahaa taikka äitiys-, isyys- tai vanhempainrahaa. Lisäksi opiskeluoikeus voidaan opiskelijan pyynnöstä väliaikaisesti keskeyttää muusta perustellusta syystä.

Lukiolain 26 §:ssä säädetään opiskelijan henkilökohtaisesta opintosuunnitelmasta. Lukio-opintojen etenemisen sekä jatko-opintoihin ja työelämään siirtymisen tueksi lukiokoulutuksen oppimäärää suorittavan opiskelijan tulee laatia itselleen henkilökohtainen opintosuunnitelma, joka sisältää opiskelusuunnitelman, ylioppilastutkintosuunnitelman sekä jatko-opinto- ja urasuunnitelman. Henkilökohtainen opintosuunnitelma on opiskelijan laatima asiakirja, joka tulee laatia oppilaitoksen opetushenkilöstön tuella opintojen alussa, ja jota päivitetään säännöllisesti opintojen edetessä.

Vuonna 2018 lukiokoulutuksessa aloitti 32 781 iältään 16—18-vuotiasta opiskelijaa, joista 32 214 opiskeli nuorten opetussuunnitelman mukaisesti (Vipunen). Lukiolain mukaan alle 18-vuotias hakija voidaan ottaa suorittamaan aikuisille tarkoitettua lukiokoulutuksen oppimäärää ainoastaan hakijan terveydentilaan tai henkilökohtaiseen elämäntilanteeseen liittyvästä perustellusta syystä. Vuonna 2018 aikuisten oppimäärän mukaisesti opiskelevia 16-vuotiaita oli 105 ja 17-vuotiaita 243.

Nuorten lukiokoulutuksen opiskelijoiden määrä on kasvanut 779 opiskelijalla vuodesta 2016 vuoteen 2018 mennessä. Opiskelijamäärät ovat kasvaneet sekä suomenkielisten että ruotsinkielisten opiskelijoiden joukossa.

Lukiokoulutuksen nuorten oppimäärän mukaan opiskelevat opiskelijat maakunnittain ja kielen mukaan 2016—2018:

Maakunta	2016				2017				2018			
	Yhteensä	Suomi	Ruotsi	Muu	Yhteensä	Suomi	Ruotsi	Muu	Yhteensä	Suomi	Ruotsi	Muu
01 Uusimaa	32070	28338	3331	401	32440	28700	3369	371	33068	29196	3425	447
02 Varsinais-Suomi	7933	7370	520	43	7987	7429	511	47	7901	7363	482	56
04 Satakunta	3648	3598	50		3496	3444	52		3489	3435	54	
05 Kanta-Häme	2682	2682			2862	2862			2567	2567		
06 Pirkanmaa	8840	8779	61		8814	8753	61		9008	8951	57	
07 Päijät-Häme	3268	3268			3269	3269			3217	3217		
08 Kymenlaakso	2699	2659	40		2690	2650	40		2566	2536	30	
09 Etelä-Karjala	1859	1859			1914	1914			1921	1921		
10 Etelä-Savo	2155	2155			2218	2218			2166	2166		
11 Pohjois-Savo	4164	4164			4158	4158			4212	4212		
12 Pohjois-Karjala	2593	2593			2534	2534			2451	2451		
13 Keski-Suomi	4489	4489			4433	4433			4574	4574		
14 Etelä-Pohjanmaa	3341	3341			3355	3355			3339	3339		
15 Pohjanmaa	3110	1237	1873		3045	1187	1858		3171	1241	1930	
16 Keski-Pohjanmaa	1245	1065	180		1192	996	196		1207	1042	165	
17 Pohjois-Pohjanmaa	7672	7619	53		7889	7844	45		7925	7881	44	
18 Kainuu	1286	1286			1189	1189			1214	1214		
19 Lappi	2722	2722			2677	2677			2570	2570		
21 Ahvenanmaa	447		447		435		435		432		432	
99 Ulkomaat	45	45			42	42			49	49		
YHTEENSÄ	96268	89269	6555	444	96639	89654	6567	418	97047	89925	6619	503

Lähde: Tilastokeskus 2020

Vuonna 2018 lukiokoulutuksen järjestäjien määrä oli 271 ja nuorten lukiokoulutusta järjestettiin 368 oppilaitoksessa. Suomenkielisiä lukioita oli 329, ruotsinkielisiä 34 ja muun kielisiä lukioita oli 5.

Maakunta	Yhteensä			Suomi		Ruotsi		Muu	
	Järjestäjien lukumäärä	Lukioita	Opiskelijoita	Lukioita(S)	Opiskelijoita	Lukioita(R)	Opiskelijoita	Lukioita(M)	Opiskelijoita
		Yhteensä	Yhteensä	Yhteensä	Suomi	Yhteensä	Ruotsi	Yhteensä	Muu
01 Uusimaa	44	82	33068	64	29196	14	3425	4	447

02 Varsinais-Suomi	19	29	7901	25	7363	3	482	1	56
04 Satakunta	14	16	3489	15	3435	1	54		
05 Kanta-Häme	6	9	2567	9	2567				
06 Pirkanmaa	25	31	9008	30	8951	1	57		
07 Päijät-Häme	9	11	3217	11	3217				
08 Kymenlaakso	6	10	2566	9	2536	1	30		
09 Etelä-Karjala	7	8	1921	8	1921				
10 Etelä-Savo	10	12	2166	12	2166				
11 Pohjois-Savo	16	21	4212	21	4212				
12 Pohjois-Karjala	11	14	2451	14	2451				
13 Keski-Suomi	17	18	4574	18	4574				
14 Etelä-Pohjanmaa	13	19	3339	19	3339				
15 Pohjanmaa	13	16	3171	5	1241	11	1930		
16 Keski-Pohjanmaa	6	6	1207	5	1042	1	165		
17 Pohjois-Pohjanmaa	27	36	7925	35	7881	1	44		
18 Kainuu	6	6	1214	6	1214				
19 Lappi	20	22	2570	22	2570				
21 Ahvenanmaa	1	1	432			1	432		
99 Ulkomaa	1	1	49	1	49	34			
YHTEENSÄ	271	368	97047	329	89925	34	6619	5	503

Lähde: Tilastokeskus 2020.

Lukiokoulutuksen päätteeksi suoritettavan ylioppilastutkinnon johtamisesta, järjestämisestä ja toimeenpanosta vastaa Ylioppilastutkintolautakunta. Ylioppilastutkinnosta annetun lain 3 §:n mukaan ylioppilastutkintoon kuuluu äidinkielessä ja kirjallisuudessa, toisessa kotimaisessa kielessä, vieraissa kielissä, matematiikassa sekä luonnontieteellisissä ja humanistis-yhteiskunnallisissa oppiaineissa (reaaliaineet) järjestettäviä kokeita. Äidinkielen ja kirjallisuuden kokeet järjestetään suomen, ruotsin ja saamen kielissä.

Ylioppilastutkinnosta annetun lain 10 §:ssä säädetään ylioppilastutkinnossa suoritettavista kokeista. Ylioppilastutkintoa suorittavan kokelaan on suoritettava viisi koetta, joihin sisältyy äidinkielessä ja kirjallisuudessa järjestettävä koe sekä kokelaan valinnan mukaan vähintään kolme koetta ryhmästä, johon kuuluvat matematiikassa, toisessa kotimaisessa kielessä, vieraassa kielessä ja reaaliaineessa järjestettävä koe. Edellä tarkoitettuihin kokeisiin voi kuulua vain yksi koe samassa oppiaineessa. Kokelas voi lisäksi suorittaa yhden tai useamman muun kokeen. Säännöstä sovelletaan kokelaisiin, jotka aloittavat tutkinnon suorittamisen kevään 2022 tutkintokerralla tai sen jälkeen.

Ylioppilastutkinnosta annetun lain 12 §:n mukaan ylioppilastutkinto tulee suoritetuksi, kun kokelas on suorittanut hyväksytysti 10 §:ssä tarkoitetut kokeet sekä lukiokoulutuksen oppimäärän tai 5 §:ssä tarkoitetun muun tutkinnon tai koulutuksen. Tutkinto voi tulla suoritetuksi hylätyn

arvosanan estämättä niin sanotun kompensatiomenettelyn kautta, jos kokelaan suorittamien muiden kokeiden arvosanat ovat riittäviä. Tutkinto ei kuitenkaan voi tulla suoritetuksi, jos koe katsotaan hylätyksi sen vuoksi, että henkilö jää saapumatta koetilaisuuteen tai ei jätä koesuoritusta arvosteltavaksi, taikka vilpillisen menettelyn vuoksi. Ylioppilastutkinto tulee suorittaa enintään kolmena peräkkäisenä tutkintokertana. Kokelas, joka on saanut hylätyn arvosanan kokeesta, joka on 10 §:n 1 momentin mukaisesti tutkinnon suorittamisen edellytyksenä, voi kuitenkin jatkaa tutkinnon suorittamista käyttämällä kyseisen kokeen uusimiseen hylätyn arvosanan saamista välittömästi seuraavat kolme tutkintokertaa. Hyväksytyn kokeen saa uusia rajoituksetta.

Ylioppilaiden määrä vuonna 2018 oli 30 365, joista hieman yli 1 000 tutkintoa suoritettiin aikuisten opetussuunnitelman mukaisesti. Suurin osa ylioppilaista valmistuu 19 vuoden iässä.

Ylioppilaiden määrä vuonna 2018 iän mukaan:

Ikä	Ylioppilaita 2018
17	3
18	253
19	25439
20	3600
21	392
22	148
23	99
24	73
25	61
26	30
27	46
28	34
29	16
30 -	171
Yhteensä	30365

Lähde: Tilastokeskus 2020.

Ammatillinen koulutus

Ammatillisesta koulutuksesta ja ammatillisista tutkinnoista säädetään ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa (531/2017). Ammatillisia tutkintoja ovat ammatilliset perustutkinnot, ammattitutkinnot ja erikoisammattitutkinnot. Tällä hetkellä ammatillisten tutkintojen tutkintorakenteeseen kuuluu 43 ammatillista perustutkintoa. Perustutkinnon sisällä opiskelija voi suuntautua tietyille osaamisalalle.

Ammatillisten perustutkintojen laajuus on 180 osaamispistettä ja tutkinnot muodostuvat tutkinnon osista. Ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa ei ole säädetty ammatillisen perustutkinnon suoritusajasta, mutta lain 15 §:n 3 momentin mukaan Opetushallituksen tulee laatia ammatillisten perustutkintojen perusteet siten, että tutkinnot on mahdollista suorittaa kolmessa

vuodessa, kuten lukion oppimääräkin. Opiskelijalla on myös oikeus väliaikaisesti keskeyttää opiskeluoikeutensa. Keskeyttämisperusteet ovat vastaavat kuin lukiolaissa.

Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 44 §:n mukaan koulutuksen aloittavalle opiskelijalle laaditaan henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma (HOKS), johon kirjataan yksilölliset osaamisen tunnistamista, tunnustamista, hankkimista, kehittymistä ja osoittamista sekä ohjaus- ja tukitoimia koskevat tiedot. Koulutuksen järjestäjä vastaa henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman laatimisesta ja päivittämisestä. Koulutuksen järjestäjä laatii ja päivittää henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman yhdessä opiskelijan kanssa. Suunnitelman laadintaan ja päivittämiseen osallistuu koulutuksen järjestäjän nimeämä opettaja, opinto-ohjaaja tai tarvittaessa muu koulutuksen järjestäjän edustaja. Suunnitelman laadintaan osallistuvat myös muut tahot ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 45 §:ssä säädetyllä tavalla. Opiskelija suorittaa koulutustaan suunnitelmassa sovitun mukaisesti ja suunnitelmaa voidaan aina tarvittaessa päivittää.

Ammatillista koulutusta voidaan järjestää myös työpaikalla käytännön työtehtävien yhteydessä oppisopimuskoulutuksena tai koulutussopimukseen perustuvana koulutuksena. Oppisopimuskoulutus perustuu 15 vuotta täyttäneen opiskelijan ja työnantajan väliseen kirjalliseen määräaikaiseen työsopimukseen tai virkasuhteeseen. Koulutussopimukseen perustuvassa koulutuksessa opiskelija ei ole työsuhteessa. Työnantaja tai muu työpaikan edustaja osallistuu opiskelijan henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman laadintaan ja päivittämiseen siltä osin, kun koulutusta järjestetään työpaikalla käytännön työtehtävien yhteydessä.

Ammatillisen tutkinnon suorittaminen on osaamisen hankkimistavasta riippumatonta. Osaamista voidaan hankkia erilaisissa oppimisympäristöissä, kuten oppilaitoksessa järjestettävässä opetuksessa tai käytännön tehtävissä työpaikalla. Tutkinnon osat suoritetaan tekemällä käytännön työtehtäviä aidoissa työtilanteissa ja työprosesseissa eli näytöissä, joissa opiskelijan osaamista arvioidaan vertaamalla sitä tutkinnon perusteissa määrättyyn osaamiseen. Tutkinnon osa voidaan suorittaa myös tunnistamalla ja tunnustamalla osaamista, jota opiskelija on hankkinut esimerkiksi aiemman työkokemuksen tai harrastustoiminnan kautta. Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 54 §:n 6 momentin mukaan koulutuksen järjestäjän tulee tarjota mahdollisuus suorittaa tutkinto tai tutkinnon osa myös ilman tutkintokoulutukseen osallistumista.

Vuonna 2018 ammatillista perustutkintoa suoritti yhteensä noin 119 000 iältään 15—19-vuotiasta opiskelijaa, joista noin 3 000 opiskelijaa oppisopimuskoulutuksessa. Vastaavasti ammattitutkintoa suoritti yhteensä 486 opiskelijaa, joista 381 oppilaitosmuotoisessa koulutuksessa ja 105 oppisopimuskoulutuksessa. Kyseisessä ikäryhmässä erikoisammattitutkintoa suoritti 21 opiskelijaa. Vuonna 2018 ammatillisen perustutkinnon suorittamisen aloitti 34 287 uutta iältään 15—19-vuotiasta opiskelijaa. (Vipunen)

Ammatillisen koulutuksen 15—19-vuotiaat opiskelijat koulutusaloittain 2016—2018 (Vipunen):

	2016			2017			2018		
	Yhteensä	Suomi	Ruotsi	Yhteensä	Suomi	Ruotsi	Yhteensä	Suomi	Ruotsi
Yhteensä	125 139	112 821	5 700	121 554	108 870	5 433	119 349	106 356	5 145
Humanistinen ja kasvatusala	1 962	1 821	90	1 878	1 746	90	1 980	1 839	87
Kulttuuriala	5 130	4 650	297	4 884	4 401	285	4 980	4 494	261
Yhteiskuntatiet., liiketal. ja hallinnon ala	16 305	14 532	543	16 167	14 313	555	15 810	13 896	579
Luonnontieteiden ala	4 173	3 687	285	4 317	3 798	285	4 359	3 810	279
Tekniikan ja liikenteen ala	56 697	51 411	2 622	55 065	49 716	2 454	55 074	49 575	2 295
Luonnonvara- ja ympäristöala	5 856	5 439	357	5 745	5 316	366	5 520	5 115	333
Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	21 924	19 590	1 035	22 137	19 566	1 008	21 678	18 948	975
Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	13 092	11 688	471	11 361	10 014	393	9 924	8 661	330

Vuonna 2018 ammatillista koulutusta järjesti 174 koulutuksen järjestäjää. Alueellisesti ja kielellisesti järjestäjät sijoittuivat seuraavasti (Opetushallinto, pl. työvoimakoulutus, Vipunen):

Maakunta	Oppilaitokset	Opiskelijat	suomenkiel.		ruotsinkiel.		suomi+ruotsi	
	YHTEENSÄ							
Uusimaa	47	72 438	40	67 338	4	4 260	3	840
Varsinais-Suomi	17	17 733	15	11 379			2	6 354
Satakunta	6	8 907	6	8 907				
Kanta-Häme	7	7 203	7	7 203				
Pirkanmaa	19	19 938	19	19 938				
Päijät-Häme	6	8 664	6	8 664				
Kymenlaakso	5	6 642	5	6 642				
Etelä-Karjala	1	4 212	1	4 212				
Etelä-Savo	5	6 474	5	6 474				
Pohjois-Savo	7	11 349	7	11 349				
Pohjois-Karjala	5	7 473	5	7 473				
Keski-Suomi	7	12 561	7	12 561				
Etelä-Pohjanmaa	7	10 347	7	10 347				
Pohjanmaa	6	7 629	0	0	5	3 942	1	3 687
Keski-Pohjanmaa	3	4 035	3	4 035				
Pohjois-Pohjanmaa	18	18 543	18	18 543				
Kainuu	2	3 570	2	3 570				
Lappi	6	8 448	6	8 448				
Yhteensä	174	236 163	159	217 083	9	8202	6	10881

Kaksoistutkinnolla tarkoitetaan ammatillisen perustutkinnon sekä ylioppilastutkinnon suorittamista rinnakkain ja samanaikaisesti. Kaksoistutkinnossa opiskellaan ammatillinen tutkinto sekä lukio-opintoja, joissa osallistutaan ylioppilaskirjoituksiin. Ammatillisessa oppilaitoksessa kirjoilla olevan opiskelijan lukion kurssit luetaan hyväksi ammatillisen perustutkintoon. Niin sanotussa kolmoistutkinnossa opiskellaan lukion oppimäärä, ylioppilastutkinto ja ammatillinen perustutkinto. Kaksoistutkinnon suorittaminen ei välttämättä pidennä opiskeluaikaa, vaan tarvittavat ammatilliset opinnot ja ylioppilaskokeet on mahdollista suorittaa kolmessa vuodessa. Useat koulutuksen järjestäjät kuitenkin tarjoavat mahdollisuuden suorittaa opinnot 3-4 vuodessa. Niin sanotun kolmoistutkinnon suorittajat opiskelevat pääsääntöisesti pidempään. Vuosina 2010—2018 kaksois- tai kolmoistutkinnon (amatillisen perustutkinnon ja ylioppilastutkinnon samana vuonna tai peräkkäisinä vuosina suorittaneet) suoritti vuosittain noin 2 000 opiskelijaa.

2.3 Perusasteen jälkeiset valmistavat koulutukset

Lukiokoulutukseen valmistava koulutus

Maahanmuuttajille ja vieraskielisille järjestettävästä lukiokoulutukseen valmistavasta koulutuksesta (LUVA) säädetään lukiolaissa. Opiskelijoita koskevat lähtökohtaisesti samat oikeudet ja velvollisuudet kuin lukion oppimäärää suorittavia opiskelijoita. Valmistavan koulutuksen tarkoituksena on antaa opiskelijalle kielelliset ja muut tarvittavat valmiudet lukiokoulutukseen siirtymistä varten. Valmistavan koulutuksen järjestämisoikeus sisältyy lukiokoulutuksen järjestämislupaan. Lukioon valmistavaa koulutusta ei tällä hetkellä ole tarjolla muille kuin maahanmuuttajataustaisille opiskelijoille.

Lukiokoulutukseen valmistava koulutus muodostaa oppimäärän, jonka tavoitteellinen suorittamisaika on yksi vuosi ja laajuus 50 opintopistettä. Lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimäärä sisältää suomen tai ruotsin kielen ja tarvittaessa muiden kielten opintoja, muita lukiokoulutuksessa tarvittavia valmiuksia tuottavia opintoja sekä opinto-ohjausta. Oppimäärä voi sisältää myös lukiokoulutuksen oppimäärään sisältyviä opintoja. Opetushallitus määrää opetus-suunnitelman perusteet erikseen nuorille ja aikuisille tarkoitettua valmistavan koulutuksen oppimäärää varten.

Lukiolain 21 §:n mukaisesti valmistavaan koulutukseen opiskelijaksi ottamisen edellytyksenä on yleisten opiskelijaksi ottamisen edellytysten lisäksi, että hakija on kotoutumisen edistämisestä annetussa laissa (1386/2010) tarkoitettu maahanmuuttaja tai hänen äidinkielenensä on väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetussa laissa (661/2009) tarkoitettussa väestötietojärjestelmässä muu kuin suomi, ruotsi tai saame, hakijalla ei ole riittäviä kielellisiä valmiuksia suoriutua lukio-opinnoista suomen tai ruotsin kielellä, hakijan tavoitteena on lukiokoulutuksen oppimäärän suorittaminen valmistavan koulutuksen jälkeen ja että hakija ei ole suorittanut korkeakoulututkintoa.

Syksyn 2019 laskentapäivänä lukiokoulutukseen valmistavassa koulutuksessa oli 102 nuorten oppimäärän mukaan opiskelevaa ja 78 aikuisten oppimäärän mukaan opiskelevaa. Valmistavaa koulutusta järjesti yhteensä 13 koulutuksen järjestäjää, joista yhdeksän järjesti vain nuorten oppimäärän mukaista valmistavaa koulutusta, seitsemän vain aikuisten oppimäärän mukaista valmistavaa koulutusta ja kolme sekä nuorten että aikuisten oppimäärän mukaista koulutusta.

Ammatilliseen koulutukseen valmentava koulutus

Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 7 §:ssä säädetään valmentavista koulutuksista. Laissa säädetään ammatilliseen koulutukseen valmentavasta koulutuksesta (VALMA) sekä työhön ja itsenäiseen elämään valmentavasta koulutuksesta (TELMA). Näistä jälkimmäinen on tarkoitettu vaativaan erityiseen tukeen oikeutetuille opiskelijoille, joilla ei ole valmiuksia ammatillisen tutkinnon suorittamiseen.

Ammatilliseen koulutukseen valmentava koulutus antaa opiskelijalle valmiuksia ammatilliseen tutkintokoulutukseen hakeutumiseksi sekä vahvistaa opiskelijan valmiuksia suorittaa ammatillinen tutkinto. Ammatilliseen koulutukseen valmentava koulutus suuntautuu nimenomaan ammatilliseen koulutukseen ja eroaa tässä suhteessa muista nivelvaiheen koulutuksista. Tavoitteena on yksilöllisten valintojen ja opintopolkujen kautta vahvistaa sitä osaamista, jota opiskelija tarvitsee ammatilliseen koulutukseen siirtymiseksi. Koulutuksen tavoitteena on muodostaa perusopetuksen ja ammatillisen tutkintokoulutuksen välille toimiva ja selkeä nivelvaihe. Koulutuksella on tiivis yhteys työelämään, ja opiskelijalla on myös mahdollisuus suorittaa osana valmentavaa koulutusta tutkinnon osa tai niitä pienempiä kokonaisuuksia tutkintokoulutuksesta.

Ammatilliseen koulutukseen valmentavan koulutuksen tavoitteena ovat joustavat siirtymät tutkintokoulutukseen. Opiskelija voi valmentavan koulutuksen kuluessa siirtyä tutkintokoulutukseen myös kesken koulutuksen, mikäli opiskelija on saavuttanut edellytykset tutkintokoulutuksen aloittamiseen. Opiskelija voi tarvittaessa siirtyä myös tutkintokoulutuksesta valmentavaan koulutukseen vahvistamaan valmiuksiaan tutkinnon suorittamiseksi, mikäli tutkintokoulutus uhkaa keskeytyä.

Valmentavan koulutuksen laajuus on 60 osaamispistettä. Koulutus tulee suorittaa yhdessä vuodessa, jollei koulutuksen järjestäjä myönnä opiskelijalle sairauden tai muun erityisen syyn vuoksi suoritusajkaan pidennystä. Valmentavan koulutuksen opiskelijoita koskevat lähtökohdaisesti samat oikeudet ja velvollisuudet kuin ammatillisen koulutuksen tutkinto-opiskelijoita, kuten oikeus opinto-ohjaukseen ja erityiseen tukeen sekä henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelmaa sekä oikeutta opintojen väliaikaiseen keskeyttämiseen koskevat säännökset.

Valmentavan koulutuksen opiskelijaksi ottamisessa voidaan käyttää valtakunnallisia hakumenettelyitä ja koulutukseen voi hakeutua myös jatkuvan haun kautta joustavasti ympäri vuoden. Opiskelijaksi voidaan ottaa henkilö, joka on suorittanut perusopetuksen oppimäärän tai sitä vastaavan aikaisemman oppimäärän, tai jolla koulutuksen järjestäjä muutoin katsoo olevan riittävät edellytykset tavoitteena olevan osaamisen hankkimiseen tai tutkinnon suorittamiseen. Lisäksi edellytyksenä pääsääntöisesti on, ettei hakija ole suorittanut aiemmin tutkintoa tai valmistavaa koulutusta ja että hänen tavoitteenaan on valmentavan koulutuksen jälkeen hakeutua suorittamaan tässä laissa tarkoitettua tutkintoa tai tutkinnon osaa.

Ammatilliseen koulutukseen valmentavan koulutuksen järjestäminen edellyttää opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämää tutkintojen ja koulutusten järjestämislupaa. Valmentavan koulutuksen järjestämisluvat on viimeksi uudistettu elokuusta 2015 lukien. Vuoden 2020 alussa ammatilliseen koulutukseen valmentavan koulutuksen järjestämislupa on 50:llä ammatillisen koulutuksen järjestäjällä, joista viisi lupaa on myönnetty ruotsinkielisen koulutuksen järjestämiseen. Ammatilliseen koulutukseen valmentavan koulutuksen järjestämislupa on myönnetty järjestäjille, joilla on toiminta-alueellaan tarvetta kyseiselle koulutukselle ja edellytykset järjestää koulutusta eri kohderyhmille koulutuksen perusteiden mukaisista kaikista koulutuksen osista ensisijaisesti koulutuksen järjestäjän oman koulutustarjonnan puitteissa. Lisäksi koulutuksen järjestäjällä tulee olla edellytykset ohjata ja poluttaa valmentavaan koulutukseen osallistuvat opiskelijat tutkintotavoitteiseen peruskoulutukseen ensisijaisesti oman koulutustarjonnan puitteissa. Ammatilliseen koulutukseen valmentavan koulutuksen järjestäjällä tulee olla myös edel-

lytykset ylläpitää toiminta-alueellaan riittävällä volyymilla pääasiassa monialaista koko ammatillisen koulutuksen palveluvalikoimaa tai erikoistuneempaa palveluvalikoimaa ja siihen liittyvää riittävän laajaa koulutustarjontaa. Jokaisessa maakunnassa on yksi tai useampi ammatilliseen koulutukseen valmentavan koulutuksen järjestäjä, joka pystyy ensisijaisella toiminta-alueellaan vastaamaan valmentavan koulutuksen tarpeisiin.

Valmentavia koulutuksia järjestetään suoritepäätoksella myönnetyn tavoitteellisen opiskelijavuosimäärän puitteissa. Koulutuksen järjestäjä voi siis opiskelijavuosimäärän sisällä päättää tarjoamansa koulutuksen jakautumisesta tutkintotavoitteiseen koulutukseen ja valmentavaan koulutukseen. Tämä mahdollistaa myös joustavat siirtymät tutkintotavoitteisen ja valmentavan koulutuksen välillä. Koulutuksen järjestäjät, joilla on erityisenä koulutustehtävänä vaativan erityisen tuen järjestäminen, voivat pääsääntöisesti järjestää valmentavia koulutuksia kokonaisopiskelijavuosimääränsä puitteissa.

Ammatilliseen koulutukseen valmentavaan koulutukseen osallistui vuonna 2018 noin 4 700 opiskelijaa ja vuonna 2019 noin 5 000 opiskelijaa. Alle 20-vuotiaita opiskelijoita oli vuonna 2018 noin 2 650 ja vuonna 2019 noin 2 850. Muita kuin Suomen kansalaisia opiskelijoista oli vuonna 2018 noin 1 700 ja vuonna 2019 noin 1 800. Alle 20-vuotiaista muita kuin Suomen kansalaisia oli vuonna 2018 noin 300 ja vuonna 2019 noin 270. (Vipunen, testiraportti).

Lukuvuonna 2015—2016 valmentavaan koulutukseen osallistui yhteensä noin 4 900 opiskelijaa (läpivirtaus). Näistä yli 18-vuotiaita oli 52,7 prosenttia. Naisia opiskelijoista oli 54 prosenttia. Koulutuksen aloitti kesken lukuvuoden lähes 40 prosenttia opiskelijoista. Vain noin 30 prosenttia opiskelijoista suoritti koulutuksen koko laajuuden (60 osp), joten noin 70 prosenttia opiskelijoista suoritti vain osia ammatilliseen koulutukseen valmentavasta koulutuksesta. (Tiedot: Valmasta vauhtia. Tilannekatsaus ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavan koulutuksen (Valma) toimeenpanosta ja vaikuttavuudesta syksyllä 2016.)

Perusopetuksen lisäopetus

Perusopetuksen oppimäärän suorittaneille nuorille voidaan järjestää perusopetuslain mukaista yhden lukuvuoden kestävä lisäopetusta. Lisäopetukseen voidaan perusopetusasetuksen (852/1998) 3 §:n mukaan ottaa nuori, joka on saanut perusopetuksen päättötodistuksen samana tai edellisenä vuonna. Perusopetuksen lisäopetuksen järjestäminen on kunnille vapaaehtoista. Yksityiset yhteisöt tai säätiöt voivat järjestää perusopetuksen lisäopetusta, mikäli valtioneuvosto on myöntänyt siihen perusopetuslain 7 §:ssä tarkoitetun opetuksen järjestämisluvan.

Perusopetuksen lisäopetuksen tehtävänä on tarjota opiskelijoille mahdollisuus parantaa edellytyksiään jatko-opintoihin. Muihin nivelvaiheen koulutuksiin verrattuna siinä keskitytään erityisesti perusopetuksen arvosanojen korottamiseen. Perusopetuksen lisäopetus eroaa muista nivelvaiheen koulutuksista myös siinä, että se on suunnattu vain peruskoulun juuri päättäneille nuorille.

Lisäopetus kestää yhden lukuvuoden ja sen laajuus on vähintään 1100 tuntia. Opiskelijalle annetaan lisäopetuksessa opetusta ja ohjausta vähintään 1100 tuntia. Lisäopetuksen voi suorittaa myös muussa kuin omassa peruskoulussa. Lisäopetuksen opetussuunnitelman perusteet (2014) määrittelevät opetuksen keskeiset tavoitteet ja järjestämisen periaatteet. Opetuksen lähtökohdina ovat perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt ja paikallisessa perusopetuksen opetussuunnitelmassa tarkennetut laaja-alaisen osaamisen tavoitteet sekä eri oppiaineiden tavoitteet ja sisällöt. Lisäopetusta varten ei ole määritelty valtakunnallista tuntijakoa eikä

oppimäärää. Kunkin opiskelijan osalta toteutuva sisältö täsmennetään henkilökohtaisessa opiskelusuunnitelmassa ja opetus suunnitellaan yksilöllisesti lisäopetuksen opiskelijoiden tarpeisiin.

Perusopetuksen lisäopetuksen opiskelijamäärä syksyn 2019 tilastopäivänä oli 960, joista kunnan tai kuntayhtymän järjestämässä opetuksessa oli 772, valtion järjestämässä opetuksessa 25 ja yksityisen järjestämässä opetuksessa 161. Määrä on noussut vuodesta 2018, jolloin lisäopetuksessa oli yhteensä 562 oppilasta.

Kansanopistojen pitkät linjat

Perusopetuksen päättäneistä vuosittain muutama sata on hakeutunut sisäoppilaitosmuotoisesti opetusta antavien kansanopistojen vapaan sivistystyön opintoihin. Vapaata sivistystyötä järjestävien kansanopistojen pitkät koulutuslinjat ovat vapaatavoitteisia. Pitkät koulutuslinjat ovat pääsääntöisesti lukuvuoden mittaisia ja laajuudeltaan vähintään 34 opiskelijaviikkoa. Vapaasta sivistystyöstä annetun lain (632/1998) mukaan vapaan sivistystyön tarkoituksena on järjestää elinikäisen oppimisen periaatteen pohjalta yhteiskunnan eheyttä, tasa-arvoa ja aktiivista kansalaisuutta tukevaa koulutusta. Lain mukaan vapaassa sivistystyössä korostuu omaehtoinen oppiminen. Kansanopistojen pitkien vapaaseen sivistystyöhön kuuluvien opintolinjojen sisällöt opistot suunnittelevat itse.

Kansanopistojen ylläpitäjiä on Suomessa 76. Suomen kansanopistoyhdistys ry teetti tammi-kuussa 2020 kyselyn kansanopistoille, jossa selvitettiin, kuinka monta alle 18-vuotiasta opiskelijaa kansanopistoissa on vapaan sivistystyön pitkien linjojen koulutuksissa (kaikki yli 8 viikkoa kestävät koulutukset). Kyselyn tulosten mukaan kyseiseen kohderyhmään kuuluvia opiskelijoita oli 33 kansanopistossa ja opiskelijoiden kokonaismäärä oli 472. Kolmessa kansanopistossa oli yli 100 tämän kohderyhmän opiskelijaa. Lehtimäen opistossa, joka järjestää koulutusta vaikeasti vammaisille henkilöille, oli 10 kohderyhmään kuuluvaa opiskelijaa. Lehtimäen opiston pääasiallisena tehtävänä on järjestää koulutusta vaikeasti vammaisille henkilöille. Muissa kansanopistoissa määrät olivat 1–6 opiskelijaa. Neljä opistoa oli ruotsinkielisiä ja niiden opiskelijamäärä oli yhteensä noin 20 opiskelijaa. Opetus- ja kulttuuriministeriö oli aikaisemmin selvittänyt tämän kohderyhmän opiskelijamääriä vuonna 2014. Tällöin kokonaismäärä oli 468 opiskelijaa 30 kansanopistossa.

Nivelvaiheen koulutusten merkitys

Osalle nuorista soveltuvan koulutuksen valinta perusopetuksen päättyessä on monien vaihtoehtojen tai puutteellisten valmiuksien vuoksi vaikeaa. Nivelvaiheen koulutus antaa nuorelle mahdollisuuden vahvistaa perusvalmiuksia sekä selkeyttää ammatinvalintaa. Nivelvaiheen koulutusten tavoitteena on edistää ja tukea opiskelijoiden siirtymistä jatko-opintoihin ja vahvistaa opiskelijan valmiuksia lukiokoulutuksen tai ammatillisen koulutuksen suorittamiseen sekä tukea opiskelijan edellytyksiä jatkuvaan oppimiseen.

Perusopetuksen jälkeiset valmistavat ja valmentavat koulutukset tarjoavat osittain päällekkäisiä koulutuksen osa-alueita (esimerkiksi opiskelunvalmiudet ja -taidot, arjen hallinta, perusopetuksen arvosanojen korottaminen) ja osittain eriytyviä osa-alueita (ammatillinen osaaminen, lukiokurssit). Hakijan voi olla vaikea päättää, mikä nivelvaiheen koulutuksista parhaiten vastaa hänen tarpeitaan ja vie kohti omia tavoitteita. Erityisen vaikeaa valinta on, jos tulevaisuudensuunnitelmat ovat vielä epäselvät. Toisinaan opiskelija voi käydä ensin esimerkiksi perusopetuksen lisäopetuksen ja sen jälkeen vielä ammatilliseen koulutukseen valmentavan koulutuksen, jolloin peräkkäiset nivelvaiheen koulutukset pidentävät ei-tutkintoon johtavaa koulutusaikaa.

Perusopetuksen jälkeisiä valmistavia ja valmentavia koulutuksia olisi tarpeen kehittää siten, että ne muodostaisivat opiskelijan kannalta selkeän nivelvaiheen koulutuskokonaisuuden. Koulutusten ja opiskelijoiden keinotekoista eriytymistä tulisi välttää, sillä nivelvaiheen koulutusten tavoitteet ja sisällöt ovat monilta osin yhteneväisiä. Opiskelijalle tulisi olla mahdollista vielä koulutuskokonaisuuden aikana selkeyttää omaa opiskelu- ja urapolkuaan sekä kiinnostustaan lukiokoulutukseen tai ammatilliseen koulutukseen. Koulutuksen aikana opiskelijan tulisi saada riittävästi ohjausta ja tukea sekä tietoa erilaista jatkokoulutusmahdollisuuksista. Nivelvaiheen koulutuksen tulisi mahdollistaa erilaiset kokeilut eri koulutusaloilla ja työelämässä, joka osaltaan selkeyttäisi alanvalintaa. Yhtenäisempi koulutuskokonaisuus mahdollistaisi myös sen, että myöskään koulutuksen järjestäjän ei tarvitsisi valita, mitä eri nivelvaiheen koulutusta se järjestää, vaan resurssit voitaisiin suunnata nykyistä paremmin opiskelijoiden tarpeen mukaan.

2.4 Erityisryhmien koulutustarpeiden huomiointi

Maahanmuuttajille suunnattu koulutus

Kunta voi perusopetuslain 5 §:n mukaan järjestää perusopetukseen valmistavaa opetusta. Opetukseen voivat osallistua sekä vasta maahan muuttaneet että Suomessa syntyneet maahanmuuttajataustaiset lapset ja nuoret. Valmistavan opetuksen tavoitteena on oppilaan suomen tai ruotsin kielen taidon kehittäminen ja muiden valmiuksien antaminen esi- tai perusopetuksessa opiskeluun. Valmistava opetus vastaa perusopetuslain 9 §:n mukaan yhden vuoden oppimäärää.

Perusopetuksessa maahanmuuttajaoppilaat sijoitetaan yleensä ikäänsä sekä tietojaan ja taitojaan vastaavalle luokalle. Heidän on mahdollista saada suomen tai ruotsin kielen opetusta erityisen maahanmuuttajille tarkoitetun suomi/ruotsi toisena kielenä -oppimäärän mukaan.

Perusopetuslain 46 §:ssä säädetään oppivelvollisuusiän ylittäneiden perusopetuksesta. Henkilön, joka ei ole saanut perusopetusta vastaavaa yleissivistävää koulutusta tai on suorittanut sen Suomen koulujärjestelmän mukaista oppimäärää selvästi suppeampana, on mahdollista suorittaa maksuton perusopetus tai sen osia (ns. aineenopetus) perusopetuksen oppimäärästä myös oppivelvollisuusiän ylittymisen jälkeen. Oppivelvollisuusiän ylittäneille tarkoitettu perusopetus eroaa sisällöltään ja säännöksiltään jossain määrin muusta perusopetuksesta. Kunnalla ei ole laissa säädettyä velvollisuutta järjestää perusopetuslain 46 §:ssä tarkoitettua opetusta. Erityisesti maahanmuuttajien tarpeisiin vastaavassa aikuisten perusopetuksessa opiskelu perustuu aina lähtötason arviointiin, jossa tunnistetaan aiemmin hankittu osaaminen. Se koostuu opiskelijan osaamistarpeen mukaan alku- ja päättövaiheen tai ainoastaan päättövaiheen opetuksesta. Opiskelijan osaamistarpeen mukaan alkuvaihe voi sisältää lisäksi erityisen lukutaitovaiheen. Opin- tojen laajuus ja kesto määritetään henkilökohtaisessa opiskelusuunnitelmassa. Oppivelvollisuusiän ylittäneiden perusopetuksessa oli 4 160 tutkintotavoitteista opiskelijaa vuonna 2017 ja 5 013 tutkintotavoitteista opiskelijaa vuonna 2018 (Tilastokeskus).

Perusopetuksen taitoja vailla olevat nuoret maahanmuuttajat tulisi nykylainsäädännön nojalla ohjata oppivelvollisten perusopetukseen, kunnes heidän oppivelvollisuutensa päättyy sen vuoden kesällä, kun he täyttävät 17 vuotta. Tämän jälkeen erityisesti nuoret, joiden koulutus- ja työurien kannalta peruskoulun suorittaminen on tärkeää, on tarkoitus ohjata jatkamaan perustaitojen kartuttamista edellä kuvatussa perusopetuslain 46 §:ssä tarkoitettussa perusopetuksessa.

Muille kuin oppivelvollisille tarkoitettua perustaitoja kehittävästä koulutuksesta säädetään lisäksi muun muassa kotoutumisen edistämisestä annetussa laissa. Lain 20 §:n mukaan kotoutuskoulutuksena oppivelvollisuusiän ylittäneelle maahanmuuttajalle järjestetään suomen tai ruotsin kielen opetusta ja tarvittaessa luku- ja kirjoitustaidon opetusta sekä muuta opetusta, joka

edistää työelämään ja jatkokoulutukseen pääsyä sekä yhteiskunnallisia, kulttuurisia ja elämänhallintaan liittyviä valmiuksia. Lain 21 §:n mukaan kotoutumiskoulutus toteutetaan pääsääntöisesti työvoimakoulutuksena. Kotoutumiskoulutusta voidaan järjestää myös omaehtoisena opiskeluna. Kotoutumiskoulutuksen ajalta työttömälle työnhakijalle voidaan maksaa korotettua työttömyysetuutta työttömyysturvalain mukaisesti. Lisäksi kotoutumiskoulutukseen osallistumisen ajalta maksetaan julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 9 luvussa tarkoitettua kulukorvausta, joka on tarkoitettu koulutuksesta aiheutuvien kulujen kattamiseen. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus vastaa työvoimakoulutuksena toteutettavan kotoutumiskoulutuksen järjestämisestä toimialueellaan. Vuoden 2018 aikana omaehtoiseen opiskeluun osallistuneita nuoria maahanmuuttajia oli 17-vuotiaita yhteensä 591 opiskelijaa ja 18-vuotiaita yhteensä 425 opiskelijaa. Työvoimakoulutuksena järjestettävässä kotoutumiskoulutuksessa oli 17-vuotiaita yhteensä 18 opiskelijaa ja 18-vuotiaita yhteensä 22 opiskelijaa vuoden 2018 tilastotietojen mukaan.

Luku- ja kirjoitustaitoa sekä suomen tai ruotsin kielten osaamista vailla olevat maahanmuuttajat voivat opiskella myös vapaan sivistystyön lukutaitokoulutuksessa. Vapaasta sivistystyöstä annetun lain 9 §:n mukaisesti kansalaisopistojen, kansanopistojen, kesäyliopistojen ja opintokeskusten rahoitusjärjestelmään on luotu mahdollisuus koulutuksen rahoitukseen 100 prosentin valtionosuudella, kun oppilaitoksen järjestämä koulutus on hyväksytty opiskelijan kotoutumisen edistämiseksi annetun lain 11 §:ssä tarkoitettuun opiskelijan kotoutumissuunnitelmaan. Opiskelijoilta ei peritä opetuksesta maksuja siltä osin, kuin se on hyväksytty opiskelijan kotoutumissuunnitelmaan, koska kyseinen koulutus rahoitetaan kokonaan valtionosuudella. Opetushallitus on antanut opetussuunnitelmasuosituksen kyseistä vapaan sivistystyön koulutustehtävää varten. Maahanmuuttajille suunnatussa vapaan sivistystyön koulutuksessa kansanopistoissa, kansalaisopistoissa ja kesäyliopistoissa oli vuonna 2018 yhteensä 3 970 opiskelijaa.

Lukiokoulutukseen valmistava koulutus on suunnattu ainoastaan maahanmuuttajataustaisille ja vieraskielisille henkilöille. Tästä koulutuksesta on kerrottu edellä perusopetuksen jälkeisten valmistavien koulutusten yhteydessä. Peruspalveluiden arviointiraportin (2020) mukaan lukiokoulutuksen järjestäjistä 63 prosenttia tarjoaa opiskelijoille suomi toisena kielenä -opetusta. Ylimääräistä tukiovetusta maahanmuuttajataustaisille opiskelijoille järjestää 88 prosenttia arviointiin vastanneista koulutuksen järjestäjistä.

Ammatilliseen koulutukseen valmentavaan koulutukseen voivat hakeutua myös maahanmuuttajataustaiset henkilöt, jotka tarvitsevat kielitaidon vahvistamista muiden ammatillisten valmiuksien ohella. Kielitaito kehittyy yhdessä muiden opiskelijoiden kanssa osana koulutusta, mutta koulutuksen sisällön tulee olla laajempi kuin vain kielitaidon opiskelua. Keväällä 2016 tehdyn selvityksen mukaan maahanmuuttajataustaisia ja vieraskielisiä opiskelijoita oli opiskelijoiden kokonaismäärästä 43,8 prosenttia. Yli 18-vuotiaita maahanmuuttajataustaisista oli 88,9 prosenttia.

Saamen kielinen koulutustarjonta

Perustuslain mukaan saamelaisilla alkuperäiskansana on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Äidinkielenään saamea puhuvalla lapsella on oikeus saada varhaiskasvatusta saamen kielellä koko maassa. Saamelaisten kotiseutualueella asuvilla saamen kieltä osavilla on oikeus myös saamenkieliseen perusopetukseen, jolloin opetus tulee antaa pääosin saamen kielellä. Saamelaisilla on oikeus oman äidinkielenensä opetukseen kotiseutualueella. Saamen kieltä voidaan opettaa äidinkielenä myös kotiseutualueen ulkopuolella sekä perusopetuksessa että lukiokoulutuksessa. Tarjonnasta päättää kunta tai muu koulutuksen järjestäjä.

Saamelaisalueen koulutuskeskus on opetus- ja kulttuuriministeriön toimialaan kuuluva valtion oppilaitos. Sen toimintaa säätelee laki Saamelaisalueen koulutuskeskuksesta (252/2010). Koulutuskeskuksen tarkoituksena on lisätä erityisesti saamelaisväestön ammatillista osaamista, järjestää saamelaisten kotiseutualueen elinkeinoelämän tarpeita vastaavaa koulutusta ja edistää alueen työllisyyttä sekä säilyttää ja kehittää saamelaiskulttuuria. Koulutuskeskus järjestää ammatillista koulutusta ja saamen kielen ja kulttuurin opetusta sekä tuottaa ja kehittää niihin liittyvää oppimateriaalia, verkko-opetusta ja muita opetuksen tukipalveluja. Koulutuskeskuksella on neljä toimipaikkaa: Inarissa, Ivalossa ja Kaamasen Toivoniemessä sekä Enontekiön Hetassa.

Erityistä tukea tarvitsevien perusopetus ja siirtymä toisen asteen koulutukseen

Perusopetuslain mukainen tuki perustuu kolmiportaiseen järjestelmään. Tukiopetusta ja osa-aikaista tukiopetusta koskevan perusopetuslain 16 §:n mukaan oppilaalla, joka on tilapäisesti jäänyt jälkeen opinnoissaan tai muutoin tarvitsee oppimisessaan lyhytaikaista tukea, on oikeus saada tukiopetusta. Oppilaalla, jolla on vaikeuksia oppimisessaan tai koulunkäynnissään, on oikeus saada osa-aikaista erityisopetusta muun opetuksen ohessa. Tehostettua tukea koskevan perusopetuslain 16 a §:n mukaan oppilaalle, joka tarvitsee oppimisessaan tai koulunkäynnissään säännöllistä tukea tai samanaikaisesti useita tukimuotoja, on annettava tehostettua tukea hänelle tehdyn oppimissuunnitelman mukaisesti. Oppimissuunnitelma on laadittava, jollei siihen ole ilmeistä estettä, yhteistyössä oppilaan ja huoltajan sekä tarvittaessa oppilaan muun laillisen edustajan kanssa. Tehostettu tuki sisältää oppilaalle annettavia, erityisesti perusopetuslain 16, 31 ja 31 a §:ssä tarkoitettuja tukimuotoja sekä tarvittavia pedagogisia järjestelyjä. Tehostetun tuen ja oppimissuunnitelman keskeisestä sisällöstä määrätään opetussuunnitelman perusteissa. Tehostetun tuen aloittaminen ja järjestäminen käsitellään pedagogiseen arvioon perustuen moniammatillisesti yhteistyössä oppilashuollon ammattihenkilöiden kanssa.

Vahvinta tukimuotoa edustaa perusopetuslain 17 §:n tarkoittama erityinen tuki. Erityinen tuki muodostuu erityisopetuksesta ja muusta perusopetuslain mukaan annettavasta tuesta. Erityisopetus järjestetään oppilaan etu ja opetuksen järjestämisedellytykset huomioon ottaen muun opetuksen yhteydessä tai osittain tai kokonaan erityisluokalla tai muussa soveltuvassa paikassa. Erityisen tuen antamiseksi opetuksen järjestäjän tulee tehdä kirjallinen päätös, jota tarkistetaan ainakin toisen vuosiluokan jälkeen sekä ennen seitsemännelle vuosiluokalle siirtymistä. Erityisen tuen antamista koskevassa päätöksessä on määrättävä oppilaan pääsääntöinen opetusryhmä, mahdolliset tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä muut palvelut sekä tarvittaessa oppilaan opetuksen poikkeava järjestäminen.

Ennen erityistä tukea koskevan päätöksen tekemistä opetuksen järjestäjän on kuultava oppilasta ja tämän huoltajaa tai laillista edustajaa siten kuin hallintolain (434/2003) 34 §:ssä säädetään sekä hankittava oppilaan opetuksesta vastaavilta selvitys oppilaan oppimisen etenemisestä ja oppilashuollon ammattihenkilöiden kanssa moniammatillisena yhteistyönä tehty selvitys oppilaan saamasta tehostetusta tuesta ja oppilaan kokonaistilanteesta sekä tehtävä näiden perusteella arvio erityisen tuen tarpeesta (pedagoginen selvitys). Pedagogista selvitystä on tarvittaessa täydennettävä psykologisella tai lääketieteellisellä asiantuntijalausunnolla tai vastaavalla sosiaalisella selvityksellä. Erityisen tuen päätös voidaan tehdä ennen esi- tai perusopetuksen alkamista taikka esi- tai perusopetuksen aikana ilman sitä edeltävää pedagogista selvitystä ja oppimisen tehostetun tuen antamista, jos psykologisen tai lääketieteellisen arvion perusteella ilmenee, että oppilaan opetusta ei vamma, sairauden, kehityksessä viivästymisen tai tunne-elämän häiriön taikka muun vastaavan erityisen syyn vuoksi voida antaa muuten.

Perusopetuslain 31 §:n mukaan vammaisella ja muulla erityistä tukea tarvitsevilla oppilaalla on lisäksi oikeus saada maksutta opetukseen osallistumisen edellyttämät tulkitsemis- ja avustajapalvelut, muut opetuspalvelut, erityiset apuvälineet sekä 39 §:n nojalla järjestettävät palvelut. Perusopetuslain 39 §:n mukaisesti opetus- ja kulttuuriministeriö voi päättää, että opetuksen järjestäjän on huolehdittava 17 §:ssä tarkoitetun erityisen tuen yhteydessä annettavasta kuntoutuksesta sekä opetukseen liittyvistä kehittämis-, ohjaus- ja tukitehtävistä.

Opetussuunnitelman perusteiden (2014) mukaan erityistä tukea annetaan niille oppilaille, joiden kasvun, kehityksen tai oppimisen tavoitteiden saavuttaminen ei toteudu riittävästi muuten. Erityisen tuen tehtävänä on antaa oppilaalle kokonaisvaltaista ja suunnitelmallista tukea niin, että oppilas voi suorittaa oppivelvollisuutensa ja saa pohjan opintojen jatkamiselle peruskoulun jälkeen. Oppilaan itsetuntoa, opiskelumotivaatiota ja mahdollisuutta kokea onnistumisen ja oppimisen iloa vahvistetaan. Samoin tuetaan oppilaan osallisuutta ja vastuunottoa opiskelusta.

Erityinen tuki muodostuu erityisopetuksesta ja muusta oppilaan tarvitsemasta, perusopetuslain mukaan annettavasta tuesta. Erityisopetus ja oppilaan saama muu tuki muodostavat järjestelmällisen kokonaisuuden. Käytettävissä ovat kaikki perusopetuslain mukaiset tukimuodot. Erityinen tuki järjestetään joko yleisen tai pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä. Erityistä tukea saava oppilas opiskelee joko oppiaineittain tai toiminta-alueittain. Mikäli oppilas opiskelee oppiaineittain, hän opiskelee eri oppiaineissa joko yleisen tai yksilöllistetyn oppimäärän mukaisesti.

Peruskoulun oppilaista 18,8 prosenttia sai tehostettua tai erityistä tukea syksyllä 2018. Tehostettua tukea sai 59 700 eli 10,6 prosenttia peruskoulun oppilaista ja erityistä tukea 45 400 eli 8,1 prosenttia peruskoulun oppilaista (Tilastokeskus 2019).

Sellaiselle oppilaalle, jolle on tehty erityisen tuen päätös, annetaan erityisopetusta hänelle laaditun henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman mukaisesti. Erityisopetukseen sisältyvillä pedagogisilla ratkaisuilla pyritään ensisijaisesti turvaamaan oppilaan oppiminen. Pedagogiset ratkaisut voivat liittyä esimerkiksi opetukseen ja työtapoihin tai valittaviin materiaaleihin ja välineisiin. Nämä vaihtelevat oppimisen tavoitteiden ja sisältöjen sekä oppilaan henkilökohtaisten tarpeiden mukaisesti. Oppilaalla on perusopetuslain mukaan oikeus saada oppimisensa tueksi tukiovetusta ja osa-aikaista erityisopetusta myös osana erityisopetusta.

Tehostettua ja erityistä tukea saaneiden oppilaiden siirtyminen toisen asteen opintoihin on selvästi epävarmempaa muiden oppilaiden tilanteeseen verrattuna. Siirtymäpolut ovat myös hieman erilaisia kuin muilla oppilailla. Erityistä tai tehostettua tukea saaneet oppilaat siirtyvät pääsääntöisesti ammatillisiin opintoihin, ja vain tehostettua tukea saaneet tytöt ovat hieman useammin siirtyneet myös lukioon. Kootusti voidaan todeta, että vaikka valtaosa tehostettua ja erityistä tukea saaneista oppilaista siirtyy muun ikäluokan tapaan toisen asteen opintoihin heti peruskoulun päätyttyä, kyseisten ryhmien oppilaiden hyväksymättä jääminen toisen asteen opintoihin yhdeksättä luokkaa seuraavan syksyn alussa on lähes viisi kertaa suurempi kuin muiden oppilaiden. Tulosta saattaa osin selittää se, että tehostettua tukea näytetään jossain määrin kohdistettavan muita jatko-opintokielteisemmille oppilaille. (Erityisopetuksen kehittämisen arviointi: OKM:n ja VNK:n TEAS-hanke Helsingin yliopisto & Tampereen yliopisto. 2018). Lisäksi näyttää siltä, että mitä pitkäkestoisempaa ja intensiivisempää erityisopetusta oppilas on saanut, sitä todennäköisemmin koulutus on jäänyt pelkkään peruskouluun (Laakso, K. 2013. Erityisoppilaasta nuoreksi aikuiseksi – peruskoulun erityisopetuksen oppilaiden myöhemmät koulutuspolut ja työurat. NMI-bulletin, 2013, Vol. 23, No. 4 © Niilo Mäki –säätö).

Valtiontalouden tarkastusviraston selvityksessä on todettu alueellisten erojen olevan suuria erityisopetuksen oppilaiden osallistumisessa toisen asteen opintoihin. Osittain nämä erot heijastelevat toisen asteen opiskelupaikkojen ja valmistavan koulutuksen tarjontaa. Taustalla saattavat olla myös erot toimintatavoissa esimerkiksi opinto-ohjauksessa. Suuri vaihtelu maakuntien välillä kertoo tarkastusviraston mukaan siitä, että heikoimmin perusopetuksesta suoriutuneet oppilaat ovat eriarvoisessa asemassa toisen asteen opiskelupaikkoja jaettaessa riippuen heidän maantieteellisestä sijainnistaan. Valtiontalouden tarkastusvirasto toteaa yhteenvedona tutkimuksen tuloksista, että samaan aikaan kun erityisoppilaiden osuus perusopetuksessa on tasaisesti noussut, tällä ei ole ollut mitään yksiselitteistä ja selvää vaikutusta siirtymisessä toisen asteen opintoihin ja toisen asteen opintojen suorittamisessa. (Valtiontalouden tarkastusvirasto 2013. Tuloksellisuustarkastus. Työpaperi. Perusopetuksen erityisoppilaiden toisen asteen opinnot. Kirjavainen, T., Jahnukainen, M. & Pulkkinen, J.).

Opetus- ja kulttuuriministeriön Vaativa erityinen tuki esi- ja perusopetuksessa -kehittämissuunnitelma esitti vuonna 2017, että vaativan erityisen tuen oppilaiden toisen asteen nivelvaiheen tuki tulisi varmistaa korostaen lähikouluperiaatetta ja vahvistaen opiskelijoiden arkielämän taitoja. Nivelvaiheen suunnittelu tulisi aloittaa jo seitsemännän vuosiluokan aikana. Oppimisen ja koulunkäynnin tuen ohella joustavat ratkaisut korostuvat. Oppilailla, joilla on vaativan erityisen tuen tarpeita, olisi oltava mahdollisuus opinto-ohjaukseen ja työhönvalmennukseen. Opinto-ohjausta tulisi vahvistaa jo perusopetuksessa ja sen tulee jatkua koko toisen asteen ajan. (Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:34).

Myös kaikkein vaikeimmin vammaisten lasten opetus järjestetään perusopetuslain mukaisesti. Samoin valtakunnalliset opetussuunnitelman perusteet koskevat vammaisia oppilaita. Opetussuunnitelman perusteissa luku 7 koskee oppimisen ja koulunkäynnin tukea, vammaisopetus mukaan lukien. Mitään erillisyyttä ei ole, vaan vammaisten lasten kohdalla turvaudutaan opetusjärjestelyihin ja oppimisen ja koulunkäynnin tukeen. Jos perusopetukselle säädetyt tavoitteet ei lapsen vammaisuuden tai sairauden vuoksi ilmeisesti ole mahdollista saavuttaa yhdeksässä vuodessa, alkaa oppivelvollisuus vuotta aikaisemmin ja kestää 11 vuotta.

Perusopetuksen vuoden 2019 käyttökustannusten mukaan vaikeimmin kehitysvammaisten oppilaiden (oppilaita 1 360) opetuksen toimeenpanoon oli osoitettu yhteensä 35 870 euroa ja muun vammaisopetuksen (oppilaita 8 228) toimeenpanoon yhteensä 21 209 euroa oppilasta kohden. Vaikeimmin kehitysvammaisten oppilaiden määrä vuositasolla on melko vakio ollen 0,23-0,25 prosenttia kaikista perusopetuksen oppilaista. Muiden vammaisoppilaiden määrä on hieman vähentynyt ollen nyt noin 1,54 prosenttia kaikista perusopetuksen oppilaista.

Vaikeasti vammaisten lasten koulupolku lähtee eriytymään jo perusopetuksen aikana, erityisesti yläkouluun siirryttäessä. Vahva eriyttäminen on toisaalta tukitoimi, mutta systemaattisena toimintana se on tutkimusten mukaan johtanut siihen, että vaikeasti vammaiset siirtyvät muita heikommin toiselle asteelle, keskeyttävät opintonsa useammin, saavat vähemmän opinto-ohjausta ja työllistyvät huonosti. Keskeistä olisi se, että vaikeasti vammaisten ja erityistä tukea tarvitsevien mahdollisuudet saada yhdenvertaisesti opetusta muiden kanssa ja saada tarvitsemansa tuki- ja mukautustoimet toteutuvat.

Oppimisen tuki lukiokoulutuksessa

Lukiolain 28 §:ssä säädetään oppimisen tuesta. Säännös on otettu lukiota koskevaan lainsäädäntöön lukiolain uudistuksen yhteydessä ja sitä sovelletaan 1.8.2021 lukien. Varsin suuri osa lukiokoulutuksen järjestäjistä kuitenkin tarjoaa jo nykyisin opiskelijoilleen tukea kielellisiin tai

muihin oppimisvaikeuksiin. Säännöksen mukaan opiskelijalla, jolla on kielellisten erityisvaikeuksien tai muiden oppimisvaikeuksien vuoksi vaikeuksia suoriutua opinnoistaan, on oikeus saada erityisopetusta ja muuta oppimisen tukea yksilöllisten tarpeidensa mukaisesti. Opiskelijan oikeus oppimisen tukeen helpottaa siirtymää perusasteelta lukio-opintoihin, varmistaa opiskelijoiden mahdollisuudet tasavertaiseen opiskeluun, edistää opintojen etenemistä ja ehkäisee oppimisvaikeuksista johtuvia keskeyttämisiiä.

Lukiolain säännöksen mukaisesti tukitoimet toteutetaan opetushenkilöstön yhteistyönä. Tuen tarvetta tulee arvioida opintojen alussa sekä säännöllisesti opintojen edetessä. Tukitoimet kirjataan opiskelijan pyynnöstä opiskelijan henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan. Oppimisen tukea annetaan tarpeen mukaan, eikä lukiolaissa säädetä ammatillista koulutusta vastaavista erityisen tuen päätöksentekoa koskevista menettelyistä. Tukea oppimiseensa voivat tarvita opiskelijat, joilla on esimerkiksi luki- ja kirjoitushäiriöitä, sairaudesta tai vammasta johtuvia oppimisvaikeuksia, keskittymisvaikeuksia tai puutteita opiskelutaidoissa.

Lukiolain mukaan opiskelijan oikeudesta opiskelun edellyttämiin avustajapalveluihin, erityisiin apuvälineisiin ja muihin palveluihin säädetään erikseen. Käytännössä nämä etuudet myönnetään vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetun lain (380/1987) eli vammaispalvelulain nojalla. Lukiokoulutuksen opiskelijalla ei siis ole perusopetuslaissa ja ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa säädettyä vastaavaa oikeutta saada opintososiaalisia etuuksia koulutuksen järjestäjältä.

Erityinen tuki ammatillisessa koulutuksessa

Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 64 §:n mukaan opiskelijalla on oikeus erityiseen tukeen, jos hän oppimisvaikeuksien, vamman, sairauden tai muun syyn vuoksi tarvitsee pitkäaikaista tai säännöllistä erityistä oppimisen ja opiskelun tukea tutkinnon tai koulutuksen perusteiden mukaisten ammattitaitovaatimusten tai osaamistavoitteiden saavuttamiseksi. Erityisellä tuella tarkoitetaan opiskelijan tavoitteisiin ja valmiuksiin perustuvaa suunnitelmallista pedagogista tukea sekä erityisiä opetus- ja opiskelujärjestelyitä. Erityisen tuen antamisen tavoitteena on, että opiskelija saavuttaa tutkinnon tai koulutuksen perusteiden mukaisen ammattitaidon ja osaamisen. Lain 65 §:ssä säädetään koulutuksen järjestämisestä vaativaan erityiseen tukeen oikeutetuille opiskelijoille.

Erityistä tukea saavan opiskelijan opintososiaalisista etuuksista säädetään ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 101 §:ssä. Lain mukaan erityistä tukea saavalla opiskelijalla on oikeus opiskelun edellyttämiin avustajapalveluihin ja erityisiin apuvälineisiin. Lisäksi vaativaa erityistä tukea saavalle opiskelijalle voidaan antaa maksutta oppikirjat, muut koulutarvikkeet ja henkilökohtaiset työvarusteet sekä tarjota majoituksessa olevalle opiskelijalle tarpeelliset viikoittaiset kotimatkat ja täysihoito asuntolassa tai muussa majoituksessa. Erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden koulumatkoihin tarvitsemat kuljetuspalvelut järjestetään vammaispalvelulain nojalla.

Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 67 §:n mukaan koulutuksen järjestäjä päättää opiskelijalle annettavasta 64 ja 65 §:ssä tarkoitetusta erityisestä tuesta, eli erityisen tuen antamisesta tehdään erityisen tuen tai vaativan erityisen tuen päätös. Lisäksi koulutuksen järjestäjän tulee kirjata henkilökohtaiseen osaamisen kehittämissuunnitelmaan opiskelijalle tarjottavan erityisen tuen sisältö, osaamisen arvioinnin mukauttaminen sekä ammattitaitovaatimuksista tai osaamistavoitteista poikkeaminen.

Vuonna 2018 erityistä tukea tai vaativaa erityistä tukea sai noin 13 500 15-19-vuotiasta opiskelijaa eli lähes 20 prosenttia kaikista tämän ikäryhmän opiskelijoista. Ammatillista perustutkintoa suoritti yhteensä noin 2 700 vaativaan erityiseen tukeen oikeutettua opiskelijaa, joista 16–18-vuotiaita noin 730 opiskelijaa. Vaativaan erityiseen tukeen oikeuttavassa ammatilliseen koulutukseen valmentavassa koulutuksessa oli vuonna 2018 yhteensä noin 580 opiskelijaa ja työhön ja itsenäiseen elämään valmentavassa koulutuksessa yhteensä noin 970 opiskelijaa. (Vipunen)

Tilastokeskuksen tietojen mukaan tutkintoon johtavan ammatillisen koulutuksen opiskelijoista erityisopetusta (nykyisin erityinen tuki) saaneiden määrä on kasvanut ainakin vuodesta 2004 lähtien, jolloin tilastointi aloitettiin. Vuonna 2004 erityisopetusta sai yhteensä 12 500, vuonna 2011 yhteensä 20 100 ja vuonna 2017 yhteensä 25 600 opiskelijaa. Erityisopetusta saaneiden osuus kaikista tutkintoon johtavan ammatillisen koulutuksen opiskelijoista oli samoina vuosina 5, 7 ja 9 prosenttia.

Vuonna 2017 nuorille suunnatun ammatillisen koulutuksen miesopiskelijoista 20 prosenttia ja naisopiskelijoista 19 prosenttia sai erityistä tukea. Kaikkiaan erityisen tuen saajista 55 prosenttia oli miehiä. Nuorille suunnatun ammatillisen koulutuksen erityisopiskelijoista suurin osa (86 %) opiskeli niin sanotuissa tavallisissa ammatillisissa oppilaitoksissa. Ammatillisissa erityisoppilaitoksissa opiskeli 13 prosenttia ja muissa ammatillista koulutusta antavissa oppilaitoksissa noin prosentti erityisopiskelijoista. Nuorille suunnatun ammatillisen koulutuksen erityisopiskelijoista 84 prosenttia opiskeli samassa ryhmässä eli integroituina muiden opiskelijoiden kanssa.

Vaikeimmin vammaisten opiskelu perusopetuksen jälkeen

Kaikki ammatillisen koulutuksen järjestäjät ovat velvollisia järjestämään ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 64 §:ssä tarkoitettua erityistä tukea siihen oikeutetuille opiskelijoille. Lisäksi ammatillisen koulutuksen järjestämisluvassa voidaan määrätä koulutuksen järjestäjän velvollisuudesta järjestää ammatillisia tutkintoja ja valmentavaa koulutusta lain 65 §:ssä tarkoitettuun vaativaan erityiseen tukeen oikeutetuille opiskelijoille sekä huolehtia erityisen tuen kehittämis-, ohjaus- ja tukitehtävistä. Vaativan erityisen tuen tehtävän saaneiden koulutuksen järjestäjien tehtävänä on järjestää koulutusta opiskelijoille, joilla on vaikeita oppimisvaikeuksia taikka vaikea vamma tai sairaus, joiden vuoksi opiskelija tarvitsee yksilöllistä, laaja-alaista ja monipuolista erityistä tukea.

Vaativan erityisen tuen tehtävän mukaista tutkintokoulutusta, ammatilliseen koulutukseen valmentavaa koulutusta ja työhön ja itsenäiseen elämään valmentavaa koulutusta järjestää yhteensä 11 ammatillisen koulutuksen järjestäjää. Järjestämislupa vaativan erityisen tuen tehtävään on viidellä ammatillisella erityisoppilaitoksella. Erityisoppilaitokset vastaavat kaikkein vaativinta tukea tarvitsevista opiskelijoista ja tarjoavat myös erityisen tuen järjestämisen tukea muille ammatillisen koulutuksen järjestäjille. Lisäksi kuudella ammatillisen koulutuksen järjestäjällä on järjestämisluvassaan rajattu tehtävä vaativan erityisen tuen opiskelijavuosimäärän osalta. Rajatulla tehtävällä vastataan vaativan erityisen tuen tarpeeseen alueellisesti ja täydennetään erityisoppilaitosten koulutustarjontaa.

Vaativaa erityistä tukea voidaan antaa sekä tutkintotavoitteisen koulutuksen että valmentavan koulutuksen opiskelijoille. Vaativana erityisenä tukena järjestettävän ammatilliseen koulutukseen valmentavan koulutuksen tehtävä on antaa valmiuksia ja edistää siirtymistä tutkintokoulutukseen. Tavoitteena on muodostaa tiivis jatkumo valmentavasta koulutuksesta tutkintokoulutukseen vaikeasti vammaisten opiskelijoiden osalta.

Työhön ja itsenäiseen elämään valmentava koulutus (TELMA) antaa vamman tai sairauden vuoksi erityistä tukea tarvitseville opiskelijoille henkilökohtaisten tavoitteiden ja valmiuksien mukaista opetusta ja ohjausta. Koulutuksen suoritusajaksi määräytyy opiskelijan henkilökohtaisten tavoitteiden ja valmiuksien perusteella. Koulutuksen järjestäjä päättää koulutuksen suoritusajasta, joka voi olla kuitenkin enintään kolme vuotta.

Opiskelijan valmiuksien ja edellytysten tarkentuessa tulee siirtymien eri koulutusten välillä toimia joustavasti niin, että opiskelijan yksilöllisiin tavoitteisiin ja jatkokouluihin voidaan vastata koulutuksessa. Koulutus ei saa muodostaa umpikujaa, jossa opiskelija ei voisi edetä tarpeidensa mukaisesti, esimerkiksi siirtyä valmentavasta koulutuksesta tutkintotavoitteiseen koulutukseen.

Työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen järjestämisen edellytyksenä on koulutuksen järjestäjän toiminta-alueella oleva koulutustarve henkilöille, jotka sairauden tai vamman vuoksi tarvitsevat valmentavaa koulutusta ja joilla ei ole mahdollisuutta siirtyä tutkintotavoitteiseen koulutukseen valmentavan koulutuksen jälkeen. Koulutuksen järjestäjällä tulee lisäksi olla koulutustehtävän edellyttämät ammatilliset ja taloudelliset edellytykset koulutuksen järjestämiseen. Vaativan erityisen tuen tehtävän saaneiden koulutuksen järjestäjien ensisijaiset toiminta-alueet kattavat koko maan (ei Ahvenanmaa) niin, että jokaisen alueen osalta on määritelty ammatillisen koulutuksen järjestäjä, jolla on velvoite huolehtia vaativan erityisen tuen saataavuudesta.

Lehtimäen opisto on kansanopisto, jolle ylläpitämisluvassa on myönnetty erityistehtävä pääasiallisena koulutustehtävänä järjestää koulutusta vaikeasti vammaisille. Opistolla on kaksi pitkää linjaa, jotka on tarkoitettu perusopetuksen päättäneille erityistä tukea tarvitseville nuorille. Ammatilliseen koulutukseen ja jatko-opiskeluun valmentavalla opintolinjalla opiskelija saa valmiuksia hakeutua ammatillista erityisopetusta järjestäviin oppilaitoksiin. Itsenäistymisen ja hyvinvoinnin opintolinjalla opiskelija saa valmiuksia mielekkääseen arkeen ja psyykkiseen, fyysiseen ja sosiaaliseen hyvinvointiin. Näiden lisäksi opistolla on aikuisopintolinja erityistä tukea tarvitseville aikuisille. Opintolinjojen kesto vaihtelee yhdestä neljään vuoteen.

Sekä koulutusasteiden että koulutusalojen ja paikkakuntien välillä on eroja opiskelupaikkojen saatavuuden suhteen. Kaikkein vaikeimmin vammaisilla nuorilla on suurimmat vaikeudet saada jatko-opiskelupaikka. Vaikeimmin vammaisia nuoria uhkaa usein perusopetuksen jälkeen syrjäytyminen jatkokoulutuksesta ja työelämästä. Syrjäytyminen johtuu useimmiten siitä, että heidän valmiutensa eivät riitä jatkokoulutukseen pääsyyn tai siellä suoriutumiseen. Siirtyminen entisestä ja turvallisesta ympäristöstä vaatii nuorelta tiedon lisäksi myös tarvittavia käytännön taitoja ja sosiaalisia taitoja. Jatkokoulutuksen järjestäminen ehkäisee syrjäytymistä ja edistää yhteiskuntaan sitoutumista.

Opetusministeriön Erityisopetuksen strategiatyöryhmän (2007) mukaan kaikille tulee tarjota perusopetuksen jälkeen mahdollisuus kehittyä muun muassa jatko-opintoja ja hyvää elämää varten. Suomi on myös sitoutunut kehittämään suomalaista koulutusjärjestelmää ja opetusta niin, että kaikkien opetus peruskoulun jälkeen voidaan mahdollisimman hyvin turvata. (OPM:n muistio 2007).

Opetus- ja kulttuuriministeriö käynnisti vuonna 2016 selvitystyön koskien vaikeimmin vammaisten erityisopetuksen tarvetta ja saatavuutta ammatillisessa peruskoulutuksessa. Selvitystyön toteutti Owl Group Oy. Osana selvitystyötä toteutettiin sähköinen kysely peruskouluille. Vastanneista peruskouluista 28 prosenttia näki TELMA-koulutuksen aloituspaikkojen määrät riittämättöminä suhteessa perusopetuksen päättäneisiin vaikeimmin vammaisiin nuoriin, 48 prosenttia piti niitä riittävinä ja loput eivät osanneet arvioida riittävyttä. Lähes kolmannes kou-

luista kertoi, ettei koulun oppilasta ole valittu TELMA-koulutukseen, ja reilu viidennes ei osannut sanoa, oliko oppilaita jäänyt valitsematta. Vastaajista reilu kolmannes oli ohjannut oppilaita myös muualle kuin TELMA-koulutukseen. Osa oppilaista ohjattiin soveltuvampaan koulutukseen, mutta päivä- ja työtoimintaan ohjaus oli tyyppillistä silloin, kun TELMA-koulutukselle ei ollut sopivia koulutusvaihtoehtoja.

Koulutuksen saavutettavuuteen liittyi myös koulutuspaikkojen sijainti ja asuntolamahdollisuudet. Vastaajista 37 prosenttia oli törmännyt tilanteeseen, jossa oppilaan huoltajat halusivat pitää nuoren kotipaikkakunnalla, jos koulutuspaikkoja ei ollut omalla paikkakunnalla. Osa ammatillisen koulutuksen järjestäjistä ei pitänyt opiskelijapaikkoja riittävinä suhteessa perusopetuksesta siirtyvien nuorten määrään. Haasteena paikkojen riittävyydelle oli se, että hakijoissa oli mukana vielä henkilöitä, jotka eivät olleet aikaisemmassa haussa päässeet opiskelemaan, tai koulutus ei ollut ollut aikaisemmin oikea-aikaista. Tällöin nuori hakeutui koulutukseen esimerkiksi kuntoutus- tai hoitajaksolta terveydenhuollon palveluista. Ammatillisen koulutuksen järjestäjien mukaan valitsematta jättämisen keskeisiä syitä olivat, etteivät valintakriteerit täytyneet, opiskelijalla ei ollut erityisopetuksen perustetta, koulutus ei ollut nuoren kannalta oikea-aikaista tai vanhemmalla hakijalla oli jo taustalla muu valmentava tai tutkintokoulutus. Perusteena mainittiin myös erittäin vaikeat rajoitteet, jotka estivät asuntolassa asumisen. Varsin suurella osalla peruskouluista ei ollut tietoa oppilaan valitsematta jättämisen perusteista. Aineistossa nousi myös epäilyksiä siitä, ettei suoraan peruskouluista hakeneita valittu kypsyttömyyden vuoksi. Tätä näkökulmaa ei esiintynyt ammatillisen koulutuksen vastauksissa. Valitsematta jääneitä oppilaita ohjattiin niin peruskoulun kuin ammatillisen koulutuksen puolelta työ- ja päivätoimintaan, jonka tulisi olla peruskoulusta siirtyvän nuoren niin sanotusti viimeinen vaihtoehto, jos muuta sopivampaa ratkaisua ei ole.

Muutama koulutuksen järjestäjä ei ollut ottanut opiskelijapaikkoja täysimääräisesti käyttöön valmentavaan koulutukseen. Myös alueellisia eroja ja katvealueita tunnistettiin molemmissa vastaajaryhmissä, ja niitä oli havaittavissa myös valtakunnallisten tilastojen perusteella. Aloituspaiikkoja oli aineiston perusteella liian vähän suhteessa ensisijaisiin hakijoihin lähes jokaisessa maakunnassa.

2.5 Hakeutuminen ja sijoittuminen perusopetuksen jälkeiseen koulutukseen

Perusopetuksen jälkeisiin koulutuksiin on vapaa hakeutumisoikeus eli henkilö voi vapaasti hakeutua haluamaansa koulutukseen. Koulutukseen voi hakeutua joko vuosittain järjestettävän yhteishaun kautta tai ympärivuotisesti jatkuvan haun kautta. Perusopetuksen jälkeisiin koulutuksiin hakeudutaan pääosin valtakunnallisten hakumenettelyiden kautta, joista säädetään ammatillisen koulutuksen, lukiokoulutuksen ja perusopetuksen jälkeisen valmistavan koulutuksen hakumenettelyistä annetussa valtioneuvoston asetuksessa (294/2014), jäljempänä yhteishakuasetus. Yhteisten hakumenettelyjen ulkopuolella on oppisopimuskoulutuksena järjestettävä koulutus, vieraskielinen ja urheilijoille suunnattu ammatillinen perustutkintokoulutus, aikuisten lukiokoulutus sekä Helsingin saksalaisen koulun, International School of Helsinki -nimisen koulun ja Helsingin eurooppalaisen koulun järjestämä koulutus.

Keväisin järjestetään kolme valtakunnallista hakua, joissa haetaan erilaisiin perusopetuksen jälkeisiin koulutuksiin. Ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteishaku, jossa haetaan tutkintotavoitteiseen ammatilliseen koulutukseen ja lukiokoulutukseen, järjestetään vuosittain helmi-maaliskuussa. Erityisoppilaitosten haku järjestetään vuosittain maaliskuussa. Tässä haussa haetaan sellaiseen ammatilliseen tutkintokoulutukseen sekä valmentavaan koulutukseen (VALMA ja TELMA), joka on suunnattu ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 65 §:ssä tarkoitettua vaativaa erityistä tukea tarvitseville opiskelijoille. Perusopetuksen jälkei-

sen valmistavan koulutuksen haku järjestetään touko-heinäkuussa. Tässä haussa haetaan perusopetuksen lisäopetukseen, ammatilliseen koulutukseen valmentavaan koulutukseen sekä lukio-koulutukseen valmistavaan koulutukseen.

Yhteiset hakumenettelyt ovat pääsääntöinen hakuväylä perusopetuksen ja valmistavan koulutuksen päättävälle nuorille. Yhteishaussa hakeutuu erityisesti ammatilliseen koulutukseen myös muita kuin perusopetuksen juuri päättäneitä. Ammatillisen koulutuksen valintaperusteiden mukaan perusopetuksen oppimäärän hakeutumisvuonna tai sitä edeltävänä vuonna suorittaneelle annetaan yhteishaussa lisäpisteitä. Lisäpisteitä annetaan myös vähintään 1 100 tunnin laajuisen lisäopetuksen, vähintään 30 osaamispistettä ammatilliseen koulutukseen valmentavaa koulutusta, vähintään 28 opiskelijaviikon mittaisen kansanopiston linjan taikka vähintään 25 kurssia sisältävän lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen suorittaneille.

Halutessaan hakijalla on mahdollisuus hakeutua koulutukseen useammassa kuin yhdessä yhteisessä haussa. Hakija voi esimerkiksi hakea keväällä tutkintotavoitteisen koulutuksen haussa ja myöhemmin kesällä perusopetuksen jälkeisen valmistavan koulutuksen haussa. Tutkintotavoitteisen ammatillisen ja lukiokoulutuksen sekä erityisoppilaitoksia koskevan haun opiskelijavalintojen tulokset valmistuvat vuosittain kesäkuun puolivälissä. Valmistavien koulutusten haun hakuaika jatkuu heinäkuun lopulle ja opiskelijavalinnan tulokset valmistuvat elokuun alkupuolella. Vaille tutkintotavoitteisen koulutuksen opiskelupaikkaa jääneet nuoret voivat siis kesän aikana vielä hakeutua perusopetuksen jälkeisiin valmistaviin koulutuksiin yhteisen haun kautta.

Valtakunnallisissa hakumenettelyissä opiskelijavalinta tapahtuu valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetussa laissa (884/2017) säädettyä opiskelijavalintarekisteriä käyttäen. Ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen haussa sekä erityisoppilaitosten haussa hakija voi esittää järjestyksessä enintään viisi hakutoivetta ja perusopetuksen jälkeisen valmistavan koulutuksen haussa enintään kolme hakutoivetta. Hakujärjestelmässä tuotetaan opiskelijavalintarekisteriä ja opiskelijaksi ottamisen perusteissa määritellyjä kriteereitä käyttäen valintaesitys opiskelijaksi otettavista. Hakija esitetään valittavaksi siihen järjestyksessä ensimmäisen hakutoiveensa mukaiseen koulutukseen, johon hän opiskelijaksi ottamisen perusteiden mukaisesti voi tulla valituksi. Koulutuksen järjestäjät tekevät päätöksen opiskelijaksi ottamisesta tämän valintaesityksen mukaisesti, eivätkä voi poiketa siitä. Jos hakija ei ota vastaan saamaansa opiskelupaikkaa, järjestelmä valitsee opiskelijaksi varasijalla olevan opiskelijan. Opiskelijavalinnan tilanne voi siis vielä kesäkuukausien aikana muuttua.

Jos opiskelija on jäänyt ilman opiskelupaikkaa yhteisissä hauissa, hän voi hakeutua mahdollisille vapaille opiskelupaikoille vielä kesän ja alkusyksyn aikana. Oppilaitokset ilmoittavat vapaista paikoista joko Opetushallituksen ylläpitämässä Opintopolku-palvelussa tai oppilaitoksen omilla verkkosivuilla. Vapaille paikoille voi hakeutua Opintopolun kautta tai ottamalla yhteyttä suoraan oppilaitokseen. Jatkuvan haun kautta voi hakeutua vapaille opiskelupaikoille myös kesken lukuvuoden, jos opiskelija esimerkiksi haluaa vaihtaa koulutusta tai on keskeyttänyt aloittamansa opinnot. Erityisesti ammatilliset oppilaitokset järjestävät omia jatkuvia hakuja ympäri vuoden. Varsinaisten hakujen lisäksi oppilaitosten sisällä tehdään erilaisia sisäisiä siirtymiä, kun opiskelija siirtyy koulutuslata toiselle tai toiseen tutkintoon. Yhteishaun ulkopuolelle jäävät esimerkiksi kansanopistojen pitkille linjoille tai vieraskieliseen koulutukseen hakevat nuoret.

Keväällä 2019 ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteishaussa haki yhteensä noin 72 100 henkilöä, joista 65 500 eli noin 92 prosenttia sai koulutuspaikan syksyllä 2019 alkavasta koulutuksesta. Perusopetuksen yhdeksannen vuosiluokan päättäneitä oli yhteensä noin 59 400, joista yhteishaussa haki 57 600 eli 97 prosenttia.

Perusopetuksen keväällä 2019 päättäneistä hakijoista ensisijaisesti lukiokoulutukseen haki yhteishaussa 33 438 (58 %) ja ensisijaisesti ammatilliseen koulutukseen 24 146 (42 %). Perusopetuksen päättäneistä hakijoista lukioon hyväksyttiin 31 307 ja ammatilliseen 24 936. Hakija on saattanut tulla hyväksytyksi myös muuhun kuin ensisijaiseen hakukohteeseensa, joten ensisijaisesti hakeneiden ja hyväksytyjen määrää ei voi verrata keskenään. Peruskoulun päättäneestä ikäluokasta noin 95 prosenttia sai siis ensivaiheessa opiskelupaikan lukiokoulutuksessa tai ammatillisessa koulutuksessa. Tämän lisäksi kesän aikana hakija voi vielä tulla valituksi varasijalta tai jatkuvan haun kautta. Hakija voi myös saada opiskelupaikan muista koulutuksista, esimerkiksi erityisoppilaitoksesta tai perusopetuksen jälkeisistä valmistavista koulutuksista.

Keväällä 2019 vaativana erityisenä tukena järjestettävään koulutukseen haki 2 890 hakijaa, joista 2 065 sai opiskelupaikan. Valmistavien koulutusten haussa kesällä 2019 valmistaviin koulutuksiin haki yhteensä 4 928 hakijaa, joista 3 640 sai paikan.

Kevään 2019 yhteisessä haussa lukiokoulutukseen valmistavassa koulutuksessa oli tarjolla yhteensä 374 aloituspaikkaa. Ensisijaisia hakijoita oli 258, valittuja 176 ja paikan vastaanottaneita 127.

Syksyllä 2019 yhteisten hakujen perusteella ammatilliseen koulutukseen valmentavassa koulutuksessa paikan otti vastaan yhteensä 1 934 opiskelijaa, perusopetuksen lisäopetuksessa 615 opiskelijaa ja lukiokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa 113 opiskelijaa. Nivelvaiheen koulutukseen voi hakeutua myös jatkuvan haun kautta ja erityisesti aikuisopiskelijat hakeutuvat koulutukseen usein jatkuvan haun kautta. Koko vuoden VALMA-koulutuksessa kokonaismäärä on noin 4 000 opiskelijaa, kun taas LUVA-koulutuksessa kokonaismäärä on noin 200 opiskelijaa. VALMA-koulutuksessa noin puolet opiskelijoista on aikuisia Suomeen vasta muuttaneita. LUVA-koulutuksessa paikan vastaanottaneista 54 prosenttia oli alle 18-vuotiaita ja 27 prosenttia 18–19-vuotiaita.

Perusopetuksen jälkeisessä valmentavien koulutusten haussa nivelvaiheen koulutuksessa paikan vastaanottaneet opiskelijat 2015-2019:

	2015	2016	2017	2018	2019
VALMA, ammatilliseen koulutuksen valmentava koulutus	2383	2137	2112	1653*	1393
VALMA (vaativa er. tuki)	586	546	466	531	541
Lisäopetus (ent. kymppi)	722	554	485	527	615
LUVA, lukioon valmistava koulutus	102	62	81	124	113

Perusopetuksen päättäneistä kaikkiaan 99,3 % haki kevään ja kesän aikana opiskelemaan ammatilliseen koulutukseen, lukioon, erityisoppilaitokseen tai valmistavaan koulutukseen. Tästä joukosta 98,8 % sai opiskelupaikan joko varsinaisten hakujen tai kesän aikana järjestettyjen lisähakujen kautta. Osa ilman opiskelupaikkaa jääneistä ja kokonaan hakematta jättäneistä on hakeutunut opiskelemaan ammatilliseen koulutukseen jatkuvan haun kautta tai hankkinut opiskelupaikan esimerkiksi kansanopistojen vapaan sivistystyön linjoilta, jolloin he eivät näy valtakunnallisten hakujen tilastoissa.

Suurin osa perusopetuksen päättävistä nuorista sijoittuu toisen asteen koulutukseen ja suorittaa ammatillisen tai lukiokoulutuksen. Valtakunnalliset yhteiset haut edistävät perusopetuksen päättäneen ikäluokan joustavaa siirtymistä toisen asteen koulutukseen ja yhteishaun rinnalla käytettävät jatkuvan haun menettelyt vastaavat erilaisten hakijaryhmien, kuten aikuisten ja maahanmuuttajien tarpeisiin. Kokonaisuudessaan yhteishaku on toimiva ja selkeä käytäntö sekä hakijan että koulutuksen järjestäjän näkökulmasta. Perusopetuksen päättävät opiskelijat ovat ohjautuneet yhteishaun kautta hyvin toiselle asteelle. Yhteishaun lisäksi on tärkeää, että koulutuksen järjestäjät tiedottavat yhteishaun jälkeen avoimeksi jääneistä opiskelupaikoista ja jatkuvasta hausta perusopetuksen järjestäjiä ja nuoria. Jatkuvan haun tarjonnan tallentamista Opintopolku-palveluun tulisikin kehittää ja lisätä, koska tällöin tiedot vapaista opiskelupaikoista olisivat kattavasti saatavissa kootusti yhdestä paikasta, eikä tietoja tarvitsisi etsiä esimerkiksi yksittäisten koulutuksen järjestäjien nettisivuilta. Ammatillisen koulutuksen järjestäjien tulisi kehittää myös jatkuvan haun kautta hakevien opiskelijoiden jatko-ohjausta, jos hakijaa ei valita hakemaansa koulutukseen tai oppilaitoksessa ei ole tarjolla hakijalle soveltuvaa koulutusta.

Yhteisissä hauissa ongelmallisena on näyttäytynyt se, että valmistavien koulutusten opiskelijavalintojen tulokset saadaan vasta elokuun alkupuolella, mikä on hakijoille varsin myöhään. Erityisesti yhteishaussa ilman opiskelupaikkaa jääneiden perusopetuksen päättäneiden nuorten osalta kesäkuukaudet ovat kriittistä aikaa. Tilanne voi aiheuttaa riskin kokonaan koulutuksen ulkopuolelle jäämisestä, jos nuorella ei varsin pian perusopetuksen päättymisen jälkeen ole tietoa, missä hän tulee jatkamaan opintojaan syksyllä. Tähän asti perusopetuksen valmistavien koulutusten hakua on haluttu pitää auki heinäkuun loppupuolelle saakka, jotta opiskelijat voisivat hakea vielä toisen asteen yhteishaun tulosten jälkeen ja myös oppilaitosten kesälomat huomioiden. Hakua olisi kuitenkin mahdollista aikaistaa ja siirtyä esimerkiksi menettelyyn, jossa valmistavan koulutuksen opiskelijavalinnat tehtäisiin samassa aikataulussa varsinaisen yhteishaun kanssa. Näin mahdollisimman moni perusopetuksen päättävä nuori saisi tiedon jatko-opiskelupaikastaan jo heti kesäkuun alussa. Vaille opiskelupaikkaa jääneet voisivat tämän jälkeen hakeutua vapaille opiskelupaikoille jatkuvan haun kautta.

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus Karvi on arvioinnissaan (Vaihtoehtoja, valintoja ja uusia alkuja, Arviointi nuorten opintopoluista ja ohjauksesta perusopetuksessa ja toisen asteen nivelvaiheessa, julkaisut 6:2020) tarkastellut peruskoulun 9. luokan päättäneiden sijoittumista jatko-opintoihin vuosien 2014-2018 välillä. Näiden vuosien aikana valtaosa (94–95 %) nuorista on sijoittunut välittömästi toisen asteen koulutukseen joko lukioon tai ammatilliseen koulutukseen. Lisäopetukseen sijoittuneiden osuudet vaihtelevat 0,8–1,2 %:n välillä. Valmistavaan koulutukseen sijoittuneita on 0,7–2 %. Opiskelun ulkopuolella on vuosina 2014–2018 ollut 2,5–4,4 % nuorista, mikä on vuositasolla noin 1 400–2 500 nuorta. Karvin selvityksen mukaan yhteisvalinnan hakumenettelyt toisen asteen koulutukseen toimivat hyvin, mutta harkintaan perustuvasta valinnasta erityisesti perusopetuksen järjestäjät toivoivat enemmän tietoa ja selkeämpiä ohjeita. Ammatilliseen koulutukseen jatkuvan haun kautta opiskelemaan tulleet opiskelijat kokivat hakemisen olleen sujuvaa ja opiskelijavalinnasta tiedottamisen toimivaa.

TAULUKKO 1. Peruskoulun 9. luokan päättäneiden välitön sijoittuminen jatko-opintoihin vuosina 2014–2018⁵

Valmistumisvuosi	Peruskoulun 9. luokan päättäneet		Jatkoi opiskelua lukio-koulutuksessa		Jatkoi opiskelua ammatillisessa koulutuksessa		Jatkoi opiskelua peruskoulun lisäopetuksessa (10-luokka)		Jatkoi opiskelua valmistavassa koulutuksessa		Ei jatkanut tutkintotavoitteista eikä siirtymävaiheen opiskelua	
	Yhteensä	%	Yhteensä	%	Yhteensä	%	Yhteensä	%	Yhteensä	%	Yhteensä	%
2014	57 853	100	29 857	51,6	24 357	42,1	688	1,2	414	0,7	2 537	4,4
2015	58 224	100	30 558	52,5	24 332	41,8	626	1,1	1 118	1,9	1 590	2,7
2016	57 615	100	30 364	52,7	24 459	42,5	435	0,8	931	1,6	1 426	2,5
2017	57 753	100	30 583	53,0	23 872	41,3	480	0,8	1 054	1,8	1 764	3,1
2018	58 027	100	30 840	53,1	23 651	40,8	542	0,9	1 177	2,0	1 817	3,1

Lähde: https://karvi.fi/app/uploads/2020/02/KARVI_0620.pdf

Maalis-huhtikuussa 2020 toteutetun nuorten verkkokyselyn mukaan vastaajista 61 prosenttia piti päätöstä perusopetuksen jälkeisestä opiskelupaikasta helppona, 10 prosentin mielestä päätös oli vaikea ja 29 prosenttia kertoi miettineensä asiaa pitkään. Vastaajista 86 prosenttia ilmoitti päättäneensä opiskelupaikan valinnasta täysin itse ja 12 prosenttia yhdessä jonkun muun, kuten vanhempien kanssa. Vastaajista 42 prosenttia olisi halunnut lisää tietoa eri vaihtoehdoista koulussa oppitunneilla, 18 prosenttia halusi henkilökohtaista ohjausta, 27 prosenttia olisi halunnut tutustumisjakson toisen asteen oppilaitokseen, 25 prosenttia olisi halunnut kuulla toisella asteella jo opiskelevien kokemuksia opiskelusta ja 26 prosenttia halusi tutustua työpaikkoihin ja am-matteihin. Vastaajista 20 prosenttia ei kokenut tarvinneensa ohjausta ja neuvontaa.

Vanhempien sosioekonomisella taustalla on merkittävä yhteys lasten ja nuorten hyvinvointiin ja koulutuksellisiin ratkaisuihin. Suomessa on tehty Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen Kansallinen syntymäkohortti 1987 -tutkimus, jossa on seurattu vuonna 1987 syntyneitä ikäluokkaa sikiöajasta vuoden 2012 loppuun asti. Seurantatutkimuksen mukaan vanhempien koulutuksen yhteys lapsen omaan kouluttautumiseen näkyi siten, että niistä ikäluokan lapsista, joiden vanhemmilla ei ollut perusasteen jälkeistä tutkintoa, 38,1 prosenttia oli itsekin vailla peruskoulun jälkeistä jatkotutkintoa seurannan päättyessä. Viidesosalla (21,4 %) kouluttamattomien vanhempien lapsista oli lukio- tai korkeakoulututkinto. Vastaavasti korkeasti koulutettujen vanhempien lapsista kolmella neljästä (74,1 %) oli lukio- tai korkeakoulututkinto ja joka kymmenes (10,1 %) oli vailla peruskoulun jälkeistä jatkotutkintoa. Koko ikäluokasta noin joka viides (18,5 %) oli vailla peruskoulun jälkeistä jatkotutkintoa seurannan päättyessä ja noin joka toisella (47,9 %) oli lukio- tai korkeakoulututkinto. (Ristikari, T., Törmäkangas, L. ym. 2016. Suomi nuorten kasvuympäristönä – 25 vuoden seuranta vuonna 1987 Suomessa syntyneistä nuorista aikuisista. Nuorisotutkimusseura ry - Nuorisotutkimusverkosto. Raportti 9/2016. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-712-1>).

Seurantatutkimuksen perusteella käy selväksi, että hyvinvoinnin eriytyessä hyvinvoinnin ongelmat, kuten kouluttamattomuus, mielenterveys- sekä toimeentulo-ongelmat kasautuvat, erityisesti ilman peruskoulun jälkeistä jatkotutkintoa jääneille nuorille. Lasten ja nuorten hyvinvointi eriytyy voimakkaasti heidän vanhempiensa koulutuksen ja taloudellisen tilanteen mukaan. Seurantatutkimuksen mukaan vain perusopetuksen suorittaneet kärsivät huomattavasti

muita koulutusryhmiä useammin mielenterveyden häiriöistä ja saavat toimeentulotukea sekä tekevät rikoksia useammin.

Vanhempien koulutustausta ja perheeseen liittyvät tekijät ennustavat tutkimusten mukaan voimakkaasti lapsen koulutuspolkua. Jos huoltajalla ei ole perusopetuksen jälkeistä koulutusta, jää lapsi itsekin todennäköisemmin ilman perusopetuksen asteen jälkeistä koulutusta. Vanhempien korkea koulutus puolestaan lisää lapsen todennäköisyyttä suorittaa perusopetuksen jälkeinen koulutus. Valtioneuvoston julkaiseman tutkimuskoosteen mukaan huoltajan koulutus, työelämän muutos ja näihin kytkeytyvä työttömyys ovat tyypillisiä tekijöitä lapsiperheiden köyhyyden taustalla. Huoltajan vähäinen koulutus on Suomessa myös yksi keskeisistä lapsiperheköyhyyttä ylläpitävistä mekanismeista. Köyhässä lapsiperheessä kasvaminen lisää lapsen todennäköisyyttä päätyä heikosti koulutetuksi. Puolet niistä vanhemmista, joilla on pelkkä perustai keskiasteen koulutus, kokee taloudellisen tilanteensa korkeintaan kohtalaiseksi ja joka seitsemäs on pelännyt ruoan loppuvan. Tällä on kielteisiä vaikutuksia lasten terveystottumuksiin, oireiluun sekä kokemukseen omasta terveydentilastaan. Koulu-uupumus, yksinäisyys, kiusatuksi tuleminen ja ahdistuneisuus ovat näillä lapsilla keskimääräistä yleisempiä. (Väljärvä, J. (toim.). 2019. Edellytykset kasvuun, oppimiseen ja osallisuuteen kaikille. Valtioneuvoston julkaisuja 2019:7. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-701-7>)

Toisen asteen koulutuksen läpäisy ja keskeyttäminen

Vaikka suurin osa nuorista hakeutuu toisen asteen koulutukseen, Tilastokeskuksen tietojen mukaan jokaisessa ikäluokassa jää noin 15 prosenttia ilman toisen asteen tutkintoa. Pääosin tämä johtuu koulutuksen keskeyttämisestä, sillä vain noin prosentti nuorista ei missään vaiheessa aloita toisen asteen koulutusta. Pelkän peruskoulun varaan jäävät Tilastokeskuksen raportin mukaan useammin miehet kuin naiset, suurten kaupunkien asukkaat, heikommasta sosioekonomisesta taustasta tulevat nuoret, maahanmuuttajataustaiset nuoret sekä heikosti peruskoulussa pärjänneet nuoret. (Työn murros ja elinikäinen oppiminen, Elinikäisen oppimisen kehittämistarpeita selvittävän työryhmän raportti, Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2018:8 <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160556/okm08.pdf?sequence=1&isAllowed=y>)

Tilastokeskuksen koulutustilastojen mukaan tutkintoon johtavan koulutuksen keskeyttäminen kasvoi hieman lukuvuonna 2017—2018 edelliseen lukuvuoteen verrattuna. Nuorille suunnatussa lukiokoulutuksessa keskeyttämisprosentti oli 3,2 ja nuorille suunnatussa ammatillisessa koulutuksessa 8,7. Naiset (2,9 %) keskeyttivät lukiokoulutuksen hieman miehiä (3,6 %) harvemmin, mutta ammatillisessa koulutuksessa naiset ja miehet keskeyttivät opinnot yhtä usein. Nuorille suunnatussa ammatillisessa koulutuksessa keskeyttäminen oli yleisintä luonnontieteissä (20,6 prosenttia) ja ICT-alalla (13,9 prosenttia), sekä pienintä kaupan, hallinnon ja oikeustieteiden koulutusalueilla (9,2 prosenttia).

Koulutuksen läpäisyaste kertoo, kuinka monta prosenttia koulutuksen aloittaneista on suorittanut tutkinnon tarkastellun opiskeluajan puitteissa. Läpäisy sisältää myös koulutuksen keskeyttämisen. Hieman vajaa 90 prosenttia lukiokoulutuksen aloittaneista läpäisee lukiokoulutuksen ja suorittaa ylioppilastutkinnon viiden vuoden tarkasteluajan kuluessa opintojen aloittamisesta. Kolmen vuoden tavoiteajassa ylioppilastutkinnon suorittaa noin 70 prosenttia. Naisten lukiokoulutuksen läpäisyaste on hieman miehiä korkeampi. Ammatillisen perustutkinnon aloittaneista hieman alle 70 prosenttia suorittaa ammatillisen tutkinnon kolmessa vuodessa ja noin 80 prosenttia viiden vuoden kuluessa opintojen aloittamisesta.

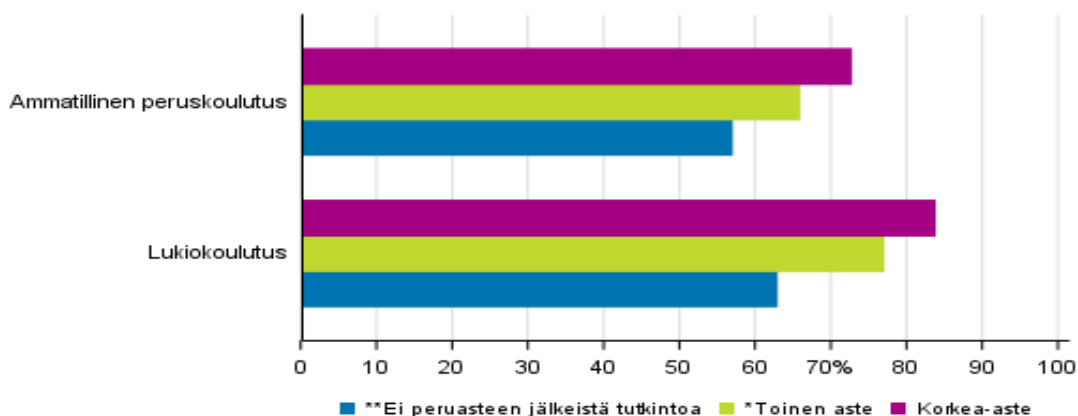
	Yhteensä	Tutkinto alkuperäisessä tutkintolajissa	Tutkinto muussa tutkintolajissa	Opiskelee alkuperäisessä tutkintolajissa	Opiskelee muussa tutkintolajissa	Ei tutkintoa, ei opiskele, työllinen	Ei tutkintoa, ei opiskele, ei työllinen
3 vuotta	31 824	23 004	99	6 024	0	591	2 109
%		72,3 %	0,3 %	18,9 %	0,0 %	1,9 %	6,6 %
4 vuotta		28 269	687	1 224	912	228	507
%		88,8 %	2,2 %	3,8 %	2,9 %	0,7 %	1,6 %
5 vuotta		28 644	1 029	393	750	381	627
%		90,0 %	3,2 %	1,2 %	2,4 %	1,2 %	2,0 %

Lukiokoulutuksen lukuvuonna 2012/2014 aloittaneet nuorten OPS, opintojen kulku (Vipunen)

Ikäryhmä 15-19- vuotiaat		Tutkinto alkuper. tutkintolajissa			Tutkinto muussa tutkintolajissa			Opiskelee alkuper. tutkintolajissa			Opiskelee muussa tutkintolajissa			Ei tutkintoa, ei opiskele, työllinen			Ei tutkintoa, ei opiskele, ei työllinen		
Aloitus- vuosi	Luku- määrä	3 vuotta	4 vuotta	5 vuotta	3 vuotta	4 vuotta	5 vuotta	3 vuotta	4 vuotta	5 vuotta	3 vuotta	4 vuotta	5 vuotta	3 vuotta	4 vuotta	5 vuotta	3 vuotta	4 vuotta	5 vuotta
2004	29970	60,0%	70,7%	74,0%	0,7%	0,9%	1,1%	26,9%	11,5%	5,9%	1,6%	1,5%	1,4%	4,8%	8,9%	11,8%	6,0%	6,5%	5,8%
2005	30018	59,8%	70,8%	74,5%	0,7%	1,0%	1,3%	26,9%	11,5%	6,6%	1,6%	1,5%	1,4%	5,1%	8,8%	10,2%	5,7%	6,4%	6,0%
2006	31392	61,5%	72,7%	76,3%	0,6%	0,9%	1,3%	26,0%	11,8%	6,6%	1,7%	1,5%	1,3%	4,9%	6,7%	8,6%	5,4%	6,4%	5,9%
2007	31761	61,5%	73,3%	76,9%	0,8%	0,9%	1,2%	26,8%	11,8%	6,5%	1,5%	1,4%	1,3%	3,5%	6,0%	8,1%	5,9%	6,7%	5,9%
2008	32304	62,1%	73,9%	77,4%	0,7%	0,9%	1,3%	26,9%	11,5%	1,9%	1,6%	1,4%	0,4%	2,9%	5,6%	10,3%	5,8%	6,6%	8,8%
2009	32718	61,6%	73,5%	77,2%	0,8%	1,2%	1,5%	26,2%	2,0%	4,3%	1,8%	0,4%	0,8%	3,6%	10,7%	8,7%	6,1%	12,3%	7,6%
2010	31815	62,6%	74,7%	78,9%	0,8%	1,0%	1,5%	2,9%	4,8%	2,1%	0,5%	0,7%	0,3%	10,1%	7,7%	8,3%	23,2%	11,0%	8,9%
2011	31554	64,0%	76,4%	79,9%	0,7%	1,0%	1,5%	7,4%	3,5%	8,4%	0,9%	0,4%	1,2%	7,4%	7,2%	4,1%	19,6%	11,6%	4,9%
2012	26502	69,4%	79,6%	82,6%	0,6%	1,1%	1,3%	19,4%	11,8%	7,4%	0,4%	1,0%	0,9%	2,8%	2,7%	3,6%	7,4%	4,0%	4,2%
2013	27147	68,0%	77,8%		0,7%	1,2%		24,6%	12,8%		1,3%	1,2%		1,4%	2,4%		3,9%	4,8%	
2014	26796	68,7%			0,7%			25,7%			1,2%			1,0%			2,8%		

Ammatillinen peruskoulutus, opintojen kulku (Vipunen)

Tilastokeskuksen koulutustilastojen mukaan korkeasti koulutettujen vanhempien lapset läpäisivät lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen nopeammin kuin opiskelijat, joiden vanhemmat olivat suorittaneet toisen asteen tutkinnon tai olivat perusasteen tutkinnon varassa. Vanhempien korkea koulutus paransi sekä tyttöjen että poikien todennäköisyyttä läpäistä koulutus Tilastokeskuksen määrittelemässä kolmen ja puolen vuoden laskenta-ajassa. Kotoa periytyvä inhimillinen pääoma vaikutti voimakkaammin poikien koulutuksen läpäisyyn.

Lukio- ja ammatillisen koulutuksen läpäisyasteet vanhempien koulutustaustan mukaan 2017 (Tilastokeskus)

Suomalaistaustaiset opiskelijat läpäisevät lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen ulkomaalaistaustaisia nopeammin. Kolmessa ja puolessa vuodessa suomalaistaustaisista opiskelijoista läpäisi lukiokoulutuksen 81,5 prosenttia, kun ulkomaalaistaustaisten läpäisyaste oli 66 prosenttia.

Ammatillisten opintojen keskeyttämiseen vaikuttavat useat tekijät. Keskeyttämisen taustalla saattaa olla esimerkiksi epäonnistunut opiskelualan valinta, puutteellinen opinto-ohjaus, puutteelliset opiskeluvalmiudet, terveydellisiä syitä, henkilökohtaista elämää kohdanneita vaikeuksia, motivaatio-ongelmia, sopivien koulutusmahdollisuuksien puute, alan heikot työllisyysnäkymät tai kesken opintojen työelämään siirtyminen. Yleisin nuorten ilmoittama syy on väärän alan valinta, eli opinnot eivät vastanneet nuoren ennakkokäsityksiä. Enemmistö keskeyttäneistä nuorista koki myös koulun ulkopuolisten asioiden vaikuttaneen ainakin vähän keskeyttämiseen. Tämän lisäksi keskeyttämiseen vaikuttivat erittäin tai melko paljon puutteellinen tuki opinnoissa (14 %), rahanpuute (10 %), oppilaiden ja opettajien välit (9 %) ja pitkä koulumatka (7 %). Ammatillisen koulutuksen keskeyttäneillä keskeyttämisen syyt painottuivat heikkoon opintomenestykseen, motivaatioon, terveyteen ja tuen puutteeseen. Nuorisobarometrin vastaajista 17 prosenttia koki joutuneensa rahanpuutteen vuoksi karsimaan opiskeluvaihtoehtojaan, 14 prosenttia valitsemaan koulutuspaikan taloudellisin perustein ja 11 prosenttia viivyttämään valmistumistaan. Erityisesti kokonaan koulutuksen ulkopuolella jääneet kuvasivat usein rahatilannettaan heikoksi. (Elina Pekkarinen & Sami Myllyniemi (toim.): Opin polut ja pientareet, Nuorisobarometri 2017, https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2018/03/Nuorisobarometri_2017_WEB.pdf)

Koulutusalaakohtaiset erot keskeyttämisessä liittyvät työllisyysnäkyymiin, mutta myös alan työtehtävien vetovoimaisuuteen sekä toisaalta opiskelijoiden omiin mahdollisuuksiin ja tietopohjaan tehdä perusopetuksen viimeisellä luokalla oikeaan osuneita valintoja. Opintonsa keskeyttäneitä on myös toivomalleen koulutusosalalle opiskelemaan päässeissä opiskelijoissa, jolloin perusopetuksen tarjoama opinto-ohjaus ja tuki koulutusvalinnassa on merkittävässä roolissa. Alueelliseen keskeyttämisen vaihteluun vaikuttavat muun muassa alueen elinkeinorakenne ja nuorten työllistymismahdollisuudet, joissa on suuriakin eroja.

Maalis-huhtikuussa 2020 toteutetussa nuorten verkkokyselyssä kysyttiin myös koulutuksen keskeyttämisestä. Vastaajista 29 prosenttia oli keskeyttänyt tai ollut aikeissa keskeyttää aloittamansa opinnot. Suurin syy keskeyttämiseen tai keskeyttämisaikaisiin oli se, että opinnot tai tuleva ala eivät tuntuneet omilta tai kiinnostaneet tarpeeksi. Kaikista vastaajista viisi prosenttia ilmoitti keskeyttämisaikoiden syyksi halun siirtyä työelämään ja kolme prosenttia taloudellisen tilanteen. Kaikista vastaajista 18 prosenttia olisi kaivannut keskeyttämistilanteessa ohjausta ja neuvontaa oman polun löytämiseksi ja kahdeksan prosenttia helpompaa vaihtomahdollisuutta lukion ja ammatillisen koulutuksen välillä vaikka kesken lukuvuoden.

Suomessa on 2010-luvulla toteutettu useita laajoja koulutuksen keskeyttämisen vähentämiseen ja nuorten koulutustason nostoon ja työllistymiseen tähtääviä toimenpiteitä. Vuoden 2013 alussa Suomessa voimaan tulleella nuorisotakuulla pyrittiin takaamaan jokaiselle alle 25-vuotiaalle nuorelle ja alle 30-vuotiaalle vastavalmistuneelle työ-, työkokeilu-, opiskelu-, työpaja- tai kuntoutuspaikka viimeistään kolmen kuukauden kuluessa työttömäksi joutumisesta. Nuorisotakuuseen kuulunut koulutustakuu tarkoitti puolestaan, että jokaiselle peruskoulun päättäneelle taattiin koulutuspaikka lukiossa, ammatillisessa oppilaitoksessa, oppisopimuskoulutuksessa, työpajassa, kuntoutuksessa tai muulla tavoin. Nuorisotakuun tueksi lanseerattiin nuorten aikuisten osaamisohjelma, jonka puitteissa tarjottiin ilman koulutusta oleville alle 30-vuotiaille nuorille mahdollisuus ammatillisen tutkinnon tai sen osan suorittamiseen. Nuorten aikuisten osaamisohjelmaa toteutettiin vuosina 2013-2018 osana nuorisotakuuta opetus- ja kulttuuriministe-

riön rahoittamana. Nuorisotakuu koettiin tärkeäksi myös muulla Euroopassa, sillä EU:n työministerit hyväksyivät 28.2.2013 unionin laajuisen suosituksen nuorisotakuusta. Suositus edellytti jäsenmaiden takaavan kaikille alle 25-vuotialle nuorille laadukkaan työ-, jatkokoulutus-, oppisopimuskoulutus- tai harjoittelupaikan neljän kuukauden kuluessa koulun päättymisestä ja työttömäksi joutumisesta.

Myös ammatillisen koulutuksen läpäisyn tehostamisohjelma oli osa koulutustakuun toteutusta. Ohjelmassa kohdistettiin ammatillisen peruskoulutuksen järjestäjille vuosien 2011—2014 aikana yhteensä 16 miljoonaa euroa valtionapuina. Ohjelman loppuvaiheessa mukana oli 25 hanketta ja 55 ammatillisen koulutuksen järjestäjää. Tehostamisohjelma ulottui vuoden 2015 loppuun saakka. Hankkeen arviointiraportin mukaan Opetushallituksen tilastoseurannan perusteella näytti siltä, että aluksi keskeyttäminen hieman väheni ja sitten taas lisääntyi. Selkeää alenevaa trendiä ei ohjelmakaudella ollut havaittavissa. Viimeisimmän seurantatiedon mukaan keskeyttäneitä oli hankeoppilaitoksissa keskimäärin 8,5 prosenttia, ja tavoitteeksi asetettua seitsemää prosenttia ei saavutettu. Seurannat osoittivat sen, että tietyt keskeyttämisen ja läpäisyn rakenteelliset ongelmat olivat säilyneet lähes ennallaan. Vaikka esimerkiksi tietyt koulutuksen järjestäjät olivat onnistuneet vähentämään keskeyttämistä systemaattisesti, säilyivät järjestäjien, koulutusalojen ja tutkintojen väliset erot edelleen suurina. Yleisin syy tavoitteiden saavuttamatta jäämiseen oli nuorten lisääntyneet elämänhallinnan ongelmat ja opiskelija-aineksen haastavuus. Joillain koulutusaloilla ongelmat johtuivat koulutuksen kysyntään ja tarjontaan liittyvistä tekijöistä. Myös oppilaitoksen organisaatioon ja sen toimintaan liitettiin erinäisiä syitä, jotka haittasivat tehokasta hanketoimintaa. Ongelmat olivat kaiken kaikkiaan hyvin heterogeenisiä ja osin paikallisia, mitä kuvastaa keskeyttämisen ja läpäisyn suuret aloittaiset ja alueelliset vaihtelut.

Viimeisimpänä keskeyttämisen ehkäisyn ja läpäisyn edistämishankkeena on ollut Zoomi - sujuvien siirtymien kansallinen koordinoitu -hanke, jota koordinoi Opetushallitus ja Suomen ammatillisen koulutuksen kulttuuri- ja urheiluliitto Saku ry ajalla 1.8.2015—30.4.2019 ja 1.5.2019—31.12.2021. Zoomi-hankkeessa kehitetään oppijoiden koulutuspolkua varmentavia sekä sujuvoittavia, kokonaisvaltaisia ja valtakunnallisesti levitettäviä sekä käyttöönotettavia palvelu- ja toimintamalleja. Kehittämistyöllä edistetään oppijoiden koulutuspolun aikaisia siirtymiä perusopetuksen ja toisen asteen nivelvaiheessa, ammatillisen koulutuksen aikana tapahtuvia siirtymiä sekä valmistumisvaiheessa olevien opiskelijoiden sujuvaa siirtymistä työelämään tai jatko-opintoihin.

Ensimmäisen Zoomi-hankkeen laadullisessa selvityksessä todettiin, että ne koulutuksen järjestäjät, jotka olivat tehokkaasti edistäneet koulutuksen läpäisyä ja keskeyttämisen ehkäisyä, ovat saaneet pienennettyä keskeyttämistason noin 5 prosenttiin. Koulutusosalalle kohdistettujen resurssien ja tuen määrä näkyi keskeyttämisluvuissa. Zoomin teettämässä laadullisessa selvityksessä todettiin, että opiskeluhuuvointia ja osallisuutta tulee kehittää organisaation kaikilla tasoilla. Erityistä huomiota tulee kiinnittää opiskelijan kiinnittymisessä opintoihin. Opetushenkilökunnan ohjaus- ja erityisen tuen osaamista tulee jatkuvasti kehittää, samoin kuin menetelmiä tukea tarvitsevien huomioimiseksi opetuksessa. Myös jatkuvan haun ja yksilöllisten opintopolkujen kehittäminen nähtiin tärkeänä. (<https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/siirtymien-vaikutus-koulutuspolun-ehyteen>)

2.6 Opinto-ohjaus ja siirtymät

Oppilaanohjaus ja ohjaus jatko-opintoihin perusopetuksessa

Perusopetuslain 11 §:n 3 momentin mukaan oppilaalle tulee antaa oppilaanohjausta. Lain 30 §:n mukaan opetukseen osallistuvalla on työpäivinä oikeus saada opetussuunnitelman mukaista opetusta, oppilaanohjausta sekä riittävää oppimisen ja koulunkäynnin tukea heti tuen tarpeen ilmetessä. Perusopetuksen tuntijakoasetuksen (422/2012) mukaan oppilaanohjausta on vuosiluokilla 7—9 järjestettävä yhteensä vähintään kaksi vuosiviikkotuntia. Opetushallitus päättää opetussuunnitelman valtakunnallisissa perusteissa oppilaanohjauksen tavoitteista ja keskeisistä sisällöistä. Oppilaanohjauksella on oma sille varattu tuntimäärä, mutta sitä tulee myös järjestää päivittäisenä ohjauksena tarpeen mukaan. Kaikkien oppilaiden tulisi saada tarvittaessa oppilaanohjauksen tuntien lisäksi neuvontaa ja ohjausta henkilökohtaisesti tai pienryhmissä. Vuosiluokilla 7—9 opinto-ohjaajalla on päävastuu oppilaanohjauksen toteuttamisesta.

Ohjauksen tehtävänä on muun muassa kehittää oppilaiden valmiuksia selviytyä muuttuvissa elämäntilanteissa, opintojen nivelvaiheissa sekä työuran siirtymissä. Jokainen koulu laatii toimintaa ohjaavan ohjaussuunnitelman, jossa kuvataan oppilaanohjauksen järjestämisen rakenteet, toimintatavat, työn- ja vastuunjako, monialaiset verkostot, joita tarvitaan ohjauksen tavoitteiden toteutumiseksi sekä kodin ja koulun ohjausyhteistyö, koulun työelämäyhteistyö sekä työelämään tutustumisen järjestelyt. Opetus- ja kulttuuriministeriön vuonna 2012 hyväksymissä perusopetuksen laatukriteereissä opetuksen järjestäjälle suositellaan, että koululla on käytävissä riittävät henkilöstöresurssit oppilaanohjaukseen siten, että suositeltu enimmäisoppilasmäärä yhtä opinto-ohjaajaa kohden perusopetuksen yläluokilla on 250.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa asetetaan oppilaanohjauksen tavoitteeksi edistää oppilaiden kasvua ja kehitystä siten, että jokainen oppilas pystyy kehittämään opiskelunvalmiuksiaan ja vuorovaikutustaitojaan sekä oppimaan elämässä tarvittavia tietoja ja taitoja. Oppilaanohjaus tukee oppilaita tekemään omiin valmiuksiinsa, arvoihinsa ja lähtökohtiinsa sekä kiinnostukseensa perustuvia arkielämää, opiskelua, jatko-opintoja sekä tulevaisuutta koskevia päätöksiä ja valintoja. Ohjauksen avulla oppilaat oppivat tiedostamaan mahdollisuutensa vaikuttaa oman elämänsä suunnitteluun ja päätöksentekoon. Oppilaita kannustetaan pyhtimaan ja kyseenalaistamaan koulutukseen ja ammatteihin liittyviä ennakkokäsityksiä ja tekemään valintansa omia vahvuuksiaan ja kiinnostuksen kohteitaan vastaten. Oppilaat tutustuvat työelämään sekä saavat kokemuksia työnteosta. Ohjaustoiminnan tulee muodostaa koko perusopetuksen ajan kestävä, perusopetuksen jälkeisiin opintoihin ulottuva jatkumo.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti opetuksen järjestäjä päättää ja kuvaa opetussuunnitelman liitteenä olevassa ohjaussuunnitelmassa, miten oppilaanohjaus järjestetään. Koulun ohjaussuunnitelmassa kuvataan oppilaanohjauksen järjestämisen rakenteet, toimintatavat, työn- ja vastuunjako sekä monialaiset verkostot, joita tarvitaan ohjauksen tavoitteiden toteutumiseksi. Suunnitelmassa kuvataan myös kodin ja koulun ohjausyhteistyö, koulun työelämäyhteistyö sekä työelämään tutustumisen järjestelyt. Ohjaussuunnitelman tavoitteiden toteutumista arvioidaan systemaattisesti. Oppilaiden opintojen sujuvuutta nivelvaiheissa edistetään perusopetuksen aikana ja jatko-opintoihin siirryttäessä opettajien välisellä ja opinto-ohjaajien keskinäisellä sekä tarvittaessa moniammatillisella yhteistyöllä. Opettajat hyödyntävät työssään ajantasaista tietoa jatko-opinnoista, työelämästä ja työtehtävistä sekä niissä tapahtuvista muutoksista.

Perusopetuksen järjestäjä varautuu ohjaussuunnitelmissaan varmistamaan yhteisvalintaan liittyvän ohjauksen toteutumiseen niiden oppilaiden osalta, jotka eivät ole saaneet perusopetuksen päättötodistusta tai yhteisvalinnassa opiskelupaikkaa. Ohjausta toteutetaan todetun tarpeen mukaisesti myös lukuvuoden koulutyön päättymisen jälkeen työnantajan kanssa sovittavalla tavalla. Lisäksi joidenkin oppilaiden osalta päättötodistuksen saaminen siirtyy syksyyn, jonka vuoksi jatko-opintoihin liittyvää ohjausta kohdennetaan syksyyn. Oppilaanohjauksen viranhaltijalla on keskimäärin työvelvoitetta 30—50 tuntia kesäkuukausina. Työaika käytetään nykyisin

pääasiallisesti yhteisvalintaan liittyvään työhön, lähinnä niiden opiskelijoiden ohjaamiseen, jotka eivät ole saaneet yhteisvalinnassa opiskelupaikkaa. Työ ajoittuu käytännössä kesäkuun puolivälin ja juhannuksen väliseen aikaan.

Opetushallituksen vuonna 2014 hyväksymissä hyvän ohjauksen kriteereissä perusopetukseen, lukiokoulutukseen ja ammatilliseen koulutukseen tavoitteeksi asetetaan lasten ja nuorten laadukkaan ohjauksen saatavuuden varmistaminen asuinpaikasta ja olosuhteista riippumatta. Kriteerien mukaan hyvä ohjaus on jatkuvaa, vuorovaikutteista ja tavoitteellista toimintaa oppilaan oppimisen, kasvun ja kehityksen tueksi. Hyvässä ohjauksessa korostuu ohjauksen riittävyys ja monipuolisuus, aktiivisuuden, osallisuuden ja vastuullisuuden tukeminen, ohjaus kouluyhteisön yhteistyönä, osaava ja ammattitaitoinen henkilöstö, ohjauksen rooli tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämässä, ohjausta koskeva suunnitelmallisuus, nivelvaiheisiin sekä koulutukseen ja uravalintoihin liittyvien päätösten tukeminen, työelämätaidot ja työelämään tutustuminen sekä ohjauspalveluista tiedottamisen merkitys.

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus Karvin arviointitulosten (2020) mukaan jatko-opintoihin ja uravalintoihin liittyvän ohjauksen saavutettavuus ja saatavuus perusopetuksessa ovat pääosin hyvällä tasolla eri alueilla, erikokoisten opetuksen järjestäjien keskuudessa sekä eri kieli-ryhmien kannalta tarkasteltaessa. Henkilökohtainen ohjaus toteutuu pääsääntöisesti hyvin. Haasteita on tehostettua ja erityistä tukea tarvitsevien sekä vieraskielisten oppilaiden ohjauksen resursoinnissa. Lisää mahdollisuuksia henkilökohtaiseen ohjaukseen toivotaan erityisesti silloin, kun valintojen tekeminen tuottaa haasteita. Seitsemän prosenttia Karvin aineistossa haastatelluista opiskelijoista oli sitä mieltä, ettei ollut saanut tarvitsemaansa ohjausta. Parannettavaa on myös ryhmämuotoisen ohjauksen, vertaistuen sekä digitalisaation mahdollisuuksien hyödyntämisessä. Perusopetuksen aikaisessa opinto-ohjauksessa lukiokoulutusta ja ammatillista koulutusta koskeva ohjaus toteutuu hyvin, sen sijaan tietoa on heikommin saatavilla nivelvaiheen koulutuksia sekä vapaan sivistystyön opintoja koskien. Karvin arviointiin vastanneista opetuksen järjestäjistä 37 prosentilla oli alle 100 oppilasta opinto-ohjaajaa kohden, 34 prosentilla oppilasmäärä oli 100–200 ja 29 prosentilla yli 200. Lukumääräisesti 28 järjestäjällä oli yli 250 oppilasta ohjaajaa kohden, eli noin 25 prosenttia vastanneista ei täyttä laatukriteerin suositusta.

Jahnukainen, Kalalahti ja Kivirauma (2019) ovat arvioineet perusopetuksen aikaisen ohjauksen toteutusta tutkimuksessaan maahanmuuttotauustaisista nuorista ja koulutuksesta. Havaintojen mukaan maahanmuuttajanuorten alisuoriutuminen suomalaisessa koulutusjärjestelmässä on ristiriidassa heidän suuren opiskelumotivaationsa ja koulumyönteisyytensä kanssa, eikä koulutusjärjestelmä pysty riittävästi tukemaan korkealle asetettuja koulutustavoitteita. Kielelliset vaikeudet saattavat hankaloittaa opiskeluvaikeuksien havaitsemista ja nuorten vahvuuksien tunnistamista. Nivelvaiheen opinnoista ja niissä tarjotusta vahvasta henkilökohtaisesta ohjauksesta olisi hyötyä erityisesti niille, joille jatko-opinnot aiheuttavat erityistä pohdintaa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on käynnistänyt Oikeus oppia –ohjelman, jolla parannetaan perusopetuksen laatua ja tasa-arvoa. Oikeus oppia –ohjelmassa toteutetaan toimenpiteitä oppilaan ohjauksen ja erityisesti oppilaanohjauksen menetelmien kehittämiseksi vuosina 2020–2022.

Opinto-ohjaus ja muu ohjaus lukiokoulutuksessa

Lukiolain 25 §:n mukaan lukiokoulutuksen oppimäärää suorittavalla opiskelijalla on oikeus saada säännöllisesti oppiainemuotoisen opinto-ohjauksen lisäksi tarpeidensa mukaista henkilökohtaista ja muuta opintojen ja jatko-opintoihin hakeutumiseen liittyvää ohjausta. Opiskelijalla, jonka opiskeluoikeus lukiokoulutuksen oppimäärän suorittamiseen on päättymässä tai joka on

ilmoittanut eroamisestaan, on oikeus saada ohjausta muihin opintoihin hakeutumisessa. Säännös turvaa lukio-opintonsa keskeyttävien opiskelijoiden ohjaamista muihin opintoihin ja pienentää mahdollista syrjäytymisvaaraa.

Lukiolaissa säädetään myös tutkinnon suorittaneen jälkiohjausvelvoitteesta. Lukiokoulutuksen oppimäärän suorittaneella henkilöllä, joka ei ole saanut jatko-opiskelupaikkaa tutkintoon johtavassa koulutuksessa, on oikeus pyytäessään saada opintoihin hakeutumiseen ja urasuunnitelmiin liittyvää ohjausta oppimäärän suorittamisvuotta seuraavan vuoden aikana. Ohjauksesta vastaa koulutuksen järjestäjä, jonka oppilaitoksessa oppimäärä on suoritettu.

Lukiolain 26 §:n mukaan lukio-opintojen etenemisen sekä jatko-opintoihin ja työelämään siirtymisen tueksi lukiokoulutuksen oppimäärää suorittava opiskelija laatii itselleen henkilökohtaisen opintosuunnitelman, joka sisältää opiskelusuunnitelman, ylioppilastutkintosuunnitelman sekä jatko-opinto- ja urasuunnitelman. Tavoitteena on, että opiskelija suunnittelee lukio-opintojaan ja tekee valintojaan siten, että hänellä on aiempaa syvällisempää tietoa koulutusvaihtoehtoista ja työelämästä sekä valmiudet hakeutua jatko-opintoihin välittömästi lukio-opintojen jälkeen.

Lukiokoulutuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (810/2018) 3 §:n mukaan koulutuksen tulee ohjata, innostaa ja luoda edellytyksiä jatkuvaan oppimiseen sekä parantaa opiskelijan tulevaisuuden hallinta- ja valintataitoja sekä valmiuksia ura- ja elämänsuunnitteluun. Koulutus kehittää opiskelijan valmiuksia arvioida ja uudistaa osaamistaan sekä tunnistaa omat vahvuutensa ja kehittämistarpeensa. Näin opiskelija kykenee hyödyntämään saamaansa opinto-ohjausta ja muuta ohjausta ja perehtyy monipuolisesti jatko-opintovaihtoehtoihin sekä osaa tehdä mielekkään jatko-opinto- ja urasuunnitelman lukio-opintojen aikana.

Lukio-opiskelijalla tulee tällä hetkellä olla ryhmämuotoista opinto-ohjausta vähintään kahden kurssin verran. Uusien opetussuunnitelmien käyttöönoton myötä opinto-ohjausta oppiaineena tulee olemaan nuorten lukiokoulutuksessa neljän opintopisteen laajuisesti. Myös lukiokoulutukseen valmistavassa koulutuksessa opinto-ohjausta on neljän opintopisteen verran. Aikuisille tarkoitettussa lukiokoulutuksessa opinto-ohjausta ei ole säädetty opiskelijalle pakolliseksi oppiaineksi.

Opinto-ohjaus ja muu ohjaus ammatillisessa koulutuksessa

Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 61 §:n 2 momentin mukaan opiskelijalla on oikeus saada henkilökohtaista ja muuta tarpeellista opinto-ohjausta. Opinto-ohjauksella tuetaan opiskelijaa opiskelu- ja työelämätaitojen kehittämisessä, opintojen aikaisissa valinnoissa, esimerkiksi omien tavoitteiden mukaisten tutkinnon osien valinnassa sekä jatko-opintoihin ja työelämään siirtymisessä tai työuralla etenemisessä. Opiskelijalle laadittavaan henkilökohtaiseen osaamisen kehittämissuunnitelmaan kirjataan sovitut ohjaukseen ja tukeen liittyvät asiat. Opinto-ohjausta antavat opinto-ohjaajien lisäksi ryhmänohjaaja ja opettajat. Ohjausta annetaan sekä yksilöllisesti että ryhmässä.

Ammatillisesta koulutuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (673/2017) 2 §:n mukaan yksi yhteisten tutkinnon osa-alueista on opiskelu- ja urasuunnitteluvalmiudet. Ammatillisten perustutkintojen perusteissa opiskelu- ja urasuunnitteluvalmiudet -osa-alueen pakollisten osaamistavoitteiden laajuus on 1 osaamispiste. Osa-alueen tavoitteena on, että opiskelija osaa tunnistaa omia kiinnostuksen kohteitaan, mahdollisuuksiaan ja tuen tarpeitaan sekä tehdä tutkintoaan ja

uraansa koskevia valintoja. Lisäksi tavoitteena on, että opiskelija osaa hankkia tutkinnon suorittamisen aikana tietoa erilaisista jatkokoulutusmahdollisuuksista ja koulutustarjonnasta ja valmistautua tutkinnon suorittamisen aikana työnhakuun ja oman osaamisensa esittelyyn.

Ohjausvelvoitteista hakeutumisen yhteydessä säädetään ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 42 §:ssä. Säännöksen mukaan jatkuvassa haussa koulutuksen järjestäjän tehtävänä on selvittää yhdessä hakijan kanssa tämän suoritettavaksi soveltuva tutkinto, tutkinnon osa tai koulutus, sekä tarvittaessa ohjata hakija hakeutumaan toisen koulutuksen järjestäjän järjestämään koulutukseen taikka tarvittaessa muun tarkoituksenmukaisen palvelun piiriin. Lain 42 §:ssä säädetään myös ohjausvelvoitteista keskeyttämistilanteessa. Koulutuksen järjestäjän tehtävänä on selvittää yhdessä opiskelijan kanssa tälle soveltuvampi tutkinto tai koulutus sekä tarvittaessa ohjata opiskelija hakeutumaan toisen koulutuksen järjestäjän koulutukseen taikka muun tarkoituksenmukaisen palvelun piiriin, jos opiskelijaksi otettu haluaa perustellusta syystä vaihtaa tutkintoa tai koulutusta taikka opiskelija aikoo ilman hyväksyttävää syytä keskeyttää aloittamansa koulutuksen.

Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 42 §:n 3 momentissa säädetään koulutuksen järjestäjän erityisestä ohjausvelvoitteesta, jos opiskelijaksi otettu haluaa perustellusta syystä vaihtaa tutkintoa tai koulutusta taikka opiskelija aikoo ilman hyväksyttävää syytä keskeyttää aloittamansa koulutuksen. Koulutuksen järjestäjän tehtävänä on tällöin selvittää yhdessä opiskelijan kanssa tälle soveltuvampi tutkinto tai koulutus sekä tarvittaessa ohjata opiskelija hakeutumaan toisen koulutuksen järjestäjän koulutukseen taikka muun tarkoituksenmukaisen palvelun piiriin.

Ammatillisesta koulutuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen 9 §:n mukaan opiskelijalle laadittavaan henkilökohtaiseen osaamisen kehittämissuunnitelmaan kirjataan muun muassa opiskelijan urasuunnitelma. Opiskelijan jatkosuunnitelmista keskustellaan ja opiskelijaa ohjataan suunnitelmaan sisältyvän uraohjauksen yhteydessä opintojen alusta alkaen. Opintojen loppuvaiheessa käydään läpi suunnitelmaan kirjatut opiskelijan jatkosuunnitelmat tutkinnon suorittamisen jälkeen ja ohjataan opiskelijoita tarvittaessa opinto-ohjaajan puheille. Opiskelijaa uraohjataan siis ennakoivasti koko opintojen ajan ja tehostetusti opintojen päättövaiheessa. Monet koulutuksen järjestäjät kohdistavat täsmäohjausta niille opiskelijoille, joilla ei opintojen päättövaiheessa ole vielä selvää kuvaa siitä, mitä tehdä valmistumisen jälkeen. Ennakoivan ohjauksen ja päättövaiheeseen ajoittuvan täsmäohjauksen avulla halutaan vähentää jatko-ohjauksen tarvetta tutkinnon suorittamisen jälkeen. Valmistuvia opiskelijoita tuetaan itseohjautuvuuteen, mutta samalla heille kerrotaan saatavilla olevista ohjauspalveluista. Jos arvioidaan, että opiskelija ei kykene itsenäisesti siirtymään työmarkkinoille tai jatko-opintoihin, heille pyritään järjestämään tuettu siirtymä TE-keskuksen tai Ohjaamojen palveluihin.

Tutkinnon suorittamisen jälkeinen ohjaus on koulutuksen järjestäjän oman harkinnan varassa, sillä ammatillisen koulutuksen lainsäädäntöön ei sisälly velvoitetta jälkiohjauksesta. Opetushallituksen selvityksen mukaan ammatillisen koulutuksen järjestäjät nojaavat vahvasti ulkoisiin yhteistyökumppaneihin tutkinnon suorittamisen jälkeisessä ohjauksessa. Tutkinnon suorittaneet ohjataan olemaan yhteydessä esimerkiksi TE-palveluihin, Ohjaamoihin tai muihin ohjauspalveluita tarjoaviin tahoihin. Lisäksi tutkinnon suorittaneen mahdollisuudet saada jatko-ohjausta perustuvat pitkälti opiskelijan omaan aktiivisuuteen. Jatko-ohjauspalveluita tarjotaan tai tutkinnon suorittanut polutetaan muihin ohjauspalveluihin, jos hän osaa itse pyytää ohjausta. Osalla ammatillisen koulutuksen järjestäjistä on yhtenäisiä jatko-ohjauskäytäntöjä tai ne ovat kehittämissä mallia tutkinnon suorittaneiden jatko-ohjaukseen, mutta osa ei tee jatko-ohjausta lainkaan tai vain satunnaisesti opinto-ohjaajan itsenäisenä työnä. Ammatillisen tutkinnon suorittaneiden mahdollisuudet saada jatko-ohjausta vaihtelevat siis hyvin paljon koulutuksen järjestäjittäin ja asettavat tutkinnon suorittaneet eriarvoiseen asemaan.

Ohjauksen riittävyys

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus Karvin arviointiraportin (2020) mukaan ohjauksen saatavuus ja saavutettavuus opintojen alkuvaiheessa ovat pääosin hyvällä tasolla sekä lukiokoulutuksessa että ammatillisessa koulutuksessa. Opiskelijat olivat saaneet tarvitsemaansa tietoa opintojen tavoitteista ja sisällöistä. Lukiokoulutuksessa vastuu opintojen alkuvaiheen ohjauksesta kuului pääsääntöisesti opinto-ohjaajille, kun taas ammatillisessa koulutuksessa ryhmän-ohjaajille. Lukiokoulutuksen järjestäjät arvioivat alkuvaiheen ohjauksen resurssien riittävyyden hieman paremmaksi kuin ammatillisen koulutuksen järjestäjät. Mitä suurempi lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen järjestäjä opiskelijamäärältään on, sitä heikommaksi järjestäjät näkevät resurssien riittävyyden. Ohjattavien määrä opinto-ohjaajaa kohden oli joissakin oppilaitoksissa hyvin suuri, lukioissa enimmillään 450 ja ammatillisessa koulutuksessa jopa 1 000 ohjattavaa yhtä opinto-ohjaajaa kohti. Valtaosa koulutuksen järjestäjistä oli laatinut ohjaussuunnitelman, jossa on määritelty muun muassa ohjauksen tavoitteet, toteutus ja vastuunjaot. Suunnitelma kuitenkin puuttui osalta järjestäjistä.

Opiskelijoiden mahdollisuus yksilöohjaukseen toteutui sekä järjestäjien että opiskelijoiden mukaan hyvin, mutta kehitettävää oli digitaalisten palvelujen ja vertaistuen hyödyntämisessä ohjauksessa. Järjestäjät arvioivat tukevansa hyvin myös opiskelijoidensa urasuunnittelutaitojen ohjausta, ja opiskelijatkin kokivat saamansa tuen tältä osin hyväksi. Sekä koulutuksen järjestäjät että opiskelijat arvioivat opiskelijoiden yksilöllisten tarpeiden huomioimisen onnistuvan pääosin hyvin opintojen alkuvaiheessa. Koulutuksen järjestäjien vastausten mukaan henkilökohtaisen opintosuunnitelman tai henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman laadinta opiskelijoille opintojen alkuvaiheessa toteutui hyvin heidän oppilaitoksissaan, ammatillisessa koulutuksessa hieman paremmin (ka 4,6) kuin lukiokoulutuksessa (ka 4,2). Kun samaa asiaa kysyttiin opiskelijoilta, ammatillisessa koulutuksessa opiskelevista 88 prosenttia ilmoitti, että hänelle on tehty henkilökohtainen suunnitelma, mutta lukiolaisista vain 38 prosenttia.

Karvin arviointiraportissa todetaan, että joka kolmannella toisen asteen aloittaneista opiskelijoista oli ollut ongelmia opinnoissaan. Suurin osa heistä oli saanut niihin apua. Oppimisvaikeuksiin saatiin tukea paremmin ammatillisessa koulutuksessa, kun taas lukiokoulutuksessa toteutui paremmin oppimis- ja opiskelutaitoihin liittyvä tuki. Opiskelijoiden oppimis- ja opiskelutaitojen vahvistamiseen sekä oppimisvaikeuksiin liittyvässä tuensaannissa opintojen alkuvaiheessa oli vaihtelua alueittain ja järjestäjän koon mukaan. Lukiokoulutuksen järjestäjät arvioivat keskeyttämisvaarassa olevien opiskelijoiden huomioimisen hieman paremmaksi kuin ammatillisen koulutuksen järjestäjät. Peruskouluaikeiset kokemukset heijastuivat toisen asteen opintoihin kiinnittymiseen ja opintojen käynnistymiseen. Esimerkiksi paljon tai erittäin paljon vaikeuksia peruskoulussa kokeneet lukio-opiskelijat kokivat opintojen käynnistymisen ja opintoihin kiinnittymisen heikommaksi kuin ne, joilla ei ollut kokemuksia oppimiseen liittyvistä vaikeuksista. Myös koko peruskoulun ajan kiusaamisen kohteeksi joutuneet opiskelijat kokivat sosiaalisen kiinnittymisen nykyisiin opintoihinsa heikommaksi kuin ne, joita ei ollut kiusattu.

Arviointiraportissa nostetaan esiin myös keskeisimpiä opinto-ohjauksen kehittämiskohteita. Sekä lukiokoulutuksen että ammatillisen koulutuksen opiskelijat toivoivat saavansa enemmän ja yksilöllisempää ohjausta. Lukiokoulutuksen järjestäjät pitivät tärkeimpinä kehittämiskohteina ajan ja resurssien lisäystä sekä opiskelijoiden tuen tarpeiden tunnistamista. Ammatillisen koulutuksen järjestäjät nostivat kehittämiskohteeksi jatkuvan haun kautta tulevien opiskelijoiden ohjauksen. Myös henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman laadintaa tulisi kehittää sujuvammaksi.

Opetushallituksen selvityksessä käsiteltiin toisen asteen ammatillisen koulutuksen siirtymä- ja nivelvaiheiden toimintaprosesseja ja malleja. Selvityksen mukaan toisen asteen koulutuksen järjestäjät arvioivat yhteistyön perusopetuksen kanssa sujuvaksi. Nivelvaiheen yhteistyössä merkittäväksi onnistumista takaavaksi tekijäksi nousi opiskelijoiden mahdollisuus ammatillisen koulutuksen aloihin tutustumiseen, jolloin hakijan on mahdollista saada tietoa erilaisista koulutusvaihtoehdoista ja hänet ohjataan hakeutumaan hänelle parhaiten soveltuvalle alalle ja koulutukseen. (Sujuvuutta siirtymiin, Opetushallituksen raportit ja selvitykset 2017:1)

Toinen raportissa tärkeäksi havaittu yhteistyömuoto liittyi toisen asteen ammatilliseen koulutukseen opiskelijaksi aikovien oppilaiden tiedonsiirtoon. Vaikka syrjäytymisen ehkäisyä pidetään selvityksen mukaan äärimmäisen tärkeänä, ei koulutuksen järjestäjillä ole järjestelmiä, jotka mahdollistaisivat pudokkaiden tai riskiryhmään kuuluvien systemaattisen seurannan. Toisaalta peruskoulut eivät myöskään ole säädöksiin velvoitettuja seuraamaan oppilaiden sijoittumista perusopetuksen jälkeen. Ainoastaan nuorisolaissa (1285/2016) säädetään välillisesti perusopetuksen järjestäjien seurantavelvoitteesta, sillä nuorisolain 11 §:n mukaan perusopetuksen järjestäjän tulee luovuttaa etsivää nuorisotyötä varten tiedot perusopetuksen päättäneestä nuoresta, joka ei ole sijoittunut perusopetuksen jälkeisiin opintoihin. Perusopetuslain 40 §:ssä säädetään perusopetuksen järjestäjälle velvollisuus siirtää alle 18-vuotiaan opetuksen tai koulutuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot toiselle perusopetuksen opetuksen tai toisen asteen koulutuksen järjestäjälle, jonka opetukseen oppilas siirtyy. Tiedonsiirto voi koskea myös salassa pidettäviä tietoja ja sen tavoitteena on luoda toisen asteen opiskeluhoito- ja opetushenkilöstölle mahdollisimman hyvät valmiudet jatkaa yläkoulusta toiselle asteelle siirtyvien nuorten tukemista jatko-opinnoissa. Koulutuksen järjestäjät ovat kehittäneet paikallisia toimintamalleja, verkostoyhteistyömalleja ja kokeiluja, joissa nuorta ohjataan ja tuetaan perusopetuksen ja toisen asteen välisessä siirtymässä.

2.7 Muut opiskelijoiden ja nuorten tukitoimet

Opiskeluhoolto

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013) mukaisen opiskeluhoollon piirissä ovat perusopetuksessa, lukiokoulutuksessa tai ammatillisessa perustutkinto- tai valmentavassa koulutuksessa olevat oppilaat ja opiskelijat. Opiskeluhoolto koostuu koulutuksen järjestäjän opetussuunnitelman mukaisesta opiskeluhoollosta ja opiskeluhoollon palveluista, joita ovat psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelut. Oppilaitoksen sijaintikunta vastaa opiskeluhoollon psykologi- ja kuraattoripalvelujen järjestämisestä alueellaan opiskelijan kotipaikasta riippumatta.

Opiskeluhooltoja toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä koko oppilaitosyhteisöä tukevana yhteisöllisenä opiskeluhoollona. Oppilaitosyhteisössä tämä tarkoittaa toimintakulttuuria ja muun muassa yhteisöllistä toimintaa, kodin ja oppilaitoksen välistä yhteistyötä sekä turvallisuutta edistäviä toimenpiteitä. Opiskelijalla on myös oikeus yksilökohtaiseen opiskeluhooltoon, jolla pyritään edistämään opiskelijan oppimista, terveyttä, hyvinvointia ja osallisuutta sekä ehkäisemään ongelmien syntymistä. Opiskelijalle on järjestettävä mahdollisuus keskustella henkilökohtaisesti opiskeluhoollon psykologin tai kuraattorin kanssa viimeistään seitsemäntenä oppilaitoksen työpäivänä sen jälkeen, kun opiskelija on tätä pyytänyt. Kiireellisessä tapauksessa mahdollisuus keskusteluun on järjestettävä samana tai seuraavana työpäivänä.

Opiskeluhooltoja toteutetaan ja johdetaan toiminnallisesta kokonaisuutena ja monialaisena suunnitelmallisena yhteistyönä opetus- sekä sosiaali- ja terveystoimen, opiskelijoiden, heidän huoltajien ja muiden tarvittavien yhteistyötahojen kanssa.

Koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että opetussuunnitelman mukainen opiskeluhoitosuunnitelma toteutuu. Opiskeluhoito tulee järjestää eri toimijoiden yhteistyönä siten, että opiskeluhoollosta muodostuu toimiva ja yhtenäinen kokonaisuus. Koulutuksen järjestäjän on tiedotettava tarjolla olevasta opiskeluhoollosta opiskelijalle ja hänen huoltajilleen sekä tarvittaessa ohjattava oppilas opiskeluhoollon piiriin.

Opiskelijan omat toivomukset ja mielipiteet on otettava huomioon häntä koskevista toimenpiteissä ja ratkaisuissa hänen ikänsä, kehitystasonsa ja muiden henkilökohtaisten edellytystensä mukaisesti. Alaikäinen voi laissa määritellyin edellytyksin kieltää huoltajaansa osallistumasta itseään koskevan opiskeluhoitoasian käsittelyyn sekä antamasta itseään koskevia salassa pidettäviä opiskeluhoollon tietoja huoltajalleen. Huoltajalla ei ole oikeutta kieltää alaikäistä käyttämästä opiskeluhoollon palveluja.

Kodin ja oppilaitoksen yhteistyön sekä opiskeluhoollon keskeisistä periaatteista ja opetustoimeen kuuluvan opiskeluhoollon tavoitteista päätetään osana opetussuunnitelman perusteita tai muussa määräyksessä siten kuin perusopetuslain 14 §:ssä, lukiolain 10 §:ssä ja ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 99 §:n 1 momentissa säädetään.

Koulutuksen järjestäjä arvioi opiskeluhoollon toteutumista ja vaikuttavuutta ja tekee opiskeluhoollon kokonaisuuden omavalvontaa yhteistyössä kunnan opetustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen kanssa. Terveystoimen ja hyvinvoinnin laitos vastaa valtakunnallisesta opiskeluhoitopalveluiden ohjaamisesta ja kehittämisestä yhteistyössä Opetushallituksen kanssa. Aluehallintovirastot valvovat, että koulutuksen järjestäjä järjestää opiskeluhoollon opetussuunnitelman mukaisesti.

Etsivä nuorisotyö

Etsivästä nuorisotyöstä, sen tehtävistä ja toteuttamisesta kunnissa säädetään nuorisolaissa. Etsivän nuorisotyön tehtävänä on tavoittaa tuen tarpeessa oleva nuori ja auttaa häntä sellaisten palvelujen ja muun tuen piiriin, joilla edistetään hänen kasvuaan, itsenäistymistään, osallisuuttaan yhteiskuntaan ja muuta elämänhallintaansa sekä pääsyään koulutukseen ja työmarkkinoille. Etsivä nuorisotyö perustuu nuoren vapaaehtoisuuteen ja nuoren kanssa tehtävään yhteistyöhön. Etsivä nuorisotyö aloitetaan ensisijaisesti perustuen nuoren itsensä antamiin tietoihin ja hänen omaan arvioonsa tuen tarpeesta. Etsivä nuorisotyö voidaan aloittaa myös muiden viranomaisten luovuttamien tietojen perusteella.

Etsivän nuorisotyön järjestäminen on kunnille vapaaehtoinen tehtävä. Kun kunta järjestää etsivää nuorisotyötä, sen tulee nimetä etsivän nuorisotyön toimeenpanosta vastaava kunnan viranhaltija tai kuntaan työsopimussuhteessa oleva henkilö. Etsivällä nuorisotyöntekijällä on oltava riittävä koulutus ja kokemus nuorten kanssa tehtävästä työstä. Etsivää nuorisotyötä voivat järjestää kunta tai useat kunnat yhdessä. Kunta voi järjestää etsivää nuorisotyötä hankkimalla palveluja myös nuorten palveluja tuottavalta yhteisöltä, jolloin kunta vastaa siitä, että sen hankkimat palvelut järjestetään nuorisolain mukaisesti. Etsivän nuorisotyön tekemistä tuetaan valtionavustuksilla. Valtionavustus myönnetään erityisavustuksena etsivän nuorisotyöntekijän palkkauskuluihin.

Etsivää nuorisotyötä on 94 prosentissa Suomen kunnista. Etsivän nuorisotyön valtionavustuksia myönnettiin aluehallintovirastojen kautta vuonna 2019 yhteensä 12,5 miljoonaa euroa. Etsivää nuorisotyötä on 277 manner-Suomen kunnassa.

Valtionavustusta saaneille etsivän nuorisotyön järjestäjille tehdyn kyselyn mukaan vuonna 2019 etsivä nuorisotyö tavoitti 20 924 nuorta, joista 11 996 oli miehiä. Pääasiassa nuoret ovat 16—20-vuotiaita (53,8 %) ja 21—25-vuotiaita (32,4 %). Etsivän nuorisotyön tavoittamat nuoret tulevat oppilaitosten (31,1 %), sosiaali- ja terveystoimen (13,3 %), nuorisotyön (9,1 %), muiden viranomaisten, kuten TE-toimiston, Puolustusvoimien/kutsuntojen tai siviilipalvelukeskuksen (13,7 %) kautta taikka suoraan itse ilmoittautumalla (26,0 %). Lähettävän tahon tieto puuttui 1 prosentin kohdalta.

Etsivä nuorisotyö ohjaa nuoria monipuolisesti eri palveluihin ja toimenpiteisiin. Nuoren ohjausprosessin aikana nuorta tuetaan etsivän nuorisotyön itsensä järjestämällä toiminnalla sillä aikaa, kun nuori odottaa pääsyä muuhun palveluun. Nuoria on tuettu erityisesti työhallinnon palveluihin, kuten työnhakuun, ammatinvalinnanohjaukseen ja työkokeiluihin. Sosiaali- ja terveystoimen palveluista nuoret ovat erityisesti tarvinneet mielenterveys- ja toimeentuloon liittyviä palveluja. Nuoria on usein tuettu myös hakemaan opiskelupaikkaa tai jatkamaan ammatillisia opintoja.

Nuorisolain 11 §:ssä säädetään nuoren yksilöinti- ja yhteystietojen luovuttamisesta laissa määritellyissä tilanteissa etsivää nuorisotyötä varten. Tällöin nuori ei itse ole oma-aloitteisesti hakeutunut etsivän nuorisotyön eikä minkään muunkaan viranomaisen palvelun piiriin tai hän on keskeyttämässä palvelun. Nuoren yksilöinti- ja yhteystiedot sisältävät nuoren nimen, puhelinnumeron, sähköpostiosoitteen, osoitteen sekä tarvittaessa henkilötunnuksen tai muun tiedon, jonka perusteella nuoreen on mahdollista saada yhteys. Yhteystiedot luovutetaan alle 29-vuotiaasta nuoresta.

Tietojen luovuttamisen edellytyksenä etsivää nuorisotyötä varten on nuoren suostumus, jollei nuorisolaissa tai muualla toisin säädetä. Nuoren suostumus on lähtökohtana kaikissa tilanteissa, jolloin viranomainen tai joku muu taho havaitsee nuorella tuen tarvetta, muttei omilla toimillaan kykene tavoittamaan tai auttamaan nuorta. Nuoren suostumus on aina ensisijainen vaihtoehto.

Nuorisolain 11 §:n 2 momentissa säädetään tilanteista, jolloin nuoren yksilöinti- ja yhteystiedot voidaan luovuttaa etsivää nuorisotyötä varten salassapitosäännösten estämättä. Momentissa mainituille viranomaisille on säädetty velvoite luovuttaa nuorta koskevat tiedot etsivää nuorisotyötä varten nuoren tavoittamiseksi ja varhaisen tuen toteuttamiseksi. Tietojen luovuttamisen tarkoituksena on turvata nuorelle mahdollisuus saada viiveettä apua ja tietoa julkisista palveluista, joita hän voi tarvita. Kaikki säännöksessä tarkoitettut tiedot luovutetaan nuoren kotikunnalle, joka toimittaa ne etsivälle nuorisotyölle, jos sitä kunnassa järjestetään. Arkaluonteisten tietojen luovuttamisessa edellytetään asianomaisen suostumusta.

Opetuksen järjestäjän on luovutettava nuoren kotikunnalle etsivää nuorisotyötä varten tiedot perusopetuksen päättäneestä nuoresta, joka ei ole sijoittunut perusopetuksen jälkeisiin opintoihin. Etsivällä nuorisotyöllä on siten salassapitosäännösten estämättä oikeus saada kunnan alueella toimivalta opetuksen järjestäjältä opiskelupaikkaa vaille jääneen nuoren yksilöinti- ja yhteystiedot. Opinto-ohjaajan tulee luovuttaa etsivälle nuorisotyölle tiedot peruskoulun päättäneestä nuoresta silloin, kun nuori ei ole yhteishaussa tai sitä seuranneessa täydennyshaussa saanut opiskelupaikkaa. Tiedot tulee luovuttaa myös silloin, jos peruskoulun päättänyt nuori ei vastaanota saamaansa opiskelupaikkaa tai ei aloita opintojaan. Toiseksi koulutuksen järjestäjän on luovutettava nuoren kotikunnalle etsivää nuorisotyötä varten tiedot nuoresta, joka keskeyttää opinnot ammatillisessa koulutuksessa tai lukiokoulutuksessa.

Nuorisolain 11 §:n 3 momentissa säädetään tilanteista, joissa nuoren tiedot voidaan jättää luovuttamatta etsivää nuorisotyötä varten. Opetuksen tai koulutuksen järjestäjä, puolustusvoimat ja siviilipalveluskeskus voivat jättää tiedot 2 momentissa tarkoitettusta nuoresta luovuttamatta,

jos ne arvioivat käytettävissään olevien tietojen perusteella ja nuoren tilanne ja tuen tarve kokonaisuudessaan huomioon otettuna, ettei nuori ole nuorisolain 10 §:ssä tarkoitettujen palvelujen ja muun tuen tarpeessa. Tarkoituksena on, että esimerkiksi perusopetuksen opinto-ohjaajat voivat alustavasti arvioida opiskelupaikkaa vaille jääneiden nuorten tilanteen ja luovuttaa etsivälle nuorisotyölle vain niiden nuorten tiedot, joiden opinto-ohjaaja arvioi tarvitsevan tukea ja joita opinto-ohjaaja ei itse tavoita tai kykene auttamaan. Myös koulutuksen järjestäjä voi jättää nuoren tiedot luovuttamatta, jos nuori ei kokonaisarvion perusteella näyttäisi tarvitsevan tukea. Nuori on esimerkiksi voinut opiskelupaikan sijasta saada työpaikan tai hän on lähtenyt ulkomaille opiskelemaan tai töihin.

Nuorten työpajatoiminta

Nuorten työpajatoiminnasta, sen tehtävistä ja tarkoituksesta sekä valtionavustuksen myöntämisestä nuorten työpajatoimintaan säädetään nuorisolaissa. Nuorten työpajatoiminnan valtionapukelpoisuuden hyväksymisestä ja valtionavustuksen myöntämisestä nuorten työpajatoimintaan säädetään tarkemmin nuorisotyöstä ja -politiikasta annetussa valtioneuvoston asetuksessa (211/2017).

Nuorten työpajatoiminnan tehtävänä on valmennuksen avulla parantaa nuoren valmiuksia päästä koulutukseen, suorittaa koulutus loppuun ja päästä avoimille työmarkkinoille tai muuhun tarvitsemaansa palveluun. Työpajatoiminnan tarkoitus on parantaa nuoren elämänhallinnan taitoja, edistää hänen kasvuaan, itsenäistymistään ja osallisuuttaan yhteiskuntaan.

Työpajatoimintaa on tarjolla yli 95 prosentissa manner-Suomen kunnista. Työpajatoiminnan järjestäjänä voi toimia kunta, kuntayhtymä, osakeyhtiö, osuuskunta, yhdistys tai säätiö. Valtionavustusta saavia työpajoja oli vuonna 2019 yhteensä 229, joista noin 67 prosenttia oli kunnallisia organisaatioita.

Työpajalle tullaan pääsääntöisesti viranomaisen tai julkista tehtävää hoitavan ohjaamana, mutta nuori voi myös oma-aloitteisesti hakeutua työpajalle. Työpajalle lähettävänä tahona on useimmiten TE-toimisto, työvoiman palvelukeskus, oppilaitos, sosiaalitoimi tai etsivä nuorisotyö. Työpajalle ohjatun nuoren valmennuksesta tehdään kirjallinen sopimus lähettävän tahon kanssa, jotta valmennuksen onnistumista voi seurata.

Vuonna 2019 nuorten työpajoilla on ollut 16—18-vuotiaita valmentautujia yhteensä 2 363. Heistä 1 307 valmentautujaa on päättänyt työpajajakson vuoden 2019 aikana. Kyseisistä työpajajakson päättäneistä valmentautujista työpajajakson jälkeen 57 prosenttia on jatkanut koulutukseen, 6 prosenttia työelämään, 16 prosenttia muuhun ohjattuun palveluun (esim. kuntoutus), 7 prosenttia on jatkanut muualla (esim. varusmiespalvelu tai perhevapaa) ja 13 prosenttia jäi työttömäksi. Nuorten työpajalle 16—18-vuotiaiden ohjaavana tahona oli oppilaitos 741 kertaa (joista peruskoulu 113, toisen asteen oppilaitos 579 ja muu oppilaitos 49 kertaa), työvoimahallinto 289 kertaa, sosiaali- ja terveystoimi 720 kertaa (esim. etsivä nuorisotyö 373 kertaa), muut viranomaiset (esim. Kansaneläkelaitos) 89 kertaa ja muu taho (esim. itse hakeuduttu suoraan työpajalle) 470 kertaa.

Työpajalla yksittäinen valmentautuja voi olla useamman palvelun tai toimenpiteen piirissä vuoden aikana. 16—18-vuotiaat valmentautajat olivat vuonna 2019 yhteensä 2 475 palvelun piirissä, joista koulutuspalvelujen osuus oli 27 prosenttia (yhteensä 663 toimenpidettä, joista peruskoulu tai pajakoulu 206, koulutussopimus 216, ammatillinen koulutus 195, oppisopimus 5, ammatillinen erityisopetus 15, tuotantokoulu 3 ja lukio 23 toimenpidettä). Muita yksittäisiä merkittäviä toimenpiteitä olivat työkokeilu (20 %) ja kuntouttava työtoiminta (18 %).

Opetus- ja kulttuuriministeriön valtakunnalliseen työpajakyselyyn 2018 vastanneista työpajoista lähes neljännes on ilmoittanut, että niillä on yhtenä yhteistyömuotona mahdollisuus perusopetuksen oppimäärän osasuorittamiseen. Ammatillisen koulutuksen oppilaitosten kanssa yhteistyömuodot ovat myös moninaisia. Yleisin yhteistyömuoto on työpajanuorten tutustuminen oppilaitokseen ja työssäoppimisjaksot. Yli 42 prosenttia kyselyyn vastanneista ilmoitti, että työpajojen ja ammatillisen oppilaitoksen yhteistyö muotoillaan opinnollistamisen kautta.

Työpajatoiminnassa opinnollistamisella tarkoitetaan työelämälähtöistä valmennusta ja ohjausta, jonka tavoitteena on valmentautujan osaamisen lisääminen ja näkyväksi tekeminen eri koulutustasojen tutkintojen perusteiden mukaisesti. Kertynyt osaaminen tehdään näkyväksi erillisillä dokumenteilla tai järjestämällä näyttö työpajan tarjoamien työtehtävien puitteissa. Osaamisen tunnustamisen osaksi suoritettavaa tutkintoa tai koulutusta voi tehdä ainoastaan koulutuksen järjestäjä lainsäädännön määräämällä tavalla. Mikäli koulutuksen järjestäjä tunnustaa aiemmin hankitun osaamisen, saa henkilö osaamistaan vastaavan tutkintotodistuksen tai -suorituksen. Osaamista voidaan tunnustaa myös osittain. Tällöin henkilön pitää hankkia ja osoittaa puuttuva osaaminen kunkin tutkinnon edellyttämällä tavalla.

Kaikki työpajat voivat toimia ammatillisen koulutuksen oppimisympäristönä, niin ammatillisissa kuin yhteisissäkin tutkinnon osissa, kunhan yhteistyö on luotu koulutuksen järjestäjän kanssa. Vuoden 2019 lopussa päättyneen työpajatoiminnan opinnollistamishankkeen (Valtakunnallinen työpajayhdistys) alkukartoituksen perusteella oppimisympäristön oli vuoden 2018 keväällä tunnistanut hieman alle 40 prosenttia kaikista työpajoista. Hankkeen jälkeen osuuden arvioidaan olevan 60 prosenttia. Hankkeen tarkoituksena on ollut tunnistaa työpajojen oppimisympäristöjä, lisätä työpajatoimijoiden osaamisen tunnistamistaitoja sekä vahvistaa työpajojen yhteistyötä koulutuksen järjestäjien kanssa.

Jos perusopetuksen jälkeen opiskelemaan hakeutuminen tuottaa nuorelle hankaluuksia, opiskelijan erityisen tuen tarve on tiedossa tai nuori haluaisi tutustua johonkin ammattialaan selvittääkseen, mikä olisi itselle sopiva ala, voidaan näissä tilanteissa hyödyntää työpajatoimintaa, jonka oppimisympäristö on tunnistettu. Työhön ja alaan tutustuminen on mahdollista työpajoilla kuten muillakin työpaikoilla esimerkiksi työkokeiluna. Työpajat tarjoavat lisäksi yksilöllistä ja ryhmämuotoista valmennusta sekä kokonaisvaltaista tukea. Oppimisympäristöinä työpajat ovat työvaltaisia, tuettuja ja yhteisöllisiä. Toiminnassa tuetaan sekä geneeristen että ammatillisten taitojen oppimista ja vahvistumista.

Mikäli ammatillisessa koulutuksessa opiskelijalla on hankaluuksia, jotka estävät tai haittaavat opiskelua oppilaitoksessa, on työpajayhteistyö yksi mahdollisuus vaikuttaa tilanteeseen. Oppilaitos voi tarvittaessa esittää opiskelijalle opintojen suorittamispaikan vaihtoa koulun ulkopuoliseen oppimisympäristöön. Ennen työpajakson aloittamista oppilaitoksen opetus- tai opiskelijahuoltohenkilöstö ja työpajan ohjaushenkilöstö keskustelevat mahdollisuuksista, jotka työpajajakso tarjoaisi tilanteeseen ja samalla tehdään pajaopiskelua koskeva sopimus. Työpajakson jälkeen oppilaitoksen kirjoilla oleva pajalla opintojaan suorittanut opiskelija palaa yleensä oppilaitokseen. Erilaisten tukijaksojen lisäksi työpajoilla on opiskelijoita koulutussopimuksella sekä suorittamassa oppisopimuskoulutusta. Näin työpajatoiminta ehkäisee opintojen keskeyttämistä, tukee koulutuksen läpäisyä ja vähentää koulupudokkuutta.

Työpajatoiminnasta hyötyvät myös esimerkiksi opintonsa kokonaan keskeyttävät nuoret, joille voidaan tarjota tukea uuden suunnan ja jatkopolkujen löytämiseen. Työpajat tukevat opinnollistetulla työtoiminnallaan ja ohjauksellaan opintonsa keskeyttänyttä myös myöhemmässä vaiheessa, kun opiskelija on itse valmis ammatin hankintaa edistävään yhteistyöhön. Lisäksi työpajojen työhönvalmennuksella voidaan tukea vastavalmistuneita nuoria sijoittumaan työmarkkinoille.

Kuntoutuspalvelut

Ammatillinen kuntoutus auttaa työllistymään, pysymään työelämässä tai palaamaan sinne sairaudesta tai vammasta huolimatta. Ammatillisesta kuntoutuksesta säädetään Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetussa laissa (566/2005). Lain mukaan Kansaneläkelaitos järjestää työ- ja ansiokyvyn tukemiseksi tai parantamiseksi taikka työkyvyttömyyden estämiseksi tarkoituksenmukaista ammatillista kuntoutusta, jos asianmukaisesti todettu sairaus, vika tai vamma on aiheuttanut tai sen arvioidaan aiheuttavan lähivuosina henkilön työ- tai opiskelukyvyn ja ansiomahdollisuuksien olennaisen heikentymisen. Henkilön työ- tai opiskelukyvyn ja ansiomahdollisuuksien olennaista heikentymistä arvioitaessa otetaan huomioon vakuutetun kokonaistilanne. Kansaneläkelaitoksella ei ole velvollisuutta järjestää ammatillista kuntoutusta, jos ammatillinen kuntoutus on järjestetty työeläkelakien tai erityisopetusta koskevien säännösten perusteella.

Kansaneläkelaitos järjestää ammatillisena kuntoutuksena kuntoutustarvetta ja -mahdollisuuksia selvittäviä tutkimuksia, työ- ja koulutuskokeiluja, työkykyä ylläpitävää ja parantavaa valmennusta sekä työhön valmennusta. Lisäksi ammatillisena kuntoutuksena järjestetään perus-, jatko- ja uudelleenkoulutusta ammattiin tai työhön, joka sairauden, vian tai vamman rajoitukset huomioon ottaen on vakuutetulle sopivaa, sekä tällaisen koulutuksen suorittamiseksi välttämätöntä yleissivistävää koulutusta ja valmennusta. Ammatillisena kuntoutuksena järjestetään myös muita edellä lueteltuihin rinnastettavia, opiskelun tai työn kannalta välttämättömiä toimenpiteitä.

Nuorten ammatillisen kuntoutuksen järjestämistä koskevat säännökset ovat tulleet voimaan vuoden 2019 alussa. Lain mukaan Kansaneläkelaitos järjestää 16—29-vuotiaille ammatillista kuntoutusta (*nuoren ammatillinen kuntoutus*), jos henkilön toimintakyky on olennaisesti heikentynyt, kuntoutus on tarkoituksenmukaista vakuutetun toimintakyvyn ja elämänhallinnan sekä opiskelu- tai työllistymisvalmiuksien tukemiseksi tai edistämiseksi ja kuntoutus on tarpeen tukemaan tai edistämään vakuutetun kykyä opiskella tai työllistyä. Kuntoutuksen tarkoituksenmukaisuutta arvioitaessa otetaan huomioon, voidaanko haetulla kuntoutuksella edistää hakijan toimintakykyä, elämänhallintaa sekä valmiuksia ja kykyä opiskella tai työllistyä.

Nuoren ammatillinen kuntoutus suunnitellaan aina yksilöllisesti ja sen tavoitteet määritellään yhdessä kuntoutujan kanssa. Nuoren ammatillista kuntoutusta haettaessa ei tarvitse tietää, mikälaista kuntoutusta haetaan, vaan Kansaneläkelaitos ohjaa hakijaa valitsemaan sopivan kuntoutusmuodon. Ilman lääkärinlausuntoa nuoren ammatillisena kuntoutuksena voidaan myöntää NUOTTI-valmennus, ammatillinen kuntoutusselvitys, työllistymistä edistävä ammatillinen kuntoutus tai koulutuskokeilu. NUOTTI-valmennuksessa nuori saa itselleen henkilökohtaisen valmentajan, joka auttaa nuorta suunnittelemaan tulevaisuuttaan ja tarvittaessa myös käytännön asioissa. NUOTTI-valmennuksessa nuori ja valmentaja tapaavat säännöllisesti nuoren omassa arkiympäristössä. Kuntoutusselvityksessä nuorten työ- tai opiskelukykyyn taikka toimintakykyyn vaikuttavia tekijöitä tunnistetaan ja arvioidaan moniammatillisen työryhmän tuella. Kuntoutusselvityksen tekeminen toteutetaan palveluntuottajan kuntoutustiloissa ja se kestää enintään 12 kuntoutuspäivää ja 1—3 seurantapäivää.

Työllistymistä edistävässä ammatillisessa kuntoutuksessa on kolme vaihtoehtoista palvelulinjaa, joita ovat työkokeilu, työhönvalmennus sekä näiden yhdistelmä. Työkokeilussa työtä tehdään nuoren valitsemalla työpaikalla ja kokeilu voi kestää 3—6 kuukautta. Työhönvalmennuksen tarkoituksena puolestaan on antaa tukea työpaikan etsintään.

Koulutuskokeilu on tarkoitettu nuorelle, jolla on sairauden tai vamman vuoksi erityisiä vaikeuksia koulutusalan valinnassa. Kokeilussa tutustutaan oppilaitokseen ja koulutuksen sisältöön, minkä avulla nuori saa käsityksen koulutuksen asettamista vaatimuksista. Koulutuskokeilussa nuori valitsee itse oppilaitoksen, jossa koulutuskokeilu toteutetaan. Koulutuskokeilu kestää enintään 10 päivää.

Myös koulutusta voidaan järjestää ammatillisena kuntoutuksena. Kansaneläkelaitos voi maksaa tukea sellaiseen koulutukseen, joka mahdollistaa henkilön osallistumisen työelämään sairaudesta tai vammasta huolimatta. Tällöin henkilö hankkii itse opiskelupaikan ja suorittaa opintojaan normaalisti, mutta koulutukseen myönnetyn kuntoutuspäätöksen perusteella korvataan varsinaisia opiskelukustannuksia sekä koti- ja koulupaikkakunnan välisiä matkakustannuksia, ei kuitenkaan päivittäisiä koulumatkakustannuksia. Koulutuksena järjestettävää kuntoutusta voi hakea vain lääkärinlausunnon perusteella.

2.8 Koulutustason vaikutus työllistymiseen

Suomessa yhteiskuntaan kiinnittyminen on vahvassa yhteydessä yksilön koulutustasoon. Erittäin vahva yhteys koulutuksella on työelämään kiinnittymisellä. Erilaisten aktivointitoimien lisäntymisestä huolimatta koulutuksen ja työelämän ulkopuolelle ajautuneita (NEET) nuoria oli Suomessa vuonna 2018 yhä noin 12 prosenttia 20–24-vuotiaiden ikäluokasta, eli noin 38 000 nuorta. NEET-nuorten yhteenkuuluvuuden tunne suomalaisen yhteiskuntaan on muita nuoria löyhempiä ja heidän tyytyväisyytensä elämään on kokonaisuudessaan heikkoa. (Gretschel, A. & Myllyniemi, S. 2017. Työtä, koulutus- tai harjoittelupaikkaa ilman olevien nuorten käsityksiä tulevaisuudesta, demokratiasta ja julkisista palveluista – Nuorisobarometrin erillisiä näyte/aineistonkeruu. Nuorisotutkimusseura ry - Nuorisotutkimusverkosto. <https://urly.fi/RLT>)

Vuoden 2003 20–24-vuotiaista NEET-nuorista 39 % oli koulutuksen ja työn ulkopuolella 10 vuotta myöhemmin, ollessaan 30-34-vuotiaita. Tulos viittaa siihen, että vaikka NEET-status ei kerro varmasta syrjäytymisestä, se on yksilötasolla valitettavan pysyvä myös pitkällä aikavälillä. NEET-status oli vuonna 2013 huomattavasti yleisempi vain perusasteen varassa olevilla 20-24-vuotiailla nuorilla (36 %) kuin toisen asteen tutkinnon suorittaneilla (15 %). Niistä perusasteen varassa olevista, jotka eivät olleet lainkaan osallistuneet toisen asteen koulutukseen, NEET-nuorten osuus oli 67 %. Koulutuksen ja työn ulkopuolelle jääminen näyttääkin muodostuvan yksilötasolla varsin pysyväksi, jos koulutuspolku on päättynyt peruskouluun. (Asplund – Vanhala. Neet nuorten tulokinnassa korjattavaa. Etlan muistio 52 21.12.2016)

Vailla perusasteen jälkeistä tutkintoa olevien 18–64-vuotiaiden työllisyysaste vuonna 2018 oli 45 prosenttia, kun toisen asteen tutkinnon suorittaneilla se oli 71,2, alimman tai alemman korkeasteen suorittaneilla 83,4 ja ylempään korkeasteen tai tutkijakoulutuksen suorittaneilla 87,9 prosenttia. Vuodesta 2003 toisen asteen tutkinnon suorittaneiden työllisyysaste on noussut eniten, 3,9 prosenttiyksikköä. Vailla perusasteen jälkeistä tutkintoa olevien työllisyysaste on puolestaan laskenut 5,2 prosenttiyksikköä. Työttömyysaste on viimeksi mainituilla selvästi korkeampi kuin muilla ryhmillä, 18–64-vuotiaista tutkintoa vailla olevista yli 20 prosenttia oli työttömänä vuonna 2018. Nuorisotyöttömyys on Suomessa selvästi korkeampaa kuin OECD maissa keskimäärin. 15–24-vuotiaista työvoimasta oli vuonna 2019 Suomessa työttömänä 16,9 prosenttia, kun OECD-maiden keskiarvo oli 11,2 prosenttia. Pelkän perusasteen koulutuksen suorittaneet osallistuvat myös huomattavasti muita vähemmän aikuiskoulutukseen. Pelkän perusasteen varassa olevista vain noin 30 prosenttia osallistui aikuiskoulutukseen, kun toisen asteen koulutuksen hankkineista lähes 50 prosenttia osallistui aikuiskoulutukseen ja korkeasteen koulutuksen saaneista noin 60–70 prosenttia. (OECD, Youth unemployment rate (indicator). doi: 10.1787/c3634df7-en (Accessed on 31 March 2020).

Työllistyminen alle 18-vuotiaana ilman koulutusta on vaikeaa, joten koulutuksen ulkopuolelle jääneet 16-17-vuotiaat ovat valtaosin myös työelämän ulkopuolella. Lisäksi alle 18-vuotiaana koulutukseen osallistuminen on vahvasti yhteydessä nuorten myöhempään menestykseen. Talouspolitiikan arviointineuvoston raportin mukaan alle 18-vuotiaana koulutuksen ulkopuolella olleet suorittavat peruskoulun jälkeisen tutkinnon 28 vuoden ikään mennessä 30 prosenttia vähemmän todennäköisesti ja ovat koulutuksen ja työelämän ulkopuolella 15 prosenttia todennäköisemmin kuin koulutukseen osallistuneet. Alle 18-vuotiaana koulutukseen osallistuneet menestyvät myös ansiotuloilla ja työkuukausilla mitattuna huomattavasti koulutuksen ulkopuolelle jääneitä paremmin. Koulutuksessa alle 18-vuotiaana olleet ansaitsevat keskimäärin yli 5 000 euroa enemmän ja ovat työllisinä lähes kaksi kuukautta enemmän sinä vuonna, jona täyttävät 30 vuotta, kuin koulutuksen ulkopuolella alle 18-vuotiaana olleet. Nuoren peruskoulumenestys taas ennustaa voimakkaasti nuoren todennäköisyyttä suorittaa peruskoulun jälkeinen tutkinto sekä todennäköisyyttä olla koulutuksen ja työelämän ulkopuolella myöhemmin. Raportin tulosten mukaan on kuitenkin havaittavissa myös se, että koulutukseen alle 18-vuotiaana osallistuvien ja koulutuksen ulkopuolelle jääneiden tilanteessa on merkittäviä eroja siinäkin tapauksessa, että eri koulutusvalinnan tehneet nuoret ovat menestyneet peruskoulussa samalla tavalla. Suurimmillaan erot ovat heikoilla oppilailla. Arviointineuvoston oppivelvollisuuden pidentämisen kannalta oleellinen johtopäätös on, että heikoimmat oppilaat hyötyisivät koulutuksen jatkamisesta eniten. (Seuri, Uusitalo ja Virtanen 2018: Pitäisikö oppivelvollisuusikä nostaa 18 vuoteen? https://www.talouspolitiikanarviointineuvosto.fi/wordpress/wp-content/uploads/2018/01/Seuri_Uusitalo_Virtanen_2018.pdf)

Nuorten käsitys työllistymisestä ilman opintoja ei aina ole realistinen. Vuoden 2017 nuorisobarometrin mukaan halu mennä heti töihin oli merkittävä opintojen keskeyttämisen syy, mutta keskeyttäneistä koulutuksen ulkopuolella olevista lähes kolmannes oli haastatteluhetkellä työttömänä. OECD suosittaaakin Suomea harkitsemaan oppivelvollisuuden pidentämistä keinona estää nuorten lyhytnäköisiä päätöksiä jäädä koulutuksen ulkopuolelle. (OECD (2019), *Investing in Youth: Finland, Investing in Youth*, OECD Publishing, Paris. <https://doi.org/10.1787/1251a123-en>.)

Talouspolitiikan arviointineuvosto selvitti myös kansainvälistä näyttöä oppivelvollisuuden pituuden vaikutuksista. Vaikka tietoa kokemuksista on vähän ja syy- ja seuraussuhteiden selvittäminen on vaikeaa, päätyy neuvosto päätelmään, että korkeampi oppivelvollisuusikä lisää koulutukseen osallistumista, kasvattaa työllisyyttä ja tuloja sekä vähentää erilaisten sosiaalietuuksien tarvetta ja vähentää nuorisorikollisuutta. Tutkimustuloksissa on kuitenkin merkittävää hajontaa. Talouspolitiikan arviointineuvoston raportin kanssa samaan aikaan tehty eri maiden kokemuksia kartoittava selvitys päättyy samanlaisiin johtopäätöksiin: oppivelvollisuusiän nostaminen voi vaikuttaa merkittävästi koulutustasoon ja taloudellisiin tuottoihin, myös ylisukupolisesti (Harmon, C. 2017. *How effective is compulsory schooling as a policy instrument?* IZA World of Labor 2017: 348. <https://wol.iza.org/articles/how-effective-is-compulsory-schooling-as-a-policy-instrument/long>).

Henkilön suorittamalla koulutuksella on merkittävä vaikutus hänen tulotasoonsa. Tilastokeskuksen vuoden 2018 tilastojen mukaan pelkän perusasteen koulutuksen varassa olevien asuntokuntien käytettävissä olevat rahatulot olivat keskimäärin merkittävästi pienemmät verrattuna toisen asteen tai korkeamman koulutuksen suorittaneisiin. Pienituloisuus on heillä yleisintä. Perusasteen suorittaneista 25–34-vuotiaista 63 %:lla vuositulot olivat alle 20 000 euroa. Pienituloisuusaste 25–34-vuotiailla perusasteen varassa olevilla oli 31 %, kun se toisen asteen koulutuksen suorittaneilla oli 14 %.

25-34-vuotiaat vuonna 2018	Väestön käytettävissä olevat rahatulot, mediaani	pienituloisuusaste*	työttömyysaste	pitkäaikaisyöttömyysaste
Ei perusasteen jälkeistä tutkintoa tai ei tietoa	16005	31 %	25 %	6 %
Toinen aste	22147	14 %	10 %	2 %
Alin korkea-aste	17424	24 %	18 %	2 %
Alempi korkeakouluaste	24601	8 %	4 %	1 %
Ylempi korkeakouluaste ja tutkijakoulutus	29370	6 %	5 %	1 %

Lähde: Tilastokeskus, * Niiden osuus, jotka kuuluvat pienituloiseen asuntokuntaan. Asunnottomat ja laitoksissa asuvat eivät ole mukana tilastossa.

Tilastokeskuksen vuoden 2018 tilastojen mukaan perusasteen koulutuksen varassa olevien ja toisen asteen koulutuksen suorittaneiden välinen työllisyysaste-ero oli 18—24-vuotiaiden ja 25—34-vuotiaiden ikäluokissa 30 prosenttia. Perusasteen varassa olleesta 18—24-vuotiaasta väestöstä vain 30 prosenttia oli työllisiä ja 25—34-vuotiaista 46 prosenttia. Pitkäaikaistyöttömyys on yleisintä perusasteen koulutuksen varassa olevilla. Yhteensä 7 prosenttia vain perusasteen koulutuksen suorittaneista yli 18-vuotiaista oli pitkäaikaistyöttömiä, eli heidän työttömyysjaksonsa oli kestänyt yhtäjaksoisesti yli 12 kuukautta. 18—24-vuotiaiden ikäluokassa pitkäaikaistyöttömiä oli 2 prosenttia ja 25—34-vuotiaiden ikäluokassa 6 prosenttia. Noin 8 prosenttia 25—34-vuotiaasta perusasteen varassa olevasta väestöstä oli jo eläkkeellä.

Osaamisen ennakointifoorumin vuoteen 2035 ulottuvan koulutustarpeen ennakkoinnin mukaan tulevaisuuden osaamisvaatimukset uudelle työvoimalle ovat huomattavasti korkeammat kuin nykyisellä työvoimalla. Kun osaamisen mittarina käytetään koulutusta, edellytetään tulevaisuuden uudelta työvoimalta vähintään toisen asteen ammatillisen tutkinnon tasoista osaamista. Myös OECD katsoo työvoiman kysynnän ja työvoimapulan kohdistuvan vain pienessä määrin heikosti koulutettuihin ja ennakoi muun muassa väestön vanhenemisen tulevaisuudessa lisäävän puutetta korkean osaamistason työntekijöistä. (OECD 2020. Continuous Learning in Working Life in Finland, Getting Skills Right, OECD Publishing, Paris. <https://doi.org/10.1787/2ffcf66e-en>.)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tilastojen mukaan heikolla koulutustasolla on vaikutusta myös hyvinvointiin, koettuun elämänlaatuun, terveyskäyttäytymiseen, toiminta- ja työkykyyn ja kuolleisuuteen. Eri koulutusryhmien välillä on merkittäviä eroja keskinkertaisessa tai huonoksi koetussa terveydessä. Matalasti koulutetuista 40 prosenttia koki oman terveytensä keskitasoiseksi tai sitä huonommaksi vuonna 2018. Vastaava osuus keskitason koulutetuista oli 29,5 prosenttia ja korkeasti koulutetuista 25,6 prosenttia. Samojen tilastojen mukaan matalasti koulutetuista 33,1 prosenttia uskoi, että todennäköisesti he eivät jaksaa työskennellä vanhuuseläkeikään saakka. Keskitason koulutetuista näin uskoi 20 prosenttia ja korkeasti koulutetuista 14,3 prosenttia. Vuoteen 2014 ulottuvien rekisteriaineistojen perusteella myös kuolleisuuserot sekä tulotason että koulutustason mukaan ovat suuret. Jaksolla 2012—14 pienituloisimpaan viidennekseen kuuluvien miesten ryhmässä menetettyjen elinvuosien väestöön suhteutettu määrä oli kolminkertainen verrattuna suurituloisimpaan 40 prosenttiin.

Matalasti koulutettujen työllisyysasteen alhaisuus korostuu pohjoismaisessa ja kansainvälisessä vertailussa. Korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden työllisyysaste on Suomessa pitkälti samalla

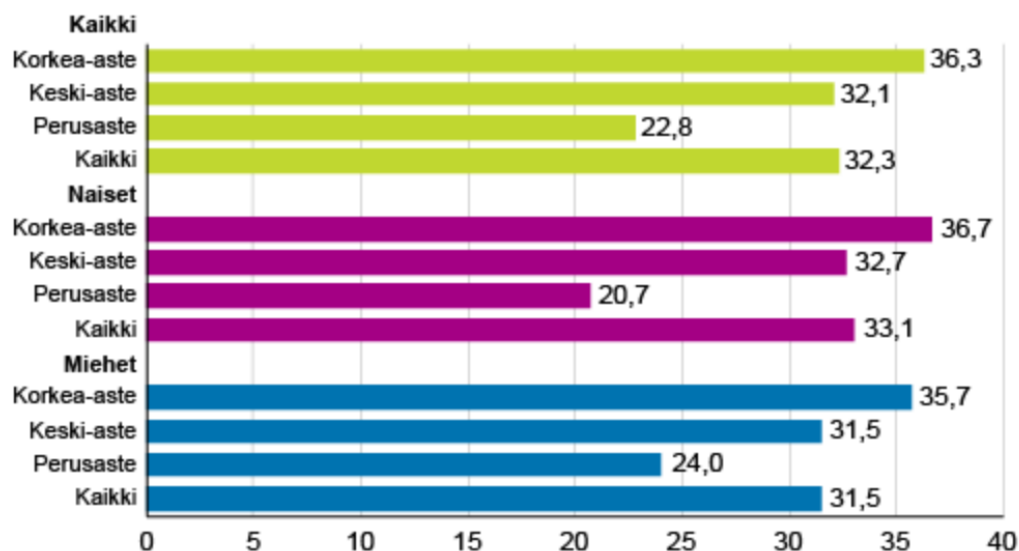
tasolla kuin muissa pohjoismaissa, mutta perusasteen varassa olevilla ero muihin pohjoismaihin on noin 10 prosenttia. Tilanne viittaa siihen, että toisen asteen tutkinnon suorittaneiden ja erityisesti perusasteen tutkinnon suorittaneiden tarjonta työmarkkinoilla on Suomessa poikkeuksellisen korkea suhteessa työmarkkinoiden tarpeeseen.

18—64-vuotiaiden työllisyysaste koulutustason mukaan (2018):

	perusaste	toinen aste	korkea-aste
Islanti	77	86	92
Norja	61	80	89
Ruotsi	67	87	90
Suomi	55	75	87
Tanska	65	83	88
Viro	65	80	85
OECD	59	76	85

Koulutustasoryhmien väliset erot työllisyysasteissa voidaan esittää myös työvuosien odotusarvona. Näin tarkasteltuna 18-vuotiaan odotettavissa olevan työuran pituus riippuu voimakkaasti suoritettavan tutkinnon tasosta. Perusasteen varaan jäävillä odotettavissa olevia työvuosia on alle 23, kun taas toisen asteen tutkinnon suorittavilla työvuosien odotusarvo nousee yli 32 vuoden. Korkea-asteen tutkinto nostaa odotusarvon yli 36 vuoteen.

18-vuotiaat työvuosien odotusarvo 2014:

Oppivelvollisuuden keston muutosten vaikutuksia koulutustasoon, työuraan ja ansioihin on tutkittu varsin runsaasti ja Talouspolitiikan arviointineuvoston taustaraportti tarjoaa tiiviin katsauksen suureen osaan relevanttia tutkimuskirjallisuutta. Oppivelvollisuuden keston muutoksia tarkasteleva tutkimuskirjallisuus osoittaa oppivelvollisuuden pidennysten pääosin lisänneen koulutukseen osallistumista ja nostaneen pidentyneeseen oppivelvollisuuteen osallistuneiden ikäluokkien tuloja, mutta vaikutuksessa on suurta maiden välistä vaihtelua. Tulokset, joiden mukaan oppivelvollisuuden keston muutokset näyttävät vaikuttavan koulutustulemiin erityisesti kykyjakauman alapäässä, ovat linjassa esitettyjen tulosten kanssa siitä, että koulutukseen osallistumisen vaikutukset ovat voimakkaimpia heikommin osaaville oppilaille ja että toisen asteen koulutuksen ulkopuolelle jäävät nykytilanteessa useimmin ne matalasti osaavat nuoret, jotka koulutukseen osallistumisesta erityisesti hyötyisivät.

Viime vuosikymmenien aikana on yritetty monenlaisin keinoin tukea nuoria saavuttamaan toisen asteen tutkinto. Työmarkkinatuen saantioikeuteen kytkettiin vuonna 1996 koulutukseen hakeutumisen velvoite sellaisille 18—24 -vuotiaille nuorille, jotka eivät ole suorittaneet ammatillista tutkintoa ja jotka hakevat työmarkkinatukea työttömyysajalta. Vuonna 2013 alkaneen nuorten yhteiskuntatakuun aikaan lisättiin ammatillisen peruskoulutuksen koulutuspaikkoja kasvukeskuksissa, joissa on eniten koulutusta tarvitsevia nuoria ja työvoiman tarvetta. Nuorten yhteiskuntatakuun aikana kehitettiin etsivää nuorisotyötä, nuorten työpajatoimintaa sekä eri hallintokuntien välistä yhteistyötä nuorten tukemiseksi. Lisäksi toisen asteen koulutuksen keskeyttämistä on pyritty vähentämään erilaisten ohjelmien avulla. Näillä keinoin ei kuitenkaan ole pystytty vähentämään pelkän peruskoulun varassa olevien osuutta.

2.9 Toisen asteen ja nivelvaiheen koulutuksen rahoitus

Kuntien valtionosuusjärjestelmä muodostuu valtionvarainministeriön hallinnoimasta peruspalvelujen valtionosuudesta ja opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnoimasta opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuudesta. Pääosa esi- ja perusopetuksen rahoituksesta on osana valtiovarainministeriön hallinnoimaa kuntien peruspalvelujen valtionosuusrahoitusta, josta säädetään kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetussa laissa (1704/2009).

Ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen rahoituksesta säädetään opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa (1705/2009). Myös perusopetuksen lisäopetuksen rahoituksesta säädetään opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa. Opetus- ja kulttuuritoimen rahoitusjärjestelmä toimii osana kuntien valtionosuusjärjestelmää, mutta se kattaa myös kuntayhtymät ja yksityiset koulutuksen järjestäjät.

Perusopetuksen lisäopetuksen rahoitus

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 5 §:n mukaan perusopetuksen lisäopetuksen rahoitus määräytyy oppilasmäärän ja oppilasta kohden määrätyn yksikköhinnan perusteella. Valtiovarainministeriö vahvistaa vuosittain kotikuntakorvauksen perusosan, jota käytetään opetus- ja kulttuuriministeriön yksikköhintojen rahoituksen pohjana.

Lisäopetuksen yksikköhinnan määräytymisestä säädetään rahoituslain 29 §:ssä, jonka mukaan lisäopetuksen yksikköhinta saadaan, kun valtiovarainministeriön kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 38 §:n mukaisesti päättämän kotikuntakorvauksen perusosasta vähennetään 320,77 euroa, ja saatu erotus kerrotaan luvulla 1,26. Lisäopetuksen yksikköhinnan lisäksi opetuksen järjestäjä saa pidennettyä oppivelvollisuutta vastaavan lisärahoituksen niistä oppi-

laista, jotka ovat olleet pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä perusopetuksen oppimäärää suorittaessaan. Pidennetyn oppivelvollisuuden lisärahoituksen kerroin vaikeimmin kehitysvammaisten osalta on 4,76 ja muiden kehitysvammaisten osalta on 2,97.

Opetus- ja kulttuuriministeriö vahvistaa vuosittain perusopetuksen lisäopetuksen yksikköhinnan. Vuonna 2020 yksikköhinta on 8 239,78 euroa ja yksityisille opetuksen järjestäjille 8 575,14 euroa. Lisäopetuksen yksikköhintaa ei tarkisteta toteutuneen kustannustason perusteella. Tarkistamisesta luovuttiin vuoden 2017 alussa. Sen sijaan valtiovarainministeriö tarkistaa kotikuntakorvauksen perusosan vuosittain. Rahoituslain 48 a §:n mukaan rahoitus varainhoitovuodelle lasketaan varainhoitovuotta edeltäneen syyskuun 20 päivän oppilasmäärän mukaan, eikä sitä tarkisteta toteutuneen oppilasmäärän mukaiseksi.

Lukiokoulutuksen ja lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen rahoitus

Lukiokoulutuksen rahoitus määräytyy opiskelijamäärien sekä opiskelijaa kohden määrättyjen yksikköhintojen perusteella. Rahoituslain 23 §:n mukaan valtioneuvoston asetuksella säädetään vuosittain seuraavan varainhoitovuoden rahoituksen perusteena käytettävä lukiokoulutuksen keskimääräinen yksikköhinta. Opetus- ja kulttuuriministeriö määrää järjestäjäkohtaiset yksikköhinnat.

Lukion opiskelijamäärään luetaan mukaan lukion oppimäärää suorittavat ja lukiokoulutukseen valmistavaa koulutusta suorittavat opiskelijat. Lukiokoulutuksen kokonaisrahoitus perustuu kustannuspohjaan eli lukiokoulutuksen järjestämisestä koulutuksen järjestäjille aiheutuneisiin kokonaiskustannuksiin. Lukion järjestäjäkohtaisista yksikköhinnoista säädetään rahoituslain 24 §:ssä. Lukion yksikköhinnat opiskelijaa kohden lasketaan vuosittain kaikille koulutuksen järjestäjille lukiokoulutuksesta yksikköhintojen määräämistä edeltänyttä vuotta edeltäneenä vuonna aiheutuneiden valtakunnallisten kokonaiskustannusten perusteella. Yksikköhintoja laskettaessa valmistavan koulutuksen opiskelijoiden lukumäärää painotetaan kertoimella 1,21 ja aikuisille tarkoitetun lukiokoulutuksen tai valmistavan koulutuksen opiskelijamäärää kertoimella 0,65. Aikuisopiskelijoiden alempi kerroin perustuu aikuisille tarkoitetun lukiokoulutuksen alhaisempaan opetustuntimäärään. Yksikköhinnat määrätään siten, että ne euromäärät, jotka saadaan kertomalla koulutuksen järjestäjille lasketut yksikköhinnat koulutuksen järjestäjien opiskelijoiden määrällä, yhteenlaskettuina vastaavat valtakunnallisia kokonaiskustannuksia.

Lukiokoulutuksen järjestäjän yksikköhinta lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen opiskelijoiden osalta määrätään porrastamalla rahoituslain 23 §:n nojalla säädettyä lukiokoulutuksen keskimääräistä yksikköhintaa kertomalla keskimääräinen yksikköhinta luvulla 1,21. Lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen hinta on siis kaikille järjestäjille sama, koska se ei perustu järjestäjäkohtaisesti määrättyyn yksikköhintaan, vaan keskimääräiseen yksikköhintaan.

Rahoituslain 48 §:n 1 momentin mukaan lukiossa varainhoitovuoden rahoitus lasketaan varainhoitovuotta edeltäneen vuoden keskimääräisen opiskelijamäärän mukaan. Ennakollinen rahoitus tarkistetaan varainhoitovuoden keskimääräisten opiskelijamäärien mukaiseksi varainhoitovuoden loppuun mennessä. Lukiokoulutuksessa rahoitus myönnetään siis ennakollisena varainhoitovuotta edeltävän vuoden opiskelijan määrän mukaisesti ja tarkistetaan varainhoitovuoden lopussa toteutuneen opiskelijamäärän mukaiseksi. Rahoitus myönnetään ja tarkistetaan tammi-kuun 20 päivän ja syyskuun 20 päivän opiskelijamäärien painotetun keskiarvon perusteella.

Valtioneuvosto on vahvistanut lukiokoulutuksen vuoden 2020 keskimääräiseksi yksikköhinnaksi 6305,48 euroa. Valmistavan koulutuksen yksikköhinta saadaan kertomalla lukiokoulutuksen keskimääräinen yksikköhinta luvulla 1,21, eli valmistavan koulutuksen vuoden 2020 yksikköhinta on 7629,63 euroa.

Kunnan omarahoitusosuudesta lukiokoulutuksessa säädetään rahoituslain 8 §:ssä. Kunnan omarahoitusosuus lukiokoulutuksen käyttökustannuksista on 57,30 prosenttia ja maahanmuuttajille ja vieraskielisille järjestettävään lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen käyttökustannuksista 50 prosenttia.

Ammatillisen koulutuksen ja ammatilliseen koulutukseen valmentavan koulutuksen rahoitus

Ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmä on budjettiperusteinen eli ammatillista koulutusta rahoitetaan valtion talousarvioon otettavan määrärahan puitteissa. Ammatillisen koulutuksen rahoitus jakaantuu eri rahoitusosuuksiin, joita myönnetään erilaisten toteutuneiden suoritteiden perusteella. Perusrahoituksen osuus on 50 prosenttia, suoritusrahoituksen osuus 35 prosenttia ja vaikuttavuusrahoituksen osuus 15 prosenttia. Lisäksi myönnetään strategiarahoitusta. Perusrahoitusta myönnetään toteutuneiden opiskelijavuosien perusteella, suoritusrahoitusta suoritettujen tutkintojen ja tutkinnon osien perusteella ja vaikuttavuusrahoitusta tutkinnon suorittaneiden opiskelijoiden työllistymisen ja jatko-opintoihin siirtymisen sekä kerättävän opiskelijapalautteen perusteella. Ammatillisen koulutuksen rahoitus ei perustu ennalta määrättävään yksikköhintaan, vaan rahoitus määräytyy suhteellisesti sen mukaisesti, miten paljon koulutuksen järjestäjällä on rahoituksen perusteena huomioitavia suoritteita verrattuna kaikkien koulutuksen järjestäjien suoritteisiin.

Rahoituslain mukaan opetus- ja kulttuuriministeriö päättää koulutuksen järjestäjän varainhoitovuoden tavoitteellisen opiskelijavuosien määrän vuosittain valtion talousarvion rajoissa. Varainhoitovuodelle myönnettävä perusrahoitus määräytyy suoritepäätöksellä päätetyn tavoitteellisen opiskelijavuosimäärän perusteella, jota on painotettu varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltävän vuoden toteutuneisiin opiskelijavuosiin perustuvalla painokertoimella. Painokertoimen laskennassa toteutuneita opiskelijavuosia painotetaan muun muassa tutkintorakenteeseen kuuluvien eri tutkintojen ja valmentavan koulutuksen järjestämiskustannusten perusteella sekä ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 64 §:ssä tarkoitetun erityisen tuen tai 65 §:ssä tarkoitetun vaativan erityisen tuen järjestämisen perusteella. Kertoimet perustuvat koulutuksen järjestämisen kustannuksiin. Kertoimista säädetään ammatillisen koulutuksen rahoituksesta annetussa opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksessa (682/2017). Suoritepäätöksellä myönnettävä rahoitus on lopullinen, eikä sitä tarkisteta toteutuneen opiskelijavuosimäärän perusteella. Tavoitteellisissa opiskelijavuosissa ei eritellä valmentavan koulutuksen osuutta erikseen.

Kuntien rahoitusosuus ammatillisen koulutuksen rahoituksessa on euromäärä, joka saadaan, kun rahoituslaissa tarkoitettu valtion määräraha kerrotaan luvulla 1,3461. Kuntien rahoitusosuus on kuitenkin enintään vuoden 2017 tasossa. Käytännössä vuoteen 2017 verrattuna ammatillisen koulutuksen budjettiperusteinen valtion määräraha on kasvanut siten, että edellä mainittu kerroin ei tule sovelletuksi, vaan kuntien rahoitusosuus ammatillisen koulutuksen rahoituksessa on indeksitarkistettuna vuoden 2017 tasossa.

Ammatilliseen koulutukseen valmentavaa koulutusta rahoitetaan vain perusrahoituksena. Perusrahoitusta myönnettäessä VALMA-koulutuksen opiskelijoiden toteutuneita opiskelijavuosia painotetaan opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella säädetyllä painokertoimella. Varainhoitovuonna 2020 tämä painokerroin on 1,41. Jos VALMA-koulutuksen opiskelija suorittaa valmentavan koulutuksen aikana ammatillisen tutkinnon osan tai osia, otetaan nämä suoritteet

kuitenkin huomioon tutkinnon osina suoritusrahoituksessa. Jos VALMA-opiskelija saa erityistä tukea tai on majoituksessa, VALMA-opiskelijan opiskelijavuosia painotetaan korotuskertoimilla samoin periaattein kuin tutkinto-opiskelijoiden opiskelijavuosia. Nykyiset ammatillisen koulutuksen kustannuskertoimet perustuvat vuoden 2015 kustannustietoihin.

Ammatilliselle koulutukselle voidaan määritellä laskennallinen yksikköhinta. Varainhoitovuoden 2020 varsinaisella suoritepäätöksellä myönnetyn rahoituksen perusteella valmentavan koulutuksen yksikköhinta opiskelijavuotta kohti olisi noin 9 440 euroa, mikä sisältää niin sanotun tavallisen erityisen tuen korotuksen. Valmentavan koulutuksen opiskelijavuoden yksikköhinta ilman tavallisen erityisen tuen korotusta olisi noin 8 710 euroa sekä pelkän erityisen tuen korotuksen hinta noin 3 960 euroa. Vaativan erityisen tuen korotuksen hinta olisi puolestaan noin 17 440 euroa, vaikeasti vammaisille 28 950 euroa ja avustajan tarvitseville vammaisille 57 030 euroa opiskelijavuotta kohden.

2.10 Toisen asteen koulutuksen kustannukset ja opiskelijan toimeentulo

Opetuksen maksuttomuus ja opintososiaaliset etuudet

Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 105 §:n mukaan ammatillinen perustutkintokoulutus ja valmentava koulutus ovat opiskelijalle maksuttomia. Lisäksi opiskelijaksi ottamisessa käytettävät pääsy- ja soveltuvuuskokeet ovat hakijalle maksuttomia. Oppimateriaaleista ja tarvikkeista, jotka koulutuksen päätyttyä jäävät opiskelijalle, voidaan kuitenkin periä maksu. Ammatittutkinto- ja erikoisammattitutkintokoulutuksessa koulutuksen järjestäjä voi periä opiskelijalta kohtuullisen opiskelumaksun, jolla katetaan osittain koulutuksen järjestämisestä aiheutuvia kustannuksia.

Lukiolain 34 §:n mukaan lukio-opetus ja opiskelijan ohjaus ovat opiskelijalle maksuttomia, samoin opiskelijoiden valintaan liittyvät valinta- tai soveltuvuuskokeet. Aineopiskelijalta ja erityisen tutkinnon kokeista voidaan periä maksuja. Ulkomailla järjestettävästä opetuksesta ja yksityisen yhteisön tai säätiön opetus- ja kulttuuriministeriön määräämän erityisen koulutustehtävän perusteella muulla opetuskielellä kuin suomen, ruotsin, saamen, romani- tai viittomakielellä järjestämästä opetuksesta voidaan periä kohtuullisia maksuja.

Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaan päätoimisessa perustutkintokoulutuksessa ja valmentavassa koulutuksessa opiskelijalla on oikeus maksuttomaan ateriaan sellaisina päivinä, joina opiskelijan henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma edellyttää opiskelijan läsnäoloa koulutuksen järjestäjän osoittamassa koulutuspaikassa. Opiskelijalla on oikeus myös muuhun maksuttomaan päivittäiseen ruokailuun koulutuksessa, joka on järjestämisluvan mukaisesti järjestetty sisäoppilaitosmuotoisesti sekä valtioneuvoston asetuksella säädettävissä perustutkinnoissa, joissa osaamisen hankkiminen edellyttää läsnäoloa koulutuksen järjestäjän osoittamassa koulutuspaikassa tavanomaista työpäivää pidemmän ajan. Nuorille tarkoitettussa lukiokoulutuksessa opiskelijalla on oikeus maksuttomaan ateriaan niinä työpäivinä, joina opetussuunnitelma edellyttää opiskelijan läsnäoloa koulutuksen järjestäjän osoittamassa koulutuspaikassa. Lukiokoulutuksessa, joka on 4 §:n 2 momentin perusteella järjestetty sisäoppilaitosmuotoisesti, opiskelijalla on lisäksi oikeus muuhun riittävään päivittäiseen ruokailuun.

Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 103 §:n mukaan koulutuksen järjestäjällä voi olla opiskelijoille tarkoitettu asuntola. Asuminen koulutuksen järjestäjän asuntolassa on opiskelijalle maksutonta. Myös lukiolain mukaan asuminen koulutuksen järjestäjän osoittamassa asuntolassa on opiskelijalle maksutonta. Ammatillisen koulutuksen osalta 16-17-vuotiaista tavalli-

nessa majoituksessa oli 2 181 opiskelijaa, sisäoppilaitosmuotoisessa majoituksessa 305 opiskelijaa ja vaativan erityisen tuen yhteydessä järjestettävässä majoituksessa 183 opiskelijaa. Lukio-koulutuksessa majoitusta järjestetään käytännössä vain sisäoppilaitosmuotoisessa koulutuksessa, jossa oli syksyllä 2019 noin 150 opiskelijaa.

Majoituksessa olevien ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden lukumäärät oppilaitoksen sijaintimaakunnan mukaan:

Ammatillisen koulutuksen netto-opiskelijamäärä	2019				
	Kaikki ikäryhmät		16-17 -vuotiaat		Osuus
	Ei majoitusta	Majoitus	Ei majoitusta	Majoitus	
Oppilaitoksen maakunta					
Uusimaa	67 131	1 278	8 170	351	4,3 %
Varsinais-Suomi	15 032	227	2 305	63	2,7 %
Satakunta	7 678	253	1 336	94	7,0 %
Kanta-Häme	4 964	656	770	210	27,3 %
Pirkanmaa	16 940	295	2 573	93	3,6 %
Päijät-Häme	6 954	198	1 178	47	4,0 %
Kymenlaakso	6 114	198	951	78	8,2 %
Etelä-Karjala	3 173	10	674	8	1,2 %
Etelä-Savo	4 530	304	814	110	13,5 %
Pohjois-Savo	8 283	223	1 295	88	6,8 %
Pohjois-Karjala	5 442	418	813	180	22,2 %
Keski-Suomi	8 897	373	1 467	204	13,9 %
Etelä-Pohjanmaa	6 951	474	1 247	185	14,9 %
Pohjanmaa	5 585	334	974	142	14,6 %
Keski-Pohjanmaa	2 983	213	578	109	18,9 %
Pohjois-Pohjanmaa	12 119	578	2 466	261	10,6 %
Kainuu	2 684	306	411	163	39,8 %
Lappi	5 585	715	939	306	32,6 %
Keskiarvo	191 043	7 036	28 960	2 669	9,2 %

Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 102 §:ssä säädetään oppisopimuskoulutuksen opiskelijoiden opintososiaalisista etuuksista. Oppisopimuskoulutuksessa koulutuksen järjestäjä maksaa opiskelijalle hakemuksesta koulutuksen järjestäjän oppimisympäristöissä tapahtuvan osaamisen hankkimisen ajalta päivärahaa ja perheavustusta sekä korvausta majoittumis- ja matkakustannuksista. Opiskelijalla ei ole oikeutta päivärahaan tai perheavustukseen, jos hän saa samalta ajalta palkkaa tai korvausta ansionmenetyksestä muun lain nojalla. Päivärahan, perheavustuksen ja majoittumiskorvauksen määrästä säädetään opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella (679/2017). Päivärahan määrä on 15 euroa päivältä, perheavustus 17 euroa päivältä, jos opiskelijalla on huollettavanaan alle 18-vuotias lapsi sekä majoituskorvaus 8 euroa päivältä.

Ylioppilastutkintomaksut

Ylioppilastutkinnosta annetun lain 20 §:n mukaan ylioppilastutkintolautakunta voi periä ylioppilastutkinnosta ja sen kokeisiin osallistumisesta maksuja. Maksuista säädetään Opetushallituksen suoritteiden maksullisuudesta annetun opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksen (1136/2018) 3 §:ssä. Asetuksen mukaan ylioppilastutkintokokeesta peritään 14 euron suuruinen kiinteä kokelaskohtainen perusmaksu osallistumisesta ylioppilastutkintoon sekä 28 euron suuruinen kiinteä koekohtainen osallistumismaksu. Perusmaksu osallistumisesta ylioppilastutkintoon peritään jokaiselta tutkintokerralta. Koesuorituksen arvostelua koskevan oikaisuvaatimuksen käsittelystä peritään 50 euroa. Maksu palautetaan, jos oikaisuvaatimuksen käsittely johtaa pistemäärän tai arvosanan korottamiseen.

Ylioppilastutkinnosta annetun lain 8 §:n mukaan ilmoittautuminen ylioppilastutkintoon suoritetaan kirjallisesti kutakin tutkintokertaa ja suoritettavaa koetta varten siihen lukioon, jossa kokelas aikoo suorittaa kokeen. Lukiot vastaavat ilmoittautumisten vastaanottamisesta ja antavat ilmoittautumisen yhteydessä ohjausta kokelaiden opiskelutilanteen mukaisesti. Ylioppilastutkintolautakunta määrää maksujen perimiseen liittyvistä menettelyistä. Lukiot keräävät ilmoittautumiset käytössään olevan opintohallinto-ohjelman avulla. Opintohallinto-ohjelmasta ilmoittautumistiedot ladataan Ylioppilastutkintolautakunnan tutkintopalveluun, missä yhteydessä kaikkien kokelaiden ilmoittautumisten lainmukaisuus tarkistetaan. Jos lukio ei voi toimittaa tarvittavaa koestiedostoa, kokelaiden tiedot toimitetaan käsin täytettyinä taulukkoina lautakuntaan, jossa ne syötetään käsin ylioppilastutkintorekisteriin. Tavanomaisena tutkintokertana muutaman sadan kokelaan tiedot syötetään käsin.

Lukiokoulutuksen järjestäjä perii kokelaita osallistumismaksut sekä tilittää maksut Ylioppilastutkintolautakunnalle. Lukio näkee ilmoittautumistiedot tutkintopalvelusta ja varmistaa lautakunnan tuottamasta listasta myös kokelaalta perittävän maksun suuruuden. Nykytilanteessa kokelaiden ja lukion on yksinkertaista ennakoida tutkintomaksun suuruutta, kun kaikista kokeista peritään sama maksu perusmaksun lisäksi. Lukiot laskevat yleensä itse kokelailta perittävien maksujen suuruuden ja tarkistavat ne lautakunnan toimittamasta yhteenvedosta. Maksun perinnän on ollut tarkoituksenmukaista tapahtua samassa yhteydessä kuin tutkintoon ilmoittautuminen.

Opiskelijalle aiheutuvat kustannukset ammatillisessa koulutuksessa ja lukiokoulutuksessa

Opiskelijoille ammatillisesta perustutkintokoulutuksesta tai lukiokoulutuksesta aiheutuvia kustannuksia on arvioitu eri yhteyksissä. Opetus- ja kulttuuriministeriön vuonna 2018 tekemän toisen asteen koulutuksen kustannuksia koskevan selvityksen mukaan ammatillisessa koulutuksessa opiskelijoiden kustannukset muodostuivat oppimateriaaleista, opiskelussa tarvittavista henkilökohtaisista työvälineistä ja -varusteista sekä erilaisista sertifikaateista, joita tarvitaan työelämässä. Työvälineitä ovat esimerkiksi kokin veitset, kampaajien sakset, laskimet, pientyökalut ja harjoitusmateriaalit. Ammattitaitovaatimusten mukaisia sertifikaatteja ovat esimerkiksi työturvallisuuskortti, ensiapukortti, tulityökortti tai hygieniapassi. Käytännöt siitä, maksavatko opiskelijat itse nämä sertifikaatit vai maksaako koulutuksen järjestäjä ne, vaihtelevat koulutuksen järjestäjien välillä.

Opetushallitus on selvittänyt ammatillisesta perustutkintokoulutuksesta ja lukiokoulutuksesta opiskelijoille aiheutuvia kustannuksia vuonna 2018. Tätä selvitystä on täydennetty ammatillisen perustutkintokoulutuksen ja ammatilliseen koulutukseen valmentavan koulutuksen kustannusten osalta loppuvuonna 2019. Selvitysten mukaan ammatillisessa koulutuksessa opiskelijalle ja aiheutuvat kustannukset vaihtelevat opintoaloittain ja tutkinnoittain sekä jossakin määrin myös koulutuksen järjestäjän mukaan. Keskimääräiset kustannukset painotettuina eri alojen opiskeli-

jamäärällä ovat 401 euroa koko tutkinnon suorittamisen ajalta. Opiskelijan keskimääräiset maksusuodet ovat alhaisimmat tekniikan ja liikenteen alalla 138 euroa opiskelijaa kohden. Suurimmat opiskelijan keskimääräiset maksusuodet olivat kulttuurialalla 1 180 euroa opiskelijaa kohden. Suurin osa näistä kustannuksista on muodostunut henkilökohtaiseen käyttöön hankittavista välttämättömistä opiskeluvälineistä. Vaihteluväli koulutuksen järjestäjien kesken on opiskelijan maksusuudessa 121—411 euroa.

Kaikkien alojen keskimääräiset kokonaiskustannukset opiskelijaa kohden koko opiskelun ajalta ovat 1 800 euroa (yhteensä koulutuksen järjestäjien ja opiskelijoiden maksamat kustannukset). Alhaisimmat keskimääräiset kokonaiskustannukset ovat yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon alalla 1 091 euroa. Suurimmat keskimääräiset kustannukset puolestaan ovat luonnonvara- ja ympäristöalalla 4 077 euroa. Suurin osa näistä kustannuksista muodostuu yhteiseksi hankittavista välttämättömistä opiskeluvälineistä, joiden kustannuksista on vastannut koulutuksen järjestäjä.

Perustutkinnoittain tarkasteltaessa välttämättömien välineiden, tarvikkeiden ja oppimateriaalien kokonaiskustannukset vaihtelevat perustutkinnoittain paljon. Suurimpia kokonaiskustannuksia on muun muassa seuraavissa perustutkinnoissa (per opiskelija): musiikkialan perustutkinto (4 487 euroa), tanssialan perustutkinto (2 525 euroa), sirkusalan perustutkinto, (1 500 euroa), hevostalouden perustutkinto (1 072 euroa) sekä hammastekniikan perustutkinto (987 euroa). Vastaavasti pienimpiä kokonaiskustannuksia on seuraavissa perustutkinnoissa: välinehuoltoalan perustutkinto (144 euroa), puhtaus- ja kiinteistöpalvelualan perustutkinto (314 euroa), pintakäsittelyalan perustutkinto (319 euroa), turvallisuusalan perustutkinto (336 euroa) ja liiketoiminnan perustutkinto (340 euroa).

Kyselyssä selvitettiin erikseen mobiililaitteita. Ammatillisten perustutkintojen kustannuksia arvioitaessa tulee varautua siihen, että tietokoneiden ja mobiililaitteiden kustannukset tulevat ainakin osittain lisäksi selvityksessä esitetyille kokonaiskustannuksille. Enemmistön mielestä tietokone koetaan ensisijaiseksi opintojen kannalta ja sen käyttö opinnoissa on myös säännöllistä. Keskimäärin 10—20 prosenttia kokee älypuhelimien riittäväksi.

Opetushallituksen vuoden 2018 selvityksessä todetaan, että lukiolaiselle kustannuksia aiheutuu oppikirjoista ja muusta opiskelumateriaalista, tietokoneesta, laskimesta ja ohjelmistolisensseistä, ylioppilastutkinnon suorittamisesta aiheutuvista kustannuksista ja lukion opetussuunnitelmasta ja toimintakulttuurista aiheutuvista kustannuksista. Oppikirjojen ja tietokoneen lisäksi kustannuksia voivat aiheuttaa esimerkiksi koulumatkat ja lukio-opintojen perinteisiin kiinteästi kuuluva toiminta, kuten opintovierailut ja vanhojentanssit. Lukio-opintoihin liittyvät välttämättömät kustannukset ovat keskimäärin 2 500 euroa, kun opiskeluun soveltuvan kannettavan tietokoneen hinnaksi arvioidaan 600 euroa. Selvityksen yhteydessä lukiolaisille tehtyyn kyselyyn vastanneista 65 prosenttia piti lukio-opintojen kustannuksia kohtuullisina eikä kokenut, että heillä tai heidän perheillään olisi vaikeuksia toimeentulossa. Vastanneista 29 prosenttia arvioi, että heillä oli taloudellisia vaikeuksia, kuudella prosentilla taloudelliset vaikeudet olivat merkittäviä. Ammatillisen perustutkintokoulutuksen opiskelijoista seitsemän prosenttia koki, että raha-asiat tuottivat heille jatkuvasti hankaluuksia. Opiskelijoiden oma arvio rahojen riittävytydestä vaihteli sen perusteella, minkä alan opiskelija oli kyseessä.

Opetushallituksen vuosina 2014—2019 tekemien koulutuksen keskeyttämistä ja läpäisyä koskevien selvitysten mukaan koulutuksen kustannukset ovat harvoin keskeyttämisen ainoa syy. Yleisin syy keskeyttämiseen ovat henkilökohtaiset syyt. Kun koulutus keskeytyy taloudellisista syistä, selvityksistä ei käy selkeästi ilmi, ovatko syynä keskeyttämiseen koulutuksesta välittömästi syntyvät kustannukset vai jotkin muut taloudelliseen tilanteeseen liittyvät vaikeudet.

Vuoden 2017 *Nuorisobarometrin* mukaan taloudelliset esteet voivat kaventaa nuoren mahdollisuuksia päättää opiskelualastaan tai -paikastaan. Taloudelliset syyt vaikuttavat esimerkiksi nuorten tekemiin opiskelupaikkapäätöksiin tai saavat heidät viivyttämään valmistumistaan. Vastaajista 17 prosenttia kertoi joutuneensa rahanpuutteen vuoksi karsimaan opiskeluvaihtoehtojaan, 14 prosenttia valitsemaan koulutuspaikan taloudellisin perustein ja 11 prosenttia viivyttämään valmistumistaan. Ammatillisen tutkinnon keskeyttäneistä 16 prosenttia kertoi rahanpuutteen vaikuttaneen keskeyttämiseen melko tai erittäin paljon. Taloudelliset syyt olivat vaikeuttaneet erityisesti ilman tutkintoa tai opiskelupaikkaa olevien nuorten kouluttautumista, sillä heistä lähes puolet oli joutunut karsimaan opintojaan tai luopumaan niistä kokonaan rahanpuutteen takia.

Nuorisobarometrin mukaan rahanpuutteella on ollut ikäviä seurauksia nimenomaan ammatillisen koulutuksen valinneiden opintoihin. Taustalla vaikuttaa oppimateriaalien kalleuden lisäksi myös itsenäistymismuutto, johon koulutusvalinnoilla on suuri vaikutus. Toisin kuin lukiolaisien, on ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden usein muutettava lapsuudenkodista opintojen vuoksi. Nuorella iällä kotoa muuttaminen lisää köyhyysriskiä ja pääsääntöisesti heikentää nuorten taloudellista tilannetta.

Pelastakaa Lapset ry:n vuonna 2017 tekemästä selvityksestä *Maksuton koulutus on monelle liian kallis – selvitys toisen asteen kustannuksista* käy ilmi, että opiskelijoilla ei useasti ollut käsitystä opintojensa kokonaiskustannuksista ennen opintojen aloittamista. Toisen asteen opiskelijoista tai heidän vanhemmistaan 79 prosenttia kertoi kustannusten selvinneen vasta opintoja varten tarvittavia hankintoja tehtäessä. Samasta selvityksestä käy ilmi, että opiskelijoista tai heidän vanhemmistaan 46 prosenttia kokee, että kustannukset ovat aiheuttaneet itselle tai perheelle hieman haasteita ja 13 prosenttia kertoo haasteita aiheutuneen paljon.

Sakki ry:n julkaiseman ja Opiskelun ja koulutuksen tutkimussäätiö Otus sr:n toteuttaman vuoden 2019 *Amisbarometrin* mukaan opiskelijoiden rahatilanne on ennallaan verrattuna aiempiin vuosiin. Ammattiin opiskelevista yli 40 prosenttia koki rahatilanteensa riittävän hyväksi suhteessa viimeisen puolen vuoden menoihin. Menoistaan joutui tinkimään joka viides ja jatkuvia vaikeuksia koki noin joka kahdeksas. Ikäryhmittäin tarkasteltuna taloudelliset vaikeudet yleistyivät iän myötä. Alaikäisistä 82 prosenttia tuli toimeen vähintään juuri ja juuri ja 18–19-vuotiaistakin vielä 72 prosenttia. Tätä vanhemmilla osuus oli enää noin puolet ikäryhmästä. Osa esiin nostetuista rahapulmista saattaa liittyä elämäntapaan, elämänhallintaan tai materiaalihankintoihin ja liikkumisen kaltaisiin opiskelukustannuksiin.

Otus sr:n tuottaman vuoden 2019 *Lukiolaisbarometrin* mukaan lukiolaisten kustannuksista vastaavat suurimmaksi osaksi huoltajat. Lukiolaisista yli puolet kokee, että heillä oli riittävästi rahaa käytössään viimeisen puolen vuoden aikana. Lukiolaisista 74 prosenttia ilmoitti, ettei uusien tai käytettyjen kurssikirjojen tai opiskeluvälineiden hankinta tuottanut heille tai heidän perheelleen taloudellisia vaikeuksia. Vähän reilu viidesosa (21 %) kertoi oppimateriaalien hankinnan tuottaneen hankaluuksia, mutta he olivat kuitenkin kyenneet ostamaan tarvittavat välineet. Noin 3 prosenttia ilmoitti joutuneensa jättämään tarvittavan kurssikirjan tai opiskeluvälineen ostamatta joskus ja vähän reilu prosentti (1,4 %) usein.

Toisen asteen koulutuksesta opiskelijoille aiheutuvia kustannuksia on pyritty alentamaan hanketoiminnan kautta. Opetushallitus myönsi vuoden 2018 lopussa valtionavustusta yhteensä 19 pilottihankkeelle, joiden tavoitteena oli alentaa lukiokoulutuksesta ja ammatillisesta perustutkintokoulutuksesta opiskelijoille aiheutuvia kustannuksia. Hankkeet toteutettiin pääsääntöisesti vuonna 2019. Keväällä 2019 myönnettiin rahoitusta vielä kolmelle lukiokoulutuksen hankkeelle, jotka päättyivät vuoden 2020 lopussa. Yhteensä hankkeita rahoitettiin neljällä miljoonalla

eurolla. Hankkeet keskittyivät toiminnassaan neljään painopisteeseen, joita ovat avointen digitaalisten oppimateriaalien ja materiaalipankkien kehittäminen, pedagogisten toimintaprosessien ja toimintatapojen uudistaminen, koulutuksen järjestäjien yhteishankintamenettelyjen kehittäminen sekä kierrätys- ja lainaamotoiminnan kehittäminen.

Opetushallituksen rahoittamissa pilottihankkeissa on kehitetty ja tuotettu digitaalisia oppimateriaaleja ja materiaalipankkeja lukiokoulutukseen ja ammatilliseen koulutukseen. Lukiokoulutukseen on tuotettu tai tuotetaan joko kokonaisia kursseja tai niiden osien materiaaleja 14 oppiaineeseen ja 56 eri kurssiin. Lisäksi tuotetaan erilaisia kurssiriippumattomia materiaaleja, kuten alkutasotesti, digioppimisen kurssi ja yrittäjäyyskurssi. Ammatillisen koulutuksen osalta on tuotettu tai tuotetaan materiaalia kaikkiin yhteisiin tutkinnon osiin ja 19 eri ammatillisen perus- tai ammattitutkinnon ammatillisiin tutkinnon osiin. Materiaalien tuotannossa painopiste on yhteisissä tutkinnon osissa (45 erilaista materiaalikokonaisuutta) ja sosiaali- ja terveysalan perustutkinnossa (13 materiaalikokonaisuutta). Sekä ammatilliseen että lukiokoulutukseen tuotettavien materiaalien ensisijainen julkaisualusta on valtakunnallinen Avointen oppimateriaalien kirjasto.

Pedagogisten toimintaprosessien ja toimintatapojen uudistaminen on painottunut pilottihankkeissa opettajien osaamisen kehittämiseen. Hankkeissa on huomattu, että oman osa-alueensa hyvin tunteva opettaja saattaa tarvita paljon apua, kun kyseessä on sisällön vieminen tai tuottaminen jollekin digitaaliselle alustalle. Myös verkkopedagogiikan perusteissa saattaa olla puutteita. Monet opettajat osaavat käyttää olemassa olevia digitaalisia työkaluja ja välineitä, mutta pedagogisen materiaalin tuottamisprosessi tuottaa haasteita. Hankkeiden mukaan digitaalisen oppimateriaalin hyödyntäminen opetuksessa vaatii opettajien osaamisen kehittämisen lisäksi myös resursseja opettajalle henkilökohtaiseen opiskelun ohjaamiseen. Pilottihankkeiden kokemusten perusteella toisen asteen koulutuksen maksuttomuuden toteuttamiseen ja maksuttomuuteen liittyvien oppimateriaali ja -välinekustannusten vähentämiseen ei ole yhtä ratkaisua, vaan kustannusten vähentämisen tulisi koostua useista toimenpiteistä.

Opiskelijoille aiheutuvia kustannuksia alentamaan pyrkivien pilottihankkeiden lisäksi käynnistettiin syksyllä 2018 Avointen oppimateriaalien edistäminen -hanke. Tässä hankkeessa opetus- ja kulttuuriministeriö, Opetushallitus ja CSC ovat yhteistyössä koulutustoimijoiden kanssa kehittäneet kaikkia koulutusasteita ja -muotoja koskettavan, kaikille avoimen avointen oppimateriaalien kirjaston, josta voi julkaista, etsiä ja edelleen muokata CC-BY-lisenssillä julkaistuja avoimia sisältöjä. Suomessa tuotetaan runsaasti avoimia oppimateriaaleja valtion rahoittamana eri hankkeissa ja oppilaitoksissa. Näiden materiaalien löytäminen on ollut vaikeaa ja käyttö vähäistä. Avointen oppimateriaalien kirjasto tarjoaa yhden haun ja jakopaikan avoimille oppimateriaaleille, mikä helpottaa materiaalien löytämistä ja lisäänee niiden käyttöä.

TASE-hankkeessa on koottu olemassa olevia käytäntöjä yhteishankintojen toteuttamiseksi. Hyviksi havaittuja käytäntöjä ovat muun muassa ammatillisten välineiden messut syksyisin, oppilaitosten sisäiset verkkokaupat ja opiskelijakunnan tekemät kilpailutukset. TASE-hankkeen yhteydessä huomattiin, että koulutusten järjestäjien olemassa olevat hankintasäännöt eivät tue yhteishankintoja, sillä oppilaitoksen hankkimana monet tarvikkeet ja välineet olisivat tulleet kalliimmiksi kuin opiskelijan itse hankkimana. Hankintasäännökset ovat myös estäneet uusien toimintatapojen pilotointia. Myös koulutuksen järjestäjien tekemä taloushallinnon ulkoistaminen on tuonut lisäkustannuksia hankintoihin, kun rahaliikenne joudutaan hoitamaan ulkoistettujen taloushallinnon palvelujen kautta.

Tällä hetkellä koulutuksen järjestäjillä ei ole velvoitetta ylläpitää kirjastoja tai lainaamoja. Kirjastoja on edelleen etenkin suurilla koulutuksen järjestäjillä. Pienet koulutuksen järjestäjät ovat lopettaneet kirjastonsa ja hyödyntävät tarvittaessa yleisiä kirjastoja. Kirjasto- ja lainaamotoiminta on hyvin pienimuotoista, eikä nykyisessä laajuudessaan riitä kattamaan koko ikäluokan

tarvetta. Ammatillisen koulutuksen järjestäjien kokemuksen mukaan lainaamotyypinen toiminta ei ole osoittautunut järkeväksi laajassa mittakaavassa. Opiskelijat suhtautuvat lainattuihin työvälineisiin ja työasuihin huolimattomammin ja pitävät niistä heikommin huolta kuin itse hankkimistaan.

Kierrätys- ja lainaamotoimintaa on kehitetty lähinnä lukiokoulutuksen hankkeissa. Kehittämiskumppaneina ovat usein paikalliset kirjastot, opiskelijakunnat sekä muut kolmannen sektorin toimijat. Lukioihin tai kirjastojen yhteyteen on perustettu oppikirjalainaamoja yhdessä kirjastojen ja opiskelijakuntien kanssa. Oppikirjojen kierrättämisessä ja lainaamisessa on kokeiltu myös ulkopuolisen yrityksen tarjoamia palveluja. Pilottihankkeiden mukaan kurssikirjalainaamo on toimiva ratkaisu, jos oppimateriaalit ovat kirjapainotteisia. Kurssikirjalainaamon rinnalla olisi hyvä olla käytössä kirjojen kierrätys, sillä osa opiskelijoista haluaa käyttää omia kirjoja. Jatkossa digimateriaalien osuus todennäköisesti kasvaa, joten sähköisille materiaaleillekin tarvitaan kirjasto.

Helsingin lukioissa ja ammattioppilaitoksissa kokeiltiin toisen asteen maksuttomuutta lukuvoonna 2019—2020. Kokeilun piiriin kuuluivat opintonsa syksyllä 2019 aloittaneet ensimmäisen vuoden opiskelijat Helsingin kaupungin lukioissa (lukiokoulutus ja lukiokoulutukseen valmistava koulutus) sekä Stadin ammatti- ja aikuisopistossa (ammatillinen perustutkintokoulutus ja ammatilliseen koulutukseen valmentava koulutus). Kokeiluun kohdennettiin vuoden 2019 talousarviossa kaksi miljoonaa euroa. Käytössä olleilla määrärahoilla hankittiin opiskelijoille lainattavaa oppimateriaalia, HSL:n matkalippuja sekä kulttuurikäyntejä. Noin miljoona euroa rahoituksesta kohdennettiin lainattavien oppimateriaalien hankintaan, pääosin lukioille. Määrärahalla hankittiin lukioihin pääosin digitaalisia oppimateriaaleja. Osaan lukioista hankittiin myös painettuja oppikirjoja, joiden lainaus- ja palautustoimintaa lukiot hoitivat parhaaksi katsomallaan tavalla. Stadin ammatti- ja aikuisopistoon hankittiin tabletteja, jotka pysyvät jatkosakin oppimisyhteisöjen käytössä. Vajaa 900 000 euroa määrärahasta kohdennettiin HSL:n matkalippuihin ja reilu 100 000 euroa kulttuurikäynteihin. Kulttuurikäyntejä toteutettiin ennakoitua vähemmän.

Kokeilun loppuraportin mukaan toisen asteen maksuttomuuden kokeilu lisäsi digitaalisten oppimateriaalien käyttöä Helsingin kaupungin lukioissa, sillä noin 82 prosenttia hankitusta oppimateriaalista on ollut digitaalista. Lukiolaiset kokivat maksuttoman oppimateriaalin selvästi tärkeimmäksi keinoksi madaltaa toisen asteen opintojen kustannuksia. Stadin ammatti- ja aikuisopistossa tärkeimmäksi koettiin matkakortti. (Helsingin kaupungin toisen asteen maksuttomuuden kokeilu. Loppuraportti 2020).

Helsingin kaupunki on arvioinut maksuttoman toisen asteen kokeilun tuloksia, onnistumisia ja ongelmia. Parhaiksi osoittautuneita käytäntöjä on päätetty viedä osaksi perustoimintaa. Kokeilua ei kuitenkaan sellaisenaan jatketa. Pääsyyt kokeilun lopettamiseen olivat yhdenvertaisuuteen liittyvät kysymykset ja yhdenvertaisuuden parantamisen edellyttämä lisärahoituksen tarve. Kokeilu sai syksyn 2019 aikana kritiikkiä ja myös kannanoton yhdenvertaisuusvaltuutetulta. Yhdenvertaisuusvaltuutettu totesi lausunnossaan, että kokeilu olisi ollut hyvä laajentaa myös yksityisiin oppilaitoksiin yhdenvertaisuuden nimissä. Mahdollisuuksia näin laajamittaiseen laajentamiseen ei rahoituksen puolesta ollut.

Toisen asteen maksuttomuuden kokeilun loppuraportin mukaan kokeilusta saatiin runsaasti tietoa siitä, mitä toisen asteen maksuttomuutta toteuttaessa tulee ottaa huomioon, vaikka kokeilu jäi kestoltaan lyhyeksi. Kokeilun myötä suurin osa etenkin lukioiden oppimateriaalihankintojen käytännön toteutukseen liittyvistä kysymyksistä on ratkennut. Lisäksi oppimateriaalihankinnoista aiheutuvista kustannuksista saatiin kattava ja vertailukelpoinen aineisto. Kokeilu auttoi paikantamaan sujuvan työskentelyn kannalta keskeiset toiminnot ja kipupisteet, jotka kaipaavat

toimiakseen tietojärjestelmiä ja automaatiota. Loppuraportin mukaan kokeilusta saadut kokemukset vahvistavat käsitystä siitä, että oppivelvollisuuden laajentamiseen liittyvässä lainvalmistelussa tulee huomioida kuntien ja kaupunkien erityispiirteet.

Ammatillisesta perustutkintokoulutuksesta ja lukiokoulutuksesta opiskelijoille aiheutuvat kustannukset asettavat edellä esiteltyjen selvitysten ja barometrien tulosten perusteella nuoret eriarvoiseen asemaan perheen taloudellisen tilanteen perusteella. Taloudelliset syyt rajaavat opiskelupaikan valintaa, hankaloittavat opiskelua ja johtavat pahimmillaan opintojen keskeyttämiseen. Oppivelvollisuuden laajentaminen ja siihen kytkeytyvä toisen asteen koulutuksen maksuttomuus lisäisi tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta, sillä se mahdollistaisi hakeutumisen itselle mieluisimpaan toisen asteen koulutukseen ilman, että hakija joutuisi ottamaan huomioon perheen taloudellisen tilanteen. Välttämättömien oppimateriaalien ja -välineiden maksuttomuus tukisi opintojen edistymistä ja tutkinnon loppuun suorittamista, eikä opintoja tarvitsisi keskeyttää taloudellisista syistä.

Kansanopistot

Kansanopistojen rahoituksesta säädetään vapaasta sivistystyöstä annetussa laissa. Kansanopistojen pitkien linjojen valtionosuus on 57 prosenttia. Poikkeuksena tästä Lehtimäen opistolla on 80 prosentin valtionosuusrahoitus. Loppuosa koulutusten kustannuksista katetaan opiskelijamaksuilla. Oppilaitoksen ylläpitäjä päättää opiskelijamaksujen tasosta. Lukuvuoden kestävä kansanopiston pitkän linjan arvioitu keskimääräinen lukuvuosimaksu on noin 4 600 euroa sisältäen opiskelun, majoituksen ja ruoan ja noin 3 000 euroa sisältäen opetuksen.

Useimmiten kansanopistojen vapaan sivistystyön opintomaksut sisältävät opetuksen lisäksi ruoan, mahdollisen asumisen opiston asuntolassa sekä tarvittaessa muut palvelut, kuten materiaalihankinnat. Useimmissa kansanopistoissa opiskelijoilla on mahdollisuus asua opiston asuntolassa. Asuminen kansanopistossa on maksullista. Ammatillisessa koulutuksessa, aikuisten perusopetuksessa, perusopetuksen lisäopetuksessa ja lukiokoulutuksessa opiskellessa asuntolassa asuminen on myös kansanopistoissa kyseisiä koulutuksia koskevan lainsäädännön nojalla maksutonta.

Opintotuki

Toisen asteen opiskelijoilla on mahdollisuus saada opintotukilain (65/1994) mukaista opintotukea, joka koostuu opintorahasta ja opintolainan valtiontakauksesta. Opintotukea on mahdollista saada 17 ikävuodesta lähtien, koska opintorahaa ei myönnetä opiskelijalle, jonka elatusta varten maksetaan lapsilisälain (796/1992) mukaista lapsilisää.

Opintorahan määrä (bruttona) toisen asteen opiskelijalle

Opiskelija	Opintorahan määrä, e/kk	Vaikuttavatko vanhemman tulot
Alaikäisen lapsen huoltaja (1.1.-31.7.2020)	350,28	eivät vaikuta

Opintorahan määrä (bruttona) toisen asteen opiskelijalle

Opiskelija	Opintorahan määrä, e/kk	Vaikuttavatko vanhemman tulot
Avioliitossa	250,28	eivät vaikuta
Itsenäisesti asuva 18 vuotta täyttänyt	250,28	eivät vaikuta
Itsenäisesti asuva 17-vuotias tai nuorempi	101,74	voivat suurentaa: 101,74—250,28 e/kk
Vanhempansa luona asuva 20 vuotta täyttänyt	81,39	voivat suurentaa: 81,39—183,13 e/kk
Vanhempansa luona asuva 19-vuotias tai nuorempi	38,66	voivat suurentaa tai pienentää: 0—144,47 e/kk
Alle 17-vuotias	Voi saada opintorahan oppimateriaalilisää 46,80 e/kk, jos vanhempien yhteenlasketut tulot ovat enintään 41 100 e/v.	

Opintolainan valtiontakauksen voi saada opintorahaa saava opiskelija. Lisäksi valtiontakauksen voi saada 18—19-vuotias, joka asuu vanhempansa luona, eikä voi saada opintolainaa vanhempien tulojen vuoksi. Alle 18-vuotias vanhempansa luona asuva ei voi saada lainatakausta. Alle 17-vuotias itsenäisesti asuva voi saada valtiontakauksen, jos vanhempien yhteenlasketut tulot ovat alle 64 400 euroa vuodessa. Lainatakauksen määrä on alle 18-vuotiaalla 300 euroa kuukaudessa ja 18 vuotta täyttäneellä 650 euroa kuukaudessa.

Opintorahan oppimateriaalilisä on 46,80 euroa kuukaudessa ja sitä on voitu myöntää 1.8.2019 alkaen. Oppimateriaalilisää voivat saada opintotukeen oikeuttavaa ammatillista koulutusta tai lukiokoulutusta suorittavat. Siihen ovat oikeutettuja alle 20-vuotiaat vanhempansa luona asuvat opiskelijat sekä alle 18-vuotiaat itsenäisesti asuvat opiskelijat, joiden vanhempien yhteenlasketut tulot ovat enintään 41 100 euroa vuodessa. Itsenäisesti asuvan alle 18-vuotiaan toisen asteen opiskelijan taloudelliset edellytykset opiskeluun ovat parantuneet myös sen vuoksi, että 1.8.2019 lukien näille opiskelijoille on voitu myöntää opintorahan perusmäärä ilman tarveharkintaa, mikä mahdollistaa opintolainan ja myös asumistuen saamisen.

Oppimateriaalilisä kattaa suuren osan opintotukeen oikeuttavan ammatillisen koulutuksen tai lukiokoulutuksen oppimateriaalikustannuksista. Oppimateriaalilisä on kuitenkin kaavamainen kuukausittain maksettava etuus, jota on haettava erikseen ja jota voivat saada vain pienituloisten perheiden lapset. Oppimateriaalilisän määrässä ei oteta myöskään huomioon todellisia kustannuksia eikä niiden syntyaikajankoa. Kustannuksia syntyy tyypillisesti paljon heti opintojen alussa, mikä on voinut aiheuttaa taloudellisia vaikeuksia opintojen alkaessa.

Opintotuen saajat lukuvuonna 2018/2019 (Kelan opintoetuustilasto):

	Alle 16 v.	16	17	18	19	20-24 v.
Ammatillinen	7	7071	7989	6640	1919	3816
Lukio	36	5071	4838	3821	487	48
Yhteensä	43	12142	12827	10461	2406	3864

Koulumatkatuen myöntäminen käytetyn kulkutavan perusteella lukuvuonna 2018/2019:

	Amm.		Lukio		Yhteensä	
Matkahuolto	12821	33,2 %	5905	37,0 %	18726	34,3 %
Seutuliikenne	5102	13,2 %	2278	14,3 %	7380	13,5 %
Koulukuljetus	1820	4,7 %	3254	20,4 %	5074	9,3 %
Muu joukkoliikenne	3102	8,0 %	1119	7,0 %	4221	7,7 %
Oma matkustustapa	15494	40,1 %	3252	20,4 %	18746	34,4 %
Useita kulkutapoja	271	0,7 %	140	0,9 %	411	0,8 %
Yhteensä	38610	100,0 %	15948	100,0 %	54558	100,0 %

Asumistuki ja asumislisä

Opiskelija voi saada yleisestä asumistuesta annetun lain (938/2014) mukaista asumistukea, jonka määrään vaikuttaa ruokakunnan koko, hyväksyttävien enimmäisasumismenojen määrä sekä asunnon sijaintikunta. Vakiintuneen soveltamiskäytännön mukaisesti alaikäinen lapsi katsotaan yleisessä asumistuessa yleensä kuuluvaksi vanhempiensa ruokakuntaan. Siten hän ei voi saada asumistukea itsenäisenä ruokakuntana, ellei hänellä ole ansiotuloja, niihin verrattavia tuloja tai niitä korvaavia etuustuloja siinä määrin, että hänen voidaan katsoa itsenäisesti elättävän itsensä ja vastaavan asumismenoistaan. Asumistuen tarveharkinta on linkitetty opintotuen tarveharkintaan siten, että asumistukea myönnetään alaikäiselle opiskelijalle, jos hän saa opintotukea. Myös 16-vuotias opiskelija voi saada opintorahaa, jos hänestä ei makseta lapsilisää.

Opintotukilain mukaiseen asumislisään on oikeutettu Ahvenanmaan maakunnassa tai ulkomailla vuokralla asuva ja opiskeleva opiskelija, jolla on asumismenoja. Asumislisän määrä on 210 euroa kuukaudessa. Suomessa kansanopistossa tai liikunnan koulutuskeskuksessa taikka Saamelaisalueen koulutuskeskuksessa maksullisella linjalla opiskeleva, oppilaitoksen asuntolassa asuva opiskelija on oikeutettu asumislisään, jonka määrä on 88,87 euroa kuukaudessa.

Oikeus työttömyysetuuteen

Työttömyysetuuden saamisen iästä seuraavista yleisistä rajoituksista säädetään työttömyysturvalain (1290/2002) 3 luvun 1 §:n 1 ja 2 momentissa. Lain 3 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan työttömyysetuutta ei myönnetä työnhakijalle, joka ei ole täyttänyt 17 vuotta.

Työttömyysetuuksia ovat työttömyyspäiväraha ja työmarkkinatuki. Työttömyyspäiväraha maksetaan joko peruspäivärahana tai työttömyyskassalaisa (603/1984) tarkoitetussa työttömyyskassassa vakuutettuina oleville ansiopäivärahana. Työttömyyspäivärahan maksamisen edellytyksenä on työttömyysturvalain 5 luvun 3 §:n työssäoloehdon, ja ansiopäivärahan kohdalla työttömyyskassan jäsenysehdon, täyttäminen. Työmarkkinatukea maksetaan henkilölle, joka ei ole ollut vakiintuneesti työmarkkinoilla tai henkilölle, joka on saanut työttömyyspäivärahaa työttömyysturvalain 6 luvun 7 §:ssä säädetyn enimmäisajan.

Työttömyysturvalain 2 luvun 13 §:n 4 momentin mukaan alle 18-vuotiaalla nuorella, joka ei ole suorittanut peruskoulun tai lukion jälkeistä tutkintoon johtavaa, ammatillisia valmiuksia antavaa koulutusta, ei ole oikeutta työttömyyden perusteella maksettavaan työmarkkinatukeen. Työmarkkinatukea voidaan maksaa alle 18-vuotiaalle koulutusta vailla olevalle nuorelle työllistymistä edistävän palvelun ajalta.

Työttömyysvakuutusmaksuvelvollisuudesta säädetään työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain (555/1998) 4 luvussa. Työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain 12 a §:n mukaan työttömyysvakuutusmaksua ei makseta ajalta ennen sitä seuraavaa kalenterikuukautta, jona työntekijä täyttää 17 vuotta. Työttömyysvakuutusmaksuvelvollisuuden ikäraajat ovat seuranneet työttömyysetuuksien myöntämisen ikärajoja.

Vuonna 2019 työttömyysetuutta sai noin 1 400 alle 18-vuotiasta henkilöä, joista muutamaa henkilöä lukuun ottamatta kaikki saivat työmarkkinatukea. Samana vuonna 62 144 alle 18-vuotiasta sai työttömyysvakuutusmaksun alaista palkkaa.

Työttömyysetuuksien tarkoituksena on turvata työttömän työnhakijan taloudelliset mahdollisuudet hakea työtä ja parantaa edellytyksiään päästä tai palata työmarkkinoille. Työttömyysetuuden saajan yleisenä velvollisuutena on muun muassa hakea aktiivisesti ja olla valmis vastaanottamaan kokoaikatyötä. Yhteiskunta edellyttää oppivelvollisten olevan päätoimisesti opiskelemassa. Oppivelvollisuuden laajentuessa on syytä tarkastella työttömyysetuuden myöntämisen nykyisen alaikärajan tarkoituksenmukaisuutta.

Vanhempien elatusvelvollisuus

Lapsen elatuksesta annetun lain (704/1975) 1 §:n mukaan lapsella on oikeus riittävään elatukseen. Se käsittää lapsen kehitystason mukaisten aineellisten ja henkisten tarpeiden tyydyttämisen, lapsen tarvitseman hoidon ja koulutuksen sekä tästä aiheutuvat kustannukset. Lain 2 §:n mukaan vanhemmat vastaavat lapsen elatuksesta kykynsä mukaan. Vanhempien elatuskykyä arvioitaessa otetaan huomioon heidän ikänsä, työkykynsä ja mahdollisuutensa osallistua ansiotyöhön, käytettävissä olevien varojen määrä sekä heidän lakiin perustuva muu elatusvastuunsa. Vanhempien elatusvastuun laajuutta arvioitaessa otetaan huomioon myös lapsen kyky ja mahdollisuudet itse vastata elatuksestaan sekä seikat, joiden johdosta vanhemmille ei aiheudu lapsen elatuksesta kustannuksia tai ne ovat vähäiset.

Lapsen elatuksesta annetun lain 3 §:n 1 momentin mukaan pääsääntönä on, että vanhempien elatusvelvollisuus päättyy lapsen täyttäessä 18 vuotta. Elatusvelvollisuus voi päättyä jo aikaisemmin, jos alaikäinen lapsi esimerkiksi solmii avioliiton tai menee alaikäisenä ansiotyöhön. Kuitenkin pykälän 2 momentin mukaan vanhemmat vastaavat lapsen koulutuksesta aiheutuvista kustannuksista myös sen jälkeen, kun lapsi on täyttänyt kahdeksantoista vuotta, mikäli se harmitaan kohtuulliseksi (koulutusavustus).

Käytännössä vanhemmat usein vastaavat täysi-ikäisen lapsensa koulutuksesta aiheutuvista kustannuksista ilman erillistä sopimista. Täysi-ikäisenä lapsi edustaa itse itseään. Tarvittaessa sopimus koulutusavustuksen suorittamisesta voidaan vahvistaa lastenvalvojan luona tai koulutusavustuksen maksamista voidaan hakea oikeuden kautta. Koulutusavustus suoritetaan täysi-ikäisen lapsen omalle tilille.

Koulutusavustusta koskevassa oikeuskäytännössä on katsottu vakiintuneesti, että koulutusavustus voidaan vahvistaa lukion käymisen ajaksi, koska lukion katsotaan kuuluvan kansalaisten peruskoulutukseen. Oikeuskäytännön perusteella koulutusavustus voidaan vahvistaa myös ammatilliseen koulutukseen, mutta kynnys siihen on korkeampi. Koulutuskustannuksiin on luettu suoranaisten opintomenojen lisäksi myös koulutuksen aikaiset elinkustannukset (KKO 1996:5 ja KKO 1997:173). Koulutusavustuksen maksamisen määrääminen edellyttää aina tapauskohtaista harkintaa siitä, onko vahvistaminen kohtuullista. Harkinnassa on otettava huomioon myös lapsen omat mahdollisuudet vastata koulutuskustannuksistaan esimerkiksi opintorahalla, opintolainalla tai työnteolla. Koulutuskustannuksiin luetaan suoranaisten opintomenojen lisäksi myös koulutuksen aikaiset elinkustannukset, mutta ei kuitenkaan esimerkiksi harrastuskustannuksia. Koulutusavustus ei olekaan yhtä laaja kuin vanhemman yleinen elatusvelvollisuus.

2.11 Oppivelvollisuuskoulutuksen maksuttomuus

Perustuslain 16 §:n 1 momentin ensimmäisen virkkeen mukaan jokaisella on oikeus maksuttomaan perusopetukseen. Oppivelvollisuudesta säädetään lailla. Hallituksen esitys eduskunnalle perustuslakien perusoikeussäännösten muuttamisesta (HE 309/1993 vp, s. 64) mukaan perusopetuksen maksuttomuus merkitsee sitä, että opetusta on voitava saada ilman opiskelijalle aiheutuvia kustannuksia. Perustuslaki perustaa oikeuden sekä perusopetukseen että sen maksuttomuuteen. Opetuksen ohella on siten myös välttämättömien opetusvälineiden kuten oppikirjojen oltava ilmaisia. Perustuslakivaliokunta on mietinnössään (PeVM 25/1994) todennut, että perusopetuksen maksuttomuus mainitussa 1 momentissa tarkoittaa myös tarpeellisia koulukuljetuksia ja riittävää ravintoa.

Perusopetus pyritään järjestämään lapsen lähikoulussa niin, että koulumatkat olisivat mahdollisimman lyhyitä ja turvallisia. Perusopetuslain 32 §:n mukaan oppilaalla on oikeus maksuttomaan kuljetukseen, jos perusopetusta tai lisäopetusta saavan oppilaan koulumatka on viittä kilometriä pitempi. Perusopetusta, lisäopetusta tai esiopetusta saavalla oppilaalla on oikeus maksuttomaan kuljetukseen myös silloin, kun edellä tarkoitettu matka oppilaan ikä ja muut olosuhteet huomioon ottaen muodostuu oppilaalle liian vaikeaksi, rasittavaksi tai vaaralliseksi. Maksuttoman kuljetuksen vaihtoehtona on oppilaan kuljettamista tai saattamista varten myönnettävä avustus. Pykälän 2 momentissa säädetään, että oppilaan päivittäinen koulumatka odotuksineen saa kestää enintään kaksi ja puoli tuntia. Jos oppilas on lukuvuoden alkaessa täyttänyt 13 vuotta, saa koulumatka kestää enintään kolme tuntia. Jos perusopetusta, lisäopetusta tai pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevan esiopetusta saavan oppilaan koulumatkaa ei voida järjestää edellä todettujen aikamääreiden puitteissa, oppilaalla on perusopetuslain 33 §:n mukaan oikeus maksuttomaan majoitukseen ja täysihoidon.

Oikeus koulukuljetukseen syntyy kuitenkin vain silloin, kun lapsi käy kunnan osoittamaa koulua. Perusopetuslain 28 §:n 2 momentin mukaan oppivelvollinen voi pyrkiä oppilaaksi myös muuhun kuin kunnan osoittamaan kouluun. Tällöin koulukuljetuksen järjestäminen tai taloudellinen tukeminen on opetuksen järjestäjän harkintavallassa. Perusopetuksessa voidaan oppilaalta periä maksuja myös majoituksesta, jos oppilas käy muuta kuin kunnan hänelle osoittamaa koulua.

Perusopetuslain 31 §:n mukaan opetus, sen edellyttämät oppikirjat ja muu oppimateriaali sekä työvälineet ja työaineet ovat oppilaille maksuttomia. Vammaisella ja muulla erityistä tukea tarvitsevilla oppilaalla on oikeus saada maksutta muun muassa opetukseen osallistumisen edellyttämät avustajapalvelut ja apuvälineet. Opetukseen osallistuvalla on myös annettava jokaisena koulun työpäivänä maksuton, täysipainoinen ateria. Lisäksi oppilaalla on oikeus maksuttomaan oppilashuoltoon ja tapaturmien hoitoon. Laillisuusvalvojien ja ministeriön tulkintakäytännön mukaan jokaisella oppilaalla on perusoikeus osallistua, maksuttomaan koulun opetussuunnitelman ja siihen perustuvan vuotuisen suunnitelman mukaiseen toimintaan (KKV 685/2014 vp, EOAK/5984/2018).

Perusopetuslain 31 §:n 3 momentin nojalla ulkomailla järjestettävässä opetuksessa ja yksityisen yhteisön tai säätiön asianomaisen ministeriön antaman erityisen koulutustehtävän perusteella muulla kuin perusopetuslain 10 §:n 1 momentissa tarkoitettulla opetuskielillä järjestämässä opetuksessa voidaan oppilaalta periä kohtuullisia maksuja. Tarkemmin perusopetuslain 31 §:n 3 momentin maksujen määräytymisestä säädetään opetusministeriön asetus eräiden oppilailta ja opiskelijoilta perittävien maksujen perusteissa (1323/2001). Asetuksen mukaisten maksujen perimisestä on kyse rajatusta poikkeuksesta perusopetuksen maksuttomuuteen.

3 Tavoitteet

Hallituksen esityksellä nostettaisiin oppivelvollisuusikä kahdella vuodella 16 ikävuodesta 18:aan ikävuoteen. Hallituksen esityksen ensisijaisena tavoitteena on nostaa suomalaisten koulutus- ja osaamistasoa. Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman osaamisen, sivistyksen ja innovaatioiden Suomi -strategisessa kokonaisuudessa on linjattu, että jokainen peruskoulun päättävä suorittaa toisen asteen koulutuksen, sillä nyky-yhteiskunnassa työllistymisen ja yhteiskuntaan osallistumisen vähimmäisvaatimukseksi on tunnistettu toisen asteen tutkinto. Pelkän peruskoulun oppimäärän suorittaneiden työllisyysaste laskee koko ajan, kun työelämän osaamisvaatimukset kasvavat ja matalan koulutus- ja osaamistason työt vähenevät. Toisen asteen tutkinnon suorittaminen parantaa nuorten työllistymismahdollisuuksia. Muuttuvan työelämän vaatimukset lisäävät myös oman osaamisen päivittämisen ja jatkuvan oppimisen tarvetta merkittävästi. Oppivelvollisuuden laajentamisen ja toisen asteen tutkinnon suorittamisen tavoitteena on varmistaa, että jokaisella nuorella on riittävät valmiudet ja kyky oppia uutta ja pysyä näin työmarkkinoilla, edetä työuralla tai vaihtaa alaa ja ammattia tarvittaessa. Toisen asteen tutkinnon suorittaminen antaa yleisen jatko-opintokelpoisuuden ja mahdollistaa hakeutumisen ammattikorkeakouluun tai yliopistoon jatkamaan opintoja aina tohtoriksi saakka.

Koulutus- ja osaamistason nostamisen lisäksi esityksen tavoitteena on kaventaa oppimiseroja, lisätä koulutuksellista tasa-arvoa ja antaa kaikille nuorille yhdenvertaiset mahdollisuudet kouluttautua kykyjensä mukaisesti. Suomi on kansainvälisten vertaailujen mukaan peruskoulutuksen kärkimaita maailmassa, mutta eriarvoisuus ja oppimiserot uhkaavat suomalaisen koulutuksen menestystarinaa. Alueelliset, sosioekonomiset ja sukupuolten väliset erot sekä koulutuksen periytyvyys näkyvät oppimisessa ja kouluttautumisessa entistä vahvemmin. Myös maahanmuuttajat, maahanmuuttajataustaiset, vammaiset ja toimintarajoitteiset sekä muut haavoittuvassa asemassa olevat ryhmät jäävät koulutuksessa ja osaamisessa muista väestöryhmistä jälkeen. Oppivelvollisuuden laajentamisen ja siihen kytkeytyvän toisen asteen koulutuksen maksuttomuuden sekä opinto-ohjauksen ja oppimisen tuen vahvistamisen tavoitteena on antaa kaikille nuorille yhdenvertaiset mahdollisuudet suorittaa toisen asteen tutkinto ja saada tarvittavaa tukea opintoihin riippumatta perheen varallisuudesta tai opiskelijan asuinpaikasta, sukupuolesta tai etnisestä taustasta.

Oppivelvollisuuden laajentamisen yhteydessä on tarkoitus uudistaa nivelvaiheen koulutuksia sekä turvata riittävä ja laadukas ohjaus, ei pelkästään mekaanisesti nostaa oppivelvollisuusikää

ja laajentaa oppivelvollisuus toiselle asteelle. Tavoitteena on, että perusasteen ja toisen asteen nivelvaiheen yhteistyö olisi nykyistä tiiviimpää, jotta kaikki nuoret siirtyisivät perusopetuksen jälkeen toiselle asteelle, ensisijaisesti tutkintoon johtavaan koulutukseen ja tarvittaessa muuhun oppivelvollisuuden piiriin kuuluvaan koulutukseen. Vankka perusosaaminen, riittävä ja laadukas opinto-ohjaus ja sujuva siirtyminen toisen asteen opintoihin on välttämätöntä saumattoman opintopolun mahdollistamiseksi kaikille nuorille. Lisäksi yhtä oleellista on, että toisen asteen opinnot edistyvät ja tutkinto suoritetaan loppuun. Hallitusohjelman mukaisesti oppivelvollisuuden laajentamiseen liittyvän valmistelun yhteydessä on käyty läpi toisen asteen keskeyttämisen syyt ja otettu ne huomioon valmistelussa. Tavoitteena on, että jokaiselle nuorelle laaditaan toisella asteella yksilöllinen opintopolku, jossa otetaan huomioon nuoren tavoitteet, edellytykset, elämäntilanne sekä opetuksen, ohjauksen ja tuen tarve. Yksilöllinen opintopolku ja siihen kytkeytyvät tukitoimet varmistavat opintojen etenemisen ja tukevat tutkinnon suorittamista.

Hallituksen tavoitteena on varmistaa määräraharapheet jokaisen oppivelvollisuuden laajentamiseen kytkeytyvän opinto- ja tukimuodon kohdalla. Oppivelvollisuustehtävään liittyvien erilaisten koulutusmuotojen järjestäjille korvataan täysimääräisesti oppivelvollisuustehtävään liittyvät kustannukset. Julkisen talouden suunnitelmassa on varauduttu oppivelvollisuuden laajentamisen ja siihen kytkeytyvän toisen asteen maksuttomuuden kustannuksiin.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

Oppivelvollisuuden suorittaminen

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki, johon koottaisiin oppivelvollisuutta koskevat säännökset. Lain nimi olisi oppivelvollisuuslaki. Oppivelvollisuuslaissa säädettäisiin oppivelvollisuuden tavoitteista, oppivelvollisuuden alkamisesta ja päättymisestä sekä koulutuksista, joissa oppivelvollisuutta voisi suorittaa. Oppivelvollisuuden alkamisajankohtaa ei ehdoteta muutettavaksi, vaan oppivelvollisuus alkaisi nykytilaa vastaavasti sinä vuonna, kun lapsi täyttää seitsemän vuotta. Myös pidennettyä oppivelvollisuutta koskeva sääntely säilyisi nykyisellään. Esityksessä ehdotetaan, että oppivelvollisuus päättyisi, kun henkilö täyttää 18 vuotta tai kun henkilö on hyväksytysti suorittanut ylioppilastutkinnon tai ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitetun tutkinnon tai niitä vastaavan ulkomaisen koulutuksen. Oppivelvollisuuden alkamista ja päättymistä koskevat säännökset siirrettäisiin perusopetuslaista oppivelvollisuuslakiin.

Oppivelvollisuuden suorittaminen aloitettaisiin nykytilaa vastaavasti perusopetuslaissa tarkoitetussa perusopetuksessa. Perusopetuksen järjestämistä ja sisältöä koskevat säännökset olisivat jatkossakin perusopetuslaissa. Perusopetuksen kestoa ei ehdoteta muutettavaksi. Perusopetuksen oppimäärän suorittamisen jälkeen oppivelvollisuutta suoritettaisiin toisen asteen koulutuksessa. Ensisijaisesti oppivelvollisuutta suoritettaisiin suorittamalla lukiokoulutuksen oppimäärää ja sen päätteeksi suoritettavaa ylioppilastutkintoa taikka ammatillista perustutkintoa tai ammattitutkintoa. Jos perusopetuksen päättäneellä nuorella ei olisi vielä valmiuksia siirtyä toisen asteen tutkintotavoitteiseen koulutukseen, hän voisi suorittaa oppivelvollisuuttaan tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa tai kansanopistojen oppivelvollisille suunnatussa koulutuksessa. Vaativaa erityistä tukea tarvitsevat opiskelijat voisivat suorittaa oppivelvollisuuttaan työhön ja itsenäiseen elämään valmentavassa koulutuksessa. Tietyissä tilanteissa oppivelvollisuutta voisi suorittaa myös aikuisten perusopetuksessa.

Oppivelvollisuuslaissa säädettäisiin perusteista, joilla oppivelvollisuuden suorittaminen olisi mahdollista keskeyttää. Keskeyttämisperusteet koskisivat oppivelvollisuuden suorittamista sekä perusopetuksessa että toisen asteen koulutuksessa. Voimassa olevassa perusopetuslaissa ei ole vastaavaa sääntelyä oppivelvollisuuden keskeyttämisperusteista. Oppivelvollisella olisi aina oikeus opiskella ja oppivelvollisuuden keskeyttämistä koskeva päätös tehtäisiin oppivelvollisen tai hänen huoltajansa hakemuksesta.

Oppivelvollisuuslaissa säädettäisiin huoltajan valvontavastuusta ja vastaava säännös valvonnasta poistettaisiin perusopetuslaista. Nykytilaa vastaavasti huoltajan olisi huolehdittava siitä, että oppivelvollisuus tulee suoritettua. Oppivelvollisuuslaissa säädettäisiin myös mahdollisuudesta määrätä sakkorangaistus huoltajalle, jos huoltaja tahallaan tai törkeää huolimattomuuttaan laiminlyö velvollisuutensa. Oppivelvolliselle itselleen ei asetettaisi sanktioita oppivelvollisuuden laiminlyönnistä.

Oppivelvollisella olisi perusopetuksen päättymisen jälkeen hakeutumisvelvollisuus toisen asteen koulutukseen. Hakeutumisvelvollisuus kuuluisi myös oppivelvollisuuden suorittamiseen. Hakeutumisvelvollisuus jatkuisi, jos oppivelvollinen jää ilman opiskelupaikkaa tai keskeyttää aloittamansa opinnot. Opetuksen ja koulutuksen järjestäjille sekä oppivelvollisen asuinkunnalle ehdotetaan uusia oppivelvollisen ohjaus- ja valvontavastuita, joilla vahvistettaisiin alle 18-vuotiaan nuoren saamaa ohjausta ja tukea erityisesti koulutukseen hakeutumisvaiheessa ja mahdollisissa keskeyttämisilanteissa. Ohjaus- ja valvontavastuu rakennettaisiin ”saattaen vaihtaan” –periaatteella. Eri tahojen ohjaus- ja valvontavastuut määriteltäisiin lainsäädännössä siten, että yhden tahon ohjaus- ja valvontavastuu päättyisi aina vasta silloin, kun toisen tahon ohjaus- ja valvontavastuu alkaisi. Tällä varmistettaisiin se, että oppivelvollinen nuori ei missään vaiheessa putoaisi tukiverkon ulkopuolelle.

Perusopetuksen järjestäjällä olisi velvollisuus ohjata ja valvoa oppivelvollisen hakeutumista perusopetuksen jälkeiseen koulutukseen perusopetuksen päätyttyä, erityisesti viimeisen vuosiluokan aikana. Pääsääntöisesti opintoihin hakeuduttaisiin yhteishaussa, mutta oppivelvollinen voisi hakeutua myös yhteishaun ulkopuolella oleviin koulutuksiin, kuten oppisopimuskoulutukseen tai vieraskieliseen koulutukseen. Jos oppivelvollinen ei saisi opiskelupaikkaa yhteishaussa, perusopetuksen järjestäjän velvollisuutena olisi antaa oppivelvolliselle ohjausta myös perusopetuksen suorittamisen päätyttyä kesäkuukausien aikana, jotta oppivelvollinen voisi hakea opiskelupaikkaa yhteishaun jälkeisessä jatkuvassa haussa.

Pääsääntöisesti perusopetuksen järjestäjän ohjaus- ja valvontavastuu päättyisi, kun oppivelvollinen on aloittanut opiskelun toisen koulutuksen järjestäjän koulutuksessa. Jos oppivelvollinen ei hakeudu toisen asteen koulutukseen tai ei ole saanut opiskelupaikkaa hakemissaan koulutuksessa, päättyisi perusopetuksen järjestäjän ohjaus- ja valvontavastuu opetus- ja kulttuuriministeriön vuosittain päättämänä ajankohtana elokuun loppupuolella. Tämän ajankohdan jälkeen perusopetuksen järjestäjän olisi ilmoitettava oppivelvollisen asuinkunnalle ilman opiskelupaikkaa olevista oppivelvollisista nuorista, joiden osalta ohjaus- ja valvontavastuu siirtyisi asuinkunnalle.

Asuinkunnan tehtävänä olisi selvittää oppivelvollisen nuoren kokonaistilannetta ja tuen tarvetta yhdessä oppivelvollisen ja tämän huoltajan tai muun laillisen edustajan kanssa. Asuinkunta ohjaisi oppivelvollista hakeutumaan hänelle soveltuvaan koulutukseen ja tarvittaessa muiden taroituksenmukaisten palveluiden piiriin. Koulukuntoiselle oppivelvolliselle viimesijassa osoitettaisiin opiskelupaikka valmentavassa koulutuksessa, jos hän ei vapaaehtoisesti hakeutuisi toisen asteen koulutukseen.

Kun perusopetuksen päättänyt nuori olisi aloittanut toisen asteen koulutuksessa, ohjaus- ja valvontavastuu siirtyisi toisen asteen koulutuksen järjestäjälle. Koulutuksen järjestäjän olisi seurattava oppivelvollisen opintojen edistymistä ja tarvittaessa ilmoitettava oppivelvollisen huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle, jos oppivelvollinen ei suorittaisi opintojaan opiskelusuunnitelmansa mukaisesti. Jos oppivelvollinen olisi aikeissa keskeyttää oppivelvollisuutensa suorittamisen, koulutuksen järjestäjän olisi selvítettävä mahdollisuudet suorittaa opintoja muussa oppimisympäristössä tai hakeutua muuhun koulutukseen, jotta oppivelvollisuuden suorittaminen ei keskeytyisi. Oppivelvollinen opiskelija ei voisi erota oppilaitoksesta oman ilmoituksensa perusteella ilman, että hänellä on uusi opiskelupaikka. Jos oppivelvollinen opiskelija ohjauksesta huolimatta keskeyttäisi opintonsa, koulutuksen järjestäjän tulisi ilmoittaa oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttämisestä oppivelvollisen asuinkunnalle.

Toisen asteen koulutuksen maksuttomuus

Perustuslain 16 §:ssä säädetty oikeus maksuttomaan perusopetukseen ja oppivelvollisuus kytkeytyvät yhteen siten, että oppivelvollisuutta laajennettaessa laajenee myös velvollisuus antaa maksutonta opetusta. Vakiintuneen tulkinnan mukaan maksuttoman perusopetuksen katsotaan kattavan myös riittävän ravinnon ja päivittäiset koulumatkat. Esityksessä ehdotetaan otettavaksi huomioon perustuslain vaatimukset oppivelvollisuuskoulutuksen maksuttomuudesta.

Esityksessä ehdotettu oppivelvollisuus päättyisi oppivelvollisen 18-vuotissyntymäpäivään, joten kalenterivuoden alussa syntyneen henkilön oppivelvollisuuden kesto saattaisi olla jopa vuoden lyhyempi kuin kalenterivuoden lopussa syntyneen. Lisäksi oikeus maksuttomaan koulutukseen päättyisi lähes aina kesken toisen asteen tutkinnon suorittamisen. Maksuttomuudesta esitetäänkin säädettäväksi siten, että se laajenisi kaikille oppivelvollisena perusopetuksen jälkeiset opinnot aloittaneille yhdenvertaisin perustein riippumatta siitä, mihin aikaan vuodesta henkilö on syntynyt. Tarkoituksena olisi, että kaikilla oppivelvollisilla nuorilla olisi mahdollisuus suorittaa toisen asteen tutkinto maksuttomasti.

Esityksessä ehdotetaan, että perusopetuksen jälkeen suoritettava ammatillinen tutkinto tai lukiokoulutus ja sen päätteeksi suoritettava ylioppilastutkinto olisivat jatkossa täysin maksuttomia sen kalenterivuoden loppuun asti, jona opiskelija täyttää 20 vuotta. Ehdotettujen muutosten myötä maksuttomia olisivat osaamisen hankkimiseksi tarvittavat oppimateriaalit sekä työvälineet, -asut ja -aineet. Opetus ja päivittäinen ruokailu ovat jo nykyisin maksuttomia toisen asteen koulutuksessa. Oppimateriaalien maksuttomuuden myötä poistettaisiin oikeus opintotukilain mukaiseen oppimateriaalilisään. Ylioppilastutkinnosta annettua lakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että maksuttomuuden periaatteiden mukaisesti myös lukion oppimäärän päätteeksi suoritettavan ylioppilastutkinnon suorittamiseksi edellytettävät viisi koetta sekä niiden osalta hylättyjen kokeiden uusiminen olisivat maksuttomia.

Esityksessä säädettäisiin myös koulumatkojen maksuttomuudesta. Koulumatkojen maksuttomuus toteutettaisiin nykyisen koulumatkatukijärjestelmän puitteissa muuttamalla koulumatkatukilakia. Maksuttomaan koulutukseen oikeutetuilta opiskelijoilta poistettaisiin koulumatkatuen 43 euron omavastuu ja kuukausittaisia vähimmäiskustannuksia koskeva 54 euron raja. Lisäksi koulumatkan pituutta koskeva raja laskettaisiin nykyisestä kymmenestä kilometristä viiteen kilometriin, mikä vastaisi perusopetuslaissa säädettyä maksuttoman koulumatkan rajaa. Jatkossa maksuttomaan toisen asteen koulutukseen oikeutetun opiskelijan päivittäiset koulumatkat olisivat maksuttomia, jos kodin ja oppilaitoksen välinen yhdensuuntainen matka olisi vähintään viisi kilometriä. Jos opiskelijalla ei olisi mahdollisuutta käyttää joukkoliikennettä, matkakustannukset korvattaisiin laskennallisesti oman matkustustavan perusteella.

Uusi perusopetuksen jälkeisen nivelvaiheen koulutuskokonaisuus

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi myös uusi laki tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta. Tutkintokoulutukseen valmentavaan koulutukseen yhdistettäisiin nykyiset perusopetuksen ja toisen asteen tutkintotavoitteisen koulutuksen väliin sijoittuvat nivelvaiheen koulutukset: perusopetuksen lisäopetus, lukiokoulutukseen valmistava koulutus ja ammatilliseen koulutukseen valmentava koulutus. Uuden koulutuskokonaisuuden tavoitteena olisi antaa valmiuksia tutkintotavoitteiseen koulutukseen hakeutumiseen ja tutkinnon suorittamiseen sekä selkeyttää opiskelijan jatko-opinto- ja urasuunnitelmia. Uusi valmentavan koulutuksen koulutuskokonaisuus olisi tarkoitettu sekä oppivelvollisille että muille valmiuksia tarvitseville henkilöille. Vaikeimmin vammaisille opiskelijoille tarkoitettu työhön ja itsenäiseen elämään valmentava koulutus säilyisi nykyisellään.

Uuden valmentavan koulutuskokonaisuuden järjestäminen edellyttäisi pääsääntöisesti järjestämis lupaa, joka voitaisiin myöntää ammatillisen koulutuksen järjestäjille, lukiokoulutuksen järjestäjille ja yksityisille perusopetuksen järjestäjille. Järjestämislupien myöntämisen kautta on tarkoitus varmistaa valmentavan koulutuksen alueellinen saatavuus ja saavutettavuus luomalla riittävä valmentavan koulutuksen järjestäjäverkosto. Järjestämisluvan saaneiden järjestäjien lisäksi kunnat voisivat järjestää valmentavaa koulutusta, kuten nykyisin perusopetuksen lisäopetusta, mikäli kunnan alueella ilmenee tarvetta kyseiseen koulutukseen.

Koulutuskokonaisuuteen yhdistettävien koulutusten rahoitusjärjestelmät säilyisivät erillisinä. Perusopetuksen järjestäjän valmentavan koulutuksen rahoitus vastaisi nykyistä perusopetuksen lisäopetuksen rahoitusta, lukiokoulutuksen järjestäjän valmentavaa koulutusta rahoitettaisiin lukiokoulutuksen rahoitusjärjestelmän puitteissa ja ammatillisen koulutuksen järjestäjän valmentavaa koulutusta ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmän puitteissa. Uuden nivelvaiheen koulutuksen rahoitustaso pyrittäisiin kuitenkin yhtenäistämään, jolloin opiskelijaa kohden määrättävä yksikköhintataso olisi mahdollisimman sama kaikissa rahoitusjärjestelmissä. Valmentavaa koulutusta ja yksikköhintatasoa koskevat säädösmuutokset valmisteltaisiin vuoden 2021 aikana, jolloin rahoitustason määrittämisessä voitaisiin käyttää vuoden 2020 toteutuneita kustannustietoja.

Uudessa nivelvaiheen koulutuksessa otettaisiin käyttöön yhteiset Opetushallituksen laatimat koulutuksen perusteet. Koulutuksen perusteet koostuisivat koulutuksen osista, joista muodostettaisiin kullekin opiskelijalle hänen tarpeidensa mukainen kokonaisuus. Koulutuksen osia voitaisiin suorittaa erilaisissa oppimisympäristöissä, myös työpajoilla. Koulutuksen perusteissa huomioitaisiin koulutuksen erilaiset kohderyhmät, kuten oppivelvolliset, aikuisopiskelijat ja maahanmuuttajataustaiset opiskelijat.

Uuden koulutuksen tarkoituksena on olla mahdollisimman joustava siirtymävaihe perusopetuksen ja toisen asteen tutkintokoulutuksen välillä. Valmentavan koulutuksen suoritus aika olisi yksi vuosi, mutta lähtökohtaisesti kaikki opiskelijat eivät suorittaisi yhden vuoden mittaista koulutusta kokonaan. Opiskelija voisi suorittaa yhden tai useampia koulutuksen osia omien tarpeidensa mukaisesti ja siirtyä tämän jälkeen tutkintotavoitteiseen koulutukseen. Vastaavasti tutkintokoulutukseen siirtynyt opiskelija voisi suorittaa valmentavan koulutuksen osan tai osia vielä tutkintokoulutuksen aikana, jos tämä olisi tarpeen opiskeluvalmiuksien hankkimiseksi.

Muut ehdotukset

Oppivelvollisuuden laajentamiseen, maksuttomaan toisen asteen koulutukseen ja uuteen nivelvaiheen koulutuskokonaisuuteen liittyen ehdotetaan muutettavaksi perusopetuslakia, lukiolakia, ammatillisesta koulutuksesta annettua lakia, opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettua lakia, kunnan peruspalveluiden valtionosuudesta annettua lakia, valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annettua lakia, koulumatkatukilakia ja opintotukilakia. Lisäksi ehdotetaan muutettavaksi eräitä muita lakeja, joissa säädetyt oikeudet ja velvollisuudet liittyvät oppivelvollisuusikään.

Kansanopistot tarjoavat jo nykyisin perusopetuksen juuri päättäneille nuorille tarkoitettua koulutusta, jonka tavoitteena on erilaisten jatko-opintovalmiuksien hankkiminen. Esityksessä ehdotetaan, että laajennettua oppivelvollisuutta voisi suorittaa myös kansanopistojen järjestämässä oppivelvollisille suunnatussa koulutuksessa. Vapaasta sivistystyöstä annettuun lakiin esitetään lisättäväksi uusi 7 a luku, jossa säädettäisiin oppivelvollisille suunnatusta koulutuksesta. Oppivelvollisten opiskelijoiden yhdenvertaisuuden ja oikeusturvan varmistamiseksi Opetushallitus laatisi koulutukselle opetussuunnitelman perusteet. Opiskelijaksi koulutukseen voisi haakeutua yhteishaun tai jatkuvan haun kautta. Myös opiskelijan keskeisistä oikeuksista ja velvollisuuksista esitetään säädettäväksi lain 7 a luvussa. Oppivelvollisille suunnattu koulutus olisi esityksen mukaan 100-prosenttisesti valtionosuudella rahoitettua. Opiskelijalta, joka suorittaisi oppivelvollisuuttaan 7 a luvussa tarkoitettussa kansanopistojen järjestämässä oppivelvollisille suunnatussa koulutuksessa, ei voisi periä opiskelijamaksuja.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

4.2.1 Taloudelliset vaikutukset

Vaikutukset opiskelijan ja perheiden taloudelliseen asemaan

Toisen asteen tutkinnon maksuttomuuden laajentuminen oppimateriaaleihin ja koulumatkoihin parantaisi ja yhdenvertaistaisi nuorten alle 20-vuotiaiden opiskelijoiden taloudellista asemaa. Lukiokoulutuksen välttämättömät materiaali- ja muut kustannukset opiskelijalle ovat vuonna 2018 tehdyn selvityksen mukaan 1 900 euroa ja lisäksi lukiokoulutuksen suorittaminen edellyttää tietokoneen hankintaa. Nämä kustannukset tulisivat jatkossa koulutuksen järjestäjän katettavaksi. Ammatillisen koulutuksen kustannukset vaihtelevat merkittävästi aloittain, joten ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden osalta vaikutus taloudellisen aseman parantumiseen vaihtelisi eri koulutusalojen ja tutkintojen välillä. Opintotuen oppimateriaalisä on 46,80 euron kuukausittainen vakiomääräinen etuus, jonka myöntämisessä ei huomioida eri koulutusten välisiä kustannuseroja. Mahdollisuus saada oppimateriaalisää poistettaisiin. Opintotukietuuksia kymmeneltä kuukaudelta lukuvuodessa saava opiskelija on tällä hetkellä voinut saada oppimateriaalisää yhteensä 468 euroa vuodessa eli kolmen vuoden opintojen aikana yhteensä noin 1 400 euroa.

Myös oikeus maksuttomiin koulumatkoihin parantaisi opiskelijoiden asemaa. Koulumatkatuen omavastuu poistuisi noin 38 000:lta nykyisin koulumatkatukea saavalta alle 21-vuotiaalta opiskelijalta, mikä parantaisi näiden opiskelijoiden taloudellista asemaa 43 eurolla kuukaudessa. Lisäksi maksuttomien koulumatkojen piiriin tulisi arvioiden mukaan yhteensä yli 60 000 uutta opiskelijaa, jotka ovat tällä hetkellä vastanneet itse koulumatkakustannuksistaan.

Maksuttomuuden laajentuminen oppimateriaaleihin ja koulumatkoihin parantaisi myös sellaisten perheiden asemaa, joissa on opiskelevia nuoria. Vanhemmat vastaavat alle 18-vuotiaan lapsen elatuksesta sekä koulutuksesta aiheutuvista kustannuksista myös sen jälkeen, kun lapsi on täyttänyt 18 vuotta, mikäli se harkitaan kohtuulliseksi.

Esityksessä muutettaisiin alle 18-vuotiaan nuoren oikeusasemaa siten, että hän ei olisi oikeutettu työttömälle työnhakijalle maksettavaan työttömyysetuuteen. Vuonna 2019 työttömyysetuutta sai noin 1 400 alle 18-vuotiasta henkilöä. Opiskelevan nuoren toimeentulon tukimuoto olisi opintoraha ja opintolainan valtiontakaus.

Toisen asteen tutkinnon suorittaminen edistää henkilön mahdollisuuksia työllistyä ja osallistua aktiivisena kansalaisena yhteiskunnan toimintaan. Työllistyminen pelkän peruskoulun varassa on huomattavasti heikompaa verrattuna niihin, jotka ovat suorittaneet toisen asteen tai korkeasteen tutkinnon. Koulutustasolla on myös voimakas yhteys työmarkkinoilla menestymiseen. Oppivelvollisuuden laajentaminen heikentäisi hetkellisesti ansaintamahdollisuuksia niiltä harvalukuisilta 16-17-vuotiailta nuorilta, jotka ovat siirtyneet työelämään suoraan perusopetuksen jälkeen, mutta pitkällä aikavälillä koulutukseen osallistuminen peruskoulun jälkeen kasvattaisi tutkinnon suorittamisen todennäköisyyttä, työllisyyttä ja tuloja.

Esityksessä ehdotetut muutokset koskisivat vain vuonna 2005 ja sen jälkeen syntyneitä ikäluokkia. Tätä aiemmat ikäluokat eivät olisi oikeutettuja esityksen mukaiseen maksuttomaan toisen asteen koulutukseen. Maksuton toisen asteen koulutus ei koskisi myöskään niitä opiskelijoita, jotka aloittaisivat toisen asteen tutkinnon suorittamisen aikuisiällä.

Vaikutukset julkiseen talouteen

Ehdotettujen muutosten julkisen talouden suunnitelmassa varattu lisämääräraha kehyskaudella 2021—2024 on vuonna 2021 yhteensä 22 miljoonaa euroa, vuonna 2022 yhteensä 65 miljoonaa euroa, vuonna 2023 yhteensä 107 euroa ja vuonna 2024 yhteensä 129 miljoonaa euroa. Ehdotetut muutokset tulisivat oppivelvollisuuden ja toisen asteen maksuttomuuden laajentamisen osalta voimaan vuonna 2021 ja tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen osalta vuonna 2022. Muutosten piiriin tulisi yksi ikäluokka kerrallaan, jolloin myös lisämäärärahararve kasvaisi asteittain. Lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen keskimääräinen suoritus aika on noin kolme vuotta, joten lisämäärärahararve olisi täysimääräinen vuonna 2024.

Esityksessä ehdotettaisiin uusia tehtäviä kunnille, perusopetuksen järjestäjille ja toisen asteen koulutuksen järjestäjille. Oppivelvollisten asuinkunnille sekä perusopetuksen järjestäjille säädetty uudet tehtävät rahoitettaisiin kuntien peruspalveluiden valtionosuusjärjestelmän puitteissa. Kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 55 §:n 2 momentin mukaan uusissa ja laajentuvissa valtionosuustehtävissä valtionosuus on 100 prosenttia uusien ja laajentuvien tehtävien laskennallisista kustannuksista, ellei valtionosuustehtäviin tehdä vastaavan suuruisia vähennyksiä. Säännöksen mukaisesti uudet tehtävät korvattaisiin kunnille 100-prosenttisesti valtionosuusrahoitteisesti, ja uudet tehtävät otettaisiin huomioon kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetussa laissa tarkoitetun valtionosuusprosentin laskennassa.

Esityksessä lukiokoulutuksen, ammatillisen koulutuksen ja tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen järjestäjille esitetyt uudet tehtävät rahoitettaisiin opetus- ja kulttuuritoimen rahoitusjärjestelmän puitteissa. Myös nämä uudet tehtävät rahoitettaisiin 100-prosenttisesti valtionosuusrahoitteisesti. Lukiokoulutuksessa uudet tehtävät otettaisiin huomioon säädettäessä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 23 §:n mukaista lukiokoulutuksen keskimääräistä yksikköhintaa, sillä pykälässä olevan viittaussäännöksen mukaisesti valtionosuustehtävien laajuuden tai laadun muutos otetaan huomioon, jos se aiheutuu asianomaisesta valtionosuustehtävää koskevasta laista tai asetuksesta. Lisäksi muutettaisiin opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 8 §:ssä säädettyä kuntien omarahoitusosuutta. Esitetyt muutokset lasisivat kunnan omarahoitusosuutta lukiokoulutuksen käyttökustannuksiin. Kunnan omarahoitusosuus lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen eli jatkossa lukiokoulutuksen järjestäjän

tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen käyttökustannuksiin pysyisi nykyisessä tasossa, koska kyseessä ei olisi uusi tai laajentuva tehtävä. Ammatillisen koulutuksen rahoituksessa puolestaan korotettaisiin talousarvioon otettavaa valtion määrärahaa, mutta ehdotetut muutokset eivät vaikuttaisi kuntien rahoitusosuuteen.

Oppivelvollisuuden laajentamiseen ja muihin esitettyihin muutoksiin liittyvät kustannuslisäykset aiheuttaisivat tarvetta tarkistaa myös opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 24 §:n 1 momentissa säädettyä lukion erityisen koulutustehtävän lisärahoituksen prosenttiosuutta, koska muutoin oppivelvollisuuden laajentamiseen osoitettavat määrärahat kohdentuisivat prosenttiosuuden mukaisesti myös erityisen koulutustehtävän perusteella myönnettävään lisärahoitukseen. Lisäksi tulisi tarkistaa aikuisille tarkoitettun lukiokoulutuksen rahoituksessa käytettyä painokerrointa, koska määrärahalisäykset kohdentuisivat pääosin nuorille tarkoitettuun lukiokoulutukseen. Myös lukion sisäoppilaitosmuotoisen koulutuksen rahoituksen painokerrointa tulisi tarkistaa. Ammatillisen koulutuksen rahoituksessa toisen asteen maksuttoman koulutuksen järjestäminen otettaisiin huomioon korotusperusteena perusrahoitusosuudessa, mutta sitä ei otettaisi huomioon suoritus- eikä vaikuttavuusrahoitusosuudessa.

Tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen rahoitus toteutettaisiin kolmen erillisen rahoitusjärjestelmän eli nykyisen perusopetuksen lisäopetuksen, lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmän kautta. Tarkoituksena olisi yhtenäistää valmentavan koulutuksen rahoitustaso näiden kolmen eri järjestelmän sisällä. Kussakin rahoitusjärjestelmässä valmentavan koulutuksen rahoitus perustuisi järjestelmän perusteiden mukaisesti määräytyviin painokertoimiin. Rahoitustason yhtenäistämistä koskevat laki- ja asetusmuutokset on tarkoitus valmistella vuoden 2021 aikana, jotta painokertoimien määrittämisessä on mahdollisuus käyttää tuoreimpia eli vuoden 2020 toteutuneita kustannustietoja. Tutkintokoulutukseen valmentavaa koulutusta järjestettäisiin ensimmäisen kerran varainhoitovuonna 2022.

Lukiokoulutuksen valtionosuusrahoituksen momentin 29.10.30 (Valtionosuus ja -avustus yleisivistävän koulutuksen ja varhaiskasvatuksen käyttökustannuksiin) lisämääräraharave kehyskaudella 2021—2024 olisi yhteensä 59,9 miljoonaa euroa, josta 6,7 miljoonaa euroa vuonna 2021, 28 miljoonaa euroa vuonna 2022, 49,9 miljoonaa euroa vuonna 2023 ja 59,9 miljoonaa euroa vuonna 2024. Määrärahan lisäys muodostuisi oppimateriaalien ja tietokoneiden hankintaan liittyvistä kustannuksista, opintojen keskeyttämisuhan alla olevien oppivelvollisten lisäohjauksesta, nivelvaiheen koulutuksen lisäohjauksesta, valmentavan koulutuksen erityisen tuen tehtävästä sekä oppivelvollisuuteen liittyvästä matka- ja majoituskorvauksesta.

Ammatillisen koulutuksen valtionosuusrahoituksen momentin 29.20.30 (Valtionosuus ja -avustus ammatilliseen koulutukseen) lisämääräraharave kehyskaudella 2021—2024 olisi yhteensä 26,9 miljoonaa euroa, josta 3,6 miljoonaa euroa vuonna 2021, 13,1 miljoonaa euroa vuonna 2022, 22,5 miljoonaa euroa vuonna 2023 ja 26,9 miljoonaa euroa vuonna 2024. Määrärahan lisäys muodostuisi oppimateriaalien ja tietokoneiden hankintaan liittyvistä kustannuksista, opintojen keskeyttämisuhan alla olevien oppivelvollisten lisäohjauksesta ja tutkinnon suorittaneiden jälkiohjausvelvoitteesta, nivelvaiheen koulutuksen lisäohjauksesta sekä oppivelvollisuuteen liittyvästä matka- ja majoituskorvauksesta.

Ylioppilastutkimaksujen poistamisen vuoksi lisättäisiin momentille 29.01.03 (Opetushallituksen yhteydessä toimivien viranomaisten toimintamenot) *ylioppilastutkintolautakunnan* kanslian toimintamenojen maksamiseen kehyskaudella 2021—2024 yhteensä 5,5 miljoonaa euroa, josta 0,1 miljoonaa euroa vuonna 2022, 2,2 miljoonaa euroa vuonna 2023 ja 5,5 miljoonaa euroa vuonna 2024. Ylioppilastutkinnon koemaksujen poistaminen koskisi lukio-opinnot syksyllä 2021 aloittavia opiskelijoita, jotka eivät vielä vuonna 2021 osallistuisi ylioppilaskirjoituk-

siin. Vuonna 2022 heistä pieni joukko saattaisi suorittaa ylioppilastutkinnon kokeita, mutta pääsääntöisesti nämä opiskelijat suorittaisivat maksuttomia ylioppilastutkinnon kokeita vasta vuonna 2023. Ensimmäinen maksuttomiin ylioppilastutkinnon kokeisiin oikeutettu ikäluokka suorittaisi ylioppilastutkinnon keväällä 2024.

Kuntien peruspalvelujen valtionosuusmomentin 28.90.30 (Valtionosuus kunnille peruspalvelujen järjestämiseen) lisämäärärahararve kehyskaudella 2021—2024 olisi yhteensä 9,2 miljoonaa euroa, josta 5,9 miljoonaa euroa vuonna 2021, 8,2 miljoonaa euroa vuonna 2022, 8,8 miljoonaa euroa vuonna 2023 ja 9,2 miljoonaa euroa vuonna 2024. Määrärahalisäys koostuisi perusopetuslakiin ehdotetusta tehostetusta opinto-ohjauksesta, perusopetuksen päättämisen jälkeen vaille opiskelupaikkaa jääneiden lisäohjauksesta, nivelvaiheen koulutuksen lisäohjauksesta sekä oppivelvollisuuslaissa asuinkunnalle säädettävistä velvoitteista.

Esityksessä ehdotetaan myös oppilas- ja opiskeluhoitolain mukaisten palveluiden laajentamista kansanopistojen oppivelvollisille suunnatun koulutuksen opiskelijoille sekä oppivelvollisille, jotka suorittavat oppivelvollisuuttaan aikuisille tarkoitettussa lukiokoulutuksessa tai ammattitutkintokoulutuksessa. Tämä kasvattaisi opiskeluhoollon palveluihin oikeutettujen opiskelijoiden määrää yhteensä noin 1 000 opiskelijalla. Tästä aiheutuva kustannuslisäys otettaisiin huomioon osana opiskeluhoollon psykologi- ja kuraattorimitoituksesta annettavaa hallituksen esitystä.

Oppimateriaaleista, tietokoneista ja opiskelutarvikkeista arvioidaan aiheutuvan kustannuksia vuositasolla yhteensä noin 54,5 miljoonaa euroa lukiokoulutuksessa ja noin 18,3 miljoonaa euroa ammatillisessa koulutuksessa. Laskelmissa maksuttomaan koulutukseen oikeutettujen opiskelijoiden kokonaismääräksi vuositasolla on arvioitu noin 176 000, joista lukiokoulutuksessa opiskelijoiden osuus 56 prosenttia.

Oppimateriaalien kustannukset lukion osalta perustuvat keskiarvoon Suomen Lukiolaisten Liiton, Suomen Kustannusyhdistysten ja Opetushallituksen kustannusseurannan tiedoista. Opiskelijakohtaisten oppimateriaali- ja opiskelutarvikekustannusten arvioidaan olevan lukion oppimäärän suorittamisen aikana noin 1 350 euroa opiskelijaa kohti. Ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden oppimateriaalikustannukset perustuvat Opetushallituksen ja FCG:n syksyllä 2019 tekemään selvitykseen, jonka mukaan opiskelijan itse maksamat oppimateriaali- ja opiskelutarvikekustannukset olivat keskimäärin noin 400 euroa. Tietokoneen hankintahinnaksi on arvioitu Kuntahankinnan perushinnan mukaisesti 400 euroa. Tietokoneiden osalta laskelmissa on otettu huomioon keskitetystä hankinnasta saatavat volyymissäästöt sekä arvioitu neljän vuoden takuun perusteella yhden tietokoneen käyttöiän olevan keskimäärin hieman tutkinnon suoritusaikaa pidempi. Laskelmissa ei ole otettu huomioon koulutuksen järjestäjillä jo nykyisin olemassa olevien tietokoneiden määrää.

Lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen järjestäjille ehdotettavaan lisämäärärahaan sisältyisi yhteensä myös noin 4 miljoonaa euroa tietokonekannan ylläpidosta aiheutuviin lisäkustannuksiin sekä noin 2 miljoonaa euroa oppivelvollisten opiskelijoiden opetukseen liittyvistä opintoretkestä aiheutuviin kustannuksiin.

Valmentavan koulutuksen erityisen tuen antaminen olisi uusi tehtävä lukiokoulutuksen järjestäjälle. Sen kustannusarvio on vuositasolla noin 140 000 euroa ja kustannuksia aiheutuisi vuodesta 2022 lukien. Laskelmassa lukiokoulutuksen järjestäjän järjestämän valmentavan koulutuksen opiskelijamäärän on arvioitu olevan 700 opiskelijaa, joista 10 prosenttia olisi oikeutettuja erityiseen tukeen.

Oppivelvollisuuslaissa ehdotettujen pitkän koulumatkan majoitus- ja matkakorvausten kustannusarvio on yhteensä noin 1,5 miljoonaa euroa. Vuosittain majoituskorvaukseen on arvioitu olevan oikeutettuja noin 400 oppivelvollista ja matkakorvaukseen noin 800 oppivelvollista. Oppisopimuskoulutuksen matkakorvauksen rajan alentaminen viiteen kilometriin aiheuttaisi arviolta 100 000 euron lisäkustannuksen.

Esityksessä ehdotetaan opetuksen ja koulutuksen järjestäjien ohjausvelvoitteiden laajentamista. Ohjausvelvoitteiden laajentamisen kustannusarvioissa on arvioitu yhden ohjaustunnin hinnaksi 32 euroa, mikä vastaisi opinto-ohjaajan keskimääräistä palkkaa sivukuluineen.

Perusopetuslakiin ehdotettua tehostettua opinto-ohjausta tarvitsisi arvioiden mukaan noin 1/6 ikäluokasta eli noin 10 000 oppilasta vuosittain. Lisäohjauksen tarpeen arvioidaan olevan keskimäärin 10 tuntia oppilasta kohden. Tästä aiheutuva kustannus olisi vuositasolla noin 3,2 miljoonaa euroa.

Vuoden 2019 yhteishaussa jätti hakematta noin 1 800 perusopetuksen samana vuonna päättänyttä ja hakijoista ilman opiskelupaikkaa jäin noin 1 350 perusopetuksen samana vuonna päättänyttä. Näistä osa hakeutuu muuhun kuin yhteishaussa mukana olevaan koulutukseen. Arvion mukaan vuosittain noin 2 000 perusopetuksen päättävää nuorta olisi yhteishaun päättymisen jälkeen vailla opiskelupaikkaa ja tarvitsisi oppivelvollisuuslaissa säädettävää ohjausta opiskelupaikan hakemiseen kesäkuukausien aikana. Lisäohjauksen tarpeen arvioidaan olevan keskimäärin 40 tuntia oppilasta kohden. Tästä aiheutuva kustannus olisi vuositasolla noin 2,6 miljoonaa euroa.

Keskeyttämisuhan alaisille lukiokoulutuksessa tai ammatillisessa koulutuksessa opiskeleville oppivelvollisille annettavan lisäohjauksen kustannus olisi vuositasolla noin 4,3 miljoonaa euroa. Laskelmissa on arvioitu, että ammatillisessa koulutuksessa keskeyttämisuhan alla olisi vuosittain noin 2 600 oppivelvollista ja lukiokoulutuksessa noin 800 oppivelvollista, jotka tarvitsisivat lisäohjausta. Lisäohjauksen tarpeen arvioidaan olevan keskimäärin 40 tuntia opiskelijaa kohden.

Oppivelvollisuuslaissa säädettäisiin myös perusopetuksen jälkeisen nivelvaiheen koulutuksia koskevasta ohjausvelvoitteesta, joka jatkuisi myös koulutuksen päättymisen jälkeen, jos oppivelvollinen ei olisi saanut jatko-opiskelupaikkaa. Tavoitteena on myös yleisesti vahvistaa jatko-opintoihin ohjausta nivelvaiheen koulutuksissa. Arvion mukaan erilaissa nivelvaiheen koulutuksissa opiskelisi yhteensä noin 4 000 opiskelijaa. Lisäohjauksen tarpeen arvioidaan olevan keskimäärin 10 tuntia opiskelijaa kohden. Tästä aiheutuva kustannus olisi vuositasolla noin 1,8 miljoonaa euroa.

Oppivelvollisten viimesijainen ohjaus- ja valvontavastuu olisi oppivelvollisen nuoren asuinkunnalla. Arvioiden mukaan asuinkunnan ohjausvastuulle tulisi vuosittain noin 700 vailla opiskelupaikkaa perusopetuksen päättämisen jälkeen olevaa ja noin 1 700 opintonsa keskeyttänyttä oppivelvollista. Ohjaustarpeen arvioidaan olevan keskimäärin 40 tuntia henkilöä kohden. Tästä aiheutuva kokonaislisäkustannus olisi vuositasolla noin 3,1 miljoonaa euroa.

Ammatillisesta koulutuksesta annettavaan lakiin lisättäisiin säännös koulutuksen järjestäjän velvollisuudesta antaa pyynnöstä ohjausta jatko-opintoihin ammatillisen perustutkinnon suorittaneelle, joka ei ole saanut jatko-opintopaikkaa. Tästä aiheutuva kustannuslisäys olisi arviolta 200 000 euroa. Vuonna 2018 korkeakoulujen yhteishaussa haki ammattikorkeakouluihin 7 803 sellaista hakijaa, jotka olivat suorittaneet ammatillisen tutkinnon tilastovuonna. Näistä koulutuspaikan sai 2 559. Vastaavasti yliopistoihin haki 1 653 ammatillisen tutkinnon tilastovuonna suorittanutta opiskelijaa, joista 321 sai opiskelupaikan. Yhteensä siis 6 586 hakenutta jäi ilman

opiskelupaikkaa korkeakoulussa. Laskelmassa on arvioitu, että ilman opiskelupaikkaa jääneistä hakijoista 50 prosenttia tarvitsisi keskimäärin kaksi tuntia jälkiohjausta.

Kansanopistojen järjestämän oppivelvollisille suunnatun maksuttoman koulutuksen määrällinen taso rajoitettaisiin enintään noin 650 vuosittaiseen opiskelijaan. Hallitusohjelman kirjauksen mukaisesti oppivelvollisuustehtävään liittyvien erilaisten koulutusmuotojen järjestäjille korvataan täysimääräisesti oppivelvollisuustehtävään liittyvät kustannukset ja maksuttomuuden periaatteiden mukaisesti näiltä oppivelvollisilta opiskelijoilta ei perittäisi opiskelijamaksuja. Vuonna 2020 kansanopistoissa, joissa on yli 100 alle 18-vuotiasta opiskelijaa, keskimääräinen opiskelijaviikkohinta on 353,57 euroa. Voimassa olevien säännösten mukaan valtionosuus on 57 prosenttia yksikköhinnasta, joten 100 prosentin valtionosuusrahoituksella lisäkustannus 34 opiskelijaviikon laajuudessa koulutuksessa on noin 5 169 euroa ja yhteensä vuositasolla 3,4 miljoonaa euroa.

Kansanopistojen rahoituksen osalta toimittaisiin samalla tavalla kuin nykyisin toimitaan maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen osalta. Valtion talousarviossa määrättäisiin kokonaisuusmääräraha, joka olisi käytössä oppivelvollisten suorittamien kansanopistojen pitkien linjojen koulutuksen valtionosuuden korottamiseen 57 prosentista 100 prosenttiin. Yksittäisille kansanopistoille lisärahoituksen jako perustuisi kansanopiston edellisen kokonaisen kalenterivuoden tilastotiedoissa olevaan tähän kohderyhmään kuuluvien opiskelijoiden määrään. Rahoitusmallissa ei rajattaisi niiden kansanopistojen määrää, jotka voisivat järjestää kyseistä koulutusta. Jos koulusta järjestettäisiin enemmän kuin mihin talousarviossa oleva määräraha riittää, laskisi se koulutukseen myönnettävän rahoituksen tasoa kaikilta ylläpitäjiltä.

Koulumatkatuen momentin 29.70.59 lisämäärärahatarve kehyskaudella 2021—2024 olisi yhteensä 35,1 miljoonaa euroa, josta 5,9 miljoonaa euroa vuonna 2021, 17,6 miljoonaa euroa vuonna 2022, 29,3 miljoonaa euroa vuonna 2023 ja 35,1 miljoonaa euroa vuonna 2024. Koulumatkatuen omavastuuosuuden poistaminen kaikilta oppivelvollisuuslain mukaiseen maksuttomaan koulutukseen oikeutetuilta opiskelijoilta lisäisi määrärahatarvetta noin 10,3 miljoonaa euroa. Laskelmassa on arvioitu omavastuuosuuden poiston koskevan vuositasolla noin 24 000 laskennallista tuen saajaa, joiden on arvioitu saavan koulumatkatukea 10 kuukaudelta vuodessa. Lukuvuonna 2018—2019 koulumatkatukea sai noin 38 000 alle 21-vuotiasta opiskelijaa ja vuodessa käytettiin keskimäärin kuusi tukikuukautta.

Koulumatkatuen kilometrirajan laskeminen 10 kilometristä viiteen kilometriin lisäisi määrärahatarvetta noin 17,7 miljoonaa euroa. Maksuttomuuden piiriin tulisi vuositasolla noin 190 000 ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen opiskelijaa, joista noin 110 000 asuu muualla kuin Helsingin seudun liikenteen (HSL) lippualueella ja noin 38 000 on jo nyt oikeutettuja koulumatkatukeen. Laskelmassa on arvioitu, että 30 prosenttia nykyisin koulumatkatuen ulkopuolelle jäävistä muualla kuin HSL-alueella asuvista opiskelijoista tulisi koulumatkan pituuden perusteella oikeutetuiksi koulumatkatukeen eli saajamäärä lisääntyisi noin 32 000:lla tuen saajalla. Keskimääräiseksi koulumatkatuen määräksi on arvioitu 83 euroa kuukaudessa. Kansaneläkelaitokselta saatujen tietojen mukaan 10—15 kilometrin koulumatkoilla tuen saajista 30 prosenttia käyttää Matkahuoltoa tai muuta joukkoliikennettä, 23 prosenttia seutuliikennettä, 21 prosenttia koulukuljetusta ja 27 prosenttia omaa matkustustapaa. Kuukausittainen koulumatkatuen määrä on laskettu edellä kerrotun jakauman perusteella painotettuna keskiarvona siten, että Matkahuollon, koulukuljetuksen ja muun joukkoliikenteen matkakustannuksiksi on arvioitu 102 euroa kuukaudessa koulumatkakustannusten laskentaperusteista annetun opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksen (465/2019) mukaisesti ja seutuliikenteen matkakustannuksiksi 55 euroa kuukaudessa Waltti-lippujärjestelmään kuuluvien joukkoliikenteen järjestäjien opiskelijoille ja lapsille myytävien lipputuotteiden hintojen perusteella. Oman matkustustavan matkakustannukseksi 72

euroa kuukaudessa ottaen huomioon, että oman matkustustavan tuki on 70 prosenttia opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksen mukaisesti määräytyvästä tuesta.

HSL-alueella opiskelee noin 50 000 alle 21-vuotiasta lukiokoulutuksen tai ammatillisen koulutuksen opiskelijaa. Laskelmassa on arvioitu, että HSL-alueella asuvista opiskelijoista 90 prosenttia myös asuisi HSL-alueella ja voisi siis käyttää koulumatkoihinsa HSL:n lipputuotteita. Lisäksi on arvioitu, että HSL-alueella asuvista ja opiskelevista 70 prosentilla koulumatkan pituus olisi vähintään viisi kilometriä eli he olisivat oikeutettuja maksuttomiin koulumatkoihin. Matkalipun keskimääräisen hinnan on arvioitu olevan 34 euroa kuukaudessa. HSL-alueen opiskelijoista aiheutuva lisämäärärahan tarve olisi noin 7,1 miljoonaa euroa.

Oppimateriaalilisan poistamisen kustannussäästöksi on arvioitu syksyn 2019 toteutuneiden tietojen perusteella 11,1 miljoonaa euroa. Syksyn 2019 aikana oppimateriaalilisää sai yhteensä noin 33 700 opiskelijaa. Laskelmassa oppimateriaalilisää on arvioitu maksettavan keskimäärin 7 tukikuukaudelta vuodessa.

Esityksessä ehdotetaan erälle uusille opiskelijaryhmille oikeutta opintotukeen ja koulumatkatukeen. Tarkoituksena on, että kaikki oppivelvolliset ja maksuttomaan koulutukseen oikeutetut olisivat oikeutettuja opintojensa aikana myös opintotukeen ja koulumatkatukeen. Uusista tuensaajista aiheutuvat kustannukset voitaisiin kattaa opintotuen ja koulumatkatuen nykyisten määrärahojen puitteissa.

Työttömyysetuuden myöntämisen alaikärajan korottamisella on työttömyysetuusmenoja alentava vaikutus. Vuonna 2019 työttömyysetuutta sai 1 386 alle 18-vuotiasta henkilöä. Neljälle henkilölle maksettiin peruspäivärahaa ja 1 383 henkilölle maksettiin työmarkkinatukea. Saman henkilön on mahdollista saada vuoden aikana ensin työmarkkinatukea ja työssäoloehdon täytettyään peruspäivärahaa. Ansiopäivärahaa ei maksettu yhdellekään alle 18-vuotiaalle henkilölle. Yhteensä etuuksia maksettiin näille henkilöille 4 532 156 euroa. Odotetun työttömyyden kasvun myötä vastaava etuusmeno vuonna 2022 olisi arviolta noin 5 500 000 euroa. Toisen asteen tutkinnon suorittaminen alle 18-vuotiaana on melko harvinaista, joten ehdotettu työttömyysetuuden myöntämisen ikärajamuutos tarkoittaisi käytännössä sitä, että jatkossa vain harvoissa tapauksissa henkilö täyttäisi 17-vuotiaana oppivelvollisuuden ja voisi saada työttömyysetuutta. Koska työmarkkinatuki rahoitetaan työttömyyden alkuvaiheessa kokonaan valtion varoista, kohdistuu menövähennys täysimääräisesti valtiolle.

Työttömyysvakuutusmaksuvelvollisuuden alkamisiän korottaminen 17 vuodesta 18 vuoteen pienentää työttömyysvakuutusmaksukertymää, koska jatkossa 17-vuotiaana tehdystä työstä ei maksettaisi työttömyysvakuutusmaksuja. Vuonna 2019 työttömyysvakuutusmaksun alaista palkkaa sai 62 144 alle 18-vuotiasta henkilöä. Työttömyysvakuutusmaksuja kertyi näistä henkilöistä maksetuista maksuista noin 2 300 000 euroa. Työttömyysvakuutusmaksukertymä pieneni vuonna 2022 arviolta noin miljoonalla eurolla ja vuodesta 2023 eteenpäin vaikutus tulisi täysimääräisenä. Työttömyysvakuutusmaksukertymä on riippuvaista muun muassa työllisyys- ja palkkakehityksestä sekä työttömyysvakuutusmaksun tasosta.

Vaikutukset kansantalouteen

Oppivelvollisuuden kansantaloudelliset vaikutukset ovat vaikeasti arvioitavissa, koska ne riippuvat hyvin monesta tekijästä. Yhtäältä inhimillinen pääoma on keskeinen pitkän aikavälin taloudellisen kasvun tekijä, toisaalta tarkempiin arvioihin koulutuksen ja osaamisen kasvuvaiku-

tuksista liittyy suurta epävarmuutta. Yleisesti voidaan kuitenkin arvioida, että oppivelvollisuus-
iän pidentäminen parantaisi nuorten työllisyys- ja tulokehitystä tulevaisuudessa. Julkisen talou-
den näkökulmasta tämä tarkoittaisi korkeampia verotuloja ja alempia sosiaaliturvamenoja.

Koulutuksen vaikutus taloudelliseen kasvuun on riippunut voimakkaasti käytetystä mallista. Pe-
rinteisessä kasvulaskennassa inhimillisen pääoman vaikutuksella on ollut hyvin vähäinen mer-
kitys taloudelliselle kasvulle, empiirisissä regressiokasvumalleissa koulutuksella on ollut mer-
kittävä suora vaikutus taloudelliseen kasvuun, ja endogeenisissä kasvumalleissa koulutus on
vaikuttanut kasvuun sekä suoraan että epäsuorasti. Useissa malleissa koulutustasoa merkittä-
vämpi taloudellista kasvua selittävä tekijä on ollut koulutustason nousu. Muodollisen koulutuk-
sen vaikeasti identifioitava vaikutus taloudelliseen kasvuun on ollut merkittävä tutkimuson-
gelma, koska koulutuksen yksilöllisten taloudellisten vaikutusten on toistuvasti osoitettu olevan
sekä merkittäviä että suurelta osin kausaalisia.

Koulutuksen ja osaamisen kasvuvaiikutusten tarkastelua on vaikeuttanut aineistojen puute. Pe-
rinteisesti kasvumalleissa inhimillistä pääomaa on mitattu muodollisen koulutuksen tasolla,
mutta viime vuosina tutkimuksessa on yleistynyt myös oppimistulosvertailujen käyttö niin sa-
nottuna suorana inhimillisen pääoman mittarina. Hanushekin ja Wössmannin (2015) tulosten
perusteella matematiikan ja luonnontieteiden osaamisen nousu 25 PISA-pisteellä tarkoittaisi
pitkän aikavälin kasvun kiihtymistä Suomessa noin 0,49 prosentilla vuodessa. Jos oppivelvolli-
suus uudistuksen oletetaan vaikuttavan 10 prosenttiin ikäluokasta ja heidän koulutuksensa ole-
tetaan pidentyvän 1,5 vuodella, tarkoittaisi uudistus noin 10 prosentin ikäluokasta parantavan
osaamistaan noin 45 PISA-pisteellä (vuoden oppimisen ollessa noin 30 pistettä). Tällöin koko
ikäluokan tasolla tuloksia nostava vaikutus olisi noin 4,5 PISA-pistettä ja talouskasvua nopeut-
tava vaikutus noin 0,09 prosenttia vuodessa.

Empiiristen arvioiden koulutuksen kokonaiskansantaloudellisista vaikutuksista ollessa hyvin
epävarmoja on oppivelvollisuuden pidentämisessä syytä tarkastella uudistuksen fiskaalisia vai-
kutuksia. Suoraan oppivelvollisuuden yhden vuoden pidentämisen fiskaalisia vaikutuksia on
arvioitu hyvin varovaisilla oletuksilla Talouspolitiikan arviointineuvoston raportissa (2018) ole-
tetaan uudistuksen vaikuttavan 3 000 nuoreen, mutta noin 10 000 nuoren jäädessä ilman perus-
asteen jälkeistä tutkintoa jokaista syntymäikäluokkaa kohti, voi vaikutus olla huomattavasti ar-
vioitua merkittävämpi. Uudistus vahvistaisi pitkällä aikavälillä julkisen talouden tasapainoa
myös hyvin varovaisilla oletuksilla. Se, että oppivelvollisuuden laajentamisella tehtävä osaa-
misinvestointi vahvistaisi pitkällä aikavälillä julkisen talouden tasapainoa, vähentäisi olennai-
sesti uudistukseen liittyviä riskejä.

Talouspolitiikan arviointineuvoston raportissa tehtyjen laskelmien ja oletusten mukaan oppivel-
vollisuusikä nosto 18 ikävuoteen synnyttäisi pitkällä aikavälillä noin 140 miljoonan euron fis-
kaalisen hyödyn, vaikka lyhyellä aikavälillä uudistus olisi julkista tasapainoa heikentävä. Ra-
portissa todetaan, että vaikka esitetty arvio fiskaalisista hyödyistä on epävarma, vaikuttaa kui-
tenkin todennäköiseltä, että oppivelvollisuusikä nostaminen olisi pidemmällä aikavälillä fiskaa-
lisesti neutraali, vaikka samalla tehtäisiin mittaviakin panostuksia esimerkiksi opinto-ohjauk-
seen ja erityisopetukseen. Raportissa korotetaan, että kyse on kuitenkin pitkän aikavälin inves-
toinnista, ja vielä 15 vuotta oppivelvollisuusikä nostamisen jälkeenkin fiskaalinen hyöty olisi
alle 60 miljoonaa euroa. Edellä esitetyt arviot perustuvat arviointineuvoston raportissa käytet-
tyihin lähtökohtaolettamiin. Laskelmassa oletetaan, että uudistus koskettaisi 3 000 nuorta, jotka
jäävät nykyjärjestelmässä koulutuksen ulkopuolelle ensimmäisenä tai toisena peruskoulun päät-
tymisen jälkeisenä vuotena. Verotulojen kasvu on arvioitu sen kautta, että toiselle asteelle osal-
listuminen 16–17-vuotiaana lisäisi vuosiansioita keskimäärin 3 000 eurolla. Sosiaaliturvame-
nojen vähenemä on arvioitu oletuksella, että työn ulkopuolella henkilö saa työttömyysetuutta ja
mahdollisesti yleistä asumistukea ja perustoimeentulotukea.

Koulutus ja osaaminen tuottavat positiivisia vaikutuksia myös ihmisten muulle kuin taloudelliselle hyvinvoinnille. On todennäköistä, että tutkintojen suorittaminen vaikuttaisi monien nyt kustannuksia aiheuttavien korjaavien palveluiden tarpeeseen. Tällaisia palveluita ovat esimerkiksi etsivä nuorisotyö, nuorisotakuu, työvoimakoulutus ja nuorten aikuisten osaamisohjelman kaltaiset koulutussatsaukset. Lisäksi yleinen hyvinvoinnin parantuminen todennäköisesti alentaisi sosiaali- ja terveyspalveluiden menoja.

Yhteenvetona voidaan todeta, että oppivelvollisuuden pidentämisellä on julkiseen talouteen monia vaikutuksia. Lyhyemmällä aikavälillä välittömistä taloudellisista vaikutuksista keskeisimpiä ovat koulutuksen järjestäjien uusista velvoitteista aiheutuvat julkiset menojen lisäykset. Välilliset vaikutukset ovat laaja-alaisempia ja vaikuttavat pidemmällä aikavälillä. Niistä keskeisimpiä ovat korkeamman tutkinnon suorittamisasteen myönteinen vaikutus työllisyysasteeseen ja verotuloihin sekä työelämän ulkopuolelle jäävän pienemmän osuuden vähentävä vaikutus työttömyys- ja sosiaaliturvamenoihin. Yleisen koulutustason nousu luo uusia innovaatioita ja korkean teknologian ja osaamistason työpaikkoja, joka osaltaan parantaa tuotannon rakennetta ja väestön työllisyysasemaa.

4.2.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Vaikutukset perusopetuksen järjestäjien toimintaan

Esitys tuo perusopetuksen järjestäjille uusia velvoitteita sekä perusopetuksen aikana että perusopetuksen lukuvuoden päättymisen ja oppilaitokseen hyväksymisen välisenä aikana. Esityksellä vahvistettaisiin perusopetuksen järjestäjien edellytyksiä kehittää ja toimeenpanna perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaista oppilaanohjauksen eriyttämistä vastaamaan nykyistä paremmin oppilaan henkilökohtaisiin tarpeisiin. Perusopetuksen järjestäjän tulisi antaa oppilaalle oppilaanohjauksen lisäksi tehostettua henkilökohtaista oppilaanohjausta sekä laatia henkilökohtainen jatko-opintosuunnitelma, jos oppilaalla on havaittu perusopetuksen jälkeisiin jatko-opintoihin hakeutumiseen liittyvä tuen tarve. Uudella tehostetun henkilökohtaisen ohjauksen järjestelyllä on tarkoitus tavoittaa vuosittain noin 10 000 perusopetuksen 8–9 vuosiluokan oppilasta.

Mahdollisuus tarjota tehostettua henkilökohtaista oppilaanohjausta sitä tarvitseville oppilaille parantaisi perusopetuksen järjestäjän edellytyksiä ja voimavaroja ohjata perusopetuksen oppilaita jatko-opintoihin. Se myös vahvistaisi perusopetuksen järjestäjien edellytyksiä ehkäistä koulutuksen keskeyttämistä jatko-opintojen aikana sekä perusopetuksen päättymisen ja jatko-opintojen alkamisen välisenä aikana. Tehostettu henkilökohtainen ohjaus vahvistaisi perusopetuksen järjestäjien ohjaukskäytäntöjä valtakunnallisesti sekä parantaisi oppilaan tarpeisiin sovelletun henkilökohtaisen oppilaanohjauksen valtakunnallista saavutettavuutta ja tätä kautta myös vahvistaisi ohjaukskäytäntöjen yhdenvertaisuutta. Uudistuksen myötä vahvistettaisiin perusopetuksen järjestäjien edellytyksiä vahvistaa opetussuunnitelman perusteissa edellytettyä ohjauksen systemaattisuutta ja jatkumoa. Lisäksi uudistuksen kautta vahvistuvat resurssit parantaisivat perusopetuksen järjestäjien mahdollisuuksia hyödyntää moniammatillista yhteistyötä perusopetuksen aikaisen oppilaanohjauksen tukena. Uudistuksen myötä perusopetuksen aikana annettavan oppilaanohjauksen asema osana laajempaa jatkuvan oppimisen ja elinikäisen ohjauksen kokonaisuutta selkeytyisi ja vahvistuisi. Perusopetuksen järjestäjällä olisi uudistuksen myötä myös aiempaa paremmat mahdollisuudet huomioida Karvin arvioinnissa (2020) esille nousseet oppilasryhmät, joiden osalta henkilökohtaisen ohjaus on ollut riittämätöntä.

Esityksessä säädettäisiin uudesta perusopetuksen järjestäjän velvoitteesta ohjata ja valvoa oppivelvollisen hakeutumiselvöllisyyden toteutumista. Käytännössä tämä edellyttäisi perusopetuksen järjestäjiltä ohjaus- ja valvontatehtävien järjestämistä ja resursointia siten, että laissa määritetyt menettelyt valvonnasta täyttyvät. Uudistus lisäisi erityisesti perusopetuksen oppilaanohjaajien hallinnollisia ja oppilaanohjaukseen liittyviä tehtäviä lukuvuoden päättymisen ja jatko-opintojen aloittamisen välisenä aikana. Lisäksi uudistus lisäisi jossakin määrin perusopetuksen järjestäjien hallinnollisia tehtäviä. Perusopetuksen järjestäjillä olisi perusopetuksen opetuksen suorittamisen päättävien oppilaiden osalta ohjaus- ja valvontavastuu siitä, että oppivelvolliset aloittaisivat perusopetuksen jälkeisessä koulutuksessa. Esityksellä vahvistettaisiin myös perusopetuksen järjestäjän edellytyksiä toteuttaa perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaista oppilaanohjausta myös perusopetuksen lukuvuoden päättymisen ja jatko-opintojen aloittamisen välisenä aikana.

Perusopetuksen lisäopetus esitetään yhdistettäväksi tutkintokoulutuksen valmentavaan koulutukseen. Tutkintokoulutuksen valmentava koulutus vastaisi melko pitkälti nykyistä perusopetuksen lisäopetuksen järjestämistä. Perusopetuksen järjestäjien tulisi kuitenkin ottaa käyttöön uudet valmentavan koulutuksen perusteet. Lisäksi perusopetuksen järjestäjän tulisi luoda toimivat yhteistyömallit alueen muiden koulutuksen järjestäjien kanssa esimerkiksi tiettyjen koulutuksen osien järjestämiseksi. Nivelvaiheen uudistuksella on pyritty mahdollistamaan koulutuksen järjestäjien keskinäinen yhteistyö ja koulutuksen hankinta toiselta koulutuksen järjestäjältä. Nivelvaiheen uudistus mahdollistaisi paikallisesti ja alueellisesti tutkintokoulutuksen valmentavan koulutuksen järjestämiseen liittyvien yhteistyökäytäntöjen rakentamisen alueen toisen asteen koulutuksen järjestäjien kanssa.

Kunnat voisivat edelleen järjestää tutkintokoulutukseen valmentavaa koulutusta omalla päätöksellään, kuten nykyisin perusopetuksen lisäopetusta. Jos yksityiselle perusopetuksen järjestäjälle on lain voimassa olleiden säännösten nojalla myönnetty perusopetuslain 7 tai 8 §:ssä tarkoitettu perusopetuksen lisäopetuksen järjestämislupa, järjestäjä saisi lakiin ehdotetun siirtymäsäännöksen mukaisesti tämän järjestämisluvan perusteella järjestää tutkintokoulutukseen valmentavaa koulutusta 31.7.2025 saakka. Siirtymäajan jälkeen opetuksen järjestäjän tulisi hakea järjestämislupaa tutkintokoulutuksen valmentavan koulutuksen järjestämiseen.

Vaikutukset lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen järjestäjien toimintaan

Oppivelvollisuuslaissa säädetyt ohjaus- ja valvontavelvoitteet eivät aiheuttaisi merkittäviä vaikutuksia lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen järjestäjille, koska koulutuksen järjestäjillä on jo nykyisin velvollisuus ohjata keskeyttämisaarassa olevia opiskelijoita. Ohjaustyötä tekisivät erityisesti opinto-ohjaajat ja ryhmänohjaajat, mutta jossakin määrin myös muu opetushenkilöstö. Karvin arviointiraportissakin (2020) esiin nostetun ”kaikki ohjaavat” -periaatteen mukaisesti. Esityksellä kuitenkin vahvistettaisiin lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen järjestäjien resursseja antaa opinto-ohjausta sekä muuta ohjausta ja tukea erityisesti keskeyttämisaarassa oleville oppivelvollisuusikäisille opiskelijoille.

Oppivelvollisuuslain mukaisen opiskelupaikan osoittamismenettelyn kautta koulutuksen järjestäjille voitaisiin osoittaa opiskelijoita, jotka eivät ole itse hakeutuneet kyseisen koulutuksen järjestäjän opiskelijoiksi. Arvioiden mukaan osoitettavia oppivelvollisia olisi vuosittain muutama sata, joten yhdelle koulutuksen järjestäjälle osoitettavien oppivelvollisten määrän ei arvioida olevan kovin merkittävä. Osoitettavat opiskelijat tulevat tarvitsemaan keskimääräistä enemmän lähiopetusta, opintojen ohjausta ja muita tukitoimia opintojensa aikana.

Oppivelvollisuuden laajentamisen myötä toisen asteen koulutuksen piiriin arvioidaan tulevan vuosittain noin 700 sellaista nuorta, jotka muutoin jäisivät toisen asteen koulutuksen ulkopuolelle perusopetuksen jälkeen. Vuosittain lisäksi noin 4 000 oppivelvollisikäistä opiskelijaa keskeyttää aloittamansa toisen asteen opinnot, ja tämän ryhmän arvioitaisiin valtaosin jatkavan opintojaan oppivelvollisuuden laajentamisen myötä. Osa näistä opiskelijoista voisi jatkaa opintojaan vain oppivelvollisuuden päättymiseen asti, mutta merkittävä osa jatkaisi opintojaan tutkinnon suorittamiseen saakka. Toisen asteen nykyisen koulutustarjonnan arvioidaan riittävän tälle kasvavalle opiskelijamäärälle, sillä opiskelijoiden arvioidaan jakaantuvan maantieteellisesti ja koulutusaloittain tasaisesti siten, että he voisivat sijoittua esimerkiksi nykyisiin opetusryhmiin. Suurin osa uusista opiskelijoista sijoittuisi ammatilliseen koulutukseen, jossa nykyisin kaikki koulutuksen järjestäjät eivät järjestä suoritepäätoksensä mukaista enimmäismäärää koulutusta. On myös huomattava, että nykytilanteessa osa perusopetuksen jälkeen toisen asteen koulutuksen ulkopuolelle jäävistä tai koulutuksen keskeyttävistä nuorista tulee suorittamaan toisen asteen tutkinnon myöhemmin aikuisiällä. Oppivelvollisuuden laajentaminen tulisikin vähentämään aikuisopiskelijoiden määrää niiden osalta, jotka oppivelvollisuuden laajentamisen myötä suorittaisivat toisen asteen tutkinnon jo heti perusopetuksen päätteeksi.

Toisen asteen maksuttoman koulutuksen uudistus tuo ammatillisen koulutuksen opiskelijoiksi erilaisessa oikeusasemassa olevia opiskelijoita. Koulutuksen järjestäjien tulisi lain mukaan tarjota maksuttomat materiaalit siihen oikeutetuille opiskelijoille, mutta harkintansa mukaan koulutuksen järjestäjät voisivat tarjota maksutonta materiaalia ja esimerkiksi kirjastopalveluita myös yli 20-vuotiaille opiskelijoille. Ammatillisen koulutuksen käytännön järjestämisessä voi tietyissä tilanteissa olla hankalaa rajata maksuttomien materiaalien käyttö vain siihen oikeutetuille opiskelijoille, jos esimerkiksi samassa opetusryhmässä opiskelee maksuttomaan koulutukseen oikeutettuja ja yli 20-vuotiaita. Materiaalien tarjoamista muille kuin siihen lain mukaan oikeutetuille opiskelijoille ei kuitenkaan otettaisi huomioon rahoituksen myöntämisessä.

Toisen asteen maksuttomuus aiheuttaisi koulutuksen järjestäjille hallinnollisia velvoitteita. Koulutuksen järjestäjien tulisi aloittavan opiskelijan osalta selvittää, onko opiskelija oikeutettu maksuttomaan koulutukseen vain ei. Lähtökohtaisesti kaikki opiskelijat olisivat oikeutettuja maksuttomaan koulutukseen sen kalenterivuoden loppuun asti, jona he täyttävät 20 vuotta. Eriytisesti muiden kuin suoraan perusopetuksesta tulevien opiskelijoiden osalta olisi tarpeellista selvittää, onko opiskelija jo aiemmin suorittanut toisen asteen tutkinnon ja onko opiskelija mahdollisesti keskeyttänyt aiemmin harjoittamansa opinnot väliaikaisesti siten, että keskeytysjakso pidentäisi maksuttomuuteen oikeuttavaa aikaa. Nämä tiedot lähtökohtaisesti saataisiin Koski-tietovarannosta. Koulutuksen järjestäjän tehtävänä olisi myös opiskelijan hakemuksesta tehdä maksuttomuuden pidentämistä koskevia päätöksiä. Lisäksi koulutuksen järjestäjän tulisi tallentaa Koski-tietovarantoon oppivelvollisuutta ja maksuttomuutta koskevia tietoja.

Lukiokoulutuksen järjestäjät vastaavat ylioppilastutkimaksujen perimisestä kokeisiin osallistuvilta opiskelijoilta. Jatkossa osa suoritettavista kokeista olisi maksuttomia, mikä vähentäisi maksujen perimiseen liittyvää hallinnollista työtä. Toisaalta lukiokoulutuksen järjestäjän tulisi jatkossa pystyä seuraamaan, montako maksutonta koetta kukin opiskelija on jo suorittanut. Koulutuksen järjestäjän tulisi ylioppilastutkinnon kokeen ilmoittautumistietojen yhteydessä ilmoittaa myös tiedot maksuttomasti suoritettavista kokeista ylioppilastutkintorekisteriin. Koulutuksen järjestäjien mahdollisuutta tarkastella ylioppilastutkintorekisteriin tallennettavia tietoja tulisi laajentaa, jotta koulutuksen järjestäjät voisivat seurata maksuttomasti suoritettujen kokeiden lukumäärää. Tietojen tulisi olla myös toisen koulutuksen järjestäjän saatavilla, jos opiskelija vaihtaa oppilaitosta lukiokoulutuksen aikana. Olisi myös tärkeää, että opiskelija itse voisi seurata maksuttomasti suoritettujen kokeiden lukumäärää Opintopolku-palvelun kautta.

Nivelvaiheen koulutuksen uudistaminen merkitsisi muutoksia nykyisten valmistavien ja valmentavien koulutusten järjestämiseen. Tutkintokoulutukseen valmentava koulutus vastaisi melko pitkälti nykyistä ammatilliseen koulutukseen valmentavaa koulutusta, joten nivelvaiheen uudistuksen ei arvioida aiheuttavan merkittäviä muutoksia ammatillisen koulutuksen järjestäjille. Ehdotuksen mukaan nykyiset ammatilliseen koulutukseen valmentavaa koulutusta järjestävät koulutuksen järjestäjät saisivat järjestää tutkintokoulutukseen valmentavaa koulutusta nykyisen voimassa olevan valmentavan koulutuksen järjestämislupansa perusteella, joten uuteen koulutukseen siirtyminen ei edellyttäisi järjestämisluvan suhteen toimenpiteitä koulutuksen järjestäjältä. Jos koulutuksen järjestäjä ei haluaisi jatkossa järjestää uutta valmentavaa koulutusta, se voisi hakea muutosta järjestämislupaansa tältä osin.

Lukiokoulutukseen valmistava koulutus on nykyisin suunnattu vain maahanmuuttajataustaisille opiskelijoille. Jatkossa lukiokoulutuksen järjestäjät voisivat järjestää tutkintokoulutukseen valmentavaa koulutusta, joka on tarkoitettu kaikille opiskeluvalmiuksien ja jatko-opintosuunnitelmien vahvistamista tarvitseville opiskelijoille. Ehdotettu muutos todennäköisesti lisäisi lukiokoulutuksen järjestäjien valmentavan koulutuksen opiskelijamääriä. Lukiokoulutuksen valmentavan koulutuksen järjestämiseen ei ole nykyisin tarvinnut hakea erillistä järjestämislupaa, mutta esityksessä ehdotetun mukaisesti jatkossa myös lukiokoulutuksen järjestäjien tulisi hakea valmentavan koulutuksen järjestämislupaa. Todennäköisesti järjestämislupaa tulisivat hakemaan useimmat niistä järjestäjistä, jotka jo nykyisin järjestävät valmistavaa koulutusta. Koska nykyinen valmistava koulutus on suunnattu vain maahanmuuttajataustaisille opiskelijoille, aivan kaikki nykyiset järjestäjät eivät ehkä katsoisi tarpeelliseksi hakea järjestämislupaa, jos alueella jo muutoin olisi riittävästi muuta valmentavan koulutuksen tarjontaa. Uusina järjestämisluvan hakijoina arvioidaan olevan sellaisia lukiokoulutuksen järjestäjiä, joiden toiminta-alueella ei ole asunut paljon maahanmuuttajataustaisia, mutta joiden toiminta-alueella muutoin on tarvetta valmentavan koulutuksen järjestämiseksi.

Järjestämislupien hakuprosessi olisi tarkoitus käynnistää vuoden 2021 keväällä heti sen jälkeen, kun tutkintokoulutukseen valmentavaa koulutusta koskevat laki- ja asetusmuutokset on vahvistettu ja Opetushallitus on antanut uudet koulutuksen perusteet. Tarkoitus on, että uudet järjestämisluvat myönnettäisiin siten, että koulutuksen järjestäjät voisivat syksyn 2021 aikana valmistella valmentavan koulutuksen toteuttamista sekä tiedottaa koulutuksen järjestämisestä oppivelvollisille ja muille kohderyhmille. Uudet järjestämisluvat tulisivat voimaan 1.8.2022.

Oppivelvollisuuden laajenemisen myötä opetus sekä opetuksen kannalta välttämättömät oppimateriaalit ja -välineet olisivat opiskelijoille maksuttomia. Koulutuksen järjestäjän olisi tarjottava nämä välineet opiskelijoiden käyttöön maksutta parhaaksi katsomallaan tavalla. Käytännössä tämä tarkoittaisi, että koulutuksen järjestäjien olisi hankittava oppimateriaalit ja välineet opiskelijoille joko yhdessä tai yksin toisten koulutuksen järjestäjien kanssa sekä tarvittaessa huolehdittava niiden varastoinnista, huollosta ja puhdistuksesta. Vaihtoehtoisesti koulutuksen järjestäjät voisivat jossakin määrin hyödyntää jo olemassa olevia vuokrauspalveluja esimerkiksi työasujen hankintaan, huoltoon ja puhdistukseen.

Oppimateriaalien ja -välineiden hankinta edellyttäisi, että koulutuksen järjestäjillä olisi henkilöstöä, jolla on hankintatoiminnan osaamista. Hankintaosaamista tarvittaisiin myös mahdollisten vuokrauspalveluiden hankinnassa. Mikäli koulutuksen järjestäjä hankkisi oppimateriaalit ja -välineet itselleen, sillä olisi oltava soveltuvat tilat ja riittävästi henkilöstöä varastointia ja jakelua varten. Oppimateriaalien ja -välineiden jakelu voitaisiin hoitaa esimerkiksi koulutuksen järjestäjän omien kirjastojen ja lainaamojen kautta. Kirjastoista voisi lainata oppikirjoja ja tarvittaessa myös opiskelussa tarvittavia laitteita, kuten laskimia. Lainamoista voisi lainata esimerkiksi ammatillisessa koulutuksessa tarvittavia laitteita, työvälineitä ja työasuja.

Ammatillisessa koulutuksessa lainaamosta lainattujen työvälineiden ja työasujen puhdistus ja huolto eivät olisi kokonaan koulutuksen järjestäjän vastuulla. Opiskelijat voisivat pestä ja huoltaa itse ne käytössään olevat työvälineet ja työasut, joista huolehditaan itse myös alan työpaikoilla. Työvälineistä ja työasuista huolehtiminen olisi näillä aloilla osa ammattitaitoa ja ammattiosaajaksi kasvamista. Tämä vähentäisi koulutuksen järjestäjien tila-, laite- ja henkilöstötarvetta. Siltä osin, kun työvälineet jäisivät koulutuksen järjestäjän puhdistettaviksi ja huollettaviksi, tarvittaisiin puhdistukseen ja huoltoon soveltuvat tilat ja laitteet sekä henkilöstöä.

Jatkossa toisella asteella tulisi pyrkiä hyödyntämään kaikkia eri kustannusten vähentämiskeinoja tarkoituksenmukaisella tavalla ottaen huomioon opiskelijoiden, opettajien ja koulutuksen asettamat tarpeet ja tavoitteet sekä tekijänoikeuksiin liittyvät kysymykset. Oppimateriaalien ja tarvikkeiden kustannustasoon vaikuttaisi osaltaan se, miten hyvin koulutuksen järjestäjät pystyisivät hyödyntämään kirjastoja ja lainaamoita, erilaisia tapoja luoda ja käyttää avoimia oppimateriaaleja ja mahdollisuuksia e-kirjojen lainaamiseen sekä kilpailuttamaan ja tekemään yhteishankintoja kaupallisten materiaalien osalta. Jos oppivelvollisuuden laajentamisen aiheuttamat kustannukset nousisivat esityksessä arvioituja korkeammiksi, koulutuksen järjestäjät voisivat joutua hakemaan kustannussäästöjä muusta toiminnastaan, mikä saattaisi johtaa ryhmäkojojen suurentumiseen, opetuksen vähenemiseen ja koulutuksen laadun heikentymiseen.

Opetushallituksen rahoittamat toisen asteen opiskelijoiden oppimateriaali- ja työvälinekustannusten alentamisen pilottihankkeet suosittelevat, että toisen asteen maksuttomuuden toteuttamiseksi kaikki julkisin varoin tuotettava oppimateriaalit ja sisällöt julkaistaisiin Avointen oppimateriaalien kirjastossa CC-BY-lisenssillä, jotta aineisto olisi edelleen muokattavissa. Näin Avointen oppimateriaalien kirjastoon saataisiin nykyistä kattavammin laadukasta oppimateriaalia avoimesti hyödynnettäväksi, mikä vähentäisi päällekkäistä työtä oppimateriaalin laadinnassa ja vähentäisi oppimateriaalikustannuksia. Avoin oppimateriaali voisi toimia myös kaupallisesti tuotetun materiaalin lisämateriaalina.

Omien oppimateriaalien tuottaminen verkostoissa ja osana opiskelijan oppimisprosessia on yleistä etenkin ammatillisessa koulutuksessa. Pilottihankkeiden näkemyksen mukaan tällainen toimintatapa vahvistaa osaamisperusteisuutta ja yksilöllisiä opintopolkuja sekä opiskelijan osaamista. Digitaaliset materiaalit vaikuttavat soveltuvan hyvin modulaariseen ja yksilölliseen oppimiseen.

Oppivelvollisuuden laajentaminen muuttaisi oppivelvollisuuteen kuuluvan koulutuksen asemaa siten, että opetus olisi maksutonta perustuslain 16 §:n 1 momentin nojalla, jolloin maksuttomuudesta ei voitaisi poiketa lailla. Eduskunnan oikeusasiamiehen ratkaisussakin vahvistetun tulkinnan mukaan opetukseen liittyvien retkien ja opintokäyntien tulee olla kaikille oppivelvollisille maksuttomia, eikä niistä voida periä erillisiä maksuja. Opiskelijoiden vapaaehtoinen ja kaikkien oppilaiden yhteisiä kustannuksia kattava varainhankinta olisi edelleen mahdollista. Tämä merkitsisi muutosta toisen asteen oppilaitosten käytäntöihin, joissa nykyisin järjestetään erilaisia opintokäyntejä, vierailuja ja ulkomaillekin suuntautuvia opintomatkoja. Tällaisten opetusta täydentävien toimintojen suunnittelussa tulisi jatkossa ottaa huomioon, että niiden tulisi olla maksuttomia oppivelvollisille opiskelijoille. Tämä saattaisi rajoittaa opetukseen liittyvien vierailujen ja matkojen järjestämistä.

Vaikutukset kansanopistojen toimintaan

Kansanopistot ovat vapaan sivistystyön lain mukaan kokopäiväistä opetusta antavia sisäoppilaitoksia, jotka järjestävät nuorille ja aikuisille omaehtoisia opintoja, edistävät opiskelijoiden opiskeluvälineitä sekä kasvattavat heitä yksilöinä ja yhteiskunnan jäseninä. Tämän tehtävän

kuvausten pohjalta oppivelvollisille suunnattujen pitkien linjojen järjestäminen on luontevaa kansanopistoille. Jo nyt kansanopistot järjestävät kokopäiväistä sisäoppilaitosmuotoista koulutusta 16-17-vuotiaille. Sen sijaan koulutuksen järjestäminen oppivelvollisuuden laajentamisen puitteissa olisi kansanopistoille uusi tehtävä, joka toisi mukanaan uusia velvoitteita ja sääntelyä.

Nykyisten säännösten perusteella kansanopistoilla tulee olla opetussuunnitelma pitkäkestoiselle koulutukselle, mutta opetussuunnitelman laatimiselle ei ole annettu sisällöllistä ohjeistusta. Oppivelvollisuuskoulutuksen myötä Opetushallitus antaa oppivelvollisille suunnatuille pitkille linjoille opetussuunnitelman perusteet, jonka pohjalta jokainen tätä koulutusta toteuttava kansanopisto laatisi ja hyväksyisi oman opetussuunnitelmansa. Opetussuunnitelman perusteisiin sisältyvät asiat ovat monelta osin sellaisia, joille yksittäiset kansanopistot nykyiselläänkin ovat kehittäneet omat ratkaisunsa. Opetussuunnitelman perusteet luovat koulutukselle yhtenäisen perustan, joka ohjaa ja tukee oppilaitosten työtä, osittain lisäten joitakin velvollisuuksia, mutta toisaalta osittain helpottaen työtä, kun kaikkea ei tarvitse kehittää oppilaitoksessa alusta alkaen.

Yhteishaku ja Koski-palvelun käyttö olisivat kansanopistoille vapaan sivistystyön koulutuksen osalta uusia tehtäviä, joiden käyttöönotto tulisi alussa aiheuttamaan lisätyötä ja mahdollisesti myös opintohallinto-ohjelmien kehittämisen tarvetta. Noin 60 prosentilla kansanopistoista on kuitenkin myös muita koulutuksen järjestämisen tehtäviä (aikuisten perusopetus, perusopetuksen lisäopetus, lukiokoulutus, ammatillinen koulutus), joten monelle kansanopistolle yhteishaku ja Koski-palvelu ovat jo ennestään käytössä olevia järjestelmiä. Näille kansanopistoille palvelujen ulottaminen vapaan sivistystyön oppivelvollisuuskoulutukseen ei aiheuttaisi merkittävästi lisätyötä.

Opiskeluhuollon järjestäminen olisi vapaan sivistystyön koulutuksessa uusi tehtävä. Oppilaitoksille, joilla jo nyt on suurempi määrä tämän ikäisiä opiskelijoita, opiskelijahuollon järjestäminen yhteistyössä oppilaitoksen sijaintikunnan kanssa toisi kuitenkin tervetullutta tukea käytännön toiminnan järjestämiseen oppilaitoksissa. Sellaisissa kansanopistoissa, joissa ei aikaisemmin ole ollut tämän ikäisiä opiskelijoita, alaikäisten opiskelijoiden myötä tulisi myös sovellettavaksi muita uusia säädöksiä, kuten esimerkiksi lastensuojelulaki.

Oppivelvollisuuskoulutus lisää kansanopistojen ohjausvelvoitteita ennen koulutusta, koulutuksen aikana ja koulutuksen päättyessä, sekä myös mahdollisissa keskeyttämistapauksissa. Ohjauksen toteuttamiseksi on rakennettava toimivat yhteistyöverkostot keskeisten toimijoiden kanssa.

Vaikutukset kuntien toimintaan

Oppivelvollisuuslaissa säädettäisiin kuntien tehtäväksi ohjata- ja valvoa vailla opiskelupaikkaa olevia perusopetuksen suorittamisen päättäneitä oppivelvollisia. Asuinkunnalle määrättävä ohjaus- ja valvontavastuu vahvistaisi yhteiskunnan kokonaisvastuuta oppivelvollisuuden suorittamisen loppuun saattamisesta luomalla järjestelyn, joka varmistaisi tarkoituksenmukaiset toimet ilman opiskelupaikkaa olevien oppivelvollisten ohjaamiseksi koulutukseen ja tarvittaessa muiden tarkoituksenmukaisten palveluiden piiriin. Jo nykyisin kunnalle voidaan toimittaa ilmoituksia vailla opiskelupaikkaa olevista tai opintonsa keskeyttäneistä nuorista etsivän nuorisotyön kautta. Oppivelvollisuuslaissa säädetty velvoite korvaisi osittain nuorisolaissa säädettyjä etsivän nuorisotyön tehtäviä, jotka ovat kunnalle vapaaehtoisia. Etsivää nuorisotyötä järjestää 94 prosenttia manner-Suomen kunnista.

Oppivelvollisuuslaissa ei säädettäisi, mikä kunnan viranomaisen tai viranhaltija vastaisi oppivelvollisuuslaissa säädetyistä tehtävistä. Asuinkunnan tehtäväksi tulisi luoda tarvittava palvelurakenne, mutta kunnat voisivat järjestää tehtävän hoitamisen tarkoituksenmukaisella tavalla. Tehtävän hoitamisessa ensisijaista on oppivelvollisen nuoren kokonaistilanteen kartoitus, jatko-opintoihin ohjaus sekä muiden mahdollisten palveluiden tarpeen selvittäminen. Viimesijassa kunnan tehtävänä olisi myös tehdä päätös opiskelupaikan osoittamisesta oppivelvolliselle nuorelle.

Käytännössä useat kunnat toteuttavat vastaavantyyppisiä palveluita jo nykyisin erilaisin järjestelyin, esimerkiksi moniammatillisena nuorisotoimen ja opetustoimen yhteistyönä. Esityksellä säädettäisiin valtakunnallisesti yhdenmukaisista vastuista, jotka edistäisivät ohjaus- ja valvontavastuun toteutumisen valtakunnallista yhteismitallisuutta ja yhdenvertaisuutta. Mahdollisuudet vähentää koulutuksen keskeyttämisistä vahvistuisivat. Uudistus auttaisi asuinkuntia myös kohdentamaan palvelutarjontaa ja moniammatillista yhteistyötä suoraan niiden oppivelvollisten tarpeisiin, joilla keskeyttämisriski on suurin. Oppivelvollisen kannalta olennaista on asuinkunnan vastuu kartoittaa oppivelvollisuuden tuen ja ohjauksen tarve ja tätä kautta mahdollisuus ohjata oppivelvollista hakeutumaan sellaiseen soveltuvaan koulutukseen tai muuhun tarkoituksenmukaiseen palveluun, kuten sosiaali- ja terveystieteisiin tai kuntoutuspalveluihin, joka parhaiten edistäisi nuoren kokonaistilannetta, oppivelvollisuuden suorittamista ja jatko-opintoihin pääsyä.

Arvioiden mukaan asuinkunnan ohjausvastuulle tulisi vuosittain noin 700 vailla opiskelupaikkaa perusopetuksen päättämisen jälkeen olevaa ja noin 1 700 opintonsa keskeyttäneitä oppivelvollisia. Esityksessä ehdotettavien muiden toimien, kuten perusopetuksen oppilaanohjauksen vahvistamisen, niveltävien uudistuksen ja keskeyttämisuhan alla oleville tarjottavan ohjauksen odotetaan vähentävän opintojen keskeyttämistä. Yksittäisen asuinkunnan ohjaus- ja valvontavastuulle jäävien oppivelvollisten määrän ei odoteta olevan kovin merkittävä.

Kunnan tulisi luoda menettelyt, miten se ottaa vastaan ilmoituksia perusopetuksen jälkeen vailla opiskelupaikkaa jääneistä tai opintonsa keskeyttäneistä oppivelvollisista. Ilmoitusten toimittamiselle ei olisi valtakunnallista yhteistä tietojärjestelmää, joten kunnan tulisi järjestää ilmoitusten vastaanottaminen ja käsittely tarkoituksenmukaisella tavalla, esimerkiksi luomalla ilmoitusten vastaanottamista varten erillinen sähköpostiosoite. Ilmoituksia olisi mahdollisuus ottaa vastaan myös puhelimitse. Kunnan olisi mahdollista tarkistaa oppivelvollisen opintojen aloittamista ja keskeyttämistä koskevat tiedot Koski-tietovarannosta.

Jos perusopetuksen tai muun koulutuksen järjestäjänä toimii oppivelvollisen asuinkunta, ilmoituksen toimittajana olisi sama kunta, joka myös vastaisi oppivelvollisen valvonnasta. Näin olisi useimmiten perusopetuksen päättävien oppivelvollisten kohdalla. Toisen asteen opinnot keskeyttävien oppivelvollisten kohdalla koulutuksen järjestäjänä toimii myös muita tahoja kuin kuntia ja lisäksi useammassa tilanteessa oppilaitos saattaisi sijaita muualla kuin oppivelvollisen asuinkunnassa. Näissä tilanteissa ilmoituksia asuinkunnalle toimittaisivat sekä toiset kunnat, kuntayhtymät ja yksityiset toimijat. Kunnan tietojensaantioikeudesta säädettäisiin oppivelvollisuuslaissa.

Esityksen tavoite turvata koko ikäluokalle mahdollisuus toisen asteen tutkinnon suorittamiseen saattaa vaikuttaa jossakin määrin myös lastensuojeluun. Lakiesityksen mukaan ensisijaisesti koulutuksen järjestäjillä olisi laaja ohjaus- ja valvontavastuu oppivelvollisuuden suorittamisesta. Viimekätinen ohjaus ja valvontavastuu olisi kunnalla. On mahdollista, että yksittäistapauksissa oppivelvollista ei tavoitettaisi koulutuksen järjestäjän toimesta. Jos oppivelvollisuus

olisi vaarassa jäädä suorittamatta, jouduttaisiin turvautumaan myös kunnan lastensuojelun palveluihin. Kyse olisi kuitenkin viimesijaisesta keinosta, joka tulisi kyseeseen vain yksittäistapauksissa.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisista lastensuojeluyksiköistä annetun lain 8 §:n mukaan niille lapsille ja nuorille, jotka ovat suorittaneet oppivelvollisuutensa, on mahdollisuuksien mukaan järjestettävä heidän tarpeitaan ja kykyjään vastaavaa ammatti- tai työopetusta joko valtion koulukodin järjestämänä tai yhteistyössä ammatillisen koulutuksen järjestäjien tai työviranomaisten kanssa taikka muulla tarkoituksenmukaisella tavalla. Jatkossa, oppivelvollisuuden jatkuessa 18 ikävuoteen asti, ovat sijoitetut lapset käytännössä koko sijoituksen ajan oppivelvollisia. Myös huostaan otetulla lapsella tulee olla oikeus pyrkiä opiskelemaan haluamaansa ammattia. Näin ollen perusopetuksen päättämisen jälkeen joudutaan lapsen sijoituspaikkaa mahdollisesti tarkistamaan, mikäli nuoren ammatilliset opinnot sitä edellyttävät. Tämä voisi jossakin määrin lisätä lastensuojeluviranomaisten työtä.

Perusopetuksen ja koulutuksen järjestäjille sekä kunnille säädettävä ohjaus- ja valvontavastuu oppivelvollisesta ja tämän koulutukseen hakeutumisesta vähentäisi kuntien etsivän nuorisotyön tehtävien määrää. Etsivän nuorisotyön tehtävien arvioidaan vähenevän erityisesti perusopetuksen päättävien nuorten osalta, koska opetuksen järjestäjille säädettäisiin velvoite ohjata ja valvoa oppivelvollisen nuoren hakeutumista perusopetuksen jälkeisiin opintoihin. Etsivän nuorisotyön tehtävät vähenisivät jonkin verran myös niiden ammatillisessa koulutuksessa tai lukio-koulutuksessa olevien nuorten osalta, jotka ovat alle 18-vuotiaita. Vuonna 2019 etsivän nuorisotyön tavoittamasta noin 20 600 nuoresta 20,2 prosenttia oli alle 18-vuotiaita ja näistä 26,0 prosentissa ohjaavana tahona oli perusopetuksen järjestäjä ja 22,2 prosentissa toisen asteen koulutuksen järjestäjä.

Jatkossa nuoren kotikunnan etsivällä nuorisotyöllä ei myöskään olisi nuorisolain nojalla oikeutta saada salassapitosäännösten estämättä tietoja perusopetuksen päättäneestä nuoresta, joka ei ole sijoittunut perusopetuksen jälkeisiin opintoihin eikä oppivelvollisesta nuoresta, joka keskeyttää opinnot ammatillisessa koulutuksessa tai lukiokoulutuksessa. Muutos vähentäisi etsivälle nuorisotyölle tehtävien ilmoitusten määrää. Etsivälle nuorisotyölle tehtiin vuonna 2019 yhteensä noin 28 800 ilmoitusta, joista noin 5 800 koski alle 18-vuotiaita nuoria. Näistä ilmoituksen teki perusopetuksen järjestäjä 1 645 kertaa ja ammatillisen koulutuksen tai lukiokoulutuksen järjestäjä 1 677 kertaa. Ilmoitusten määrän arvioidaan vähenevän ainakin perusopetuksen järjestäjien tekemien ilmoitusten määrällä sekä ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen järjestäjien tekemien, alle 18-vuotiaita koskevien ilmoitusten määrällä. Koulutuksen järjestäjille nuorisolaissa säädetty velvollisuus tietojen luovuttamisesta nuoren kotikunnalle etsivää nuorisotyötä varten säilyisi kuitenkin edelleen niiden opintonsa keskeyttävien nuorten osalta, jotka eivät ole oppivelvollisia.

Etsivän nuorisotyön asiakaskunta muuttuisi osin nykyistä vanhemmaksi, kun perusopetuksen päättäneet ja ilman opiskelupaikkaa jäävät nuoret ja osa toisen asteen koulutuksen keskeyttävistä opiskelijoista ohjattaisiin soveltuvaan koulutukseen tai muiden tarvitsemiensa palveluiden piiriin muutoin kuin etsivän nuorisotyön kautta. Kuitenkin jos oppivelvollinen nuori ei ole aloittanut koulutusta eikä ilmesty koulutukseen, etsivä nuorisotyö voisi jatkossakin tukea koulutukseen hakeutumista yhteistyössä kunnan muiden viranomaisten kanssa ennen kuin kunta viime kädessä osoittaisi opiskelijalle opiskelupaikan. Etsivä nuorisotyö säilyisi edelleen oppivelvollisten osalta merkittävänä tukimuotona silloin, kun jokin muu taho kuin opetuksen tai koulutuksen järjestäjä, ohjaa nuoren etsivän nuorisotyön palveluihin.

Vaikutukset nuorten työpajoihin

Nuorten työpajat voisivat jatkossakin toimia koulutuksen tukipalveluna ja tutkintotavoitteisen ja tutkintokoulutukseen valmentavan koulutusten oppimisympäristönä, jolloin oppivelvollisen olisi mahdollista suorittaa osa tai osia koulutuksesta työpajalla. Työpajoja voitaisiin nykytilaa vastaavasti hyödyntää myös osaamisen hankkimisen oppimisympäristönä perusopetuksessa. Vuonna 2019 nuorten työpajoilla oli 1 654 alle 18-vuotiasta, joista 691 tapauksessa ohjaavana tahona oli oppilaitos. Nuorten työpajojen tehtävät eivät muuttuisi merkittävästi nykyisestä, koska jatkossakin työpajat voisivat toimia vaihtoehtoisena oppimisympäristönä, jos koulutuksen järjestäjä tekee päätöksen oppivelvollisen koulutuksen järjestämisestä työpajalla ja koulutuksen järjestäjä sopisi tästä nykytilaa vastaavasti työpajan kanssa. Lisäksi työpajat voisivat jatkossakin toimia myös oppivelvollisen tukena koulutukseen hakeutumisessa ja opiskelijalle soveltuvan koulutuksen löytymisessä.

Jos perusopetuksen jälkeen opiskelemaan hakeutuminen tuottaa nuorelle hankaluuksia, opiskelijan erityisen tuen tarve on tiedossa tai opiskelija haluaisi tutustua johonkin ammattialaan selvittääkseen, mikä olisi itselle sopiva ala, voidaan näissä tilanteissa nykyisin hyödyntää oppinolistettua työpajaa. Työhön ja alaan tutustuminen olisi jatkossakin mahdollista työpajoilla kuten muillakin työpaikoilla esimerkiksi työharjoitteluna, mutta jatkossa oppivelvollisen nuoren olisi kuitenkin ensin hakeuduttava nivelvaiheen koulutukseen tai tutkintoon johtavaan koulutukseen, josta hänet ohjattaisiin työpajalle työpajan ja koulutuksen järjestäjän sopimukseen perustuen. Tämä voisi vähentää työpajoilla jonkin verran niiden nuorten määrää, jotka itse hakeutuvat suoraan työpajalle. Jatkossakin nuori voi hakeutua itse suoraan työpajalle, mutta tällöin hän ei voisi suorittaa siellä oppivelvollisuuttaan.

Vaikutukset Kansaneläkelaitoksen toimintaan

Esitetyt muutokset vaikuttaisivat merkittävästi koulumatkatuen toimeenpanoon. Kansaneläkelaitoksen koulumatkatukijärjestelmään ja laskujen käsittelyjärjestelmään tulisi tehdä merkittäviä muutoksia. Opintotukijärjestelmään tehtävät muutokset olisivat pienempiä. Esitykseen sisältyy myös pitkällä aikavälillä koulumatkatuen toimeenpanoa helpottavia muutoksia. Koulumatkatuen järjestelmämuutokset mahdollistaisivat myöhemmin myös automaattisen ratkaisuprosessin.

Esitetyt muutokset edellyttäisivät järjestelmämuutosten lisäksi muutoksia päätösteksteihin, asiakaskirjeisiin, viestintään sekä opintotuen verkkopalveluihin sekä henkilökunnan kouluttamista. Kansaneläkelaitoksen työmäärä koulumatkatuen toimeenpanon osalta lisääntyisi, koska hakemuksen vastaanottamisprosessi siirtyisi kokonaisuudessaan Kansaneläkelaitoksen tehtäväksi. Suurin osa tästä työstä pystyttäisiin hoitamaan kuitenkin ohjelmallisesti, olemassa olevia rekistereitä ja verkkopalveluita hyödyntäen. Kansaneläkelaitos saisi koulumatkatuen myöntämiseen tarvittavat opiskeluun liittyvät tiedot Koski-tietovarannosta ja koulumatkoihin liittyvät tiedot esimerkiksi Maanmittauslaitoksen karttapalvelusta.

Esityksen mukainen koko kuukauden tai puolen kuukauden koulumatkatuki, joka perustuisi kalenterikuukauden aikana tehtäviin ja koulumatkatuen myöntämisedellytykset täyttäviin koulumatkoihin, yksinkertaistaisi ja selkeyttäisi tuen hakemista ja myöntämistä. Ehdotettu muutos vähentäisi asiakkaiden neuvonnan tarvetta ja etuuden tarkistustilanteita.

Vaikutukset Opetushallituksen toimintaan

Esityksessä ehdotetaan, että Opetushallituksen tehtävänä olisi määrätä koulutuksen perusteet tutkintokoulutukseen valmentavalle koulutukselle. Tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annettavan lain mukaan Opetushallituksen tulisi määrätä koulutuksen perusteet siten,

että koulutuksen järjestäjät voisivat ottaa ne käyttöön lain voimaan tullessa. Opetushallitus valmistelisi perusteet syksyn 2020 aikana. Määräys koulutuksen perusteista annettaisiin kevään 2021 aikana sekä suomen että ruotsin kielellä.

Esityksessä ehdotetaan, että Opetushallitus laatisi myös vapaasta sivistystyöstä annetussa laissa tarkoitettulle oppivelvollisille suunnatulle koulutukselle opetussuunnitelman perusteet. Opetushallituksen tulisi määrätä oppivelvollisille suunnatun koulutuksen opetussuunnitelman perusteet siten, että kansanopiston ylläpitäjät voisivat ottaa ne käyttöön lain voimaan tullessa eli 1.8.2021. Opetushallitus valmistelisi perusteet vuoden 2020 aikana. Määräys koulutuksen perusteista annettaisiin kevään 2021 aikana sekä suomen että ruotsin kielellä.

Opetushallitus valmistelisi myös tarvittavat muutokset ja päivitykset perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden sekä oppilaanohjaajien täydennyskoulutuksen osalta uuden tehostetun henkilökohtaisen oppilaanohjauksen toimeenpanemiseksi.

Oppivelvollisuuden laajentaminen lisää tarvetta sujuvaan tiedonsaantiin etenkin opetuksen ja koulutuksen järjestäjien välillä sekä niiden ja oppivelvollisen asuinkunnan välillä. Keskeisimpiä tietolähteitä olisivat opiskelijavalintarekisteri sekä perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen valtakunnallinen tietovaranto eli Koski-tietovaranto. Opetushallitus vastaa opiskelijavalintarekisterin tietojen kokoamisesta ja hakujärjestelmien valtakunnallisesta toteutuksesta sekä koulutukseen hakemiseen ja opiskelijaksi ottamiseen liittyvästä yleisestä tiedottamisesta, ohjauksesta ja neuvonnasta. Tietovarannon osalta Opetushallitus vastaa tietovarannon yleisestä toiminnasta sekä teknisestä käyttöyhteydestä tietojen tallentamista, käsittelyä ja luovutusta varten.

Opiskelijavalintarekisterin ja yhteisten hakumenettelyiden kannalta merkittävimmät muutokset liittyisivät yhteisten hakujen käyttöalan laajentamiseen ja mahdolliseen siirtymiseen yhteen yhteiseen hakuun kolmen erillisen hakumenettelyn sijasta. Valmistelun yhteydessä on suunniteltu, että vapaassa sivistystyössä järjestetty oppivelvollisille suunnattu koulutus tulisi mukaan yhteisiin hakumenettelyihin keväällä 2022 järjestettävässä yhteishaussa. Lisäksi yhteishakujärjestelmään tulisi tehdä uuden tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen käyttöönottoon liittyvät muutokset. Nämä muutokset opiskelijavalintarekisteriin tulisi tehdä siten, että ne olisivat käytössä keväällä 2022 järjestettävässä yhteishaussa.

Oppivelvollisuuden laajentaminen edellyttäisi myös opiskelijavalintarekisteriin tallennettujen tietojen perustella tulostettavien niin sanottujen opo-raporttien päivittämistarvetta. Nykyisin perusopetuksen järjestäjät ovat voineet ottaa opo-raportin ja saada näin opiskelijavalintarekisteriin tallennettujen tietojen perusteella tiedot kyseisen perusopetuksen järjestämässä opetuksessa olevien oppilaiden hakeutumisesta sekä opiskelupaikan saamisesta ja vastaanottamisesta. Jatkossa tätä menettelyä tulisi laajentaa siten, että myös tutkintokoulutukseen valmentavaa koulutusta järjestävät sekä kansanopistojen oppivelvollisille suunnattua koulutusta järjestävät voisivat saada vastaavat tiedot omassa koulutuksessaan olevien opiskelijoiden osalta. Tätä koskevat järjestelmämuutokset olisi tarkoitus tehdä siten, että tiedot olisivat saatavilla kevään 2021 yhteisten hakujen osalta.

Oppivelvollisuuden ohjaus- ja valvontavastuuseen liittyen opetuksen ja koulutuksen järjestäjien sekä valvontavastuussa olevan oppivelvollisen asuinkunnan tulisi saada tarvittavat tiedot opiskelijan hakeutumisesta koulutukseen, opintojen aloittamisesta sekä opintojen mahdollisesta keskeyttämisestä. Tarkoituksena olisi, että opetuksen ja koulutuksen järjestäjät, oppilaitosten ylläpitäjät sekä kunnat voisivat tarkistaa ohjaus- ja valvontavastuunsa toteuttamiseksi tarvittavat tiedot Koski-tietovarantoon tallennetuista tiedoista. Koski-tietovarantoon olisi tarkoitus tallentaa myös oppivelvollisuuden alkamista, keskeyttämisestä ja päättymistä koskevia tietoja sekä toisen asteen koulutuksen maksuttomuutta koskevia tietoja. Nämä tarpeet merkitsisivät muutosta

nykyiseen siten, että järjestäjillä, oppilaitosten ylläpitäjillä ja kunnilla tulisi olla mahdollisuus tarkastella tarvittaessa myös muita kuin itse tallentamia tietoja opiskelijasta. Nämä järjestelmäm muutokset olisi tarkoitus tehdä siten, että syksystä 2021 lukien opetuksen ja koulutuksen järjestäjät, oppilaitosten ylläpitäjät sekä kunnat voisivat saada nämä tiedot Koski-tietovarannon kautta. Lisäksi tulisi mahdollistaa se, että oppivelvollisen asuinkunta voisi tallentaa tietovarantoon tiedon oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttämisestä koskevasta päätöksestä.

Suurin osa oppivelvollisuuskoulutusta järjestävistä kansanopistoista käyttäisi jo Koski-palvelua sekä yhteishaun palvelua, koska ne järjestävät lukiokoulutusta tai ammatillista koulutusta, joten rajapinnat näihin on jo rakennettu. Oppivelvollisuus uudistuksen myötä palveluille tulisi myös täysin uusia käyttäjiä. Kansanopistoista arviolta noin 40 prosentille Opetushallituksen tulisi luoda tarvittavat tekniset liittymisedellytykset palveluihin.

Opiskelijavalintarekisteriin ja tietovarantoon tehtävät muutokset edellyttäisivät Opetushallitukselta järjestelmän teknisten muutostöiden lisäksi hallinnollista ja tiedotukseen liittyvää työtä.

Oppivelvollisuuden seuraamista varten voitaisiin rakentaa erillinen palvelu, joka hyödyntäisi olemassa olevia rekistereitä ja tietovarantoja. Keskeisimmät rekisterit ja tietovarannot olisivat oppijanimerekkisteri, perusopetuksen ja toisen asteen tietovaranto, ylioppilastutkintorekkisteri sekä väestörekisteri. Palvelun kautta oppivelvollisuuden toteutumisen valvontaa tekevä taho voisi saada tiedot niistä oppivelvollisista, jotka eivät ole opiskelemassa. Palvelu koskisi perusopetuksen järjestäjiä, toisen asteen koulutuksen järjestäjiä sekä oppivelvollisen asuinkuntaa. Palvelun toteuttamismahdollisuuksia tullaan selvittämään.

Vaikutukset ylioppilastutkintolautakunnan toimintaan

Ylioppilastutkinnon kokeiden osittain maksuttomuus vähentäisi lukiokoulutuksen järjestäjien Ylioppilastutkintolautakunnalle tilittämien maksujen euromäärää. Osa kokeista olisi kuitenkin edelleen maksullisia, joten tilitysmenettelyyn ei aiheutuisi muita merkittäviä muutoksia. Kokeiden maksuttomuus lisäisi tietojenvaihdon tarvetta lukioiden ja Ylioppilastutkintolautakunnan välillä.

Esityksessä ehdotetaan, että kokelaat voisivat jatkossa suorittaa viisi ylioppilastutkinnon suorittamiseksi edellytettävää koetta ilman tutkintomaksuja. Tämän muutoksen toimeenpano edellyttäisi muutoksia ylioppilastutkintorekisteriin sekä merkitsisi muutosta maksujen perimiseen ja seuraamiseen liittyviin menettelyihin. Koulutuksen järjestäjä toimittaisi tiedot maksuttomasti suoritettavista kokeista ylioppilastutkintorekisteriin, josta maksuttomien kokeiden lukumäärän tilannetta voitaisiin seurata. Ylioppilastutkintolautakunnan työmäärä lisääntyisi merkittävästi, jos koulutuksen järjestäjät eivät pystyisi seuraamaan maksuttomasti suoritettujen kokeiden lukumäärää ja niihin liittyviä muita tietoja omissa opintohallintojärjestelmissään, vaan pyytäisivät näitä tietoja lautakunnalta.

Ylioppilastutkintolautakunnan tulisi rekisteriin tallennettavien tietojen oikeellisuuden varmistamiseksi tarvittaessa saada tieto siitä, onko kokeeseen ilmoittautunut kokelas oikeutettu suorittamaan kokeen maksuttomasti. Tämän tiedon saamisessa voitaisiin hyödyntää Koski-tietovarantoon tallennettavia tietoja maksuttomuudesta. Tämän mahdollistaminen edellyttäisi teknisiä muutoksia, sillä nykyisin Ylioppilastutkintolautakunta ei pääse tarkastelemaan Koski-tietovarantoon tallennettuja tietoja.

Vaikutukset TE-toimistojen toimintaan

Esityksessä ehdotetaan, että alle 18-vuotiaat nuoret, jotka eivät olisi suorittaneet oppivelvollisuuttaan, eivät jatkossa olisi oikeutettuja työttömyysetuuksiin, vaan heidän tulisi hakeutua opiskelemaan. Jatkossa TE-toimisto ei vastaisi myöskään alle 18-vuotiaiden maahanmuuttajanuorten, jotka eivät ole suorittaneet oppivelvollisuutta, kotoutumisen edistämisestä, esimerkiksi kotoutumissuunnitelmien laatimisesta ja palveluihin ohjaamisesta. Tämä vähentäisi TE-toimistojen ohjaus- ja neuvontavastuuta näiden alle 18-vuotiaiden nuorten osalta. 17-vuotiaana aloitettujen opintojen tukeminen edellyttäisi jatkossa TE-toimiston harkintaa siitä, voidaanko opinnoista sopia kotoutumissuunnitelmassa niiden aloittamisen jälkeen julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain (916/2012) 6 luvun 4 §:ssä tarkoitetulla tavalla työnhakijan täyttäessä 18 vuotta.

4.2.3 Muut yhteiskunnalliset vaikutukset

Vaikutukset lasten ja nuorten asemaan

Oppivelvollisuuden nostaminen velvoittaa oppivelvollisen hakeutumaan perusopetuksen jälkeiseen koulutukseen. Oppivelvollisuuden laajentaminen kuitenkin parantaisi nuorten mahdollisuuksia saada ohjausta toisen asteen opiskelupaikan valintaan perusopetuksen aikana ja perusopetuksen jälkeisessä nivelvaiheessa sekä mahdollisessa koulutuksen keskeyttämistilanteessa. Nuoresta pidettäisiin huolta koko hakeutumisvaiheen ja oppivelvollisuuden suorittamisen ajan ja hänet saattaisiin opetuksen ja koulutuksen järjestäjältä toiselle. Mikäli nuori puuttuu opetuksen ja koulutuksen järjestäjien turvaverkosta, asuinkunta selvittäisi nuoren tilannetta ja ohjaisi häntä eteenpäin.

Perusopetuksen osalta uudistuksella vahvistettaisiin lasten ja nuorten mahdollisuuksia saada nykyistä paremmin oppilaan henkilökohtaisia tarpeita vastaava henkilökohtaista ohjausta. Erityisesti uudistus vahvistaisi eriytettyyn henkilökohtaiseen ohjaukseen pääsyä niille oppilasryhmille, jotka Karvin arvioinnin (2020) mukaan ovat kokeneet henkilökohtaisen oppilaanohjauksen perusopetuksen aikana riittämättömäksi. Uudistuksen kautta vahvistettaisiin erityisesti heikommassa asemassa olevien ja tukea tarvitsevien oppilaiden edellytyksiä tehdä omaa tulevaisuuttaan koskevia ja myöhempää työllistymistä tukevia valintoja.

Oppivelvollisen hakeutumisvelvollisuuden toteutumista koskevalla seurannalla varmistetaan oppivelvollisten siirtymät jatko-opintoihin siten, että siirtymä tukee oppivelvollisen henkilökohtaista oppimispolkua, ja vähennetään opintojen keskeyttämisistä. Opiskelua ja toisen asteen tutkinnon suorittamista tukisi myös se, että toisen asteen koulutuksessa kiinnitettäisiin aiempaa enemmän huomiota ohjaukseen ja keskeyttämisen ehkäisemiseen. Täsmäohjauksen ja -tuen tavoitteena on saada keskeyttämiskierre katkaistua ja tutkinto valmiiksi. Oppivelvollisuuden laajentamisen keskeinen vaikutusmekanismi on olla päästämättä nuorta lähtemään työn ja koulutuksen ulkopuoliselle polulle. Esitetyillä toimilla tuettaisiin nuoren henkilökohtaisen koulutustason nousua ja hyvinvointia.

Oppivelvollisuuden pidentäminen 18 ikävuoteen saakka ei pääsääntöisesti mahdollista koko toisen asteen tutkinnon suorittamista oppivelvollisuuden puitteissa, mutta sen voidaan kuitenkin ennakoita johtavan vaille toisen asteen tutkintoa jäävien ikäluokkaosuuden selvään laskuun. Seurantatiedot osoittavat, että keskeyttämiset kasaantuvat tyypillisesti opiskelujen ensimmäiseen puoleen vuoteen, joten ensimmäistä opiskeluvuotta voidaan pitää hyvin kriittisenä opintojen loppuun saamisen suhteen. Vuonna 2017 opintonsa aloittaneista toisen asteen opiskelijoista noin 4 200 eli 5,7 prosenttia kaikista opiskelun aloittaneista keskeytti ennen toisen lukuvuoden alkamista tutkintoon johtavan koulutuksen kokonaan. Jos oppivelvollisuuden pidentäminen vähentäisi toisen asteen tutkintoon johtavat opinnot aloittaneiden koulutuksen keskeyttämistä 2/3:lla,

se johtaisi toisen asteen tutkinnon suorittaneiden määrän lisääntymiseen noin 3 000 nuorella vuosittain.

Seurantatutkimuksen perusteella perusopetuksen jälkeisen koulutuksen suorittaminen hidastuu 21 ikävuoden jälkeen. Oppivelvollisuuden ulottaminen toisen asteen tutkinnon suorittamiseen tukee käsitystä siitä, että nuori todennäköisemmin suorittaa toisen asteen koulutuksen heti perusopetuksen suorittamisen jälkeen kuin usean väli vuoden jälkeen. Opiskelun jatkaminen heti perusopetuksen jälkeen tehostaisi siis opintojen läpäisyä. Tilastotietokannat osoittavat, että yli 20-vuotiaat opiskelijat keskeyttävät ammatillisen peruskoulutuksen nuorempia useammin.

Nivelvaiheen koulutusten yhdenmukaistaminen mahdollistaisi nuorelle ehyen oppimispolun koko toisen asteen koulutuksen ajan. Yhtenäisen nivelvaiheen koulutuksen tavoitteena olisi myös edistää tasa-arvoa, esteettömyyttä ja yhdenvertaisuutta. Uudistuksella mahdollistettaisiin nykyistä paremmin nivelvaiheen koulutuksessa olevien opiskelijoiden yksilölliset jatkopolut toisen asteen koulutukseen. Opiskelijan ei tarvitsisi vielä nivelvaiheeseen siirtyessään valita, haluaako hän suuntautua ammatilliseen vai lukiokoulutukseen, vaan opiskelija voisi hakeutua hänelle lähimpään nivelvaiheen koulutusta järjestävään oppilaitokseen, joka voisi olla perusopetusta tarjoava oppilaitos, lukio tai ammatillinen oppilaitos. Tämä olisi erityisesti tärkeää perusopetuksen päättävien nuorten osalta, jotta heidän ei tarvitsisi nivelvaiheen koulutuksen suorittamisen vuoksi suorittaa tehdä koulumatkoja tai jopa muuttaa itsenäisesti asumaan.

Jatko-ohjausvelvoitteen säätäminen kaikille ammatillisen koulutuksen järjestäjille parantaisi ylioppilastutkinnon ja ammatillisen perustutkinnon suorittaneiden nuorten yhdenvertaisuutta, kun kaikilla tutkinnon suorittaneilla olisi yhtäläinen mahdollisuus saada jälkiohjausta jatko-opintoihin hakeutumiseen tutkinnon suorittamisvuotta seuraavan vuoden aikana. Lisäksi aiempaa systemaattisempi jälkiohjaus jatko-opintoihin ammatillisen tutkinnon suorittamisen jälkeen voisi lisätä ammatillisen tutkinnon suorittaneiden hakeutumista ja pääsyä korkeakoulutukseen, ja sitä kautta parantaa näiden henkilöiden osaamis- ja koulutustasoa.

Yhteiskuntaan kiinnittyminen on vahvassa yhteydessä yksilön koulutustasoon. Työelämään kiinnittymistä tukee perusopetuksen päättötodistuksen saavuttaminen ja perusopetuksen jälkeisen toisen asteen tutkinnon suorittaminen. Kaikessa toisen asteen koulutuksessa tavoitteena on myös tukea nuoren kehitystä yhteiskunnan jäseniksi ja kehittää valmiuksia elinikäiseen oppimiseen ja itsensä kehittämiseen. Työelämän muutosten ja murrosten nopeutuessa valmius jatkuvaan oppimiseen korostuu. Oppimiskyky ja henkilökohtaisen osaamisen kehittäminen ja johtaminen nousevat tulevaisuuden tärkeiksi yleisiksi kyvyiksi. Uudistuksen työ- ja elämänuraan kohdistuvien vaikutusten osalta painopiste onkin siinä joukossa, joka ei nykyisin siirry toisen asteen koulutukseen perusasteen jälkeen ja jää ilman toisen asteen tutkintoa.

Toisen asteen koulutuksen ulkopuolelle jäävät nuoret jäävät myös vaille koulutuksen yhteydessä annettavaa oppimiseen ja tulevaisuuden suunnitteluun liittyvää ohjausta. Koulutuksen arviointikeskuksen arvioinnin (2020) mukaan ammatillisen ja lukiokoulutuksen opiskelijat kokivat saavansa hyvin tukea itsetuntemuksen, osallisuuden urasuunnittelutaitojen kehittämiseen. Opiskelijat myös kokivat nykyisen opiskelunsa selkeyttäneen enemmän tulevaisuuden suunnitelmiaan. Koulutukseen osallistumisella on siis työssä ja jatko-opinnoissa tarvittavien tietojen ja taitojen kehittymisen lisäksi laajempaa vaikutusta työelämään ja yhteiskuntaan kiinnittymiseen. 16-17-vuotiaana koulutuksen ulkopuolella olevat ovat ikätovereitaan keskimäärin heikommissa asemassa läpi elämän. Talouspolitiikan arviointineuvoston raportin mukaan oppivelvollisuusiän nostaminen olisi suoraviivainen, hyvin kohdentuva ja kustannustehokas tapa parantaa tämän ryhmän työmarkkina-asemaa.

Oppivelvollisuuden laajentaminen ja siihen sisältyvä toisen asteen koulutuksen maksuttomuus parantaisi opiskelijoiden mahdollisuuksia opiskella täysipainoisesti ja suorittaa toisen asteen tutkinto. Maksuton toinen aste mahdollistaisi sen, että nuori voisi opiskella ja suorittaa tutkinnon ilman taloudellisia huolia riippumatta siitä, mikä on perheen taloudellinen tilanne.

Esityksessä opiskelijalla olisi oikeus suorittaa opintojaan maksuttomasti sen kalenterivuoden loppuun saakka, jolloin hän täyttää 20 vuotta. Maksuttomuutta ei rajattaisi vain ensimmäiseksi aloitettaviin tutkintotavoitteisiin opintoihin eikä tutkinnon tavoitteelliseen suoritusajkaan. Tämä olisi perusteltua tutkinnon suorittamiseen kannustamiseksi, mutta saattaisi jossain tilanteissa pitkittää opiskeluaikojaa verrattuna lyhyempään maksuttomuusaikaan. Tiukempi maksuttomuuden rajaus ohjaisi opintojen nopeampaan suorittamiseen, mutta toisaalta oikeus maksuttomaan koulutukseen saattaisi päättyä kesken tutkinnon suorittamisen juuri niillä opiskelijoilla, joiden tutkinnon suorittamiseen uudistuksella pyritään vaikuttamaan.

Oppivelvollisuuden laajentaminen ja toisen asteen koulutuksen maksuttomuus koskisivat ensimmäisen kerran vuonna 2005 syntyneitä ikäluokkaa. Kaikki tätä nuoremmat ikäluokat kuuluisivat laajennetun oppivelvollisuuden ja toisen asteen maksuttomuuden piiriin, mutta tätä vanhemmilla ikäluokilla ei olisi vastaavaa oikeutta maksuttomaan koulutukseen.

Oppivelvollisuuden laajentaminen muuttaisi 16–17-vuotiaiden nuorten asemaa siten, että jatkossa he eivät voisi hakeutua päätoimisesti työelämään heti perusopetuksen päätyttyä, vaan heillä olisi velvollisuus opiskella 18-vuotiaiksi saakka. Oppivelvollisuutta olisi kuitenkin mahdollisuus suorittaa myös oppisopimuskoulutuksena, mikäli koulutuksen järjestäjä ja työnantaja sopivat oppisopimuskoulutuksesta. Perusopetuksen päättävä nuori voisi näin halutessaan siirtyä jatkossakin suoraan työelämään oppisopimuskoulutuksen kautta ja suorittaa samalla toisen asteen tutkinnon.

Oppivelvollisuus päättyisi joko 18 ikävuoden täyttämiseen tai toisen asteen tutkinnon suorittamiseen. Vuonna 2018 ylioppilastutkinnon suoritti 253 suoritusvuonna 18-vuotiaista. Ammatillisen perustutkinnon vuonna 2019 suoritti puolestaan 16 suoritusvuonna 17-vuotiaista ja 1 795 suoritusvuonna 18-vuotiaista, mutta tutkinnon suoritusajankohdat painottuivat voimakkaasti loppuvuoteen, erityisesti joulukuuhun. Vain pienellä osalla nuorista oppivelvollisuuden suorittaminen päättyisi tutkinnon suorittamiseen ennen 18 ikävuoden täyttymistä.

Esityksessä muutettaisiin alle 18-vuotiaan nuoren työnhakijan oikeusasemaa siten, että hän ei olisi oikeutettu työttömälle työnhakijalle maksettavaan työttömyysetuuteen. Työttömyysetuus voitaisiin kuitenkin myöntää 17 vuotta täyttäneelle työnhakijalle, joka on suorittanut oppivelvollisuutensa. Alle 18-vuotias maahanmuuttajanuori, joka ei olisi suorittanut oppivelvollisuutta, ei olisi myöskään oikeutettu työvoimakoulutukseen tai omaehtoisena työttömyysetuudella tuetuna opiskeluna järjestettävään kotoutumiskoulutukseen ja näiden ajalta maksettaviin työttömyysetuuksiin. Maahanmuuttajien osalta tilanne muuttuisi lisäksi siten, että alle 18-vuotias maahanmuuttaja ei olisi työ- ja elinkeinotoimiston vastuulla olevien kotoutumistoimenpiteiden piirissä, vaan kunta vastaisi kotoutumisen edistämisestä. Käytännössä maahanmuuttajanuori osallistuisi siis oppivelvollisuuden suorittamiseksi tarkoitettuun koulutukseen, kuten aikuisten perusopetukseen. Vuonna 2018 alle 18-vuotiaita maahanmuuttajanuoria osallistui noin 600 työttömyysetuudella tuettuun omaehtoiseen opiskeluun ja noin 20 työvoimapolitiittisena koulutuksena järjestettävään koulutukseen. Työttömyysetuuksia sai yhteensä noin 1 400 alle 18-vuotiaista nuorta.

Osa niistä alle 18-vuotiaista työnhakijoista, jotka nykyisellään saavat tukea kotoutumissuunnitelman mukaisesti opintoihin, on alaikäisinä turvapaikanhakijoina ilman huoltajiaan saapuneita

nuoria. Kunnat vastaavat oleskeluluvan saaneiden lasten ja nuorten asumisen, hoivan ja huolenpidon järjestämisestä. Valtaosa alaikäisistä asuu oleskeluluvan saatuaan perheryhmäkodeissa, osa yksityismajoituksessa tai perhehoidossa. Perheryhmäkodissa nuorilla on täysi ylläpito ja heille maksetaan jokapäiväisiin kuluihin käyttörahaa. Osa maahanmuuttajanuorista opiskelee kotoutumiskoulutuksena myös sisäoppilaitosmuotoisesti kansanopistoissa, jolloin he ovat oikeutettuja maksuttomaan majoitukseen ja täysihitoon opintojen aikana. Näin ollen työttömyysetuuden poistuminen 17-vuotiailta ei merkittävästi vaarantaisi heidän toimeentuloaan.

Koulumatkatukioikeuden laajentamisen lisäksi esitys sisältää myös koulumatkatukea selkeyttäviä ja yksinkertaistavia muutosehdotuksia, jotka vaikuttaisivat kaikkien koulumatkatukea saavien opiskelijoiden asemaan. Esityksen mukainen koko kuukauden tai puolen kuukauden koulumatkatuki yksinkertaistaisi ja selkeyttäisi tuen hakemista ja myöntämistä. Ehdotetun muutoksen myötä tuki voitaisiin myös nykyistä paremmin kohdentaa tosiasiallisesti kuljettaviin koulumatkoihin. Koulumatkatuen järjestelmämuutokset mahdollistaisivat jatkossa koulumatkatuen sujuvan hakemisen. Koulumatkatuen hakeminen helpottuisi, koska hakemuksen voisi jättää myös verkkopalvelun kautta. Hakeminen myös nopeutuisi, koska hakemusta ei tarvitsisi jättää enää oppilaitoksen tarkistettavaksi ja täydennettäväksi. Koulumatkatuen järjestelmämuutokset mahdollistaisivat myös sen, että koulumatkatuetta lippuja olisi mahdollista ostaa myös verkkopalvelun kautta.

Vaikutukset yhdenvertaisuuteen ja sukupuolten tasa-arvoon

Sukupuolten välillä on nähtävissä eroja oppimistuloksissa, koulutukseen hakeutumisessa sekä koulutuksen keskeyttämisessä. Viimeisen vuosikymmenen aikana oppimistulokset ovat sukupuolittuneet erityisesti tyttöjen hyväksi. Pisa 2018 tutkimuksen mukaan heikkojen lukijoiden osuus on lisääntynyt maassamme selvästi. Vuonna 2009 heikkoja lukijoita oli 8,1 %, mutta vuonna 2018 jo 13,5 % kaikista oppilaista. Maassamme on siten yhä enemmän nuoria, joiden lukutaito ei riitä opiskeluun ja yhteiskunnassa toimimiseen. Oppilaiden väliset lukutaitoerot olivat vuonna 2018 suuremmat kuin kertaakaan Suomen PISA-tutkimusten historiassa. Oppilaiden välisten erojen kasvusta huolimatta suomalaiskoulujen välinen vaihtelu oli osanottajamaiden pienin, eikä se ole kasvanut verrattuna edelliseen PISA-tutkimukseen. Tytöt ovat edelleen reilusti edellä poikia. Suomessa sukupuolten välinen lukutaidon osaamisero on ollut koko ajan osallistuvien maiden suurimpia, ja on edelleen OECD-maiden suurin. Ero tyttöjen hyväksi oli Suomessa 52 pistettä, kun se OECD-maissa keskimäärin oli 30 pistettä. Pojissa heikkojen lukijoiden määrä on kasvanut vuoden 2009 jälkeen.

Oppilaiden sosioekonomisen taustan vaikutus oppimistuloksiin on myös voimistunut. Vanhempien koulutus, ammatti ja kodin varallisuus eli sosioekonominen tausta olivat kaikissa maissa yhteydessä oppilaiden lukutaitoon. Suomessa ylimmän ja alimman sosioekonomisen neljänneksen keskimääräinen lukutaitoero oli 79 pistettä, mikä vastaa laskennallisesti noin kahden kouluvuoden opintoja. OECD-maissa vastaava ero oli 88 pistettä. Suomessa sosioekonomisen taustan yhteys oppilaiden osaamiseen voimistui vuodesta 2009, jolloin ero oli 62 pistettä. Oppilaan taustan vaikutuksen kasvaminen johtuu taustaltaan alimman neljänneksen heikentyneistä tuloksista.

Sukupuolten välillä on eroa siinä, kuinka suuri osa ikäluokasta jää perusasteen koulutuksen varaan. Vuonna 2018 pelkän perusasteen suorittaneita 20–29-vuotiaita oli 15 prosenttia ikäluokasta. Miehistä perusasteen varassa oli 17 prosenttia ja naisista 13 prosenttia ikäluokasta. Perusasteen varassa olevien miesten osuus on kaikissa ikäryhmissä korkeampi kuin naisten osuus. Huolimatta siitä, että koko ikäluokassa toisen asteen koulutuksen varassa olevien osuus on ollut

nousussa, on se miehillä laskenut 20—24-vuotiaiden ikäluokassa ja kääntynyt lievään laskuun myös 25—29-vuotiaiden ikäluokassa.

Tilastokeskuksen koulutustilastojen mukaan peruskoulun oppilaista 20,1 prosenttia sai tehostettua tai erityistä tukea syksyllä 2019. Tehostetun tuen oppilaista poikia oli 63 prosenttia ja tyttöjä 37 prosenttia. Erityistä tukea saaneista poikia oli 71 prosenttia ja tyttöjä 29 prosenttia. Tilastokeskuksen tietojen mukaan vuonna 2017 nuorille suunnatun ammatillisen koulutuksen (oppilaitosmuotoisen opetussuunnitelmaperusteisen ammatillisen peruskoulutuksen) opiskelijoita oli 116 166, joista 20 prosenttia oli erityisopiskelijoita. Miesopiskelijoista 20 prosenttia ja naisopiskelijoista 19 prosenttia oli erityisopiskelijoita. Kaiken kaikkiaan erityisopiskelijoista 55 prosenttia oli miehiä. Tilastokeskuksen tilastoissa käytetään käsitettä erityisopiskelija, jolla käytännössä tarkoitetaan erityiseen tukeen oikeutettuja opiskelijoita.

Vuonna 2018 peruskoulun 9. luokan päättäneitä oli 58 000. Lähes kaikki peruskoulun 9. luokan päättäneet hakivat välittömästi jatko-opintoihin ja vain 1 prosentti jätti hakematta. Tytöistä 65 prosenttia haki ensisijaisesti lukioon. Pojista 54 prosenttia haki ensisijaisesti toisen asteen ammatilliseen koulutukseen. Vuonna 2018 lukion opiskelijoista ja ylioppilastutkinnon suorittaneista 58 prosenttia oli naisia. Koko 2000-luvun yli puolet opiskelijoista ja ylioppilastutkinnon suorittaneista on ollut naisia.

Peruskoulun tavalla tai toisella kesken jättäneitä oli lukuvuonna 2018—2019 yhteensä 443. Kaikista koulupudokkaista 43 prosenttia oli tyttöjä. Oppivelvollisuutensa laiminlyöneistä tyttöjä oli 41 ja ilman peruskoulun päättötodistusta eronneista 150. Tilastokeskuksen koulutustilastojen mukaan miehet keskeyttivät tutkintoon johtavan koulutuksen useammin kuin naiset. Miehistä tutkintoon johtavan koulutuksen keskeytti kokonaan 6,4 prosenttia ja naisista 4,4 prosenttia lukuvuonna 2017—2018. Koulutussektoria naiset vaihtoivat hieman enemmän kuin miehet. Naiset keskeyttivät useimmin ammatillisen koulutuksen.

Esityksen arvioidaan lisäävän yhdenvertaisuutta sukupuolten välillä sekä vähentävän syrjäytymisriskiä, koska oppivelvollisuuden laajentaminen vähentää pelkästään perusopetuksen varaan jäävien määrää. Oppivelvollisuuden laajentamisen arvioidaan lisäävän toisen asteen suoritusastetta, koulutuksellista yhdenvertaisuutta sekä vähentävän sukupuolien välistä eroa koulutuksessa ja työelämässä. Oppimiserot vaikuttavat toisen asteen koulutuksen suorittamiseen, joten oppivelvollisuuden laajentaminen tukisi varsinkin miesten perusopetuksen jälkeisen koulutuksen suorittamista.

Useiden tutkimusten mukaan vammaisten henkilöiden koulutustaso on muita alhaisempi ja vain osa heistä on työelämässä. Tämä vaikuttaa osaltaan heidän taloudelliseen tilanteeseensa ja hyvinvointiin. Oppivelvollisuuden laajentamisen ja koulutuksen maksuttomuuden avulla voitaisiin varmistaa vammaisten henkilöiden yhdenvertaiset koulutusmahdollisuudet ja työllistymisen, jolla olisi monia vaikutuksia yksilöiden elämänsäkuun, osallisuuteen ja hyvinvointiin.

Vaikutukset työllisyyteen

Koulutusasteittaiset työllisyysaste-erot ovat Suomessa kasvaneet 1990-luvun lamassa ja sen jälkeen. Kaikkien koulutusasteiryhmien työllisyysasteet laskivat voimakkaasti vuosina 1991—1993, mutta lasku oli pienin korkeasteen koulutuksen suorittaneilla ja suurin vailla perusasteen tutkintoa olevilla. Koulutustaso oli myös tiiviissä yhteydessä lamasta toipumiseen, työllisyyteen.

syysasteen toipuessa parhaiten korkeasti koulutetuilla, hitaammin toisen asteen tutkinnon suorittaneilla ja jäädessä perusasteen varassa olevilla pysyvästi matalalle tasolle. Myös vuonna 2007 alkanut finanssikriisi vaikutti koulutusasteittaisiin työllisyysasteisiin vastaavat kuin 1990-luvun lama. Keväällä 2020 alkaneen koronapandemian aiheuttaman talouskriisin vaikutusten voidaan ennakoida vastaavan laman ja finanssikriisin vaikutuksia siltä osin, että työllisyyden lasku ja heikko toipuminen koskettavat voimakkaammin matalasti koulutettuja väestöryhmiä, erityisesti pelkän perusasteen koulutuksen varassa olevia. Tämä lisää tarvetta tehokkaille, tutkimusperustaisille toimille perusasteen varaan jäävien nuorten osuuden vähentämiseksi. Jo nykytilanteessa perusasteen ja toisen asteen välinen työllisyysaste-ero on yli 20 prosenttiyksikköä, joten perusasteen varaan jäävien ikäluokkaosuuden lasku kahdeksalla prosenttiyksiköllä nostaisi työllisyysastetta pitkällä aikavälillä yli 1,5 prosenttiyksikköä.

Talouspolitiikan arviointineuvosto (2018) arvioi raportissaan, että oppivelvollisuuden pidentäminen kasvattaisi merkittävästi toisen asteen tutkinnon suorittavien osuutta hyödyttäen tämän joukon myöhempää työllisyyttä ja tulotasoa, mikäli uudistuksella onnistuttaisiin pitämään nyt koulutuksen ulkopuolelle alle 18-vuotiaana jäävät koulutuksessa 18 vuoden ikään asti. Työllisyyden ja tulojen koheneminen näkyy vastaavasti julkisen talouden tuloissa ja menoissa niin. Olisi hyvinkin mahdollista, että oppivelvollisuusiän nostaminen olisi pitkällä aikavälillä budjettineutraali uudistus, vaikka samalla tehtäisiin panostuksia opinto-ohjaukseen ja erityisopetukseen.

Perusasteen varassa olevien 18-vuotiaiden työura tulee muodostumaan nykyistä odotusarvoa alemmaksi, ellei matalasti koulutettujen työllisyysastetta kyetä nostamaan. Oppivelvollisuuden laajentaminen ja koulutustason nousu vaikuttaisivat työllisyysastetta nostavasti. Kaikki 16–17-vuotiaat nuoret olisivat jatkossa koulutuksen piirissä, eivätkä mahdollisesti työttöminä työnhakijoina tai työllistymistoimien piirissä. Koulutustason nosto myös parantaisi henkilöiden työllistymismahdollisuuksia ja asemaa työmarkkinoilla, mikä nostaisi työllisyysastetta ja vähentäisi työttömyysjaksoja. Nostamalla toisen asteen tutkinnon suorittaneiden osuutta ikäluokasta oppivelvollisuuden pidennys nostaa koko ikäluokan työllisyysastetta ja pidentää odotettavissa olevien työurien pituutta. Vähentämällä matalasti koulutetun työvoiman tarjontaa se nostaa myös perusasteen varassa olevan aikuisväestön työllisyysastetta. Jos oppivelvollisuuden pidentäminen vähentää perusasteen varaan jäävien osuutta ikäluokasta 8 prosenttiyksikköä, se kasvattaa pitkällä aikavälillä työuran pituutta 0,75 vuodella.

Koulutustason ja työllisyysasteen nostamisella voidaan olettaa olevan vaikutusta myös henkilön myöhempään tulotasoon, hyvinvointiin, koettuun elämänlaatuun, terveyskäyttäytymiseen, toiminta- ja työkykyyn ja jopa kuolleisuuteen. Oppivelvollisuuden laajentamisen toimet kohdistuvat nimenomaisesti siihen matalasti koulutettuun ja pienituloiseen väestönosaan, jonka kohdalla voidaan olettaa, että toimilla voitaisiin vähentää menetettyjen elinvuosien määrää ja täten vahvistaa työllisyysastetta sekä Suomen edellytyksiä selvittää pitkällä aikavälillä väestömuutoksen aiheuttamasta työvoimapulasta. Koulutustason nostamisella voidaan tutkimuskirjallisuuden nojalla olettaa olevan myös ylisukupolvista merkitystä matalasti koulutetun väestönosan tulotasoon ja hyvinvointiin. Tätä kautta voidaan tehokkaasti vahvistaa myös yhteiskunnallista tasa-arvoa.

Oppivelvollisuuden laajentaminen on osa hallituksen ohjelmassaan tavoitteeksi asettamaa koulutustason nostoa. Uudistus antaa myös edellytyksiä kasvattaa korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden määrää, koska se vähentäisi perusasteen varaan jäävien osuutta nuorista ja lisäisi toisen asteen tutkinnon suorittaneiden osuutta, jotka voisivat hakeutua korkea-asteen koulutukseen.

Vaikutukset yritystoimintaan

Koulutustason nostaminen kasvattaisi osaavan työvoiman saatavuutta. Osaavan työvoiman heikko saatavuus on viime vuosina ollut yksi keskeisimpiä tekijöitä, joka on estänyt yrityksiä palkkaamasta lisää henkilökuntaa. Erityisesti voimakkaasti kasvuhakuiset yritykset törmäävät ongelmaan työvoiman saatavuudesta. PK-yritysbarometrin (1/2020) mukaan reilusti yli puolet kaikista pk-yrityksistä kokee osaavan ja yrityksen tarpeita vastaavan työvoiman saatavuuden rajoittavan ainakin jossain määrin yrityksen kasvua.

Maksullisten oppimateriaalien markkinoilla toimii jakelijoita, joita monet kunnat ovat kilpailuttaneet keskittääkseen perusopetuksen materiaalien hankintojaan kustannussäästöjen saavuttamiseksi. Toisen asteen maksuttomuus johtaa samanlaisen järjestelyn yleistymiseen myös lukion ja ammatillisen koulutuksen oppimateriaali- ja oppivälineostoissa. Yhteishankintamenettelyjen ulkopuolelle jäävät kustantajien tarjoamat maksullisilla alustoilla julkaistut digitaaliset materiaalit. Maksuttomien digitaalisten materiaalien jakamisen yleistyminen sekä koulutuksen järjestäjien ja kuntien oppimateriaali- ja oppivälinevalinnat tulevat vaikuttamaan näihin markkinoihin voimakkaasti.

Lukiokoulutuksessa käytetään paljon kaupallisia oppimateriaaleja, jotka opiskelijat nykyisin hankkivat usein omaksi. Lukio-opiskelijat hyödyntävät oppikirjoja ja muuta oppimateriaalia osittain kahdesti: opiskellessaan oppiainetta ja kerratessaan ylioppilastutkinnon kokeisiin. Ammatillisessa koulutuksessa varsinaisia oppikirjoja on käytössä vähemmän ja niitä hankitaan harvoin omaksi. Yksi mahdollisuus vähentää oppikirjakustannuksia olisi hyödyntää nykyistä laajemmin kirjastoja ja mahdollistaa laajemmin etenkin e-kirjojen lainaaminen. Esimerkiksi koulutuksen järjestäjien yhteinen e-kirjasto mahdollistaisi sen, että useamman oppilaitoksen opiskelijat voisivat hyödyntää samoja kirjoja. Tämä edellyttäisi, että kustantajat tuottaisivat nykyistä enemmän e-kirjoja.

Erityisesti lukiokoulutuksen opiskelijat hankkivat nykyään oppimateriaalit itse valitsemallaan tavalla joko täysin uusina tai kierrätettyinä. Koulutuksen järjestäjillä on kuitenkin jo nykyisin käytössä erilaisia yhteishankintamalleja esimerkiksi oppikirjojen hankkimiseksi. Koulutuksen järjestäjät ovat esimerkiksi voineet kilpailuttaa oppikirjojen hankinnan opiskelijoiden puolesta, jolloin opiskelijoilla on mahdollisuus hankkia oppikirjat tietyiltä toimijoilta etukäteen sovittuun hintaan. Kaikilla koulutuksen järjestäjillä ei tällaisia toimintamalleja kuitenkaan ole. Lukion oppikirjojen myynti on voinut muodostaa merkittävän osan oppikirjoja myyvien toimijoiden liikevaihdosta. Esityksellä on merkittäviä vaikutuksia tällaisten toimijoiden liiketoimintaan, jos oppikirjoja ei enää jatkossa hankittaisi esimerkiksi paikallisilta yrityksiltä.

Koulumatkatukioikeuden laajentaminen vahvistaisi edellytyksiä toimiviin joukkoliikennepalveluihin, koska koulumatkatukea maksetaan ensisijaisesti joukkoliikenteen käytön perusteella. Uudet koulumatkatukiehdot tukisivat liikennepalveluja tarjoavien yritysten kannattavuutta, koska väljemmät koulumatkatuen myöntämisehdot kasvattaisivat koulumatkoihinsa joukkoliikennettä käyttävien opiskelijoiden määrää. Koulumatkatuen omavastuuosuus poistuisi maksuttomuuden piiriin kuuluvilta opiskelijoilta, mikä osaltaan saattaisi lisätä opiskelijoiden käyttämää joukkoliikennettä. Koulumatkatukeen varattavasta määrärahadista suurin osa ohjautuisi kuletuspalveluita tarjoaville yrityksille joko matkalipun myyjän tai koulutuksen järjestäjän kautta.

Alueelliset vaikutukset

Lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen alueellista järjestämistä on tarkasteltu Peruspalvelujen tila 2020 –julkaisussa (Valtiovarainministeriön julkaisuja 2020:26). Lukiokoulutus on luonteeltaan alueellinen palvelu, toisin kuin perusopetus, joka on säädetty kuntien vastuulla olevaksi lähipalveluksi. Vuodesta 2008 vuoteen 2018 lukiokoulutusta antavien oppilaitosten määrä

on vähentynyt 65 oppilaitoksella. Samalla ajanjaksolla lukiolaisten määrä on pienentynyt yhdeksän prosenttia. Ylioppilastutkintojen määrä on laskenut kymmenessä vuodessa seitsemän prosenttia.

Aluehallintoviranomaisten tekemän selvityksen mukaan vuonna 2019 koko maassa 15-vuotiaista asui korkeintaan 10 kilometrin päässä lukiosta 84,5 prosenttia ja korkeintaan 30 kilometrin päässä 99,6 prosenttia. Tilanne on pysynyt lähes ennallaan vuodesta 2017. Alueelliset erot ovat suuria. Paras tilanne on Uudellamaalla ja huonoin Pohjois-Pohjanmaan, Etelä-Savon, Lapin ja Kainuun alueella.

Yhteishaun kautta ammatilliseen koulutukseen hakevat pääasiassa peruskoulun tai lukion päättäneet, joilla ei ole aikaisempaa tutkintoa. Yhteishaun kautta haettavan ammatillisen koulutuksen saatavuudessa on alueellisia eroja suhteessa nuorisoikäluokkaan. Kevään 2019 yhteishaussa koko maassa oli laskennallisesti jokaista 16-vuotiasta kohti 0,72 ammatillisen koulutuksen aloituspaikkaa. Maakunnittain paras saatavuus oli Lapissa, Pohjois-Karjalassa, Etelä-Pohjanmaalla ja Keski-Pohjanmaalla. Lapissa suhdeluku oli yli yksi ja muissakin yli 0,9. Vähiten aloituspaikkoja suhteessa 16-vuotiaiden ikäluokkaan oli Pohjois-Pohjanmaalla, Uudellamaalla ja Etelä-Karjalassa. Suhdeluku oli näissä hieman yli 0,6. Saatavuudessa ei ole tapahtunut merkittäviä muutoksia.

Kuntien välillä oli merkittäviäkin eroja ammatillisen koulutuksen aloituspaikkojen määrässä suhteessa nuorisoikäluokkaan. Paras saatavuus oli kaupunkimaisissa kunnissa, jotka menettävät väestöään. Niissä suhdeluku oli yli 1,1. Ammatillista koulutusta on suhdelukujen perusteella huonoiten saatavilla maaseutumaisissa kunnissa verrattuna muuhun Suomeen. Maaseutumaisissa kunnissa suhdeluku oli yli 0,3, mutta osassa kunnista aloituspaikkoja ei ollut yhtään tarjolla. Nopeasti kasvavissa kunnissa suhdeluku on pienempi kuin muissa vastaavissa kunnissa. Väestöään nopeasti menettävissä kunnissa suhdeluku taas on korkea verrattuna muihin vastaaviin kuntiin. Tilaston perusteella näyttäisikin siltä, ettei aloituspaikkojen määrässä ole riittävästi reagoitu väestön muutoksiin. Lisäksi tilaston perusteella ammatillista koulutusta ei ole yhtä hyvin saatavilla maaseutumaisissa kunnissa verrattuna muuhun Suomeen.

Aluehallintoviraston raportissa todetun mukaan ammatillisen koulutuksen saavutettavuus voi kuitenkin käytännössä olla edellä esitettyjä tilastoja parempaa, sillä tilasto kuvaa lähinnä oppilaitosten toimipisteiden sijaintia. Koulutusta voidaan järjestää myös työpaikoilla oppisopimus- ja koulutusopimuksella, jolloin sitä voidaan toteuttaa myös kunnissa, joissa oppilaitoksella ei ole toimipistettä. Lisäksi digitaaliset oppimisympäristöt mahdollistavat opiskelun paikasta riippumatta.

Vähintään kolmen koulutusalan ammatillisen koulutuksen opetuspiste oli vuonna 2019 enintään 10 kilometrin etäisyydellä 85,3 prosentilla 15-vuotiaiden ikäluokasta ja enintään 30 kilometrin etäisyydellä 96,4 prosentilla 15-vuotiaiden ikäluokasta. Saavutettavuus vaihteli kuitenkin maakunnittain, 10 kilometrin sisällä Uudenmaan 93 prosentista Pohjanmaan 46 prosenttiin.

Tarkastelemalla perusopetuksen päättäneiden välitöntä sijoittumista (2018) kuntatyypeittäin ilmenee, että sijoittuminen lukio-opintoihin on huomattavasti koko maan keskiarvoa (53,1 %) yleisempää nopeasti kasvavissa kunnissa. Ammatilliseen koulutukseen sijoittuminen on keskiarvoa (40,8 %) yleisempää väestöään nopeasti menettävissä kunnissa. Peruskoulun lisäopetus on muuta maata selvästi yleisempää nopeasti kasvavissa kunnissa. Sen sijaan valmistavaan tai valmentavaan koulutukseen jatkamisen osalta ei kuntatyypeittäin ole havaittavissa merkittäviä eroja.

Ammatillisen tutkinnon suorittaneiden työllistyminen on parantunut tilastovuodesta 2015 eteenpäin sekä ammatillisen perustutkinnon että ammatti- tai erikoisammattitutkinnon suorittaneilla. Vuonna 2017 edellisenä vuonna opetussuunnitelmaperusteisen ammatillisen perustutkinnon suorittaneista 71 prosenttia oli joko työllistynyt tai siirtynyt jatko-opintoihin. Vuonna 2015 vastaava osuus oli 66 prosenttia. Ammattitutkinnon suorittaneista 86 prosenttia ja erikoisammattitutkinnon suorittaneista 96 prosenttia oli joko työllistynyt tai siirtynyt jatko-opintoihin. Työllistymisessä ja jatko-opintoihin siirtymisessä on alueellisia eroja tutkinnon suoritusmaakunnan mukaan ja siinä ei ole tapahtunut merkittäviä muutoksia vuodesta 2015. Opetussuunnitelmaperusteisen ammatillisen perustutkinnon suorittaneista paras tilanne oli edelleen Pohjanmaalla, Päijät-Hämeessä, Uudellamaalla ja Pohjois-Savossa ja huonoin tilanne Kymenlaaksossa ja Etelä-Karjalassa. Jatko-opintoihin siirryttiin eniten edelleen Kainuussa ja vähiten Uudellamaalla.

Oppivelvollisuuden laajentaminen toteutetaan voimassa olevien päätösten mukaisella koulutustarjonnalla. Arvioissa on otettava huomioon myös ikäluokkien koossa ja toisen asteen koulutuksen tarjonnassa tapahtuvat muutokset. Tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan 16-vuotiaiden ikäluokka tulee kasvamaan vuoteen 2025 mennessä yli 4 600 henkilöllä vuoteen 2019 verrattuna. 16-vuotiaiden määrä tulee kasvamaan lähes kaikissa kunnissa lukuun ottamatta väestöään nopeasti menettäviä kuntia. Tilanne muuttuu pidemmällä aikavälillä, sillä vuoteen 2040 mennessä 16-vuotiaiden määrä tulee laskemaan yli 10 000 henkilöllä vuoteen 2019 verrattuna. 16-vuotiaiden määrä tulee laskemaan kaikissa muissa kunnissa paitsi niissä suurissa kaupungeissa, joiden väestö kasvaa nopeasti.

Koska lukiokoulutuksen tarjonnan laajuutta ei säädellä, on oppivelvollisuuden pidentämisen yhteydessä toteutuvan koulutustarjonnan laajuus arvioitava toteutuneen koulutustarjonnan perusteella. Vuonna 2018 35 481 perusopetuksen samana vuonna päättäneitä aloitti lukiokoulutuksen. Määrä sisältää sekä nuorten että aikuisten lukiokoulutuksen. Lukiokoulutuksen kokonaistarjonta on pitkään ylittänyt merkittävästi lukiokoulutuksen aloittajien määrän.

Koska lukiokoulutuksen aloittajien määrää ei ole rajoittanut koulutuksen tarjonta vaan hakijoiden määrä, voidaan koulutustarjonnan vuonna 2021 arvioida riittävän valtakunnallisesti sille osuudelle perusopetuksen päättäneistä, jotka lukiokoulutukseen hakeutuvat ja jotka täyttävät lukioiden opiskelijavalinnassaan asettaman vähimmäistason. Jos nuorten lukiokoulutuksen tarjonta suhteessa perusasteen päättävään ikäluokkaan säilyy vuoden 2018 tasolla, sen laajuus olisi vuonna 2021 noin 38 100 aloituspaikkaa. Jos perusasteelta lukioon siirtyvien määrä säilyisi vuonna 2021 vuoden 2018 tasolla, aloittaisi lukiossa vuonna 2021 noin 32 239 laajenevan oppivelvollisuuden piiriin kuuluvaa, suoraan perusasteelta siirtyvää aloittajaa. Lukiokoulutuksen haasteena on kuitenkin jossain määrin tarjonnan ja kysynnän kohtaaminen. Pääkaupunkiseudulla ja suuremmissa kaupungeissa lukiokoulutuksen kysyntä ylittää tarjonnan. Vastaavasti maaseutukunnissa on runsaasti vapaita aloituspaikkoja ikäluokkien pientymisen seurauksena.

Lukiokoulutuksen tarjonta voi myös supistua kuntien päätöksillä, koska lukiokoulutuksen tarjontaa ei säädellä valtakunnallisesti. Lukiokoulutusta pidetään alueellisesti tärkeänä, joten olennaisia muutoksia lukiokoulutuksen tarjonnassa ei ole odotettavissa, jos kuntien lukiopolitiikka ei muutu merkittäväällä tavalla. Koska lukiokoulutuksessa koulutustarjonta on voimakkaasti ylittänyt saatavilla olevien opiskelijoiden määrän, lukiokoulutuksen tarjonnan vähentäminen ei vähentäisi vastaavasti lukiokoulutuksen aloittaneiden määrää. Vasta lukiokoulutuksen tarjonnan supistuminen noin neljänneksellä riittäisi saamaan aikaan tilanteen, jossa aloituspaikkatarjonta alkaisi rajoittaa ensisijaisten hakijoiden pääsyä lukiokoulutukseen.

Pienempien paikkakuntien lukioissa on saatettu jo nykyisin tarjota oppikirjat ja muut materiaalit opiskelijoille maksutta, millä on vastattu kilpailuun opiskelijoista isompien kaupunkien lukioiden kanssa. Maksuttomuuden laajentaminen oppimateriaaleihin ja kodin ja oppilaitoksen väliin matkoihin voisi poistaa esteitä hakeutua kotipaikkakunnan lukiota kauemmaksi toiseen, esimerkiksi suuremman paikkakunnan lukioon. Tällainen kehitys voisi vähentää pienten paikkakuntien lukioiden opiskelijamäärää ja johtaa lukioverkon harvenemiseen. Kehitys heikentäisi koulutuksen saavutettavuutta ja paikallista elinvoimaa. Toisaalta opetuksen digitaaliset toteutusmuodot parantaisivat myös pienten paikkakuntien lukioiden mahdollisuuksia tarjota opiskelijoilleen laajan opintovalikoiman yhteistyössä muiden lukioiden kanssa, mikä vähentäisi tarvetta hakeutua opiskelijaksi suurempiin lukioihin.

Ammatillisen koulutuksen aloituspaikkojen tarjontaa ei säädellä suoraan, vaan ammatillisen koulutuksen järjestäjät päättävät vapaasti koulutustarjontansa jakautumisesta eri kohderyhmille, eri tutkintoihin ja eri koulutuksiin järjestämislupansa ja vuotuisessa suoritepäätöksessä päätettyjen tavoitteellisten opiskelijavuosien puitteissa. Valtion vuosien 2018–2020 talousarviossa päätetty ammatillisen koulutuksen opiskelijavuosien enimmäismäärä on vaihdellut 177 000:sta 180 000:een. Ammatillisen koulutuksen talousarvion mukainen opiskelijavuosimäärä ei kuitenkaan ole ollut kaikilta osin täysimääräisesti käytössä, vaan osa koulutuksen järjestäjistä on jäänyt eri syistä alle suoritepäätöksessä päätetyn tavoitteellisen opiskelijavuosimääränsä. Tästä syystä opetus- ja kulttuuriministeriö teki vuoden 2020 varsinaisessa suoritepäätöksessä tavoitteellisten opiskelijavuosien uudelleenkohdennuksia koulutuksen järjestäjien kesken. Lisäksi ministeriö tekee tarvittavat tarkistukset järjestämislupien opiskelijavuosien vähimmäismääriin vuoden 2020 jälkipuolella ennen varainhoitovuoden 2021 rahoituksesta päättämistä.

Ammatilliseen koulutukseen valmentavaa koulutusta ja työhön ja itsenäiseen elämään valmentavaa koulutusta järjestetään suoritepäätöksellä myönnettyjen tavoitteellisten opiskelijavuosien puitteissa. Koulutuksen järjestäjä voi siis opiskelijavuosimäärän sisällä päättää tarjoamansa koulutuksen jakautumisesta tutkintotavoitteiseen koulutukseen ja valmentavaan koulutukseen.

Ammatillisen koulutuksen järjestäjien vuosina 2018–2020 yhteishakuun ilmoittaman aloituspaikkatarjonnan perusteella voidaan arvioida, että vuonna 2021 ammatillisessa perustutkintokoulutuksessa olisi yhteishaussa haettavana hieman yli 42 000 aloituspaikkaa olettaen, että valtion talousarviossa päätettävä opiskelijavuosien enimmäismäärä pysyy suunnilleen nykyisellä tasolla. Jatkuvan haun kautta avautuvaa ammatillisen perustutkintokoulutuksen aloituspaikkatarjontaa ei voi ennalta arvioida, sillä se määräytyy pitkälti kysynnän mukaan. Ammatillisen koulutuksen järjestäjällä on lakisäateinen velvollisuus huolehtia siitä, että se vastaa järjestämisluvassa määrätyn toiminta-alueensa osaamistarpeisiin ja järjestää osaamistarpeen mukaisesti tutkintoja ja koulutusta toiminta-alueellaan. Näin ollen ammatillisen koulutuksen järjestäjät suuntaavat yhteishaun jälkeen käyttämättä olevan koulutuspaikkatarjontansa ensisijaisesti toiminta-alueensa työ- ja elinkeinoelämän ja väestön osaamistarpeiden mukaisesti. Lisäksi ne ovat pyrkineet turvaamaan sen, että etenkin vailla toisen asteen tutkintoa oleville hakijoille löytyy koulutuspaikka. Myös ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmä kannustaa tähän. Edellä esitetyn perusteella voidaan arvioida ammatillisen koulutuksen koulutustarjonnan vuonna 2021 riittävän sille osuudelle perusopetuksen päättäneistä, jotka hakeutuvat ammatilliseen koulutukseen ja täyttävät kyseistä tutkintoa tai koulutusta koskevat opiskelijavalinnan perusteet.

Esityksellä selkeytettäisiin ja yhdenmukaistettaisiin perusopetuksen järjestäjän ohjausta ja vastuuta koskevia tehtäviä säätämällä ohjaus- ja valvontavastuuta koskevasta valtakunnallisesta ohjeistuksesta, vastuista ja noudatettavista aikatauluista. Yhdenmukaiset ohjaus- ja valvontavelvoitteet sekä valtakunnallisesti yhtenevät, vuosittaiset aikataulut edistäisivät perusopetuksen järjestäjien toiminnan yhdenmukaisuutta ja tätä kautta vahvistaisivat koulutusjärjestelmän alueellista yhdenvertaisuutta. Uudistus parantaisi myös henkilökohtaisen ohjauksen saatavuuden

ja saavutettavuuden alueellista yhdenvertaisuutta sekä vähentäisi alueiden ja koulujen välisiä eroja ohjauksen saavutettavuudessa.

Yhtenäinen nivelvaiheen koulutuskokonaisuus vahvistaisi laadukkaan nivelvaiheen koulutuksen yhdenvertaista saavutettavuutta koko maassa ja parantaisi koulutuksen alueellista tasa-arvoa ja saavutettavuutta. Yhdenmukaistaminen lisäisi valtakunnallista yhtenäisyyttä ja vahvistaisi laadukkaan opetuksen yhdenvertaista saavutettavuutta opetuksen ja koulutuksen järjestämisessä ja opetussuunnitelmatyössä. Esitys lisäisi myös opiskelijoiden alueellista yhdenvertaisuutta, koska yhdenmukaista nivelvaiheen koulutusta olisi nykyistä kattavammin saatavilla maan eri osissa ja lyhyemmän etäisyyden päässä opiskelijan kodista.

Lukuvuonna 2018-2019 koulumatkatukea maksettiin yhteensä noin 49 000 opiskelijalle. Koulumatkatuen saajista 70 prosenttia opiskeli ammatillisissa oppilaitoksissa ja noin 30 prosenttia lukioissa. Lukuvuonna 2018-2019 koulumatkatuen saajista 18 800 osti matkalippunsa Matkahuollosta ja käytti linja-autoa koulumatkansa kulkemiseen. Muuta joukkoliikennettä käytti vajaat 4 000 tuen saajaa. Seutuliikennettä käytti puolestaan noin 7 400 opiskelijaa. Koulutuksen järjestäjän kuljetusten piirissä oli noin 5 000 opiskelijaa. Koulutuksen järjestäjän järjestämä kuljetus kattaa sekä koulutuksen järjestäjän tarjoamat joukkoliikenteen matkaliput että koulutuksen järjestäjän muutoin organisoiman koulukuljetuksen. Koulumatkatukea itse järjestetyn kulkutavan, kuten henkilöauton käytön perusteella sai 18 500 opiskelijaa.

Suurin osa koulumatkatuen saajista on lukuvuonna 2018—2019 ollut Matkahuollon bussiliikennepalveluja ja muuta joukkoliikennettä käyttäviä opiskelijoita (43 prosenttia). Maakunnittain tarkasteltuna Matkahuollon bussiliikenne on tyypillisin matkustusmuoto Uudellamaalla, Satakunnassa, Lapissa, Keski-Suomessa, Keski-Pohjanmaalla ja Etelä-Karjalassa. Lisäksi se on merkittävä matkustusmuoto myös Etelä-Pohjanmaalla. Sen sijaan itse järjestetty kulkutapa on bussiliikennettä yleisempää Pirkanmaalla, Pohjois-Karjalassa, Etelä-Pohjanmaalla, Pohjois-Pohjanmaalla, Kainuussa, Kanta-Hämeessä, Kymenlaaksossa, Päijät-Hämeessä, Etelä-Savossa ja Pohjois-Savossa. Itse järjestetyllä matkustustavalla kulkee runsas kolmasosa koulumatkatuen saajista. Sen osuus kaikista koulumatkatuen saajista on merkittävin Etelä-Pohjanmaalla ja Pohjois-Pohjanmaalla. Myös esimerkiksi Uudellamaalla iso osa alueen koulumatkatuen saajista kulkee itse järjestetyllä kulkutavalla. Seutuliikennettä käyttää noin 14 prosenttia kaikista koulumatkatuen saajista, ja se on tyypillisin kulkutapa Pohjois-Pohjanmaalla ja Päijät-Hämeessä. Lisäksi Pohjois-Savossa on seutuliikenteen käyttäjiä lähes yhtä paljon kuin itse järjestetyn kulkutavan käyttäjiä. Seutuliikenteen piirissä ei ollut koulumatkatuen saajia lainkaan Etelä-Pohjanmaalla, Pohjanmaalla eikä Varsinais-Suomessa. Uudenmaan tietojen osalta on huomattava, että tällä hetkellä suurin osa HSL-alueella asuvista opiskelijoista ei ole oikeutettuja koulumatkatukeen 54 euron vähimmäiskustannusten rajan vuoksi.

Koulutuksen järjestäjän järjestämää koulukuljetusta käyttävien osuus on noin 10 prosenttia kaikista tuen saajista. Koulutuksen järjestäjän järjestämää koulukuljetusta hyödynnetään maakunnista erityisesti Pirkanmaalla ja Varsinais-Suomessa. Lisäksi Pohjanmaalla ja Satakunnassa tämän kulkutavan käyttö on keskimääräistä yleisempää. Erityisesti Pirkanmaa erottuu koulukuljetusta käyttävien opiskelijoiden määrässä, koska siellä alueen kaikista koulumatkatuen saajista merkittävin osa on koulutuksen järjestäjän järjestämässä kuljetuksessa. Lukuvuonna 2018—2019 ainoastaan Kymenlaaksossa ei ollut yhtään koulutuksen järjestäjän koulukuljetusta käyttävää koulumatkatuen saajaa.

Ehdotetut muutokset koulumatkatuen myöntämisehtoihin parantaisivat koulumatkatuen kattavuutta ja koulutuksen saavutettavuutta. Suurin osa koulumatkatuen saajista on nykyisin erilaisen järjestettyjen liikennepalvelujen piirissä. Siten koulumatkatukioikeuden laajennuttua valta-

osan koulumatkatuen saajista arvioidaan käyttävän edelleen joukkoliikennettä tai muita järjestettyjä liikennepalveluja. Itse järjestetyn kulkutavan käyttö on lisääntynyt ja sen voidaan arvioida yleistyvän etenkin niissä kunnissa tai niillä kaupunkiseutujen ulkopuolisilla alueilla, joissa joukkoliikennettä ja koulutuksen järjestäjän järjestämää koulukuljetusta on vähemmän tarjolla ja joissa koulumatkat ovat pitkiä.

Koulumatkatukioikeuden laajentamisella edistettäisiin ensisijaisesti joukkoliikenteen käyttöä ja samalla liikenneturvallisuutta ja kestävä kehitystä. Tarve joustaviin ja yhdisteltäviin liikennejärjestelyihin ja monikäyttöisiin lipputuotteisiin kasvaisi, koska opiskelijalla voisi olla monenlaisia oppimisympäristöjä. Jos joukkoliikennettä ei ole tarjolla, se otettaisiin koulumatkatukijärjestelmässä huomioon maksamalla tukea koulutuksen järjestäjälle kuljetuspalvelun järjestämiseksi tai opiskelijalle itselleen hänen kulkiessaan itse järjestetyllä kulkutavalla. Tarve itse järjestetyn kulkutavan käyttöön voisi lisääntyä, jos linja-autoliikenteen yleiset toimintaedellytykset heikkenivät. Ehdotettujen muutosten arvioidaan kuitenkin tuovan uusiksi joukkoliikenteen käyttäjiksi sellaisia opiskelijoita, jotka eivät ole aiemmin käyttäneet joukkoliikennettä koulumatkoihinsa, mikä parantaisi toimivan joukkoliikenteen järjestämisedellytyksiä.

Vaikutukset perusoikeuksiin

Esitys liittyy keskeisesti perustuslain 16 §:n sivistyksellisiin oikeuksiin, sillä esityksellä laajennettaisiin 16 §:n 1 momentissa säädettyä jokaisen subjektiivista oikeutta maksuttomaan oppivelvollisuuskoulutukseen nykyisen perusopetuksen sijaan koskemaan myös toisen asteen koulutusta siihen asti, kunnes henkilö täyttää 18 vuotta. Ehdotetulla toisen asteen koulutuksen maksuttomuudella toteutettaisiin nykyistä paremmin 16 §:n 2 momentissa julkiselle vallalle säädettyä velvollisuutta turvata jokaiselle yhtäläinen mahdollisuus saada kykijensä ja erityisten tarpeidensa mukaisesti myös muuta kuin perusopetusta sekä kehittää itseään varattomuuden sitä estämättä.

Oppivelvollisuus päättyisi henkilön täyttäessä 18 vuotta, joten henkilöt olisivat iän suhteen yhdenvertaisessa asemassa. Myös sairauden tai vamman vuoksi erityistä tukea tarvitsevien henkilöiden olisi laissa säädettyjen tukitoimien kautta mahdollisuus suorittaa oppivelvollisuuttaan. Oppivelvollisuuden suorittaminen olisi kuitenkin mahdollisuus keskeyttää, jos sairaus tai vamma estäisi sen suorittamisen. Esityksen myötä jokaisella olisi mahdollisuus suorittaa toisen asteen tutkinto maksuttomasti.

Esityksellä on vaikutuksia myös perustuslaissa turvattuun liikkumisvapauteen sekä elinkeinonharjoittamisen vapauteen. Oppivelvollisuuden laajentaminen toteutettaisiin vapaan hakeutumisoikeuden kautta, jolloin henkilö voisi halutessaan myös muuttaa toiselle paikkakunnalle suorittamaan oppivelvollisuuttaan. Henkilö voisi myös valita sen ammatin tai ammattialan, jota haluaa hakeutua opiskelemaan. Syrjäseuduilla asuville henkilöille oppivelvollisuuden suorittaminen saattaisi tarkoittaa muuttamista tai asumista oppilaitoksen sijaintipaikkakunnalla opiskelupäivien aikana. Esitys jossain määrin rajoittaisi oppivelvollisen mahdollisuuksia ansiotyöhön, mutta oppivelvollisuutta olisi mahdollisuus suorittaa myös työ- tai virkasuhteessa oppisopimus-koulutuksena.

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot

5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset

Oppivelvollisuuden laajentamisen vaihtoehtoja

Kansainvälisten mallien pohjalta voidaan erottaa kaksi erilaista päälinjaa ratkaisuksi koulutukseen osallistumiseen velvoittamiseksi 16 ikävuoden jälkeen. Ensimmäinen päälinja on lapsuudesta täysi-ikäisyyteen tai sitä lähelle ulottuva oppivelvollisuus, jonka tyyppinen malli esityksessä nyt ehdotetaan otettavaksi käyttöön. Toinen päälinja on erikseen noin 16—18-vuotiaita koskevaksi säädetty aktiivisuusvelvoite, joka ei kuitenkaan merkitse suoranaista oppivelvollisuutta.

Esityksessä ehdotetaan oppivelvollisuus laajennettavaksi koskemaan myös toisen asteen koulutusta täysi-ikäisyyteen saakka ensisijaisesti tutkintotavoitteisessa koulutuksessa ja valmiuksien hankkimiseksi myös nivelvaiheen koulutuksissa. Vaihtoehtoinen tapa nostaa oppivelvollisuusikää olisi perusopetuksen jatkaminen vuoden tai kaksi nykyistä pidempään, jos oppilas ei muutoin saavuttaisi perusopetuksen oppimäärän tavoitteita alimmalla hyväksytyllä tasolla. Tällä tavoin voitaisiin varmistaa se, että kaikilla perusopetuksen oppimäärän suorittaneilla olisi riittävät perustaidot ja valmiudet selvittää toisen asteen opinnoista ja suorittaa toisen asteen tutkinto. Tämä vaihtoehto ei kuitenkaan ilman muita toimenpiteitä takaisi sitä, että kaikki nuoret siirtyisivät perusopetuksen jälkeen toisen asteen koulutukseen ja suorittaisivat toisen asteen tutkinnon. Pahimmillaan perusopetuksen pidentäminen saattaisi leimata tavallista pidempään perusopetuksessa olevat oppilaat epäonnistujiksi ja vaikuttaa näin heidän opiskelumotivaatioonsa ja haluunsa jatkaa opintoja toisella asteella, mikä lisäksi syrjäytymisriskiä. Vaihtoehto ei näin ollen nostaisi suomalaisten osaamis- ja koulutustasoa eikä lisäisi merkittävästi koulutuksellista tasa-arvoa. Vaihtoehto kuitenkin kaventaisi perusopetuksen oppimiseroja. Lisäksi se tasaisi ainakin jossakin määrin oppimiseroja myös toisella asteella, kun jo perusopetuksen aikana varmistettaisiin, että kaikilla nuorilla on riittävät perustaidot ja valmiudet toisen asteen koulutukseen.

Nuorten siirtymistä perusopetuksesta toiselle asteelle ja toisen asteen tutkinnon suorittamista voitaisiin edistää myös tehostamalla ohjaus- ja tukitoimia perusopetuksen aikana, perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen haku- ja nivelvaiheessa sekä toisen asteen koulutuksen aikana. Nykytilan arvioinnissa on kuvattu aiemmin toteutettuja erilaisia toimenpiteitä, kuten koulutustakuuta ja läpäisyn tehostamisohjelmaa. Erilaisia haku- ja nivelvaiheen ohjaus- ja tukitoimenpiteitä on kehitetty, kokeiltu ja tehty jo usean vuoden ajan, samoin toisen asteen koulutuksen keskeyttämisen ehkäisyyn liittyviä toimenpiteitä. Näiden toimenpiteiden avulla on muun muassa tuettu perusopetuksen päättäneiden nuorten siirtymistä perusopetuksen jälkeisiin opintoihin, vahvistettu perustaitoja sekä elämän- ja arjenhallinnan taitoja, luotu varhaisen puuttumisen toimintamalleja sekä vahvistettu nuorten kiinnittymistä toisen asteen opintoihin ja edistetty opintojen loppuun suorittamista.

Suomessa on pyritty edistämään toisen asteen tutkintoon hakeutumista ja tutkinnon suorittamista myös epäsuorasti erilaisilla velvoittavilla säännöillä sosiaaliturvajärjestelmässä. Alle 25-vuotias, ilman toisen asteen tutkintoa oleva nuori menettää oikeutensa työttömyysturvaan ja hänen toimeentulotukeaan voidaan leikata, mikäli hän ei hae opiskelupaikkaa, kieltäytyy opiskelupaikasta tai keskeyttää opinnot ilman hyvää syytä. Ilman ammatillista pätevyyttä olevilla, eli ainoastaan peruskoulun tai lukion suorittaneilla työttömillä nuorilla on työmarkkinatuessa viiden kuukauden odotusaika. Toimeentulotuen perusosaa voidaan alentaa 18—24 -vuotiaalla vailla ammatillista koulutusta olevalla nuorella, joka on keskeyttänyt koulutuksen tai kieltäytynyt koulutuksesta. On vaikeaa arvioida, onko näillä toimenpiteillä toivottuja vaikutuksia, eli missä määrin rajoitukset nykyisin toimivat koulutukseen hakeutumisen kannusteena ja koulutuksen keskeyttämisen ehkäisijänä. On kuitenkin ilmeistä, että näillä säännöillä on myös kielteisiä vaikutuksia, sillä osa nuorista ajautuu säännösten perusteella toimeentulotuen asiakkaaksi ensisijaisten etuuskien sijaan. Tämä tarkoittaa samalla, että osa nuorista ajautuu myös palvelujärjestelmän ulkopuolelle. On myös perusteltua arvioida, ovatko TE-palvelut oikea palvelukana vailla tutkintoa oleville alle 18-vuotiaille nuorille.

Erilaisia kohdennettuja tukitoimia, kannusteita ja sanktioita on jo tällä hetkellä runsaasti olemassa koulutuksen aloittamisen varmistamiseksi, keskeyttämisen vähentämiseksi ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Nuorten asemaa on pyritty tukemaan esimerkiksi myös nuorisotakuun, koulutustakuun ja etsivän nuorisotyön kaltaisilla kuntia ja viranomaisia velvoittavilla säännöksillä. Nykytilanne osoittaa kuitenkin, että pelkän palvelun olemassaolo ja sen takaaminen nuorelle ei aina toteudu ja toteutuessaankin ei välttämättä johda tutkinnon suorittamiseen toisen asteen koulutuksessa. Täsmätoimet ovat parantaneet tilannetta hieman ja vähentäneet esimerkiksi ammatillisen koulutuksen keskeyttämisistä, mutta ne eivät kuitenkaan näytä olevan tarpeeksi tehokkaita. Täsmätoimista saatujen kokemusten perusteella tarvittaisiin järjestelmätason muutos, joka velvoittaisi koko yhteiskunnan pitämään jokaisen nuoren mukana opinnoissa aina toisen asteen tutkinnon suorittamiseen asti.

Oppivelvollisuuden pidentämisen vaihtoehtona voisi olla perusopetuksen päättäneitä vailla toisen asteen tutkintoa olevia nuoria koskeva aktiivisuusvelvoite. Se voisi perustua koulutukseen osallistumisen lisäksi muuhun aktiivisuuteen, kuten työskentelyyn, työpajatoimintaan tai muunlaiseseen yhteiskunnalliseen aktiivisuuteen. Työssäolo ilman tutkintoihin tai niiden osiin kyttyviä oppimistavoitteita ei kansainvälisten esimerkkien valossa vaikuta kuitenkaan suositeltavalta aktiivisuusvelvollisuuden suorittamistavalta. Lisäksi lyhyiden ja osa-aikaisten työsuhteiden rajojen määrittely tuottaisi todennäköisesti vaikeita rajanvetoja. Väljemmän lainsäädännön haasteena voisivat olla myös ongelmat vaikuttavuudessa. Kansainväliset esimerkit esimerkiksi Yhdysvalloista ja Englannista viittaavat siihen, että väljästi määritellyt oppivelvollisuuden ehdot, joihin on jätetty erilaisia poikkeusmahdollisuuksia, eivät välttämättä johda toivottuun tulokseen eli tutkinnon suorittaneiden osuuden kasvuun. Oppivelvollisuutta lievemmän aktiivisuusvelvoitteen sisällyttäminen lainsäädäntöön johtaisi todennäköisesti alhaisempaan tutkinnon suorittamisasteeseen. Poikkeuksien piiriin ohjautuisi todennäköisesti paljon juuri niitä nuoria, jotka ilman minkäänlaista aktiivisuusvelvoitetta jättäisivät hakeutumatta koulutuksen piiriin ja joiden kouluttautumiseen aktiivisuusvelvoitteella pyrittäisiin vaikuttamaan.

Esityksen valmistelun yhteydessä on selvitetty myös oppivelvollisuuden päättymisajankohdan erilaisia vaihtoehtoja. Pääasiallisiksi vaihtoehtoisiksi on nähty oppivelvollisuuden päätyminen 18-vuotissyntymäpäivään tai vaihtoehtoisesti sen kalenterivuoden loppuun, jolloin henkilö täyttää 18 vuotta. Näistä vaihtoehtoista jälkimmäinen merkitsisi sitä, että oppivelvollisuuden kesto olisi lähtökohtaisesti sama kaikille syntymäpäivän ajankohdasta riippumatta. Oppivelvollisuuden ulottaminen yli 18 ikävuoden on kuitenkin nähty ongelmalliseksi täysi-ikäisyyteen liittyvien muiden oikeuksien ja velvollisuuksien toteuttamisen kannalta. On katsottu, että täysi-ikäisellä henkilöllä tulisi olla esimerkiksi perustuslain mukainen oikeus työhön ja elinkeinovapaus. Myös huoltajien subjektiivinen elatusvelvollisuus päättyy lapsen täyttäessä 18 vuotta. Esityksessä ehdotettu vaihtoehto eli oppivelvollisuuden päätyminen 18-vuotissyntymäpäivään tarkoittaa sitä, että oppivelvollisuuden kokonaiskesto voi vaihdella jopa vuodella henkilön syntymäpäivän ajankohdasta riippuen. Valmistelussa on kuitenkin lähdetty siitä, että on perusteltua velvoittaa alle 18-vuotiaat vailla toisen asteen tutkintoa olevat nuoret ensisijaisesti opiskelemaan, vaikka se tarkoittaisikin oppivelvollisuuden kokonaiskeston eroavuutta henkilöiden välillä. Täysi-ikäisyyden saavuttamisen jälkeen henkilö voisi vapaasti valita koulutukseen osallistumisen ja muiden toimintojen välillä.

Oppivelvollisuuden laajentamiseen liittyvä toisen asteen koulutuksen maksuttomuus on katsottu perustelluksi ulottaa kattamaan lähtökohtaisesti koko toisen asteen tutkinnon suorittamisen. Vaihtoehtona olisi ollut maksuttomuuden ulottaminen vain oppivelvollisuusajaksi. Tällä vaihtoehdolla oppivelvollisuuden laajentamisen kustannukset olisivat olleet noin 2/3 nyt ehdotetuista kustannuksista, koska oikeutta maksuttomaan koulutukseen olisi esityksen mukaisen keskimääräisen kolmen vuoden sijasta ollut keskimäärin noin kaksi vuotta. Vaihtoehto olisi kuitenkin ollut ongelmallinen sen tavoitteen suhteen, että jokainen nuori suorittaisi toisen asteen

tutkinnon, jos oikeus maksuttomaan koulutukseen päättyisi kesken tutkinnon suorittamisen. Lisäksi maksuttomuuden päätyminen 18-vuotissyntymäpäivään asettaisi opiskelijat maksuttomuuden suhteen eriarvoiseen asemaan syntymäpäivän ajankohdasta riippuen, mikä olisi yhdenvertaisen kohtelun vastaista.

Esityksessä ehdotetaan, että oikeus maksuttomiin koulukuljetuksiin toteutettaisiin nykyisen koulumatkatukijärjestelmän puitteissa. Vaihtoehtona olisi ollut koulukuljetusten järjestämisvelvollisuuden säätäminen toisen asteen koulutuksen järjestäjien tehtäväksi, kuten se perusopetuslaissa on säädetty perusopetuksen järjestäjien tehtäväksi. Tätä vaihtoehtoa ei kuitenkaan katsottu toimivaksi toisen asteen koulutuksessa. Perusopetuksessa oppilaat asuvat pääsääntöisesti perusopetusta järjestävän kunnan alueella, mutta toisen asteen koulutuksen opiskelijoiden asuinpaikka ja näin ollen koulumatkat saattavat vaihdella paljonkin. Toisen asteen koulutuksessa on jo käytössä koulumatkatuen myöntämiseksi Kansaneläkelaitoksen toimiva järjestelmä, johon tehtävillä kohtuullisilla muutoksilla voitaisiin ottaa käyttöön myös koulumatkojen täysi maksuttomuus.

Perusopetuslain mukaan oppilaalla on oikeus maksuttomaan kuljetukseen, jos oppilaan koulumatka on viittä kilometriä pidempi. Voimassa olevan koulumatkatukilain mukaan puolestaan edellytetään vähintään 10 kilometrin koulumatkaa. Perustuslain mukaiseen maksuttomaan oppivelvollisuuskoulutukseen sisältyy myös oikeus maksuttomiin koulumatkoihin. Valmistelussa on katsottu, että koulumatkan raja tulisi laskea perusopetuslakia vastaavasti viiteen kilometriin, koska ei ole kohtuullista vaatia opiskelijaa kulkemaan yli viiden kilometrin päivittäistä koulumatkaa maksutta, esimerkiksi kävelen.

Nivelvaiheen koulutuksen järjestämisvaihtoehtoja

Nivelvaiheen koulutusten toteuttamiseen ja uudistamiseen on useita vaihtoehtoja. Ensimmäinen vaihtoehto olisi säilyttää nivelvaiheen koulutukset jokseenkin nykyisellään. Nykytilanteen ongelmana on kuitenkin se, että kaikkia kolmea eri nivelvaiheen koulutusvaihtoehtoa on tarjolla vain isoissa kaupungeissa. Lisäksi nivelvaiheen koulutuksiin liittyy keskenään erilaisia reunaehtoja, jotka vaikuttavat muun muassa opiskelijavalintaan. Pienissä kunnissa tarjolla on yleensä vain joku näistä koulutuksista tai nivelvaiheen koulutuksiin ei ole tulijoita, kun lukioon pääsee hyvin alhaisella keskiarvolla. Nuori saattaa usein ohjautua nivelvaiheen koulutukseen lähiseudulla olevan tarjonnan mukaan, ei niinkään hänelle sopivimman koulutuksen mukaan. Etenkin nykytilannetta olisi tarpeen kehittää siten, että myös muut kuin vieraskieliset opiskelijat voisivat tarvittaessa osallistua lukiokoulutukseen valmistavaan koulutukseen. Perusopetuksen lisäopetus puolestaan saatetaan kokea paikalleen jäämiseksi, ei koulutuspolulla etenemiseksi.

Toinen vaihtoehto kehittää nivelvaiheen koulutuksia olisi poistaa perusopetuksen lisäopetus koulutusjärjestelmästä ja jättää nivelvaiheeseen kaksi koulutusta, joista toinen valmistaisi ja valmentaisi lukiokoulutukseen ja toinen ammatilliseen koulutukseen. Perusopetuksen lisäopetusta ei enää tarvittaisi, jos valmentavissa koulutuksissa olisi yhteistyössä perusopetuksen järjestäjien kanssa mahdollisuus korottaa perusopetuksen arvosanoja. Tämän toteuttamisvaihtoehdon etuna olisi se, että molemmat jäljelle jäävät nivelvaiheen koulutukset olisivat samalla tutkintojen ja muiden osaamiskokonaisuuksien viitekehyksen (NQF) tasolla eli tasolla 3. Toisaalta nivelvaiheen koulutusten rooli jatko-opintoihin ohjauksen tukena voisi heiketä, jos opiskelijan pitäisi aina valita joko lukiokoulutukseen tai ammatilliseen koulutukseen valmistavan koulutuksen välillä, eikä hänellä olisi perusopetuksen lisäopetuksen kaltaista neutraalia vaihtoehtoa jatko-opintosuunnitelmiansa selkeyttämiseksi. Jatko-opintoihin ohjausta voisi kuitenkin laaja-alaisesti siten, että molempien koulutusten sisälle rakennettaisiin yhteisiä koulutuksen osia, joita voitaisiin sisällyttää kumpaankin koulutukseen.

Kolmas vaihtoehto olisi luopua kokonaan nivelvaiheen koulutuksista. Tällöin nuoret siirtyisivät suoraan perusopetuksesta toiselle asteelle tutkintoon johtavaan koulutukseen. Tämän vaihtoehdon lähtökohtana on, että kaikki oppilaat saisivat toisen asteen koulutuksessa tarvittavat valmiudet ja osaamisen jo perusopetuksen aikana ja oppilaita myös ohjattaisiin niin tehokkaasti, että he olisivat valmiita tekemään jatko-opintoja koskevia koulutusvalintoja perusopetuksen päättövaiheessa. Etuna olisi, että opiskelija tulisi suoraan valituksi tutkintotavoitteiseen koulutukseen, jolloin opiskelijan integroituminen jatko-opintoihin olisi luontevaa. Heikommilla valmiuksilla tuleville voitaisiin rakentaa yksilöllinen opintopolku valmiuksien vahvistamiseksi. Vaihtoehdon ongelmana kuitenkin on, että osalla perusopetuksen oppilaista on vaikeuksia saavuttaa jatko-opinnoissa tarvittavat valmiudet ja osaaminen perusopetuksen aikana ja he tarvitsevat lisäopetusta parantaakseen saamiaan arvosanoja ja päästäkseen haluamaansa jatko-opiskelupaikkaan. Lisäksi osa perusopetuksen päättävistä on epävarmoja siitä, missä he haluaisivat jatkaa opintojaan. Nämä opiskelijat tarvitsevat lisätietoa ja lisää aikaa valintojen tekemiseen. Osa opiskelijoista voi tarvita harjaannusta myös elämän ja arjen hallinnassa ennen kuin opiskelu toisella asteella on mahdollista. Mikäli nämä opiskelijat joutuisivat jatkossa siirtymään suoraan toisen asteen tutkintokoulutukseen, tutkintokoulutuksessa pitäisi varautua nykyistä laajempaan oppimisen tukeen ja mahdollisesti myös koulutuksen alussa suoritettaviin opiskelutaitoja ja valintoja tukeviin opintoihin, jotka vastaisivat ainakin jossakin määrin sisällöltään nykyisiä nivelvaiheen koulutuksia ja pidentäisivät opiskeluaikaa. Myös suoritettavan tutkinnon vaihtajia olisi todennäköisesti nykyistä enemmän.

Esityksessä esitetty malli nykyisten erillisten nivelvaiheen koulutusten yhdistämisestä yhdeksi joustavaksi koulutuskokonaisuudeksi on nähty parhaaksi vaihtoehdoksi, jolla pystyttäisiin ratkaisemaan nykytilanteeseen liittyvät epäkohdat. Esitetty malli lisäisi nivelvaiheen koulutuksen yhdenvertaista saatavuutta alueellisesti ja mahdollistaisi perusopetuksen päättävälle nuorelle nykyistä paremmat mahdollisuudet hankkia jatko-opintovalmiuksia sekä lukiokoulutukseen että ammatilliseen koulutukseen siirtymiseksi. Malli takaisi myös aidon jatko-opintovaihtojen punninnan nivelvaiheessa, koska nuoren ei tarvitsisi päättää koulutussuuntaansa vielä nivelvaiheen koulutukseen hakeutuessaan.

5.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot

Oppivelvollisuus maailmalla yleisesti

Yksilölle pakollisesta koulutuksesta tai osaamisen hankkimisvelvollisuudesta käytetään tässä jaksossa yleisesti nimitystä oppivelvollisuus. Perusasteen koulutus on oppivelvollisuuden piirissä lähes kaikissa maissa. Useimmissa kehittyneissä maissa yksilön oppivelvollisuusikä ulottuu Suomen tapaan noin 16 vuoden ikään. Oppivelvollisuus ulottuu toisen asteen koulutukseen ainakin Belgiassa, Portugalissa, Itävallassa, Hollannissa, Englannissa, Saksassa, Israelissa ja Venäjällä sekä joissakin Kanadan, Australian ja Yhdysvaltain osavaltioissa. Velvoittavuus on eri oppivelvollisuusjärjestelmissä toimeenpantu viimeisen kymmenen vuoden aikana joko säättämällä toisen asteen koulutus velvoittavaksi tai säädetty oppivelvollisuuden jatkumisesta erillislainsäädännöllä esimerkiksi 16—17-vuotiaille ja toisella tavalla tätä nuoremmille (Seuri, Uusitalo ja Virtanen, 2018).

Euroopan sisällä peruskoulutus ja perusopetuksen suorittamiseen liittyvät lainsäädäntövaihtoehdot poikkeavat toisistaan johtuen erilaisista koulutusjärjestelmistä. Useissa Euroopan maissa oppivelvollisuuden käsite on jaettu kokoaikaiseen tai osa-aikaiseen oppivelvollisuuteen. Toisin kuin osassa Euroopan maista, Suomessa oppivelvollisuuden käsitettä ei ole jaettu kokoaikaiseen ja osa-aikaiseen oppivelvollisuuteen. Kokoaikaisella oppivelvollisuudella tarkoitetaan ajanjak-

soa, jolloin kaikkien oppilaiden edellytetään osallistuvan kokoaikaiseen opetukseen. Tämä ajanjakso on lakisääteinen ja määräytyy oppilaiden iän mukaan. Tavallisesti kokoaikainen oppivelvollisuus suoritetaan kouluissa tai oppilaitoksissa. Osa-aikaisella oppivelvollisuudella tarkoitetaan sitä, että kokoaikaisen oppivelvollisuuden päätyttyä nuorten on tiettyyn ikään asti osallistuttava osa-aikaiseen koulutukseen. Joissakin koulutusjärjestelmissä tietyt oppivelvollisuuden koulutusväylät toteutetaan osa-aikaisen opiskelun ja osa-aikaisen työssäoppimisen yhdistelmänä (ns. duaalijärjestelmä).

Oppivelvollisuuden alkaminen ja kesto vaihtelevat runsaasti. Suurimassa osassa maita oppivelvollisuus päättyy 16-vuotiaana. Useat maat ovat päätyneet jatkamaan oppivelvollisuutta yli 16 ikävuoden vastauksena työmarkkinoiden osaamisvaatimusten kasvuun ja ehkäistäkseen nuorten syrjäytymistä. Nuoria 17-, 18- jopa 19-vuotiaita velvoittavia malleja on otettu käyttöön hiljattain useissa Euroopan maissa, mutta myös useissa osavaltioissa Yhdysvalloissa, Kanadassa ja Australiassa. Myös Aasiassa ja Etelä-Amerikassa oppivelvollisuus ylittää yli 16 ikävuoden. Myös talouspolitiikan arviointineuvoston raportissa tarkastellaan eräiden maiden oppivelvollisuusmalleja ja niiden vaikutuksia. Tutkijat summaavat useimpien tutkimustulosten osoittavan oppivelvollisuuden nostamisen 15 tai 16 ikävuoteen vaikuttaneen positiivisesti yksilöiden tutkinnon suorittamiseen, työllisyyteen, ansiotuloihin sekä vähentäneen sosiaalietuuksien käyttöä ja jopa rikollisuutta. Niin sanotun pakollisen koulutuksen piiriin kelpaava toiminta on usein määritelty väljästi, mutta käytännössä se on koulutusta tai muuta oppimista ja muodollisessa koulutusjärjestelmässä etenemistä edesauttavaa valmennusta, työharjoittelua tai muuta vastaava oppimista edistävää ja koulutukseen kytkeytyvää toimintaa. Sanktiot oppivelvollisuuden laiminlyönnistä vaihtelevat eri maissa, yleensä ne ovat sakkoja huoltajille. Myös nuorelle itselleen voi seurata rangaistus, kuten yhteiskuntapalvelua tai sakkoja.

Monessa Euroopan maassa on pyritty huomioimaan myös oppilaan mahdollisen sairastumisen vaikutus oppivelvollisuuden keston. Euroopan koulutusjärjestelmien poikkeavuudesta huolimatta voidaan tehdä joitain yleistyksiä niistä lainsäädännöllisistä vaihtoehdoista, joilla oppilaan oppivelvollisuuden suorittamista on tuettu oppilaan sairastuessa kesken oppivelvollisuuden suorittamisen. Yleisin keino on ollut sääntely, joka on mahdollistanut, että koulunkäyntiä on voinut jatkaa tiettyyn ikävuoteen asti koulunkäyntiin velvoittavan ikävuoden jälkeenkin. Ikärajan asettamisen sijaan oppivelvollisuutta on voinut pidentää vuodella tai kahdella. Yleistä on myös se, että oppilaan on mahdollista suorittaa oppivelvollisuutta tai jatkaa peruskoulutukseen kuuluvia opintoja esimerkiksi aikuiskoulutusta tarjoavassa oppilaitoksessa.

Oppivelvollisuus Pohjoismaissa

Ruotsissa oppivelvollisuudesta säädetään koululaissa (skollag 2010:800). Oppivelvollisuus kestää yhteensä 10 vuotta ja se koostuu yhdestä esiopetusvuodesta ja yhdeksästä perusopetusvuodesta. Erityiskouluissa oppivelvollisuus päättyy vasta 10. vuosiluokalla. Jos oppilas ei ole suorittanut perusopetusta loppuun, kun oppivelvollisuus muutoin loppuisi, oppivelvollisuutta pidennetään vuodella. Oppivelvollisuutta ei kuitenkaan jatketa enää sen jälkeen, kun oppilas on täyttänyt 18 vuotta. Sairaanhoidossa oleville oppilaille kunta on velvollinen tarjoamaan opetusta sairaalassa. Opetuksen tulee tällöin vastata mahdollisimman pitkälle sitä koulutusta, jota tarjotaan kouluissa. Ruotsin 1960-luvun peruskoulu-uudistuksen vuoksi pidentyneellä koulutuksella ei näy olleen suurta vaikutusta muutoksen kohteena olleitten ikäluokkien keskimääräiseen työllisyyteen tai tuloihin. Toisaalta esimerkiksi Meghirin ja Palmen (2005) tutkimuksen mukaan peruskoulu-uudistuksen vuoksi pidentyneellä koulutuksella oli Ruotsissa positiivinen vaikutus vähän koulutettujen vanhempien lasten koulutukseen ja tuloihin.

Norjassa oppivelvollisuus alkaa sinä vuonna, kun lapsi täyttää 6 vuotta. Peruskoulu on jaettu kahteen asteeseen. Ensimmäistä seitsemää vuotta peruskoulussa (1.-7. luokka) kutsutaan nimellä *barneskole* ja kolme seuraavaa vuotta (8.-10. luokka) nimellä *ungdomsskole*. Oppivelvollisuus päättyy lapsen suoritettua 10. vuosiluokan loppuun, oppilaan ollessa pääsääntöisesti 16-vuotias. Mikäli lapsi sairastuu ja on sen vuoksi kykenemätön osallistumaan opetukseen, Norjan lainsäädäntö ei estä kyseistä lasta suorittamasta oppivelvollisuuttaan loppuun asti. Opetusta voidaan tällaisessa tilanteessa antaa tilanteesta riippuen esimerkiksi kotona tai sairaalassa. Jos lapsi on ylittänyt oppivelvollisuusiän, mutta ei ole kuitenkaan pitkäaikaisen sairauden takia kyennyt suorittamaan oppivelvollisuuttaan loppuun, oppivelvollisuuden täyttävää opetusta voidaan antaa aikuiskoulutuksena. Norjasta löytyy positiivisia tutkimustuloksia koulutuksen pidentymisen hyödyistä. Norjalaisen tutkimusten mukaan Norjassa 1960-luvulla toteutetun peruskoulu-uudistuksen vuoksi pidentyneellä oppivelvollisuudella on ollut merkittävä 8—10 prosentin vaikutus yksilön ansiotuloihin yhtä lisäkoulutusvuotta kohti.

Tanskassa ei ole koulupakkoa, mutta kaikilla oppivelvollisuusikäisillä lapsilla on oikeus saada opetusta ja velvollisuus oppivelvollisuuden suorittamiseen. Oppivelvollisuus kestää kymmenen vuotta ja alkaa 1. elokuuta sinä kalenterivuonna, jolloin lapsi täyttää kuusi vuotta. Peruskouluun sisältyvät vuoden mittainen esikoulu (nollaluokka) sekä peruskoulun luokat ensimmäisestä yhdeksänteen luokkaan. Lisäksi on mahdollista käydä vuoden kestävä vapaaehtoinen kymmenes luokka. Lapsi voi saada oppivelvollisuusopetusta maksuttomissa peruskouluissa, maksullisissa yksityiskouluissa tai vaihtoehtoisesti kotiopetuksena. Oppivelvollisuus koostuu vuoden esiopeutuksesta ja yhdeksän vuotta kestävästä peruskoulusta. Oppivelvollisuus päättyy täten pääsääntöisesti 16-vuotiaana. Sitä voi pidentää jatkamalla 10. luokalle, mutta tämä on valinnaista. Sairaudesta johdosta oppilaalla on mahdollisuus käydä sama luokka uudestaan toisen kerran. Oppilas ei kuitenkaan voi enää jatkaa perusopetuksessa sen jälkeen, kun on täyttänyt 18 vuotta.

Islannissa oppivelvollisuuden suorittaminen alkaa 6-vuotiaana ja päättyy 16-vuotiaana. Oppivelvollisuuden kesto on 10 vuotta. Oppivelvollisuuden suorittamisen aloittamista voidaan myöhentää tai viivästyttää vanhempien aloitteesta, esimerkiksi tilanteissa, joissa oppilas tarvitsee erityistä tukea.

Pohjoismaissa oppivelvollisuuden kestosta on säädetty laissa. Oppivelvollisuuden suorittaminen alkaa kaikissa muissa Pohjoismaissa 6-vuotiaana, kun Suomessa oppivelvollisuuden suorittaminen aloitetaan 7-vuotiaana, jota edeltää lapselle velvoittava esiopetus. Kaikissa Pohjoismaissa oppivelvollisuus päättyy 16-vuotiaana. Suomessa perusopetuslakia muutettiin vuonna 2015 siten, että esiopetus muutettiin oppilaalle velvoittavaksi. Esiopetus ei velvoittavuuden myötä ole osa oppivelvollisuutta, lukuun ottamatta pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevia oppivelvollisia, joille esiopetuksen suorittaminen on oppivelvollisuuden suorittamista.

Oppivelvollisuus päättyy kaikissa muissa Pohjoismaissa pääsääntöisesti 16-vuotiaana. Suomessa oppivelvollisuuden suorittaminen päättyy pääsääntöisesti nuoren ollessa 16-vuotias, mutta viimeistään sen lukukauden päättyessä sinä vuonna, kun oppivelvollinen täyttää 17 vuotta. Kaikissa Pohjoismaissa oppivelvollisuuden päättymisessä tai kestossa on huomioitu oppilaan vakava sairastuminen, joka on voinut keskeyttää tai hidastaa oppivelvollisuuden suorittamista. Näissä tilanteissa oppivelvollisuuden suorittamista on voitu myös yksilökohtaisesti jatkaa tiettyyn ikään asti, oppivelvollisuutta on voitu jatkaa tietyn aikaa tai oppilas on voinut suorittaa peruskoulutukseen kuuluvia sisältöjä esimerkiksi aikuiskoulutuksessa. Suomessa oppivelvollisuuden suorittamista pidentää niin sanottu pidennetty oppivelvollisuus. Oppivelvollisuusikä ylittänyt oppilas on voinut jatkaa perusopetuksen sisältöjen suorittamista aikuisten perusopetuksessa, mikäli oppilas ei ole saavuttanut perusopetuksen päättötodistusta säädetyssä ajassa. Oppivelvollisuutta voi suorittaa myös niin sanotussa sairaalaopetuksessa.

Oppivelvollisuus Euroopassa

Oppivelvollisuuden keston liittyvä kansainvälinen vertailu on kohdennettu koskemaan pääasiallisesti Euroopan valtioita johtuen samankaltaisista koulutusjärjestelmistä ja yhteiskuntarakenteista. Kaikissa Euroopan Unionin maissa on jonkinlainen yksilölle pakollinen koulutus, jonka suorittaminen alkaa pääsääntöisesti alle 7-vuotiaana. Tarkastelussa tulee huomioda, että yksilökohtaisesti lapsi voi aloittaa pakollisen koulutuksen suorittamisen myös aikaisemmin tai myöhemmin, jonka vuoksi tarkastelu painottuu yleisimpään oppivelvollisuuden aloittamis- ja päättymisiän tarkasteluun. Myös Suomessa oppivelvollisuuden suorittamista voi varhentaa tai myöhentää tietyin lakisääteisin perustein.

Euroopassa oppivelvollisuuden suorittamisen alkaminen vaihtelee suurestikin. Valtaosassa Euroopan valtioita oppivelvollisuus alkaa 6-vuotiaana. Oppivelvollisuuden alkamisikä voi vaihdella enimmillään 4 vuotta. Nuorimmat oppivelvollisuuden aloittajat ovat Ranskassa ja Unkarissa, joissa oppivelvollisuuden suorittaminen alkaa jo 3-vuotiaana. Vanhimmat oppivelvollisuuden aloittajat ovat Virossa ja Suomessa, joissa lapsi aloittaa oppivelvollisuuden suorittamisen 7-vuotiaana. Suomessa oppivelvollisuuden aloittamista edeltää pääsääntöisesti 6-vuotiaana alkava pakollinen esiopetus. Esiopetusta ei kuitenkaan katsota kuuluvan oppivelvollisuuden suorittamiseksi.

Euroopassa oppivelvollisuuden suorittaminen päättyy pääsääntöisesti 16-vuotiaana. Verrattaessa Euroopan maita oppivelvollisuuden suorittamisen päättymisikä vaihtelee enimmillään 5 vuotta. Oppivelvollisuus päättyy 14–19-vuotiaana. Nuorimmat oppivelvollisuuden päättäjät ovat Serbiassa, jossa oppivelvollisuus voi päättyä jo 14-vuotiaana. Saksassa (viidessä osavaltiossa) ja Pohjois-Makedoniassa oppivelvollisuus voi päättyä vasta 19-vuotiaana.

Oppivelvollisuus kestää 8–13 vuotta riippuen valtiosta. Lyhyin oppivelvollisuus on Kroatiassa, jossa oppivelvollisuus kestää kahdeksan vuotta. Pisin oppivelvollisuus on Saksassa, Ranskassa, Unkarissa ja Pohjois-Makedoniassa, joissa oppivelvollisuus kestää 13 vuotta. Suomessa yleisen oppivelvollisuuden mukaan opiskelevien oppilaiden oppivelvollisuus on yhdeksän vuotta, mutta oppivelvollisuus voi kestää 10 vuottakin. Yksi ylimääräinen vuosi oppivelvollisuutta takaa sen, että oppilas on vielä oppivelvollinen, vaikka jäisi kerran luokalleen. Pidentetyn oppivelvollisuuden piirissä oleva oppilaskaan ei aina käytä oppivelvollisuuden suorittamiseen 11 vuotta. Pidentetyn oppivelvollisuuden piirissä olevalla 11 vuotta täyttyy siinä tapauksessa, että hän aloittaa oppivelvollisuuteen kuuluvan esiopetuksen 6-vuotiaana ja käyttää lain antaman mahdollisuuden saada esiopetusta kaksi vuotta.

Kaikissa Euroopan maissa oppivelvollisuuteen kuuluva opetus ulottuu niin sanottuun peruskouluun, mutta esimerkiksi Saksassa ja Ranskassa oppivelvollisuus ulottuu myös toisen asteen koulutukseen. Useissa Euroopan maissa oppilaan oppivelvollisuus voi päättyä myös säädettyä myöhemmin oppilaan sairastuessa tai oppimisvaikeuksien vuoksi. Useissa maissa oppivelvollisuuteen kuuluvaa koulutusta on voinut suorittaa myös sairaalassa tai kuntoutuksessa. Myös Suomessa oppivelvollisuuteen kuuluvaa perusopetusta voi suorittaa niin sanotussa sairaalaopetuksessa. Tarkemmassa maakohtaisessa tarkastelussa on pyritty huomioimaan viimeaikainen oppivelvollisuuskehitys sekä erilaiset tavat säätää oppivelvollisuuden kestosta tai suoritustavasta eri koulutusmuodoissa.

Saksassa oppivelvollisuuden kesto vaihtelee osavaltioittain, joista yhdessätoista kesto on 12 vuotta ja viidessä 13 vuotta. Saksassa on käytössä niin sanottu duaalijärjestelmä, jossa koulutus tapahtuu kahdessa eri ympäristössä; käytännön ammattitaito saadaan työpaikoilla ja teoreettinen

ammattiopetus ja yleisaineiden opetus järjestetään ammattikouluissa. Näissä koulutusväylissä opiskelijaa arvioidaan niin koulussa kuin töissäkin suoriutumisen osalta.

Ranskassa oppivelvollisuus on syyskuusta 2019 lähtien alkanut 3 vuoden iässä. Oppivelvollisuus päättyy oppilaan täyttäessä 16 vuotta ja kestää siten 13 vuotta. Oppivelvollisuutta ollaan kuitenkin pidentämässä edelleen. Syyskuusta 2020 lähtien oppivelvollisuus tulee Ranskassa kestämaan 15 vuotta ja näin ollen koskemaan myös 16—18-vuotiaita oppilaita. Tällöin Ranskassa olisi kestoltaan Euroopan pisin oppivelvollisuus.

Yhdistyneissä Kuningaskunnissa Englannissa, Walesissa ja Pohjois-Irlannissa lapsella on velvollisuus osallistua täysipäiväiseen opetukseen viidennestä syntymäpäivästä lähtien siihen asti, kunnes tämä täyttää 16 vuotta. Tämän jälkeen seuraavat kaksi vuotta oppilas voi osallistua joko kouluopetukseen tai harjoitteluun. Opetus tai harjoittelu voi kuitenkin olla osa-aikaista. Paikallisilla viranomaisilla on velvollisuus tarjota sairaalaopetusta oppivelvollisuusiässä oleville lapsille, jotka eivät voi osallistua opetukseen lääketieteellisistä syistä. Kyse on täysipäiväisestä opetuksesta, joka voi olla myös osa-aikaista, jos lapsen kunto vaatii sitä.

Itävallassa oppivelvollisuus päättyy 15-vuotiaana. Vuonna 2016 voimaan tuli laki, jonka mukaan 15—18-vuotiaat ovat velvoitettuja osallistumaan koulutukseen tai valmentavaan koulutukseen. Järjestelmä on erillinen varsinaisesta oppivelvollisuudesta, joka päättyy 15-vuotiaana.

Italiassa oppivelvollisuus alkaa 6-vuotiaana ja päättyy 16-vuotiaana kestäen 10 vuotta. Kaksi viimeistä vuotta oppivelvollisuudesta on mahdollista suorittaa ylemmän asteen koulutuksessa tai alueellisessa ammatillisessa koulutuksessa tai harjoitusjärjestelmässä. Lapset, jotka eivät väliaikaisesti kykene osallistumaan kouluun terveydellisistä syistä, voivat jatkaa koulutustaan ilman keskeytystä osallistumalla opetukseen kursseille erillisinä osina kuntoutuskeskuksissa tai sairaaloissa, joita järjestetään kouluhallinnon, paikallisten terveystieteiden ja yksityisten sekä julkisten terveyskeskusten yhteistyössä. Sairaalassa järjestettävälle kursseille otetaan oppilaita, jotka ovat sairaalahoidossa yli 30 päivää. Sairaalaopetus on kohdistettu kaikille oppilaille eri luokilta, jotka kärsivät vakavista taudeista tai ovat sairaalapotilaita

Espanjassa oppivelvollisuus kestää kymmenen vuotta ja pakollinen opetus on jaettu kahteen tasoon: 6—12 vuotiaille lapsille sekä 12—16-vuotiaille lapsille tarkoitettuun opetukseen. Espanjan koulutusjärjestelmä on taannut oikeuden koulutukseen niille, jotka eivät voi osallistua opetukseen, kehittämällä etäopetusta koskevia säännöksiä sekä luomalla koulutuksellisia tukitoimia. Niillä oppilailla, jotka sairastuvat, on kaksi vaihtoehtoa. Ensimmäinen vaihtoehto on sairaalaopetus, joka on tarkoitettu oppilaille, joiden sairaus vaatii pitkäaikaista sairaalahoitoa. He ovat kirjoilla normaalissa koulussa, mutta sairaalaan luodaan koulun tukiyksikkö. Toinen vaihtoehto on kotiopetusohjelma oppivelvollisuusiässä oleville lapsille, jotka joutuvat lääketieteellisistä syistä pysymään kotona ja siksi eivät voi osallistua opetukseen koulussa.

Virossa oppivelvollisuus alkaa 7 vuoden iässä. Pakollinen oppivelvollisuus kestää, kunnes oppilaat ovat saavuttaneet yhdeksän vuoden pituisen peruskoulutuksen tai täyttäneet 17 vuotta.

Tšekissä oppivelvollisuus alkaa 5-vuotiaana ja päättyy pääsääntöisesti 15-vuotiaana, mutta kuitenkin viimeistään sen lukuvuoden päättyessä, jolloin oppilas täyttää 17 vuotta. Oppivelvollisuus päättyy näin ollen oppilaan täytettyä 17 vuotta, vaikka tämä ei olisi ehtinyt suorittamaan yhdeksättä luokkaa loppuun (oppilas on esimerkiksi käynyt jonkun luokan uudestaan). Oppivelvollisuus voi myös päättyä aikaisemmin, jos oppilas on esimerkiksi suorittanut peruskoulun sisällöt nopeutetusti. Vaikka pakollinen oppivelvollisuus loppuu 17 vuoden iässä, peruskoulun suorittamista voi huoltajan pyynnöstä ja koulun johtajan suostumuksella jatkaa jäämällä kouluun sen lukuvuoden päättymiseen asti, jolloin oppilas täyttää 18 vuotta.

Sloveniassa oppivelvollisuus kestää pääsääntöisesti yhdeksän vuotta. Lapset aloittavat koulun 6-vuotiaana ja päättävät sen 15-vuotiaana. Oppilaat, jotka eivät suorita oppivelvollisuutta säädettyssä yhdeksässä vuodessa, voivat jatkaa koulua vielä kahden vuoden ajan. Oppivelvollisuuden pidennys on mahdollista myös erityistä tukea vaativille oppilaille, jotka osallistuvat muokattuihin tai erityisiin kouluohjelmiin. Oppivelvollisuus päättyy oppilaan täytettyä 16 vuotta. Oppivelvollisuus kestää siis yhteensä 13 vuotta. Erityistä tukea vaativien oppilaiden kohdalla oppivelvollisuus voi pidentyä, jolloin se päättyy vasta sen lukuvuoden lopussa, kun oppilas täyttää 23 vuotta.

Slovakiassa oppivelvollisuus alkaa 6-vuotiaana ja päättyy 16-vuotiaana. Koulun johtaja voi sallia 16 vuotta täyttäneen oppilaan suorittaa peruskoulu loppuun, jos oppilaan odotetaan kykenevän suorittamaan viimeisen vuosiluokan oppimäärä loppuun sinä lukuvuonna, kun oppilas täyttää 17 vuotta. Lisäksi koulun johtaja voi sallia oppilaan, jolla on sairaus tai vamma, osallistua opetukseen sen lukuvuoden loppuun asti, jolloin oppilas täyttää 18 vuotta.

Puolassa oppivelvollisuus on vuodesta 2017 lähtien kestänyt yhdeksän vuotta sisältäen vuoden kestävästi esiopetuksen ja kahdeksan vuotta perusopetusta. Perusopetus on täysipäiväistä oppivelvollisuuden aikana, jonka jälkeen se jatkuu osa-aikaisena seuraavat kolme vuotta, jolloin kyse voi olla koulu tai muunlaisessa ympäristössä suoritettavasta opetuksesta. Oppivelvollisuus päättyy oppilaan suorittama peruskoulun (normaalisti 15 vuoden iässä), mutta viimeistään oppilaan täytettyä 18 vuotta. Oppilas, joka ei onnistu suorittamaan peruskoulun 18 vuoden ikään mennessä, voi suorittaa koulutuksen loppuun esimerkiksi aikuisille tarkoitettussa koulussa. Peruskoulun jälkeen suoritettava koulutus ei ole enää pakollista. Jos oppilas on esimerkiksi sairauden vuoksi poissa koulusta, hänen sallitaan useimmissa tapauksissa suorittaa aloittamansa koulutus loppuun, vaikka olisi ehtinyt täyttämään jo 18 vuotta.

Taulukko x. Oppivelvollisuuden kesto Euroopassa

	Aloituskä	Päätymisikä	Oppivelvollisuuden kesto
Albania	6	15	9
Alankomaat	5	16	11
Belgia	6	18	12
Bosnia ja Hertsegovina	6	15	9
Bulgaria	5	16	11
Irlanti	6	16	10
Itävalta	5	15	10
Ruotsi	6	16	10
Norja	6	16	10
Kreikka	4	15	11
Kroatia	7	15	8
Latvia	5	16	11
Liechtenstein	6	15	9
Liettua	6	16	10
Luxemburg	4	16	12

Malta	5	16	11
Montenegro	6	15	9
Tanska	6	16	10
Islanti	6	16	10
Italia	6	16	10
Espanja	6	16	10
Pohjois-Montenegro	5	17/19	11/13
Portugali	6	18	12
Puola	6	15	11
Ranska	3	16	13
Romania	6	17	11
Saksa 5 osavaltiota	6	19	13
Saksa 11 osavaltiota	6	18	12
Serbia	5	14	9
Slovakia	6	16	10
Slovenia	6	15	9
Sveitsi	4	15	11
UK – Englanti	5	16	11
UK- Pohjois-Irlanti	4	16	12
Tsekki	5	15	10
Turkki	5	17	12
Unkari	3	16	13
Viro	7	16	9

Lähde: EU:Compulsory education in Europe. 2019/20.

6 Lausuntopalaute

Täydentyy myöhemmin...

7 Säännöskohtaiset perustelut

7.1 Oppivelvollisuuslaki

1 §. *Oppivelvollisuuden tavoitteet.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin oppivelvollisuuden tavoitteista. Ehdotetun säännöksen mukaan oppivelvollisuuden tavoitteena olisi turvata kaikille elämässä ja yhteiskunnassa tarpeellinen perusosaaminen ja sivistys sekä edistää yhdenvertaisia mahdollisuuksia kehittää itseään kykyjensä ja tarpeidensa mukaisesti. Lisäksi oppivelvollisuuden tavoitteena olisi ehdotetun 2 momentin mukaan nostaa koulutus- ja osaamistasoa, kaventaa oppimiseroja ja lisätä koulutuksellista tasa-arvoa.

Ehdotetun 3 momentin mukaan oppivelvollisuuteen kuuluvan opetuksen ja koulutuksen tavoitteista säädetään erikseen. Oppivelvollisuuteen kuuluvan opetuksen ja koulutuksen tavoitteista

säädettäisiin lukiokoulutuksen osalta lukiolaissa, ammatillisten tutkintojen sekä työhön ja itseen elämään valmentavan koulutuksen osalta ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa, tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen osalta kyseisestä koulutuksesta annetussa laissa, oppivelvollisille suunnattujen kansanopistojen pitkien linjojen osalta vapaasta sivistystyöstä annetussa laissa sekä aikuisille tarkoitettun perusopetuksen osalta perusopetuslaissa.

2 §. *Oppivelvollisuuden alkaminen ja päättyminen.* Pykälän 1 momentissa esitetään, että Suomessa vakinaisesti asuvat lapset ovat oppivelvollisia. Pykälän 1 momentti oppivelvollisuuden alkamisesta vastaa perusopetuslain 25 §:n 1 momentin voimassa olevaa sanamuotoa. Oppivelvollisuuslaissa säädetty oppivelvollisuus ei koskisi Ahvenanmaalla asuvia, koska Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 18 §:n 14 kohdan mukaisesti Ahvenanmaan maakunnalla on lainsäädäntövalta muun muassa opetusta ja oppisopimusta koskeissa asioissa.

Pykälän 2 momentissa esitetään säädettäväksi oppivelvollisuuden alkamisesta. Lapsen oppivelvollisuus alkaisi lukuvuoden alkaessa sinä vuonna, jona lapsi täyttää seitsemän vuotta. Esitetty sääntely oppivelvollisuuden alkamisesta vastaisi nykytilaa oppivelvollisuuden suorittamisen käytännön aloittamisesta. Voimassa olevan sääntelyn mukaisesti oppivelvollinen aloittaa perusopetuksen suorittamisen käytännössä sen vuoden lukukauden alkaessa, kun oppivelvollinen täyttää seitsemän vuotta. Koulutyön alkamis- ja päättymisajankohta voi perusopetuslain ja perusopetusasetuksen puitteissa vaihdella paikallisesti. Perusopetuslain 23 §:n 1 momentin mukaisesti perusopetuksen lukuvuosi alkaa 1 päivänä elokuuta ja päättyy 31 päivänä heinäkuuta. Perusopetusasetuksen 7 §:n mukaisesti lukuvuoden koulutyö päätetään viikon 22 viimeisenä arkipäivänä. Lukuvuodessa on 190 työpäivää. Jos perusopetuslain 23 §:n 3 momentin perusteella joudutaan korvaamaan menetettyjä työpäiviä, koulutyö päätetään kuitenkin opetuksen järjestäjän päättämänä ajankohtana.

Pykälän 3 momentissa esitetään, että oppilaan oppivelvollisuus alkaisi vuotta 2 momentissa säädettyä aikaisemmin, jos perusopetukselle säädettyjä tavoitteita ei lapsen vammaisuuden tai sairauden vuoksi ilmeisesti ole mahdollista saavuttaa yhdeksässä vuodessa. Esitetty sääntely vastaisi voimassa olevan perusopetuslain 25 §:n 2 momentin mukaista sääntelyä. Pykälän 3 momentin osalta tilanne ei muuttuisi pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevan lapsen kannalta nykyisestä. Ennen oppivelvollisuuden alkamista pidennetyn oppivelvollisuuden päätöksen saaneilla on, kuten nykyisinkin, oikeus perusopetuslain mukaan saada 5-vuotiaana esiopetusta.

Pykälän 4 momentissa esitetään säädettäväksi oppivelvollisuuden päättymisestä. Momentissa esitetään sidottavaksi oppivelvollisuuden päättymisajankohta ajankohtaan, jolloin oppivelvollinen saavuttaisi täysi-ikäisyyden eli täyttää 18 vuotta tai kun oppivelvollinen olisi hyväksytysti suorittanut ylioppilastutkinnon tai ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa säädetyn tutkinnon tai niitä vastaavan ulkomaisen koulutuksen. Oppivelvollisuuden päättyminen esitetään sidottavaksi oppivelvollisen 18-vuotissyntymäpäivään, eli oppivelvollisuus toisen asteen koulutuksessa päättyisi opintojen eri vaiheessa riippuen oppivelvollisen syntymäpäivän ajankohdasta. Oppivelvollisuus voisi myös päättyä jo alle 18-vuotiaana, jos oppivelvollinen on ennen 18-vuotissyntymäpäiväänsä hyväksytysti suorittanut ylioppilastutkinnon tai ammatillisen tutkinnon. Ammatillisena tutkintona tarkoitettaisiin käytännössä ammatillista perustutkintoa tai ammattitutkintoa, mutta säännöksen sanamuodon mukaan oppivelvollisuus voisi päättyä myös erikoisammattitutkinnon suorittamiseen, mikäli alle 18-vuotias poikkeuksellisesti olisi erikoisammattitutkinnon suorittanut.

Oppivelvollisuus päättyisi myös toisen asteen tutkintoa vastaavan ulkomaisen koulutuksen suorittamiseen. Tällainen tilanne voisi olla esimerkiksi vakinaisesti ulkomailla asuneella henkilöllä tai maahanmuuttajalla, joka on muuttanut Suomeen lähellä oppivelvollisuusiän päättymistä. Jos

henkilö olisi suorittanut jo ylioppilastutkintoa tai ammatillista tutkintoa vastaavan koulutuksen ulkomailla, hän ei olisi enää oppivelvollinen.

Voimassa olevan lainsäädännön mukaan oppilaan oppivelvollisuus voi päättyä kahdella tavalla. Perusopetuslain 25 §:n 1 momentin mukaisesti oppilaan oppivelvollisuus päättyy, kun oppilas suorittaa perusopetuksen oppimäärän eli saavuttaa perusopetuksen päättötodistuksen tai oppivelvollisuuden alkamisesta on kulunut 10 vuotta. Käytännössä oppilas saavuttaa perusopetuksen oppimäärän mukaiset tiedot ja taidot eli saa perusopetuksen päättötodistuksen yleensä 16-vuotiaana tai oppivelvollisuus päättyy viimeistään sen vuoden kevätlukukauden päättyessä, kun oppilas täyttää 17 vuotta. Mikäli oppilas ei saa perusopetuksen oppimäärää suoritetuksi oppivelvollisuutensa aikana, oppilaille annetaan tällöin perusopetusasetuksen 12 §:n mukainen erotodistus. Pykälän 4 momentissa esitetyn muutoksen myötä oppivelvollisuus pitenisä voimassa olevaan sääntelyyn verrattuna noin kaksi vuotta. Lisäksi oppivelvollisuus laajenee perusopetuksen jälkeiseen koulutukseen.

3 §. *Oppivelvollisuuden suorittaminen perusopetuksessa.* Pykälän 1 momentissa esitetään säädettyväksi oppivelvollisuuden suorittamisesta perusopetuksessa. Esityksen mukaan oppivelvollisen olisi suoritettava perusopetusta siten kuin perusopetuslain 26 §:n 1 momentissa säädetään. Oppivelvollisuuteen kuuluvan perusopetuksen suorittamisen alkamisesta ja päättymisestä säädetäisiin perusopetuslain 26 §:n 1 momentissa. Perusopetusta voisi jatkossakin suorittaa osallistumalla järjestettyyn perusopetukseen tai hankkimalla muuten perusopetuksen oppimäärää vastaavat tiedot.

Pykälän 2 momentissa esitetään, että pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä oleva oppilas suorittaisi oppivelvollisuuttaan osallistumalla oppivelvollisuuden alkamisvuonna järjestettävään perusopetuslain 26 a §:ssä säädettyyn esiopetukseen. Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevalla lapsella olisi myös oikeus saada esiopetusta sinä vuonna, jona lapsi täyttää viisi vuotta. Pykälän 2 momentissa säädetyn osalta tilanne ei muuttuisi kunnan järjestämisvelvollisuuden tai pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevan lapsen kannalta nykyisestä.

Pykälän 2 momentissa lisäksi esitetään, että oppivelvollinen voisi suorittaa oppivelvollisuutta osallistumalla perusopetuslain 5 §:n 2 momentissa tarkoitettuun maahanmuuttajille järjestettävään perusopetuksen valmistavaan opetukseen. Opetus on tarkoitettu maahanmuuttajille, jotta he saisivat riittävät valmiudet osallistua perusopetuksen yleisopetukseen. Opetuksen laajuus vastaa yhden vuoden oppimäärää.

4 §. *Oppivelvollisuuden suorittaminen perusopetuksen oppimäärän suorittamisen jälkeen.* Pykälässä säädetäisiin niistä koulutuksista, joissa oppivelvollisuutta voisi suorittaa perusopetuksen oppimäärän suorittamisen jälkeen. Perusopetuksen jälkeinen oppivelvollisuus suoritettaisiin pääsääntöisesti lukiokoulutuksessa tai ammatillisessa koulutuksessa siten, että tavoitteena olisi toisen asteen tutkinnon suorittaminen. Tästä säädetäisiin pykälän 1 momentissa.

Lukion oppimäärää voisi suorittaa nuorille tai aikuisille tarkoitetun oppimäärän mukaisena. Lukiolain mukaan alle 18-vuotias hakija voidaan ottaa suorittamaan aikuisille tarkoitettua lukio-koulutuksen oppimäärää ainoastaan hakijan terveydentilaan tai henkilökohtaiseen elämäntilanteeseen liittyvästä perustellusta syystä. Myös ylioppilastutkinnosta annetussa laissa tarkoitettun ylioppilastutkinnon suorittaminen olisi oppivelvollisuuden suorittamista.

Ammatillisessa koulutuksessa oppivelvollisuutta voisi suorittaa suorittamalla ammatillista perustutkintoa tai ammattitutkintoa. Käytännössä suurin osa oppivelvollisista suorittaisi ammatillisessa koulutuksessa ammatillista perustutkintoa. Ammatilliset perustutkinnot on suunnattu

työelämään tuleville. Niissä osoitetaan laaja-alaiset ammatilliset perusvalmiudet alan eri tehtäviin sekä erikoistuneempi osaaminen ja työelämän edellyttämä ammattitaito vähintään yhdellä työelämän toimintakokonaisuuteen liittyvällä osa-alueella. Ammattitutkinnoista tulisivat kyseeseen lähinnä sellaiset tutkinnot, jotka toimivat alalietutukintoina eivätkä edellytä aikaisempaa työelämässä hankittua osaamista. Myös oppisopimuskoulutuksena voisi hankkia osaamista tutkinnon suorittamiseksi.

Oppivelvollisuuden suorittamisen keinoista ei oppivelvollisuuslaissa säädettäisi. Voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti ammatillisen tutkinnon suorittaminen on osaamisen hankkimistavasta riippumatonta. Opiskelijaksi otetun olisi mahdollista suorittaa tutkinnon osia tai koko tutkinto tutkintokoulutukseen osallistumatta, jos hän muutoin hankkii tai on hankkinut tutkinnon tai sen osan suorittamiseksi edellytettävää osaamista. Lukiokoulutuksessa oppivelvollinen puolestaan voisi suorittaa opintoja lukiolain 36 §:ssä säädettyä erityisenä tutkintona. Lukiolain 36 §:ään ehdotetaan lisättäväksi uusi momentti, jossa säädettäisiin oppivelvollisuuden suorittamisesta erityisenä tutkintona.

Jos oppivelvollinen haluaisi suorittaa ammatillisen tutkinnon tutkintokoulutukseen osallistumatta, hänen olisi sovittava tästä ammatillisen koulutuksen järjestäjän kanssa. Oppivelvollisen tulisi ottaa yhteyttä sellaiseen ammatillisen koulutuksen järjestäjään, jolla on oikeus sen tutkinnon järjestämiseen, jota oppivelvollinen haluaa suorittaa itsenäisesti. Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 52 §:n 6 momentin mukaan koulutuksen järjestäjän tulee tarjota mahdollisuus suorittaa tutkinto tai tutkinnon osa myös ilman tutkintokoulutukseen osallistumista. Oppivelvolliselle laadittaisiin henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma, jossa selvitetäisiin ja tunnistettaisiin opiskelijan aiemmin hankkima osaaminen sekä suunniteltaisiin tarvittavan osaamisen ja ammattitaidon osoittaminen. Oppivelvollinen vastaisi itse tarvittavan osaamisen hankkimisesta.

Käytännössä perusopetuksen päättäneelle nuorelle ammatillisen tutkinnon suorittaminen ilman tutkintokoulutukseen osallistumista tai lukion erityinen tutkinto ovat harvoin ensisijaisesti tarkoituksenmukaisia koulutusmuotoja. Nämä mahdollistaisivat kuitenkin perusopetuksen jälkeisen oppivelvollisuuden suorittamisen opetukseen osallistumatta eli niin sanottuna kotikouluna oppivelvollisen ja hänen huoltajansa näin halutessa. Perusopetuslain soveltamiskäytäntöä vastaavasti itsenäisesti oppivelvollisuuttaan suorittavalla ei olisi oikeutta saada maksuttomia oppimateriaaleja eikä laissa säädettyjä opintososiaalisia etuuksia. Oppivelvollisuuden itsenäinen suorittaminen on vapaaehtoisesti valittava suoritusmuoto ja oppivelvollinen vastaa tällöin itse tarvittavan osaamisen hankkimisesta ja osaamisen hankkimiseen tarvittavista materiaaleista ja välineistä. Oppivelvollisella on aina valinnanmahdollisuus suorittaa oppivelvollisuuttaan myös tutkintokoulutukseen osallistumalla.

Pykälän 2 momentin mukaan oppivelvollisuutta voisi suorittaa myös muussa kuin tutkintotavoitteisessa koulutuksessa. Momentin 1 kohdan mukaan oppivelvollisuutta voisi suorittaa tutkintotavoitteiseen koulutukseen valmentavassa koulutuksessa. Oppivelvollisuuslakiin ehdotetun siirtymäsäännöksen mukaisesti lukuvuonna 2021—2022 oppivelvollisuutta voisi suorittaa myös perusopetuksen lisäopetuksessa, lukiokoulutukseen valmistavassa koulutuksessa ja ammatilliseen koulutukseen valmentavassa koulutuksessa.

Pykälän 2 momentin 2 kohdan mukaan oppivelvollisuutta voisi suorittaa ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettussa työhön ja itsenäiseen elämään valmentavassa koulutuksessa. Tämä olisi oppivelvollisuuden suorittamismuoto niille vaikeasti vammaisille opiskelijoille, joilla ei ole valmiuksia tutkintotavoitteisen koulutuksen suorittamiseen.

Pykälän 2 momentin 3 kohdan mukaan oppivelvollisuutta voisi suorittaa vapaasta sivistystyöstä annetun lain 7 a luvussa tarkoitetussa oppivelvollisille suunnatussa koulutuksessa. Tässä koulutuksessa oppivelvollisuutta voisi suorittaa vain yhden vuoden ajan. Tämä tarkoittaisi sitä, että jos oppivelvollinen on opiskellut vuoden ajan kansanopistossa oppivelvollisille suunnatussa koulutuksessa, hän ei voisi jatkaa oppivelvollisuuden suorittamista opiskelemalla vielä toisen vuoden tässä samassa koulutuksessa. Koulutuksen kestosta voisi poiketa, jos kansanopiston ylläpitäjän ylläpitämisluvan pääasiallinen koulutustehtävä on vaikeasti vammaisille järjestettävä koulutus. Opiskelijan opiskellessa vaikeasti vammaisille järjestettävässä koulutuksessa voisi koulutus kestää enintään kolme vuotta. Myös oppivelvollisuutta voisi suorittaa tässä koulutuksessa yhtä vuotta kauemmin.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että oppivelvollisuutta voisi suorittaa myös perusopetuslain 46 §:ssä tarkoitetussa aikuisten perusopetuksessa siten kuin 5 §:ssä säädetään. Lain 5 §:ssä säädettäisiin tarkemmin tilanteista, jolloin oppivelvollinen voisi suorittaa oppivelvollisuuttaan aikuisten perusopetuksessa.

5 §. *Oppivelvollisuuden suorittaminen eräissä tilanteissa.* Pykälän 1 momenttiin ehdotetun säännöksen mukaan oppivelvollinen, joka on suorittanut perusopetuksen oppimäärän tai sitä vastaavat opinnot, mutta jolta puuttuu perusopetuksen jälkeisen koulutuksen suorittamiseksi riittävä suomen tai ruotsin kielen taito, voisi suorittaa oppivelvollisuutta osallistumalla aikuisten perusopetukseen. Ehdotettu säännös koskisi käytännössä oppivelvollista, joka on ulkomailla suorittanut perusopetuksen oppimäärää vastaavat opinnot, mutta jolta puuttuu tutkintotavoitteisen koulutuksen tai valmentavan koulutuksen suorittamiseksi riittävä suomen- tai ruotsin kielen taito. Säännöksen perusteella oppivelvollinen voitaisiin ottaa perusopetuslain 46 §:ssä säädettyyn aikuisille tarkoitettuun perusopetukseen, käytännössä pääsääntöisesti siihen kuuluvan lukutaitovaiheen opetukseen, vahvistamaan kielitaitoaan henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman mukaisesti. Perusopetuslain 46 §:n 1 momentin sanamuotoa ehdotetaan muutettavaksi siten, että aikuisille tarkoitettuun perusopetukseen voisi lähtökohtaisesti osallistua perusopetuslain 26 §:n 1 momentissa säädetyn perusopetuksen suorittamisen päättymisen jälkeen. Ehdotuksen mukaan perusopetuslain 46 §:ssä tarkoitettu aikuisten perusopetus olisi siis lähtökohtaisesti tarkoitettu 17 vuotta täyttäneille, mutta oppivelvollisuuslain 5 §:n 1 momenttiin ehdotetun säännöksen perusteella aikuisten perusopetukseen voitaisiin ottaa myös tätä nuorempi henkilö, joka on suorittanut perusopetuksen oppimäärää vastaavat opinnot.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin oppivelvollisuuden suorittamisesta tilanteessa, jossa 17 vuotta täyttäneen oppivelvollisen velvollisuus suorittaa oppivelvollisuutta perusopetuksessa on perusopetuslain mukaan päättynyt ilman, että henkilö on suorittanut perusopetuksen oppimäärää. Ehdotetun säännöksen mukaan oppivelvollinen voisi tällöin suorittaa oppivelvollisuutta osallistumalla joko oppivelvollisuuslain 4 §:ssä tarkoitettuun koulutukseen tai aikuisten perusopetukseen.

Opiskelijaksi ottamisessa sovellettaisiin, mitä kyseistä koulutusta koskevissa laeissa säädetään opiskelijaksi ottamisen perusteista. Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 38 §:n 1 momentin mukaan opiskelijaksi voidaan ottaa hakija, joka on suorittanut perusopetuksen oppimäärän tai sitä vastaavan aikaisemman oppimäärän, tai jolla koulutuksen järjestäjä muutoin katsoo olevan riittävät edellytykset tavoitteena olevan osaamisen hankkimiseen tai tutkinnon suorittamiseen. Lukiolain 21 §:n 1 momentin mukaan opiskelijaksi voidaan painavasta syystä ottaa myös henkilö, joka ei ole suorittanut perusopetuksen oppimäärää, mutta jolla koulutuksen järjestäjä katsoo muutoin olevan riittävät edellytykset opinnoista suoriutumiseen. Vastaava säännös olisi tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annettavan lain 6 §:ssä. Perusopetuksen oppimäärän suorittaminen ei siis aina ole ehdoton edellytys tutkintotavoitteisen tai valmentavan koulutuksen aloittamiseksi. Jos säännöksessä tarkoitettu oppivelvollinen ei halua hakeutua

taikka häntä ei oteta opiskelijaksi tutkintotavoitteiseen tai valmentavaan koulutukseen, hän voisi säännöksen perusteella suorittaa oppivelvollisuutta myös aikuisten perusopetuksessa.

6 §. Opintojen riittävä edistyminen. Ehdotetun säännöksen mukaan oppivelvollisuuteen kuuluvien opintojen tulee edistyä riittävästi siten kuin asianomaista koulutusta koskevassa laissa säädetään. Oppivelvollisuuslaissa ei säädettäisi erillisiä opintopisteisiin tai osaamispisteisiin perustuvia suoritusmääriä opintojen riittävän edistymisen seuraamiseksi. Oppivelvollisuuslain 12 §:n 3 momentissa säädettäisiin koulutuksen järjestäjän velvollisuudesta valvoa opintojen edistymistä.

Perusopetuslain 14 §:n 1 momentin mukaan valtioneuvosto päättää perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen yleisistä valtakunnallisista tavoitteista sekä perusopetukseen käytettävän ajan jakamisesta eri oppiaineiden ja aineryhmien opetukseen sekä oppilaanohjaukseen (tuntijako) vuosiluokittain. Perusopetuslain 9 ja 24 §:n mukaan perusopetuksen oppimäärä on laajuudeltaan yhdeksänvuotinen ja oppilaalle annettavan perusopetuksen päivittäisestä ja viikoittaisesta työmäärästä säädetään asetuksella. Opetussuunnitelman perusteiden tavoitteet ja tuntijaon mukainen ajan jakaminen vuosiluokittain säätävät jokaiselle vuosiluokalle tavoitteet perusopetuksen suorittamisen edistymiselle. Opetus järjestetään ottaen huomioon oppilaiden erilaiset edellytykset ja se voi perustua erilaajuisiin oppimääriin. Ensisijaisena tavoitteena on tukea oppilaan opiskelua siten, että yleisen oppimäärän mukaiset tavoitteet on mahdollista saavuttaa kaikissa oppiaineissa. Oppimista voidaan tukea erilaisilla perusopetuslaissa säädetyillä tukimuodoilla tai oppiaineen oppimäärä voidaan yksilöllistää.

Lukiolain 10 §:n mukaan lukiokoulutus muodostaa oppimäärän, jonka tavoitteellinen suorittamisaika on kolme vuotta. Lukiolain 23 §:n mukaan opiskelijalla on oikeus suorittaa lukiokoulutuksen oppimäärä enintään neljässä vuodessa, jollei koulutuksen järjestäjä myönnä opiskelijalle sairauden, vamman tai muun erityisen syyn vuoksi lisäaikaa opintojen loppuun saattamiseen. Oppivelvollisuuteen kuuluvan lukiokoulutuksen tulisi siis edistyä siten, että oppimäärä tulisi suoritetuksi lukiolaissa säädetyssä suoritusajassa.

Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 15 §:n mukaan Opetushallituksen on laadittava ammatillisen perustutkinnon perusteet siten, että tutkinnot vastaavat laajuudeltaan kolmen vuoden opintoja. Ammatillisen tutkinnon suorittamiselle ei kuitenkaan ole laissa säädetty aikarajaa, vaan tutkinnon suorittamisaika suunnitellaan kunkin opiskelijan osalta hänelle laadittavan henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman yhteydessä. Oppivelvollisen opiskelijan opintojen tulisi kuitenkin lähtökohtaisesti olla päätoimisia. Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 44 §:ään ehdotetaan lisättäväksi säännös, jonka mukaan oppivelvolliselle henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma olisi laadittava siten, että suunnitelman mukainen ammatillisen tutkinnon suorittamisaika olisi enintään neljä vuotta. Ehdotettu aika vastaisi lukiolaissa säädettyä lukion oppimäärän suoritusaikaa. Oppivelvollisuuteen kuuluvien opintojen katsottaisiin edistyvän riittävästi, kun oppivelvollinen noudattaa hänelle laadittua henkilökohtaista osaamisen kehittämissuunnitelmaa.

Tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annettavaan lakiin ehdotettavan säännöksen mukaan kyseisen koulutuksen suoritus aika olisi yksi vuosi. Oppivelvollisuuteen kuuluva valmentava koulutus tulisi siis suorittaa sellaisessa tahdissa, että se voitaisiin suorittaa yhden vuoden aikana. Myös ammatilliseen koulutukseen valmentavan koulutuksen ja lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen laissa säädetty suoritus aika on yksi vuosi, ellei koulutuksen järjestäjä ole myöntänyt suoritus aikaan pidennystä. Perusopetuksen lisäopetusta annetaan vähintään 1 100 tuntia vuodessa ja lisäopetuksen kesto on yksi vuosi.

Työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen suoritus aika voi olla enintään kolme vuotta. Suoritus aika määräytyy opiskelijan henkilökohtaisten tavoitteiden ja valmiuksien perusteella. Oppivelvollisuuden kuuluvien opintojen katsottaisiin edistyvän riittävästi, kun oppivelvollinen noudattaa hänelle laadittua henkilökohtaista osaamisen kehittämissuunnitelmaa.

Vapaasta sivistystyöstä annettuun laissa esitetään säädettäväksi oppivelvollisille suunnatusta, kansanopistojen järjestämästä koulutuksesta. Oppivelvollisille suunnattu koulutus olisi laajuudeltaan vähintään 34 opiskelijaviikkoa ja koulutus voisi kestää enintään yhden vuoden.

7 §. Oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttäminen. Pykälässä säädettäisiin oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttämisperusteista. Säännöstä sovellettaisiin sekä perusopetuksessa että perusopetuksen jälkeisessä muussa oppivelvollisuuden kuuluvassa koulutuksessa. Perusopetuslaissa ei nykyisin nimenomaisesti säädettä oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttämisestä, vaan keskeyttämisperusteet ovat muodostuneet soveltamiskäytännössä. Säännöksellä yhtenäistettäisiin ja selkeytettäisiin oikeustilaa oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttämisessä. Lähtökohtana olisi perustuslaissa säädetty jokaisen oppivelvollisen oikeus opetukseen ja opiskeluun. Oppivelvollisuus voitaisiin keskeyttää ainoastaan oppivelvollisen tai hänen huoltajansa tahdonilmaisun eli hakemuksen perusteella, ei missään tilanteessa viranomaisaloitteisesti.

Pykälän 1 momenttiin ehdotetun säännöksen mukaan oppivelvollisella olisi oikeus keskeyttää oppivelvollisuuden suorittaminen määräajaksi tai toistaiseksi pykälässä säädetyillä perusteilla. Oppivelvollisuuden suorittaminen voitaisiin keskeyttää määräajaksi, jos esteen kesto on etukäteen määriteltävissä. Oppivelvollisuuden suorittaminen voitaisiin keskeyttää myös toistaiseksi, jos kesto ei ole etukäteen määriteltävissä tai este luonteeltaan pysyvä.

Ehdotetun 1 momentin 1 kohdan mukaan oppivelvollisuuden suorittaminen voitaisiin keskeyttää pitkäaikaisen sairauden tai vamman vuoksi, jos nämä estävät oppivelvollisuuden suorittamisen. Säännöstä ei sovellettaisi lyhytaikaisiin sairaudesta johtuviin poissaoloihin. Sairauden ja vamman kohdalla tehtäisiin aina arvio, estääkö syy oppivelvollisuuden suorittamisen. Asian arvioinnissa käytettäisiin esimerkiksi lääkärin lausuntoa sekä tarvittaessa moniammatillista asiantuntemusta. Pitkäaikaiseen sairauteen voitaisiin rinnastaa erittäin vaikeasta elämäntilanteesta, kuten lähiomaisen kuolemasta tai äkillisestä vakavasta sairastumisesta, johtuva tilapäinen toimintakyvyn aleneminen tai päihderiippuvuuden hoito-ohjelmaan osallistuminen.

Yhdenvertaisuuslain (1325/2014) 15 §:n mukaan koulutuksen järjestäjän on tehtävä asianmukaiset ja kulloisessakin tilanteessa tarvittavat kohtuulliset mukautukset, jotta vammaisen henkilö voi yhdenvertaisesti muiden kanssa saada koulutusta. Esteettömyydestä ja mukautuksista säädetään myös koulutusta koskeissa substanssilaeissa. Oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttäminen olisi kuitenkin mahdollista silloin, jos oppivelvollisen sairaus tai vamma on sellainen, että opintojen suorittamista ei arvioida mahdolliseksi laissa säädettyjen tukitoimien ja erityisjärjestelyjen avullakaan.

Perusopetusta pyritään järjestämään siinä määrin kuin oppilaan terveys huomioon ottaen on mahdollista. Perusopetuslaissa säädetään tukitoimista ja tavoista järjestää opetusta myös pitkäaikaissairaille ja tukea tarvitseville oppivelvollisille. Oppilas voi tarvita tilapäistä tai pidempiaikaista tukea oppimisessaan ja koulunkäynnissään. Oppimisen ja koulunkäynnin tuen kolme tasoa ovat yleinen, tehostettu ja erityinen tuki. Näistä oppilas voi saada kerrallaan vain yhden tasoista tukea. Tukimuotoja ovat esimerkiksi tukiopeutus, osa-aikainen erityisopetus, avustajapalvelut ja erityiset apuvälineet. Perusopetuslain 25 §:n 2 momentin mukaisesti oppilaan oppivelvollisuutta voidaan pidentää siten, että jos perusopetukselle säädetyt tavoitteet ei lapsen vammaisuuden tai sairauden vuoksi ilmeisesti ole mahdollista saavuttaa yhdeksässä vuodessa, alkaa oppivelvollisuus vuotta säädettyä aikaisemmin eli 6-vuotiaana ja kestää 11 vuotta. Lisäksi

perusopetuslain 4 a §:n mukaisesti sairaalan sijaintikunta on velvollinen järjestämään sairaalassa potilaana olevalle esi- ja perusopetuksen oppilaalle opetusta siinä määrin kuin se hänen terveytensä huomioon ottaen on mahdollista. Hoidosta vastaavan sairaalan sijaintikunta on velvollinen järjestämään myös muulle erikoissairaanhoidossa olevalle oppivelvolliselle oppilaalle opetusta ja tukea siinä määrin kuin se hänen terveytensä, pedagogiset erityistarpeensa ja erikoissairaanhoidon hoidolliset ja kuntoutukselliset toimenpiteet huomioon ottaen on perusteltua.

Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 40 §:n mukaan hakijan terveydentilaan tai toimintakykyyn liittyvä seikka ei saa olla esteenä opiskelijaksi ottamiselle. Ammatillisen koulutuksen laissa säädetään opiskelijan oikeudesta saada erityistä tukea tai vaativaa erityistä tukea, jos opiskelija oppimisvaikeuksien, vamman, sairauden tai muun syyn vuoksi tarvitsee pitkäaikaista tai säännöllistä erityistä oppimisen ja opiskelun tukea. Vastaava säännös oikeudesta erityiseen tukeen olisi tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annettavan lain 19 §:ssä. Lisäksi lainsäädännössä säädetään erityistä tukea saavan opiskelijan oikeudesta erityisiin apuvälineisiin ja avustajapalveluihin joko koulutusta koskevien lakien tai muiden lakien nojalla. Erityistä tukea saavan opiskelijan osalta ammatillisen perustutkinnon osaamisen arviointia voidaan mukauttaa taikka poiketa ammatitaitovaatimuksista tai osaamistavoitteista, jos se on perusteltua opiskelijan vammaan tai terveydentilaan liittyvistä syistä. Ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa säädetään myös työhön ja itsenäiseen elämään valmentavasta koulutuksesta, joka on tarkoitettu vaikeimmin vammaisille opiskelijoille. Tässä koulutuksessa opintojen sisältö mukautetaan kokonaan opiskelijan henkilökohtaisten tavoitteiden ja valmiuksien mukaiseksi.

Ehdotetun 1 momentin 2 kohdan mukaan oppivelvollisuuden suorittaminen voitaisiin keskeyttää äitiys-, isyys- tai vanhempainvapaan ajaksi. Näiden perusteiden kohdalla ei tehtäisi arviota, estääkö lapsen hoitaminen oppivelvollisuuden suorittamisen, vaan opiskelijalla olisi aina oikeus oppivelvollisuuden suorittamiseen keskeyttämiseen, jos hän on äitiys-, isyys- tai vanhempainvapailla. Oppivelvollinen voisi kuitenkin halutessaan myös opiskella äitiys-, isyys- ja vanhempainvapaan aikana.

Ehdotetun 1 momentin 3 kohdan mukaan oppivelvollisuuden suorittaminen voitaisiin keskeyttää vähintään kuukauden kestävä tilapäisen ulkomailla oleskelun ajaksi. Säännöstä ei sovellettaisi tätä lyhyempiin esimerkiksi lomamatkasta johtuviin poissaoloihin. Oppivelvollisuuslain 2 §:n mukaan oppivelvollisia ovat Suomessa vakinaisesti asuvat. Jos oppivelvollinen muuttaisi pysyvästi asumaan ulkomaille, hän ei olisi enää oppivelvollinen, eikä hänen myöskään tarvitsisi erikseen hakea oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttämistä.

Pysyvä ja tilapäinen ulkomailla oleskelu arvioitaisiin kotikuntalain (201/1994) 5 §:ssä säädetyillä perusteilla. Kyseisen säännöksen mukaan henkilöllä, joka on muuttanut asumaan ulkomaille yhtä vuotta pitemmäksi ajaksi, ei ole kotikuntaa Suomessa. Eräissä kotikuntalaisissa säädettyissä tilanteissa henkilöllä voisi kuitenkin edelleen olla kotikunta, vaikka hän olisikin muuttanut ulkomaille yhtä vuotta pidemmäksi ajaksi. Lähtökohtaisesti alle vuoden kestävä ulkomailla oleskelu olisi aina oppivelvollisuuslaissa tarkoitetulla tavalla tilapäistä ja oppivelvollisen tulisi hakea oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttämistä. Tällainen tilanne olisi esimerkiksi silloin, kun opiskelija lähtee opiskelijavaihtoon tai muuttaa perheensä kanssa tilapäisesti ulkomaille.

Jos oppivelvollinen oleskelisi tilapäisesti ulkomailla, mutta ei olisi hakenut oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttämistä, hänen tulisi selvittää ja sopia koulutuksen järjestäjän kanssa, miten hän suorittaa oppivelvollisuuttaan ulkomailla oleskelun aikana. Oppivelvollisuuden suorittaminen rinnastettaisiin tällöin perusopetuksessa kotikouluun ja toisen asteen koulutuksessa oppivelvollisuuden itsenäiseen suorittamiseen. Opetuksen tai koulutuksen järjestäjä ei olisi velvollinen tarjoamaan tilapäisesti ulkomailla oleskelevalle oppivelvolliselle oppimateriaaleja,

palveluja tai etuuksia, joihin opetukseen tai koulutukseen osallistuva oppivelvollinen on opetusta tai koulutusta koskevan lainsäädännön mukaan oikeutettu. Tämä vastaisi nykytilan mukaista tulkintaa kotiopetuksessa olevan oppivelvollisen oikeudesta lakisääteisiin palveluihin ja etuuksiin.

Oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttäminen ei pidentäisi oppivelvollisuusaikaa. Oppivelvollisuus päättyisi henkilön täyttäessä 18 vuotta, vaikka oppivelvollisuuden suorittaminen olisikin ollut keskeytyneenä oppivelvollisuusaikana. Oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttäminen pidentäisi kuitenkin maksuttomuuteen oikeuttavaa aikaa siten kuin oppivelvollisuuslain 16 §:ssä säädettäisiin.

Opiskelijan oikeudesta keskeyttää opintonsa väliaikaisesti säädetään lukiolain 23 §:ssä ja ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 96 §:ssä. Vastaava säännös olisi tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annettavan lain 15 §:ssä. Näiden säännösten mukaan opiskelijalla on oikeus väliaikaisesti keskeyttää opiskeluoikeutensa siksi ajaksi, kun hän on suorittamassa asevelvollisuuslain, siviilipalveluslain tai naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetun lain mukaista palvelusta taikka saa sairausvakuutuslain mukaista sairauspäivärahaa taikka äitiys-, isyys- tai vanhempainrahaa. Lisäksi opiskeluoikeus voidaan opiskelijan pyynnöstä väliaikaisesti keskeyttää muusta perustellusta syystä. Säännöksiä ehdotetaan muutettavaksi siten, että niitä ei jatkossa sovellettaisi oppivelvollisiin opiskelijoihin.

Oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttämiseksi sairauden tai vamman perusteella ei edellytettäisi, että henkilö saa sairausvakuutuslain mukaista sairauspäivärahaa, sillä alle 16-vuotias ei ole oikeutettu sairauspäivärahaan. Oppivelvollisuuden suorittamista ei voisi lukiolakia ja ammatillisesta koulutuksesta annettua lakia vastaavasti keskeyttää varusmiespalveluksen suorittamisen vuoksi, koska käytännössä oppivelvollisuusikäiset eivät suorita varusmiespalvelusta. Oppivelvollisuuden suorittamista ei voisi keskeyttää myöskään muusta perustellusta syystä, joten tässä suhteessa oppivelvollisen oikeus väliaikaisesti keskeyttää opintonsa olisi tiukempi kuin lukiolain ja ammatillisesta koulutuksesta annetun lain sääntely.

Pykälän 2 momentin mukaan päätös oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttämisestä tehtäisiin hakemuksesta. Hakemuksen voisi tehdä hallintolain periaatteiden mukaisesti oppivelvollisen huoltaja tai muu laillinen edustaja taikka oppivelvollinen itse. Hallintolain 14 §:n mukaan viisitoista vuotta täyttäneellä alaikäisellä ja hänen huoltajallaan tai muulla laillisella edustajallaan on kummallakin oikeus erikseen käyttää puhevaltaa asiassa, joka koskee alaikäisen henkilöä taikka henkilökohtaista etua tai oikeutta. Hallintolain 35 §:n mukaan edunvalvojan, huoltajan tai muun laillisen edustajan käyttäessä puhevaltaa on kuultava hänen päämiestään ja vastaavasti päämiehen käyttäessä puhevaltaa on kuultava edunvalvojaa, huoltajaa tai muuta laillista edustajaa, jos kuuleminen on tarpeen päämiehen edun vuoksi tai asian selvittämiseksi. Hallintolain 56 §:n mukaan tiedoksiannontaan yksityishenkilölle toimitetaan henkilölle itselleen tai tämän lailliselle edustajalle. Jos tiedoksiannon vastaanottajalla ja tämän edustajalla on molemmilla oikeus käyttää asiassa puhevaltaa, tiedoksianto on toimitettava kummallekin erikseen.

Ehdotetun säännöksen mukaan pääsääntöisesti koulutuksen järjestäjä päättäisi oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttämisestä. Näin olisi silloin, kun oppivelvollinen on aloittanut oppivelvollisuuteen kuuluvan opetuksen tai koulutuksen ja keskeyttämisperuste ilmenee kesken opintojen. Jos oppivelvollinen ei keskeyttämistä hakiessaan olisi minkään opetuksen tai koulutuksen järjestäjän oppilas tai opiskelija, keskeyttämisestä päättäisi oppivelvollisen asuinkunta. Tällainen tilanne olisi esimerkiksi silloin, kun oppivelvollisella on sellainen sairaus tai vamma, joka oppivelvollisen tai hänen huoltajansa arvion mukaan estää oppivelvollisuuden suorittamisen, ja oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttämistä haetaan ennen oppivelvollisuuden alkamista tai perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen nivelvaiheessa. Asuinkunta päättäisi

oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttämisestä myös silloin, jos oppivelvollinen on keskeyttänyt aloittamansa oppivelvollisuuteen kuuluvan koulutuksen, eikä hänellä ole uutta opiskelupaikkaa.

Jos oppivelvollisuuden suorittaminen keskeytetään määräajaksi, säilyisi oppivelvollisen ohjaus- ja valvontavastuu kyseisellä koulutuksen järjestäjällä. Määräaikaisen keskeyttämisen lähtökohdiana on, että oppivelvollinen palaa jatkamaan opintojaan määräaikaisen keskeytymisen syyn päätyttyä tai poistuttua. Koulutuksen järjestäjän tulisi valvoa, että oppivelvollinen palaa suorittamaan opintojaan keskeyttämisjakson päätyttyä.

Ehdotetun säännöksen mukaan koulutuksen järjestäjän tulisi ilmoittaa oppivelvollisen asuinkunnalle, jos oppivelvollisuuden suorittaminen keskeytetään toistaiseksi. Tällöin oppivelvollinen ei todennäköisesti olisi enää palaamassa koulutukseen ja ohjaus- ja valvontavastuu siirtyisi oppivelvollisen asuinkunnalle. Asuinkunnan tulisi seurata oppivelvollisen tilannetta, jos keskeyttämisperuste on sen luonteinen, että oppivelvollisen voidaan arvioida jossain vaiheessa pysyvän jatkamaan oppivelvollisuutensa suorittamista. Tällainen tilanne olisi esimerkiksi oppivelvollisuuden keskeyttäminen pitkäaikaisen sairauden perusteella, jos oppivelvollisen terveydentilan voidaan olettaa myöhemmin parantuvan.

8 §. *Oppivelvollisuuden suorittaminen opiskeluoikeuden menettämisen aikana.* Pykälässä säädettäisiin oppivelvollisuuden suorittamisesta opiskeluoikeuden menettämisen aikana. Opiskeluoikeuden menettämällä tarkoitettaisiin opiskelijan määräaikaista erottamista ja opiskeluoikeuden pidättämistä koulutusta koskevissa substanssilaeissa säädetyillä perusteilla. Pykälää sovellettaisiin, kun oppivelvollisuutta suoritetaan perusopetuksen jälkeisessä koulutuksessa. Perusopetuksen osalta asiasta säädetään perusopetuslain 36 a §:ssä.

Lukiolain 41 §:n 1 momentin mukaan opiskelija voidaan erottaa oppilaitoksesta kurinpidollisista syistä määräaikaisesti enintään yhdeksi vuodeksi. Vastaava säännös on ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 85 §:n 2 momentissa. Edellä mainittuja säännöksiä ehdotetaan muutettavaksi oppivelvollisten osalta siten, että määräaikaisen erottamisen enimmäisaika olisi kolme kuukautta, mikä vastaisi perusopetuslaissa säädettyä määräaikaisen erottamisen enimmäisaikaa. Viittaussäännösten nojalla edellä mainittuja määräaikaista erottamista koskevia säännöksiä sovellettaisiin myös tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa ja kansanopistojen oppivelvollisille suunnatussa koulutuksessa. Lukiolaissa ja ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa säädetään myös mahdollisuudesta erottaa opiskelija määräaikaisesti opiskelijan tekemän rikoksen perusteella.

Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 81 §:ssä säädetään opiskeluoikeuden peruuttamisesta niin sanotuissa SORA-tutkinnoissa, joissa koulutukseen tai ammatissa toimimiseen sisältyy alaikäisten turvallisuutta, potilas- tai asiakasturvallisuutta taikka liikenteen turvallisuutta koskevia vaatimuksia. Opiskeluoikeuden pidättämisestä SORA-tutkinnoissa säädetään ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 85 §:n 5 momentissa, jonka mukaan opiskeluoikeus voidaan pidättää toistaiseksi, jos opiskelija ei suostu terveydentilan ja toimintakyvyn selvittämiseksi määrättyyn tarkastukseen tai toiminta nähtäväksi pyydettyä rikosrekisteriotetta. Opiskeluoikeus voidaan näissä tilanteissa pidättää siihen asti, kunnes opiskelija suostuu tarvittaviin tarkastuksiin ja tutkimuksiin tai toimittaa pyydetyn rikosrekisteriotteen. Opiskeluoikeuden pidättämisestä opiskelijaan kohdistuvan rikosepäilyn vuoksi säädetään lukiolain 41 §:n 4 momentissa.

Pykälään ehdotetun säännöksen mukaan koulutuksen järjestäjän tulisi yhdessä oppivelvollisen ja tämän huoltajan tai muun laillisen edustajan kanssa laatia suunnitelma oppivelvollisuuden suorittamisesta määräaikaisen erottamisen tai opiskeluoikeuden pidättämisen aikana, jos oppivelvollinen on 4 §:ssä tarkoitettussa koulutuksessa määräaikaisesti erotettu oppilaitoksesta tai

hänen opiskeluoikeutensa on pidätetty. Ehdotetussa säännöksessä tarkoitettussa suunnitelmassa tulisi sopia, miten oppivelvollinen edistää opintojaan opiskeluoikeuden menettämisen aikana. Opiskelija ei voisi osallistua oppilaitoksessa järjestettävään opetukseen eikä työpaikalla järjestettävään koulutukseen. Ensijainen vaihtoehto olisi opintojen edistäminen itsenäisesti opiskellen. Opiskelija voisi hankkia osaamista myös muissa oppimisympäristöissä, kuten verkkoymppäristössä, jos se on määräaikaisen erottamisen syyt huomioiden perusteltu vaihtoehto. Opiskelija ei voisi kerryttää opintosuorituksia määräaikaisen erottamisen tai opiskeluoikeuden pidättämisen aikana, mutta hänen tulisi hankkia osaamista, jonka hän voisi erottamisen ja opiskeluoikeuden pidättämisen jälkeen osoittaa kokeissa tai näytöissä. Koulutuksen järjestäjän tulisi seurata suunnitelman toteutumista. Suunnitelmassa tulisi määritellä, miten suunnitelman noudattamista valvotaan, kuten esimerkiksi sopia siitä, miten oppivelvollinen ilmoittaa koulutuksen järjestäjälle opintojen edistämisestä.

Vaihtoehtoisesti oppivelvollinen voisi siirtyä suorittamaan oppivelvollisuuttaan toiseen koulutukseen. Tämä mahdollisuus tulisi kyseeseen erityisesti silloin, jos oppivelvollisen opiskeluoikeus on pidätetty niin sanotuissa SORA-tutkinnoissa, koska tällöin on mahdollista, että oppivelvollinen ei terveydentilansa, toimintakykynsä tai rikostaustansa vuoksi voi jatkaa aloittamiinsa opintoja. Ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa ei ole säädetty enimmäisaikaa opiskeluoikeuden pidättämiselle. Laissa ei ole myöskään säädetty tarkemmin siitä, päättyykö opiskelijan opiskeluoikeus jossain vaiheessa, jos hän ei suorita pidättämisen perusteena olleita toimenpiteitä.

Ehdotetussa pykälässä säädettäisiin myös koulutuksen järjestäjän ilmoitusvelvollisuudesta oppivelvollisen asuinkunnalle, jos oppivelvollinen ei osallistu suunnitelman laadintaan tai noudata laadittua suunnitelmaa. Tällöin ohjaus- ja valvontavastuu siirtyisi oppivelvollisen asuinkunnalle. Asuinkunnan tehtävänä olisi lakiin ehdotettavan 14 §:n mukaisesti selvittää oppivelvollisen tilannetta ja ohjata häntä hakeutumaan toiseen koulutukseen. Viimesijaisesti oppivelvolliselle osoitettaisiin uusi opiskelupaikka tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa. Asuinkunnalle tehtävä ilmoitus ei kuitenkaan päättäisi oppivelvollisen aiempaa opiskeluoikeutta. Oppivelvollisella olisi halutessaan mahdollisuus palata suorittamaan aiempia opintojaan, kun määräaikainen erottaminen on päätynyt tai opiskeluoikeuden pidättämisperuste on poistunut.

Pykälässä säädettäisiin, että suunnitelma opintojen edistämisestä opiskeluoikeuden menettämisen aikana tulisi tehdä yhdessä oppivelvollisen huoltajan kanssa. Velvollisuus tehdä suunnitelma huoltajan kanssa tarkoittaisi sitä, että huoltajalle tulisi varata mahdollisuus osallistua suunnitelman laadintaan ja huoltajalle tulisi toimittaa laadittu suunnitelma tiedoksi, jotta hän voisi oppivelvollisuuslaissa tarkoitettulla tavoin huolehtia siitä, että oppivelvollisuus tulee suoritetuksi. Suunnitelma voitaisiin kuitenkin laatia myös ilman huoltajan myötävaikutusta, jos huoltaja ei hänelle varatusta tilaisuudesta huolimatta halua osallistua suunnitelman laadintaan. Pykälässä säädettäisiin ilmoitusvelvollisuudesta huoltajalle myös silloin, jos oppivelvollinen ei osallistu suunnitelman laadintaan tai noudata laadittua suunnitelmaa.

9 §. Huoltajan valvontavastuu. Pykälässä säädettäisiin huoltajan valvontavastuusta. Ehdotetun säännöksen mukaan oppivelvollisen huoltajan tai muun laillisen edustajan on huolehdittava siitä, että oppivelvollisuus tulee suoritettua. Vastaava säännös on voimassa olevan perusopetuslain 26 §:n 2 momentissa. Säännös ehdotetaan poistettavaksi perusopetuslaista, joten ehdotettu säännös koskisi kaikenikäisten oppivelvollisten huoltajia. Oppivelvollisen valvonnan laiminlyönnistä mahdollisesti määrättävistä sanktioista säädettäisiin oppivelvollisuuslain 20 §:ssä.

Nykytilan mukaisesti oppivelvollisuuden suorittaminen ei tarkoita niin sanottua koulupakkoa. Oppivelvollisen on osallistuttava perusopetuslain mukaisesti järjestettyyn perusopetukseen tai

saatava muutoin perusopetuksen oppimäärää vastaavat tiedot. Jos oppivelvollinen ei osallistu järjestettyyn opetukseen, oppivelvollisen asuinkunnan tulee valvoa oppivelvollisen edistymistä. Myös tässä tilanteessa oppilaan huoltajalla on valvontavelvollisuus oppivelvollisuuden suorittamisesta. Mikäli oppilas suorittaa oppivelvollisuuttaan osallistumalla perusopetukseen, kuuluu huoltajan valvontavastuuseen valvoa, että oppilas osallistuu opetukseen ja muuhun koulun järjestämään toimintaan. Opetuksen järjestäjän tulee perusopetuslain 26 §:n 2 momentin mukaisesti seurata perusopetukseen osallistuvan oppilaan poissaoloja ja ilmoittaa luvattomista poissaoloista oppilaan huoltajalle, jotta huoltajalla on tosiasiallinen mahdollisuus valvoa oppivelvollisuuden suorittamista. Perusopetusasetuksen 10 §:n 1 momentin mukaisesti oppilaan opintojen edistymisestä sekä oppilaan työskentelystä ja käyttäytymisestä on annettava riittävän usein tietoa oppilaalle ja hänen huoltajalleen. Tietojen antamisesta määrätään tarkemmin opetussuunnitelmassa. Lisäksi tiedon antaminen ja yhteistyökäytännöt vaihtelevat paikallisesti ja tilannekohtaisesti koulutyössä. Alaikäisen opiskelijan huoltajan ja koulutuksen järjestäjän yhteistyövelvoitteesta säädetään myös ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa ja lukiolaissa.

Velvollisuus huolehtia oppivelvollisuuden suorittamisesta tarkoittaisi esimerkiksi sitä, että huoltajan tulisi valvoa, että oppivelvollinen osallistuu opetukseen lukujärjestyksen tai opiskelusuunnitelman mukaisesti, ellei poissaoloon ole perusteltua syytä. Huoltajan tulisi myös tarkoituksenmukaisella tavalla seurata, että oppivelvollinen suorittaa annetut kotitehtävät ja muut itsenäisesti opiskeltavat tehtävät. Huoltajan tehtävänä ei kuitenkaan olisi vastata opetuksen antamisesta eikä esimerkiksi kotitehtävien oikeellisuudesta. Oppivelvollisuuden suorittamisesta huolehtiminen kattaisi myös oppivelvollisuuslaissa tarkoitetun hakeutumiselvoitteen.

Huoltajan valvontavastuuta tulee arvioida aina suhteessa oppilaan tai opiskelijan ikään ja kehitystasoon sekä vallitseviin olosuhteisiin. Iältään vanhempi oppivelvollinen voisi toimia itsenäisemmin suhteessa huoltajaan. Jos iältään vanhempi oppivelvollinen esimerkiksi asuu jo itsenäisesti, ovat huoltajan mahdollisuudet huolehtia oppivelvollisuuden suorittamisesta rajallisemmat kuin pienempien oppilaiden kohdalla. Oppivelvollisuuden valvonta päättyisi oppivelvollisuuden päätettyä oppivelvollisuuslain 2 §:n mukaisesti.

Jos huoltaja laiminlyö velvollisuutensa valvoa oppivelvollisuuden täyttämistä, oppivelvollisen asuinkunta tai toisen asteen koulutuksen järjestäjä voisi tehdä tutkintapyynnön ja huoltaja voitaisiin tuomita oppivelvollisen valvonnan laiminlyönnistä sakkoon. Oppivelvollisuuden laiminlyönnistä voisi seurata myös lastensuojeluviranomaisten arviointi tarvittavista lastensuojelulain mukaisista toimenpiteistä.

10 §. *Hakeutumiselvollisuus perusopetuksen jälkeiseen koulutukseen.* Pykälässä säädettäisiin oppivelvollisen velvollisuudesta hakeutua perusopetuksen jälkeisiin opintoihin. Pääsääntöisesti opintoihin hakeuduttaisiin opetusopetuksen tai nivelvaiheen koulutuksen päättämivuoden keväällä yhteishaussa. Oppivelvollinen voisi hakeutua myös yhteishaun ulkopuolella oleviin koulutuksiin, kuten oppisopimuskoulutukseen tai vieraskieliseen koulutukseen.

Pykälän 1 momenttiin ehdotetun säännöksen mukaan oppivelvollisen olisi hakeuduttava 4 §:ssä tarkoitettuun koulutukseen ennen perusopetuksen viimeisen vuosiluokan tai aikuisten perusopetuksen päättymistä. Oppivelvollinen täyttäisi säännöksen mukaisen hakeutumiselvoitteen hakeutumalla joko tutkintotavoitteiseen koulutukseen tai perusopetuksen jälkeiseen nivelvaiheen koulutukseen.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetun säännöksen mukaan tutkintokoulutukseen valmentavaa koulutusta tai vapaasta sivistystyöstä annetun lain 7 a luvussa tarkoitettua koulutusta eli kansanopistojen oppivelvollisille suunnattua koulutusta suorittavan oppivelvollisen on ennen kyseisen koulutuksen päättymistä hakeuduttava 4 §:n 1 momentissa tarkoitettuun tutkintotavoitteiseen

koulutukseen. Nivelvaiheen koulutuksen päättymiseen jälkeen oppivelvollisen tulisi siis hakeutua tutkintotavoitteiseen koulutukseen, eikä enää toiseen nivelvaiheen koulutukseen.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin velvollisuudesta hakea uutta opiskelupaikkaa, jos oppivelvollinen aikoo keskeyttää aloittamansa koulutuksen. Opiskelija voi keskeyttää opinnot jättämällä eroilmoituksen tai käytännössä vain lopettamalla opintojen suorittamisen, jolloin hänen tietyn ajanjakson kuluttua katsotaan menettäneen opiskeluoikeutensa. Oppivelvollisuuslain 13 §:n 2 momentissa säädettäisiin, että oppivelvollinen voitaisiin katsoa eronneeksi oman ilmoituksen perusteella vain silloin, jos hänellä on uusi opiskelupaikka. Oppivelvollisuuslain 12 §:n 4 momentissa säädettäisiin oikeudesta saada ohjausta keskeyttämistilanteessa.

Pykälän 3 momentin mukaan oppivelvollinen olisi hakeutumisvelvollinen myös silloin, jos opintojen suorittaminen muutoin päättyy ennen oppivelvollisuuden päättymistä. Tällainen tilanne voisi olla esimerkiksi silloin, jos oppivelvollisen opiskeluoikeus peruutetaan.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin, että hakeutumisvelvollisuus jatkuisi, jos oppivelvollinen ei saisi opiskelupaikkaa tai ei ottaisi vastaan saamaansa opiskelupaikkaa. Esimerkiksi jos oppivelvollinen ei saisi opiskelupaikkaa perusopetuksen päättymisen jälkeen yhteishaussa, hänen tulisi tämän jälkeen hakeutua koulutukseen jatkuvassa haussa.

Pykälän 5 momentissa säädettäisiin oppivelvollisen oikeudesta saada oppilaanohjausta tai opinto-ohjausta sekä muuta ohjausta pykälässä säädettyjen hakeutumisvelvoitteidensa täyttämiseksi. Pääsääntöisesti oppilaiden ja opiskelijoiden oikeudesta saada opinto-ohjausta ja muuta ohjausta opintojen aikana ja myös jatko-opintoihin hakeutumisessa säädetään eri koulutusmuotoja koskevissa laeissa. Oppivelvollisuuslaissa säädettäisiin kuitenkin oppivelvollisen hakeutumisvelvollisuudesta, joten oppivelvollisella tulisi olla oikeus saada oppilaanohjausta tai opinto-ohjausta sekä muuta ohjausta tämän velvoitteensa toteuttamiseksi.

Ehdotetussa pykälässä säädettäisiin oppivelvollisen hakeutumisesta 4 §:ssä tarkoitettuun koulutukseen ennen perusopetuksen viimeisen vuosiluokan päättymistä. Perusopetuslakiin ehdotetussa 11 a §:ssä vahvistettaisiin oppivelvollisen oikeutta saada oppilaanohjausta säätämällä opetuksen järjestäjälle velvollisuus tarjota henkilökohtaista tehostettua oppilaanohjausta sitä tarvitseville oppilaille. Tehostettua henkilökohtaista oppilaanohjausta tarjottaisiin erityisesti niille perusopetuksen oppimäärää suorittaville oppilaille, jotka tarvitsevat perusopetuksen jälkeisiin jatko-opintoihin hakeutumiseen liittyvää tukea. Perusopetuslain muutos tukisi ennakoivasti hakeutumisvelvoitteiden täyttämiseen liittyvää oppivelvollisen oikeutta saada riittävää oppilaanohjausta perusopetuksen aikana.

Perusopetuslain mukainen oikeus saada oppilaanohjausta päättyy lain sanamuodon mukaan perusopetuksen päättymiseen, vaikka käytännössä oppilaille on tarjottu ohjausta jatko-opintoihin hakeutumisiksi myös koulunkäynnin päättymisen jälkeen, usein lukuvuoden päättymiseen asti. Ehdotetun säännöksen mukaan myös perusopetuksen päättäneillä oppivelvollisilla olisi oikeus saada oppilaanohjausta ja muuta ohjausta hakeutumisvelvoitteensa täyttämiseksi. Perusopetuksen järjestäjän tehtävänä on ohjata ja valvoa, että sen oppilaana oleva oppivelvollinen täyttää 10 §:n 1 momentissa säädetyt hakeutumisvelvollisuutensa. Samassa yhteydessä perusopetuksen järjestäjä varmistaisi, että sen oppilaana olevan oppivelvollisen oikeus riittävään oppilaanohjaukseen hakeutumisvelvoitteen täyttämiseksi toteutuisi myös koulunkäynnin päättymisen jälkeen.

Oppivelvollisuuslaissa säädettäisiin myös hakeutumisvelvollisuudesta nivelvaiheen päättyessä. Myös nivelvaiheen koulutuksen järjestäjän ohjausvastuu ulotettaisiin opintojen päättymisen jäl-

keiseen aikaan, jos oppivelvollinen tarvitsisi ohjausta hakeutumisvelvollisuutensa täyttämiseksi. Ehdotettu säännös koskisi siis myös nivelvaiheen koulutuksen päättäneiden oikeutta saada opinto-ohjausta ja muuta ohjausta hakeutumisvelvoitteensa täyttämiseksi. Ehdotetun tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetun lain 17 §:ssä säädettäisiin valmentavan koulutuksen opiskelijan oikeudesta saada henkilökohtaista ja muuta tarpeellista koulutuksen suorittamiseen ja jatko-opintoihin hakeutumiseen liittyvää opinto-ohjausta. Oikeus saada henkilökohtaista ja muuta opinto-ohjausta jo tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen aikana tukee hakeutumisvelvoitteen täyttämistä. Valmentavan koulutuksen järjestäjän tehtävänä olisi ehdotetun oppivelvollisuuslain mukaan ohjata ja valvoa, että sen oppilaana oleva oppivelvollinen täyttää 10 §:n 2 momentissa säädetyn hakeutumisvelvollisuutensa. Tässä yhteydessä valmentavan koulutuksen järjestäjä varmistaisi, että sen opiskelijana olevan oppivelvollisen oikeus riittävään opinto-ohjaukseen hakeutumisvelvoitteen täyttämiseksi toteutuisi myös opintojen päättymisen jälkeiseen.

Hakeutumisvelvoite koskisi myös niitä tilanteita, joissa oppivelvollinen aikoo keskeyttää opintonsa tai opintojen suorittaminen muutoin päättyisi ennen oppivelvollisuuden päättymistä. Lukiolain 25 §:ssä säädetyn mukaisesti opiskelijalla, jonka opiskeluoikeus lukiokoulutuksen opimäärän suorittamiseen on päättymässä tai joka on ilmoittanut eroamisestaan, on oikeus saada ohjausta muihin opintoihin hakeutumisessa. Vastaavasti ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 42 §:n mukaan koulutuksen järjestäjän tulee ohjata keskeyttämisvaarassa olevaa opiskelijaa. Lisäksi koulutuksen järjestäjän tehtävänä on selvittää yhdessä opiskelijan kanssa tälle soveltuvampi tutkinto tai koulutus sekä tarvittaessa ohjata opiskelija hakeutumaan toisen koulutuksen järjestäjän koulutukseen taikka muun tarkoituksenmukaisen palvelun piiriin. Tässä yhteydessä lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen järjestäjät varmistaisivat, että sen opiskelijana oleva oppivelvollinen, joka on aikeissa keskeyttää opintonsa tai jonka opintojen suorittaminen muutoin päättyisi, saisi riittävästi opinto-ohjausta hakeutumisvelvoitteensa täyttämiseksi siten, että oppivelvollisuuden suorittaminen voisi jatkaa keskeytyksettä.

11 §. Hakeutumisvelvollisuuden ohjaus- ja valvontavastuu. Pykälässä säädettäisiin 10 §:ssä säädetyn oppivelvollisen hakeutumisvelvollisuuden ohjaus- ja valvontavastuusta. Säännöksessä tarkoitettu ohjaus tarkoittaisi oppilaanohjausta, opinto-ohjausta ja muuta ohjausta.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin perusopetuksen järjestäjän ohjaus- ja valvontavastuusta. Ehdotetun säännöksen mukaan perusopetuksen järjestäjän tehtävänä olisi ohjata ja valvoa, että sen oppilaana oleva oppivelvollinen täyttää 10 §:n 1 momentissa säädetyn hakeutumisvelvollisuutensa. Perusopetuksessa olevan oppilaan oikeudesta saada oppilaanohjausta säädetään perusopetuslaissa ja perusopetuksen päättäviä oppilaita ohjataan jo nykyisin jatko-opintoihin hakeutumisessa. Esityksessä perusopetuslakiin ehdotetaan lisättäväksi säännös oppilaan oikeudesta tehostettuun oppilaanohjaukseen, joka olisi erityisesti jatko-opintovalmiuksien vahvistamiseen ja jatko-opintoihin hakeutumiseen kohdistuvaa ohjausta.

Ehdotetun säännöksen mukaan perusopetuksen järjestäjän ohjaus- ja valvontavastuu jatkuisi opetus- ja kulttuuriministeriön vuosittain päättämään ajankohtaan asti. Käytännössä tämä ajankohta olisi vuosittain elokuun loppupuolella. Ajankohta suhteutettaisiin yhteishaun varasijoilta tehtävien valintojen varmistumisen ajankohtaan sekä siihen, että koulutuksen järjestäjät olisivat ehtineet kirjata opintojen aloittamista koskevat tiedot valtakunnalliseen tietovarantoon. Ajankohdasta voitaisiin vuosittain päättää yhteishaun ajankohdasta tehtävän päätöksen yhteydessä.

Perusopetuksen järjestäjällä olisi velvollisuus ohjata ja valvoa, että oppivelvollinen hakeutuu perusopetuksen jälkeiseen koulutukseen perusopetuksen 9. vuosiluokan keväällä. Yhteishaun tulosten julkaisemisen jälkeen perusopetuksen järjestäjän tulisi tarkistaa, onko oppivelvollinen

saanut opiskelupaikan. Jos oppivelvollinen on saanut opiskelupaikan, opetuksen järjestäjän tulisi vielä elokuussa tarkistaa, onko hän myös aloittanut koulutuksessa. Jos oppivelvollinen ei saisi opiskelupaikkaa yhteishaussa, perusopetuksen järjestäjän tulisi ottaa oppivelvolliseen yhteyttä ja tarjota ohjausta, jotta oppivelvollinen voisi hakea opiskelupaikkaa yhteishaun jälkeisessä jatkuvassa haussa.

Pykälän 3 momenttiin ehdotetun säännöksen mukaan opetuksen tai koulutuksen järjestäjä selvittäisi oppivelvollisen hakeutumista ja opintojen aloittamista koskevat tiedot valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetussa laissa tarkoitettuihin rekistereihin tallennettujen tietojen perusteella. Tietojensaantioikeudesta säädettäisiin oppivelvollisuuslain 21 §:ssä.

Ehdotetun säännöksen perusteella perusopetuksen järjestäjän olisi seurattava sitä, onko oppivelvollinen hakeutumassa oppivelvollisuuslain edellyttämään koulutukseen, saako oppivelvollinen opiskelupaikan ja ottaako hän opiskelupaikan vastaan. Lisäksi perusopetuksen järjestäjän tulisi seurata, aloittaako oppivelvollinen toisen asteen koulutuksessa. Tiedot koulutukseen hakeutumisesta, opiskelupaikan saamisesta ja opiskelupaikan vastaanottamisesta olisivat saatavissa opiskelijavalintarekisteristä. Tieto opintojen tosiasiallisesta aloittamisesta puolestaan olisi saatavissa perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen valtakunnallisesta tietovarannosta eli Koski-tietovarannosta.

Oppivelvollinen voi perusopetuksen päättyessä hakeutua myös yhteishaun ulkopuolella oleviin koulutuksiin kuten oppisopimuskoulutukseen, vieraskieliseen koulutukseen tai muutoin jatkuvan haun kautta suoraan oppilaitokseen. Näitä yhteishakujärjestelmän ulkopuolisia koulutuksia koskevat hakeutumistiedot eivät käy ilmi opiskelijavalintarekisteristä, joten näiden koulutusten osalta oppivelvollisen tulisi ilmoittaa hakeutumisestaan sekä opiskelupaikan saamisesta ja vastaanottamisesta ohjaus- ja valvontavastuussa olevalle perusopetuksen järjestäjälle.

Jos opiskelija aloittaa opinnot lukiolaisissa tai ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettussa koulutuksessa taikka perusopetuksen lisäopetuksessa tai aikuisille tarkoitettussa perusopetuksessa, tieto opintojen aloittamisesta on saatavilla Koski-tietovarannosta. Jatkossa Koski -tietovarantoon ehdotetaan tallennettavaksi myös kansanopistojen oppivelvollisille suunnattua koulutusta sekä tutkintokoulutukseen valmentavaa koulutusta koskevat tiedot. Lähtökohteisesti tieto opintojen aloittamisesta olisi siis saatavilla Koski -tietovarannosta. Opintojen aloittamisen ja tiedon kirjaamisen välillä saattaa kuitenkin esiintyä viivettä, joten tällaisessa tilanteessa oppivelvollisen tulisi toimittaa selvitys opintojen aloittamisesta.

Oppivelvollinen voisi tehdä edellä tarkoitetut ilmoitukset vapaamuotoisesti, mutta kuitenkin luotettavalla tavalla, esimerkiksi oppilaitoksen antamalla todistuksella. Perusopetuksen tai nivelvaiheen koulutuksen järjestäjä voisi tarvittaessa varmistaa oppivelvollisen suullisesti antamat tiedot siitä oppilaitoksesta, johon oppivelvollinen on ilmoittanut hakeutuneensa tai jossa hän on ilmoittanut aloittaneensa opinnot.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin oppivelvollisen asuinkunnalle tehtävästä ilmoituksesta. Ehdotetun säännöksen mukaan hakeutumiselvollisuuden ohjaus- ja valvontavastuussa olevan tahon tulisi ilmoittaa oppivelvollisen asuinkunnalle, jos oppivelvollinen ei olisi säännöksessä tarkoitettuun ajankohtaan mennessä aloittanut oppivelvollisuuden suorittamista eli aloittanut opinnot toisessa oppilaitoksessa. Asiasta tulisi ilmoittaa myös oppivelvollisen huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle, jotta nämä voisivat toteuttaa valvontavastuutaan oppivelvollisuuden suorittamisessa. Ilmoituksen jälkeen oppivelvollisuuden ohjaus- ja valvontavastuu siirtyisi oppivelvollisen asuinkunnalle.

12 §. *Koulutuksen järjestäjän ohjaus- ja valvontavastuu.* Pykälässä säädettäisiin koulutuksen järjestäjän ohjaus- ja valvontavastuusta. Säännös koskisi vain perusopetuksen jälkeistä oppivelvollisuuden suorittamista. Perusopetuksen järjestäjän valvontavastuusta säädetään perusopetuslaissa. Säännöksessä tarkoitettu ohjaus tarkoittaisi opinto-ohjausta ja muuta ohjausta.

Pykälän 1 momentin mukaan koulutuksen järjestäjän ohjaus- ja valvontavastuu alkaisi, kun oppivelvollinen on aloittanut opintonsa koulutuksen järjestäjän opiskelijana. Opintojen aloittamisella tarkoitettaisiin opiskelun tosiasiallista aloittamista, joten pelkästään opiskelupaikan vastaanottamista ei katsottaisi opintojen aloittamiseksi. Tosiasiallinen aloittaminen tarkoittaisi pääsääntöisesti sitä, kun oppivelvollinen ensimmäisen kerran osallistuu suunnitelmien mukaisesti opetukseen. Opintojen aloittaminen todennettaisiin koulutuksen järjestäjän Koski-tietovarantoon tekemällä kirjauksella opintojen aloittamisesta.

Koulutuksen järjestäjän ohjaus- ja valvontavastuu päättyisi, kun oppivelvollisen opiskeluoikeus tai oppivelvollisuus päättyy. Opiskeluoikeus voisi päättyä tutkinnon tai koulutuksen suorittamiseen taikka opintojen keskeyttämistä koskevan päätöksen tekemiseen.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin ohjaus- ja valvontavastuusta niissä tilanteissa, kun oppivelvollinen haluaa suorittaa perusopetuksen jälkeistä oppivelvollisuutta opetukseen osallistumatta. Ehdotetun säännöksen mukaan ammatillisen tutkinnon näytöt vastaanottava koulutuksen järjestäjä vastaisi pykälässä tarkoitettua oppivelvollisuuden suorittamisen ohjauksesta ja valvonnasta, jos oppivelvollisuutta suoritetaan ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 52 §:n 6 momentin mukaisesti ilman tutkintokoulutukseen osallistumista. Vastaavasti lukion erityisen tutkinnon kokeiden toimeenpanosta huolehtiva koulutuksen järjestäjä vastaisi pykälässä tarkoitettua ohjaus- ja valvontavastuusta, jos oppivelvollinen suorittaisi erityistä tutkintoa. Pykälässä tarkoitettu ohjaus- ja valvontavastuu kattaisi 3 momentissa säädetyn opintojen edistymisen seurannan sekä 4 momentissa säädetyn keskeyttämistilanteessa annettavan ohjauksen.

Pykälän 3 momentin mukaan koulutuksen järjestäjän olisi seurattava oppivelvollisen opintojen edistymistä ja ilmoitettava oppivelvollisen huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle, jos oppivelvollinen ei suorita opintojaan opiskelusuunnitelmansa mukaisesti. Oppivelvollisuuslaissa ei säädettäisi erillisiä opintopisteisiin tai osaamispisteisiin perustuvia suoritusmääriä opintojen riittävän edistymisen seuraamiseksi. Koulutuksen järjestäjän tulisi seurata, että oppivelvollinen noudattaa henkilökohtaista opintosuunnitelmaansa tai henkilökohtaista osaamisen kehittämissuunnitelmaansa osallistumalla opetukseen ja suorittamalla opintoja suunnitelmassa sovitun mukaisesti. Ilmoitus huoltajalle tulisi tehdä, jos opiskelijalla on esimerkiksi aiheettomia poissaoloja tai hänelle ei kerry opintosuorituksia suunnitelman mukaisesti. Yksittäisistä aiheettomista poissaoloista tai suunnitelmasta poikkeamisista ei tarvitsisi tehdä ilmoitusta, vaan ilmoitusvelvollisuus perustuisi kokonaisharkintaan siitä, edistyvätkö oppivelvollisen opinnot siten, kuin asianomaisesta koulutusta koskevassa laissa säädetään. Huoltajan olisi kuitenkin tärkeää saada tieto opintojen puutteellisesta edistymisestä, jotta huoltaja voisi toteuttaa oppivelvollisuuden suorittamisen valvontavelvollisuuttaan.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin ohjaus- ja valvontavastuusta, jos oppivelvollinen on aikeissa keskeyttää oppivelvollisuuden suorittamisen. Ehdotettu säännös täydentäisi lukiolain 25 §:n 2 ja 3 momentin ja ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 42 §:n 3 momentin mukaisia keskeyttämistilanteessa annettavaa ohjausta koskevia säännöksiä.

Ehdotetun säännöksen mukaan koulutuksen järjestäjän olisi tällöin selvitettävä yhdessä oppivelvollisen ja hänen huoltajansa tai muun laillisen edustajansa kanssa mahdollisuudet suorittaa opintoja muussa oppimisympäristössä tai hakeutua muuhun koulutukseen. Tarvittaessa vaihtoehdot selvitettäisiin yhteistyössä toisen koulutuksen järjestäjän kanssa. Säännöksen tavoitteena

on estää oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttäminen. Jos oppivelvollinen olisi aikeissa keskeyttää opintonsa ilman hyväksyttävää syytä esimerkiksi väärän opiskelualavalinnan tai motivaation puutteen vuoksi, olisi tärkeää ohjata oppivelvollinen hänelle mahdollisesti soveltuvampaan oppimisympäristöön tai toiseen koulutukseen, jotta oppivelvollisuuden suorittaminen ei keskeytyisi. Vaihtoehtoinen oppimisympäristö voisi olla esimerkiksi ammatillisten opintojen suorittaminen oppisopimuksella tai koulutussopimuksella taikka siirtyminen työpajajaksolle, jolloin työpaja toimisi ammatillisen koulutuksen järjestäjän järjestämän koulutuksen oppimisympäristönä. Tarvittaessa selvittäisiin myös koulutusalan vaihtamista eli siirtymistä saman koulutuksen järjestäjän toisiin opintoihin tai toisen koulutuksen järjestäjän opiskelijaksi.

Koulutuksen järjestäjän tulisi keskeyttämistilanteessa myös tarkistaa oppivelvollisen saaman ohjauksen ja tukitoimien riittävyys. Oppivelvollista tulisi tarpeen mukaan ohjata hakemaan myös muita tarpeellisia tukipalveluita, kuten opiskeluhuollon palveluita, sosiaali- ja terveystieteiden tai Kansaneläkelaitoksen tarjoamia kuntoutuspalveluita. Voimassa olevan lainsäädännön mukaan kuntoutusetuuksia voidaan myöntää myös nuorelle, jolla jo on opiskelupaikka, mutta joka on esimerkiksi vaarassa keskeyttää opintonsa. Oppivelvollisuuden suorittaminen ei rajaisi pois Kansaneläkelaitoksen tarjoamia palveluita ja tukea, vaan kuntoutuspalvelut täydentäisivät oppilaitoksissa tehtävää ohjausta, opiskeluhuoltoa ja tukea.

13 §. *Oppivelvollisen eronneeksi katsominen.* Pykälässä säädettäisiin oppivelvollisen opiskeluoikeuden päättymiseen ja eronneeksi katsomiseen liittyvistä erityismenettelyistä. Säännöstä sovellettaisiin, kun opiskeluoikeus päättyy lukiolain 24 §:ssä, ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 97 §:ssä, vapaasta sivistystyöstä annetun lain 25 i §:ssä tai tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetun lain 16 §:ssä säädetyillä perusteilla. Säännöstä ei sovellettaisi opiskelijan määräaikaiseen erottamiseen tai opiskeluoikeuden pidättämiseen.

Pykälän 1 momenttiin ehdotetun säännöksen mukaan ennen opiskeluoikeuden päättymistä taikka opiskelijan eronneeksi katsomista koskevan päätöksen tekemistä koulutuksen järjestäjän tulisi selvittää, onko oppivelvollinen aloittanut uudet 4 §:ssä tarkoitetut opinnot. Ehdotettu säännös koskisi sekä opiskelijan eronneeksi katsomista opiskelijan oman ilmoituksen perusteella, että opiskeluoikeuden menettämistä runsaiden poissaolojen tai opiskeluajan päättymisen perusteella. Kaikissa tilanteissa koulutuksen järjestäjän tulisi ennen päätöksen tekemistä selvittää, onko oppivelvollisella uusi opiskelupaikka ja onko hän aloittanut uudet opinnot. Säännös vastaisi oppivelvollisuuslain keskeiseen tavoitteeseen, jonka mukaan oppivelvollinen saattaen vaihdettaisiin koulutuksen järjestäjältä toiselle.

Koulutuksen järjestäjä voisi tarkistaa valtakunnallisesta tietovarannosta, onko opiskelija aloittanut opinnot toisessa oppilaitoksessa. Jos tietovarantoon ei olisi kirjattu tietoa uusien opintojen aloittamisesta, koulutuksen järjestäjän tulisi kysyä asiaa oppivelvolliselta. Oppivelvollinen voisi selvittää asian toimittamalla luotettavan selvityksen ja tarvittaessa asia voitaisiin varmistaa ottamalla yhteyttä uuteen oppilaitokseen. Mikäli tietovarannosta ilmenevien tietojen tai oppivelvolliselta saatavan selvityksen mukaan oppivelvollinen olisi aloittanut uudet opinnot, oppivelvollisuuslaissa tarkoitettu ohjaus- ja valvontavastuu siirtyisi uudelle koulutuksen järjestäjälle. Jos oppivelvollisella ei olisi aloittanut uusia opintoja, koulutuksen järjestäjän tulisi ilmoittaa opiskeluoikeuden menettämistä tai eronneeksi katsomista koskevan päätöksen tekemisen jälkeen oppivelvollisen asuinkunnalle sekä oppivelvollisen huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle, että oppivelvollisuuden suorittaminen on keskeytynyt. Ohjaus- ja valvontavastuu siirtyisi tällöin oppivelvollisen asuinkunnalle.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että oppivelvollisuuslaissa tarkoitettu oppivelvollinen voidaan katsoa eronneeksi oman ilmoituksen perusteella vain silloin, jos oppivelvollinen on aloit-

tanut uudet oppivelvollisuuslain 4 §:ssä tarkoitetut opinnot. Oppivelvollinen ei siis voisi keskeyttää aloittamiaan opintoja oman ilmoituksen perusteella ilman, että hän jatkaisi oppivelvollisuuden suorittamista toisessa oppilaitoksessa. Jos oppivelvollisella ei olisi uutta opiskelupaikkaa, koulutuksen järjestäjä ei voisi katsoa opiskelijaa eronneeksi oman ilmoituksen perusteella. Jos oppivelvollinen ilmoituksen jättämisen jälkeen ei kuitenkaan enää osallistu opetukseen, hänen voitaisiin katsoa menettäneen opiskeluoikeutensa tai hänet voitaisiin katsoa eronneeksi poissaoloja koskevilla perusteilla.

14 §. Asuinkunnan ohjaus- ja valvontavastuu. Pykälässä säädettäisiin kunnan ohjaus- ja valvontavastuusta. Lähtökohtaisesti oppivelvollisen asuinkunnalla olisi oppivelvollisuuden suorittamisen ja siihen liittyvän hakeutumisvelvollisuuden ohjaus- ja valvontavastuu aina silloin, kun vastuu ei kuulu perusopetuksen tai perusopetuksen jälkeisen oppivelvollisuuteen kuuluvan koulutuksen järjestäjälle.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin asuinkunnan ohjaus- ja valvontavastuun alkamisesta ja päättymisestä. Ehdotetun säännöksen mukaan ohjaus- ja valvontavastuu alkaisi, kun oppivelvollisen asuinkunnalle olisi tehty ilmoitus vailla opiskelupaikkaa olevasta oppivelvollisesta. Ohjaus- ja valvontavastuu päättyisi, kun oppivelvollinen olisi aloittanut lain 4 §:ssä tarkoitettussa koulutuksessa, jolloin ohjaus- ja valvontavastuu siirtyisi koulutuksen järjestäjälle.

Ilmoitus asuinkunnalle voitaisiin tehdä useiden eri säännösten perusteella. Oppivelvollisuuslain 7 §:n mukaan koulutuksen järjestäjän tulisi ilmoittaa oppivelvollisen asuinkunnalle, jos oppivelvollisuuden suorittaminen keskeytettäisiin toistaiseksi oppivelvollisuuslaissa säädetyillä keskeyttämisperusteilla. Asuinkunnan tulisi seurata oppivelvollisen tilannetta, jos keskeyttämisperuste on sen luonteinen, että oppivelvollisen voidaan arvioida jossain vaiheessa pystyvän jatkamaan oppivelvollisuutensa suorittamista. Tällainen tilanne olisi esimerkiksi oppivelvollisuuden keskeyttäminen pitkäaikaisen sairauden perusteella, jos oppivelvollisen terveydentilan voidaan olettaa myöhemmin parantuvan.

Oppivelvollisuuslain 8 §:n mukaan koulutuksen järjestäjän tulisi ilmoittaa oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttämisestä oppivelvollisen asuinkunnalle, jos oppivelvollinen ei osallistu opiskeluoikeuden menettämisen aikaisen opiskelusuunnitelman laadintaan tai ei noudata laadittua suunnitelmaa. Oppivelvollisuuslain 11 §:n 4 momentin mukaan hakeutumisvelvollisuuden ohjaus- ja valvontavastuussa olevan tahon tulisi ilmoittaa oppivelvollisen asuinkunnalle, jos perusopetuksen tai nivelvaiheen koulutuksen päättänyt oppivelvollinen ei ole jatkanut oppivelvollisuuden suorittamista toisen koulutuksen järjestäjänä opiskelijana. Oppivelvollisuuslain 13 §:n 1 momentin mukaan koulutuksen järjestäjän tulisi ilmoittaa oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttämisestä oppivelvollisen asuinkunnalle, jos opintonsa keskeyttänyt oppivelvollinen ei olisi aloittanut uusia oppivelvollisuuteen kuuluvia opintoja.

Kaikissa edellä mainituissa tilanteissa asuinkunnan tehtävänä olisi pykälän 2 momenttiin ehdotetun säännöksen mukaisesti ottaa yhteyttä oppivelvolliseen sekä tämän huoltajaan ja selvittää oppivelvollisen tilanne ja tuen tarve yhdessä oppivelvollisen ja tämän huoltajan tai muun laillisen edustajan kanssa. Ehdotetun säännöksen mukaan asuinkunnan tehtävänä olisi ohjata oppivelvollista hakeutumaan hänelle soveltuvaan koulutukseen ja tarvittaessa muiden tarkoituksenmukaisten palveluiden piiriin. Muita tarkoituksenmukaisia palveluita olisivat esimerkiksi sosiaali- ja terveyspalvelut, kuntoutuspalvelut tai nuorisotoimen palvelut. Soveltuvaan koulutukseen ohjaamisessa tulisi ottaa huomioon mahdollisuudet suorittaa oppivelvollisuutta erilaisissa oppimisympäristöissä, kuten työpajoilla. Tarvittaessa oppivelvollista ohjeistettaisiin hakemaan oppivelvollisuuden keskeyttämistä määräaikaaisesti tai toistaiseksi, jos oppivelvollinen ei esimerkiksi pitkäaikaisen sairauden tai vamman vuoksi pystyisi suorittamaan oppivelvollisuuttaan.

Jos oppivelvollinen ei saamansa ohjauksen jälkeen olisi saanut opiskelupaikkaa tai hakenut oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttämistä, viimesijaisena vaihtoehtona asuinkunnan tehtävänä olisi osoittaa oppivelvolliselle opiskelupaikka soveltuvassa nivelvaiheen koulutuksessa. Opiskelupaikan osoittamisesta säädettäisiin lain 15 §:ssä.

Pykälän 3 momentissa olisi oppivelvollisuuden ohjaus- ja valvontavastuuta koskeva niin sanottu perälautasäännös. Ehdotetun säännöksen mukaan oppivelvollisen asuinkunnan tulisi ohjata- ja valvoa oppivelvollisuuden suorittamista, ellei oppivelvollisuuslain 11 tai 12 §:ssä taikka perusopetuslaissa toisin säädettäisi. Säännöksellä varmistettaisiin, että jos ohjaus- tai valvontavastuuta ei ole oppivelvollisuuslain tai perusopetuslain mukaisesti säädetty perusopetuksen tai koulutuksen järjestäjälle, asuinkunnalla olisi aina viimesijainen ohjaus- ja valvontavastuu.

Käytännössä säännös tulisi sovellettavaksi esimerkiksi perusopetusta kotikoulussa suorittavien oppivelvollisten toisen asteen jatko-opintoihin hakeutumisen osalta. Perusopetuslain 26 §:n 3 momentin mukaan oppivelvollisen asuinkunnan tulee valvoa oppivelvollisen edistymistä, jos oppivelvollinen ei osallistu perusopetuslain mukaisesti järjestettyyn opetukseen. Perusopetuslain säännös koskee kuitenkin vain perusopetuslaissa tarkoitettua oppivelvollisuuden suorittamisen valvomista. Ehdotetun 3 momentin säännöksen nojalla asuinkunnan tehtävänä olisi lisäksi valvoa, että perusopetukseen kuuluvaa oppivelvollisuutta kotikoulussa suorittanut oppivelvollinen on aloittanut toisen asteen koulutuksessa. Jos oppivelvollinen ei olisi aloittanut toisen asteen koulutuksessa, noudatettaisiin pykälän 2 momentissa säädettyjä menettelyitä ja viimesijassa oppivelvolliselle osoitettaisiin opiskelupaikka.

Pykälän 3 momenttiin ehdotettua säännöstä sovellettaisiin myös silloin, jos kunnan alueelle muuttaa ulkomailta oppivelvollisuusikäinen nuori. Asuinkunnan tehtävänä olisi tällöin varmistua, että oppivelvollisuusikäinen nuori hakeutuu ja aloittaa oppivelvollisuutensa suorittamisen. Jos asuinkunnan ohjaus- ja valvontavastuun piirissä ollut oppivelvollinen muuttaa toiseen kuntaan, tulisi aiemman asuinkunnan ilmoittaa muutosta uudelle asuinkunnalle, jonka tulisi jatkaa oppivelvollisen ohjaamista pykälän 2 momentissa säädetyllä tavalla.

15 §. Opiskelupaikan osoittaminen. Jos vailla opiskelupaikkaa oleva oppivelvollinen ei saamansa ohjauksen jälkeen ole vapaaehtoisesti hakeutunut koulutukseen tai ei ole saanut opiskelupaikkaa, asuinkunnan tehtävänä olisi viimesijaisena vaihtoehtona tehdä päätös opiskelupaikan osoittamisesta. Ehdotetun 1 momentin mukaan päätös opiskelupaikan osoittamisesta tulisi tehdä kahden kuukauden kuluttua asuinkunnan ohjaus- ja valvontavastuun alkamisesta, jos oppivelvollinen ei olisi tätä ennen aloittanut oppivelvollisuuteen kuuluvassa koulutuksessa. Kahden kuukauden määräajan arvioidaan olevan riittävä oppivelvollisen tilanteen selvittämiseen, koulutukseen hakeutumiseen ja opiskelupaikan osoittamiseen liittyvän päätöksen tekemiseen kuulemismenettelyineen. Ei ole perusteltua, että oppivelvollisuuden suorittamisessa olisi pitkiä taukoja. Käytännössä jos oppivelvollinen olisi jäänyt ilman opiskelupaikkaa perusopetuksen päättymisen jälkeen, ilmoitus vailla opiskelupaikkaa olemista tehtäisiin elokuun lopussa. Kahden kuukauden määräaika alkaisi tästä ajankohdasta ja päätös opiskelupaikan osoittamisesta tehtäisiin lokakuun lopussa.

Ehdotetun säännöksen mukaan asuinkunnan tehtävänä olisi osoittaa oppivelvolliselle opiskelupaikka soveltuvassa valmentavassa koulutuksessa. Tällä tarkoitettaisiin pääsääntöisesti tutkintokoulutukseen valmentavaa koulutusta. Jos kyseessä olisi vaikeasti vammaisen opiskelija, hänet osoitettaisiin työhön ja itsenäiseen elämään valmentavaan koulutukseen. Opiskelupaikkaa ei voitaisi osoittaa tutkintotavoitteisessa koulutuksessa.

Opiskelupaikan osoittamista koskevan päätöksen tekemisessä noudatettaisiin hallintolakia. Oppivelvollista ja hänen huoltajaansa tai muuta laillista edustajaansa tulisi hallintolaissa säädetyllä tavalla kuulla ennen opiskelupaikan osoittamista koskevan päätöksen tekemistä.

Ehdotetun säännöksen mukaan koulutuksen järjestäjän, jolle on myönnetty tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen järjestämislupa, tulisi ottaa vastaan sille osoitettu oppivelvollinen. Opiskelijaksi ottamisesta ei tehtäisi erillistä muutoksenhakukelpoista päätöstä, mutta oppivelvollinen voisi vaatia oikaisua opiskelupaikan osoittamista koskevaan päätökseen siten kuin oppivelvollisuuslain 22 §:ssä säädettäisiin.

Ehdotetun säännöksen mukaan opiskelupaikka voitaisiin osoittaa myös asuinkunnan järjestämässä tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa. Kunnat voivat järjestää tutkintokoulutukseen valmentavaa koulutusta vapaaehtoisesti ilman järjestämislupaa, joten asuinkunta voisi osoittaa oppivelvollisen vain itse järjestämäänsä valmentavaan koulutukseen, ei toisen kunnan vapaaehtoisesti ilman järjestämislupaa järjestämään valmentavaan koulutukseen.

Oppivelvollisuuden suorittamisen ohjaus- ja valvontavastuu siirtyisi koulutuksen järjestäjälle 12 §:n 1 momentissa säädetyllä tavalla, kun oppivelvollinen on aloittanut opintonsa koulutuksen järjestäjän opiskelijana. Jos osoitettu oppivelvollinen ei tosiasiallisesti aloittaisi opintojaan, ohjaus- ja valvontavastuu jäisi asuinkunnalle. Opiskelupaikan osoittamisen jälkeenkään oppivelvolliseen ei kohdistettaisi mitään sanktioita, vaikka hän ei aloittaisi opintojaan. Opiskelupaikan osoittamisella varmistettaisiin kuitenkin se, että jokaisella oppivelvollisella on opiskelupaikka, jossa hän voi suorittaa oppivelvollisuuttaan.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin perusteista, jotka tulisi ottaa huomioon opiskelupaikan osoittamisessa. Opiskelupaikan osoittamisessa tulisi ensinnäkin ottaa huomioon alueen koulutustarjonta sekä oppivelvollisen kodin ja oppilaitoksen välinen etäisyys ja kulkuyhteydet. Lähtökohtaisesti oppivelvollinen tulisi osoittaa siihen oppivelvollisen kotia lähimpään ja muutoin kulkuyhteyksiltään sopivimpaan oppilaitokseen tai toimipisteeseen, jossa järjestetään tutkintokoulutukseen valmentavaa koulutusta. Opiskelupaikan osoittamisessa tulisi ottaa huomioon myös oppivelvollisen erityisen tuen tarve. Tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa on aina mahdollista saada laissa säädettyä erityistä tukea, mutta vaativaa erityistä tukea voi saada vain sen järjestämiseen oikeutetuissa tietyissä ammatillisissa oppilaitoksissa. Jos opiskelijalla arvioidaan olevan vaativan erityisen tuen tarve, hänelle tulisi osoittaa opiskelupaikka sellaisessa oppilaitoksessa, jossa on mahdollisuus saada vaativaa erityistä tukea.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin myös opetuskielen huomioon ottamisesta. Opiskelupaikka tulisi osoittaa oppivelvollisen perusopetuslain 10 §:ssä tarkoitetun opetuskielen mukaisesti suomen tai ruotsin kielisessä koulutuksessa. Oppivelvollinen tulisi osoittaa sellaiseen valmentavaan koulutukseen, jota järjestetään samalla kielellä, mikä on ollut oppivelvollisen perusopetuksen opetus.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin myös velvollisuudesta kuulla koulutuksen järjestäjää, jonka opiskelijaksi oppivelvollinen ollaan osoittamassa. Koulutuksen järjestäjällä olisi 1 momenttiin ehdotetun säännöksen mukaan velvollisuus ottaa opiskelijoiksi sille osoitetut oppivelvolliset. Kuulemismenettelyssä koulutuksen järjestäjällä olisi kuitenkin mahdollisuus tuoda esille, jos se katsoo, että sillä ei esimerkiksi opiskelijamäärän vuoksi ole mahdollisuutta ottaa vastaan sille osoitettavaksi esitettyä oppivelvollista. Erityistä tukea tarvitsevien oppivelvollisten osalta olisi tärkeää kuulla myös koulutuksen järjestäjän näkemys siitä, tarvitseeko oppivelvollinen mahdollisesti vaativaa erityistä tukea, jolloin hänelle tulisi osoittaa opiskelupaikka työhön ja itsenäiseen elämään valmentavassa koulutuksessa.

Koulutuksen järjestäjällä ei olisi muutoksenhakuoikeutta opiskelupaikan osoittamista koskevaan päätökseen. Jos koulutuksen järjestäjälle on myönnetty järjestämislupa tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen järjestämiseen taikka työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen järjestämiseen, velvoittaisi tämä lupa myös osoitettujen oppivelvollisten kouluttamiseen. Koulutuksen järjestäjä voisi kuitenkin opintojen alkamisen jälkeen ohjata oppivelvollista hakeutumaan johonkin muuhun koulutukseen, jos koulutuksen järjestäjä katsoo, että sen järjestämä koulutus ei ole oppivelvolliselle soveltuvin vaihtoehto.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin myös, että opiskelupaikan osoittamista koskeva päätös tulisi antaa tiedoksi koulutuksen järjestäjälle, jotta koulutuksen järjestäjä saa tiedon sille osoitetuista oppivelvollisista opiskelijoista. Koulutuksen järjestäjää on jo kuultu ennen päätöksen tekemistä, joten koulutuksen järjestäjä voisi jo ennen päätöksen tekemistä ryhtyä alustaviin valmisteluihin osoitetun oppivelvollisen opintojen aloittamiseksi.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin oppivelvollisen velvollisuudesta aloittaa opinnot hänelle osoitetussa opiskelupaikassa. Säännöksen mukaan opinnot tulisi aloittaa viipymättä sen jälkeen, kun oppivelvollinen on saanut tiedon hänelle osoitetusta opiskelupaikasta. Käytännössä koulutuksen järjestäjän tulisi ottaa yhteyttä osoitettuun oppivelvolliseen ja sopia opintojen aloittamisen ajankohdasta. Opiskelupaikan osoittamisen jälkeenkin oppivelvollinen voisi vielä käyttää vapaata hakeutumisoikeuttaan, jos hän haluaakin suorittaa oppivelvollisuuttaan muualla kuin hänelle osoitetussa opiskelupaikassa. Pykälässä säädettäisiin myös, että opiskelupaikan osoittamista koskeva päätös voitaisiin panna täytäntöön vailla lainvoimaa olevana. Päätöksen täytäntöönpano ilman lainvoimaa olevana olisi perusteltua, jotta oppivelvollisuuden suorittamisen jatkaminen ei perusteettomasti pitkittyisi.

16 §. *Oikeus maksuttomaan koulutukseen.* Pykälässä säädettäisiin siitä, milloin opiskelija on oikeutettu oppivelvollisuuslaissa tarkoitettuun maksuttomaan koulutukseen. Säännöstä sovellettaisiin myös muihin kuin oppivelvollisiin opiskelijoihin, sillä tavoitteena olisi mahdollistaa oppivelvollisikäisenä aloitetun toisen asteen tutkinnon suorittaminen maksutta.

Jos opiskelijalla olisi oikeus pykälässä tarkoitettuun maksuttomaan koulutukseen, hänellä olisi oikeus oppimateriaaleihin ja muihin tarvikkeisiin siten kuin oppivelvollisuuslain 17 §:ssä säädetään. Lisäksi hänellä olisi oikeus koulumatkatukeen ilman omavastuuosuutta siten kuin koulumatkatukilaissa säädetään. Opetuksen maksuttomuudesta ja muista opintososiaalisista etuuksista säädetään eri koulutusmuotoja koskevissa substanssilaeissa, ja myös näitä säännöksiä sovellettaisiin pykälässä tarkoitettuun maksuttomaan koulutukseen oikeutettuun opiskelijaan. Koulutusta koskevien lakien säännöksiä ehdotetaan muutettavaksi siten, että niissä säädettyjä mahdollisia maksuja ei voitaisi periä maksuttomaan koulutukseen oikeutetuilta opiskelijoilta.

Pykälän 1 momentin mukaan oppivelvollisuuslain 4 §:ssä tarkoitettu koulutus olisi maksutonta sen kalenterivuoden loppuun saakka, jolloin opiskelija täyttää 20 vuotta. Tyypillisessä tapauksessa, eli kun opiskelija 16-vuotiaana siirtyisi perusopetuksesta toiselle asteelle, hänellä olisi 4,5 vuotta oikeutta maksuttomaan koulutukseen. Tämän aikajakson sisällä maksuttomuus koskisi tutkintotavoitteista koulutusta ja erilaisia nivelvaiheen koulutuksia.

Oikeus maksuttomaan koulutukseen päättyisi kuitenkin jo ennen sen kalenterivuoden päättymistä, jolloin opiskelija täyttää 20 vuotta, jos opiskelija tätä ennen suorittaisi lukion oppimäärän ja ylioppilastutkinnon taikka ammatillisen tutkinnon. Ylioppilastutkinnon tai ammatillisen tutkinnon suorittamisen jälkeen koulutus ei siis enää olisi maksutonta, vaikka opiskelija olisikin alle 20-vuotias. Jos opiskelija olisi suorittanut ylioppilastutkintoa ja ammatillista tutkintoa vastaavat opinnot ulkomailla, hänellä ei olisi oikeutta maksuttomaan koulutukseen,

vaikka hän aloittaisi opinnot Suomessa ennen sen kalenterivuoden päättymistä, jolloin hän täyttää 20 vuotta.

Opiskelija voi suorittaa myös niin sanottua kaksois- tai kolmoistutkintoa, jossa suoritetaan samanaikaisesti ammatillinen perustutkinto sekä lukion oppimäärä ja ylioppilastutkinto. Pykälän 1 momentissa olisi tällaisen koulutuksen maksuttomuutta koskeva säännös. Ehdotetun säännöksen mukaan oikeus maksuttomaan koulutukseen päättyisi tällöin siihen, kun opiskelija olisi suorittanut sekä ammatillisen tutkinnon että ylioppilastutkinnon. Oikeus maksuttomaan koulutukseen päättyisi kuitenkin tässäkin tilanteessa viimeistään sen kalenterivuoden lopussa, kun opiskelija täyttää 20 vuotta, ellei maksuttomuutta pidennettäisi pykälän 2 ja 3 momentissa säädettävillä perusteilla.

Jos opiskelija vaihtaa opiskelualaa kesken opintojen, hänellä olisi oikeus maksuttomaan koulutukseen myös uusissa opinnoissa sen kalenterivuoden loppuun saakka, jolloin hän täyttää 20 vuotta, ellei hän tätä aiemmin suorita toisen asteen tutkintoa. Jos opiskelualan vaihto johtuisi painasta syystä, opiskelijalla olisi mahdollisuus hakea maksuttomuuden pidentämistä siten kuin pykälän 3 momentissa säädetään. Oikeus maksuttomaan koulutukseen jatkuisi myös silloin, jos opiskelija vaihtaisi samalla koulutuslallalla toiseen oppilaitokseen, esimerkiksi toiselle paikkakunnalle muuton vuoksi. Opiskelupaikan vaihtaminen saman koulutusalan sisällä ei lähtökohteisesti pidentäisi opintojen kokonaissuoritusaikaa, koska opiskelijalla on oikeus saada aiemmin hankittu osaaminen tunnustetuksi.

Ehdotetun säännöksen mukaan pykälässä säädettyä ei sovellettaisi 18 vuotta täyttäneeseen opiskelijaan, joka ei olisi ollut laissa tarkoitettu oppivelvollinen. Näin ollen sellaiset opiskelijat, jotka eivät ole asuneet Suomessa vakinaisesti oppivelvollisikäisinä, eivät olisi oikeutettuja säännöksessä tarkoitettuun maksuttomaan koulutukseen. Säännöksen tavoitteena on mahdollistaa maksuttomana oppivelvollisuuskoulutuksena aloitetun tutkinnon suorittaminen loppuun maksuttoman koulutuksen piirissä, joten säännöksen soveltamisalan ulkopuolelle on perusteltua rajata sellaiset opiskelijat, jotka eivät ole suorittaneet oppivelvollisuuttaan miltään osin Suomessa. Pääsääntöisesti pykälässä tarkoitettu maksuton tutkintotavoitteinen koulutus olisi aina aloitettu oppivelvollisuusikäisenä, mutta tavoitteena on mahdollistaa oppivelvollisten erilaiset koulutuspolut maksuttomuuteen oikeuttavan ajanjakson sisällä. Tutkintotavoitteinen koulutus voitaisiin aloittaa yli 18-vuotiaana esimerkiksi silloin, jos perusopetuksen oppimäärän suorittaminen on viivästynyt ja opiskelija suorittaa jonkin nivelvaiheen koulutuksen ennen tutkintotavoitteeseen koulutukseen siirtymistä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tilanteista, jolloin maksuttomuuteen oikeuttavaa aikaa pidennettäisiin ilman hakemusta. Maksuttomuutta pidennettäisiin ilman hakemusta, jos oppivelvollisuuden suorittaminen tai opiskeluoikeus on ollut väliaikaisesti keskeytyneenä. Oppivelvollisuuden suorittamisen väliaikaisesta keskeyttämisestä säädettäisiin oppivelvollisuuslain 7 §:ssä. Opiskeluoikeuden väliaikaisesta keskeyttämisestä puolestaan säädetään lukiolain 23 §:n 3 momentissa ja ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 96 §:n 3 momentissa sekä tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annettavaksi ehdotetun lain 15 §:n 3 momentissa. Mainittujen säännösten mukaan opiskelijalla on oikeus väliaikaisesti keskeyttää opiskeluoikeutensa siksi ajaksi, kun hän on suorittamassa asevelvollisuuslain, siviilipalveluslain tai naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetun lain mukaista palvelusta taikka saa sairausvakuutuslain mukaista sairauspäivärahaa taikka äitiys-, isyys- tai vanhempainrahaa. Lisäksi opiskeluoikeus voidaan opiskelijan pyynnöstä väliaikaisesti keskeyttää muusta perustellusta syystä.

Ehdotetun säännöksen mukaan maksuttomuutta pidennettäisiin niiden ajanjaksojen kestoja vastaavasti, jolloin maksuttoman koulutuksen suorittaminen on ollut keskeytyneenä. Pidennykseen oikeuttavana ajanjaksona otettaisiin huomioon se aika, jonka koulutus on ollut keskeytyneenä

sen kalenterivuoden loppuun mennessä, jolloin opiskelija täyttää 20 vuotta. Jos väliaikaisen keskeyttämisjakso on jatkunut sen kalenterivuoden jälkeen, jolloin opiskelija on täyttänyt 20 vuotta, ei tätä jaksoa otettaisi huomioon pidennettäessä maksuttomaan koulutukseen oikeuttavaa aikaa.

Jos koulutuksen suorittamisen keskeytyminen johtuisi tilapäisestä ulkomailla oleskelusta tai lukiolaissa ja ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettusta muusta perustellusta syystä, maksuttomuutta pidennettäisiin kuitenkin enintään yhden vuoden ajan, vaikka opinnot mainitusta syystä olisivatkin olleet keskeytyneinä pidemmän ajan. Tilapäinen ulkomailla oleskelu ja muut perustellut syyt ovat luonteeltaan sellaisia syitä, jotka pääsääntöisesti perustuvat opiskelijan vapaaehtoiseen valintaan, joten maksuttomuuden jatkaminen näiden syiden vuoksi olisi perusteltua rajata yhteen vuoteen.

Maksuttomuuden pidentäminen ilman hakemusta tarkoittaisi sitä, että maksuttoman koulutuksen kesto pidennettäisiin suoraan Koski-tietovarantoon tallennettujen opintojen keskeyttämisjaksojen perusteella. Koulutuksen järjestäjä tallentaisi tiedon maksuttoman koulutuksen keston pidentämisestä samanaikaisesti, kun se tallentaa tiedon oppivelvollisuuden suorittamisen väliaikaisesta keskeyttämisestä ja keskeyttämisjakson päättymisestä taikka opiskeluoikeuden muusta väliaikaisesta keskeyttämisestä. Koski-tietovarantoon tallennettu tieto olisi myös muiden koulutuksen järjestäjien käytettävissä, jos opiskelija vaihtaisi opiskelupaikkaa kesken maksuttoman koulutuksen.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin tilanteista, jolloin maksuttomuuteen oikeuttavaa aikaa voitaisiin pidentää opiskelijan hakemuksen perusteella. Säädettyjen pidennysperusteiden tavoitteena on varmistaa, että opiskelijalla olisi mahdollisuus suorittaa tutkinto maksuttomasti loppuun, vaikka opiskeluaika olisikin hyväksyttäväksi katsottavasta syystä pidentynyt. Pykälässä mainituilla perusteilla maksuttomuutta voitaisiin pidentää enintään yhden vuoden ajan.

Momentin 1 kohdan mukaisesti maksuttomuutta voitaisiin pidentää terveydellisiin tai muihin painaviin syihin liittyvän opiskelualan vaihdon vuoksi. Terveydellisiä syitä olisivat esimerkiksi opintojen aloittamisen jälkeen puhjennut allergia tai muu sairaus, joka on estänyt aloitettujen opintojen jatkamisen. Muu painava syy voisi olla esimerkiksi muutto perheen tai puolison kanssa sellaiselle paikkakunnalle, jossa opintojen jatkaminen aloitetulla koulutusosalalla ei ole ollut mahdollista. Opintoalan vaihtaminen kiinnostuksen kohteiden muuttumisen tai motivaatio-ongelmien vuoksi ei olisi säännöksessä tarkoitettu painava syy. Olisikin tärkeää, että mahdollisiin motivaatio-ongelmiin puututtaisiin ja etsittäisiin ratkaisuja jo opintojen alkuvaiheessa, jolloin opiskelijan kokonaisopiskeluaika ei pidentyisi ja opiskelijalla olisi mahdollisuus suorittaa opinnot loppuun maksuttoman koulutuksen puitteissa.

Momentin 2 kohdan mukaisesti maksuttomuutta voitaisiin pidentää oppimisvaikeuksien vuoksi. Oppimisvaikeuksien tulisi olla luonteeltaan sellaisia, että ne vaikuttavat opintojen suoritusajkaan hidastavasti. Pääsääntöisesti oppimisvaikeuksien tulisi olla sellaisia, että ne oikeuttavat erityisen tuen saamiseen.

Momentin 3 kohdan mukaisesti maksuttomuutta voitaisiin pidentää perusopetuksen jälkeisen valmentavan tai valmistavan koulutuksen suorittamisen vuoksi. Valmistavalla ja valmentavalla koulutuksella tarkoitettaisiin perusopetuksen lisäopetusta, lukiokoulutukseen valmistavaa koulutusta, ammatilliseen koulutukseen valmentavaa koulutusta sekä kansanopistojen oppivelvollisille suunnattua koulutusta sekä uutta tutkintokoulutukseen valmentavaa koulutusta. Pääsääntönä on, että opiskelijan tulee voida suorittaa maksuttoman koulutuksen puitteissa tutkintokoulutus sekä tarvittaessa myös nivelvaiheen koulutus. Jos opiskelija suorittaa vuoden mittaisen

nivelvaiheen koulutuksen ja tutkintokoulutuksen 3—3,5 vuodessa, riittäisi 1 momentissa säädetty maksuttomuuden perusaika näiden molempien koulutusten suorittamiseen. Jos tutkintokoulutuksen suorittamisaika kuitenkin ylittää 3,5 vuotta, päättyy 1 momentissa säädetty maksuttomuuden perusaika kesken tutkintokoulutuksen suorittamisen. Maksuttomuuden pidentämisperusteena otettaisiin huomioon sekä ennen tutkintokoulutuksen aloittamista suoritettu nivelvaiheen koulutus että tutkintokoulutuksen aloittamisen jälkeen mahdollisesti suoritettu nivelvaiheen koulutusjakso.

Momentin 4 kohdan mukaisesti maksuttomuutta voitaisiin pidentää perusopetuksen oppimäärän suorittamisen viivästymisen vuoksi. Tällä tarkoitettaisiin tilannetta, jolloin henkilö on suorittanut perusopetuksen oppimäärän myöhemmin kuin 16 vuotta täyttäessään ja toisen asteen opin-
tojen aloittaminen on tämän vuoksi viivästynyt.

Pykälän 4 momenttiin ehdotetun säännöksen mukaan hakemuksesta tehtävästä maksuttomuuden pidentämisestä päättäisi koulutuksen järjestäjä. Maksuttomuuden pidentämistä haettaisiin vasta siinä tilanteessa, kun oikeus maksuttomaan koulutukseen on päättymässä, vaikka mahdollisen pidennysperusteiden olemassaolo olisikin tiedossa jo tätä aiemmin. Opiskelijan tulisi hakemuksessaan esittää selvitys pidennysperusteesta, elleivät tiedot käy ilmi Koski-tietovarannosta. Opiskelijan tulisi hakea maksuttomuuden pidentämistä siltä koulutuksen järjestäjältä, jonka opiskelijana hän on, kun maksuttomuuteen oikeuttava aika on päättymässä. Koulutuksen järjestäjä päättäisi, miten pitkään oikeutta maksuttomaan koulutukseen pidennetään. Lähtökohtaisesti maksuttomuutta pidennettäisiin pidentämisperusteiden kestoja vastaavasti, jos sen kesto on määriteltävissä. Esimerkiksi nivelvaiheen koulutuksen suorittamisen perusteella maksuttomuutta pidennettäisiin nivelvaiheen koulutuksen suorittamisaikaa vastaavasti.

17 §. Maksuttomuuden laajuus. Pykälässä säädettäisiin, mihin etuuksiin opiskelija olisi oikeutettu 16 §:ssä tarkoitetun maksuttoman koulutuksen aikana. Opetuksen maksuttomuudesta ja muista opintososiaalisista etuuksista säädetään eri koulutusmuotoja koskevissa substanssilajeissa. Myös näitä säännöksiä sovellettaisiin pykälässä tarkoitettuun maksuttomaan koulutukseen oikeutettuun opiskelijaan.

Pykälän 1 momenttiin ehdotetun säännöksen mukaan opetuksen edellyttämät oppimateriaalit sekä työvälineet, -asut ja -aineet olisivat 16 §:ssä tarkoitettuun maksuttomaan koulutukseen oikeutetulle opiskelijalle maksuttomia. Koulutuksen järjestäjän tulisi tarjota oppimateriaali ja muut tarvittavat työvälineet opiskelijan käyttöön opiskeluaikana. Oppimateriaalit voitaisiin tarjota opiskelijoiden käyttöön perinteisinä kirjoina tai digitaalisesti. Työvälineet, -asut ja -aineet voitaisiin tarjota opiskelijoiden henkilökohtaiseen käyttöön koko opintojen ajaksi tai niitä voisi olla tarvittaessa saatavilla oppilaitoksessa. Koulutuksen järjestäjä päättäisi, miten se hankkii materiaalit, välineet, asut ja aineet sekä miten se tarjoaisi nämä opiskelijoiden käyttöön. Opiskelijoilla ei olisi oikeutta saada työvälineitä ja -asuja itselleen tutkinnon suorittamisen jälkeen, ellei koulutuksen järjestäjä näin päättä.

Lukiokoulutuksessa maksuttomia olisivat oppikirjat ja muut opiskelussa tarvittavat materiaalit. Myös opintojen suorittamiseksi tarvittava tietokone ja laskin tai laskinlisenssi olisivat maksuttomia. Ammatillisessa koulutuksessa maksuttomia olisivat lukiokoulutuksen tapaan oppikirjat ja opintojen suorittamiseksi tarvittava tietokone. Lisäksi ammatillisessa koulutuksessa maksuttomia työvälineitä olisivat esimerkiksi kokin veitset, kampaajien sakset ja muut pientyökalut ja maksuttomia työasuja esimerkiksi turvavaatteet, työtakit, suojavaatteet ja työkengät. Maksuttomuuden piiriin kuuluisivat myös tutkinnon suorittamiseksi välttämättömät alakohtaiset pätevyudet ja työelämän lupakortit, kuten työturvallisuuskortti, ensiapukortti, tulityökortti tai hygieniapassi.

Pykälän 1 momenttiin ehdotetun säännöksen mukaan maksuttomia eivät kuitenkaan olisi erityistä harrastuneisuutta painottavissa koulutuksissa tarvittavat välineet. Tällaisia olisivat esimerkiksi erityisen koulutustehtävän saaneissa lukioissa tai tietyissä ammatillisissa tutkinnoissa tarvittavat soittimet ja urheiluvälineet. Erityisellä harrastuneisuudella tarkoitettaisiin sellaisia taitoja tai harrastuksia, joita opiskelija on harjoittanut jo ennen kyseisten opintojen aloittamista ja joiden tietynasteinen taitotaso on opiskelijaksi ottamisen edellytyksenä kyseisiin koulutuksiin. Tällaisia olisivat esimerkiksi instrumentin soittotaito tai urheilulajin hallinta. Välineet olisivat luonteeltaan henkilökohtaisia ja opiskelija tyypillisesti käyttäisi niitä myös ennen koulutuksen aloittamista ja koulutuksen päättymisen jälkeen.

Pykälän 2 momentissa olisi osin informatiivinen säännös siitä, missä muualla lainsäädännössä säädetään koulutuksen maksuttomuudesta. Ehdotetun säännöksen mukaan noudatettaisiin, mitä maksuttomuudesta ja opintososiaalisista etuuksista säädetään lukiolaissa, ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa, vapaasta sivistystyöstä annetussa laissa ja tutkintokoulutukseen valmistavasta koulutuksesta annetussa laissa. Mainituissa laeissa säädetään muun muassa opetuksen maksuttomuudesta, oikeudesta päivittäiseen ruokailuun sekä erityistä tukea saavien opiskelijoiden opintososiaalisista etuuksista. Koulumatkojen maksuttomuutta koskevat säännökset olisivat koulumatkatukilaissa. Ylioppilastutkinnon kokeiden maksuttomuudesta puolestaan säädettäisiin ylioppilastutkinnosta annetun lain 20 §:ssä.

18 §. *Majoituskorvaus oppivelvolliselle.* Pykälässä säädettäisiin oppivelvolliselle maksettavasta erityisestä majoituskorvauksesta. Majoituskorvaukseen olisivat oikeutettuja ne oppivelvolliset, joiden kotoa on niin pitkä matka lähimpään oppilaitokseen, ettei heidän voida kohtuudella olettaa kulkevan päivittäisiä koulumatkoja. Lähtökohtana toisen asteen opintojen oppivelvollisuudessa olisi kuitenkin vapaa hakeutumisoikeus, joka voitaisiin ottaa huomioon myös opintojen maksuttomuudessa. Säännöksellä varmistettaisiin oppivelvollisten perustuslain mukainen oikeus maksuttomaan oppivelvollisuuskoulutukseen, mutta säännöstä ei kuitenkaan sovellettaisi oppivelvollisen käyttäessä vapaata hakeutumisoikeuttaan ja hakeutuessa muualla kuin kotiaan lähimpään soveltuvaan oppilaitokseen.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin majoituskorvauksen saamisen ehdoista. Pykälän 1 kohdan mukaan ehtona olisi, että matka oppivelvollisen kodista lähimpään lukioon ja monialaiseen ammatilliseen oppilaitokseen olisi yli 100 kilometriä. Oikeutta majoituskorvaukseen ei olisi, jos oppivelvollisella on alle 100 kilometrin etäisyydellä mahdollisuus lukiokoulutukseen sekä ammatilliseen koulutukseen. Oppivelvollisella tulisi olla mahdollisuus valita, haluaako hän suorittaa oppivelvollisuuttaan lukiokoulutuksessa vai ammatillisessa koulutuksessa. Jos alle 100 kilometrin etäisyydellä on tarjolla vain joko lukiokoulutusta tai ammatillista koulutusta, majoituskorvaukseen olisi oikeus kuitenkin vain siinä koulutusmuodossa, johon välimatka on yli 100 kilometriä. Monialaisella ammatillisella oppilaitoksella tarkoitettaisiin oppilaitosta, jossa on tarjolla enemmän kuin yhden koulutusalan opintoja. Matkan pituuden määrittelyssä noudatettaisiin koulumatkatuen myöntämisessä noudatettavia matkan pituuden laskentaperiaatteita ja matkan pituus määriteltäisiin lyhintä kulkukelpoista reittiä pitkin.

Pykälän 1 momentin 2 kohdassa säädettäisiin vapaan hakeutumisoikeuden merkityksestä oikeuteen saada majoituskorvausta. Säännöksen mukaan oikeus majoituskorvaukseen olisi vain silloin, jos oppivelvollinen opiskelisi siinä lukiossa tai ammatillisessa oppilaitoksessa, joka sijaitsee lähinnä oppivelvollisen kotia tai jonne muutoin joukkoliikennettä tai muuta soveltuvaa kulkutapaa käyttäen on nopein kulkuyhteys. Jos oppivelvollinen käyttää vapaata hakeutumisoikeuttaan ja hakeutuu opiskelemaan muualla kuin lähimpään oppilaitokseen, oikeutta majoituskorvaukseen ei olisi.

Pykälän 1 momentin 3 kohdassa säädettäisiin, että oikeutta majoituskorvaukseen ei olisi, jos oppivelvollisella on mahdollisuus asua oppilaitoksen maksuttomassa asuntolassa. Ammatillista koulutusta koskevaa lainsäädäntöä ehdotetaan muutettavaksi siten, että asuntolapaikkoja tulisi tarjota ensisijaisesti oppivelvollisille, joten oppivelvolliset olisivat etusijalla asuntopaikan saamisessa. Jos oppivelvolliselle on tarjottu asuntolapaikkaa, mutta hän ole ottanut sitä vastaan, hänellä ei pääsääntöisesti olisi oikeutta majoituskorvaukseen. Oikeus majoituskorvaukseen voisi olla kuitenkin silloin, jos opiskelija ei esimerkiksi terveydellisistä syistä voisi asua oppilaitoksen asuntolassa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin majoituskorvauksen suuruudesta. Majoituskorvausta maksettaisiin vuosittaisen opintojen alkamis- ja päättymispäivän väliseltä ajalta, jos opintojen suorittaminen edellyttää asumista oppilaitoksen sijaintipaikkakunnalla. Majoituskorvausta maksettaisiin lähtökohtaisesti lukuvuoden alkamis- ja päättymispäivän väliseltä ajalta. Majoituskorvausta voitaisiin maksaa myös lukuvuoden aikaisilta loma-ajoilta, jos oppivelvolliselle aiheutuu myös tällöin asumiskustannuksia, koska ei ole perusteltua, että oppivelvollinen joutuisi esimerkiksi irtisanomaan vuokra-asunnon lyhytaikaisten lomien ajaksi. Kesäloman ajalta majoituskorvausta ei maksettaisi.

Majoituskorvauksena korvattaisiin oppivelvolliselle opintojen aikaisesta asumisesta aiheutuvat kuukausittaiset asumiskustannukset, enintään kuitenkin yleisestä asumistuesta annetun lain 10 §:ssä säädetyt enimmäisasumismenot. Yleisestä asumistuesta annetun lain 10 §:n mukaan esimerkiksi yhden henkilön ruokakunnassa hyväksyttävistä asumismenoista otetaan huomioon enintään 344 euroa kuukaudessa IV kuntaryhmässä. Kaikki mahdollisesti majoituskorvaukseen oikeutetut henkilöt asuisivat kuntaryhmän IV kunnissa.

Majoituskorvauksena maksettaisiin se osuus asumiskustannuksista, joita ei korvattaisi muun lain nojalla. Alle 18-vuotias opiskelija voi olla oikeutettu yleiseen asumistukeen, jos hän on oikeutettu opintotukeen. Itsenäisesti asuva alle 18-vuotias opiskelija on aina oikeutettu opintotukeen vanhempien tuloista riippumatta. 16-vuotiaan opiskelijan oikeus opintotukeen on kuitenkin riippuvainen siitä, maksetaanko hänestä lapsilisää. Jos lapsilisän saamisesta on luovuttu, myös 16-vuotiaalla opiskelijalla on oikeus opintotukeen ja näin ollen myös yleiseen asumistukeen. Majoituskorvausta maksettaisiin siis vain siltä osin, kuin majoituskustannuksia ei korvata yleisen asumistuen kautta. Lähtökohtaisesti yleisen asumistuen määrä on 80 prosenttia hyväksyttävistä asumiskustannuksista, joten majoituskorvauksena korvattaisiin 20 prosenttia asumiskustannuksista. 17-vuotiaan oppivelvollisen edellytettäisiin hakevan ensisijaisesti yleistä asumistukea. 16-vuotiaan oppivelvollisen asumiskustannukset korvattaisiin ensisijaisesti majoituskorvauksen kautta, koska ei ole perusteltua olettaa perheen luopuvan lapsilisäoikeudesta opintotuen ja yleisen asumistuen saamiseksi. Jos 16-vuotias oppivelvollinen kuitenkin saa opintotukea, tällöin hänen edellytettäisiin hakevan ensisijaisesti myös yleistä asumistukea.

Pykälän 3 momentin mukaan koulutuksen järjestäjä päättäisi majoituskorvauksen myöntämisestä hakemuksesta. Menettelyt olisivat vastaavat kuin oppisopimusopiskelijalle myönnettävien matka- ja majoitusetuuksien kohdalla. Oppivelvollisen tulisi hakemuksessaan selvittää hänelle aiheutuneet majoituskustannukset ja koulutuksen järjestäjä maksaisi majoituskorvauksen suoraan opiskelijalle.

19 §. Matkakorvaus oppivelvolliselle. Pykälässä säädettäisiin oppivelvolliselle maksettavasta erityisestä matkakorvauksesta. Matkakorvaukseen olisivat oikeutettuja ne oppivelvolliset, joiden kotoa on niin pitkä matka lähimpään oppilaitokseen, ettei heidän voida kohtuudella olettaa kulkevat päivittäisiä koulumatkoja. Oppivelvollisuuslain 18 §:ssä säädettävän majoituskorvauksen tavoin säännöksellä varmistettaisiin oppivelvollisten perustuslain mukainen oikeus

maksuttomaan oppivelvollisuuskoulutukseen. Säännöstä ei kuitenkaan sovellettaisi oppivelvollisen käyttäessä vapaata hakeutumisoikeuttaan ja hakeutuessa muualle kuin kotiaan lähimpään soveltuvaan oppilaitokseen.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin matkakorvaukseen oikeutetuista oppivelvollisista. Matkakorvaukseen olisi oikeutettu oppivelvollisuuslain 18 §:ssä säädettyyn majoituskorvaukseen oikeutettu oppivelvollinen. Lisäksi matkakorvaukseen olisi oikeutettu oppivelvollinen, joka täyttää 18 §:n 1 momentin 1—2 kohdassa säädetyt ehdot majoituskorvauksen myöntämiseksi, mutta jolla ei ole oikeutta asua asuntolassa viikonloppuisin. Oppivelvollinen, jolla edellä majoituskorvauksen myöntämisestä koskevissa perusteluissa kuvatuin tavoin on yli 100 kilometrin matka kodin ja lähimmän oppilaitoksen välillä, mutta joka asuu oppilaitoksen maksuttomassa asuntolassa, olisi siis myös oikeutettu matkakorvaukseen.

Pykälän 2 momentin mukaan matkakorvauksena korvattaisiin oppivelvollisen kodin ja opiskeluaikaisen asunnon välisistä matkoista aiheutuvat kustannukset viikonloppujen ja lomien yhteydessä. Matkakorvaus maksettaisiin halvimman käytettävissä olevan matkustustavan mukaan. Ensisijaisesti matkakorvaus maksettaisiin joukkoliikenteen opiskelijalle tarkoitetun lippuhinnan mukaisesti. Jos matkoihin ei olisi mahdollisuutta käyttää joukkoliikennettä, sovellettaisiin matkakustannuksien määrittämisessä, mitä koulumatkatukilaisissa säädetään oman matkustustavan matkakustannuksista. Koulumatkatukilain mukaan oman matkustustavan kustannukset määräytyvät eräiden koulumatkakustannusten laskentaperusteista annetun opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksen mukaan. Asetuksessa määritellään yhdensuuntaisen matkan laskennallinen kustannus eri pituisilla matkoilla, esimerkiksi 100 kilometrin yhdensuuntaisen matkan laskennallinen korvaus on 12,62 euroa.

Ehdotetun säännöksen mukaan matkakorvausta ei myönnettäisi, jos oppivelvollinen saisi tukea koulumatkasta aiheutuviin kustannuksiin muun lain nojalla, kuten vammaispalvelulain perusteella.

Pykälän 3 momenttiin ehdotetun säännöksen mukaan koulutuksen järjestäjä päättäisi matkakorvauksen myöntämisestä hakemuksesta. Menettely vastaisi edellä majoituskorvauksesta päättämisestä kuvattuja menettelyitä.

20 §. *Oppivelvollisen valvonnan laiminlyönti.* Pykälässä esitetään säädettäväksi sakkorangastus oppivelvollisen valvonnan laiminlyönnistä. Voimassa olevassa perusopetuslain 45 §:ssä säädetään, että jos oppilaan huoltaja laiminlyö velvollisuutensa valvoa oppivelvollisuuden suorittamista, hänet voidaan tuomita oppivelvollisen valvonnan laiminlyönnistä sakkoon. Vastaava säännös esitetään lisättäväksi oppivelvollisuuslakiin ja poistettavaksi perusopetuslaista. Säännöksen esitetään lisättäväksi laiminlyönnin tahallisuus tai törkeä huolimattomuus. Ehdotettu muutos vastaisi voimassa olevan säännöksen soveltamiskäytäntöä, sillä sakkorangastuksia ei ole tuomittu lievän tuottamuksen perusteella.

Voimassa olevan perusopetuslain mukaan oppivelvollisuuden suorittamisen valvonnasta vastaa oppivelvollisen huoltaja. Jos huoltaja laiminlyö velvollisuutensa valvoa oppivelvollisuuden täyttämistä, oppivelvollisen asuinkunta voi tehdä hänestä tutkintapyyntö ja hänet voidaan tuomita oppivelvollisen valvonnan laiminlyönnistä sakkoon. Oppivelvollisuuden laiminlyönnistä voi myös seurata, että kunta tai opetuksen järjestäjä tekee asiasta lastensuojelulain mukaisen lastensuojeluilmoituksen, jonka perusteella lastensuojeluviranomaiset päättävät tarvittavista toimenpiteistä. Näitä vastaavia menettelyitä sovellettaisiin myös silloin, kun oppivelvollinen suorittaa oppivelvollisuuttaan toisen asteen koulutuksessa.

Valvontavastuun tahallista tai törkeään huolimattomuuteen perustuvaa laiminlyöntiä voisi olla esimerkiksi se, että huoltaja ei vastaa koulutuksen järjestäjän useisiin yhteydenottoihin oppivelvollisen opintojen puutteellisesta edistymisestä ja oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttämisestä. Laiminlyönnin vakavuuden arvioinnissa tulisi ottaa huomioon myös oppivelvollisen ikä ja huoltajan tosiasialliset mahdollisuudet valvoa oppivelvollisuuden suorittamista. Täysi-ikäisyyttä lähestyvien oppivelvollisten kohdalla huoltajan valvonta- ja vaikutusmahdollisuudet ovat rajatummalla kuin nuorempien koululaisten osalta.

21 §. Tietojensaanti. Pykälässä säädettäisiin opetuksen ja koulutuksen järjestäjien sekä kuntien tiedonsaantioikeuksista. Tarkoituksena on, että pykälän 1 ja 2 momenteissa tarkoitettujen tiedonsaantioikeuden perusteella tiedot voisivat siirtyä mahdollisimman pitkälti sähköisessä muodossa ja soveltaen julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain (906 /2019) viranomaiselta toiselle viranomaiselle luovutettaessa tarkoitettuja 22 §:n teknisen rajapinnan ja 23 §:n katseluyhteyden edellytyksiä. Tiedonhallintalain 22 §:n mukaan viranomaisten on toteutettava säännöllisesti toistuva ja vakiosisältöinen sähköinen tietojen luovuttaminen pääsääntöisesti tietojärjestelmien välillä teknisten rajapintojen avulla, jos vastaanottavalla viranomaisella on tietoihin laissa säädetty tiedonsaantioikeus. Tietojen luovuttaminen teknisten rajapintojen avulla on toteutettava tietojärjestelmien välillä siten, että teknisesti varmistetaan luovutettavien tietojen tapauskohtainen tarpeellisuus tai välttämättömyys tietoja saavan viranomaisen tehtävien hoitamiseksi, jos luovutettavat tiedot ovat henkilötietoja tai salassa pidettäviä tietoja. Valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä luovutettavat tiedot eivät pääsääntöisesti sisältäisi salassa pidettäviä tietoja, koska rekistereihin ei tallenneta esimerkiksi tietoja opiskeluoikeuden keskeyttämisen syistä. Salassa pidettäviä tietoja luovutettaisiin vain silloin, jos tiedonsaanti on välttämätöntä lakisääteisen tehtävän toteuttamiseksi.

Ehdotetussa säännöksessä luovuttamisedellytys sidottaisiin välttämättömyyteen henkilötietojen ja salassa pidettävien tietojen käsittelyn vuoksi. Tietovarannoista saatavat hakeutumiseen ja opiskeluoikeuteen liittyvät tiedot olisivat aina lähtökohtaisesti välttämättömiä, jos opetuksen tai koulutuksen järjestäjä käsittelee oppivelvollisen ohjaus- ja valvontavastuuseen liittyvää yksittäisen opiskelijan tilannetta, jossa hän tarvitsee tietoa hakeutumisesta, uudesta opiskeluoikeudesta tai opiskeluoikeuden keskeyttämisestä. Lakisääteisen tehtävän toteuttamiseksi tarvittaviin tietoihin voi sisältyä myös tietoja oppilaan tai opiskelijan saamasta erityisestä tuesta taikka oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttämiseen tai opiskeluoikeuden väliaikaiseen keskeyttämiseen liittyviä henkilön terveystietoja. Nämä tiedot eivät olisi saatavissa tietovarannoista, vaan ne tulisi tarvittaessa pyytää toiselta koulutuksen järjestäjältä.

Tiedonhallintalain 23 §:n mukaan viranomainen voi avata katseluyhteyden toiselle viranomaiselle tietovarannon sellaisiin tietoihin, joihin katseluoikeuden saavalla viranomaisella on tiedonsaantioikeus. Edellytyksenä katseluyhteyden avaamiselle on, että katselumahdollisuus on rajattu vain yksittäisiin hakuihin, jotka voivat kohdistua tiedonsaantioikeuden mukaisesti tarpeellisiin tai välttämättömiin tietoihin, ja että tietojen hakemisen yhteydessä selvitetään tietojen käyttötarkoitus. Oppivelvollisuuden ohjaus- ja valvontavastuun toteuttamiseksi opetuksen ja koulutuksen järjestäjän tulisi saada tietoja yksittäisen oppilaan tai opiskelijan hakeutumisesta ja opiskeluoikeudesta.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin ohjaus- ja valvontavastuussa olevan opetuksen ja koulutuksen järjestäjän ja kunnan tiedonsaantioikeudesta. Tiedonsaantioikeus kattaisi tiedot oppivelvollisen hakeutumisesta ja opiskeluoikeudesta toiselta opetuksen tai koulutuksen järjestäjältä tai kunnalta. Tiedot hakeutumisesta kattaisivat tiedon siitä, onko oppivelvollinen hakenut koulutukseen sekä tiedot siitä, onko oppivelvollinen saanut opiskelupaikan ja onko hän ottanut opiskelupaikan vastaan. Tiedot opiskeluoikeudesta kattaisivat tiedot siitä, onko oppivelvollinen aloittanut koulutuksessa, onko oppivelvollinen keskeyttänyt oppivelvollisuuden suorittamisen

toistaiseksi tai määräaikaaisesti sekä tiedon opintojen päättymisestä. Keskeyttämisen osalta keskeyttämisen syihin voi liittyä arkaluontoisia terveydentilaan liittyviä tietoja, joiden osalta tietojen luovuttamiseen tulisi suhtautua pidättyvästi. Useimmissa tapauksissa riittäisi tieto siitä, onko oppivelvollinen keskeyttänyt oppivelvollisuutensa suorittamisen sekä tieto keskeyttämisen kestoista. Käytännössä tieto opiskelupaikan hakemisesta, saamisesta ja paikan vastaanottamisesta voitaisiin pääsääntöisesti saada suoraan opiskelijavalintarekisterin kautta ja tieto opintojen aloittamisesta ja opintojen tai oppivelvollisuuden keskeyttämisestä suoraan tietovarannosta, joten yksittäisiä tiedonluovutuksia opetuksen tai koulutuksen järjestäjältä toiselle ei tarvittaisi kuin yksittäistapauksissa. Ohjaus- ja valvontavastuussa oleva asuinkunta voisi kuitenkin tarvita tietoja esimerkiksi opintojen keskeytymisen syistä, jotta asuinkunta voisi ohjata oppivelvollista tarkoituksenmukaisten palveluiden piiriin.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin opetuksen ja koulutuksen järjestäjän tiedonsaantioikeudesta saada laissa säädettyjen tehtäviensä toteuttamiseksi koulutuksen maksuttomuuteen liittyviä tietoja toiselta opetuksen tai koulutuksen järjestäjältä salassapitosäännösten estämättä. Opetuksen ja koulutuksen järjestäjät tarvitsisivat näitä tietoja silloin, kun opiskelija on aloittamassa opinnot ja tulee selvittää, onko hän oikeutettu oppivelvollisuuslain 16 §:ssä tarkoitettuun maksuttomaan koulutukseen. Tällöin tarvittaisiin tieto siitä, onko opiskelija jo aiemmin suorittanut toisen asteen tutkinnon, jolloin hän ei enää olisi oikeutettu maksuttomaan koulutukseen. Koulutuksen järjestäjä voisi tarvita tietoja myös oppivelvollisuuslain 16 §:n 2 ja 3 momentissa säädettyjen maksuttomuuden pidennysperusteiden arvioinnissa. Tällöin voitaisiin tarvita tietoja opiskelijan aikaisempien opintojen keskeyttämisestä ja keskeyttämisen syistä, valmentavan koulutuksen suorittamisesta tai perusopetuksen oppimäärän suorittamisen viivästymisestä. Käytännössä tiedot aiemmin suoritetuista tutkinnoista ja opintojen keskeyttämisjaksoista saataisiin pääsääntöisesti Koski-tietovarantoon tallennettujen tietojen perusteella. Tietovarantoon ei kuitenkaan tallenneta tietoa keskeyttämisen syistä, joten nämä tiedot voitaisiin saada vain toiselta koulutuksen järjestäjältä. Keskeyttämisen osalta keskeyttämisen syihin voisi liittyä arkaluontoisia terveydentilaan liittyviä tietoja, joiden osalta tietojen luovuttamiseen tulisi suhtautua pidättyvästi.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin tietojensaannista tilanteessa, jossa oppivelvollinen siirtyy opetuksen tai koulutuksen järjestäjältä toiselle. Ehdotetun säännöksen mukaan oppivelvollisen siirtyessä toisen koulutuksen järjestäjän koulutukseen, tulisi aikaisemman koulutuksen järjestäjän salassapitosäännösten estämättä viipymättä toimittaa uudelle koulutuksen järjestäjälle oppivelvollisen koulutuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot. Vastaava säännös on nykyisin perusopetuslain 40 §:n 4 momentissa. Voimassa olevan säännöksen mukainen tietojen toimitusvelvollisuus on koskenut vain perusopetuksen järjestäjää, mutta tiedot on toimitettu myös lukiolaissa tai ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettulle koulutuksen järjestäjälle. Säännöksen soveltamisala ehdotetaan laajennettavaksi koskemaan kaikkea oppivelvollisuuskoulutusta, joten jatkossa säännöksessä tarkoitetut tiedot tulisi toimittaa myös toisen asteen koulutuksen järjestäjältä toiselle, esimerkiksi opiskelijan siirtyessä nivelvaiheen koulutuksesta tutkintotavoitteiseen koulutukseen tai tutkintotavoitteisessa koulutuksessa järjestäjältä toiselle. Perusopetuslain 40 §:n 4 momentin säännös ehdotetaan kumottavaksi ja jatkossa tietojen toimitusvelvollisuudesta säädettäisiin myös perusopetuksen osalta oppivelvollisuuslaissa. Pykälän sanamuodossa puhutaan koulutuksen järjestäjästä, mutta ehdotetun säännöksen mukaan sitä sovellettaisiin myös opetuksen järjestäjään ja oppilaitoksen ylläpitäjään.

Ehdotetun säännöksen mukaan aiemman koulutuksen järjestäjän tulisi viipymättä toimittaa uudelle koulutuksen järjestäjälle koulutuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot. Koulutuksen järjestäjän tulisi harkita, mitkä tiedot se katsoo välttämättömiksi. Käytännössä säännöksessä tarkoitetut tiedot liittyisivät useimmiten opiskelijan erityisen tuen päätökseen. Terveyttä koskevat tiedot ovat tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 1 kohdan mukaan erityisiä henkilö-tietoja, joiden käsittely on lähtökohtaisesti kiellettyä. 9 artiklan 2 kohdan g alakohdan mukaan

erityisiä henkilötietoja voidaan kuitenkin käsitellä, jos käsittely on tarpeen tärkeää yleistä etua koskevasta syystä jäsenvaltion lainsäädännön nojalla. Tietosuojalain (1050/2018) 6 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 1 kohtaa ei sovelleta tietojen käsitteelyyn, josta säädetään laissa tai joka johtuu välittömästi rekisterinpitäjälle laissa säädetystä tehtävästä. Tietojen luovuttamisen välttämättömyys ja laajuus tulisi arvioida tarkasti, jos tiedot sisältävät oppivelvollisesta arkaluonteisia tietoja, kuten terveydentilaan liittyviä tietoja.

Ehdotetun säännöksen mukaan tiedot voitaisiin nykytilaa vastaavasti antaa myös uuden koulutuksen järjestäjän pyynnöstä. Tällainen tilanne voisi olla esimerkiksi silloin, jos aiemmalla koulutuksen järjestäjällä ei ole tietoa siitä, mihin uuteen kouluun tai oppilaitokseen oppilas tai opiskelija on siirtynyt. Tällöin aloite välttämättömien tietojen luovuttamiseen voisi tulla uudelta koulutuksen järjestäjältä, mutta tietoja luovuttavan järjestäjän tulisi tällöinkin arvioida, mitkä tiedot se katsoo välttämättömiksi koulutuksen järjestämisen kannalta.

22 §. Oikaisuvaatimus ja muutoksenhaku. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin tilanteista, joissa voitaisiin vaatia oikaisua aluehallintoviralta. Ehdotetun säännöksen mukaan oikaisua voitaisiin vaatia, jos päätös koskisi 7 §:ssä tarkoitettua oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttämistä tai 15 §:ssä tarkoitettua opiskelupaikan osoittamista. Nämä molemmat olisivat uudentyyppisiä päätöksiä, joista ei säädetä voimassa olevissa koulutusta koskevissa laeissa. Oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttämistä koskeva päätös voitaisiin rinnastaa opiskeluoikeuden väliaikaista keskeyttämistä koskevaan päätökseen. Opiskelupaikan osoittamista koskeva päätös puolestaan voitaisiin rinnastaa opiskelijaksi ottamista koskevaan päätökseen. Opiskeluoikeuden väliaikaista keskeyttämistä ja opiskelijaksi ottamista koskeviin päätöksiin on säädetty oikeus vaatia oikaisua aluehallintovirastolta, joten myös oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttämistä ja opiskelupaikan osoittamista koskevaan päätökseen ehdotetaan säädettäväksi oikaisuvaatimusmenettely ensimmäisen asteen muutoksenhakukeinona.

Oikaisuvaatimusmenettelyssä noudatettaisiin hallintolaissa säädettyjä menettelyitä, ellei laissa toisin säädetä. Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi eräistä poikkeuksista hallintolain mukaisiin oikaisuvaatimusmenettelyä koskeviin säännöksiin.

Hallintolaissa säädetään, että oikaisua saa vaatia se, johon päätös on kohdistettu tai jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa. Opiskelupaikan osoittamista koskeva päätös kohdistuu osittain myös koulutuksen järjestäjään, jonka tulee ottaa sille osoitettu oppivelvollinen opiskelijaksi. Oppivelvollisuuslain 15 §:ssä säädettäisiin, että koulutuksen järjestäjän tulisi ottaa opiskelijaksi sille osoitettu oppivelvollinen. Koulutuksen järjestäjää kuultaisiin ennen opiskelupaikan osoittamista koskevan päätöksen tekemistä, mutta oppivelvollisen henkilön opiskeluoikeuden ja oppivelvollisuuden suorittamisen kannalta ei ole perusteltua, että koulutuksen järjestäjä voisi hakea muutosta kyseiseen päätökseen. Pykälässä ehdotetaankin säädettäväksi, että hallintolaissa säädetystä poiketen koulutuksen järjestäjä ei saisi vaatia oikaisua opiskelupaikan osoittamista koskevaan päätökseen. Oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 7 §:n mukaan oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla vain se, joka on tehnyt oikaisuvaatimuksen, joten koulutuksen järjestäjällä ei olisi muutoksenhakuoikeutta myöskään aluehallintoviraston oikaisuvaatimuksen perusteella antamaan päätökseen.

Hallintolain mukaan oikaisuvaatimus on tehtävä 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi, että hallintolaissa säädetystä poiketen oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttämistä koskevaan päätökseen ja opiskelupaikan osoittamista koskevaan päätökseen tulisi vaatia oikaisua 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Ehdotettu 14 päivän määräaika vastaisi ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa ja lukiolaissa

säädettyä muutoksenhakuaikaa opiskeluoikeuden väliaikaista keskeyttämistä ja opiskelijaksi ottamista koskevissa päätöksissä. Hallintolain mukaan oikaisuvaatimus on käsiteltävä kiireellisenä, joten tästä ei olisi tarpeen säätää erikseen.

Hallintolain mukaan päätöstä, johon saa vaatia oikaisua, ei saa panna täytäntöön ennen kuin se on saanut lainvoiman. Päätös voidaan kuitenkin panna täytäntöön lainvoimaa vaille olevana, jos laissa niin säädetään. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi, että hallintolaissa säädetyistä poiketen opiskelupaikan osoittamista koskeva päätös voitaisiin panna täytäntöön siitä tehdystä oikaisuvaatimuksesta huolimatta, ellei aluehallintovirasto toisin määrää. Päätöksen täytäntöönpano ilman lainvoimaa olevana olisi perusteltua, koska muutoin oppivelvollisuuden suorittaminen olisi keskeytyksissä oikaisuvaatimuksen käsittelyn ajan. Päätöksen täytäntöönpanon ei voida katsoa merkittävästi vaarantavan oppivelvollisen opiskelijan oikeusturvaa. Oppivelvollisella on osoitetusta opiskelupaikasta huolimatta aina mahdollisuus hakeutua vapaaehtoisesti muuhun koulutukseen tai hakea oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttämistä. Opiskelupaikan osoittamisen jälkeenkään oppivelvolliseen ei kohdistettaisi mitään sanktioita, vaikka hän ei tosiasiallisesti aloittaisi opintojaan.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tilanteista, jolloin laissa tarkoitettuun päätökseen saisi hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen. Säännöksen mukaan tällaisia asioita olisivat oikeus 16 §:ssä tarkoitettuun maksuttomaan koulutukseen tai mainitussa pykälässä tarkoitettu päätös maksuttoman koulutuksen pidentämisestä, 17 §:n 1 momentissa tarkoitettu oikeus sekä 18 §:ssä tarkoitettua majoituskorvausta tai 19 §:ssä tarkoitettua matkakorvausta koskeva päätös. Ehdotettu sääntely vastaisi perusopetuslain mukaista muutoksenhakuoikeutta hallinto-oikeuteen vastaavia oikeuksia koskevissa asioissa.

Lain 16 §:ssä säädettäisiin oikeudesta maksuttomaan koulutukseen. Lain 17 §:n 1 momentissa puolestaan säädettäisiin oikeudesta saada opetuksen edellyttämät oppimateriaalit sekä työvälineet, -asut ja -aineet. Nykykäytäntöä vastaavasti edellä mainituista oikeuksista ei asian luonteen vuoksi annettaisi jokaiselle opiskelijalle kirjallista hallintopäätöstä, vaan oikeus maksuttomaan koulutukseen ja oppimateriaaleihin muodostuisi tosiasiallisten olosuhteiden perusteella. Opiskelija voisi kuitenkin pyynnöstä saada asiaa koskevan päätöksen, jos hän katsoo, ettei lainmukaista oikeutta maksuttomaan koulutukseen tai oppimateriaaleihin ole toteutettu ja haluaa saattaa asian muutoksenhakuelimen tutkittavaksi.

Muutoksenhaussa hallintotuomioistuimeen noudatettaisiin oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annettua lakia (808/2019), ellei laissa toisin säädetä. Pykälän 3 momentissa ehdotetaan säädettäväksi eräistä poikkeuksista oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain mukaisiin säännöksiin.

Lähtökohtaisesti 1 momentissa tarkoitettussa asiassa aluehallintoviraston oikaisuvaatimuksen perusteella antamasta päätöksestä voi valittaa hallinto-oikeuteen. Oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain mukaan valitus on tehtävä 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Pykälän 3 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa säädetyistä poiketen valitus oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttämistä koskevasta päätöksestä ja opiskelupaikan osoittamista koskevasta päätöksestä tulisi tehdä 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Ehdotettu 14 päivän määräaika vastaisi ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa ja lukiolaissa sekä edellä 1 momentissa oikaisuvaatimuksen tekemisen määräajasta säädettyä.

Pykälän 3 momentissa ehdotetaan lisäksi säädettäväksi, että valitus 1 momentissa tarkoitetuissa asioissa tulisi käsitellä kiireellisenä. Tämä säännös vastaisi, mitä ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa ja lukiolaissa säädetään asian käsittelemisestä kiireellisenä, jos valitus koskee

opiskelu-oikeuden väliaikaista keskeyttämistä tai opiskelijaksi ottamista. Edellä 1 momenttiin ehdotettua säännöstä vastaavasti ehdotetaan säädettäväksi, että aluehallintoviraston opiskelu-paikan osoittamista koskevassa asiassa oikaisuvaatimuksen perusteella antama päätös voitaisiin panna täytäntöön siitä tehdystä valituksesta huolimatta, ellei hallinto-oikeus toisin määrää.

Pykälän 3 momentissa ehdotetaan myös säädettäväksi, että hallinto-oikeuden päätökseen, jolla on ratkaistu 1 momentissa tarkoitettua asiaa koskeva valitus, ei saisi hakea muutosta valittamalla. Tämä olisi poikkeus oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa säädettyyn, jonka mukaisesti hallinto-oikeuden hallintolainkäyttöasiassa antamaan päätökseen saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan. Ehdotettu valituskielto vastaisi perusopetuslaissa, lukiolaissa ja ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa säädettyjä valituskieltoja. Valituskielto on perusteltu, koska kyseisissä asiaryhmissä on jo kaksivaiheinen muutoksenhakumahdollisuus, ensin oikaisuvaatimusmenettely aluehallintovirastoon ja sen jälkeen valitusoikeus hallinto-oikeuteen.

23 §. Voimaantulo. Pykälässä säädettäisiin lain voimaantulon ja soveltamisen ajankohdasta.

24 §. Tutkintokoulutukseen valmentavaa koulutusta koskeva siirtymäsäännös. Pykälässä säädettäisiin tutkintokoulutukseen valmentavaa koulutusta koskevasta siirtymäsäännöksestä. Tutkintokoulutukseen valmentavaa koulutusta koskevan lainsäädännön ehdotetaan tulevan voimaan vasta 1.8.2022 eli vuosi oppivelvollisuuslain voimaantulon jälkeen. Lukuvuonna 2021—22 nivelvaiheen koulutusta suoritettaisiin vielä perusopetuslaissa tarkoitettussa perusopetuksen lisäopetuksessa, lukiolaissa tarkoitettussa lukiokoulutukseen valmistavassa koulutuksessa ja ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettussa ammatilliseen koulutukseen valmentavassa koulutuksessa. Lakiin ehdotetaan otettavaksi tätä koskeva siirtymäsäännös. Ehdotetun säännöksen mukaan sitä, mitä laissa säädettäisiin 4 §:n 2 momentin 1 kohdassa tarkoitettua tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta, sen opiskelijasta ja koulutuksen järjestäjästä, sovellettaisiin myös edellä mainittuihin koulutuksiin.

7.2 Laki tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta

1 §. Soveltamisala. Laissa säädettäisiin perusopetuslaissa tarkoitettun perusopetuksen jälkeiseen tutkintotavoitteiseen koulutukseen ohjaavasta ja valmistavasta koulutuksesta. Koulutuksen nimitys olisi tutkintokoulutukseen valmentava koulutus.

2 §. Koulutuksen tavoitteet. Pykälässä säädettäisiin koulutuksen tavoitteista. Koulutuksen tavoitteena olisi antaa opiskelijalle valmiuksia hakeutua lukiokoulutukseen tai ammatilliseen tutkintokoulutukseen. Lisäksi koulutuksen tavoitteena olisi antaa opiskelijalle ohjausta jatko-opinto- ja työelämäsuunnitelman laadintaan sekä vahvistaa opiskelijan edellytyksiä suorittaa lukiokoulutuksen oppimäärä ja sen päätteeksi suoritettava ylioppilastutkinto taikka ammatillinen tutkinto. Valmentavan koulutuksen tavoitteena olisi myös vahvistaa esimerkiksi opiskelijan kielellisiä edellytyksiä suorittaa lukion oppimäärä ja ylioppilastutkinto tai ammatillinen tutkinto.

Nykyisistä valmistavista ja valmentavista koulutuksista poiketen uuden valmentavan koulutuksen tavoitteena olisi antaa valmiuksia sekä lukiokoulutukseen että ammatilliseen koulutukseen siirtymiseen. Tavoitteena olisi tarvittaessa selkeyttää opiskelijan suunnitelmia jatko-opintojen ja työelämään liittyvien toiveiden ja tavoitteiden suhteen. Opiskelijan ei tarvitsisi vielä valmentavan koulutuksen aloittaessaan tietää, aikooko hän hakeutua lukiokoulutukseen vai ammatilliseen koulutukseen. Koulutus olisi tarkoitettu erilaisille kohderyhmille, kuten oppivelvollisille, maahanmuuttajille ja vailla tutkintoa oleville tai alaa vaihtaville aikuisopiskelijoille.

3 §. Koulutuksen järjestäjät. Pykälässä säädettäisiin tahoista, jotka voisivat järjestää tutkintokoulutukseen valmentavaa koulutusta. Pykälän 1 momenttiin ehdotetun säännöksen mukaan tutkintokoulutukseen valmentavaa koulutusta järjestäisivät ne opetuksen ja koulutuksen järjestäjät, joille on myönnetty lain 4 §:ssä tarkoitettu koulutuksen järjestämislupa. Lain 4 §:n mukaan järjestämislupa voitaisiin myöntää lukiolaissa tarkoitettulle lukiokoulutuksen järjestäjälle, ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettulle ammatillisen koulutuksen järjestäjälle taikka rekisteröidylle yhteisölle tai säätiölle, jolle on myönnetty perusopetuslain 7 §:ssä tarkoitettu perusopetuksen järjestämislupa eli niin sanotulle yksityiselle perusopetuksen järjestäjälle.

Pykälän 1 momentin mukaan tutkintoon valmentavaa koulutusta järjestäisi myös perusopetuslain 8 §:ssä tarkoitettulla tavalla valtio, jos koulutuksen järjestämiseen olisi myönnetty 4 §:ssä tarkoitettu järjestämislupa.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetun säännöksen mukaan myös kunta voisi järjestää tutkintokoulutukseen valmentavaa koulutusta. Kunta voisi järjestää valmentavaa koulutusta vapaaehtoisesti esimerkiksi silloin, jos kunnan alueella ei ole valmentavan koulutuksen järjestämisluvan saaneen tahon oppilaitosta ja alueella on tarvetta valmentavan koulutuksen järjestämiseksi. Ehdotetun säännöksen mukaan kunnan järjestämässä koulutuksessa tulisi noudattaa 4 §:n 1 momentissa säädettyjä järjestämisluvan myöntämisen edellytyksiä. Tämä tarkoittaisi sitä, että koulutuksen tulee olla tarpeellista ottaen huomioon valtakunnallinen tai alueellinen koulutustarve ja koulutustarjonta. Lisäksi kunnalla tulisi olla toiminnalliset ja taloudelliset edellytykset koulutuksen asianmukaiseen järjestämiseen, kuten yhteistyömallit kaikkien koulutuksen perusteiden mukaisten koulutuksen osien järjestämiseksi.

Valmentavan koulutuksen järjestäminen edellyttäisi pääsääntöisesti aina kyseisen koulutuksen järjestämislupaa. Nykyisin kunnat voivat järjestää perusopetuksen lisäopetusta ilman erillistä järjestämislupaa, mutta yksityisellä perusopetuksen järjestäjällä tulee olla lupa myös lisäopetuksen järjestämiseen. Lukiokoulutukseen valmistavaa koulutusta saavat järjestää kaikki järjestäjät, joille on myönnetty lukiokoulutuksen järjestämislupa. Ammatilliseen koulutukseen valmentavaa koulutusta puolestaan saavat järjestää vain ne ammatillisen koulutuksen järjestäjät, joille on myönnetty erikseen myös ammatilliseen koulutukseen valmentavan koulutuksen järjestämislupa. Jatkossa siis myös lukiokoulutuksen järjestäjien tulisi hakea valmentavan koulutuksen järjestämislupaa, jos ne aikoisivat järjestää kyseistä koulutusta. Tavoitteena on, että ammatillisen koulutuksen, lukiokoulutuksen ja yksityisten perusopetuksen järjestäjien valmentavan koulutuksen järjestämisluvat muodostaisivat kattavan valmentavan koulutuksen verkoston, joka turvaisi valmentavan koulutuksen alueellisen saatavuuden ja saavutettavuuden. Tätä järjestämisluvilla luotua verkostoa kunnat voisivat täydentää järjestämällä valmentavaa koulutusta 2 momentin mukaisesti vapaaehtoisesti.

Kunta voi toimia myös lukiokoulutuksen järjestäjänä tai ammatillisen koulutuksen järjestäjänä. Tarkoituksena on, että jos kunnan alueella arvioidaan olevan pysyväisluonteista tarvetta valmentavan koulutuksen järjestämiseksi, kunnan lukiokoulutuksen tai ammatillisen koulutuksen järjestäjänä tulisi hakea valmentavan koulutuksen järjestämislupaa. Järjestämisluvilla varmistettaisiin valmentavan koulutuksen alueellinen saatavuus ja myös mahdollisuus opiskelupaikan osoittamiseen oppivelvollisille. Pykälän 2 momentissa tarkoitettua kunnan vapaaehtoista järjestämisen velvollisuutta olisi tarkoitus soveltaa vain silloin, jos kunnan alueella ei ole tarjolla järjestämislupiin perustuvaa valmentavaa koulutusta tai jos valmentavan koulutuksen tarve kunnan alueella on niin vaihtelevaa, ettei sen järjestämiseksi ole perusteltua hakea järjestämislupaa.

Lukiokoulutuksen tai ammatillisen koulutuksen järjestäjänä toimivat kuntayhtymät voisivat hakea valmentavan koulutuksen järjestämislupaa. Perusopetuslain 4 §:n mukaan kunta voi järjes-

tää perusopetuslaissa tarkoitettut palvelut itse tai yhdessä muiden kuntien kanssa, ja kuntien välistä yhteistyötä varten voidaan perustaa kuntayhtymä. Ehdotetussa 2 momentissa säädettyä kunnan vapaaehtoista järjestämisoikeutta ei sovellettaisi kuntayhtymään.

Tarkoituksena on, että jatko-opintosuunnitelmistaan huolimatta valmentavaa koulutusta tarvitseva opiskelija voisi hakeutua minkä tahansa koulutuksen järjestäjän järjestämään valmentavaan koulutukseen. Kattavan järjestäjätieverkon tavoitteena on erityisesti sen varmistaminen, että valmentavaa koulutusta olisi tarjolla mahdollisimman lähellä opiskelijan kotia, mikä olisi tärkeää erityisesti nuorimmille opiskelijoille. Opiskelija voisi hakeutua esimerkiksi lukiokoulutuksen järjestäjän valmentavaan koulutukseen, vaikka hänen tavoitteenaan olisikin ammatilliseen koulutukseen siirtyminen, taikka toisin päin. Opiskelijan ei myöskään tarvitsisi vielä valmentavan koulutuksen aloittaessaan tietää, aikooko hän hakeutua lukiokoulutukseen vai ammatilliseen koulutukseen.

Pykälän 3 momentin mukaan koulutuksen järjestämisestä vaativaan erityiseen tukeen oikeutetuille opiskelijoille säädettäisiin ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 27 §:n 2 momentissa. Mainitun säännöksen mukaan ammatillisen koulutuksen järjestämisluvassa voidaan määrätä koulutuksen järjestäjän velvollisuudesta järjestää tutkintoja ja valmentavaa koulutusta ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 65 §:ssä tarkoitettuun vaativaan erityiseen tukeen oikeutetuille opiskelijoille sekä huolehtia erityisen tuen kehittämis-, ohjaus- ja tukitehtävistä. Säännöstä ehdotetaan muutettavaksi siten, että ammatillisen koulutuksen järjestämisluvassa voitaisiin määrätä myös velvollisuudesta järjestää tutkintokoulutukseen valmentavaa koulutusta vaativaan erityiseen tukeen oikeutetuille opiskelijoille. Tarkoituksena olisi, että vaikeimmin vammaisille opiskelijoille tutkintokoulutukseen valmentavaa koulutusta järjestettäisiin ammatillisissa erityisoppilaitoksissa ja muissa vaativan erityisen tuen koulutustehtävän saaneissa ammatillisissa oppilaitoksissa.

Vaativaan erityiseen tukeen oikeutetuille opiskelijoille järjestettävä tutkintokoulutukseen valmentava koulutus olisi väylä vaativana erityisenä tukena järjestettävään tutkintokoulutukseen. Jos vaikeasti vammaisella opiskelijalla ei arvioida olevan valmiuksia tutkintokoulutukseen siirtymiseen, opiskelijalle tarkoituksenmukainen koulutusmuoto olisi työhön ja itsenäiseen elämään valmentava koulutus.

4 §. Järjestämisluvan myöntäminen. Pykälässä säädettäisiin tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen järjestämisluvan myöntämisestä. Tarkoitus on, että valmentavan koulutuksen lupa myönnettäisiin ainoastaan perusopetuksen, lukiokoulutuksen tai ammatillisen koulutuksen järjestämisluvan saaneelle järjestäjälle. Tämä olisi perusteltua, koska valmentavan koulutuksen järjestäminen edellyttää toimivia yhteistyömalleja muiden koulutuksen järjestäjien ja koulutusmuotojen kanssa sekä mahdollisuuksia poluttaa opiskelijaa eteenpäin nivelvaiheen koulutuksesta tutkintotavoitteiseen koulutukseen tai toisin päin. Pykälän 1 momenttiin ehdotetun säännöksen mukaan järjestämislupa voitaisiin myöntää lukiolaisissa tarkoitettulle lukiokoulutuksen järjestäjälle, ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettulle ammatillisen koulutuksen järjestäjälle taikka rekisteröidylle yhteisölle tai säätiölle, jolle on myönnetty perusopetuslain 7 §:ssä tarkoitettu perusopetuksen järjestämislupa. Järjestämislupa myönnettäisiin hakemuksesta. Pykälän 2 momenttiin ehdotetun säännöksen mukaan järjestämisluvan myöntäisi opetus- ja kulttuuriministeriö.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin myös järjestämisluvan myöntämisen edellytyksistä. Järjestämisluvan myöntämisen edellytyksenä olisi, että koulutus olisi tarpeellista ottaen huomioon valtakunnallinen tai alueellinen koulutustarve ja koulutustarjonta. Ehdotetun säännöksen mukaan koulutuksen järjestäjällä olisi velvollisuus järjestää koulutusta koulutustarpeen mukaisesti

järjestämisluvassa määrättyllä toiminta-alueella. Lähtökohtaisesti luvat myönnettäisiin sellaisille koulutuksen järjestäjille, joiden toiminta-alueella arvioidaan olevan säännöllisesti tarvetta valmentavan koulutuksen järjestämiselle. Koulutusta ei kuitenkaan olisi velvollisuutta järjestää, jos alueella jonain vuotena ei olisiakaan tarvetta valmentavan koulutuksen järjestämiselle.

Järjestämisluvassa myöntämisen edellytyksenä olisi lisäksi, että hakijalla on riittävät toiminnalliset ja taloudelliset edellytykset koulutuksen asianmukaiseen järjestämiseen. Koulutustoiminnan järjestämisen yleiset toiminnalliset ja taloudelliset edellytykset on arvioitu jo myönnettäessä järjestäjälle jonkin muun koulutusmuodon järjestämisluvaa. Tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen järjestämisluvassa myöntämisen yhteydessä arvioitaisiinkin erityisesti vain juuri valmentavan koulutuksen järjestämiseksi edellytettävistä toiminnallisista ja taloudellisista edellytyksistä. Valmentavan koulutuksen järjestäjällä tulisi olla muun muassa toimivat yhteistyömallit muiden koulutuksen järjestäjien kanssa sekä mahdollisuus poluttaa opiskelijaa eteenpäin tutkintotavoitteeseen lukiokoulutukseen tai ammatilliseen koulutukseen.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetun säännöksen mukaan opetus- ja kulttuuriministeriön olisi lupien myöntämistä koskevan päätöksenteon yhteydessä varmistettava tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen riittävä valtakunnallinen ja alueellinen saatavuus. Näin luotaisiin valmentavan koulutuksen kattava järjestäjaverkosto.

Pykälän 3 momenttiin ehdotetun säännöksen mukaan järjestämisluvassa hakemiseen, myöntämiseen ja muuttamiseen sovelletaan muutoin, mitä perusopetuslaissa, lukiolaissa tai ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa säädetään. Säännöksen perusteella järjestämisluvassa myöntämiseen sovellettaisiin sitä lakia, minkä nojalla lupaa hakevalle koulutuksen järjestäjälle on myönnetty muun koulutuksen järjestämislupa. Lupaa hakevalle koulutuksen järjestäjällä saattaa olla sekä lukiokoulutuksen että ammatillisen koulutuksen järjestämislupa. Lukiolain ja ammatillisesta koulutuksesta annetun lain järjestämisluvassa hakemista, myöntämistä ja muuttamista koskevat säännökset ovat lähes samansisältöiset. Valtioneuvoston asetuksella säädetään järjestämisluvassa hakemiseen liittyvistä menettelyistä, hakemukseen liitettävistä asiakirjoista ja selvityksistä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin myös, että koulutuksen järjestämisessä noudatettaisiin, mitä koulutuksen järjestäjän järjestämisluvassa on määrätty opetuskielestä ja toiminta-alueesta, ellei tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen järjestämisluvassa toisin määrätä. Ammatillisen koulutuksen järjestämisluvassa määrätään ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 24 §:n mukaan koulutuksen järjestäjän opetuskielestä sekä 25 §:n mukaan toiminta-alueesta. Koulutuksen järjestäjällä on velvollisuus järjestää osaamistarpeen mukaisesti tutkintoja ja koulutusta järjestämisluvassa määrättyllä toiminta-alueella. Toiminta-alueen lisäksi tutkintoja ja koulutusta voi järjestää myös muualla Suomessa. Lukiolain 4 §:n mukaan järjestämisluvassa määrätään kunnat, joissa koulutusta järjestetään sekä opetuskielet. Lähtökohtaisesti valmentavassa koulutuksessa noudatettaisiin aiemmassa järjestämisluvassa määrättyä opetuskieltä ja toiminta-alueita, mutta tarvittaessa valmentavan koulutuksen järjestämisluvassa voitaisiin määrätä myös toisin.

5 §. Yhteistyö ja koulutuksen hankkiminen. Pykälässä säädettäisiin koulutuksen järjestäjien yhteistyöstä ja koulutuksen hankkimisesta. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin yhteistyöstä muiden koulutuksen järjestäjien sekä koulutuksen järjestämiseksi tarpeellisten nuorisotyötä tekevien julkisten tahojen ja yksityisten yhteisöjen ja säätiöiden kanssa sekä työ- ja elinkeinoelämän kanssa. Koulutusta suunniteltaessa ja toteuttaessa tulisi olla yhteistyössä muiden alueella tutkintoon valmentavaa koulutusta tarjoavien koulutuksen järjestäjien kanssa. Esimerkiksi koulutuksen osien tarjontaa voisi kehittää ja suunnitella yhteistyössä. Yhteistyön muodot olisivat koulutuksen järjestäjien päättävissä. Nuorisotyön osalta velvoite tarkoittaisi esimerkiksi sitä, että

koulutuksen järjestäjät selvittäisivät yhteistyössä nuorisotyötä tekevien tahojen kanssa mahdollisuudet tukea opiskelijoiden opintojen etenemistä nuorisotyötä tekevilta toimijoilta hankittavien palveluiden, kuten työpajatoiminnan avulla. Yhteistyö työ- ja elinkeinoelämän kanssa tarkoittaisi esimerkiksi työelämään tutustumiseen liittyvistä yhteistyömalleista sopimista.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että koulutuksen järjestäjä voisi täydentää järjestämäänsä koulutusta hankkimalla koulutusta kunnalta, perusopetuslain 7 tai 8 §:ssä tarkoitetulta perusopetuksen järjestäjältä tai ammatillisen tai lukiokoulutuksen koulutuksen järjestäjältä, muulta julkiselta taholta taikka muulta yksityiseltä yhteisöltä tai säätiöltä. Koulutuksen järjestäjän ei tarvitsisi järjestää kaikkia koulutuksen osia itse, vaan se voisi hankkia osan koulutuksesta toiselta koulutuksen järjestäjältä tai muulta säännöksessä mainitulta taholta. Lain 11 §:n 2 momentissa säädettäisiin velvoitteesta, jonka mukaan koulutuksen järjestäjän tulisi tarjota opiskelijalle mahdollisuus suorittaa koulutuksen perusteiden mukaisia osia tarvittaessa yhteistyössä 5 §:ssä tarkoitettujen yhteistyötahojen kanssa. Jos koulutuksen järjestäjä ei pystyisi itse järjestämään kaikkia koulutuksen osia, sen tulisi sopia yhteistyömalleista koulutuksen hankkimiseksi muilta järjestäjiltä. Vaikka koulutuksen järjestäjä hankkisi koulutusta, vastaisi koulutuksen järjestäjä siitä, että sen hankkima koulutus järjestettäisiin lain mukaisesti.

Yhteistyövelvoitteita ja koulutuksen hankkimista koskevat säännökset vastaisivat pääosin lukiolain ja ammatillisesta koulutuksesta annetun lain voimassa olevaa sääntelyä. Perusopetuslain voimassa olevat säännökset kattavat vain yhteistyövelvoitteen muiden alueella toimivien koulutuksen järjestäjien kanssa. Perusopetuslain mukaan kunta voi järjestää laissa tarkoitettut palvelut itse tai yhdessä muiden kuntien kanssa taikka hankkia ne järjestämisluvan saaneelta yksityiseltä perusopetuksen järjestäjältä.

6 §. Opiskelijaksi ottamisen edellytykset. Pykälässä säädettäisiin opiskelijaksi ottamisen edellytyksistä. Pykälän 1 momentin mukaan tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen opiskelijaksi voitaisiin ottaa hakija, joka on suorittanut perusopetuksen oppimäärän tai sitä vastaavan aikaisemman oppimäärän. Perustellusta syystä opiskelijaksi voitaisiin ottaa myös hakija, joka ei ole suorittanut edellä tarkoitettua oppimäärää, jos koulutuksen järjestäjä katsoo muutoin olevan riittävät edellytykset opinnoista suoriutumiseen. Ehdotettu säännös vastaisi melko pitkälti nykyisiä ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen opiskelijaksi ottamisen edellytyksiä. Perusopetuksen oppimäärää suorittamaton henkilö voidaan ottaa lukiokoulutuksen opiskelijaksi kuitenkin vain painavasta syystä, valmentavan koulutuksen opiskelijaksi ottamisessa riittäisi ehdotetun säännöksen mukaisesti perusteltu syy.

Pykälän 1 momenttiin ehdotetun säännöksen perusteella valmentavan koulutuksen opiskelijaksi voitaisiin ottaa sellainen perusopetusta suorittamaton henkilö, joka ei enää ole velvollinen suorittamaan perusopetuslaissa tarkoitettua perusopetusta. Lähtökohtaisesti oppivelvollisen opiskelijan tulisi suorittaa oppivelvollisuuttaan perusopetuksessa sen lukuvuoden loppuun asti, jona hän täyttää 17 vuotta. Tämän jälkeen hän voisi oppivelvollisuuslakiin ehdotetun 5 §:n mukaisesti siirtyä suorittamaan oppivelvollisuuttaan tutkintotavoitteiseen koulutukseen, valmentavaan koulutukseen tai aikuisten perusopetukseen. Valmentavan koulutuksen opiskelijaksi voitaisiin ottaa sellainen vähintään 17-vuotias hakija, joka ei ole saanut perusopetuksen päättötodistusta. Säännöstä voitaisiin soveltaa myös aikuisena Suomeen tulleisiin maahanmuuttajiin, jotka eivät ole suorittaneet lähtömaassaan perusopetuksen oppimäärää vastaavaa oppimäärää. Säännöksen perusteella tulisi arvioida vailla perusopetuksen oppimäärää olevan hakijan edellytykset opinnoista suoriutumiseen, kuten kielitaidon taso.

Pykälän 2 momentin mukaan opiskelijaksi ottamisen edellytyksenä olisi sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, että hakija ei olisi suorittanut perusopetuksen jälkeistä tutkintoa tai valmistavaa koulutusta. Voimassa olevissa ammatilliseen koulutukseen valmentavaan koulutukseen

opiskelijaksi ottamisen perusteissa säädetään nyt ehdotettua tarkemmin, mitkä aiemmin suoritettut tutkinnot ja koulutukset estävät valmentavan koulutuksen opiskelijaksi ottamisen. Lukio-koulutukseen valmistavan koulutuksen opiskelijaksi ottamisen esteeksi puolestaan on säädetty aiemmin suoritettu korkeakoulututkinto. Ehdotettu säännös perusopetuksen jälkeisen tutkinnon tai valmistavan koulutuksen suorittamisesta olisi nykyistä sääntelyä väljempi ja sillä tarkoitettaisiin kaikkia perusopetuksen jälkeisiä tutkintoja, kuten ylioppilastutkintoa, ammatillista tutkintoa ja korkeakoulututkintoa. Valmistavalla koulutuksella puolestaan tarkoitettaisiin erilaisia nivelvaiheen koulutuksia. Säännös kattaisi myös ulkomailla suoritettut tutkinnot ja valmistavaan koulutukseen rinnastettavat koulutukset. Lähtökohtana olisi, että jos henkilö on jo aiemmin suorittanut tutkinnon tai jonkinlaisen valmistavan koulutuksen, hänellä ei olisi enää tarvetta suorittaa valmentavaa koulutusta, vaan hänellä olisi valmiudet siirtyä suoraan tutkintotavoitteiseen koulutukseen.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi myös poikkeuksesta, jonka mukaan hakija voitaisiin kuitenkin ottaa opiskelijaksi tutkintokoulutukseen valmentavaan koulutukseen, vaikka hän olisi suorittanut aiemmin tutkinnon tai koulutuksen, jos tutkintokoulutukseen valmentavaan koulutukseen osallistuminen olisi jatko-opintovalmiuksien hankkimiseksi erityisestä syystä perusteltua. Ehdotettu säännös vastaisi voimassa olevaa ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 38 §:n 3 momentin säännöstä. Voimassa olevassa lukiolaissa ei vastaavaa säännöstä ole. Poikkeussäännöstä voitaisiin soveltaa samanlaisissa tilanteissa, joissa sitä on tarkoitettu sovellettavaksi ammatilliseen koulutukseen valmentavassa koulutuksessa. Soveltamistilanteita on kuvattu ammatillisen koulutuksen uudistamista koskeneen hallituksen esityksen (HE 39/2017 vp) 38 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetun poikkeussäännöksen mukaan myös oppivelvollisuuslaissa tarkoitettu oppivelvollinen, joka osoitetaan suorittamaan oppivelvollisuuttaan valmentavaan koulutukseen, voitaisiin ottaa opiskelijaksi, vaikka hän olisi jo aiemmin suorittanut valmistavan koulutuksen. Säännös olisi tarpeen, jotta oppivelvollisille opiskelijoille voitaisiin aina viime-sijassa osoittaa opiskelupaikka. Opiskelupaikkaa ei osoitettaisi tutkintotavoitteiseen koulutukseen.

Voimassa olevan ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaan opiskelijaksi ottamisen edellytyksenä on ollut se, että hakijan tavoitteena on valmentavan koulutuksen jälkeen hakeutua suorittamaan ammatillista tutkintoa tai tutkinnon osaa. Vastaavasti lukiolaissa on säädetty lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen opiskelijaksi ottamisen edellytykseksi, että hakijan tavoitteena on lukiokoulutuksen oppimäärän suorittaminen valmistavan koulutuksen jälkeen. Näitä vastaavaa edellytystä ei säädettäisi tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annettavassa laissa.

7 §. Hakeutuminen ja hakumenettelyt. Pykälässä säädettäisiin hakeutumisesta ja hakumenettelyistä. Ehdotetut säännökset vastaisivat voimassa olevaa lukiolain ja ammatillisesta koulutuksesta annetun lain sääntelyä.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin yleisestä lähtökohdasta, että henkilöllä on oikeus vapaasti hakeutua suorittamaan tässä laissa tarkoitettua koulutusta. Ehdotettu vapaa hakeutumisoikeus vastaisi nykytilaa.

Pykälän 2 momentin mukaan opiskelijaksi ottamisessa olisi sovellettava yhdenvertaisia valintaperusteita. Koulutuksen järjestäjä päättäisi opiskelijaksi ottamisessa käytettävistä valintaperusteista sekä pääsy- ja soveltuvuuskokeista. Koulutuksen järjestäjä voisi käyttää opiskelijava-

linnassa hyväksi esimerkiksi haastatteluja selvittääkseen hakijoiden tarvetta valmentavaan koulutukseen tai vaativan erityisen tuen tarpeita järjestäessään valmentavaa koulutusta vaativaan erityiseen tukeen oikeutetuille.

Pykälän 3 momentin mukaan jatkuvassa haussa koulutuksen järjestäjä päättäisi hakuajoista ja -menettelyistä. Koulutukseen hakeutumisessa voitaisiin kuitenkin käyttää myös valtakunnallisia hakumenettelyitä. Tällöin hakumenettelyistä säädettäisiin tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

8 §. Päätös opiskelijaksi ottamisesta. Pykälässä säädettäisiin opiskelijaksi ottamista koskevan päätöksen antamisesta. Ehdotetut säännökset vastaisivat voimassa olevaa lukiolain ja ammatillisesta koulutuksesta annetun lain sääntelyä. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että koulutuksen järjestäjä päättää opiskelijaksi ottamisesta. Pykälän 2 momentti sisältäisi poikkeuksen opiskelijaksi ottamisesta annettavan päätöksen osalta silloin, kun opiskelija jätetään valitsematta valtakunnallisen hakumenettelyn eli yhteishaun yhteydessä. Tällöin opiskelijalle ei hallintolain edellytyksistä poiketen tarvitsisi antaa hallintopäätöstä valitsematta jättämisestä, mutta hänelle ilmoitettaisiin siitä kuitenkin kirjallisesti ja hän saisi päätöksen pyydettyäessä. Ehdotettua pykälää vastaava säännös on ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 43 §:ssä, lukiolain 20 §:ssä ja perusopetuslain 28 b §:ssä.

9 §. Koulutuksen laajuus ja muodostuminen. Pykälässä säädettäisiin tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen laajuudesta. Ehdotetun säännöksen mukaan koulutuksen laajuus olisi 38 viikkoa. Koulutuksen perusteet tulisi laatia siten, että koulutuskokonaisuus olisi mahdollista suorittaa keskimäärin 38 viikon opintojen aikana. Koulutuksen järjestäjä voisi päättää opetuksen ja ohjauksen sijoittumisesta lukuvuoden sisällä.

Pykälässä säädettäisiin myös tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen suoritusajasta. Ehdotetun säännöksen mukaan valmentavan koulutuksen suorittamisaika olisi yksi vuosi, ellei koulutuksen järjestäjä myönnä opiskelijalle sairauden, vamman tai muun erityisen syyn vuoksi lisäaikaa opintojen loppuun saattamiseen. Ehdotettu säännös lisäajan myöntämisestä vastaisi ammatilliseen koulutukseen valmentavan koulutuksen lisäsuoritusajan perusteita. Esimerkiksi sairauden tai vamman vuoksi runsaasti erityistä tukea tarvitseva opiskelija voisi käyttää valmentavan koulutuksen suorittamiseen yhtä vuotta pidemmän ajan. Säännöksessä mainittu muu erityinen syy voisi olla esimerkiksi opiskelijan puutteelliset oppimisvalmiudet, joiden vuoksi koulutuksen tavoitteita ei ole mahdollista saavuttaa yhden vuoden aikana.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että tutkintokoulutukseen valmentava koulutus muodostuu koulutuksen osista. Koulutuksen osat olisivat koulutuksen tavoitteisiin perustuvia osaamiskokonaisuuksia. Koulutuksen osat määrättäisiin Opetushallituksen laatimissa koulutuksen perusteissa.

10 §. Koulutuksen perusteet. Pykälän 1 momenttiin ehdotetun säännöksen mukaan Opetushallitus määräisi koulutuksen perusteet tutkintokoulutukseen valmentavalle koulutukselle. Koulutuksen perusteissa määrättäisiin koulutuksen osien tavoitteista, keskeisistä sisällöistä ja arvioinnista sekä henkilökohtaiseen opiskelusuunnitelmaan merkittävistä tiedoista. Arvioinnin osalta perusteissa määrättäisiin osaamisen osoittamistavoista, arvioinnin kohteista ja kriteereistä.

Pykälän 2 momentin mukaan koulutuksen perusteet tulisi laatia siten, että opiskelijalla olisi valmentavan koulutuksen aikana mahdollisuus suorittaa lukion oppimäärään kuuluvia opintoja ja ammatillisten perustutkintojen osia ja osien osa-alueita, korottaa perusopetuksen päättötodis-

tuksen arvosanoja ja vahvistaa suomen tai ruotsin kielen taitoaan. Ehdotetulla säännöksellä varmistettaisiin, että koulutuksen perusteet ja koulutuksen osat vastaisivat eri kohderyhmien erilaisiin tarpeisiin.

Pykälän 3 momentin mukaan koulutuksen järjestäjä päättäisi koulutuksen sisällöstä koulutuksen perusteiden mukaisesti. Koulutuksen järjestäjän tulisi laatia suunnitelma koulutuksen toteuttamisesta, jossa päätettäisiin opetuksen, ohjauksen ja erityisen tuen toteuttamisesta, opiskelijoille tarjottavista koulutuksen osista sekä opetuksen tarkemmista tavoitteista ja sisällöistä. Ehdotettu suunnitelma täydentäisi koulutuksen järjestäjän perusopetuslain tai lukiolain nojalla laatimaa opussuunnitelmaa tai ammatillisen koulutuksen toteuttamissuunnitelmaa.

11 §. Opiskelijan yksilölliset valinnat. Pykälän 1 momenttiin ehdotetun säännöksen mukaan opiskelija opiskelisi koulutuksen perusteiden mukaisista koulutuksen osista henkilökohtaisten tavoitteidensa ja osaamistarpeidensa mukaisen kokonaisuuden. Opiskelijalle tarpeelliset koulutuksen osat päätettäisiin lain 12 §:ssä tarkoitetun henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman laadinnan yhteydessä.

Pykälän 2 momentin mukaan koulutuksen järjestäjä vastaisi siitä, että opiskelijalla olisi mahdollisuus yksilöllisiin valintoihin. Koulutuksen järjestäjän tulisi tarjota opiskelijalle mahdollisuus suorittaa koulutuksen perusteiden mukaisia osia tarvittaessa yhteistyössä muiden opetuksen ja koulutuksen järjestäjien kanssa. Lähtökohtaisesti koulutuksen järjestäjän tulisi tarjota opiskelijan suoritettavaksi kaikkia koulutuksen perusteiden mukaisia osia. Koulutuksen järjestäjä voisi järjestää osiin liittyvän opetuksen itse tai tarvittaessa yhteistyössä lain 5 §:ssä tarkoitettujen yhteistyötahojen kanssa. Esimerkiksi lukiokoulutuksen järjestäjällä tulisi olla toimivat yhteistyömallit perusopetuksen järjestäjän ja ammatillisen koulutuksen järjestäjän kanssa, jotta opiskelijat voisivat halutessaan korottaa perusopetuksen arvosanoja tai suorittaa ammatillisen tutkinnon osia tai osa-alueita.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin joustavista siirtymistä. Ehdotetun säännöksen mukaan koulutus tulisi järjestää siten, että opiskelija voisi hakeutua tutkintotavoitteiseen koulutukseen kesken valmentavan koulutuksen, jos hän on saavuttanut riittävät valmiudet tutkintotavoitteiseen koulutukseen siirtymiseksi. Jokaiselle opiskelijalle ei laadittaisi vuoden mittaista koulutuskokonaisuutta, vaan koulutuskokonaisuus tulisi suunnitella tätä lyhyemmäksi, jos sen arvioidaan riittävän opiskelijan henkilökohtaisten tavoitteiden ja osaamistarpeiden saavuttamiseen. Opiskelijan tulisi voida joustavasti siirtyä tutkintotavoitteiseen lukiokoulutukseen tai ammatilliseen koulutukseen jatkuvan haun kautta, kun hän on saavuttanut riittävät valmiudet.

Opiskelija voisi hakeutua valmentavaan koulutukseen myös kesken tutkintotavoitteisen koulutuksen, jos hänen arvioidaan tarvitsevan joidenkin osa-alueiden vahvistamista tutkintokoulutuksen suorittamiseksi. Tällöinkin opiskelija suorittaisi ehdotetun 1 momentin mukaisesti hänelle tarkoituksenmukaisen valmentavan koulutuksen kokonaisuuden.

12 §. Henkilökohtainen opiskelusuunnitelma. Pykälässä säädettäisiin opiskelijan henkilökohtaisesta opiskelusuunnitelmasta. Pykälän 1 momentissa esitetään, että koulutuksen järjestäjä laatisi koulutuksen aloittavalle opiskelijalle henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman, johon kirjattaisiin opintojen yksilöllinen rakentuminen ja eteneminen sekä jatko-opintosuunnitelma. Lisäksi suunnitelmaan kirjattaisiin opiskelijan ohjausta ja tukea koskevat tiedot. Suunnitelmaa päivitetäisiin tarvittaessa opintojen edetessä.

Voimassa olevan lain mukaisesti lukiokoulutukseen valmistavassa koulutuksessa opiskelija laatii henkilökohtaisen opintosuunnitelman tarvittaessa yhteistyössä opetushenkilöstön kanssa.

Ammatilliseen koulutukseen valmentavassa koulutuksessa puolestaan laaditaan henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma, jonka laatimisesta vastaa koulutuksen järjestäjä. Koska lisäopetusta varten ei ole valtakunnallista oppimäärää, jokaiselle lisäopetuksen opiskelijalle laaditaan henkilökohtainen suunnitelma, jota kutsutaan opiskelusuunnitelmaksi.

Pykälän 2 momentissa esitetään säädettäväksi menettelystä, jossa henkilökohtainen opiskelusuunnitelma laadittaisiin. Koulutuksen järjestäjä laatisi henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman yhdessä opiskelijan kanssa. Suunnitelman laadintaan ja päivittämiseen osallistuisi koulutuksen järjestäjän nimeämä opettaja tai opinto-ohjaaja sekä tarvittaessa muu koulutuksen järjestäjän edustaja. Huoltajalla tai muulla laillisella edustajalla tulisi olla mahdollisuus osallistua suunnitelman laadintaan ja päivittämiseen. Ehdotettu sääntely vastaisi ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa säädetyjä henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman laadintaperiaatteita.

Ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa säädetään yksityiskohtaisesti henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman (HOKS) laadinnasta. Ehdotetut valmentavan koulutuksen henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman laadintaperiaatteet vastaisivat pitkälti ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa säädetyjä HOKS:in laadintaperiaatteita. Lisäksi ammatillisessa koulutuksessa on käytössä niin sanottu eHOKS, josta säädetään valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetussa laissa. Mainitun lain 9 §:n 2 momentissa säädetään HOKS:iin sisältyvistä tiedoista, jotka koulutuksen järjestäjän tulee tallentaa valtakunnalliseen tietovarantoon. On perusteltua, että HOKS:in laadintaperiaatteita ja eHOKS-menettelyä voitaisiin soveltaa myös jatkossa ammatillisen koulutuksen järjestäjän järjestäessä valmentavaa koulutusta.

Pykälän 3 momentissa esitetään, että opiskelijan osallistuessa ammatillisen koulutuksen järjestäjän tutkintoon valmentavaan koulutukseen suunnitelma laadittaisiin siten kuin ammatillisesta koulutuksesta annetun laissa säädetään henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman laadinnasta. Ehdotetun pykälän 1 ja 2 momenteissa säädettyä sovellettaisiin siis vain perusopetuksen tai lukiokoulutuksen järjestäjän järjestämässä valmentavassa koulutuksessa. Perusopetuksen järjestäjälle säännös toisi velvollisuuden henkilökohtaisen suunnitelman laadintaan lain tasolle. Lukiolaissa tarkoitettua henkilökohtaisen opintosuunnitelman laadinta puolestaan on säädetty opiskelijan vastuulle, mutta valmentavassa koulutuksessa suunnitelman laadinnasta vastaisi koulutuksen järjestäjä yhteistyössä opiskelijan kanssa.

13 §. Palaute osaamisen kehittämisestä ja opiskelijan arviointi. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin opiskelijalle opintojen aikana annettavasta palautteesta. Ehdotetun säännöksen mukaan opiskelijalla olisi oikeus saada palautetta osaamisensa kehittämisestä koulutuksen aikana. Opiskelijalle annettavalla palautteella ohjattaisiin ja kannustettaisiin henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman mukaisten tavoitteiden saavuttamiseen sekä kehitettäisiin edellytyksiä itsearviointiin. Palautetta voitaisiin antaa opintojen aikana suullisesti tai kirjallisesti. Palautteen antaminen olisi tärkeää, jotta opiskelija tietäisi, mitä osaamista hänen tulisi vielä kehittää. Ehdotetun säännöksen mukaan palautetta antaisivat opetuksesta vastaavat opettajat ja muut opiskelijan opetukseen, ohjaukseen ja tukeen osallistuvat koulutuksen järjestäjän edustajat.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin osaamisen arvioinnista. Ehdotetun säännöksen mukaan koulutuksen perusteiden mukaisten koulutuksen osien arvioinnilla annettaisiin tietoa opiskelijan osaamisesta ja varmistettaisiin koulutuksen perusteiden mukaisten tavoitteiden saavuttaminen. Osaamisen arvioinnilla tarkoitettaisiin sen arviointia, onko opiskelija saavuttanut koulutuksen perusteiden mukaiset koulutuksen osan tavoitteet. Arvioinnista määrättäisiin tarkemmin koulutuksen perusteissa.

Arvioinnin toteuttaisi ja arvioinnista päättäisi opettaja tai erityisestä syystä muu koulutuksen järjestäjän edustaja. Muulla koulutuksen järjestäjän edustajalla tarkoitettaisiin muuta koulutuksen järjestäjän opetushenkilöstöön kuuluvaa henkilöä, joka ei välttämättä täytä opettajan kelpoisuusvaatimuksia, mutta joka on osallistunut kyseisen koulutuksen osan opetuksen antamiseen ja jolla on arviointiin tarvittava riittävä osaaminen.

Koulutuksen osat arvioitaisiin asteikolla hyväksyty/hylätty. Koulutuksen järjestäjän tulisi järjestää mahdollisuus osaamisen osoittamisen uusimiseen, jos opiskelijan osaamisen arviointi on hylätty.

Pykälän 3 momenttiin ehdotetun säännöksen mukaan arvioinnin tarkistamiseen ja oikaisuun sovellettaisiin, mitä ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 55 ja 116 §:ssä säädetään valmentavan koulutuksen osaamisen arvioinnin tarkistamisesta ja oikaisusta. Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 55 §:n mukaan opiskelija voi pyytää arvioijilta kirjallisesti arvioinnin tarkistamista 14 päivän kuluessa siitä, kun hänellä on ollut tilaisuus saada arvioinnin tulokset sekä tieto arviointiperusteiden soveltamisesta suoritukseensa. Arvioijien on tehtävä päätös arvioinnin tarkistamisesta ilman aiheutonta viivytystä. Lisäksi opiskelija voi pyytää rehtorilta kirjallisesti oikaisua arvioinnin tarkistamista koskevaan päätökseen. Jos arviointi on ilmeisesti virheellinen, rehtori voi määrätä uuden arvioinnin sekä perustellusta syystä asettaa uuden arvioijan. Lain 116 §:n mukaan oikaisuvaatimuksesta annettuun rehtorin päätökseen ei voi hakea muutosta valittamalla.

Valmentavan koulutuksen aikana opiskelija voi suorittaa myös perusopetuslaissa, lukiolaissa tai ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettuja opintoja. Pykälän 4 momentissa olisi säännös, jonka mukaan mainittujen lakien mukaan suoritettujen opintojen arviointia koskevien säännösten mukaisesti.

14 §. Todistukset. Pykälässä säädettäisiin opiskelijalle annettavista todistuksista. Ehdotetun 1 momentin mukaan koulutuksen järjestäjän tulisi antaa opiskelijalle todistus suoritetuista koulutuksen osista, kun opiskelija päättää tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen suorittamisen. Koulutuksen suorittamisen päättämällä tarkoitettaisiin tilannetta, jossa koulutuksen suorittaminen päättyy koko koulutuksen suorittamiseen tai siihen, että opiskelija on suorittanut henkilökohtaisessa opiskelusuunnitelmassa tavoitteeksi asetetut koulutuksen osat, jos hänen tavoitteenaan ei ole koko koulutuskokonaisuuden suorittaminen. Koulutuksen päättämällä tarkoitettaisiin myös koulutuksen keskeyttämistä, jolloin koulutuksen järjestäjän tulisi antaa todistus niistä koulutuksen osista, jotka opiskelija on suorittanut ennen koulutuksen keskeyttämistä. Koulutuksen järjestäjän tulisi antaa todistus suoritetuista koulutuksen osista myös opiskelijan pyynnöstä, jos opiskelija tarvitsee tällaista todistusta kesken opintojen.

Pykälän 2 momentin mukaan koulutuksen järjestäjän tulee antaa opiskelijan pyynnöstä todistus suoritetuista opinnoista, jos opiskelija eroaa tai keskeyttää koulutuksen suorittamisen. Momentissa tarkoitettu todistus suoritetuista koulutuksen osista annettaisiin niiden opintojen osalta, joissa tutkinnon osan suorittaminen on jäänyt kesken. Jos opiskelija on suorittanut tutkinnon osan tai osia, näiden osalta annettaisiin 1 momentissa tarkoitettu todistus. Pykälän 2 momentissa tarkoitettu todistus annettaisiin vain opiskelijan pyynnöstä.

Pykälän 3 momentin mukaan Opetushallitus määräisi todistuksiin merkittävistä tiedoista. Määräys olisi tarpeen, jotta todistuksiin merkittävät tiedot olisivat valtakunnallisesti yhdenmukaisia.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin, että koulutuksen aikana suoritettavien perusopetuksen, lukiokoulutuksen tai ammatillisen koulutuksen opinnoista annettaviin todistuksiin sovellettaisiin, mitä kyseistä koulutusmuotoa koskevassa laissa säädetään.

15 §. *Opiskelu oikeus.* Pykälässä säädettäisiin opiskelijan opiskelu oikeudesta. Ehdotettu sääntely vastaisi lukiolain ja ammatillisesta koulutuksesta annetun lain sääntelyä. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin opiskelu oikeuden alkamisesta. Ehdotetun säännöksen mukaan opiskelu oikeus alkaisi koulutuksen järjestäjän päättämänä ajankohtana. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin opiskelu oikeuden päättymisestä. Ehdotetun säännöksen mukaan opiskelijan opiskelu oikeus päättyisi, kun hän olisi suorittanut tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen tai kun hänet olisi 16 §:ssä säädetyn mukaisesti katsottu eronneeksi.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin opiskelijan oikeudesta keskeyttää opintonsa väliaikaisesti. Opiskelijalla olisi oikeus väliaikaisesti keskeyttää opiskelu oikeutensa siksi ajaksi, jonka hän on suorittamassa asevelvollisuuslain, siviilipalveluslain tai naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetun lain mukaista palvelusta taikka saa sairausvakuutuslain mukaista sairauspäivärahaa taikka äitiys-, isyys- tai vanhempainrahaa. Lisäksi opiskelu oikeus voitaisiin opiskelijan pyynnöstä väliaikaisesti keskeyttää muusta perustellusta syystä. Edellä mainittuja keskeyttämissyistä ei sovellettaisi oppivelvollisuuslaissa tarkoitettuun oppivelvolliseen. Oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttämisestä säädettäisiin oppivelvollisuuslain 7 §:ssä. Pykälän 4 momentin mukaan koulutuksen järjestäjä päättäisi opiskelu oikeuden väliaikaisesta keskeyttämisestä opiskelijan hakemuksesta.

16 §. *Opiskelijan eronneeksi katsominen.* Pykälässä säädettäisiin opiskelijan eronneeksi katsomisesta. Ehdotettu sääntely vastaisi lukiolain ja ammatillisesta koulutuksesta annetun lain sääntelyä.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin tilanteista, jolloin opiskelija katsottaisiin eronneeksi. Ehdotetun säännöksen mukaan opiskelija katsottaisiin eronneeksi, jos on ilmeistä, että hänen tarkoituksenaan ei ole osallistua 12 §:ssä tarkoitettua henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman mukaiseen opetukseen eikä hän ole esittänyt poissaololleen perusteltua syytä. Myös opiskelija, joka ei olisi suorittanut opintojaan 9 §:n 1 momentissa säädettyssä suoritusajassa, katsottaisiin eronneeksi. Oppivelvollisuuslain 13 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi oppivelvollisen opiskelijan eronneeksi katsomisessa noudatettavista erityismenettelyistä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin opiskelijan eronneeksi katsomisesta oman ilmoituksen perusteella. Ehdotetun säännöksen mukaan opiskelijan itse ilmoittaessa koulutuksen järjestäjälle kirjallisesti eroamisestaan, hänen opiskelu oikeutensa päättyisi siitä päivästä, jona ilmoitus saapuu koulutuksen järjestäjälle, tai opiskelijan ilmoittamana myöhemmän ajankohtana. Pykälän 3 momenttiin ehdotetun säännöksen mukaan koulutuksen järjestäjä antaisi päätöksen opiskelijan eronneeksi katsomisesta. Päätös annettaisiin kaikissa pykälässä tarkoitetuissa tilanteissa eli myös silloin, kun eronneeksi katsominen perustuisi opiskelijan omaan ilmoitukseen.

17 §. *Oikeus saada opetusta.* Pykälän 1 momentin mukaan opiskelijalla olisi oikeus saada eri oppimisympäristöissä sellaista opetusta ja ohjausta, joka mahdollistaisi koulutuksen perusteiden mukaisten tavoitteiden saavuttamisen. Säännös velvoittaisi koulutuksen järjestäjän tarjoamaan tarkoituksenmukaisella tavalla toteutettua opetusta, opinto-ohjausta ja muuta tarpeellista ohjausta riittävästi, jotta opiskelijalla voitaisiin katsoa olevan mahdollisuus saavuttaa koulutuksen perusteiden mukaiset tiedot ja taidot.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin myös annettavan opetuksen ja ohjauksen tuntimäärästä. Ehdotetun säännöksen mukaan opiskelijalla olisi oikeus saada opetusta ja ohjausta keskimäärin 29 tuntia viikkoa kohti. Valmentavan koulutuksen laajuus olisi 38 viikkoa, joten koko koulutuskonaisuuden suorittamisen aikana opiskelijalla olisi oikeus saada opetusta ja ohjausta yhteensä keskimäärin 1102 tuntia, mikä vastaisi nykyistä perusopetuksen lisäopetuksen opetustuntien määrää. Lukiokoulutukseen valmistavassa koulutuksessa nuorille suunnattavan opetuksen kesto

on keskimäärin 38 tuntia kurssia kohden eli yhteensä 950 tuntia ja aikuisille keskimäärin 28 tuntia kurssia kohden eli yhteensä 700 tuntia. Ammatilliseen koulutukseen valmentavassa koulutuksessa opetustuntien määrää ei ole säännelty.

Oikeus saada opetusta ja ohjausta keskimäärin 29 tuntia viikossa tarkoittaisi sitä, että opiskelijan henkilökohtainen opiskelusuunnitelma tulisi rakentaa siten, että opiskelija saisi viikossa keskimäärin 29 tuntia opetusta ja ohjausta henkilökohtaisten tavoitteidensa ja valmiuksiensa mukaisesti. Opetus ja ohjaus voitaisiin toteuttaa eri oppimisympäristöissä, kuten oppilaitoksessa, verkkoympäristössä tai työpajoilla. Esimerkiksi aikuisopiskelijat voisivat usein suorittaa opintojaan itsenäisemmin kuin oppivelvollisuusikäiset opiskelijat. Opetuksen ja ohjauksen määrä voisi vaihdella viikoittain. Yksilöllisesti opetuksen ja ohjauksen määrä voisi olla myös säännöksessä mainittua pienempi, jos se on opiskelijan henkilökohtaisten tavoitteiden tai valmiuksien vuoksi perusteltua. Näin voisi olla esimerkiksi vaativaa erityistä tukea tarvitsevan opiskelijan kohdalla, jos hän henkilökohtaiset valmiudet huomioiden suorittaisi opintojaan keskimääräistä hitaammassa tahdissa.

Ehdotettu säännös koskisi vain valmentavan koulutuksen tutkinnon osien suorittamiseksi annettavaa opetusta ja ohjausta. Jos opiskelija suorittaisi valmentavan koulutuksen aikana perusopetuksen tai lukiokoulutuksen opintoja taikka ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaisia tutkinnon osia tai osa-alueita, noudatettaisiin opetuksessa ja ohjauksessa kyseistä koulutusmuotoa koskevaa lainsäädäntöä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin opinto-ohjauksesta. Säännöksen mukaan opiskelijalla olisi oikeus saada henkilökohtaista ja muuta tarpeellista koulutuksen suorittamiseen ja jatko-opintoihin hakeutumiseen liittyvää opinto-ohjausta.

18 §. Opiskelijan velvollisuudet. Pykälässä säädettäisiin opiskelijan velvollisuuksista. Ehdotetut säännökset vastaisivat voimassa olevaa sääntelyä. Pykälän 1 momentin mukaan opiskelijalla olisi velvollisuus osallistua henkilökohtaisen opiskelusuunnitelmansa mukaisesti opetukseen, jollei hänen poissaolollaan olisi perusteltua syytä. Koulutuksen järjestäjä päättäisi opiskelijan poissaoloa koskevista menettelyistä. Koulutuksen järjestäjä päättäisi esimerkiksi siitä, miten poissaoloista tulee ilmoittaa ja myös poissaolojen hyväksyttävyydestä.

Pykälän 2 momentin mukaan opiskelijan on suoritettava tehtävänsä tunnollisesti ja käyttäytymättävä asiallisesti. Pykälän 3 momentissa olisi informatiivinen säännös, jonka mukaan opiskelijan velvollisuudesta korvata aiheuttamansa vahinko säädetään vahingonkorvauslaissa (412/1974). Ehdotetun säännöksen mukaan vahingoista tulisi ilmoittaa huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle.

19 §. Oikeus erityiseen tukeen. Pykälässä säädettäisiin opiskelijan oikeudesta erityiseen tukeen. Ehdotetulla säännöksellä yhtenäistettäisiin nivelvaiheen koulutuksessa olevan opiskelijan oikeus erityiseen tukeen. Voimassa olevan lainsäädännön mukaan opiskelijalla on oikeus perusopetuksen lisäopetuksessa perusopetuslain mukaiseen kolmiportaiseen tukeen, lukiokoulutukseen valmistavassa koulutuksessa 1.8.2021 lukien lukiolaissa säädettyyn oppimisen tukeen sekä ammatilliseen koulutukseen valmentavassa koulutuksessa ammatillisesta koulutuksesta annettussa laissa tarkoitettuun erityiseen tukeen ja vaativaan erityiseen tukeen.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että opiskelijalla olisi oikeus erityiseen tukeen, jos hän oppimisvaikeuksien, vamman, sairauden tai muun syyn vuoksi tarvitsee pitkäaikaista tai säännöllistä erityistä oppimisen ja opiskelun tukea koulutuksen perusteiden mukaisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Säännöksen mukaan erityisellä tuella tarkoitettaisiin opiskelijan tavoitteisiin ja

valmiuksiin perustuvaa suunnitelmallista pedagogista tukea sekä erityisiä opetus- ja opiskelu-järjestelyitä. Erityisen tuen antamisen tavoitteena on, että opiskelija saavuttaa koulutuksen perusteiden mukaisen osaamisen. Ehdotettu säännös vastaisi ammatillisesta koulutuksesta annetun lain voimassa olevaa säännöstä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että opiskelijan suorittaessa lukiolaissa tarkoitettuun lukion oppimäärään kuuluvia opintoja sovellettaisiin, mitä lukiolaissa säädetään opiskelijan oikeudesta oppimisen tukeen. Lukiolaissa säädetty oikeus oppimisen tukeen on rajoitetumpi kuin valmentavasta koulutuksesta annettavassa laissa säädetty oikeus erityiseen tukeen. On perusteltua, että lukion oppimäärää suorittaessa koulutuksen järjestäjä olisi velvollinen antamaan vain lukiolaissa tarkoitettua oppimisen tukea. Tämä auttaisi myös jatko-opintosuunnitelmien kannalta arvioimaan sitä, onko valmentavan koulutuksen opiskelijalla valmiudet suoriutua lukio-opinnoista lukiolaissa säädetyn oppimisen tuen avulla.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin myös, että opiskelijan suorittaessa ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettuja tutkinnon osia sovellettaisiin, mitä ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa säädetään osaamisen arvioinnin mukauttamisesta. Valmentavan koulutuksen opiskelijalla olisi siis tutkinnon osia suorittaessaan mahdollisuus osaamisen arvioinnin mukauttamiseen ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 64 §:n 2 momentissa säädetyllä tavalla. Kyseisen säännöksen mukaan erityistä tukea saavan opiskelijan osalta ammatillisen perustutkinnon perusteiden mukaista osaamisen arviointia voidaan mukauttaa laatimalla opiskelijalle yksilöllinen osaamisen arviointi. Osaamisen arviointia voidaan mukauttaa vain siinä määrin, kuin se on opiskelijan henkilökohtaiset tavoitteet ja valmiudet huomioon ottaen välttämättömiä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että opiskelijan oikeudesta vaativaan erityiseen tukeen sovellettaisiin, mitä ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa säädetään. Valmentavan koulutuksen opiskelijalla olisi yhtäläinen oikeus vaativaan erityiseen tukeen kuin ammatillisen koulutuksen opiskelijalla. Vaativaan erityiseen tukeen oikeuttavaa koulutusta annetaan siihen järjestämisluvan saaneissa ammatillisissa oppilaitoksissa.

20 §. Erityisestä tuesta päättäminen. Pykälän 1 momenttiin ehdotetun säännöksen mukaan koulutuksen järjestäjän tulisi arvioida opiskelijan erityisen tuen tarve opiskelijan aloittaessa opiskelun ja opintojen aikana tuen tarpeen ilmetessä. Momentissa säädettäisiin myös perusopetuksessa tehdyn erityisen tuen päätöksen huomioon ottamisesta oppivelvollisen siirtyessä valmentavaan koulutukseen. Jos perusopetuksesta siirtyvälle oppivelvolliselle olisi tehty perusopetuslain 17 §:n mukainen erityisen tuen päätös, olisi koulutuksen järjestäjän selvítettävä ja arvioitava opiskelijan erityisen tuen tarve perusopetuksen aikana tehdyn erityisen tuen päätöksen pohjalta. Tiedonsaantia koskeva säännös olisi oppivelvollisuuslain 21 §:n 3 momentissa, jonka mukaan oppivelvollisen siirtyessä toisen koulutuksen järjestäjän oppivelvollisuuslaissa tarkoitettuun koulutukseen, aikaisemman koulutuksen järjestäjän eli tässä tapauksessa perusopetuksen järjestäjän olisi salassapitosäännösten estämättä viipymättä toimitettava opiskelijan koulutuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot uudelle koulutuksen järjestäjälle. Lähtökohtaisesti tiedot tulisi toimittaa pyytämättä, mutta tiedot voitaisiin antaa myös uuden koulutuksen järjestäjän pyynnöstä.

Ehdotetulla erityisen tuen päätöksen siirtämistä koskevalla sääntelyllä varmistettaisiin, että opiskelijan erityisen tuen tarve ja aiemmin käytetyt tukitoimet tulevat uuden koulutuksen järjestäjän tietoon oppivelvollisen siirtyessä perusopetuksesta valmentavaan koulutukseen. Tällä tuettaisiin sujuvaa siirtymistä perusopetuksesta nivelvaiheeseen. Säännöstä erityisen tuen päätöksen siirrosta sovellettaisiin vain oppivelvolliseen opiskelijaan. Säännöstä ei sovellettaisi, jos

kyseessä olisi valmentavan koulutuksen oppivelvollisuusiän ylittänyt opiskelija, jonka perusopetuksen päättämisestä on kulunut jo vuosia.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että koulutuksen järjestäjä antaisi päätöksen opiskelijalle annettavasta erityisestä tuesta. Opiskelijaa ja tämän huoltajaa tai muuta laillista edustajaa tulisi kuulla ennen päätöksen tekemistä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että koulutuksen järjestäjän tulisi kirjata henkilökohtaiseen opiskelusuunnitelmaan opiskelijalle tarjottavan erityisen tuen ja ohjauksen sisältö. Koulutuksen järjestäjän tehtyä päätöksen siitä, että opiskelija tarvitsee erityistä tukea, kirjattaisiin tuen tarkempi sisältö toimenpiteineen opiskelijan henkilökohtaiseen opiskelusuunnitelmaan. Tämä käytäntö on nykyään jo voimassa ammatillisessa koulutuksessa ja mahdollistaa sen, että erityisen tuen toimenpiteitä voidaan sujuvasti muokata ja tarkentaa opiskelun aikana.

21 §. *Erityistä tukea saavan opiskelijan opintososiaaliset etuudet.* Pykälässä säädettäisiin erityistä tukea saavan opiskelijan opintososiaalisista etuuksista. Opintososiaalisilla etuuksilla tarkoitettaisiin opiskelijan oikeutta opiskelun edellyttämiin erityisiin apuvälineisiin ja avustajapalveluihin. Koulutusta koskevien lakien välillä on eroa siinä, vastaako opetuksen tai koulutuksen järjestäjä opiskelijan tarvitsemista erityisistä apuvälineistä, avustajapalveluista ja kuljetuspalveluista vai saadaanko nämä vammaispalvelulain nojalla. Vammaispalvelulain nojalla saatavat palvelut ovat toissijaisia verrattuna koulutuksen järjestäjän velvollisuuteen järjestää palvelut. Opiskelijan tulisi saada tarvitsemansa palvelut joko koulutusta koskevan lainsäädännön perusteella opetuksen tai koulutuksen järjestäjältä taikka kunnalta vammaispalvelulain nojalla.

Ehdotetun säännöksen lähtökohtana on, että perusopetuksen järjestäjän valmentavassa koulutuksessa opintososiaaliset etuudet määräytyisivät perusopetuslain mukaan, lukiokoulutuksen järjestäjän valmentavassa koulutuksessa lukiolain mukaan ja ammatillisen koulutuksen järjestäjän järjestämässä koulutuksessa ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaan. Ehdotettu käytäntö olisi perusteltu siksi, että kunkin koulutusmuodon järjestäjä on varautunut tarjoamaan edellä tarkoitettuja palveluita voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti. Valmentavan koulutuksen opiskelijat muodostavat vain pienen osan koulutuksen järjestäjän kokonaisopiskelijamäärästä ja heistäkin tämän tyyppisiä palveluita tarvitsisivat vain muutamat. Ei ole perusteltua, että koulutuksen järjestäjälle asetettaisiin erilaisia velvoitteita tämän pienen ryhmän opintososiaalisten etuuksien ja palveluiden järjestämiseksi, jos koulutuksen järjestäjä ei muutoin ole velvollinen järjestämään tämän tyyppisiä etuuksia ja palveluita.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että perusopetuksen järjestäjän valmentavan koulutuksen opiskelijalla olisi oikeus perusopetuslain 31 §:n 1 momentissa säädettyihin vammaisten ja muun erityistä tukea saavan oppilaan opintososiaalsiin etuuksiin. Perusopetuslain 31 §:n 1 momentin mukaan vammaisella ja muulla erityistä tukea tarvitsevalla oppilaalla on oikeus saada maksutta opetukseen osallistumisen edellyttämät tulkitsemis- ja avustajapalvelut, muut opetuspalvelut ja erityiset apuvälineet. Perusopetuksen järjestäjän valmentavan koulutuksen opiskelijoiden koulumatkat korvattaisiin kuitenkin koulumatkatukilain mukaisesti tai tarvittaessa vammaispalvelulain perusteella, mikä merkitsisi muutosta nykytilaan perusopetuksen lisäopetukseen verrattuna. Perusopetuksen lisäopetuksen piirissä on vuosittain ollut noin 30 vaikeasti vammaista opiskelijaa, joilla potentiaalisesti voisi olla tarvetta vammaispalvelulain nojalla järjestettäviin kuljetuspalveluihin. Sekä perusopetuksen kuljetuspalvelut että vammaispalvelulain nojalla järjestettävät kuljetuspalvelut rahoitetaan kunnan peruspalveluiden valtionosuusjärjestelmän kautta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että ammatillisen koulutuksen järjestäjän valmentavan koulutuksen opiskelijalla olisi oikeus ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 101 §:ssä säädettyihin erityistä tukea saavan opiskelijan opintososiaalisiin etuuksiin. Kyseisen pykälän mukaan erityistä tukea saavalla opiskelijalla on oikeus opiskelun edellyttämiin avustajapalveluihin ja erityisiin apuvälineisiin. Ehdotettu säännös vastaisi nykytilaa ammatilliseen koulutukseen valmentavassa koulutuksessa.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että vammaisuuden perusteella opiskelijoille järjestettävistä muista palveluista ja tukitoimista säädetään erikseen. Vammaispalvelulain nojalla järjestettäisiin muun muassa vammaisten opiskelijoiden kuljetuspalvelut sekä lukiokoulutuksen järjestäjän valmentavan koulutuksen osalta myös muut tarvittavat palvelut. Lukiokoulutuksessa olevan vammaisen opiskelijan palvelut, kuten esimerkiksi opiskelun edellyttämät erityisvälineet ja tulkkauspalvelut järjestetään myös nykyisin muun lainsäädännön kuin lukiolain nojalla.

22 §. Opetuksen maksuttomuus. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että laissa tarkoitettuun koulutukseen kuuluva opetus ja ohjaus olisivat opiskelijalle maksuttomia. Myös opiskelijoiden valintaan liittyvät valinta- tai soveltuvuuskokeet olisivat hakijalle maksuttomia. Ehdotettu säännös vastaisi voimassa olevaa sääntelyä.

Pykälän 2 momentin mukaan koulutukseen osallistuvalla opiskelijalla olisi oikeus maksuttomaan ateriaan sellaisina päivinä, joina opiskelijan henkilökohtainen opiskelusuunnitelma edellyttäisi opiskelijan läsnäoloa koulutuksen järjestäjän osoittamassa koulutuspaikassa. Opiskelijalla olisi edellä säädetyn lisäksi oikeus myös muuhun maksuttomaan päivittäiseen ruokailuun koulutuksessa, joka on järjestämisluvan mukaisesti järjestetty sisäoppilaitosmuotoisesti. Ehdotettu säännös vastaisi voimassa olevaa sääntelyä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin myös, että asuntolassa asumiseen sovellettaisiin, mitä ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa säädetään. Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 103 §:n mukaan asuminen koulutuksen järjestäjän asuntolassa on opiskelijalle maksutonta. Tätä vastaava säännös on lukiolain 35 §:n 2 momentissa. Jatkossa perusopetuksen järjestäjän tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa oleviin opiskelijoihin ei sovellettaisi perusopetuslain mukaisia majoituksen järjestämistä koskevia säännöksiä. Koulutuksen järjestäjän velvollisuudesta maksaa majoitus- ja matkakorvauksia pitkän koulumatkan omaaville oppivelvollisille säädettäisiin oppivelvollisuuslain 18 §:ssä.

Pykälän 3 momentissa olisi informatiivinen säännös, jonka mukaan oikeudesta maksuttomaan koulutukseen säädettäisiin muutoin oppivelvollisuuslain 16-19 §:ssä. Valmentavan koulutuksen opiskelijat olisivat lähtökohtaisesti oikeutettuja oppivelvollisuuslain mukaiseen maksuttomaan koulutukseen valmentavaa koulutusta suorittaessaan sen kalenterivuoden loppuun saakka, jona opiskelija täyttää 20 vuotta.

23 §. Oikaisuvaatimus. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin niistä tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annettavan lain nojalla tehtävistä päätöksistä, joiden osalta voisi vaatia oikaisua aluehallintovirastolta. Näitä päätöksiä olisivat 8 §:ssä tarkoitettu päätös opiskelijaksi ottamisesta, 9 §:ssä tarkoitettu päätös valmentavan koulutuksen suorittamisajan pidentämisestä, 15 §:ssä tarkoitettu päätös opiskelijan oikeudesta väliaikaisesti keskeyttää opintonsa, 16 §:ssä tarkoitettu päätös opiskelijan katsomisesta eronneeksi sekä 19 §:ssä tarkoitettu päätös erityisestä tuesta. Myös lukiolain ja ammatillisesta koulutuksesta annetun nojalla annettavista vastaavista päätöksistä on säädetty oikeus vaatia oikaisua aluehallintovirastolta.

Oikaisuvaatimusmenettelyssä noudatettaisiin hallintolaissa säädettyjä menettelyitä, ellei laissa toisin säädetä. Hallintolain mukaan oikaisuvaatimus on tehtävä 30 päivän kuluessa päätöksen

tiedoksisaannista. Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että hallintolaissa säädetyistä poiketen 1 momentissa tarkoitettuun päätökseen tulisi vaatia oikaisua 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Ehdotettu 14 päivän määräaika vastaisi lukiolaissa ja ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa säädettyä vastaavaa muutoksenhakuaikaa. Hallintolain mukaan oikaisuvaatimus on käsiteltävä kiireellisenä, joten tästä ei olisi tarpeen säätää erikseen.

24 §. Muutoksenhaku hallinto-oikeuteen. Pykälässä säädettäisiin edellytyksistä valittaa hallinto-oikeuteen. Hallinto-oikeuteen olisi mahdollista valittaa suoraan erityistä tukea saavan opiskelijan opintososiaalisia etuuksia koskevasta päätöksestä sekä valittaa edelleen lain 23 §:ssä mainitusta aluehallintoviraston oikaisuvaatimukseen antamasta päätöksestä.

Muutoksenhaussa hallintotuomioistuimeen sovelletaan, mitä oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa säädetään, ellei laissa toisin säädetä. Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi eräistä poikkeuksista oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain mukaisiin säännöksiin.

Oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain mukaan valitus on tehtävä 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa säädetyistä poiketen valitus 23 §:ssä tarkoitetuissa asioissa tulisi tehdä 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Ehdotettu 14 päivän määräaika vastaisi ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa ja lukiolaissa sekä 23 §:n 2 momentissa oikaisuvaatimuksen tekemisen määräajasta säädettyä.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan lisäksi säädettäväksi, että valitus 23 §:n 1 momentissa tarkoitetuissa asioissa tulisi käsitellä kiireellisenä. Tämä säännös vastaisi, mitä ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa ja lukiolaissa säädetään asian käsittelemisestä kiireellisenä, jos valitus koskee vastaavia oikaisuvaatimuksen alaisia päätöksiä.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan myös säädettäväksi, että hallinto-oikeuden päätökseen, jolla on ratkaistu 23 §:n 1 momentissa tarkoitettua asiaa koskeva valitus, ei saisi hakea muutosta valittamalla. Tämä olisi poikkeus oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa säädettyyn, jonka mukaisesti hallinto-oikeuden hallintolainkäyttöasiassa antamaan päätökseen saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan. Ehdotettu valituskielto vastaisi perusopetuslaissa, lukiolaissa ja ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa säädetyjä valituskieltoja. Valituskielto on perusteltu, koska kyseisissä asiaryhmissä on jo kaksivaiheinen muutoksenhakumahdollisuus, ensin oikaisuvaatimusmenettely aluehallintovirastoon ja sen jälkeen valitusoikeus hallinto-oikeuteen.

25 §. Perusopetuslain, lukiolain ja ammatillisesta koulutuksesta annetun lain soveltaminen. Pykälässä säädettäisiin perusopetuslain, lukiolain ja ammatillisesta koulutuksesta annetun lain soveltamisesta tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa. Ehdotetun 1 momentin säännöksen mukaan koulutuksen järjestämisessä sovellettaisiin, mitä asianomaisen järjestäjän osalta perusopetuslaissa, lukiolaissa tai ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa säädetään opetuksen julkisuudesta, kokeilusta, erityisopetuksen tai erityisen tuen kehittämis-, ohjaus- ja tuki-tehtävistä, oppilas- ja opiskeluhuollosta, henkilöstöstä, yhteistyöstä opiskelijoiden huoltajien kanssa, oppilas- ja opiskelijakunnasta sekä tietojensaannista ja henkilötietojen salassapidosta ja käsittelystä, jollei laissa toisin säädetä. Lisäksi sovellettaisiin, mitä kurinpidosta ja siihen liittyvistä menettelyistä säädetään perusopetuslain 36 ja 36 a-g §:ssä lukuun ottamatta jälki-istuntoa koskevaa sääntelyä, lukiolain 40—48 §:ssä ja ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 80, 85—93 ja 115 §:ssä. Viitatuut säännökset ovat kaikissa koulutusta koskevissa laeissa lähes identtisiä, joten niistä ei olisi tarpeen säätää erikseen tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen

osalta, vaan kussakin koulutusmuodossa sovellettaisiin kutakin järjestäjää koskevaa lainsäädäntöä. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin myös, että jos kunta järjestäisi valmentavaa koulutusta lain 3 §:n 2 momentin nojalla eli vapaaehtoisesti ilman järjestämislupaa, sovellettaisiin viittaus-säännösten osalta, mitä perusopetuslaissa säädetään.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että jos opiskelija suorittaisi ammatillisen tutkinnon osaa, sovellettaisiin ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 40 §:n säännöstä opiskelijaksi ottamisen esteistä sekä mainitun lain 9 luvun säännöksiä opiskeluoikeuden peruuttamisesta ja huu-mausainetestauksesta. Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 40 §:ssä säädetään, että opiskelijaksi ei voida ottaa sitä, joka ei ole terveydentilaltaan tai toimintakyvyltään kykenevä koulutukseen liittyviin käytännön tehtäviin oppilaitoksessa, työpaikalla tai muussa oppimisympäristössä, jos lain 81 §:ssä tarkoitettuihin tutkintoihin liittyvät turvallisuusvaatimukset sitä edellyttävät ja jos estettä ei voida kohtuullisin toimin poistaa. Ammatillista tutkinnon osaa suorittaviin valmentavan koulutuksen opiskelijoihin sovellettaisiin siis ammatillisesta koulutuksesta annetun lain niin sanottuja SORA-säännöksiä. Mainittuja säännöksiä ei sovellettaisi muutoin tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa.

26 §. Voimaantulo. Pykälässä säädettäisiin lain voimaantulon ajankohdasta.

27 §. Koulutuksen järjestäjää koskevat siirtymäsäännökset. Pykälässä säädettäisiin sellaisten koulutuksen järjestäjien oikeudesta järjestää tutkintokoulutukseen valmentavaa koulutusta, jotka eivät tulisi hakemaan tai samaan uuden valmentavan koulutuksen järjestämislupaa. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että jos järjestäjälle on tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten nojalla myönnetty perusopetuslain 7 tai 8 §:ssä tarkoitettu perusopetuksen lisäopetuksen järjestämislupa, järjestäjä saisi tämän järjestämisluvan perusteella järjestää tutkintokoulutukseen valmentavaa koulutusta 31.7.2025 saakka. Ehdotettu siirtymäaika koskisi yksityisiä perusopetuksen lisäopetuksen järjestäjiä, kuten kansanopistoja. Siirtymäajan aikana järjestäjät voisivat järjestää tutkintokoulutukseen valmentavaa koulutusta ilman järjestämislupaa. Tämä olisi perusteltua, koska uuden koulutuksen käyttöönoton yhteydessä ei vielä välttämättä ole selvää, minkälainen alueen koulutustarve kyseiselle koulutukselle tulee jatkossa olemaan. Näin ollen erityisesti pienten järjestäjien olisi perusteltua saada kolmen vuoden siirtymäajan aikana harkita tarvetta kyseisen nivelvaiheen koulutuksen järjestämiseen myös jatkossa ja mahdollista järjestämisluvan hakemista.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin oikeudesta järjestää lukiokoulutukseen valmistavaa koulutusta sellaisen järjestäjän osalta, joka ei ole hakenut tai saanut uuden valmentavan koulutuksen järjestämislupaa. Ehdotetun säännöksen mukaisesti lukiokoulutuksen järjestäjä voisi tällöin järjestää lukiokoulutukseen valmentavaa koulutusta 31.7.2023 saakka tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten ja niiden nojalla annettujen määräysten mukaisesti. Koulutuksen järjestäjä ei kuitenkaan voisi ottaa uusia opiskelijoita tähän koulutukseen tämän lain voimaantulon jälkeen. Ehdotettu siirtymäsäännös olisi tarpeen, jotta koulutuksen järjestäjät voisivat ottaa uusia opiskelijoita vielä vuoden 2021 alussa ja nämä opiskelijat voisivat suorittaa opintonsa loppuun. Nykyinen lukiokoulutukseen valmistava koulutus on suunnattu vain maahanmuuttajataustaisille opiskelijoille, joten voi olla, että jotkut nykyiset lukiokoulutuksen järjestäjät eivät tulisi hakemaan uuden valmentavan koulutuksen järjestämislupaa, jos toiminta-alueella jo muutoin on runsaasti valmentavan koulutuksen koulutustarjontaa.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että jos järjestäjälle on tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten nojalla myönnetty ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 23 §:n 1 momentissa tarkoitettu ammatilliseen koulutukseen valmentavan koulutuksen järjestämislupa, koulutuksen järjestäjä saisi tämän järjestämisluvan perusteella järjestää tutkintokoulutuk-

seen valmentavaa koulutusta, eikä sen tarvitsisi hakea tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen järjestämislupaa tai järjestämisluvan muuttamista. Tämä olisi perustelua, koska uusi valmentava koulutus vastaa sisällöltään pitkälti nykyistä ammatilliseen koulutukseen valmentavaa koulutusta. Ammatilliseen koulutukseen valmentavan koulutuksen järjestämisluvat on kokonaisuudessaan uusittu vuonna 2015, jolloin on otettu huomioon muun muassa koulutuksen alueellinen kattavuus.

28 §. *Opiskelijaa koskevat siirtymäsäännökset.* Pykälässä olisi sellaista opiskelijaa koskeva siirtymäsäännös, joka on aloittanut perusopetuksen lisäopetuksen, lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen tai ammatilliseen koulutukseen valmentavan koulutuksen ennen lain voimaantuloa, mutta jonka opinnot olisivat vielä kesken lain voimaan tullessa. Ehdotetun säännöksen mukaan opiskelija siirtyisi uuden lain voimaan tullessa suorittamaan uudessa laissa tarkoitettua tutkintokoulutukseen valmentavaa koulutusta. Käytännössä tämä tarkoittaisi sitä, että opiskelijalle tulisi laatia laissa tarkoitettu henkilökohtainen opiskelusuunnitelma valmentavan koulutuksen perusteiden mukaisesti.

Valmentavan koulutuksen tarkoituksena on, että opiskelija suorittaa vain ne koulutuksen osat, jotka ovat tarpeen hänen henkilökohtaisten tavoitteidensa saavuttamiseksi, joten valmentavan koulutuksen lainsäädäntöön ei sisälly aiemmin hankitun osaamisen tunnustamista tai hyväksilukua koskevaa sääntelyä. Ehdotetussa siirtymäsäännöksessä ehdotetaan kuitenkin säädettäväksi, että Opetushallitus voisi määrätä siirtymiseen liittyvistä osaamisen tunnustamisen ja tunnustamisen periaatteista ja menettelyistä. Tämä olisi tarpeen erityisesti silloin, jos opiskelijan tavoitteena on koko vuoden mittaisen koulutuksen suorittaminen.

7.3 Perusopetuslaki

1 §. *Soveltamisala.* Ehdotetaan muutettavaksi pykälän 1 momentti siten, että perusopetuslaissa säädettäisiin perusopetuksesta. Oppivelvollisuudesta säädettäisiin oppivelvollisuuslaissa. Oppivelvollisuus ei käsittäisi pelkästään perusopetuslaissa tarkoitettua perusopetusta, vaan perusopetus olisi osa oppivelvollisuuteen kuuluvaa opetusta. Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin viittaus oppivelvollisuuslakiin.

Perusopetuksen oppimäärän suorittaneille annettava lisäopetus muuttuisi osaksi tutkintoon valmentavaa koulutusta. Pykälän 2 momentista esitetään poistettavaksi lisäopetusta koskeva sääntely.

Oppivelvollisuusiän ylittäneille järjestettävästä perusopetuksesta säädetään perusopetuslain 46 §:ssä. Oppivelvollisuusiän laajentuessa oppivelvollisuusiän ylittäneiden perusopetuksen nimi esitetään muutettavan aikuisten perusopetuksiksi. Pykälän 3 momentin sanamuotoa ehdotetaan muutettavaksi tätä vastaavaksi.

4 §. *Velvollisuus järjestää perusopetusta ja esiopetusta.* Pykälän 1 momenttiin esitetään tehtäväksi viittaukset oppivelvollisuuslakiin. Lisäksi ehdotetaan lisättäväksi säännös kunnan perusopetuksen järjestämisvelvollisuuden lakkaamisesta. Perusopetuksen järjestämisvelvollisuus on voimassa olevassa laissa sidottu oppilaan oppivelvollisuusiän. Oppivelvollisuusiän noustessa ehdotetaan, että kunnan perusopetuksen järjestämisvelvollisuus lakkaisi oppilaan päättyessä perusopetuksen suorittamisen siten kuin perusopetuslain 26 §:n 1 momentissa säädetään.

4 a §. *Erikoissairaanhoidossa olevan oppilaan opetus.* Pykälää esitetään teknisluonteisesti muutettavaksi siten, että velvollisuus järjestää erikoissairaanhoidossa potilaana olevalle oppilaalle opetusta koskisi nykytilaa vastaavasti perusopetuslaissa tarkoitettuja esi- ja perusopetuksen oppilaita. Pykälän 1 momenttia muutettaisiin siten, että viittaus oppivelvolliseen poistettaisiin.

Velvollisuus järjestää pykälän mukaista sairaalaopetusta ei jatkossakaan koskisi muita oppivelvollisia, joista säädetään oppivelvollisuuslaissa. Velvollisuus ei myöskään koskisi lain 46 §:ssä tarkoitettuja aikuisten perusopetuksen opiskelijoita.

5 §. *Muu opetus ja toiminta.* Pykälän 1 momentista ehdotetaan poistettavaksi maininta perusopetuksen lisäopetuksesta.

9 §. *Opetuksen laajuus.* Pykälän 2 momentista esitetään poistettavaksi lisäopetusta koskeva sääntely, ja pidennetyn oppivelvollisuuden osalta viitattaisiin oppivelvollisuuslakiin.

11 §. *Opetuksen sisältö.* Esitetään kumottavaksi pykälän 3 momentti. Voimassa olevassa momentissa säädetään oppilaan oikeudesta saada opinto-ohjausta. Oppilaanohjauksesta esitetään säädettäväksi uudessa 11 a §:ssä.

Pykälän 4 momentista lisäopetusta koskeva sääntely esitetään poistettavaksi.

11 a §. *Oikeus saada oppilaanohjausta.* Perusopetuslakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi pykälä, jossa säädettäisiin oppilaan oikeudesta saada oppilaanohjausta. Perusopetuslakiin esitetään lisättäväksi uusi 11 a §, jonka mukaisesti opetuksen järjestäjällä olisi velvollisuus antaa oppilaanohjausta sekä tehostettua henkilökohtaista oppilaanohjausta sitä tarvitseville oppilaille. Esitetyllä pykälällä pyritään mahdollistamaan opetuksen järjestäjien oppilaanohjauksen voimavarojen ja uusien resurssien oikeaa kohdentamista.

Pykälän 1 momentissa esitetään, että oppilaalla olisi oikeus saada opetussuunnitelman mukaista oppilaanohjausta. Voimassa olevan perusopetuslain 11 §:n 3 momentin mukaisesti oppilaalle tulee antaa oppilaanohjausta. Esitetty sääntely vastaisi voimassa olevan 11 §:n 3 momentin mukaista sääntelyä oppilaan oikeudesta saada oppilaanohjausta. Säännöstä esitetään täsmennettäväksi viittaamalla opetussuunnitelman mukaiseen oppilaanohjaukseen. Perusopetuslaissa tarkoitettuna opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta annetun valtioneuvoston asetuksen 6 §:n mukainen oppilaanohjauksen vuosiviikkotuntimäärä säilyisi ennallaan. Pykälän 1 momentin osalta tilanne ei muuttuisi oppivelvollisuuden piirissä olevan oppilaan kannalta nykyisestä.

Pykälän 2 momentissa esitetään, että oppilaalla olisi oikeus saada 1 momentissa säädetyn oppilaanohjauksen lisäksi tarpeidensa mukaista henkilökohtaista tehostettua jatko-opintoihin hakeutumiseen liittyvää oppilaanohjausta. Velvoite tarkoittaisi perusopetuksen järjestäjille velvoitetta tarjota tehostettua henkilökohtaista oppilaanohjausta sellaisille oppilaille, joilla havaitaan perusopetuksen jälkeisiin jatko-opintoihin hakeutumiseen liittyvää tuen tarvetta. Tehtävä olisi opetuksen järjestäjille uusi. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus Karvi on arvioinut oppilaanohjausta perusopetuksen ja toisen asteen nivelvaiheessa (2020), jonka mukaisesti osa opiskelijoista tarvitsisi enemmän henkilökohtaista ohjausta erityisesti silloin, kun valintojen tekeminen tuottaa haasteita. Arviointitulosten mukaan tehostetusta henkilökohtaisesta oppilaanohjauksesta hyötyvät erityisesti vieraskieliset, kiusaamisen kohteeksi joutuneet ja oppimisvaikeuksia kokeneet oppilaat.

Esitetyllä muutoksella vahvistettaisiin perusopetuksen järjestäjien edellytyksiä kehittää ja toimeenpanna perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaista oppilaanohjauksen eriyttämistä vastaamaan nykyistä paremmin oppilaan henkilökohtaisiin tarpeisiin ja kohdentaa tehostettua henkilökohtaista oppilaanohjausta sitä tarvitseville. Oppivelvollisuuslain 11 §:n mukaisesti perusopetuksen järjestäjän ohjaus- ja valvontavastuu perusopetuksen päättövaiheessa vahvistuisi. Oppivelvollisuuslain 11 §:n mukaisesti perusopetuksen järjestäjän tehtävänä olisi ohjata ja valvoa, että sen oppilaana oleva oppivelvollinen täyttää hakeutumisvelvollisuutensa.

Oppivelvollisuuslain mukaan opetus- ja kulttuuriministeriö päättäisi vuosittain ajankohdan, johon mennessä perusopetuksen järjestäjän tulisi selvittää, ovatko perusopetuksen suorittamisen päättävät oppivelvolliset aloittaneet oppivelvollisuuden suorittamisen toisen asteen koulutuksessa.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin tehostetun henkilökohtaisen oppilaanohjauksen käytännön antamisesta ja siihen liittyvästä menettelystä. Tehostetussa henkilökohtaisessa oppilaanohjauksessa oppilaalle tulisi antaa henkilökohtaista ja muuta oppilaanohjausta. Muulla oppilaanohjauksella tarkoitettaisiin 1 momentissa tarkoitettua kaikille yhteistä oppilaanohjausta, jonka toteutuksessa voidaan hyödyntää erilaisia ohjausmuotoja, esimerkiksi ryhmä- ja vertaisohjausta sekä digitaalisia toimintamalleja. Oppilaalle laadittaisiin henkilökohtainen jatko-opintosuunnitelma. Tehostetussa henkilökohtaisessa oppilaanohjauksessa tavoitteena olisi vahvistaa oppilaan yksilöllisten lähtökotien ja tarpeiden huomioimista oppilaanohjauksessa siten, että oppilaan valmiudet ja motivaatio tehdä jatko-opintoja koskevia valintoja parantuisivat. Oppilaan jatko-opintosuunnitelman tekemisen tavoitteena on, että oppilaan valmiuksia ja motivaatiota siirtyä perusopetuksen jälkeisiin opintoihin vahvistettaisiin suunnitelmallisesti, oppilaan yksilölliset lähtökohdat ja tarpeet huomioiden. Opetushallitus päättäisi perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa jatko-opintosuunnitelman keskeisistä sisällöistä ja toteutusmuodoista.

Tehostettua henkilökohtaista ohjausta annettaisiin perusopetuksen päättövaiheessa oleville, vuosiluokkien 8 ja 9 oppilaille. Opetuksen järjestäjä voisi päättää tehostetun henkilökohtaisen opinto-ohjauksen toteuttamistavoista. Tehostettu henkilökohtainen ohjaus voisi olla esimerkiksi oppilaalle henkilökohtaisesti annettavaa oppilaanohjausta tai pienryhmässä annettavaa oppilaanohjausta sillä edellytyksellä, että oppilaan yksilölliset lähtökohdat ja ohjaukselliset tarpeet tulevat huomioiduksi.

7 luku. **Oppilaan oikeudet ja velvollisuudet.**

Esitetään lain 7 luvun nimi muutettavaksi muotoon *Oppilaan oikeudet ja velvollisuudet*. Voimassa olevassa laissa luvun nimi on *Oppivelvollisuus sekä oppilaan oikeudet ja velvollisuudet*. Perusopetuslain 7 luvussa ei enää säädettäisi oppivelvollisuudesta, joten luvun uusi nimi vastaisi paremmin luvun sisältöä.

25 §. *Oppivelvollisuus.* Pykälä esitetään kokonaisuudessaan kumottavaksi. Oppivelvollisuudesta esitetään säädettäväksi oppivelvollisuuslaissa.

26 §. *Perusopetuksen suorittaminen.* Pykälän nimi muutettaisiin muotoon *Perusopetuksen suorittaminen*. Oppivelvollisuuden suorittamisesta esitetään säädettäväksi oppivelvollisuuslaissa.

Pykälän 1 momenttia esitetään täsmennettäväksi siltä osin, että kyse olisi oppivelvollisuuteen kuuluvan perusopetuksen suorittamisesta. Voimassa olevan sääntelyn mukaisesti perusopetuksen suorittaminen on sidottu oppivelvollisuuden suorittamiseen. Oppivelvollisuuden laajentumisessa perusopetuksen jälkeiseen koulutukseen esitetään, että oppivelvollisuuteen kuuluvan perusopetuksen suorittamisen alkamisesta ja päättymisestä säädettäisiin pykälän 1 momentissa. Momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevan esiopetukseen osallistumisesta säädettäisiin jatkossa perusopetuslain 26 a §:ssä.

Perusopetuksen suorittaminen alkaisi siten kuin oppivelvollisuuslain 2 §:n 2 momentissa säädetään. Oppivelvollisuuslakiin ehdotettu säännös oppivelvollisuuden alkamisesta vastaisi nykytilaa perusopetuksen suorittamisen aloittamisesta.

Perusopetuksen suorittaminen päättyisi, kun oppilas suorittaa perusopetuksen oppimäärän eli saavuttaa perusopetuksen päättötodistuksen tai oppivelvollisuuden alkamisesta olisi kulunut 10 vuotta. Käytännössä oppilas saavuttaisi perusopetuksen oppimäärän mukaiset tiedot ja taidot eli saisi perusopetuksen päättötodistuksen yleensä 16-vuotiaana. Perusopetuksen suorittaminen päättyisi viimeistään sen vuoden kevätlukukauden päättyessä, kun oppilas täyttäisi 17 vuotta. Lukuvuoden koulutyön päättymisajankohdasta säädetään perusopetusasetuksella. Perusopetusasetuksen 7 §:n 1 momentin mukaisesti lukuvuoden koulutyö päätetään viikon 22 viimeisenä arkipäivänä. Jos perusopetuslain 23 §:n 3 momentin perusteella joudutaan korvaamaan menetettyjä työpäiviä, koulutyö päätetään kuitenkin opetuksen järjestäjän päättämänä ajankohtana. Esitetty säännös vastaisi nykytilan mukaista tulkintaa oppivelvollisuuden päättymisestä.

Pykälän 3 momenttia esitetään tarkennettavaksi siten, että oppilaan luvattomista poissaoloista tulisi ilmoittaa myös oppilaan muulle lailliselle edustajalle kuin huoltajalle. Momentista esitetään poistettavaksi säännös huoltajan valvontavastuusta, koska vastaava säännös sisältyisi jatkossa oppivelvollisuuslakiin.

26 a §. *Esiopetukseen osallistuminen.* Pykälän 2 momenttia esitetään muutettavaksi siten, että pidennetyt oppivelvollisuuden osalta viitataan oppivelvollisuuslain 2 §:n 3 momenttiin ja pidennetyt oppivelvollisuuden piiriin kuuluvien lasten esiopetukseen osallistumisen osalta oppivelvollisuuslain 3 §:n 2 momenttiin. Esitetty sääntely vastaisi voimassa olevan perusopetuslain mukaista sääntelyä pidennetystä oppivelvollisuudesta ja pidennetyt oppivelvollisuuden piiriin kuuluvien oppilaiden oppivelvollisuuden suorittamisesta esiopetuksessa. Pidennetyt oppivelvollisuuden piiriin kuuluvien lasten osalta tilanne ei muuttuisi nykyisestä. Ennen oppivelvollisuuden alkamista pidennetyt oppivelvollisuuden päätöksen saaneilla on, kuten nykyisinkin, oikeus perusopetuslain mukaan saada 5-vuotiaana esiopetusta.

28 a §. *Valtuus säätää lisäopetukseen hakemisesta.* Pykälä esitetään kokonaisuudessaan kumottavaksi. Vastaava valtuus olisi tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annettavassa laissa.

28 b §. *Päätös lisäopetuksen oppilaaksi ottamisesta.* Pykälä esitetään kokonaisuudessaan kumottavaksi. Opiskelijaksi ottamisesta tutkintokoulutukseen valmentavaan koulutukseen esitetään säädettäväksi tutkintoon valmentavasta koulutuksesta annettavassa laissa.

32 §. *Koulumatkat.* Pykälän 1 momenttia esitetään muutettavan siten, että lisäopetusta koskeva sääntely poistettaisiin pykälästä.

33 §. *Majoitus.* Pykälän 1 momenttia esitetään muutettavan siten, että lisäopetusta koskeva sääntely poistettaisiin ja pidennetyt oppivelvollisuuden osalta viitattaisiin oppivelvollisuuslain 2 §:n 3 momenttiin.

40 §. *Henkilötietojen käsittely.* Pykälän 4 momentti esitetään kumottavaksi tarpeettomana. Vastaava säännös oppilaan tietojen toimittamisesta esitetään lisättäväksi oppivelvollisuuslain 21 §:n 3 momenttiin.

42 §. *Oikaisuvaatimus.* Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin uusi 7 kohta. Uuden 7 kohdan mukaisesti oikaisua saisi hakea 46 §:n 8 momentissa tarkoitettuun erottamista koskevaan päätökseen. Uuden kohdan vuoksi esitetään muutettavaksi momentin 5 ja 6 kohdan luettelointia.

46 §. *Aikuisten perusopetus.* Pykälän nimi esitetään muutettavaksi muotoon *Aikuisten perusopetus*. Voimassa olevassa sääntelyssä pykälän nimi on *Oppivelvollisuuden ylittäneiden perusopetus*. Oppivelvollisuuden nostamisen myötä oppivelvollisuuden ylittäneiden perusopetus ei kuvaa pykälän nojalla annettavaa koulutusta.

Pykälän 1 momenttia esitetään muutettavaksi siten, että pykälässä tarkoitettuun opetukseen voisi osallistua sen jälkeen, kun oppilaan perusopetuksen suorittaminen olisi päättynyt 26 §:n 1 momentin mukaisesti. Pykälää esitetään lisäksi muutettavaksi siten, että oppivelvollinen voitaisiin erottaa enintään kolmeksi kuukaudeksi. Vastaavaa enintään kolmen kuukauden erottamista koskevaa sääntelyä esitetään oppivelvollisten osalta kaikkiin koulutuksiin, joissa opiskelija suorittaa oppivelvollisuuttaan.

Pykälän 3 momenttia esitetään muutettavaksi siten, että perusopetuksen valmistavaa opetusta ei järjestettäisi oppivelvolliselle perusopetuksen suorittamisen jälkeen eli 26 §:n 1 momentissa tarkoitetun ajankohdan jälkeen. Tällöin opiskelijat siirtyisivät esimerkiksi aikuisten perusopetuksen piiriin. Perusopetuksen valmistava opetus on tarkoitettu ulkomailta Suomeen muuttaville oppivelvollisille, jotka suorittavat oppivelvollisuuttaan osallistumalla perusopetukseen perusopetuslain 26 §:ssä säädetyllä tavalla. Näin ollen valmistavaan koulutukseen osallistuvan oppivelvollisen tulisi olla alle 17-vuotias.

Pykälän 8 momentissa ehdotetaan muutettavaksi opiskelijan eronneeksi katsomista koskevaa sääntelyä. Voimassa olevan sääntelyn mukaisesti opiskelija voidaan katsoa eronneeksi, jos hän ilman pätevää syytä ilmoittamatta on poissa opetuksesta ja jos on ilmeistä, että opiskelija ei suorita opintojaan henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman mukaisesti. Momenttia ehdotetaan täsmennettävän siten, että koulutuksen järjestäjän olisi tehtävä asiassa päätös, jossa opiskelija katsotaan eronneeksi. Päätöksellä pyrittäisiin turvaamaan opiskelijan oikeusturvaa asiassa. Päätökseen voisi hakea muutosta oikaisuvaatimusmenettelyssä siten kuin perusopetuslain 42 §:ssä säädetään. Momenttiin esitetään lisättäväksi myös säännös siitä, että myös opiskelija itse voisi ilmoittaa eroamisestaan. Tällöin opiskelija katsotaan eronneeksi siitä päivästä lukien, kun ilmoitus saapuu koulutuksen järjestäjälle, tai opiskelijan ilmoittamasta myöhemmästä ajankohdasta.

7.4 Lukiolaki

Lain 1, 3, 10-13 ja 20-22 §:stä poistettaisiin maininnat lukiokoulutukseen valmistavasta koulutuksesta. Pykäliin ei ehdoteta muita sisällöllisiä muutoksia.

23 §. *Opiskelu-oikeus.* Pykälän 1 ja 4 momentti vastaisivat voimassa olevaa säännöstä. Pykälän 2 momentista poistettaisiin maininta lukiokoulutukseen valmistavasta koulutuksesta.

Pykälän 3 momentissa säädetään opiskelijan oikeudesta väliaikaisesti keskeyttää opiskelu-oikeutensa. Momenttiin ehdotetaan lisättäväksi säännös, jonka mukaan siinä säädetyt keskeyttämisperusteita ei sovellettaisi oppivelvollisuuslaissa tarkoitettuun oppivelvolliseen. Oppivelvollisen opiskelijan oikeudesta keskeyttää oppivelvollisuuden suorittaminen eli käytännössä oikeudesta keskeyttää opintonsa väliaikaisesti ehdotetaan säädettäväksi oppivelvollisuuslain 7 §:ssä. Käytännössä voi tulla tilanteita, joissa opiskelija hakee oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttämistä siten, että keskeyttämisperusteena oleva esimerkiksi perhevapaajakso jatkuu oppivelvollisuuden suorittamisvelvollisuuden päättymisen jälkeen eli opiskelijan täytettyä 18 vuotta. Tällöin koulutuksen järjestäjän tulisi tehdä asiassa erilliset päätökset oppivelvollisuuslain nojalla ja koulutusta koskevien substanssilakien nojalla.

24 §. *Opiskeluoikeuden päätyminen.* Voimassa olevan pykälän 1 momentin mukaan opiskelu-oikeutensa menettää sellainen opiskelija, joka pätevää syytä ilmoittamatta on poissa opetuksesta ja on ilmeistä, ettei hänen tarkoituksenaan ole jatkaa opintoja. Säännöksessä ei kuitenkaan tarkemmin säädetä, miten pitkään opiskelijan tulee olla osallistumatta opetukseen, jotta hänen voidaan katsoa menettäneen opiskelu-oikeutensa.

Oppivelvollisten osalta on tärkeää, että oppivelvolliselle ei pääse muodostumaan pitkiä perusteettomia poissaoloja koulutuksesta, vaan oppivelvollisen tulee mahdollisessa keskeyttämislanteessa päästä mahdollisimman pian oppivelvollisuuslaissa säädettyjen ohjauspalveluiden piiriin. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 4 momentti. Uudessa momentissa säädettäisiin, että oppivelvollisen katsottaisiin menettäneen opiskelu-oikeutensa viimeistään kuukauden kuluessa siitä, kun hän on viimeisen kerran osallistunut opetukseen, jos hän 1 momentissa säädetyn mukaisesti pätevää syytä ilmoittamatta on poissa opetuksesta ja on ilmeistä, ettei hänen tarkoituksenaan ole jatkaa opintoja. Säännöksessä mainittu kuukauden määräaika tarkoittaisi sitä, että päätös opiskelu-oikeuden menettämisestä tulisi tehdä mahdollisimman pian sen jälkeen, kun kuukauden määräaika on täytynyt. Opiskelijan opiskelu-oikeuden katsottaisiin tällöin päättyneen kuukauden kuluessa siitä, kun hän on viimeisen kerran osallistunut opetukseen. Päätös opiskelu-oikeuden menettämisestä voitaisiin kuitenkin tehdä myös ennen kuukauden määräaika, jos olosuhteiden perusteella on muutoin selvää, ettei opiskelijan tarkoituksena ole jatkaa opintojaan.

Ehdotetussa momentissa olisi myös informatiivinen viittaus, jonka mukaan oppivelvollisen opiskelu-oikeuden menettämisestä ja eronneeksi katsomisesta säädettäisiin oppivelvollisuuslain 13 §:ssä. Ehdotetussa oppivelvollisuuslain 13 §:ssä säädettäisiin, että ennen opiskelu-oikeuden päättymistä taikka opiskelijan eronneeksi katsomista koskevan päätöksen tekemistä koulutuksen järjestäjän tulisi selvittää, onko oppivelvollinen aloittanut uudet oppivelvollisuuden suorittamiseen kuuluvat opinnot.

34 §. *Opiskelijalta perittävät maksut.* Vakiintuneen käytännön mukaan subjektiivinen oikeus perustuslain mukaiseen maksuttomaan perusopetukseen kattaa myös kaikki koulun työaikana toteutetut ja vuotuisen suunnitelmaan kirjatut retket, vierailut ja muun vastaavan koulun ulkopuolella tapahtuvan toiminnan. Ne ovat yhdenvertaista koulun toimintaa opetuksen kanssa, joten niiden tulee olla oppilaalle maksuttomia. Koulujen opetussuunnitelman ja vuotuisen suunnitelman mukaisen retki- ja vierailutoiminnan järjestämisestä aiheutuneet kuljetus- ja pääsymaksukulut ovat osa kunnan opetustoimen kustannuksia. Koulun opintokäyntejä ja -retkiä, leirikouluja sekä opetukseen liittyviä tapahtumia voidaan tukea oppilaiden ja huoltajien yhdessä keräämillä varoilla. Varojen keruun tulee olla oppilaille ja huoltajille vapaaehtoista ja jokaisella oppilaalla tulee olla mahdollisuus osallistua koulun opetussuunnitelman ja siihen perustuvan vuotuisen suunnitelman mukaiseen toimintaan huolimatta siitä, onko hän tai hänen huoltajansa osallistunut varojen keräykseen. Koska perusopetus on maksutonta, oppilasta ei saa kieltää osallistumasta sen vuoksi, että hän ei ole osallistunut matkan rahoitukseen. Edellä mainitut periaatteet on kuvattu Opetushallituksen laatimassa ohjeessa. Periaatteet on vahvistettu oikeiksi eduskunnan oikeusasiamiehen opintoretkien maksuja koskevaan kanteluun antamassa ratkaisussa (EOAK/1120/2018, 23.10.2019).

Oppivelvollisuuden laajentuessa toisen asteen koulutukseen laajentuu myös oikeus saada perustuslain nojalla maksutonta opetusta. Toisen asteen koulutuksen yhteydessä on vakiintuneesti järjestetty opiskelijoille vapaaehtoisia opintoretkiä ja vierailuja, joiden kustannuksiin opiskelijat ovat itse osallistuneet. Myös lukiolain mukaan opetus on maksutonta, mutta opiskelijalle vapaaehtoisen oppilaitoksen ulkopuolisen toiminnan ei ole katsottu kuuluvan maksuttoman opetuksen piiriin, vaan se on katsottu opiskelijalle vaihtoehtoiseksi tavaksi hankkia osaamista. Ope-

tuksen maksuttomuuden vaatimusta tulkitaan toisen asteen opinnoissa eri tavalla kuin perusopetuksessa, koska toisen asteen opetus ei voimassa olevan lainsäädännön mukaan kuulu oppivelvollisuuden piiriin eikä opetuksen maksuttomuuteen ole perustuslain mukaan subjektiivista oikeutta.

Oppivelvollisuuden laajentamisen jälkeisen oikeustilan selventämiseksi pykälän 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi nykykäytäntöä vastaava säännös, jonka mukaan muulta kuin oppivelvolliselta voitaisiin periä kohtuullisia maksuja opintoja täydentävistä vapaaehtoisista opintoretkistä, vierailuista ja muista vastaavista oppilaitoksen ulkopuolisista tapahtumista. Oppivelvollisten opiskelijoiden osalta noudatettaisiin edellä kuvattuja perustuslaissa turvatun maksuttoman opetuksen periaatteita.

Ehdotetun säännöksen mukaan maksuja voitaisiin periä vain opiskelijalle vapaaehtoisesta toiminnasta, joten maksullinen toiminta ei saisi olla ainoa mahdollisuus kyseisen opintojakson tai tutkinnon osan suorittamiseen. Koulutuksen järjestäjän tulisi aina tarjota myös maksuton vaihtoehto. Opiskelijoiden yhdenvertaisuuden turvaamiseksi maksuton vaihtoehto ei saisi olla työlämpi tai muutoin vaikeampi suorittaa kuin tarjolla oleva maksullinen vaihtoehto. Maksulliset vierailut ja tapahtumat voisivat säännöksen mukaan täydentää opintoja. Niitä ei kuitenkaan saisi järjestää siinä laajuudessa, että ne syrjäyttäisivät laissa säädetyn pääsäännön opetuksen maksuttomuudesta.

Perittävän maksun kohtuullisuutta arvioitaisiin suhteessa vierailun tai tapahtuman kustannuksiin. Esimerkiksi ulkomaille suuntautuvan opintomatkan kustannukset voisivat nousta melko korkeiksikin. Maksuina voitaisiin periä korkeintaan vierailusta tai tapahtumasta aiheutuvat kustannukset, kuten pääsylipun hinta tai kuljetuskustannukset. Oikeus periä maksuja koskisi pääsääntöisesti vain täysi-ikäisiä opiskelijoita, joilla usein on mahdollisuus kohtuullisessa määrin myös työskennellä opintojen ohella ja hankkia näin ansiotuloja.

Pykälän 2 momentissa säädetään, että aineopiskelijalta ja erityisen tutkinnon suorittajalta voidaan periä maksuja. Säännökseen ehdotetaan lisättäväksi, että aineopintojen ja erityisen tutkinnon maksuja ei voitaisi periä oppivelvolliselta, mikä vastaisi maksuttoman oppivelvollisuuden periaatetta. Pääsääntöisesti oppivelvollisuutta ei voisi suorittaa säännöksessä tarkoitettuna aineopiskelijana, koska oppivelvollisuutta voisi suorittaa vain suorittamalla lukiokoulutuksen oppimäärää.

35 §. Opintososiaaliset edut. Voimassa olevan säännöksen mukaan nuorille tarkoitettussa lukio-koulutuksessa opiskelijalla on oikeus maksuttomaan ateriaan niinä työpäivinä, joina opetussuunnitelma edellyttää opiskelijan läsnäoloa koulutuksen järjestäjän osoittamassa koulutuspaikassa. Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin, että vastaava oikeus maksuttomaan ateriaan olisi oppivelvollisilla. Käytännössä tällä lisäyksellä tarkoitettaisiin aikuislukion oppimäärää opiskelevia alle 18-vuotiaita opiskelijoita. Aikuislukion oppimäärää suorittavien opetus järjestetään usein ilta-aikaan, jolloin aikuislukion oppimäärää suorittavat eivät voisi osallistua nuorille järjestettävään lounasruokailuun. Koulutuksen järjestäjä voisi illalla järjestettävässä opetuksessa järjestää oppivelvollisten ruokailun esimerkiksi tarjoamalla eväspussin.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi, että asuntolapaikan myöntämisessä sovellettaisiin ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 104 §:n 3 momenttia. Mainittuun ammatillisen koulutuksen lain säännökseen ehdotetaan lisättäväksi säännökset oppivelvollisten ja muiden maksuttomaan koulutukseen oikeutettujen opiskelijoiden asettamisesta etusijalle asuntolapaikkoja myönnettäessä. Käytännössä lukiokoulutuksessa majoitusta järjestetään vain sisäoppilaitosmuotoisesta järjestettävässä koulutuksessa ja tällöin mahdollisuus asuntolapaikkaan on lähtökohtaisesti kaikilla tämän koulutusmuodon opiskelijoilla.

36 §. Lukion oppimäärän suorittaminen. Pykälän 1 momentista poistettaisiin maininta lukio-koulutukseen valmistavasta koulutuksesta. Pykälän 2 momentti vastaisi voimassa olevaa 2 momenttia. Voimassa olevassa 2 momentissa säädetään lukion suorittamisesta erityisenä tutkintona. Säännöksen mukaan henkilö, jota ei ole otettu 20 §:ssä tarkoitetuksi opiskelijaksi, voi suorittaa lukiokoulutuksen oppimäärän tai osan siitä kokeissa, joiden toimeenpanosta ja arvostelusta huolehtii laissa tarkoitettu koulutuksen järjestäjä. Erityisen tutkinnon kokeisiin osallistuvan tulee osoittaa, että hänen tietonsa ja taitonsa niiden hankkimistavasta riippumatta vastaavat eri oppiaineissa aikuisille tarkoitettun lukiokoulutuksen oppimäärän mukaisia tietoja ja taitoja.

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 3 momentti, jossa säädettäisiin oppivelvollisuuden suorittamisesta 2 momentissa tarkoitettuna erityisenä tutkintona. Ehdotetussa uudessa momentissa säädettäisiin, että oppivelvollinen voisi suorittaa lukion oppimäärää 2 momentissa tarkoitettulla tavalla, eli erityinen tutkinto olisi yksi oppivelvollisuuden suoritusmuoto. Erityistä tutkintoa voitaisiin käyttää oppivelvollisuuden suoritusmuotona silloin, kun oppivelvollinen haluaa suorittaa lukiokoulutusta täysin itsenäisesti osallistumatta opetukseen. Voimassa olevan sääntelyn mukaan erityistä tutkintoa suorittavaa henkilöä ei oteta lukiokoulutuksen opiskelijaksi. Käytännössä erityisen tutkinnon suorittaminen tapahtuu siten, että henkilö, joka haluaa suorittaa erityistä tutkintoa, sopii tutkinnon suorittamisesta arvostelusta huolehtivan koulutuksen järjestäjän kanssa. Erityisen tutkinnon suorittamisoikeus on kokeiden toimeenpanosta ja arvostelusta vastaavan koulutuksen järjestäjän harkinnassa.

Ehdotetun 3 momentin mukaan oppivelvollisen tulisi laatia lukiolain 26 §:ssä tarkoitettu henkilökohtainen opintosuunnitelma. Henkilökohtaisessa opintosuunnitelmassa suunniteltaisiin opintojen eteneminen. Erityistä tutkintoa suorittavalla oppivelvollisella olisi oikeus saada opetushenkilöstön tukea opintosuunnitelman laadinnassa.

Lain 34 §:ään ehdotetun säännöksen mukaisesti oppivelvolliselta ei voitaisi periä maksuja erityisen tutkinnon kokeista. Erityisen tutkinnon rahoittamisesta oppivelvollisten osalta säädettäisiin opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain 24 §:n 9 momentissa.

39 §. Todistukset. Pykälästä poistettaisiin maininnat lukiokoulutukseen valmistavasta koulutuksesta.

41 §. Kurinpito. Pykälän 1 momentissa säädetään perusteista, joilla opiskelija voidaan erottaa oppilaitoksesta määräajaksi. Oppivelvollisten osalta on tärkeää, että oppivelvolliselle ei pääse muodostumaan pitkiä poissaoloja koulutuksesta. Momenttiin ehdotetaan lisättäväksi säännös, jonka mukaan oppivelvollisuuslaissa tarkoitettu oppivelvollinen voitaisiin erottaa oppilaitoksesta enintään kolmeksi kuukaudeksi. Ehdotettu määräajan pituus vastaisi perusopetuslaissa säädettyä määräaikaisen erottamisen enimmäispituutta. Oppivelvollisuuslain 8 §:ssä säädettäisiin oppivelvollisuuden suorittamisesta määräaikaisen erottamisen aikana.

7.5 Laki ammatillisesta koulutuksesta

Lain 7, 11, 14 ja 16 §:stä poistettaisiin maininnat ammatilliseen koulutukseen valmentavasta koulutuksesta. Pykälä sovellettaisiin jatkossa vain työhön ja itsenäiseen elämään valmentavaan koulutukseen. Pykäläin ei ehdoteta muita sisällöllisiä muutoksia.

15 §. Tutkinnon perusteet. Pykälän 3 momentissa oleva viittaus muutettaisiin viittaukseksi uuteen lukiolakiin 714/2018.

23 §. *Järjestämisluvassa määrättävät tutkinnot ja koulutus.* Voimassa olevan pykälän 1 momentin mukaan järjestämisluvassa määrätään oikeudesta järjestää valmentavaa koulutusta. Valmentavalla koulutuksella tarkoitetaan ammatilliseen koulutukseen valmentavaa koulutusta sekä työhön ja itsenäiseen elämään valmentavaa koulutusta. Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että ammatillisen koulutuksen järjestämisluvassa määrättäisiin valmentavan koulutuksen sijasta oikeudesta järjestää työhön ja itsenäiseen elämään valmentavaa koulutusta, koska valmentavaa koulutusta ei esityksen mukaan 1.8.2022 lukien enää järjestettäisi.

27 §. *Järjestämisluvassa määrättävät muut oikeudet, velvollisuudet, ehdot ja tehtävät.* Voimassa olevan pykälän 2 momentin mukaan järjestämisluvassa voidaan määrätä koulutuksen järjestäjän velvollisuudesta järjestää 23 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tutkintoja ja valmentavaa koulutusta lain 65 §:ssä tarkoitettuun vaativaan erityiseen tukeen oikeutetuille opiskelijoille. Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että järjestämislupa vaativaan erityiseen tukeen oikeutettujen opiskelijoiden koulutuksen järjestämiseen voitaisiin jatkossa myöntää myös tutkinto-koulutukseen valmentavasta koulutuksesta annettavan lain mukaiseen koulutukseen. Tutkinto-koulutukseen valmentavasta koulutuksesta annettavan lain 19 §:n mukaan valmentavan koulutuksen opiskelijan oikeudesta vaativaan erityiseen tukeen sovellettaisiin, mitä ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa säädetään. Tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen järjestämisestä vaativaan erityiseen tukeen oikeutetuille opiskelijoille olisi perusteltua päättää ammatillisen koulutuksen järjestämisluvan yhteydessä, jotta voitaisiin varmistua vaativan erityisen tuen eri koulutusten tarkoituksenmukaisesta kokonaisuudesta.

37 §. *Hakeutuminen ja hakumenettelyt.* Pykälän 2 momentin sanamuoto muutettaisiin koskemaan valmentavan koulutuksen sijasta työhön ja itsenäiseen elämään valmentavaa koulutusta.

38 §. *Opiskelijaksi ottamisen edellytykset.* Pykälän 2 ja 3 momentit, joissa säädetään opiskelijaksi ottamisen perusteista ammatilliseen koulutukseen valmentavassa koulutuksessa, kumotaisiin.

44 §. *Henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma.* Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 5 momentti, jossa säädetäisiin henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman laatimisesta oppivelvolliselle opiskelijalle. Ammatillisten tutkintojen suorittamiselle ei ole laissa säädetty enimmäisaikoja, vaan opintojen eteneminen ja tutkinnon tavoitteellinen suorittamisaika suunnitellaan henkilökohtaisessa osaamisen kehittämissuunnitelmassa kunkin opiskelijan osalta yksilöllisesti. Oppivelvollisen opiskelijan velvollisuutena on kuitenkin suorittaa opintojaan kokopäiväisesti, mikä tulisi ottaa huomioon myös henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman laadinnassa. Ehdotetun säännöksen mukaan oppivelvollisuuslaissa tarkoitettulle oppivelvolliselle henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma olisi laadittava siten, että suunnitelman mukainen ammatillisen tutkinnon suorittamisaika olisi enintään neljä vuotta. Ehdotetun säännöksen mukainen neljän vuoden suoritus aika vastaisi nuorille tarkoitettun lukion oppimäärän enimmäissuoritus aikaa. Ehdotettu säännös tarkoittaisi velvollisuutta suunnitella osaamisen hankkiminen ja osoittaminen siten, että tutkinto tulisi suoritetuksi neljässä vuodessa. Säännös ei rajaisi ammatillisen koulutuksen opiskelijan opiskeluoikeutta, vaan hänellä olisi oikeus suorittaa ammatillinen tutkinto loppuun, vaikka tosiasiallisesti hänen opiskeluaikansa tulisikin ylittämään neljä vuotta.

Lain 6 luvun otsikko, 50 §:n otsikko ja 2 momentti sekä 58 §:n otsikko ja sisältö tarkennettaisiin koskemaan valmentavan koulutuksen sijasta työhön ja itsenäiseen elämään valmentavaa koulutusta.

61 §. *Oikeus saada opetusta ja ohjausta.* Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 3 momentti, jossa säädettäisiin ammatillisen perustutkinnon suorittaneen henkilön oikeudesta saada koulutuksen järjestäjältä ohjausta, jos henkilö on hakeutunut jatko-opintoihin, mutta ei ole saanut jatko-opiskelupaikkaa. Ehdotettu oikeus vastaisi lukiolain 25 §:n 4 momentissa säädettyä vastaavaa oikeutta jälkiohjaukseen.

Ehdotetun säännöksen mukaan ammatillisen perustutkinnon suorittaneella henkilöllä, jonka tarkoituksena on hakeutua tutkinnon suorittamiseen jälkeen jatko-opintoihin, mutta joka ei ole saanut opiskelupaikkaa tutkintoon johtavassa koulutuksessa, olisi oikeus saada ohjausta jatko-opintoihin liittyvään hakeutumiseen ja urasuunnitelmiin tutkinnon suorittamisvuotta seuraavan vuoden aikana. Ohjauksesta vastaisi se koulutuksen järjestäjä, jonka oppilaitoksessa tutkinto on suoritettu. Oikeus tutkinnon suorittamisen jälkeiseen jälkiohjaukseen olisi vain perustutkinnon suorittaneilla opiskelijoilla. Oikeus ohjaukseen kestäisi tutkinnon suorittamisvuotta seuraavan vuoden loppuun.

Jälkiohjausta annettaisiin tutkinnon suorittaneen henkilön pyynnöstä. Säännöksen perusteella ohjausta voisi pyytää, jos henkilö on hakeutunut tutkintotavoitteisiin jatko-opintoihin, käytännössä ammattikorkeakouluun tai yliopistoon, mutta ei ole saanut opiskelupaikkaa. Koulutuksen järjestäjät ohjaavat opiskelijoita opintojen loppuvaiheessa myös mahdollisiin jatko-opintoihin hakeutumisessa, joten säännös ei koskisi opintojen aikana annettavaa jatko-opintoihin liittyvää ohjausta. Säännöksen sanamuodon mukaisesti koulutuksen järjestäjien tehtävänä olisi antaa jälkiohjausta vain niille tutkinnon suorittaneille, joiden tavoitteena on nimenomaan jatkaa opintojaan korkea-asteella ammatillisen tutkinnon suorittamisen jälkeen. Jos tutkinnon suorittaneen tavoitteena on siirtyä työelämään, nämä henkilöt saisivat tarvitsemaansa ohjausta TE-toimistoista ja ohjaamoista.

62 §. *Koulutuksen sisältö.* Pykälän 1 momentin sanamuoto muutettaisiin koskemaan valmentavan koulutuksen sijasta työhön ja itsenäiseen elämään valmentavaa koulutusta.

70 §. *Oppisopimuskoulutus.* Voimassa olevan pykälän 5 momentin mukaan valmentavaa koulutusta ei voida järjestää oppisopimuskoulutuksena. Momentin sanamuoto muutettaisiin koskemaan valmentavan koulutuksen sijasta työhön ja itsenäiseen elämään valmentavaa koulutusta. Myöskään tutkintokoulutukseen valmentavaa koulutusta ei voitaisi järjestää oppisopimuskoulutuksena.

85 §. *Kurinpito.* Pykälän 1 momentissa säädetään perusteista, joilla opiskelija voidaan erottaa oppilaitoksesta määrääjäksi. Momenttiin ehdotetaan lisättäväksi säännös, jonka mukaan oppivelvollisuuslaissa tarkoitettu oppivelvollinen voitaisiin erottaa oppilaitoksesta enintään kolmeksi kuukaudeksi. Ehdotettu muutos vastaisi lukiolain 41 §:n 1 momenttiin ehdotettavaa muutosta.

96 §. *Opiskeluoikeus.* Pykälässä säädetään opiskeluoikeuden alkamisesta, päättymisestä ja oikeudesta opiskeluoikeuden väliaikaiseen keskeyttämiseen. Pykälän 1 ja 2 momentti vastaisivat voimassa olevaa säännöstä.

Pykälän 3 momentissa säädetään opiskelijan oikeudesta väliaikaisesti keskeyttää opiskeluoikeutensa. Momenttiin ehdotetaan lisättäväksi säännös, jonka mukaan siinä säädettyjä keskeyttämisperusteita ei sovellettaisi oppivelvollisuuslaissa tarkoitettuun oppivelvolliseen. Oppivelvollisen opiskelijan oikeudesta keskeyttää oppivelvollisuuden suorittaminen eli käytännössä oikeudesta keskeyttää opintonsa väliaikaisesti ehdotetaan säädettäväksi oppivelvollisuuslain 7 §:ssä. Ehdotettu säännös vastaisi lukiolain 23 §:n 3 momenttiin ehdotettavaa säännöstä.

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi 4 momentti, jossa säädettäisiin, että koulutuksen järjestäjä päättäisi opiskeluoikeuden väliaikaisesta keskeyttämisestä opiskelijan hakemuksesta. Ehdotettu säännös vastaisi nykytilaa, vaikka sitä koskevaa säännöstä ei olekaan ollut aiemmin laissa. Vastava säännös on lukiolain 23 §:n 4 momentissa.

97 §. *Opiskelijan eronneeksi katsominen.* Pykälän 1 momentissa oleva päätöksen antamista koskeva säännös ehdotetaan siirrettäväksi uudeksi 3 momentiksi. Pykälän 1 momentti vastaisi muutoin voimassa olevaa säännöstä.

Pykälän 2 momenttia ehdotetaan tarkennettavaksi siten, että opiskelija voitaisiin oman ilmoituksen perusteella katsoa eronneeksi myös opiskelijan ilmoittamasta myöhemmästä ajankohdasta lukien, eikä siis voimassa olevan säännöksen mukaisesti aina siitä päivästä lukien, kun ilmoitus saapuu koulutuksen järjestäjälle. Ehdotettu säännös vastaisi lukiolain 24 §:n 2 momenttia.

Voimassa olevan pykälän 1 momentin mukaan opiskelija katsotaan eronneeksi, jos on ilmeisestä, että hänen tarkoituksenaan ei ole osallistua henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman mukaiseen opetukseen ja näyttöihin tai muuhun osaamisen osoittamiseen eikä hän ole esittänyt poissaololleen perusteltua syytä. Oppivelvollisten osalta on tärkeää, että oppivelvolliselle ei pääse muodostumaan pitkiä perusteettomia poissaoloja koulutuksesta, vaan oppivelvollisen tulee mahdollisessa keskeyttämistilanteessa päästä mahdollisimman pian oppivelvollisuuslaissa säädettyjen ohjauspalveluiden piiriin. Pykälän 4 momentissa ehdotetaankin säädettäväksi, että oppivelvollinen katsottaisiin eronneeksi viimeistään kuukauden kuluessa siitä, kun hän on viimeisen kerran osallistunut henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman mukaiseen opetukseen taikka näyttöihin tai muuhun osaamisen osoittamiseen, ellei hän ole esittänyt poissaololleen perusteltua syytä. Säännöksessä mainittu kuukauden määräaika tarkoittaisi sitä, että päätös opiskeluoikeuden menettämisestä tulisi tehdä mahdollisimman pian sen jälkeen, kun kuukauden määräaika on täyttynyt. Opiskelijan opiskeluoikeuden katsottaisiin tällöin päättyneen kuukauden kuluessa siitä, kun hän on viimeisen kerran osallistunut opetukseen. Päätös opiskeluoikeuden menettämisestä voitaisiin kuitenkin tehdä myös ennen kuukauden määräaika, jos olosuhteiden perusteella on muutoin selvää, ettei opiskelijan tarkoituksena ole jatkaa opintojaan.

Ehdotetussa momentissa olisi myös informatiivinen viittaus, jonka mukaan oppivelvollisen opiskeluoikeuden menettämisestä ja eronneeksi katsomisesta säädettäisiin oppivelvollisuuslain 13 §:ssä. Ehdotetussa oppivelvollisuuslain 13 §:ssä säädettäisiin, että ennen opiskeluoikeuden päättymistä taikka opiskelijan eronneeksi katsomista koskevan päätöksen tekemistä, koulutuksen järjestäjän tulisi selvittää, onko oppivelvollinen aloittanut uudet oppivelvollisuuden suorittamiseen kuuluvat opinnot.

99 §. *Opiskelijahuolto.* Pykälän 1 momentin sanamuoto muutettaisiin koskemaan valmentavan koulutuksen sijasta työhön ja itsenäiseen elämään valmentavaa koulutusta. Lisäksi momenttiin lisättäisiin, että myös ammattitutkintokoulutuksessa olevan oppivelvollisen opiskelijan oikeudesta opiskelijahuoltoon ja opiskelijahuollon palveluihin säädettäisiin oppilas- ja opiskeluhuoltolaissa.

100 §. *Oikeus maksuttomaan ruokailuun.* Pykälässä säädetään päätoimisen opiskelijan oikeudesta maksuttomaan ruokailuun. Pykälän 1 momentin sanamuoto muutettaisiin koskemaan valmentavan koulutuksen sijasta työhön ja itsenäiseen elämään valmentavaa koulutusta. Lisäksi momenttiin lisättäisiin, että myös ammattitutkintokoulutuksessa olevalla oppivelvollisella opiskelijalla olisi oikeus maksuttomaan ateriaan sellaisina päivinä, joina opiskelijan henkilökohtainen opiskelusuunnitelma edellyttää opiskelijan läsnäoloa koulutuksen järjestäjän osoittamassa

koulutuspaikassa. Ammattitutkintokoulutuksessa opiskelevalla oppivelvollisella olisi oikeus ruokailuun päätoimisissa opinnoissa. Opintojen päätoimisuuteen sovelletaan, mitä opintotukilaissa säädetään opintojen päätoimisuudesta. Opintotukilain mukaan ammattitutkinnon suorittaminen on päätoimista, jos opiskelijan henkilökohtaisessa osaamisen kehittämissuunnitelmassa sovittu opintojen laajuus on vähintään 4,5 osaamispistettä opiskelukuukautta kohti.

102 §. *Opintososiaaliset etuudet oppisopimuskoulutuksessa.* Voimassa olevan pykälän 3 momentin mukaan oppisopimuskoulutuksessa olevalla opiskelijalla on oikeus saada korvausta matkakustannuksista, jos koulutuksen järjestäjän oppimisympäristöissä tapahtuva osaamisen hankkiminen edellyttää opiskelijan matkustamista yhteen suuntaan yli 10 kilometriä opiskelijan kotoa tai oppisopimustyöpaikalta opetuspaikalle. Säännöstä ehdotetaan muutettavaksi siten, että oppivelvollisella olisi oikeus matkakorvaukseen, jos matkan pituus on vähintään viisi kilometriä, mikä vastaisi oppivelvollisten opiskelijoiden oikeutta maksuttomiin koulumatkoihin.

104 §. *Asuntolapaikan myöntäminen ja oikeus asuntolapaikkaan.* Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi säännös oppivelvollisten ja muiden maksuttomaan koulutukseen oikeutettujen opiskelijoiden asettamisesta etusijalle asuntolapaikkojen myöntämisessä. Ehdotetun säännöksen mukaan asuntolapaikat olisi myönnettävä ensisijaisesti oppivelvollisuuslaissa tarkoitetuille oppivelvollisille, toissijaisesti muille oppivelvollisuuslain 16 §:ssä tarkoitettuun maksuttomaan koulutukseen oikeutetuille opiskelijoille ja näiden jälkeen muille opiskelijoille.

Pykälän 3 momentissa säädetään, että koulutuksen järjestäjä voi päättää opiskelijan oikeuden asuntolapaikkaan keskeytyvän siksi ajaksi, kun opiskelija on erotettu oppilaitoksesta, hänen opiskeluoikeutensa on pidätetty tai hän on väliaikaisesti keskeyttänyt opintonsa. Oppivelvollisen oikeudesta keskeyttää väliaikaisesti opintonsa säädettäisiin jatkossa oppivelvollisuuslaissa, joten säännökseen ehdotetaan lisättäväksi viittaus oppivelvollisuuslain 7 §:ään, jossa säädetään oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttämisestä.

105 §. *Opiskelijalta perittävät maksut.* Voimassa olevan pykälän 1 momentin mukaan ammatillinen perustutkintokoulutus ja valmentava koulutus ovat opiskelijalle maksuttomia. Oppimateriaaleista ja tarvikkeista, jotka koulutuksen päätyttyä jäävät opiskelijalle, voidaan kuitenkin periä maksu. Momentin sanamuoto muutettaisiin koskemaan valmentavan koulutuksen sijasta työhön ja itsenäiseen elämään valmentavaa koulutusta. Lisäksi pykälän 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi säännös, jonka mukaan muulta kuin oppivelvolliselta voitaisiin periä kohtuullisia maksuja opintoja täydentävistä vapaaehtoisista opintoretkestä, vierailuista ja muista vastaavista oppilaitoksen ulkopuolisista tapahtumista. Ehdotettu säännös vastaisi lukiolain 34 §:n 1 momenttiin ehdotettua säännöstä.

Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi säännös, jonka mukaan pykälän 1 momentissa tarkoitettuja maksuja oppimateriaaleista ja tarvikkeista sekä 2 momentissa tarkoitettuja maksuja ei voitaisi periä oppivelvollisuuslain 16 §:ssä tarkoitettuun maksuttomaan koulutukseen oikeutetulta opiskelijalta. Pykälän 2 momentissa säädetään, että ammattitutkinto- ja erikoisammattitutkintokoulutuksessa koulutuksen järjestäjä voi periä opiskelijalta kohtuullisen opiskelumaksun, jolla katetaan osittain koulutuksen järjestämisestä aiheutuvia kustannuksia. Maksuja ei siis voitaisi periä oppivelvollisuuslain mukaiseen maksuttomaan koulutukseen oikeutetulta ammattitutkintokoulutuksessa olevalta opiskelijalta.

111 §. *Oikaisuvaatimus.* Pykälän 1 momentin 1 kohdan sanamuoto muutettaisiin koskemaan valmentavan koulutuksen sijasta työhön ja itsenäiseen elämään valmentavaa koulutusta.

7.6 Laki vapaasta sivistystyöstä

9 §. Valtionosuuden määrä. Pykälään esitetään lisättäväksi uusi 5 momentti, jossa säädettäisiin kansanopistojen ylläpitäjälle oppivelvollisille suunnatun koulutuksen järjestämistä varten määräytyvän valtionosuuden määrästä. Koulutuksen järjestämiseen myönnettäisiin sata prosenttia 8 §:n mukaan lasketusta euromäärästä opetus- ja kulttuuriministeriön 10 §:n nojalla vahvistamalle määrälle oppilaitoksen ylläpitäjän järjestämää oppivelvollisuuteen kuuluvaa koulutusta.

10 §. Valtionosuuden laskemisessa käytettävien suoritteiden määrän vahvistaminen. Pykälän 1 momenttiin esitetään lisättäväksi viittaus 9 §:n 5 momentin mukaiseen oppivelvollisille suunnatun koulutuksen järjestämisen valtionosuuteen. Voimassa olevan pykälän 5 momentin mukaisesti opetus- ja kulttuuriministeriö vahvistaisi lisäksi vuosittain valtion talousarvion rajoissa niiden opiskelijaviikkojen ja opetustuntien määrän edellä mainituista opiskelijaviikoista ja opetustunneista, joihin myönnetään sadan prosentin valtionosuus.

24 §. Opiskelijoilta perittävät maksut. Pykälän 1 momenttia esitetään muutettavaksi siten, että maksuja ei myöskään voisi periä opiskelijalta, joka suorittaa oppivelvollisuuttaan 7 a luvussa tarkoitettussa kansanopistojen järjestämässä oppivelvollisille suunnatussa koulutuksessa. Oppivelvollisuuslain 4 luvussa säädettäisiin koulutuksen maksuttomuudesta.

7 a luku. Oppivelvollisille suunnattu koulutus.

Lakiin esitetään lisättäväksi uusi 7 a luku. Luvun nimi olisi *Oppivelvollisille suunnattu koulutus*. Oppivelvollisille suunnattu koulutus olisi kansanopistojen ylläpitäjille uudentyyppinen koulutusmuoto, sillä vastaavaa koulutusta ei järjestetä voimassa olevan lain nojalla. Luvussa esitetään säädettäväksi koulutuksen tavoitteista ja järjestämisestä sekä opiskelijan oikeuksista ja velvollisuuksista.

25 a §. Oppivelvollisille suunnatun koulutuksen tavoitteet. Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi luvun soveltamisalasta. Luvussa ehdotetaan säädettäväksi oppivelvollisuuslaissa tarkoitetuille oppivelvollisille suunnatusta koulutuksesta. Koulutusmuoto olisi uusi, sillä voimassa olevassa ei laissa säädetä oppivelvollisille suunnatusta koulutuksesta. Lukua ehdotetaan sovellettavaksi opiskelijoihin, jotka koulutuksen aloittaessaan ovat oppivelvollisia. Jos opiskelija olisi aloittanut koulutuksen oppivelvollisena, hänellä olisi oikeus suorittaa kyseinen koulutus loppuun. Oppivelvollisuudesta säädettäisiin oppivelvollisuuslaissa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin koulutuksen tavoitteista. Koulutuksen tavoitteena olisi edistää opiskelijan omaehtoista oppimista ja antaa opiskelijalle valmiudet opintojen jatkamiseen perusopetuksen jälkeisessä koulutuksessa. Tämä tarkoittaisi esimerkiksi sitä, että koulutus lisäisi opiskelijan osallisuutta sekä valmiuksia jatkuvaan oppimiseen. Tavoitteena olisi vahvistaa opiskelijan perusvalmiuksia, opiskelu- ja vuorovaikutustaitoja, opetus- ja tiedonalojen kielen hallintaa sekä tieto- ja viestintätaitoja siten, että opiskelijalla olisi valmiudet hakeutua ja opiskella perusopetuksen jälkeisessä koulutuksesta. Lisäksi koulutukseen sisältyisi suuntautumisopintoja.

Pykälän 3 momentissa esitetään, että koulutuksen tarkoituksena olisi vahvistaa opiskelijoiden elämänhallintataitoja ja antaa opiskelijoille valmiuksia itsensä jatkuvaan kehittämiseen. Tämä tarkoittaisi esimerkiksi sitä, että koulutuksen aikana lisättäisiin opiskelijan elämänsuunnittelutaitoja, opiskelu- ja työelämäntaitoja, pyritään tunnistamaan oppimisen vaikeudet, tuettaisiin nuoren kykyä tehdä tulevaisuutta koskevia suunnitelmia ja autettaisiin nuorta löytämään moti-

vaationsa. Sisäoppilaitosmuotoinen kansanopisto-opiskelu loisi oppivelvollisuusikäiselle nuorelle opiskelijalle mahdollisuuden itsenäistyä, oppia oman elämän hallintaa ja sosiaalisia taitoja sekä löytää voimavaroja oman tulevaisuuden suunnitteluun.

25 b §. Koulutuksen järjestäminen ja laajuus. Pykälässä esitetään säädettäväksi koulutuksen järjestämisestä ja laajuudesta. Pykälän 1 momentin mukaisesti oppivelvollisille suunnattua koulutusta saisivat järjestää kansanopistojen ylläpitäjät, joille on myönnetty lain 4 §:ssä tarkoitettu kansanopiston ylläpitämislupa. Kansanopistot ovat jo aiemmin järjestäneet vastaavalle kohde-ryhmälle suunnattua koulutusta, mutta koulutuksen järjestämisestä ja laajuudesta ei ole aiemmin säädetty laissa.

Pykälän 2 momentin mukaan koulutus olisi laajuudeltaan vähintään 34 opiskelijaviikkoa. Koulutus voisi kestää enintään yhden vuoden. Koulutuksen laajuus vastaisi kansanopistojen järjestämää niin sanottujen ”kansanopistojen pitkien linjojen” mukaista koulutuksen laajuutta. Vuoden kestävä koulutus olisi opiskelijalle maksutonta, mikäli hän olisi aloittanut koulutuksen ollessaan oppivelvollinen.

Pykälän 3 momentissa esitetään, että koulutuksen kestosta voisi poiketa, jos kansanopiston ylläpitäjän lain 4 §:ssä tarkoitetun ylläpitämisluvan pääasiallinen koulutustehtävä on vaikeasti vammaisille järjestettävä koulutus. Vaikeasti vammaisille järjestettävä pääasiallinen koulutustehtävä on myönnetty Lehtimäen opistolle ja Kuurojen kansanopistolle. Opiskelijan opiskellessa vaikeasti vammaisille järjestettävässä koulutuksessa, voisi koulutus kestää 2 momentissa säädettyä kauemmin. Koulutuksen suoritus aika olisi lähtökohtaisesti yksi vuosi. Säännöksessä kuitenkin mahdollistettaisiin, että koulutuksen suoritus aika voisi olla tätä pidempi, kuitenkin enintään kolme vuotta. Vaikeasti vammaisten opiskelijoiden oppimisvalmiuksissa voi olla merkittäviä eroja ja tukea tarvitseva opiskelija saattaakin tarvita koulutuksen suorittamiseen keskimääräistä pidemmän ajan.

Käytännössä 3 momentissa tarkoitetun koulutuksen suorittaminen kestäisi 1-3 vuotta. Koulutuksen suoritus aika määräytyisi opiskelijan henkilökohtaisten tavoitteiden ja valmiuksien perusteella. Kansanopiston ylläpitäjä päättäisi koulutuksen suoritusajasta. Opiskelijan koulutuksen suoritus aikaa tulisi arvioida suhteessa lain 25 f §:n 2 momentissa tarkoitetussa henkilökohtaisessa opiskelusuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Päätös suoritusajasta tehtäisiin koulutuksen alkaessa osana henkilökohtaista opiskelusuunnitelmaa. Tarvittaessa päätöstä voitaisiin muuttaa myös koulutuksen aikana opiskelijan yksilöllisten tarpeiden ja tavoitteiden mukaisesti. Koulutuksen maksuttomuus päättyisi viimeistään silloin, kun opiskelijan koulutuksen aloittamisesta olisi kulunut 3 vuotta.

25 c §. Opetussuunnitelman perusteet. Pykälän 1 momentissa esitetään, että Opetushallituksen tulisi laatia opetussuunnitelman perusteet oppivelvollisille suunnatulle koulutukselle. Opetushallitus päättäisi koulutuksen tavoitteista, keskeisistä sisällöistä ja arvioinnista sekä opetustoimeen kuuluvan opiskelijahuollon keskeisistä periaatteista. Valtakunnalliset opetussuunnitelman perusteet turvaavat koulutuksen yhtenäistä laatua ja opiskelijoiden oikeusturvaa. Esitetyn voimaantulosäännöksen mukaisesti Opetushallituksen tulisi määrätä pykälän 1 momentissa tarkoitettujen opetussuunnitelman perusteet siten, että kansanopiston ylläpitäjät voisivat ottaa ne käyttöön lain voimaan tullessa. Tehtävä olisi Opetushallitukselle uusi.

Pykälän 2 momentissa esitetään, että kansanopiston ylläpitäjän tulisi hyväksyä koulutusta varten opetussuunnitelma. Opetussuunnitelma hyväksytään erikseen suomenkielistä, ruotsinkielistä ja saamenkielistä sekä tarvittaessa muulla kielellä annettavaa opetusta varten. Voimassa olevan lain puitteissa vapaan sivistystyön oppilaitokset ovat velvollisia laatimaan lain mukaisen

toimintasuunnitelman ja opetussuunnitelman tiettyjen ehtojen täytyessä. Vapaasta sivistystyöstä annetun lain 6 §:n 2 momentin mukaisesti oppilaitoksen tulee laatia koulutuksen järjestämistä koskeva toimintasuunnitelma, josta käy ilmi koulutustoiminnan kokonaisuus. Kansanopiston ja liikunnan koulutuskeskuksen tulee lisäksi laatia opetussuunnitelma koulutuksesta, jonka kesto on vähintään kahdeksan viikkoa tai joka sisältää etäopetusta taikka 6 a §:ssä tarkoitettua työssäoppimista. Opetussuunnitelmasta tulee käydä ilmi oppilaitoksen järjestämän ohjatun opetuksen sisältö ja määrä. Kansanopistot ovat järjestäneet voimassa olevan lainsäädännön puitteissa järjestää niin sanottua kansanopiston pitkiä linjoja, joiden sisällöt opistot suunnittelevat itse. Perusteiden mukaisen opetussuunnitelman hyväksyminen oppivelvollisille suunnattuun koulutukseen olisi kansanopistojen ylläpitäjille kuitenkin uusi tehtävä.

25 d §. Opiskelijaksi ottaminen. Pykälässä esitetään säädettäväksi opiskelijaksi ottamisesta. Vapaasta sivistystyössä annetussa laissa ei ole voimassa olevia säädöksiä opiskelijaksi ottamisesta. Pykälän 1 momentin mukaisesti opiskelijaksi ottamisesta oppilaitokseen päättäisi kansanopiston ylläpitäjä. Opiskelijaksi ottamisessa olisi sovellettava yhdenvertaisia valintaperusteita.

Oppivelvollisille suunnattuun koulutukseen opiskelijaksi voitaisiin ottaa henkilö, joka on suorittanut perusopetuksen oppimäärän. Opiskelijaksi voitaisiin ottaa myös muu henkilö, jolla kansanopiston ylläpitäjä katsoo olevan riittävät edellytykset koulutuksesta suoriutumiseen. Kansanopiston ylläpitäjä voisi arvioida henkilön edellytyksiä suoriutua koulutuksesta esimerkiksi valinta- ja soveltuvuuskokeissa. Kansanopiston ylläpitäjä päättäisi muista opiskelijaksi ottamisen perusteista sekä mahdollisesti järjestettävistä valinta- tai soveltuvuuskokeista siten kuin 25 e §:ssä esitetään säädettäväksi.

25 e §. Hakumenettelyt ja päätös opiskelijaksi ottamisesta. Pykälässä esitetään säädettäväksi koulutukseen hakeutumisesta ja opiskelijaksi ottamisesta. Voimassa olevassa vapaassa sivistystyön koulutuksesta annetussa laissa ei ole vastaavia säännöksiä koulutukseen hakeutumisesta ja opiskelijaksi ottamisesta.

Pykälän 1 momentissa esitetään säädettäväksi, että kansanopiston ylläpitäjä voisi päättää mahdollisista valinta- ja soveltuvuuskokeiden järjestämisestä. Tällaisia kokeita voisivat olla esimerkiksi hakijan haastattelu ja soveltuvuuskokeet.

Koulutukseen hakeutumiseen olisi kaksi pääväylää, joita olisivat 2 momentissa tarkoitettu jatkuva haku ja 3 momentissa tarkoitettut valtakunnalliset hakumenettelyt. Valtakunnalliset hakumenettelyt järjestettäisiin vuosittain keväällä. Jatkuvalle haulle puolestaan olisi mahdollista hakeutua koulutukseen joustavasti ympäri vuoden. Voimassa olevassa laissa ei säännöksiä hakeutumisesta. Nykyisen käytännön mukaisesti kansanopistojen pitkille linjoille on voinut hakeutua suorassa haussa keväisin. Kansanopistot ovat voineet myös itse päättää opiskelijoiden ottamisesta kesken lukuvuoden. Oppivelvollisille suunnattuun koulutukseen voisi hakeutua valtakunnallisen hakumenettelyn kautta tai jatkuvan haun kautta. Valtakunnallinen hakumenettely otettaisiin ensimmäisen kerran käyttöön kevään 2022 yhteishaussa. Valtakunnallista hakumenettelyä koskeva sääntely ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2022. Valtakunnallisista hakumenettelyistä säädettäisiin valtioneuvostonasetuksella. Kansanopiston ylläpitäjä päättäisi käytettävistä valintaperusteista.

Pykälän 4 momentissa esitetään, että kansanopiston ylläpitäjän tulisi antaa opiskelijaksi ottamisesta hallintolain 7 luvun mukainen hallintopäätös. Pykälän 5 momentissa esitetään säädettäväksi oppilaaksi ottamista koskevasta päätöksen antamisesta, kun opiskelijavalinnassa käytetään yhteishakua.

25 f §. *Oikeus saada opetusta.* Pykälässä esitetään säädettäväksi opiskelijan oikeudesta saada opetusta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin opiskelijan henkilökohtaisesta opiskelusuunnitelmasta. Opinnot voisivat koostua erilaisista kokonaisuuksista ja opinnoissa olisi valinnanvapautta, jonka vuoksi jokaiselle opiskelijaksi laadittaisiin henkilökohtainen opiskelusuunnitelma. Koulutuksen aloittavalle opiskelijalle laadittaisiin henkilökohtainen opiskelusuunnitelma, johon kirjattaisiin yksilölliset koulutusta ja kehittymistä koskevat tavoitteet sekä ohjaus- ja tukitoimia koskevat tiedot. Opetussuunnitelman perusteissa määrättäisiin henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman laatimisen tavoitteista. Suunnitelman teossa huomioitaisiin opiskelijan henkilökohtaiset tavoitteet ja opiskelutaitojen kehittyminen. Kansanopisto laatisi henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman yhdessä opiskelijan kanssa. Suunnitelmaa päivitetäisiin säännöllisesti opintojen edetessä.

25 g §. *Todistukset ja osaamisen arviointi.* Pykälässä esitetään säädettäväksi todistuksista ja opiskelijan osaamisen arvioinnista. Voimassa olevassa vapaassa sivistystyöstä annetussa laissa ei ole vastaavia säännöksiä.

Pykälän 1 momentissa esitetään, että opiskelijalle tulisi antaa koulutukseen osallistumisestaan todistus. Todistus tulisi antaa opintojen päätyttyä, mutta myös siinä tapauksessa, että opiskelija ei olisi suorittanut opintoja 25 b §:ssä säädetyssä laajuudessa. Pykälän 2 momentin mukaan Opetushallitus määräisi opetussuunnitelman perusteissa todistuksiin merkittävistä tiedoista. Todistusten antamiseen liittyvässä opiskelijan osaamisen arvioinnissa käytettäisiin opetussuunnitelman perusteissa määriteltäviä, tavoitteista johdettuja arviointikriteereitä.

Pykälän 3 momentin mukaan todistus tulisi myös antaa opiskelijan pyynnöstä suoritetuista opinnoista, jos opiskelija eroaa tai keskeyttää koulutuksen suorittamisen. Opiskelijan osaamista arviointiin vertaamalla sitä opetussuunnitelman perusteissa määrättyyn osaamiseen.

Pykälän 4 momentin mukaan arvioinnin tulisi kattaa opetussuunnitelman perusteiden mukaiset vaatimukset ja tavoitteet. Koulutuksen aikainen arviointi sisältäisi oppimisprosessin aikana ja jälkeen tehtävää, opiskelijan osaamisen arviointia, jonka tulokset välitetään oppilaille todistuksissa. Opiskelijalle annettaisiin opintojen päättyessä todistus, joka sisältäisi sanallisesti ilmaistut arviot, onko opiskelija saavuttanut opinnoille asetetut tavoitteet.

Pykälän 5 momentin mukaan opiskelijalle olisi annettava mahdollisuus itsearviointiin. Itsearviointi ei kuitenkaan vaikuttaisi osaamisen arviointiin. Arviointi suoritettaisiin asteikolla hyväksytty/hylätty. Lisäksi opiskelijalle annettaisiin sanallinen arvio opinnoissa etenemisestä. Koulutuksen järjestäjän tulisi järjestää mahdollisuus osaamisen osoittamisen uusimiseen, jos opiskelijan osaamisen arviointi on hylätty.

25 h §. *Opiskeluoikeus.* Pykälässä esitetään säädettäväksi opiskelijan opiskeluoikeudesta. Opiskelijan opiskeluoikeuden alkamisesta ja päättymisestä ei säädetä voimassa olevassa vapaasta sivistystyöstä annetusta laissa.

Pykälän 1 momentin mukana opiskelijan opiskeluoikeus oppivelvollisille suunnatussa koulutuksessa alkaisi kansanopiston ylläpitäjän päättämänä ajankohtana ja pykälän 2 momentin mukaan päättyisi viimeistään silloin, kun opiskelija olisi suorittanut 4 §:ssä säädetyssä laajuudessa koulutuksen tai kun hänet olisi 25 h §:ssä esitetyn mukaisesti katsottu eronneeksi. Opiskelu päättyisi esimerkiksi silloin, kun opiskelija on suorittanut koulutusta 4 §:ssä säädetyllä ajan. Opiskelijalla olisi oikeus väliaikaisesti keskeyttää opiskeluoikeutensa oppivelvollisuuslain 7 §:ssä säädetyllä tavalla.

25 i §. Opiskelijan eronneeksi katsominen. Pykälässä esitetään säädettäväksi opiskelijan eronneeksi katsomisesta ja siihen liittyvästä menettelystä. Voimassa olevassa vapaasta sivistystyöstä annetussa laissa ei ole vastaavia säännöksiä opiskelijan eronneeksi katsomisesta.

Pykälän mukaisesti opiskelija voitaisiin katsoa eronneeksi kolmella tavalla. Pykälän 1 momentin mukaisesti opiskelija menettäisi opiskeluoikeutensa, jos opiskelija ei olisi suorittanut opintojaan 25 b §:n 2 tai 3 momentissa säädetyssä ajassa.

Pykälän 2 momentin mukaisesti opiskelija voitaisiin katsoa myös eronneeksi, jos on ilmeisestä, että hänen tarkoituksenaan ei ole osallistua opetukseen eikä hän ole esittänyt poissaololleen perusteltua syytä. Esimerkiksi opiskelijan pitkäaikaiset ilman selvitystä jäävät poissaolot, tai jos opiskelija ei tosiasiallisesti aloita opintojen suorittamista voisivat olla syitä, jonka vuoksi opiskelija katsottaisiin eronneeksi.

Pykälän 3 momentin mukaisesti myös opiskelija itse voisi ilmoittaa kansanopiston ylläpitäjälle eroamisestaan. Ilmoitus eroamisesta tulisi tehdä kirjallisesti. Tällöin opiskelija tulisi katsoa eronneeksi siitä päivästä lukien, kun ilmoitus saapuu kansanopiston ylläpitäjälle tai opiskelijan ilmoittamana myöhempänä ajankohtana.

Pykälän 4 momentin mukaisesti kansanopiston ylläpitäjän olisi edellä esitetyissä tapauksissa tehtävä asiassa päätös, jossa opiskelija katsottaisiin eronneeksi. Päätöksen muutoksenhausta säädettäisiin lain 25 l §:ssä.

25 j §. Lukiolain soveltaminen. Pykälässä esitettäisiin säädettäväksi lukiolain soveltamisesta.

Koulutukseen esitetään sovellettavan, mitä lukiolaissa säädetään opiskeluhuollosta, kodin ja oppilaitoksen yhteistyöstä sekä henkilötietojen salassapidosta ja käsittelystä. Lisäksi esitetään, että koulutuksessa sovellettaisiin lukiolain säännöksiä kurinpidosta ja siihen liittyvistä menettelyistä ja muutoksenhausta. Säännöksessä viitatus lukiolain säännökset soveltuisivat suoraan sovellettavaksi myös kansanopistojen oppivelvollisille tarkoitettussa koulutuksessa, joten niitä koskevia saman sisältöisiä säännöksiä ei lisättäisi vapaasta sivistystyöstä annettuun lakiin.

25 k §. Muutoksenhaku arviointia koskevaan päätökseen. Pykälässä esitetään säädettäväksi muutoksenhausta opintojen arviointia koskevaan päätökseen.

Opiskelijan arvioinnista säädettäisiin lain 25 g §:ssä. Opiskelijan arviointia koskevaan päätökseen ei saisi hakea muutosta valittamalla. Arviointiin tyytymätön opiskelija voisi kuitenkin pyytää kansanopiston rehtorilta arvioinnin uusimista kahden kuukauden kuluessa tiedon saamisesta.

Tähän päätökseen saisi vaatia oikaisua aluehallintovirastolta. Opiskelija saisi vaatia oikaisua pyynnöstä tehtyyn uuteen arviointiin tai ratkaisuun, jolla pyyntö on hylätty, aluehallintovirastolta 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista siten kuin hallintolaissa säädetään.

25 l §. Oikaisu ja muutoksenhaku hallinto-oikeuteen. Pykälässä säädettäisiin oikeudesta vaatia oikaisua aluehallintovirastolta siten kuin hallintolaissa säädetään. Oikaisua voisi hakea kansanopiston ylläpitäjän tekemiin päätöksiin koskien koulutuksen suoritusaikaa, opiskelijaksi ottamista ja opiskelijan eronneeksi katsomisesta.

Valitus pykälän 1 momentin mukaan ehdotetussa laissa tarkoitettuun koulutuksen järjestäjän päätökseen tulisi tehdä 14 päivän kuluessa siitä, kun päätös on annettu opiskelijan tiedoksi. Pykälässä tarkoitettut asiat tulisi käsitellä kiireellisinä.

Muutoksenhausta säädettäisiin pykälän 3 ja 4 momentissa. Oikaisuvaatimuksesta annettuun päätökseen saisi hakea muutosta 3 momentissa esittämällä tavalla valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019) säädetään, jollei muualla laissa toisin säädettäisi.

Hallinto-oikeuden päätökseen saisi hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

7.7 Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta

5 §. *Rahoituksen laskentaperuste.* Pykälän 3 kohdassa oleva viittaus perusopetuslaissa tarkoitettuun pidennettyyn oppivelvollisuuteen muutettaisiin viittaukseksi oppivelvollisuuslain 2 §:n 3 momenttiin.

7 §. *Kuntayhtymän ja yksityisen järjestämän lukiokoulutuksen rahoitus.* Pykälässä ehdotetaan korjattavaksi siihen sisältyvä lakitekkinen virhe, jossa pykälän 1 ja 2 momenteissa säädetään samasta asiasta. Ehdotetun pykälän 1 momentin sanamuoto vastaisi voimassa olevan pykälän 2 momenttia. Pykälän 2 momentti vastaisi voimassa olevan pykälän 3 momenttia. Voimassa olevan pykälän 4 momentti voitaisiin kumota tarpeettomana, koska sitä ei enää sovelleta.

8 §. *Kunnan omarahoitusosuus lukiolaissa tarkoitettun koulutuksen käyttökustannuksiin.* Pykälän 1 momentissa säädetään kunnan omarahoitusosuudesta lukiolaissa tarkoitettun koulutuksen käyttökustannuksiin. Lukiokoulutuksen järjestäjille ehdotettavat uudet tehtävät rahoitettaisiin 100-prosenttisesti valtionosuusrahoituksena, joten momentissa säädettyä kunnan rahoitusosuusprosenttia tulisi muuttaa tätä vastaavasti. Ehdotetun säännöksen mukaan kunnan omarahoitusosuus olisi 52,42 prosenttia lukiokoulutuksen käyttökustannuksista. Tätä prosenttia sovellettaisiin ensimmäisen kerran myönnettäessä rahoitusta varainhoitovuodelle 2024, sillä oppivelvollisuuden laajentamiset kustannukset kasvaisivat asteittain vuosina 2021—2023 ja olisivat täysimääräiset vuonna 2024. Siirtymäsäännöksen mukaan kunnan omarahoitusosuus olisi 57,13 prosenttia myönnettäessä varainhoitovuoden 2022 rahoitusta, 54,19 prosenttia myönnettäessä varainhoitovuoden 2020 rahoitusta ja 53,17 prosenttia myönnettäessä varainhoitovuoden 2023 rahoitusta. Siirtymäajalla kunnan omarahoitusosuus muuttuisi vuosittain määrärahalisäyksiä vastaavasti.

Pykälässä säädetään myös kunnan omarahoitusosuudesta lukiokoulutukseen valmentavan koulutuksen käyttökustannuksissa. Tätä koskeva prosenttiosuus on eri kuin lukiolaissa tarkoitettun muun koulutuksen prosenttiosuus, koska valmistavan koulutuksen rahoitukseen on osoitettu siitä säädettäessä voimassa olleen lainsäädännön nojalla 50 prosenttia valtionosuusrahoitusta. Esityksessä ehdotetun mukaisesti vuodesta 2022 lähtien lukiokoulutuksen järjestäjät järjestäisivät maahanmuuttajille tarkoitettun lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen sijasta uutta tutkintokoulutukseen valmentavaa koulutusta. Tätä ei katsottaisi kunnan peruspalveluiden valtionosuudesta annetun lain 55 §:n 2 momentissa tarkoitetuksi uudeksi tai laajentuvaksi tehtäväksi, koska kyseessä on nykyisen koulutustehtävän teknisluonteinen sisällöllinen muutos. Nykyistä valmistavaa koulutusta on aloitettu järjestämään 1.8.2014 lukien. Asiaa koskeneessa hallituksen esityksessä (HE 118/2013 vp) on arvioitu, että opiskelijamäärä asettuisi vuonna 2017 nuorille tarkoitettussa koulutuksessa noin 700 vuosittaiseen opiskelijaan ja aikuisille tarkoitettussa koulutuksessa noin 350 vuosittaiseen opiskelijaan. Uusi tutkintokoulutukseen valmentava koulutus todennäköisesti kasvattaisi lukiokoulutuksen järjestäjän valmentavan koulutuksen opiskelijamääriä vastaamaan lähemmäs edellä mainittuja opiskelijamääriä. Valmistavan koulutuksen opiskelijamäärät ovat olleet arvioitua pienempiä, mutta säädettäessä kyseisestä koulutusmuodosta on rahoitustaso mitoitettu esitettyjen arvioiden mukaan ja tällöin on kunnan omarahoitusosuudeksi säädetty 50 prosenttia.

24 §. Lukion yksikköhinnat. Oppivelvollisuuden laajentamiseen ja toisen asteen koulutuksen maksuttomuuteen liittyvät määrärahalisäykset aiheuttaisivat tarpeen tarkistaa pykälän 1 momentissa säädettyä erityisen koulutustehtävän saaneiden lukioiden rahoitukseen osoitettavaa prosenttiosuutta sekä aikuisille tarkoitetun lukiokoulutuksen painokerrointa. Ehdotetut muutokset tulisivat voimaan asteittain siirtymäajan puitteissa, koska oppivelvollisuuden laajentamiset kustannukset kasvaisivat asteittain vuosina 2021—2023 ja olisivat täysimääräiset vuonna 2024.

Erityisen koulutustehtävän saaneiden lukioiden rahoitusosuutta tulisi tarkistaa, koska oppivelvollisuuden määrärahalisäyksiä ei ole tarkoitus kohdistaa erityisen koulutus tehtävän rahoitukseen. Voimassa olevan säännöksen mukaan lukion yksikköhinnat opiskelijaa kohden lasketaan vuosittain kaikille koulutuksen järjestäjille lukiokoulutuksesta ja lukiokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta yksikköhintojen määräämistä edeltänyttä vuotta edeltäneenä vuonna aiheutuneiden kokonaiskustannusten eli niin sanotun kustannuspohjan perusteella, josta on ensin vähennetty 1,57 prosenttia lukion erityisen koulutustehtävän lisärahoitusta varten. Oppivelvollisuuden laajentamisen kustannukset näkyvät ensimmäinen kerran vuoden 2021 kustannuspohjassa, jota käytetään myönnettäessä rahoitusta varainhoitovuodelle 2024. Vastaavasti oppivelvollisuuden laajentamisen kustannukset näkyisivät ensimmäisen kerran täysimääräisesti vuoden 2024 kustannuspohjassa, jota käytetään myönnettäessä rahoitusta varainhoitovuodelle 2027. Ehdotetun säännöksen mukaan erityisen koulutustehtävän saaneiden lukioiden rahoitusosuus olisi 1,45 prosenttia. Siirtymäsäännöksen nojalla tätä prosenttiosuutta sovellettaisiin ensimmäisen kerran määrättäessä rahoitusta varainhoitovuodelle 2027. Siirtymäsäännöksen mukaan rahoitusosuus olisi 1,56 prosenttia varainhoitovuonna 2024, 1,51 prosenttia varainhoitovuonna 2025 ja 1,47 prosenttia varainhoitovuonna 2026. Varainhoituvuosina 2021-2024 erityisen koulutustehtävän saaneiden lukioiden rahoitusosuus olisi nykytilaa vastaavasti 1,57 prosenttia.

Pykälän 1 momentissa säädetään myös aikuisille tarkoitetun lukiokoulutuksen painokertoimesta. Voimassa olevan säännöksen mukaan yksikköhintoja laskettaessa niiden opiskelijoiden lukumäärää, jotka opiskelevat aikuisille tarkoitetussa lukiokoulutuksessa tai lukiokoulutukseen valmistavassa koulutuksessa painotetaan kertoimella 0,65 lukuun ottamatta sisäoppilaitoksessa koulutusta saavia opiskelijoita. Lähes kaikki nuorille tarkoitetussa lukiokoulutuksessa opiskelevat olisivat koko opintojensa ajan oppivelvollisuuslaissa tarkoitetun maksuttoman koulutuksen piirissä. Sen sijaan aikuisille tarkoitetussa lukiokoulutuksessa opiskelevista maksuttoman koulutuksen piirissä olisivat pääsääntöisesti vain 20-vuotiaat ja sitä nuoremmat opiskelijat, ja valtaosa aikuisille tarkoitetun lukiokoulutuksen opiskelijoista on tätä vanhempia. Pykälässä säädettyä painokerrointa tulisikin muuttaa siten, että oppivelvollisuuden määrärahalisäyksiä ei kohdistettaisi yli 20-vuotiaille aikuisille tarkoitetussa lukiokoulutuksessa opiskeleville. Näille opiskelijaryhmille ei ehdoteta säädettäväksi erillisiä painokertoimia, vaan määrärahalisäys ehdotetaan otettavaksi huomioon muuttamalla nykyistä kerrointa huomioiden 20-vuotiaiden ja sitä nuorempien aikuisille tarkoitettua lukiokoulutusta opiskelevien osuus, jolle määrärahalisäysten tulee siis kohdentua.

Pykälän 1 momenttiin ehdotetun säännöksen mukaan aikuisille tarkoitetussa lukiokoulutuksessa opiskelevien painokerroin olisi 0,617. Riittävän tarkkuustason saamiseksi kertoimessa ehdotetaan otettavaksi käyttöön kolme desimaalia. Siirtymäsäännöksen nojalla tätä painokerrointa sovellettaisiin ensimmäisen kerran määrättäessä rahoitusta varainhoitovuodelle 2024. Siirtymäsäännöksen mukaan painokerroin olisi 0,646 varainhoitovuonna 2021, 0,634 varainhoitovuonna 2022 ja 0,622 varainhoitovuonna 2024.

Pykälän 1 momentissa säädettyä lukiokoulutukseen valmentavan koulutuksen painokerrointa ei ehdoteta muutettavaksi. Maksuttomaan koulutukseen liittyvät materiaalikustannukset ovat valmistavassa koulutuksessa pienemmät kuin tutkintotavoitteisessa lukiokoulutuksessa, mutta val-

mistavan koulutuksen opiskelijamäärä on erittäin pieni verrattuna lukiokoulutuksen kokonaisopiskelijamäärään ja kyseistä kerrointa sovellettaisiin viimeisen kerran määrättäessä rahoitusta varainhoitovuodelle 2021, joten kertoimen muuttamisella ei olisi juurikaan merkitystä lukio- koulutuksen yksikköhintojen määräämisen kannalta.

Voimassa olevan pykälän 7 momentissa säädetään, että jos opiskelija opiskelee aikuisille tar- koitetussa lukiokoulutuksessa tai lukiokoulutukseen valmistavassa koulutuksessa, yksikköhinta on 65 prosenttia asianomaiselle koulutuksen järjestäjälle opiskelijaa kohden määrätystä yksik- köhinnasta lukuun ottamatta sisäoppilaitoksessa koulutusta saavia opiskelijoita. Pykälässä sää- dettävää prosenttiosuutta ehdotetaan tarkistettavaksi vastaavasti kuin 1 momentissa säädettyä aikuisille tarkoitetun lukiokoulutuksen painokerrointa.

Pykälän 9 momenttiin lisättäisiin säännös lukiolain 36 §:n 2 momentissa tarkoitetun erityisen tutkinnon rahoituksesta, kun oppivelvollinen suorittaa oppivelvollisuuttaan erityisenä tutkin- tonä. Lukiolain 34 §:n 2 momentin mukaan erityisen tutkinnon kokeista voidaan periä maksuja. Maksuja ei kuitenkaan voitaisi periä oppivelvolliselta. Ehdotetun säännöksen mukaan valtio- neuvoston asetuksella säädettäisiin perusteista, joilla oppivelvollisen suorittamat erityisen tut- kinnon kokeet muunnettaisiin opiskelijamääräksi ja otettaisiin huomioon aikuisten lukiokoulu- tuksen mukaisesti opiskelevien opiskelijoiden määrässä. Asetuksella säädettävissä perusteissa otettaisiin huomioon koulutuksen järjestäjälle erityisen tutkinnon järjestämisestä aiheutuvat kustannukset sekä oppivelvollisen ohjauksesta ja valvonnasta aiheutuvat kustannukset.

32 d §. Perusrahoitus. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 1 a kohta, jossa säädettäisiin oppi- velvollisuuslaissa tarkoitetun maksuttoman koulutuksen käyttämisestä opiskelijavuosien paino- tusperusteena. Ehdotetun säännöksen mukaan toteutuneita opiskelijavuosia painotettaisiin sillä perusteella, että koulutusta järjestetään oppivelvollisuuslain 16 §:ssä tarkoitettuun maksutto- maan koulutukseen oikeutetulle opiskelijalle. Ehdotetulla säännöksellä otettaisiin huomioon koulutuksen järjestäjälle oppivelvollisuuslain 17 §:n 1 momentissa säädetyistä opetuksessa tar- vittavista oppimateriaaleista ja muista tarvikkeista aiheutuvat kustannukset. Maksuttoman kou- lutuksen painokerrointa säädettäisiin opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella. Maksutto- man koulutuksen painokerrointa käytettäisiin vain perusrahoitusta myönnettäessä.

7.8 Laki valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä

2 §. Soveltamisala. Pykälän 1 momenttia muutettaisiin niin, että lakia sovellettaisiin jatkossa myös koulutukseen ja tutkintoihin, joista säädetään vapaasta sivistystyöstä annetussa laissa ja tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetussa laissa. Momentin 2 kohdan viit- taus lukiolakiin ja 3 kohdan viittaus ylioppilastutkinnon järjestämisestä annettuun lakiin muu- tettaisiin vastaamaan voimassa olevaa lainsäädäntöä. Ehdotetun 7 kohdan mukaan lakia sovel- lettaisiin vapaasta sivistystyöstä annetussa laissa tarkoitettuun koulutukseen ja ehdotetun 8 koh- dan mukaan tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettuun koulutukseen. Momentin 1 ja 4—6 kohdat vastaisivat voimassa olevaa säännöstä.

Perusopetuksen, lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen valtakunnallisen tietovarannon nimi muutettaisiin lisättävien koulutusten myötä lyhyempään muotoon perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen valtakunnallinen tietovaranto. Termiä toisen asteen koulutus ei määritellä lainsäädännössä, mutta sitä voidaan pitää hyvin kuvaavana kuvaamaan tietovarantoa, joka si- sältää uudistuksen myötä perusopetuksen, lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen lisäksi myös vapaan sivistystyön koulutuksia ja tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen. Pykä- län 2 momenttiin tehtäisiin tätä koskeva muutos.

Pykälän 3 momentti kumottaisiin, koska se sisältää tarpeettomat viittaukset jo kumottuun henkilötietolakiin ja yhä voimassa olevaan julkisuuslakiin. Henkilötietojen käsittelyn lainsäädännöllinen ympäristö on muuttunut EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen ja sitä täydentävän tietosuojalain (1050/2018) ja tiedonhallintalain myötä, eikä viittaaminen yleislainsäädäntöön ole enää tarpeellista ja ajankohtaista.

3 §. *Oppijanumero ja oppijanumerorekisteri.* Pykälän 1 momentissa säädettyä oppijanumeron käyttötarkoitusta laajennettaisiin niin, että myös vapaan sivistystyön oppilaitoksen ylläpitäjä voisi käyttää oppijanumeroa pykälässä mainituissa laeissa tarkoitettuja tehtäviä toteuttaessaan. Oppijanumeroa voisi jatkossa käyttää henkilön yksilöintiin myös vapaasta sivistystyöstä annetussa laissa ja tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettuja tehtäviä toteuttaessaan.

2 luku **Perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen valtakunnallinen tietovaranto**

Lain 2 luvun otsikko muutettaisiin vastamaan perusopetuksen, lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen valtakunnalliselle tietovarannolle ehdotettavaa uutta nimeä perusopetuksen ja toisen asteen valtakunnallinen tietovaranto.

4 §. *Tietovarannon käyttötarkoitus.* Perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen valtakunnallisen tietovarannon pykälän 1 momentissa säädettyä käyttötarkoitusta laajennettaisiin niin, että myös tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettua koulutusta ja vapaasta sivistystyöstä annetussa laissa tarkoitettua koulutusta koskevia tietoja voitaisiin käyttää henkilön hakeutuessa koulutukseen, koulutuksen aikana, työelämässä sekä henkilön hakiessa koulutukseen liittyviä etuisuuksia.

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 5 momentti, jonka mukaan tietovarantoon tallennettuja tietoja voitaisiin jatkossa käyttää myös oppivelvollisuuslaissa opetuksen ja koulutuksen järjestäjille sekä kunnille säädetyn ohjaus- ja valvontavastuun toteuttamiseen. Oppivelvollisuuslaissa säädetyn ohjaus- ja valvontavastuun toteuttamiseksi opetuksen ja koulutuksen järjestäjän tulisi voida käyttää tietoa opintojen aloittamisesta myös toisen koulutuksen järjestäjän opiskelijana. Oppivelvollisen asuinkunnan tulisi voida käyttää tietoja opintojen aloittamisesta, väliaikaisesta keskeyttämisestä ja päättymisestä. Lisäksi koulutuksen järjestäjän tulisi voida käyttää koulutuksen aikana maksuttomuuteen liittyviä tietoja, joita voitaisiin käyttää jo voimassa olevan pykälän 1 momentin nojalla. Tiedonsaantioikeutta koskevat säännökset olisivat oppivelvollisuuslain 21 §:ssä.

5 §. *Tietovarannon yhteisrekisteripitäjät ja vastuiden jako.* Pykälän 1 momentissa säädetyiksi tietovarannon yhteisrekisteripitäjiksi lisättäisiin vapaan sivistystyön oppilaitosten ylläpitäjät. Pykälän 2 momentissa säädetyn mukaisesti ne vastaisivat tallentamiensa tietojen täsmällisyydestä sekä rekisteröidyn oikeudesta tietojen oikaisemiseen samoin kuin opetuksen ja koulutuksen järjestäjät nykyisin. Pykälän 2 momentissa myös oppilaitoksen ylläpitäjän toiminnan lakkaamisen varalta säädettäisiin siitä, että kyseisten tietovarantoon tallennettujen tietojen osalta rekisteripitäjänä toimii Opetushallitus, samoin kuin opetuksen ja koulutuksen järjestäjien osalta nykyisin.

6 §. *Tietojen tallentaminen tietovarantoon.* Pykälään lisättäisiin tietojen tallentajiksi vapaan sivistystyön oppilaitoksen ylläpitäjät ja tallennettaviin tietoihin lisättäisiin ehdotetut uudet 9 a—c §:t. Pykälään lisättäisiin, että Opetushallitus voi antaa tarkempia määräyksiä myös uusissa 9 a—c §:ssä säädettyjen tietojen tietorakenteista.

9 a §. *Vapaassa sivistystyössä järjestettyä oppivelvollisille suunnattua koulutusta koskevat tiedot.* Lakiin lisättäisiin uusi 9 a §, joka koskisi vapaassa sivistystyössä järjestettyä oppivelvollisille suunnattua koulutusta koskevia tietoja. Ehdotetun pykälän mukaan vapaasta sivistystyöstä annetussa laissa tarkoitetun oppilaitoksen ylläpitäjän olisi tallennettava tietovarantoon oppivelvollisille suunnatussa koulutuksessa olevien opiskelijoidensa osalta suoritettava koulutus, opintojen aloittaminen, väliaikainen keskeytyminen ja päättyminen sekä suoritettut opinnot ja opiskelijan arviointi.

9 b §. *Tutkintokoulutukseen valmentavaa koulutusta koskevat tiedot.* Lakiin lisättäisiin uusi 9 b §, jonka 1 momentti koskisi tutkintokoulutukseen valmentavaa koulutusta koskevia tietoja. Tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen opiskelijoiden osalta tietovarantoon tallennettaisiin suoritettava koulutus, opintojen aloittaminen, väliaikainen keskeytyminen ja päättyminen, suoritettut koulutuksen osat ja opiskelijan arviointi ja opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa tarkoitetun rahoituksen laskentaperusteena olevat koulutuksen järjestämistä koskevat tiedot.

Pykälän 2 momentin mukaan ammatillisen koulutuksen järjestäjän valmentavassa koulutuksessa olevien opiskelijoiden osalta tallennettaisiin myös ne tiedot, jotka tallennetaan nykyään tietovarantoon ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden henkilökohtaisista osaamisen kehittämissuunnitelmista. Tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annettavan lain 12 §:n 3 momentin mukaan ammatillisen koulutuksen järjestäjä laatii opiskelijalle henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman siten kuin ammatillisesta koulutuksesta annetun laissa säädetään henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman laadinnasta. Ammatillista koulutusta vastavasti tiedot henkilökohtaisesta osaamisen kehittämissuunnitelmasta tulisi tällöin tallentaa tietovarantoon eli niin sanottuun eHOKS:iin. Tietojen tallentaminen eHOKS:iin varmistaisi osaltaan sitä, että valmentavan koulutukseen opiskelijan opinnot voisivat mahdollisimman sujuvasti edetä hänen mahdollisesti siirtyessään suorittamaan tutkintoa ammatillisessa koulutuksessa.

9 c §. *Oppivelvollisuutta ja maksuttomuutta koskevat tiedot.* Lakiin lisättäisiin uusi 9 c §, jossa säädettäisiin velvollisuudesta tallentaa oppivelvollisuutta ja maksuttomuutta koskevia tietoja. Osa oppivelvollisuuden alkamisesta ja päättymisestä koskevista tiedoista sekä maksuttomuutta koskevista tiedoista pystyttäisiin suoraan päättelemään tietovarantoon tallennettavista muista tiedoista. Oppivelvollisuutta ja maksuttomuutta koskevat tiedot säädettäisiin tallennettavaksi vain silloin, kun niitä ei pystyttäisi päättelemään.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin oppivelvollisuutta koskevien tietojen tallentamisvelvollisuudesta. Ehdotetun säännöksen mukaan opetuksen ja koulutuksen järjestäjän, oppilaitoksen ylläpitäjän sekä oppivelvollisuuslaissa tarkoitetulla tavalla ohjaus- ja valvontavastuussa olevan asuinkunnan tulisi tallentaa tietovarantoon tieto oppivelvollisuuden alkamisesta, jos oppivelvollisuus alkaa muuna kuin oppivelvollisuuslain 2 §:n 2 momentissa tarkoitettuna ajankohtana. Oppivelvollisuuslain 2 §:n 2 momentin mukaan oppivelvollisuus alkaa perusopetuslaissa tarkoitetun lukuvuoden alkaessa sinä vuonna, jona lapsi täyttää seitsemän vuotta. Tässä perustilanteessa opetuksen järjestäjän ei siis tarvitsi erikseen tallentaa tietoa oppivelvollisuuden alkamisesta, vaan se voitaisiin päätellä tietovarantoon 7 §:n perusteella kirjattavan perusopetuksen aloittamistiedon perusteella. Pidentetyn oppivelvollisuuden piirissä olevilla oppivelvollisuus alkaa kuitenkin jo vuotta tätä aiemmin. Lisäksi perusopetuslain mukaan lapsella on oikeus aloittaa perusopetus vuotta säädettyä aikaisemmin tai myöhemmin. Näissä tilanteissa perusopetuksen järjestäjän tulisi tallentaa tietovarantoon tieto oppivelvollisuuden alkamisesta.

Lisäksi tieto oppivelvollisuuden alkamisesta tulisi tallentaa sellaisten oppivelvollisten osalta, jotka muuttavat Suomeen vasta yli 7-vuotiaina. Tällöin tieto kirjattaisiin, kun oppivelvollinen aloittaisi opinnot oppivelvollisuuden suorittamiseksi.

Ehdotetun säännöksen mukaan tietovarantoon tulisi tallentaa myös tieto oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttämisestä, jos oppivelvollisuuden suorittaminen on keskeytetty oppivelvollisuuslain 7 §:ssä säädetyllä tavalla. Oppivelvollisuuslain 7 §:ssä säädetään oppivelvollisen oikeudesta hakea oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttämistä määräaikaaisesti tai toistaiseksi pykälässä säädetyillä perusteilla. Päätöksen oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttämisestä tekisi se opetuksen tai koulutuksen järjestäjä, jonka järjestämässä opetuksessa tai koulutuksessa oppivelvollinen opiskelee keskeytystä hakiessaan. Jos oppivelvollinen ei ole minäkään opetuksen tai koulutuksen järjestäjän oppilaana tai opiskelijana, päätöksen oppivelvollisuuden keskeyttämisestä tekisi oppivelvollisen asuinkunta.

Oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttämisestä tallennettaisiin tieto keskeyttämisen alkamisen ja päättymisen ajankohdasta. Keskeyttämisen syytä ei tallennettaisi tietovarantoon. Lain 7—9 §:ssä sekä ehdotetuissa 9 a ja 9 b §:ssä säädetyin mukaisesti koulutuksen järjestäjän tulee tallentaa tieto opintojen väliaikaisesta keskeyttämisestä. Näissä pykälissä tarkoitettua tietoa opintojen väliaikaisesta keskeyttämisestä ei tallennettaisi oppivelvollisten osalta, koska opiskeluoikeuden väliaikaista keskeyttämistä koskevia säännöksiä ei sovellettaisi oppivelvollisiin.

Tietoa oppivelvollisuuden päättymisestä ei tarvitsisi tallentaa, vaan se pääteltäisiin muiden tietojen perusteella. Oppivelvollisuuden suorittaminen päättyisi, kun oppivelvollinen täyttää 18 vuotta tai tätä ennen, jos oppivelvollinen on hyväksytysti suorittanut lukiolaissa tai ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitetun tutkinnon.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin oppivelvollisuuslain 16 §:ssä tarkoitettua maksuttoman koulutuksen osalta tallennettavista tiedoista. Tietoa siitä, onko opiskelijan suorittama koulutus maksutonta, tarvittaisiin ammatillisen koulutuksen rahoituksen myöntämisen perusteena. Lisäksi Kansaneläkelaitos tarvitsisi tietoa koulumatkatuen myöntämisessä. Ylioppilastutkintolautakunta tarvitsisi tietoa sen osalta, voidaanko kokelaalta periä tutkintomaksuja.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetun säännöksen mukaan opetuksen ja koulutuksen järjestäjän sekä oppilaitoksen ylläpitäjän olisi tallennettava tietovarantoon tieto siitä, jos opiskelijan aloittama koulutus on oppivelvollisuuslain 16 §:ssä tarkoitettua maksutonta koulutusta. Koulutuksen järjestäjän tulisi selvittää tämä tieto opiskelijan aloittaessa opintonsa, jotta järjestäjä tietäisi, mihin etuuksiin opiskelija on oikeutettu. Tietoa ei voitaisi suoraan päätellä opiskelijan iän perusteella.

Oikeus maksuttomaan koulutukseen tallennettaisiin koulutus- tai tutkintokohtaisesti. Lähtökohteisesti oikeus maksuttomaan koulutukseen päättyisi, kun opiskelija on suorittanut sen tutkinnon, jossa hänellä on ollut oikeus maksuttomaan koulutukseen. Kaksois- tai kolmoistutkintoa suorittavan opiskelijan oikeus maksuttomaan koulutukseen päättyisi kuitenkin vasta sen jälkeen, kun opiskelija on suorittanut molemmat tavoitteena olevat tutkinnot. Valmentavan koulutuksen tai kansanopiston oppivelvollisille suunnatun koulutuksen suorittaneilla oikeus maksuttomaan koulutukseen pääsääntöisesti jatkuisi vielä tutkintotavoitteisessa koulutuksessa.

Ehdotetun säännöksen mukaan tietovarantoon olisi tallennettava myös tieto siitä, jos opiskelijan oikeutta maksuttomaan koulutukseen on pidennetty oppivelvollisuuslain 16 §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitettulla tavalla. Pääsäännön mukaan oikeus maksuttomaan koulutukseen päättyisi sen kalenterivuoden lopussa, jona opiskelija täyttää 20 vuotta, ellei hän jo tätä aiemmin ole suorittanut maksuttomuuden päättävää tutkintoa. Oppivelvollisuuslain 16 §:n 2 ja 3 momenteissa säädettäisiin kuitenkin tilanteista, joiden perusteella oikeus maksuttomaan koulutukseen voisi jatkua tätä pidempään. Oppivelvollisuuslain 16 §:n 2 momenttiin ehdotetun säännöksen mukaan oikeutta maksuttomaan koulutukseen pidennettäisiin ilman hakemusta niiden ajanjaksojen keskoa vastaavasti, jolloin koulutuksen suorittaminen on ollut keskeytyneenä oppivelvollisuuslain

7 §:ssä, lukiolain 23 §:n 3 momentissa, ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 96 §:n 3 momentissa tai tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetun lain 15 §:ssä säädetyillä perusteilla. Näillä tarkoitettaisiin syitä, joiden nojalla opiskelija voi väliaikaisesti keskeyttää opintojen suorittamisen.

Pääsääntöisesti maksuttomuuden kestoa pidennettäisiin väliaikaisen keskeyttämisen kestoa vastaavasti. Oppivelvollisuuslaissa säädettäisiin kuitenkin lisäksi, että jos koulutuksen suorittamisen keskeytyminen johtuisi tilapäisestä ulkomailla oleskelusta tai lukiolaissa ja ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettusta muusta perustellusta syystä, maksuttomuutta pidennettäisiin enintään yhden vuoden ajan. Maksuttomuuden pidennystä ei siis suoraan voitaisi päätellä keskeyttämisjakson perusteella, vaan koulutuksen järjestäjän tulisi tallentaa tietovarantoon maksuttomuuden pidennysjakso. Oppivelvollisuuslain 16 §:n 2 momentissa tarkoitettu maksuttomuuden pidennysjakso tulisi kirjata tietovarantoon silloin, kun pidennysperusteena oleva päätös opiskeluoikeuden väliaikaisesta keskeyttämisestä on tehty. Maksuttomuuden pidennysjakso olisi voimassa myös opiskelijan myöhemmin aloittamissa opinnoissa, jos ne olisivat maksuttomuuteen oikeuttavia opintoja.

Oppivelvollisuuslain 16 §:n 3 momentissa säädetään maksuttomuuden harkinnanvaraisesta pidennyksestä. Myös näissä tilanteissa koulutuksen järjestäjän tulisi tallentaa tietovarantoon tieto maksuttomuuden pidennysjaksosta. Päätös harkinnanvaraisesta pidennyksestä tehtäisiin vasta siinä vaiheessa, kun opiskelijan oikeus maksuttomaan koulutukseen on muutoin päättyneenä.

11 §. Tietovarannon tietojen säilytysaika. Pykälän 2 momenttiin lisättäisiin 9 c §:ssä säädettävien tietojen säilytysaikaa koskeva säännös. Ehdotetun säännöksen mukaan oppivelvollisuutta koskevat tiedot säilytettäisiin viisi vuotta oppivelvollisuuden päättymisestä ja maksuttomuutta koskevat tiedot viisi vuotta oikeuden maksuttomaan koulutukseen päättymisestä. Tiedot ovat luonteeltaan sellaisia, ettei niiden pysyvä säilyttäminen ole perusteltua.

14 §. Ylioppilastutkintorekisterin tietosisältö ja velvollisuus tallentaa tietoja. Ylioppilastutkintorekisteristä annetun lain 24 §:n 1 momentin mukaan koulutuksen järjestäjän tulee pyynnöstä toimittaa Ylioppilastutkintolautakunnalle ylioppilastutkinnon järjestämisen ja toimeenpanon edellyttämät tiedot. Valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain 14 §:ssä säädetään ylioppilastutkintorekisteriin tallennettavista tiedoista. Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 1 a kohta, jossa säädettäisiin velvollisuus tallentaa tietoja sellaisista kokeista, joista kokelaalta ei peritä osallistumismaksua. Osallistumismaksuja ei perittäisi niistä kokeista, joihin kokelas osallistuu ylioppilastutkinnosta annettuun lain 20 §:n uudessa 4 momentissa ehdotetun säännöksen mukaisesti. Kyseisen säännöksen mukaan oppivelvollisuuslaissa tarkoitettuun maksuttomaan koulutukseen oikeutetulta kokelaalta ei voitaisi periä maksuja osallistumisesta viiteen ensimmäiseksi suoritettavaan kokeeseen, eikä edellä tarkoitettujen hylättyjen kokeiden uusimisesta. Maksu voitaisiin kuitenkin periä, jos koe on katsottu 14 tai 15 §:n nojalla hylätyksi.

Koulutuksen järjestäjän tulisi toimittaa tieto siitä, onko opiskelija ilmoittautunut sellaiseen kokeeseen, josta maksuja ei peritä. Lisäksi Ylioppilastutkintolautakunnan tulisi tallentaa tieto siitä, jos ilmoittautuminen on mitätöity ylioppilastutkinnosta annetun lain 8 §:n 3 momentin nojalla. Jos ilmoittautuminen olisi mitätöity tästä syystä, kokeeseen ilmoittautumista ei katsottaisi yhdeksi kokeeksi arvioitaessa viiden maksuttoman kokeen lukumäärää.

16 §. Ylioppilastutkintorekisterin tietojen säilytysaika. Voimassa olevan säännöksen mukaan kaikki ylioppilastutkintorekisterin tiedot säilytetään pysyvästi. Tiedoilla maksuttomasti suoritetuista kokeista ei kuitenkaan ole käyttöä sen jälkeen, kun kokelas on suorittanut ylioppilastut-

kinnon, koska oikeutta maksuttomasti suoritettaviin kokeisiin ei ole tutkinnon suorittamisen jälkeen. Säännökseen ehdotetaan lisäksi, että nämä tiedot säilytettäisiin ainoastaan viisi vuotta tutkinnon suorittamisesta. Ehdotettu säilytysaika vastaisi lain 11 §:ään ehdotettua maksuttomuutta koskevien tietojen säilytysaikaa.

17 §. Käyttötarkoitus. Opiskelijavalintarekisterin käyttötarkoitusta laajennettaisiin pykälän 1 momentin 3 kohdassa niin, että rekisteriä käytettäisiin opiskelijoiden valintaa, valintojen kehittämistä ja opintojen järjestämistä varten tarpeellisten tietojen antamiseen myös tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitetuille koulutuksen järjestäjille ja vapaan sivistystyön oppilaitosten ylläpitäjille. Tämä käytännössä mahdollistaisi sen, että kyseiset koulutusmuodot voitaisiin sisällyttää valtakunnalliseen hakumenettelyyn. Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 7 kohta, joka mahdollistaisi opiskelijavalintarekisteriin tallennettujen tietojen käyttämisen oppivelvollisuuslain 10 §:ssä tarkoitetun hakeutumisvelvollisuuden seuraamiseen.

Pykälän 2 momentin 2 kohtaan ehdotetaan lisättäväksi, että opiskelijavalintarekisterin osarekistereistä käytettäisiin ammatillisen koulutuksen, lukiokoulutuksen ja muun perusopetuksen jälkeisen koulutuksen hakurekisteriä myös valittaessa opiskelijoita tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettuun koulutukseen ja vapaassa sivistystyössä järjestettyyn oppivelvollisille suunnattuun koulutukseen.

18 §. Opiskelijavalintarekisterin yhteisrekisterinpitäjät ja vastuiden jako. Pykälän 1 momenttiin opiskelijavalintarekisterin yhteisrekisterinpitäjiksi lisättäisiin 17 §:n 3 momentin 2 kohdassa tarkoitetun osarekisterin osalta valmentavan koulutuksen järjestäjät ja oppilaitosten ylläpitäjät.

20 §. Opiskelijavalintarekisterin tietolähteet. Opiskelijavalintarekisterin yhteisrekisterinpitäjille lisättäisiin oikeus saada tietoja valmentavan koulutuksen järjestäjiltä sekä vapaan sivistystyön oppilaitosten ylläpitäjiltä. Pykälästä poistettaisiin maininta perusopetuksen lisäopetuksen järjestäjistä.

21 §. Tietojen luovuttaminen opiskelijavalintarekisteristä. Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin uusi 1 a kohta, jossa säädettäisiin, että opiskelijavalintarekisteristä voitaisiin luovuttaa tietoja myös oppivelvollisuuslaissa määritellylle ohjaus- ja valvontavastuussa olevalle opetuksen tai koulutuksen järjestäjälle. Tämä tarkoittaisi käytännössä sitä, että opetuksen ja koulutuksen järjestäjät saisivat opiskelijavalintarekisterin kautta ajantasaista tietoa siitä, onko oppivelvollinen hakeutunut koulutukseen ja onko hänet valittu koulutukseen vai onko hän jäänyt varasijalle tai ilman opiskelupaikkaa.

28 §. Opinto- ja tutkintotietojen luovutuspalvelun tarkoitus ja luovutettavat tiedot. Pykälän 2 momentin 1 kohtaan lisättäisiin opinto- ja tutkintotietojen luovutuspalvelun avulla luovutettaviksi uusien 9 a-c §:n mukaiset tiedot, jotka koskevat vapaassa sivistystyössä järjestettyä oppivelvollisille suunnattua koulutusta, tutkintokoulutukseen valmentavaa koulutusta ja oppivelvollisuutta ja maksuttomuutta koskevia tietoja.

7.9 Opintotukilaki

1 §. Soveltamisala. Voimassa olevan pykälän 1 momentin mukaan opintotukea myönnetään oppivelvollisuuden jälkeisiin päätoimisiin opintoihin. Momentin mukaista opintotukilain soveltamisalan määrittelyä ehdotetaan muutettavaksi siten, että Suomen kansalaiselle, joka harjoittaa Suomessa perusopetuksen oppimäärän suorittamisen jälkeisiä, päätoimisia opintoja, jotka kestävät yhtäjaksoisesti vähintään kaksi kuukautta, myönnetään opintotukea siten kuin tässä laissa säädetään. Soveltamisalan määrittelyssä otettaisiin siten huomioon, että 1 päivänä elokuuta

2021 voimaan tulevaksi ehdotetun uuden oppivelvollisuuslain mukaan oppivelvollisuus laajenee koskemaan lähtökohtaisesti kaikkia alle 18-vuotiaita. Ehdotettu soveltamisalan määrittelyä koskeva muutos on tarpeen, jotta opintotukea voitaisiin jatkossakin myöntää myös alle 18-vuotiaille, jotka ovat suorittaneet perusopetuksen oppimäärän.

4 §. Opintotukeen oikeuttavat opinnot. Pykälän 3 momentissa säädetään siitä, milloin opintotukea myönnetään opiskelijalle muussa kuin pykälän 2 momentissa tarkoitettussa oppilaitoksessa. Momenttiin ehdotetaan tehtäväksi uuteen oppivelvollisuuslakiin ja 1 päivänä elokuuta 2022 voimaan tulevaan uuteen tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annettavaan lakiin liittyvät muutokset. Lisäksi ehdotetaan tehtäväksi 1 päivänä elokuuta 2019 voimaan tulleeseen lukiolakiin liittyviä muutoksia.

Momentin 1 kohta vastaisi voimassa olevaa 1 kohtaa.

Momentin 2 kohtaan muutettaisiin 1 päivänä elokuuta 2019 voimaan tulleen lukiolain numero sekä käsitteistö voimassa olevan lukiolain mukaiseksi. Maahanmuuttajille ja vieraskielisille järjestettävä lukiokoulutukseen valmistavaa koulutusta kutsutaan voimassa olevassa lukiolaissa lukiokoulutukseen valmistavaksi koulutukseksi.

Momentin 3 kohtaan ehdotettavan uuden säännöksen mukaan opintotukea myönnettäisiin opiskelijalle, joka suorittaa tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettua koulutusta. Tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annettavassa laissa säädettäisiin perusopetuslaissa tarkoitettun perusopetuksen jälkeiseen tutkintotavoitteiseen koulutukseen ohjaavasta ja valmistavasta koulutuksesta. Nykyiset ammatilliseen koulutukseen valmentava koulutus ja lukiokoulutukseen valmistava koulutus, jotka ovat opintotukeen oikeuttavaa koulutusta sisältyisivät tutkintokoulutukseen valmentavaan koulutukseen 1 päivänä elokuuta 2022 lukien. Momentin 3 kohdan muutoksesta johtuen voimassa olevan momentin 3—5 kohta siirtyisivät momentin 4—6 kohdaksi.

Momentin 4 kohta vastaisi voimassa olevaa 3 kohtaa.

Momentin 5 kohdassa käytetty sanamuoto ehdotetaan muutettavaksi vastaamaan perusopetuslain 46 §:ään ehdotettavaa muutosta. Oppivelvollisuusiän ylittäneille järjestettyä perusopetusta kutsuttaisiin jatkossa aikuisten perusopetuksiksi. Muutoin ehdotettu säännös vastaisi voimassa olevaa 4 kohtaa.

Momentin 6 kohta vastaisi voimassa olevaa 5 kohtaa.

5 a §. Päätoimiset opinnot. Pykälässä säädetään opintojen päätoimisuudesta. Pykälään ehdotetaan tehtäväksi ehdotettuun oppivelvollisuuslakiin, tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annettavaan lakiin sekä 1 päivänä elokuuta 2021 käyttöön otettaviin lukiokoulutuksen uusiin opetussuunnitelman perusteisiin liittyviä muutoksia.

Pykälän 1 momentti vastaisi voimassa olevaa 1 momenttia.

Pykälän 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että opintojen päätoimisuus määritellään lukio-opinnoissa kurssien sijasta opintopisteinä, koska 1.8.2021 ja sen jälkeen opintonsa lukiossa uusien opetussuunnitelmien mukaan aloittavien opiskelijoiden opintojen mitoituksen peruste on opintopiste. Voimassa olevan momentin mukaan lukio-opinnot ovat päätoimisia, jos niiden oppimäärän mukainen laajuus on yhteensä vähintään 75 kurssia tai jos ne suoritetaan ammatillisen perustutkinnon yhteydessä aikuisille suunnatun oppimäärän mukaisina lukio-

opintoina. Päätoimisiksi opinnoiksi katsotaan myös maahanmuuttajille ja vieraskielisille järjestettävä lukiokoulutukseen valmistava yhden lukuvuoden ja vähintään 25 kurssin laajuinen opintokokonaisuus. Lukio-opinnoissa edellytetään lisäksi, että opiskelija osallistuu lukukauden aikana vähintään 10 kurssiin tai niitä vastaaviin opintoihin taikka kahteen ylioppilastutkintoon kuuluvaan kokeeseen. Sisäoppilaitoksessa järjestetyt lukio-opinnot katsotaan kuitenkin aina päätoimisiksi.

Ehdotetun säännöksen mukaan lukiokoulutus olisi päätoimista, kun oppimäärään kuuluvien opintojen laajuus on nuorille tarkoitetussa koulutuksessa vähintään 150 opintopistettä tai kun lukio-opinnot suoritetaan ammatillisen perustutkinnon yhteydessä aikuisille suunnatun oppimäärän mukaisina lukio-opintoina. Päätoimisiksi opinnoiksi katsottaisiin myös lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen yhden vuoden ja 50 opintopisteen laajuinen oppimäärä. Lisäksi opiskelijan edellytetään osallistuvan lukukauden aikana vähintään 20 opintopisteen laajuisiin opintoihin tai niitä vastaaviin opintoihin taikka kahteen ylioppilastutkintoon kuuluvaan kokeeseen. Edellä mainittua säännöstä sovelletaan myönnettäessä tukea esimerkiksi neljännelle lukuvuodelle. Sisäoppilaitoksessa järjestetyt lukio-opinnot katsottaisiin kuitenkin jatkossakin aina päätoimisiksi.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan lisäksi säädettäväksi aikuisille suunnatun oppimäärän mukaisia lukio-opintoja harjoittavien tukioikeuden varmistamiseksi, että päätoimisiksi katsotaan myös aikuisille suunnatun oppimäärän mukaiset lukio-opinnot, joita suorittaa oppivelvollisuuslain 16 §:ssä tarkoitettuun maksuttomaan koulutukseen oikeutettu opiskelija.

Pykälän 3 momentista poistettaisiin maininta ammatilliseen koulutukseen valmentavasta koulutuksesta, koska kyseinen koulutus sisältyisi 1 päivänä elokuuta 2022 lukien ehdotettuun tutkintokoulutukseen valmentavaan koulutukseen.

Pykälän 4 momenttiin ehdotetun säännöksen mukaan päätoimisia olisivat opinnot, joiden tavoitteena on tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitetun koulutuksen suorittaminen. Tutkintokoulutukseen valmentavaan koulutukseen sisältyisivät nykyiset lukiokoulutukseen valmistava koulutus ja ammatilliseen koulutukseen valmentava koulutus, joiden suorittaminen on voimassa olevien säännösten mukaan päätoimista. Siten on perusteltua, että myös opinnot, joiden tavoitteena on tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen suorittaminen, olisivat päätoimisia. Työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen suorittamisen päätoimisuudesta säädettäisiin nykytilaa vastaavasti pykälän 3 momentissa.

Pykälän 5 momentin viittauksessa otettaisiin huomioon kyseiseen pykälään edellä ehdotetut muutokset. Muilta osin ehdotettu säännös vastaisi voimassa olevaa 4 momenttia.

Pykälän 6 momentissa käytetty sanamuoto ehdotetaan muutettavaksi vastaamaan perusopetuslakiin ehdotettua muutosta. Oppivelvollisuusiän ylittäneille järjestettyjä perusopetuslain mukaisia opintoja kutsuttaisiin jatkossa aikuisten perusopetuksiksi. Muutoin ehdotettu säännös vastaisi voimassa olevaa 5 momenttia.

Pykälän 7 momentti vastaisi voimassa olevaa 6 momenttia.

7 c §. Lukuvuoden tukikuukausien määrä. Pykälän 1 momentin 2 kohtaa ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä otettaisiin huomioon uusi tutkintokoulutukseen valmentava koulutus. Voimassa olevan säännöksen mukaan opintotuki myönnetään Suomessa ammatilliseen koulutukseen valmentavassa koulutuksessa ja ammatillista perustutkintoa varten sekä lukiokoulutuksessa ja siihen valmistavassa koulutuksessa kymmeneksi kuukaudeksi lukuvuodessa. Ehdotetun säännöksen mukaan opintotuki myönnettäisiin Suomessa tutkintokoulutukseen valmentavassa

koulutuksessa ja ammatillista perustutkintoa varten sekä lukiokoulutuksessa kymmeneksi kuukaudeksi lukuvuodessa. Tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa lukuvuoden tukikuukausien määrä vastaisi siten lukuvuoden tukikuukausien määrää nykyisessä ammatilliseen koulutukseen valmentavassa koulutuksessa ja lukiokoulutukseen valmistavassa koulutuksessa.

11 a §. *Oikeus oppimateriaalilisään.* Pykälän 1 momentin 1 kohtaa ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä olevassa viittauksessa otettaisiin huomioon 4 §:n 3 momenttiin edellä ehdotetut muutokset.

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 2 momentti, jonka mukaan oppimateriaalilisään ei kuitenkaan olisi oikeutettu opiskelija, joka on oikeutettu oppivelvollisuuslain 16 §:ssä tarkoitettuun maksuttomaan koulutukseen. Uuden, 1 päivänä elokuuta 2021 voimaan tulevaksi ehdotetun oppivelvollisuuslain mukaan osaamisen hankkimiseksi tarvittavat oppimateriaalit sekä työvälineet, -asut ja -aineet olisivat oppivelvollisuuslain 16 §:ssä tarkoitettuun maksuttomaan koulutukseen oikeutetulle opiskelijalle maksuttomia, jolloin oppimateriaalilisän maksaminen ei olisi enää tarpeellista. Koulutus olisi maksutonta sen kalenterivuoden loppuun saakka, jolloin opiskelija täyttää 20 vuotta.

7.10 Koulumatkatukilaki

1 §. *Soveltamisala.* Pykälän 1 momentin sanamuoto ehdotetaan muutettavaksi vastaamaan perusopetuslakiin ehdotettavaa muutosta. Oppivelvollisuusiän ylittäneille tarkoitettuja perusopetuksen opintoja kutsuttaisiin jatkossa aikuisten perusopetukseksi. Muutoin ehdotettu säännös vastaisi voimassa olevaa säännöstä.

2 §. *Koulumatkatukeen oikeuttava koulutus.* Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä otettaisiin huomioon 1 päivänä elokuuta 2021 voimaan tulevaksi ehdotetusta oppivelvollisuuslaista sekä 1 päivänä elokuuta 2022 voimaan tulevaksi ehdotetusta tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annettavasta laista johtuvia muutoksia.

Pykälän 1 momentissa säädetään koulutuksesta, joka oikeuttaa koulumatkatukeen. Momentin 1 kohdan sanamuoto ehdotetaan muutettavaksi vastaamaan perusopetuslain 46 §:ään ehdotettavaa muutosta. Oppivelvollisuusiän ylittäneille tarkoitettuja perusopetuksen opintoja kutsuttaisiin jatkossa aikuisten perusopetukseksi. Muutoin ehdotettu säännös vastaisi voimassa olevan 1 momentin 1 kohtaa.

Momentin 2 kohtaan ehdotetun uuden säännöksen mukaan koulumatkatukeen olisi oikeutettu Suomessa asuva opiskelija, joka opiskelee Suomessa päätoimisesti tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettussa koulutuksessa. Muutos johtuisi siitä, että jo nykyisin koulumatkatukeen oikeuttava ammatilliseen koulutukseen valmentava koulutus ja lukiokoulutukseen valmistava koulutus sisältyisivät 1 päivänä elokuuta 2022 lukien tutkintokoulutukseen valmentavaan koulutukseen. Momentin 2 kohdan muutoksesta johtuen voimassa olevan momentin 2—5 kohta siirtyisivät ehdotetun momentin 3—6 kohdaksi.

Momentin 3 kohtaan muutettaisiin 1 päivänä elokuuta 2019 voimaan tulleen lukiolain numero. Lisäksi 3 kohdasta poistettaisiin maininta maahanmuuttajille ja vieraskielisille järjestettävästä lukiokoulutukseen valmistavasta koulutuksesta, koska kyseinen koulutus sisältyisi 1 päivänä elokuuta 2022 lukien tutkintokoulutukseen valmentavaan koulutukseen.

Momentin 4 kohdasta poistettaisiin maininta ammatilliseen koulutukseen valmentavasta koulutuksesta, koska kyseinen koulutus sisältyisi 1 päivänä elokuuta 2022 lukien tutkintokoulutuk-

seen valmentavaan koulutukseen. Samalla säännökseen lisättäisiin maininta ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 7 §:ssä tarkoitettua työhön ja itsenäiseen elämään valmentavasta koulutuksesta, joka on jo voimassa olevan 2 §:n 1 momentin 3 kohdan sääntelyn perusteella koulumatkatukeen oikeuttavaa koulutusta.

Momentin 5 kohta vastaisi voimassa olevaa 4 kohtaa.

Momentin 6 kohta vastaisi voimassa olevaa 5 kohtaa.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi koulumatkatukeen oikeuttavasta koulutuksesta silloin, kun kyse on oppivelvollisuuslain 16 §:ssä tarkoitettuun maksuttomaan koulutukseen oikeutetusta opiskelijasta. Momentti täydentäisi maksuttomaan koulutukseen oikeutettujen opiskelijoiden osalta sitä, mitä 1 momentissa säädetään. Koulumatkatukeen oikeuttavaa koulutusta olisi oppivelvollisuuslain 4 §:ssä tarkoitettu koulutus, joka olisi opiskelijalle maksutonta sen kalenterivuoden loppuun saakka, jolloin opiskelija täyttää 20 vuotta. Oppivelvollisuuslain 4 §:n mukaan oppivelvollisen tulee perusopetuslaissa tarkoitettua perusopetuksen oppimäärän suoritettuaan suorittaa lukiolaissa tarkoitettua lukiokoulutuksen oppimäärää ja sen päätteeksi suoritettavaa ylioppilastutkintoa taikka ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettua ammatillista perustutkintoa tai ammattitutkintoa. Lisäksi oppivelvollisuutta voisi suorittaa myös tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettua koulutuksessa, ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettua työhön ja itsenäiseen elämään valmentavassa koulutuksessa tai vapaasta sivistystyöstä annetun lain 7 a luvussa tarkoitettua koulutuksessa enintään yhden vuoden ajan. Oppivelvollisuuslain ehdotetun 17 §:n mukaan koulumatkojen maksuttomuudesta säädettäisiin koulumatkatukilaissa.

Ehdotetun 2 momentin 1 kohdan mukaan koulumatkatukeen olisi oikeutettu oppivelvollisuuslain 16 §:ssä tarkoitettuun maksuttomaan koulutukseen oikeutettu opiskelija, joka opiskelee Suomessa päätoimisesti lukiolaissa säädetyssä aikuisille tarkoitettua lukiokoulutuksessa. Esityksen mukaan opintotukilain 5 a §:n 2 momentissa säädettäisiin, että päätoimiseksi pinnoiksi katsottaisiin myös aikuisille suunnatun oppimäärän mukaiset lukio-opinnot, joita suorittaa oppivelvollisuuslain 16 §:ssä tarkoitettuun maksuttomaan koulutukseen oikeutettu opiskelija. Muiden opiskelijoiden osalta mainittuja opintoja ei katsottaisi päätoimiseksi, jolloin ne eivät myöskään oikeuttaisi saamaan koulumatkatukea.

Momentin 2 kohdan mukaan koulumatkatukeen olisi oikeutettu oppivelvollisuuslain 16 §:ssä tarkoitettuun maksuttomaan koulutukseen oikeutettu opiskelija, joka opiskelee Suomessa päätoimisesti ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 5 §:ssä tarkoitettua ammattitutkintoon johtavassa koulutuksessa.

Momentin 3 kohdan mukaan koulumatkatukeen olisi oikeutettu oppivelvollisuuslain 16 §:ssä tarkoitettuun maksuttomaan koulutukseen oikeutettu opiskelija, joka opiskelee Suomessa päätoimisesti vapaasta sivistystyöstä annetun lain 7 a luvussa tarkoitettua koulutuksessa.

Pykälän 3 momentin viittaussäännöksen mukaan opiskelun päätoimisuudesta säädetään opintotukilaissa. Säännös vastaisi voimassa olevan pykälän 2 momenttia.

Pykälän 4 momentin mukaan koulumatkatukeen ei kuitenkaan olisi oikeutettu etä- tai yksityisopetuksena tai maksullisena palvelutoimintana järjestettävän koulutuksen tai oppisopimuskoulutuksen opiskelija. Momentti vastaisi voimassa olevaa 3 momenttia.

3 §. *Koulumatkatuen myöntämisen edellytykset.* Pykälän 1 momentin sanamuotoa ehdotetaan muutettavaksi siten, että koulumatkatuen myöntämisen edellytyksiä arvioitaisiin kuukauden sijasta kalenterikuukausittain. Muutos vastaisi nykyistä soveltamiskäytäntöä.

Pykälän 2 momentti vastaisi pääosin voimassa olevaa 2 momenttia. Momentin 1—3 kohdassa säädettyjen edellytysten tulee nykytilaa vastaavasti kaikkien täyttyä, jotta koulumatkatukea voitaisiin myöntää. Momentin 1 kohdan mukaan koulumatkatukea voitaisiin myöntää, jos opiskelijan yhdensuuntaisen koulumatkan pituus on vähintään 10 kilometriä. Säännös vastaisi voimassa olevaa 1 kohtaa.

Momentin 2 kohtaa ehdotetaan muutettavaksi nykytilaan verrattuna siten, että siinä otettaisiin huomioon uusi puolen kuukauden tuki, jonka määräytymisestä säädetäisiin ehdotetussa 7 §:n 1 momentissa. Sen vuoksi ehdotettuun 2 kohtaan lisättäisiin kustannusraja, jota sovellettaisiin silloin kun opiskelijalle myönnetään koulumatkatuki puolen kuukauden tukena. Puolen kuukauden tukea koskeva kustannusraja olisi puolet koko kuukauden tukea koskevasta kustannusrajasta. Ehdotetun säännöksen mukaan koulumatkatukea voitaisiin myöntää, jos opiskelijan koulumatkasta aiheutuvat kustannukset ylittävät 54 euroa kuukaudessa koko kuukauden tukea myönnettäessä tai 27 euroa kuukaudessa puolen kuukauden tukea myönnettäessä. Voimassa olevan säännöksen mukaan koulumatkatukea voidaan myöntää, jos opiskelijan kuukausittaiset koulumatkasta aiheutuvat kustannukset ylittävät 54 euroa.

Momentin 3 kohdan mukaan koulumatkatukea voitaisiin myöntää, jos opiskelijan käyttämä matkustustapa on joukkoliikenne tai koulutuksen järjestäjän järjestämä koulukuljetus taikka 4 a §:ssä säädettyjen edellytysten täytyessä muu soveltuva oma matkustustapa. Säännös vastaisi voimassa olevaa 3 kohtaa.

Pykälän 3 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että nykyisen kaavamaisen viikossa tapahtuvan seitsemän koulumatkatukeen oikeuttavan yhdensuuntaisen matkan laskemisen sijaista otettaisiin huomioon koulumatkatukeen oikeuttavat päivät ja koko kalenterikuukausi. Voimassa olevan 3 momentin mukaan koulumatkatuen myöntämisen edellytyksenä on lisäksi, että opiskelijalla on vähintään seitsemän koulumatkatukeen oikeuttavaa yhdensuuntaista matkaa viikossa yhdenjaksoisen vähintään 18 päivän ajan. Voimassa olevien säännösten mukaan koulumatkan säännöllisyyttä määritellään siten viikkotasolla, vähintään 18 päivää kestävä yhtäjaksoisen ajan osalta sekä kalenterikuukausitasolla. Ehdotetun säännöksen mukaan koulumatkatuen myöntämisen edellytyksenä olisi lisäksi, että opiskelijalla on vähintään 10 koulumatkatukeen oikeuttavaa päivää kalenterikuukaudessa. Koulumatkatukeen oikeuttavalla päivällä tarkoitettaisiin päivää, jolloin opiskelija kulkee kodin ja oppilaitoksen tai oppimisympäristönä toimivan työpaikan välillä, ja jolloin kuljettu koulumatka täyttää 3 §:ssä säädetyt edellytykset.

Säännöstä ehdotetaan joustavoitettavaksi, koska koulutuksen järjestämistavoissa on tapahtunut muutoksia viime vuosien aikana. Opiskelijan suorittaessa esimerkiksi vuoden 2018 alusta voimaan tulleen ammatillisen koulutuksen uudistuksen mukaista opiskelun ja työpaikalla tapahtuvan oppimisen yhdistelmää on opiskelijalla nykyisten säännösten vuoksi riski jäädä koulumatkatuen ulkopuolelle. Näin voi käydä esimerkiksi silloin, jos opiskelijalla on viikon aikana matkoja sekä oppilaitokseen että työpaikalle ja vain toiseen oppimisympäristöön suuntautuvat matkat täyttäisivät koulumatkatuen myöntämisedellytykset. Tällöin vaatimus viikkotason matkoista ei välttämättä toteudu, minkä vuoksi opiskelija ei voi saada koulumatkatukea. Koulutuksen järjestämistavoissa tapahtuneiden muutosten lisäksi ehdotettu säännös ottaisi paremmin huomioon myös ne opiskelijat, jotka asuvat vanhempien erottua vuoroviikoin kummankin vanhemman luona. Jos vain toisen vanhemman luota koulumatka on tukeen oikeuttavaa, ei vaatimus 18 päivän yhtäjaksoisuudesta välttämättä käytännössä täyty vuoroasumistilanteissa.

Ehdotettu sääntely mahdollistaisi lisäksi sen, että koulumatkatuessa voitaisiin ottaa käyttöön nykyisen kuukauden tuen lisäksi puolen kuukauden tuki. Tällöin opiskelijalle maksettaisiin kalenterikuukauden ajalta koko kuukauden tuesta puolet. Puolen kuukauden tuen ja koko kuukauden tuen määräytymisestä säädettäisiin ehdotetussa 7 §:n 1 momentissa.

Pykälän 4 momentissa ehdotetaan säädettäväksi koulumatkatuen poikkeavista myöntämisedellytyksistä oppivelvollisuuslain 16 §:ssä tarkoitettuun maksuttomaan koulutukseen oikeutetuille opiskelijoille. Tarkoitus on, että maksuttomaan koulutukseen oikeutetuille opiskelijoille voitaisiin myöntää koulumatkatukea poiketen siitä, mitä koulumatkatukilain 3 §:n 2 momentin 1 ja 2 kohdassa säädetään yhdensuuntaisen koulumatkan pituudesta ja koulumatkasta aiheutuvista kustannuksista. Ehdotetun säännöksen mukaan maksuttomaan koulutukseen oikeutetulle opiskelijalle voitaisiin siten myöntää koulumatkatukea, jos opiskelijan yhdensuuntaisen koulumatkan pituus on vähintään viisi kilometriä. Edellytys vähintään viiden kilometrin pituisesta koulumatkasta vastaisi perusopetuslaissa säädettyä kilometrimäärää, jota pidemmän koulumatkan kulkevalla oppilaalla on oikeus maksuttomaan kulutukseen. Maksuttomaan koulutukseen oikeutetun opiskelijan osalta ei myöskään säädettäisi kuukausittaisista koulumatkoista aiheutuvien kustannusten vähimmäismäärää, koska maksuttomaan koulutukseen oikeutetun opiskelijan koulumatkat korvattaisiin lähtökohtaisesti kokonaan muiden säädettyjen edellytysten täytyessä. Pykälän 2 momentin 3 kohdan mukainen säännös, jonka mukaan koulumatkatukea voidaan myöntää, jos opiskelijan käyttämä matkustustapa on joukkoliikenne tai koulutuksen järjestäjän järjestämä koulukuljetus taikka 4 a §:ssä säädettyjen edellytysten täytyessä muu soveltuva oma matkustustapa, koskisi myös oppivelvollisuuslaissa tarkoitettuun maksuttomaan koulutukseen oikeutettuja opiskelijoita. Muilta opiskelijoilta edellytettäisiin jatkossakin nykytilaa vastaavasti kaikkien 3 §:n 2 momentissa säädettyjen edellytysten täyttymistä, jotta koulumatkatukea voidaan myöntää.

4 §. Matkakustannusten määräytyminen ja laskeminen. Pykälässä säädetään matkakustannusten määräytymisestä ja laskemisesta opiskelijan käyttämän matkustustavan perusteella.

Pykälän 1 momenttia ehdotetaan täsmennettäväksi siten, että siinä otettaisiin huomioon 3 §:n 3 momentissa ehdotetusta sääntelystä ja sen perusteella määräytyvästä uudesta puolen kuukauden tuesta johtuvat muutokset. Ehdotetun 1 momentin mukaan opiskelijan käyttäessä koulumatkaansa joukkoliikennettä matkakustannukset korvattaisiin jatkossa käytetyn kulkuneuvon halvimman opiskelijan puolta kuukautta tai kuukautta vastaavalle ajalle tarkoitetun lipputuotteen hinnan mukaan, kun voimassa olevan säännöksen mukaan matkakustannukset on korvattu käytetyn kulkuneuvon halvimman opiskelijalle kuukautta vastaavalle ajalle tarkoitetun lipputuotteen hinnan mukaan. Säännöksessä tarkoitettulla joukkoliikenteellä tarkoitetaan käytännössä Helsingin seudun liikenne -kuntayhtymän järjestämää sekä Matkahuollon jäsenyritysten ja VR:n järjestämää joukkoliikennettä. Jatkossa myös ehdotetun oppivelvollisuuslain 16 §:ssä tarkoitettuun maksuttomaan koulutukseen oikeutettujen opiskelijoiden matkakustannukset korvattaisiin halvimman lipputuotteen mukaan, kun kyse on ehdotetussa 1 momentissa tarkoitettusta joukkoliikenteestä. Se, milloin kyse olisi puolta kuukautta tai kuukautta vastaavalle ajalle tarkoitetusta lipputuotteesta, määräytyisi ehdotetun 7 §:n 1 momentin mukaisesti. Sen mukaan kalenterikuukausi oikeuttaisi koko kuukauden koulumatkatukeen, jos siinä on vähintään 15 koulumatkatukeen oikeuttavaa päivää ja puolen kuukauden koulumatkatukeen, jos siinä on vähintään 10 koulumatkatukeen oikeuttavaa päivää.

Pykälän 1 momentissa tarkoitettua joukkoliikennettä käytettäessä opiskelijalle korvattaisiin puolen kuukauden tuen osalta 20—28 matkan lipputuotteen hinta todellisten matkustuspäivien mukaan, ja koko kuukauden tuen osalta nykytilaa vastaavasti 44 matkan tai 30 päivän lipputuotteen hinta todellisten matkustuspäivien mukaan. Jos lipunmyyjällä ei ole käytössä puolen

kuukauden lipputuotetta, myisi se opiskelijalle kuukauden lipputuotteen, mutta laskuttaisi kyseisestä lipun hinnasta vain puolta kuukautta vastaavan osuuden. Opiskelija ilmoittaisi Kansaneläkelaitokselle koulumatkatukihakemuksessaan päivät, jolloin hänellä on tukeen oikeuttavia päiviä. Tämän tiedon perusteella Kansaneläkelaitos ilmoittaisi lipunmyyjälle, voiko opiskelijalle myydä koko kuukauden vai puolen kuukauden lipputuotteen.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin nykytilaa vastaavasti matkakustannusten määräytymisestä silloin, kun opiskelija käyttää koulumatkaansa liikenteen palveluista annetun lain (320/2017) 181 §:ssä tarkoitettujen toimivaltaisten viranomaisten yhteistä lippu- ja maksujärjestelmää käyttävää joukkoliikennettä. Säännöksessä mainitulla joukkoliikenteellä tarkoitetaan valtakunnallista Waltti -lippu- ja maksujärjestelmää käyttävää joukkoliikennettä, joka toimii Suomessa yli 20 keskeisen kaupunkiseudun alueella. Momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että siihen lisättäisiin poikkeussäännös, jonka mukaan matkakustannukset määräytyisivät kuitenkin halvimman opiskelijalle puolta kuukautta tai kuukautta vastaavalle ajalle tarkoitetun lipputuotteen hinnan mukaan silloin, kun opiskelijan koulumatkan tai yksittäisen matkaosuuden pituus on alle 10 kilometriä. Poikkeus momentin pääsäännöstä koskisi erityisesti niitä oppivelvollisuuslaissa tarkoitettuun maksuttomaan koulutukseen oikeutettuja opiskelijoita, joiden koulumatka on yli viisi kilometriä, mutta alle 10 kilometriä. Poikkeus koskisi myös muita kuin maksuttomaan koulutukseen oikeutettuja opiskelijoita, joiden yksittäisen, kyseisessä momentissa tarkoitettulla joukkoliikenteellä kuljetun matkaosuuden pituus on alle 10 kilometriä. Poikkeus tarkoittaisi maksuttomaan koulutukseen oikeutettujen opiskelijoiden osalta, että Waltti -lippu- ja maksujärjestelmää käyttävä joukkoliikenteen järjestäjä voisi laskuttaa Kansaneläkelaitokselta koulumatkatukena koko lipun hinnan, jolloin lippu olisi opiskelijalle maksuton. Muiden kuin maksuttomaan koulutukseen oikeutettujen opiskelijoiden osalta joukkoliikenteen järjestäjä voisi laskuttaa Kansaneläkelaitokselta koulumatkatukena opiskelijalle myydyn lipun hinnan ja opiskelijan maksuosuuden välisen erotuksen verran, jos opiskelijalle myytävän kuukausilipun hinta on yli 54 euroa tai puolen kuukauden lipun hinta yli 27 euroa. Opiskelijan käyttäessä yli 10 kilometrin pituiseen koulumatkaansa 2 momentissa tarkoitettua joukkoliikennettä, matkakustannusten laskentaperusteet määräytyvät tarkemmin opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksessa säädetyllä tavalla.

Pykälän 3 momentti vastaisi voimassa olevaa 3 momenttia.

Pykälän 4 momentti vastaisi voimassa olevaa 4 momenttia.

Pykälän 5 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä otettaisiin huomioon puolen kuukauden tuesta matkakustannusten laskennallisiin päiviin aiheutuvat muutokset. Momentissa säädettäisiin jatkossa sekä koko kuukauden tuen että puolen kuukauden tuen laskennallisista päivistä. Ehdotetun säännöksen mukaan edellä 2—4 momentissa tarkoitettujen koulumatkan pituuden mukaan määräytyvien koulumatkakustannusten laskentaperusteista säädettäisiin opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella. Kuukausittaiset matkakustannukset laskettaisiin 21,5 päivän mukaan, kun kyse on koko kuukauden tuesta ja 11 päivän mukaan, kun kyse on puolen kuukauden tuesta. Puolen kuukauden tuen laskennalliset päivät vastaisivat siten puolta koko kuukauden tuen laskennallisista päivistä. Siitä, milloin opiskelija on oikeutettu puolen kuukauden tukeen ja milloin koko kuukauden tukeen, säädettäisiin ehdotetussa 7 §:n 1 momentissa.

Pykälän 6 momenttia ehdotetaan täsmennettäväksi siten, että siinä tulisi otetuksi huomioon ehdotetussa 3 §:n 4 momentissa tarkoitettu maksuttomaan koulutukseen oikeutettujen opiskelijoiden koulumatkatuen myöntämisedellytyksenä oleva vähintään viiden kilometrin matka. Maksuttomaan koulutukseen oikeutettujen opiskelijoiden osalta ehdotettu säännös tarkoittaisi, että matkaosuuksista aiheutuvat kustannukset korvattaisiin silloin, jos yhdensuuntaiseen vähintään viiden kilometrin koulumatkaan sisältyy erillisiä alle viiden kilometrin matkaosuuksia, jotka

ovat yhteensä vähintään viisi kilometriä. Muiden kuin maksuttomaan koulutukseen oikeutettujen opiskelijoiden osalta matkaosuuksista aiheutuvat kustannukset korvattaisiin edelleen nykytilaa vastaavasti silloin, jos yhdensuuntaiseen vähintään kymmenen kilometrin koulumatkaan sisältyy erillisiä alle viiden kilometrin matkaosuuksia, jotka ovat yhteensä vähintään viisi kilometriä.

5 §. *Koulumatkatuen määrä ja opiskelijan maksuosuus.* Pykälässä säädetään koulumatkatuen määrästä, opiskelijan maksuosuudesta ja sen kohdentumisesta eri matkustustavoissa sekä maksuttomaan koulutukseen oikeutettujen opiskelijoiden koulumatkasta aiheutuvien kustannusten korvaamisesta.

Voimassa olevan 1 momentin mukaan koulumatkatukena korvataan 54 euroa kuukaudessa ylittävät kustannukset lisättyinä 11 eurolla. Opiskelija maksaa laskennallisista koulumatkakustannuksista kuukausittain enintään 43 euroa, jota kutsutaan opiskelijan maksuosuudeksi. Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä säädettäisiin erikseen koko kuukauden tuen ja puolen kuukauden tuen korvaamista koskevista rajoista sekä opiskelijan maksuosuudesta koko kuukauden ja puolen kuukauden tuessa. Ehdotetun säännöksen mukaan koulumatkatukena korvattaisiin koko kuukauden tukena 54 euroa kalenterikuukaudessa ylittävät koulumatkan kustannukset ja puolen kuukauden tukena 27 euroa kalenterikuukaudessa ylittävät koulumatkan kustannukset. Puolen kuukauden tukea koskeva 27 euron raja olisi puolet koko kuukauden tukea koskevasta, voimassa olevan säännöksen mukaisesta 54 euron rajasta. Ehdotetun säännöksen mukaan opiskelija maksaisi laskennallisista koulumatkakustannuksista tällöin kuukausittain koko kuukauden tuen osalta nykytilaa vastaavasti enintään 43 euroa sekä uuden puolen kuukauden tuen osalta enintään 21,50 euroa, jos 4 §:stä tai 5 §:n 3 momentista ei muuta johdu. Tätä kutsuttaisiin nykytilaa vastaavasti opiskelijan maksuosuudeksi. Opiskelijan maksuosuus olisi puolen kuukauden tuessa puolet nykyisestä koko kuukauden tuesta.

Pykälän 2 momentti vastaisi voimassa olevaa 2 momenttia.

Pykälän 3 momentti vastaisi voimassa olevaa 3 momenttia.

Pykälän 4 momenttiin ehdotettavan uuden säännöksen mukaan edellä 1—3 momentissa säädettyä ei sovellettaisi myönnettäessä koulumatkatukea oppivelvollisuuslain 16 §:ssä tarkoitettuun maksuttomaan koulutukseen oikeutetulle opiskelijalle. Säännös on tarpeen, koska maksuttomaan koulutukseen oikeutettujen opiskelijoiden koulumatkat tulisi korvata ilman opiskelijan omaa maksuosuutta ja siten, ettei maksuttomaan koulutukseen oikeutetuille opiskelijoille ole asetettu matkakustannusten vähimmäismäärää koskevia rajoituksia. Koska maksuttomaan koulutukseen oikeutetun opiskelijan osalta ei sovellettaisi opiskelijan maksuosuutta koskevaa sääntelyä, ei opiskelijan maksuosuutta voitaisi myöskään vähentää tuen määrää laskettaessa joukkoliikenteen matkakustannuksista tai koulutuksen järjestäjän järjestämästä kuljetuksesta aiheutuvista kustannuksista siten kuin 2 momentissa säädetään.

Pykälän 5 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että oppivelvollisuuslain 16 §:ssä tarkoitettuun maksuttomaan koulutukseen oikeutetulle opiskelijalle koulumatkatukena korvattaisiin 4 §:ssä säädetyllä tavalla määritellyt koulumatkan kustannukset. Tarkoitus on, että maksuttomaan koulutukseen oikeutetun opiskelijan koulumatkoista aiheutuvat kustannukset korvataan, kun hän on oikeutettu koulumatkatukilain mukaiseen koulumatkatukeen. Lain 4 §:ssä säädetään siitä, miten kunkin matkustustavan osalta matkakustannukset määräytyvät.

Ehdotetussa momentissa säädettäisiin lisäksi koulumatkan laskennallisten kustannusten korvaamisesta maksuttomaan koulutukseen oikeutetun opiskelijan osalta silloin, kun hänelle myönnetään tukea koulumatkatukilain 4 a §:n mukaisesti oman matkustustavan perusteella. Ehdotuksen

mukaan tuki olisi 70 prosenttia opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksen perusteella määräytyvästä tuesta. Ehdotettu prosenttimäärä vastaisi 5 §:n 3 momentissa säädettyä prosenttimäärää, joka koskee muita kuin maksuttomaan koulutukseen oikeutettuja opiskelijoita. Maksuttomaan koulutukseen oikeutettujen opiskelijoiden osalta oman matkustustavan perusteella määräytyvän koulumatkatuen laskukaavasta jätettäisiin kuitenkin huomioimatta 1 momentissa tarkoitettu opiskelijan maksuosuus, jolloin tuen määrä olisi jonkin verran suurempi, kuin muille kuin maksuttomaan koulutukseen oikeutetuille opiskelijoille oman matkustustavan perusteella maksettava tuki.

6 §. Hakeminen. Pykälässä säädetään koulumatkatuen hakemiseen liittyvästä menettelystä. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi, että koulumatkatukea haettaisiin nykytilaa vastaavasti Kansaneläkelaitokselta. Voimassa olevan säännöksen mukaan hakemus jätetään oppilaitokseen. Säännöstä ehdotetaan muutettavaksi siten, että jatkossa hakemus jätettäisiin suoraan Kansaneläkelaitokselle. Hakemuksen voisi kuitenkin edelleen jättää myös asianomaiseen oppilaitokseen Kansaneläkelaitokselle toimitettavaksi. Ehdotettu säännös mahdollistaisi myös sen, että opiskelija voisi edelleen jättää hakemuksen oppilaitokselle, jos hänellä ei jostain syystä olisi mahdollisuutta jättää hakemusta suoraan Kansaneläkelaitokselle. Jatkossa oppilaitoksen ei tarvitsisi enää liittää opiskelijan jättämään hakemukseen selvitystä opiskelijan koulumatkan pituudesta eikä opiskelijan mahdollisuudesta käyttää joukkoliikennettä tai koulutuksen järjestäjän järjestämää koulukuljetusta, vaan Kansaneläkelaitos tutkisi oppilaitoksen sijasta koulumatkatuen myöntämiseen liittyvät edellytykset hyödyntäen muun muassa KOSKI-tietovarannosta saatavia tietoja. Muutoksesta johtuen 6 §:ssä ei siten olisi enää tarvetta säätää voimassa olevan 6 §:n 2 ja 3 momenttia vastaavasti oppilaitoksen selvitysvelvollisuudesta tai oppilaitoksen antama selvityksen sitovuudesta. Muutos vähentäisi siten oppilaitosten työtä, mutta lisäisi puolestaan Kansaneläkelaitoksen työtä nykyisestä.

Muutos mahdollistaisi jatkossa myös koulumatkatuen sähköisen hakemisen sekä sähköisten ostotodistusten antamisen, jolloin koulumatkatuetta lippuja olisi mahdollista myydä ja ostaa myös verkkokaupassa. Kansaneläkelaitos saisi koulumatkatuen myöntämiseen liittyviä edellytyksiä arvioidessaan tietoja oppilaitoksilta ja KOSKI-tietovarannosta koulumatkatukilain 14 §:n viittaussäännöksen mukaisesti siten, kuin opintotukilaisissa säädetään. Lain 14 §:n viittaussäännöksen mukaan koulumatkatukea koskevassa asiassa noudatetaan, mitä opintotukilaisissa säädetään muun muassa tietojen saamisesta ja käytöstä.

7 §. Myöntäminen ja maksaminen. Voimassa olevan pykälän 1 momentin mukaan koulumatkatuen myöntää Kansaneläkelaitos. Kalenterikuukausi oikeuttaa koulumatkatukeen, jos siinä on vähintään 18 koulumatkatukeen oikeuttavaan aikaan kuuluvaa päivää.

Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä otettaisiin huomioon koko kuukauden tuen ja puolen kuukauden tuen laskemisesta johtuvat muutokset. Säännöksessä määriteltäisiin se, milloin opiskelijalla olisi oikeuttaa koko kuukauden tukeen ja milloin puolen kuukauden tukeen. Ehdotetun säännöksen mukaan kalenterikuukausi oikeuttaisi koko kuukauden koulumatkatukeen, jos siinä on vähintään 15 koulumatkatukeen oikeuttavaa päivää ja puolen kuukauden koulumatkatukeen, jos siinä on vähintään 10 koulumatkatukeen oikeuttavaa päivää. Puolen kuukauden tuen voisi siis saada, jos opiskelijalla on kalenterikuukauden aikana 10—14 koulumatkatukeen oikeuttavaa päivää. Rajoituksia ei olisi sille, miten tukeen oikeuttavat päivät sijoittuisivat kalenterikuukauden aikana. Jos opiskelijalla on kalenterikuukauden aikana vähintään 15 koulumatkatukeen oikeuttavaa päivää, hän saisi tuen täysimääräisesti kuukauden ajalle. Myös puolen kuukauden tuki olisi koko kalenterikuukaudelle kohdennettava tuki, eli puolen kuukauden tuki tarkoittaisi määrällisesti puolet koko kuukauden tuesta. Nykyisestä 18 tukeen oikeuttavan päivän laskemisesta ehdotetaan luovuttavaksi koulumatkatuen osalta.

8 §. Tarkistaminen ja keskeyttäminen. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi koulumatkatuen tarkistamiseen ja keskeyttämiseen liittyvästä menettelystä. Säännös on uusi. Jatkossa koulumatkatuen tarkistamista ja keskeyttämistä ei voitaisi toteuttaa 14 §:n viittaussäännöksen mukaisesti suoraan opintotukilaissa säädetyllä tavalla, koska koulumatkatukea ei enää ehdotetulla tavalla myönnettäisi 18 tukeen oikeuttavan päivän sääntöjen mukaisesti. Opintotukilain mukaan kalenterikuukausi oikeuttaa edelleen opintotukeen, jos siinä on vähintään 18 opintotukeen oikeuttavaan aikaan kuuluvaa päivää.

Pykälän *1 momentin* mukaan koulumatkatukea tarkistettaisiin tai se lakkautettaisiin, jos opiskelijan olosuhteissa on tapahtunut muutos, joka vaikuttaa oikeuteen saada koulumatkatukea tai tuen määrään. Säännös vastaisi sisällöllisesti opintotukilain 25 §:n 1 momenttia.

Pykälän *2 momentin* mukaan, jos on perusteltua syytä olettaa, että koulumatkatuki olisi lakkautettava tai sen määrää vähennettävä, koulumatkatuen maksaminen voitaisiin väliaikaisesti keskeyttää tai maksettavaa määrää vähentää, kunnes asia olisi lainvoimaisella päätöksellä ratkaistu. Jos opiskelija ei toimita pyydettyä selvitystä, asia voitaisiin ratkaista lopullisella päätöksellä niiden selvitysten perusteella, jotka ovat Kansaneläkelaitoksen käytettävissä. Väliaikaiseen päätökseen ei saisi erikseen hakea muutosta. Säännös vastaisi sisällöllisesti opintotukilain 25 §:n 2 momenttia.

Pykälän *3 momentin* mukaan koulumatkatuen maksaminen voitaisiin lakkauttaa myös opiskelijan pyynnöstä. Säännös vastaisi sisällöllisesti opintotukilain 25 §:n 3 momenttia.

Pykälän *4 momentissa* säädettäisiin, että kun opiskelija valmistuu, keskeyttää opintonsa tai opiskelijan olosuhteissa tapahtuu muu tukeen vaikuttava muutos, koulumatkatukioikeus tarkistettaisiin kuukausikohtaisesti tai lakkautettaisiin samalla perusteella kuin 7 §:n 1 momentin mukaisesti tukea myönnettäessä. Koulumatkatukioikeutta tarkistettaessa tai lakkautettaessa arvioidaan siis 7 §:n 1 momentin mukaisesti, oikeuttaako kalenterikuukausi koko kuukauden tai puolen kuukauden tukeen. Mainitun säännöksen mukaan vähintään 15 koulumatkatukeen oikeuttavaa päivää kalenterikuukaudessa oikeuttaisi koko kuukauden koulumatkatukeen ja vähintään 10 koulumatkatukeen oikeuttavaa päivää kalenterikuukaudessa oikeuttaisi puolen kuukauden koulumatkatukeen.

Voimassa olevassa 8 §:ssä säädetään koulumatkatuen takaisinperinnästä joukkoliikennettä käytettäessä. Voimassa olevassa pykälässä säädetään, että kun koulumatkatukea on maksettu aiheetta tai määrältään liikaa joukkoliikennettä käyttävälle opiskelijalle, takaisinperittävä määrä voi olla enintään muille kuin koulumatkatukeen oikeutetuille opiskelijoille myytävän kuukauden vastaavalle ajalle tarkoitetun halvimmän lipputuotteen hinnan ja opiskelijan maksuosuuden välinen erotus. Säännös on aikaisemmin ollut tarpeen, kun koulumatkatuen liikamaksun määrää oli tarpeen kohtuullistaa normaalin seutulipun hintaan perustuen. Säännöstä ei kuitenkaan enää tarvittaisi, koska muita opiskelijalle myytäviä kuin koulumatkatuetta seutulipputuotteita, joihin hintaa voisi verrata, ei enää ole käytössä. Siten koulumatkatuen takaisinperintä myös joukkoliikennettä käytettäessä voidaan nykyisin toteuttaa 14 §:n viittaussäännöksen nojalla opintotukilain takaisinperintäsäännösten mukaisesti.

14 §. Viittaussäännös. Viittaussäännöksestä ehdotetaan poistettavaksi lain 8 §:ään ehdotettujen muutosten vuoksi viittaus opintotuen tarkistamisesta ja keskeyttämisestä. Jatkossa koulumatkatuen tarkistamisesta ja keskeyttämisestä säädettäisiin ehdotetussa 8 §:ssä.

7.11 Laki ylioppilastutkinnosta

20 §. *Ylioppilastutkinnosta perittävät maksut.* Voimassa olevan säännöksen mukaan Ylioppilastutkintolautakunta voi periä ylioppilastutkinnosta ja sen kokeisiin osallistumisesta maksuja. Ylioppilastutkintoon ja sen kokeisiin osallistumisesta perittävistä maksuista säädetään opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 4 ja 5 momentti, joissa säädettäisiin oppivelvollisuuslaissa tarkoitettuun maksuttomaan koulutukseen oikeutetun opiskelijan oikeudesta suorittaa ylioppilastutkinnon kokeita ilman niistä perittäviä maksuja.

Lain 10 §:ssä säädetään ylioppilastutkinnossa suoritettavista kokeista. Ylioppilastutkintoa suorittavan kokelaan on suoritettava viisi koetta, joihin sisältyy äidinkielessä ja kirjallisuudessa järjestettävä koe sekä kokelaan valinnan mukaan vähintään kolme koetta ryhmästä, johon kuuluvat matematiikassa, toisessa kotimaisessa kielessä, vieraassa kielessä ja reaaliaineessa järjestettävä koe. Edellä tarkoitettuihin kokeisiin voi kuulua vain yksi koe samassa oppiaineessa. Kokelas voi lisäksi suorittaa yhden tai useamman muun kokeen. Säännöstä sovelletaan kokelaisiin, jotka aloittavat tutkinnon suorittamisen kevään 2022 tutkintokerralla tai sen jälkeen. Käytännössä säännöstä sovellettaisiin kaikkiin maksuttomaan koulutukseen oikeutettuihin, koska lukio-opinnot syksyllä 2021 aloittavat eivät vielä voi osallistua ylioppilaskirjoituksiin syksyn 2021 tutkintokerralla.

Uuteen 4 momenttiin ehdotetun säännöksen mukaan oppivelvollisuuslain 16 §:ssä tarkoitettuun maksuttomaan koulutukseen oikeutetulta kokelaalta ei voitaisi periä maksuja osallistumisesta viiteen ensimmäiseksi suoritettavaan kokeeseen. Maksuttomaan koulutukseen olisivat oikeutettuja oppivelvollisuuslaissa tarkoitettujen lukion oppimäärää ja sen yhteydessä suoritettavaa ylioppilastutkintoa suorittavat opiskelijat, joten maksuttomuus ei kattaisi ylioppilastutkinnosta annetun lain 6 §:ssä tarkoitettuja erillisiä kokeita.

Käytännössä säännöksellä mahdollistettaisiin lain 10 §:ssä säädetyn mukaisesti ylioppilastutkinnon suorittamiseksi edellytetyn viiden kokeen suorittaminen maksutta. Muihin kokeisiin osallistumisesta perittäisiin opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksessa säädettävä maksu. Ehdotetussa säännöksessä maksuttomuus rajattaisiin viiteen ensimmäiseksi suoritettavaan kokeeseen. Nämä kokeet voisivat olla 10 §:ssä säädetyn mukaisesti tutkinnon suorittamiseksi edellytettävissä kokeita tai muita kokeita.

Kokelailla on useita mahdollisuuksia valita tutkinnon suorittamisen edellyttämät kokeet. Edes äidinkielen ja kirjallisuuden koe ei ole yksiselitteinen. Saamenkieliset kokelaat voivat suorittaa saamen kielen ja kirjallisuuden kokeen myös pitkänä oppimääränä. Vieraskieliset kokelaat puolestaan voivat suorittaa suomenkielisissä lukioissa suomi toisena kielenä ja kirjallisuuden kokeen lisäksi suomen äidinkielen ja kirjallisuuden kokeen, sillä tutkintorakenne mahdollistaa usean oppimäärän suorittamisen samasta aineesta. Vastaavasti ruotsinkielisissä lukioissa vieraskieliset kokelaat voivat suorittaa ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuuden kokeen lisäksi ruotsin äidinkielen ja kirjallisuuden kokeen.

Kokeisiin ilmoittauduttaessa ei siis ole selvää, onko kyseessä tutkinnon suorittamiseksi edellytettävä koe vai muu koe, joten toimeenpanon yksinkertaistamisen vuoksi maksuttomuus olisi perusteltua sitoa viiteen ensimmäiseksi suoritettavaan kokeeseen. Maksuttomuuden piiriin kuuluvia kokeita ei voi rajata tiettyihin aineisiin muuttamatta uuden tutkintorakenteen valinnaisuutta ja perusratkaisuja. Lainsäädäntö mahdollistaa kokelaalle hyvin laajat mahdollisuudet valita aineita ja muuttaa myös suunnitelmiaan. Hyväksytyjen kokeiden uusiminen olisi kuitenkin aina maksullista, eli ensimmäiseksi suoritettavilla kokeilla tarkoitettaisiin niitä kokeita, joita kokelas ei ole vielä hyväksytysti suorittanut.

Ehdotetun säännöksen mukaan myös viiden ensimmäisen kokeen osalta hylättyjen kokeiden uusiminen olisi maksutonta. Maksu voitaisiin kuitenkin periä, jos koe olisi katsottu lain 14 tai 15 §:n nojalla hylätyksi. Lain 14 §:n nojalla koe katsotaan hylätyksi, jos kokeeseen ilmoittautunut henkilö jää saapumatta koetilaisuuteen tai ei jätä koesuoritusta arvosteltavaksi. Lain 15 §:n nojalla koe voidaan katsoa hylätyksi, jos kokelas häiritsee koetilaisuutta tai muuten rikkoo järjestystä koetilaisuudessa.

Kokelaan on mahdollista saada lain 12 §:ssä säädetyllä kompensatiomenettelyllä tutkintonsa suoritetuksi hylätyn arvosanan estämättä. Tällöin kokelaalla pitää olla riittävän hyvät arvosanat muista suoritetuista kokeista. Oppivelvollisuuslaissa säädetty maksuttomuus päättyy, kun henkilö suorittaa toisen asteen tutkinnon. Poikkeuksena tästä on niin sanotun kaksois- tai kolmoistutkinnon suorittaminen, jolloin oikeus maksuttomaan koulutukseen päättyy näiden molempien tutkintojen suorittamiseen. Jos opiskelijan oikeus oppivelvollisuuslain mukaiseen maksuttomaan koulutukseen on päättynyt, hänellä ei myöskään olisi enää oikeutta hylätyn kokeen maksuttomaan uusimiseen.

Kokelas voi osallistua yhden tutkintokerran aikana useaan kokeeseen siten, että kokeiden lukumäärän perusteella kaikki kokeet eivät ole maksuttomuuteen oikeuttavia. Tällainen tilanne voisi olla esimerkiksi silloin, kun kokelas osallistuu ensimmäisellä tutkintokerralla yli viiteen kokeeseen taikka on aiemmin suorittanut jo neljä maksutonta koetta ja osallistuu seuraavalla tutkintokerralla kahteen tai useampaan kokeeseen. Pykälän 5 momenttiin ehdotetun säännöksen mukaan kokelaan tulisi tällöin ilmoittautumisen yhteydessä valita, minkä kokeen tai mitkä kokeet hän haluaa suorittaa maksuttomasti. Säännöksen 4 momenttia viidestä ensimmäisestä kokeesta ei siis sovellettaisi saman tutkintokerran sisällä siten, että ajallisesti ensin suoritettavat kokeet olisivat aina ensisijaisesti maksuttomia, vaan kokelas päättäisi tästä ilmoittautumisen yhteydessä. Asialla on merkitystä silloin, jos kokelaan koe katsotaan hylätyksi, koska kokelas voisi uusia maksuttomasti vain sellaisen kokeen, jonka on katsottu kuuluvan viiteen ensimmäiseksi suoritettaviin kokeisiin.

Oppivelvollisuuslain mukainen maksuttomaan koulutukseen ja myös maksuttomiin ylioppilastutkinnon kokeisiin päättyisi pääsääntöisesti sen kalenterivuoden lopussa, kun opiskelija täyttää 20 vuotta. Maksuttomuuteen oikeuttavaa aikaa voitaisiin pidentää laissa säädetyillä perusteilla ja tieto pidentämisestä tallennettaisiin KOSKI-tietovarantoon. Opiskelijan ilmoittautuessa kokeeseen koulutuksen järjestäjän tulisi tarkistaa, ulottuuko oikeus maksuttomaan koulutukseen myös kokeen suorittamisajankohtaan. Jos oikeus maksuttomaan koulutukseen päättyisi ennen kokeen suorittamisajankohtaa, oikeutta suorittaa koe maksuttomasti ei olisi.

Ylioppilastutkinnon maksuista säädetään Opetushallituksen suoritteiden maksullisuudesta annetun opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksen 3 §:ssä. Asetuksen mukaan ylioppilastutkintokokeesta peritään 14 euron suuruinen kiinteä kokelaskohtainen perusmaksu osallistumisesta ylioppilastutkintoon sekä 28 euron suuruinen kiinteä koeohtainen osallistumismaksu. Asetuksen sääntelyä on tarkoitus muuttaa siten, että kokelaskohtaisesta perusmaksusta luovuttaisiin ja vastaavasti korotettaisiin hieman koeohtaista osallistumismaksua. Perusmaksun säilyttäminen ei käytännössä olisi perusteltua siirryttäessä kokeiden osittaiseen maksuttomuuteen.

Opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksen 3 §:n mukaan koesuorituksen arvostelua koskevan oikaisuvaatimuksen käsittelystä peritään 50 euroa. Maksu palautetaan, jos oikaisuvaatimuksen käsittely johtaa pistemäärän tai arvosanan korottamiseen. Oikaisuvaatimuksen käsittelymaksua koskevaa sääntelyä ei olisi tarkoitus muuttaa, vaan maksu voitaisiin jatkossa periä myös maksuttomaan koulutukseen oikeutetulta.

7.12 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki

1 §. *Lain soveltamisala.* Pykälässä säädetään niistä koulutusmuodoista, joiden oppilaat ja opiskelijat ovat lain soveltamisalan piirissä. Lain soveltamisalaa ehdotetaan muutettavaksi siten, että kaikki oppivelvollisuuttaan suorittavat opiskelijat olisivat lain piirissä. Koska laki tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta on uusi laki, se ehdotetaan lisättäväksi lain soveltamisalaa. Lisäksi pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että sen soveltamisalaan kuuluisivat vapaasta sivistystyöstä annetun lain 7 a luvussa tarkoitettut opiskelijat. Nämä opiskelijat suorittavat oppivelvollisuuttaan niin sanotuilla kansanopistojen pitkillä linjoilla. Lisäksi lain soveltamisalan piiriin tulisivat ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 5 §:n 3 momentissa tarkoitettua ammattitutkintoa opiskelevat oppivelvolliset sekä lukiolain 20 §:n 2 momentin 1 kohdassa tarkoitettua aikuisille tarkoitettua lukion oppimäärää suorittavat oppivelvolliset.

Pykälää ehdotetaan muutettavaksi teknisluonteisesti siten, että sen 1 momentti muutettaisiin luettelomuotoon. Pykälän 1 momentin 1 ja 2 kohta vastaisivat voimassa olevaa säännöstä. Pykälän 1 momentin 3 kohdan mukaan lain soveltamisalan piiriin kuuluisivat voimassa olevaa säännöstä vastaavasti ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettussa ammatillisessa perustutkintokoulutuksessa sekä työhön ja itsenäiseen elämään valmentavassa koulutuksessa olevat opiskelijat. Voimassa olevan lain mukaan opiskeluhuoltoon ovat oikeutettuja ammatillisesta koulutuksesta annetun lain valmentavassa koulutuksessa olevat opiskelijat. Valmentava koulutus käsittää voimassa olevan lainsäädännön mukaan sekä ammatilliseen koulutukseen valmentavan koulutuksen että työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen. Koska jatkossa ammatilliseen koulutukseen valmentava koulutus yhdistettäisiin tutkintokoulutukseen valmentavaan koulutukseen annetussa laissa, ehdotetaan säännöksen sanamuoto muutettavaksi niin, että siinä mainittaisiin vain työhön ja itsenäiseen elämään valmentava koulutus. Koska laki tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta ehdotetaan tulemaan voimaan vasta vuonna 2022, ehdotetaan voimaantulosäännöksessä säädettävän, että ammatilliseen koulutukseen valmentavaan koulutukseen sovellettaisiin lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä. Myös ammatilliseen koulutukseen valmentavan koulutuksen opiskelijat olisivat oppilas- ja opiskelijahuoltolain piirissä siihen asti, kunnes laki tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta tulisi voimaan. Pykälän 1 momentin 4 kohdassa säädettäisiin lain soveltamisesta tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa ja 5 kohdassa vapaasta sivistystyöstä annetun lain 7 a luvussa tarkoitettussa koulutuksessa.

Pykälän 2 momentin 1 ja 2 kohdat vastaisivat voimassa olevaa säännöstä. Pykälän 2 momentin 3 kohdassa korjattaisiin lukiolain viittaukseen sisältyvä teknisluonteinen virhe. Lain soveltamisalaa eivät nykytilaa vastaavasti kuuluisi lukiolain 20 §:n 2 momentin 2 kohdassa tarkoitettut aineopiskelijat.

Ehdotetun pykälän 3 momentissa säädettäisiin lain soveltamisesta ammattitutkintokoulutuksessa olevien ja aikuisille tarkoitettua lukion oppimäärää suorittavien oppivelvollisten oikeudesta opiskeluhuoltoon. Nykyinen 3 momentti siirtyisi 4 momentiksi.

7.13 Laki Helsingin eurooppalaisesta koulusta

39 §. *Oppivelvollisuuden suorittamiseen rinnastaminen.* Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että se vastaisi oppivelvollisuuslain 2 §:n säännöstä oppivelvollisuuden päättymisestä. Kyseisen lainkohdan mukaan oppivelvollisuus päättyy, kun oppivelvollinen täyttää 18 vuotta tai kun oppivelvollinen on hyväksytysti suorittanut ylioppilastutkinnosta annetussa laissa tai ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettun tutkinnon tai niitä vastaavan ulkomaisen koulutuksen. Ylioppilastutkinnosta annetun lain 25 §:n mukaan Eurooppa-koulujen eurooppalainen ylioppilastutkinto tuottaa samat oikeudet kuin suomalainen ylioppilastutkinto. Näin ollen

Helsingin eurooppalaisen koulun oppilaan voitaisiin katsoa suorittaneen oppivelvollisuutensa, kun oppilas on täyttänyt 18 vuotta tai hän on suorittanut suomalaista ylioppilastutkintoa vastaavan eurooppalaisen ylioppilastutkinnon (European Baccalaureate –tutkinnon).

7.14 Varhaiskasvatustutkimuslaki

12 §. *Oikeus varhaiskasvatukseen.* Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan teknisluonteista muutosta. Viittaus perusopetuslain 25 §:n 2 momenttiin korjattaisiin viitaukseksi oppivelvollisuuslain 2 §:n 3 momenttiin, jossa jatkossa säädettäisiin pidennetystä oppivelvollisuudesta.

7.15 Nuorisolaki

11 §. *Tietojen luovuttaminen etsivälle nuorisotyölle.* Pykälässä säädetään nuoren yksilöinti- ja yhteystietojen luovuttamisesta laissa määritellyissä tilanteissa etsivää nuorisotyötä varten. Pykälän 2 ja 3 momenttiin ehdotetaan tehtäväksi 1 päivänä elokuuta 2021 voimaan tulevaksi ehdotettuun oppivelvollisuuslakiin liittyviä muutoksia.

Pykälän 2 momentissa säädetään tilanteista, jolloin nuoren yksilöinti- ja yhteystiedot voidaan luovuttaa nuoren kotikunnalle etsivää nuorisotyötä varten salassapitosäännösten estämättä. Momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että sen 1 kohdassa ei enää säädettäisi voimassa olevan säännöksen mukaisesti opetuksen järjestäjän velvollisuudesta luovuttaa etsivää nuorisotyötä varten nuoren kotikunnalle tiedot perusopetuksen päättäneestä nuoresta, joka ei ole sijoittunut perusopetuksen jälkeisiin opintoihin. Säännöstä ei enää tarvittaisi, koska jatkossa oppivelvollisuuslain 11 §:ssä säädettäisiin, että perusopetuksen järjestäjän tehtävänä olisi ohjata ja valvoa, että sen oppilaana oleva oppivelvollinen hakeutuu perusopetuksen jälkeiseen koulutukseen. Pääsääntöisesti perusopetuksen järjestäjän ohjaus- ja valvontavastuu päättyisi, kun oppivelvollinen on aloittanut opiskelun toisen koulutuksen järjestäjän koulutuksessa. Jos oppivelvollinen ei olisi oppivelvollisuuslain 11 §:n 1 momentissa tarkoitettuun ajankohtaan mennessä kuitenkaan aloittanut oppivelvollisuuden suorittamista perusopetuksen jälkeisessä koulutuksessa, perusopetuksen järjestäjän tulisi ilmoittaa asiasta oppivelvollisen asuinkunnalle.

Momentin 1 kohtaan ehdotettu säännös vastaisi muutoin voimassa olevaa 2 kohtaa, mutta siihen ehdotetaan lisättäväksi rajausta siitä, että koulutuksen järjestäjän ei olisi enää jatkossa luovutettava tietoja oppivelvollisesta nuoresta. Ehdotetun säännöksen mukaan koulutuksen järjestäjän olisi luovutettava tiedot muusta kuin oppivelvollisesta nuoresta, joka keskeyttää opinnot ammatillisessa koulutuksessa tai lukiokoulutuksessa. Rajausta on päällekkäisen sääntelyn välttämiseksi tarpeen, koska jatkossa oppivelvollisuuslaissa säädettäisiin koulutuksen järjestäjän velvollisuudesta ilmoittaa oppivelvollisen opintojen keskeyttämisestä oppivelvollisen asuinkunnalle. Oppivelvollisuuslain 7 §:ään ehdotetun säännöksen mukaan koulutuksen järjestäjän tulisi ilmoittaa oppivelvollisen asuinkunnalle, jos oppivelvollisuuden suorittaminen keskeytetään toistaiseksi. Lisäksi oppivelvollisuuslaissa säädettäisiin muista tilanteista, jolloin koulutuksen järjestäjän tulisi ilmoittaa oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttämisestä oppivelvollisen asuinkunnalle. Ilmoituksen saatuaan asuinkunta ottaisi yhteyttä oppivelvolliseen ja kartoittaisi hänen tilanteensa. Oppivelvollista ohjattaisiin hakeutumaan toisen asteen koulutukseen ja tarvittaessa muiden tarkoituksenmukaisten palveluiden piiriin. Tarkoitus kuitenkin on, että oppivelvollisen nuoren ohjaaminen voitaisiin jatkossakin toteuttaa yhteistyössä myös kunnan etsivän nuorisotyön kanssa.

Momentin 2 kohta vastaisi voimassa olevaa 3 kohtaa. Säännöksen mukaan puolustusvoimien ja siviilipalveluskeskuksen on luovutettava nuoren kotikunnalle etsivää nuorisotyötä varten tiedot nuoresta, joka vapautetaan varusmies- tai siviilipalveluksesta palveluskelpoisuuden puuttumisen takia tai joka keskeyttää palveluksen.

Pykälän 3 momentissa säädetään tilanteista, joissa nuoren tiedot voidaan jättää luovuttamatta etsivää nuorisotyötä varten. Momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä otettaisiin huomioon ehdotetusta 2 momentista johtuvat muutokset. Siten säännöksestä poistettaisiin maininta opetuksen järjestäjästä, koska 2 momentissa ehdotetulla tavalla opetuksen järjestäjällä ei olisi enää velvollisuutta luovuttaa tietoja perusopetuksen päättäneestä nuoresta, joka ei ole sijoittunut perusopetuksen jälkeisiin opintoihin. Muutoin ehdotettu säännös vastaisi voimassa olevaa 3 momenttia.

7.16 Laki kunnan peruspalveluiden valtionosuudesta

Tässä hallituksen esityksessä esitetään, että perusopetuksen oppimäärän suorittaneille annettava lisäopetus tulisi osaksi tutkintokoulutukseen valmentavaa koulutusta 1.8.2022 lukien. Tarkoituksena on, että perusopetuksen järjestäjän järjestämää tutkintokoulutukseen valmentavaa koulutusta rahoitettaisiin samalla tavalla kuin perusopetuksen lisäopetusta. Tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen rahoitusta koskevat lakimuutokset annettaisiin eduskunnalle vuonna 2021. Samassa yhteydessä tehtäisiin tarvittavat muutokset kunnan peruspalveluiden valtionosuudesta annettuun lakiin.

1 §. *Soveltamisala.* Pykälässä määritellään ne kunnan tehtävät, joista aiheutuviin käyttökuluihin maksetaan tämän lain perusteella valtionosuutta. Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi 33. kohdaksi oppivelvollisuuslaki. Oppivelvollisuuden laajentamiseen liittyvässä oppivelvollisuuslaissa esitetään säädettäväksi uudesta ohjaus- ja valvontavastuusta perusopetuksen järjestäjälle ja oppivelvollisen asuinkunnalle. Uudet tehtävät rahoitettaisiin kuntien peruspalveluiden valtionosuusjärjestelmän puitteissa.

2 §. *Poikkeukset soveltamisalasta.* Pykälän 1 momentin 4 kohtaan ehdotetaan tehtäväksi tekninen muutos. Muille kuin oppivelvollisille järjestettävä perusopetus muutettaisiin aikuisten perusopetuksiksi, koska perusopetuslain 46 §:n nimi esitetään muutettavaksi aikuisten perusopetuksiksi.

Pykälän 3 momentin viittaus perusopetuslain 25 §:n 2 momenttiin muutettaisiin viitaukseksi oppivelvollisuuslain 2 §:n 3 momenttiin, jossa säädettäisiin pidennetystä oppivelvollisuudesta.

4 §. *Määritelmät.* Pykälän 1 momentin 10 kohdan oppivelvollisen määritelmä ehdotetaan muutettavaksi siten, että oppivelvollisella tarkoitettaisiin oppivelvollista, joka suorittaa oppivelvollisuuttaan siten kuin oppivelvollisuuslain 3 §:n 1 momentissa säädetään. Oppivelvollisuuden laajentuessa perusopetuksen jälkeiseen aikaan, voimassa olevan pykälän mukaista oppivelvollista vastaisi oppivelvollinen, joka suorittaa oppivelvollisuuteen kuuluvaa perusopetusta.

37 §. *Kotikuntakorvauksen maksuvelvollisuus.* Pykälän 1 momenttia esitetään täsmennettäväksi perusopetusta koskevan kohdan osalta. Pykälän 1 momentissa viitattaisiin perusopetuslain 26 §:n 1 momentissa tarkoitettuun perusopetukseen, jossa säädettäisiin oppivelvollisuuteen kuuluvan perusopetuksen suorittamisesta. Esitetty sääntely vastaisi voimassa olevaa sääntelyä. Lisäksi 1 momentin viittaus perusopetuslain 25 §:n 2 momenttiin korjattaisiin viitaukseksi oppivelvollisuuslain 2 §:n 3 momenttiin, jossa säädettäisiin pidennetystä oppivelvollisuudesta. Oppivelvollisuuslain sääntely vastaisi voimassa olevan perusopetuslain 25 §:n 2 momentin mukaista sääntelyä.

38 §. *Kotikuntakorvauksen määräytyminen.* Pykälän 4 momentin mukaan muulle oppivelvolliselle oppilaalle kotikuntakorvaus määräytyy 13—15-vuotiaiden kotikuntakorvausperusteen perusteella. Momentin ”muulla oppivelvollisella” tarkoitetaan 16-vuotiasta oppivelvollista. Koska

oppivelvollisuuden laajentamiseen liittyen ehdotetaan oppivelvollisuusiän korottamista 18 vuoteen, momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että kotikuntakorvaus määräytyy 16-vuotiaalle perusopetuslain 26 §:n 1 momentissa tarkoitettua perusopetusta suorittavalle oppivelvolliselle 13—15-vuotiaiden kotikuntakorvausperusteiden perusteella. Esitetty sääntely vastaisi voimassa olevaa sääntelyä.

58§. Kustannustenjaon tarkistaminen. Pykälän 2 momentin 3 kohta muutettaisiin viitaukseksi perusopetuslain 46 §:ssä tarkoitettuun aikuisten perusopetukseen.

59 §. Kustannustenjaon tarkistuksessa huomioon otettavat kustannukset. Pykälän 1 momentin 2 kohdan viittaus perusopetuslaissa tarkoitettuun pidennettyyn oppivelvollisuuteen muutettaisiin viitaukseksi oppivelvollisuuslain 2 §:n 3 momenttiin. Pykälän 2 momentin 1 kohdan viittaus perusopetuslain 46 §:ssä tarkoitettuun oppivelvollisuusiän ylittäneiden perusopetukseen muutettaisiin viitaukseksi perusopetuslain 46 §:ssä tarkoitettuun aikuisten perusopetukseen. Esitetty sääntely vastaisi voimassa olevaa sääntelyä.

7.17 Laki nuorista työntekijöistä

2 §. Työhön ottaminen. Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi nuorista työntekijöistä annettua lakia (998/1993) siten, että nuoren työntekijän vakituisesti työhön ottamiselta edellytettäisiin 15 ikävuoden täyttämisen lisäksi, että perusopetuslaissa tarkoitettua perusopetuksen oppimäärän suorittaminen olisi kyseisen nuoren osalta päättynyt. Toisen asteen opintoja suorittavien nuorten työnteko opintojen ohella olisi edelleenkin sallittua, kunhan työnteko ei olisi esteenä oppivelvollisuuden suorittamiselle.

Nuoria työntekijöitä koskevan sääntelyn osalta on otettava huomioon nuorten työntekijöiden työntekoa koskeva kansainvälinen sääntely, muun muassa nuorten työntekijöiden suojelusta annettu neuvoston direktiivi 94/33/EY. Direktiiviä sovelletaan kaikkiin alle 18-vuotiaisiin työntekijöihin. Direktiiviin sisältyy yleinen lapsityön kielto. Lapsilla tarkoitetaan direktiivin mukaan alle viisitoistavuotiaita nuoria tai kansallisen lainsäädännön mukaan täysipäiväiseen koulunkäyntiin velvollisia nuoria. Direktiivissä on eri ikäisille nuorille omia säännöksiä, ja tässä tarkoituksessa direktiivissä on määritelty alle 18-vuotiaan nuoren ja lasten lisäksi myös 15—17-vuotiaat nuoret. Direktiivin mukaan 15—17-vuotiailla nuorilla tarkoitetaan vähintään viisitoistavuotiaista ja alle kahdeksantoistavuotiaista nuorta, joka ei kansallisen lainsäädännön mukaan ole enää velvollinen täysipäiväiseen koulunkäyntiin.

Nuorista työntekijöistä annettu direktiivi on pantu Suomessa täytäntöön nuorista työntekijöistä annetun lain säännöksillä. Direktiiviä implementoitaessa nuorista työntekijöistä annetun lain työhön ottamisen edellytyksiä koskevaa 2 §:ää ei muutettu. Lisäksi direktiivin implementointia koskeneessa hallituksen esityksessä 15—17 vuotiaiden nuorten määritelmää on kuvattu käsitteellä ei-oppivelvollisuuden alainen nuori (HE 41/1996 vp, s. 2). Edellä mainitusta voidaan päätellä, että täysipäiväiseen koulunkäyntiin velvollisilla nuorilla on tarkoitettu nimenomaan peruskoulun oppimäärää suorittavia, voimassaolevan kansallisen lainsäädännön mukaan oppivelvollisia nuoria. Koska esityksessä ehdotettavien nuorista työntekijöistä annettuun lakiin tehtävien muutosten olisi tarkoitus vastata nykytilaa sen suhteen, mistä alkaen nuori työntekijä voidaan ottaa pysyväisluonteisesti töihin, voidaan arvioida, että kansallinen sääntely täyttäisi edelleen nuorista työntekijöistä annetun direktiivin vaatimukset, vaikka oppivelvollisuusikää kansallisesti korotettaisiinkin 18 ikävuoteen.

Voimassa olevan pykälän 1 momentissa säädetään nuoren työntekijän työhön oton yleisistä edellytyksistä. Yleisenä edellytyksenä on, että pysyvään työsuhteeseen otettavan nuoren henki-

lön tulee olla täyttänyt 15 vuotta ja että hän on suorittanut oppivelvollisuutensa. Voimassa olevassa pykälässä oppivelvollisuuden suorittamisella on tarkoitettu voimassa olevan perusopetuslain mukaista oppivelvollisuusaikaa, joka päättyy viimeistään sinä vuonna, jona nuori täyttää 17 vuotta.

Oppivelvollisuuden laajentamisesta huolimatta ei olisi tarkoituksenmukaista estää toisen asteen opiskelijoiden työssäkäyntiä opintojen ohella. Pykälän 1 momenttia ehdotetaan tämän vuoksi muutettavaksi siten, että oppivelvollisuuden suorittamisen sijasta nuoren työntekijän työhönoton edellytyksenä olisi jatkossa 15-ikävuoden täyttämisen lisäksi se, että nuori olisi suorittanut perusopetuslaissa tarkoitettua perusopetuksen oppimäärän tai perusopetuksen suorittaminen on perusopetuslain 26 §:n 1 momentissa säädetyllä tavalla päättynyt. Ehdotetun perusopetuslain säännösmuutoksen mukaisesti oppivelvollisuuteen kuuluvan perusopetuksen suorittaminen päättyisi, kun perusopetuksen oppimäärä on suoritettu tai viimeistään sen lukuvuoden koulutyön päättyessä sinä kalenterivuonna, jona oppilas täyttää 17 vuotta. Ehdotettu muutos vastaa nykytilan mukaista tulkintakäytäntöä perusopetuksen päättymisestä. Perusopetuslain 9 §:n mukaan perusopetuksen oppimäärä on laajuudeltaan yhdeksänvuotinen. Yleensä perusopetuksen oppimäärä saavutetaan viimeistään sinä vuonna, kun nuori täyttää 16 vuotta. Ehdotuksella mahdollistettaisiin myös ammatillisen koulutuksen suorittaminen oppisopimuskoulutuksella, joka perustuu työnantajan ja opiskelijan väliseen määräaikaiseen työ- tai virkasuhteeseen. Ehdotus säilyttäisi siten nykytilan sen suhteen, mistä lähtien nuori työntekijä voitaisiin ottaa pysyvään työsuhteeseen.

Työnantajan velvollisuudesta selvittää työhön otettavan nuoren ikä ja se, onko hän suorittanut perusopetuksen oppimäärän, säädettäisiin 12 §:ssä.

4 §. Säännöllinen työaika. Pykälän 2 momentissa säädetään rajoituksista oppivelvollisen nuoren työntekijän koulutyön aikana sekä koulujen vapaapäivinä tehtävien työpäivien pituudelle. Momentin mukaan oppivelvollisen työntekijän päivittäinen työaika koulutyön aikana saa koulun vapaapäivinä olla enintään seitsemän tuntia ja koulupäivinä enintään kaksi tuntia. Koulupäivän ja työajan pituus yhteensä ei saa kuitenkaan ylittää kahdeksaa tuntia eikä viikoittainen työaika 12 tuntia.

Pykälän 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että koulutyön aikana ja koulujen vapaapäivinä tehtävän säännöllisen työajan rajoitukset säädettäisiin koskemaan perusopetuksen oppimäärää suorittavia nuoria työntekijöitä. Ehdotuksella säilytettäisiin nykytila sen osalta, että juuri perusopetuksen oppimäärää suorittavien nuorten työntekijöiden työpäivän pituutta on tarpeen rajoittaa, jotta koulutyön jälkeen nuorelle jäisi riittävästi aikaa myös lepoon, läksyjen tekoon ja harrastuksiin. Ehdotuksella toteutettaisiin nuorten työntekijöiden suojelusta annetun direktiivin (94/33/EY) 8 artiklassa säädetyt vaatimukset lasten työaikojen rajoittamisesta.

7 §. Työajan sijoittelu. Pykälässä säädetään nuorten työntekijöiden työajan sijoittamisesta pääasiassa muuhun kuin yöaikaan. Oppivelvollisuuden laajentuessa nuoren työntekijän työajan sijoittelussa olisi huomioitava myös se, että oppivelvollisuuden suorittaminen velvoittaisi nuorta siihen asti, kunnes hän täyttäisi 18 vuotta tai kunnes hän olisi suorittanut hyväksytysti ylioppilastutkinnon tai ammatillisen tutkinnon. Oppivelvollisen työajan sijoittelussa olisi siten huomioitava ne ajat, jotka edellyttäisivät nuoren läsnäoloa opetuksessa.

Edellä mainitun johdosta pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 5 momentti. Sen mukaan perusopetuksen jälkeistä oppivelvollisuuteen kuuluvaa koulutusta suorittavan työntekijän työaika olisi sijoitettava siten, ettei se olisi esteenä opetussuunnitelman tai muun koulutusta koskevan suunnitelman mukaisen koulutuksen suorittamiselle. Jotta työnantaja voisi huolehtia oppivelvollisen työntekijän työajan sijoittelusta työntekijän opintojen kanssa yhteensopivalla tavalla,

olisi työntekijän hyvissä ajoin ilmoitettava työnantajalle, milloin hänen läsnäolonsa on koulussa välttämätöntä, jotta työnantaja voisi ottaa sen huomioon laatiessaan työvuoroluetteloa.

Oppivelvollisen työntekijän läsnäoloa vaativaa opiskelua voisi olla koulussa tai oppilaitoksessa tapahtuva koulutus tai muussa oppimisympäristössä tapahtuva opetus, joka olisi sidottu johonkin tiettyyn aikaan tai paikkaan ja edellyttäisi siten oppivelvollisen läsnäoloa. Työnantaja ei saisi sijoittaa työntekijän työaikaa siten, että se olisi esteenä koulutukseen osallistumiseen. Työntekijällä olisi oikeus kieltäytyä työstä, joka muodostuisi esteeksi opintoihin osallistumiselle.

12 §. *Selvitys työhön otettavan iästä ja perusopetuksen oppimäärän suorittamisesta.* Voimassa olevan pykälän mukaan työnantajan on hankittava luotettava selvitys nuoren työntekijän iästä ja siitä, onko hän suorittanut oppivelvollisuutensa kuuluvan perusopetuksensa. Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että oppivelvollisuuden sijasta työnantajan olisi hankittava nuorelta työntekijältä selvitys siitä, onko hänen oppivelvollisuuteen kuuluva perusopetuksen suorittaminen päättynyt perusopetuslaissa säädetyllä tavalla. Ehdotuksen olisi tarkoitus vastata käytännön nykytilaa sen suhteen, että perusopetustasuorittavien koulunkäynnistä olisi hankittava selvitys. Selvityksen saanti olisi tärkeää siitä syystä, ettei perusopetusta suorittavalla nuorella teetettäisi työtä enempää kuin, mitä esityksessä ehdotettavassa 4 §:n 2 momentissa tai mainitun pykälän 3 momentissa sallitaan. Kuten tähänkin saakka perusopetuksen oppimäärän suorittamista ei välttämättä tarvitsisi selvittää erikseen silloin, jos perusopetustasuorittava itse ilmoittaisi työnantajalle koulunkäyntinsä vaiheestaan, ja jos kyseinen nuori tekisi työtä ainoastaan perusopetusta suorittavalle sallituissa työaikaarajoissa.

7.18 Työsopimuslaki

4 §. *Osittainen hoitovapaa.* Lain 4 luvun 4 §:n 1 momenttiin ehdotetaan tehtäväksi tekninen muutos. Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että pykälän viittaus perusopetuslain 25 §:n 2 momenttiin korjattaisiin viitaukseksi oppivelvollisuuslain 2 §:n 3 momenttiin, jossa jatkossa säädettäisiin pidennetystä oppivelvollisuudesta. Oppivelvollisuuslakiin esitetty sääntely vastaisi voimassa olevan perusopetuslain 25 §:n 2 momentin mukaista sääntelyä.

7.19 Merityösopimuslaki

1 luku Yleiset säännökset

7 §. *Vajaavaltaisen työsopimus.* Pykälän 1 momentin mukaan merityösopimuslaissa tarkoitettuun työhön voidaan palkata henkilö, joka työn aloittaessaan on vähintään 16-vuotias. Kalastusaluksella tehtävän työn osalta edellytetään lisäksi, että palkattavan henkilön oppivelvollisuus on päättynyt. Säännöksen taustalla on Kansainvälinen työjärjestö ILO:n merityötä koskevan vuoden 2006 yleissopimuksen sekä Euroopan unionin kalastusalan työtä koskevan direktiivin säännökset (Neuvoston direktiivi (EU) 2017/159 kalastusalan työtä koskevan Kansainvälisen työjärjestön vuoden 2007 yleissopimuksen täytäntöönpanosta 21 päivänä toukokuuta 2012 EU-maiden maatalouden osuustoimintajärjestöjen keskusjärjestön (COGECA), Euroopan kuljetus-työntekijöiden liiton (ETF) ja Euroopan unionin kalastusyritysten kansallisten järjestöjen liiton (Europêche) välillä tehdyn sopimuksen täytäntöönpanosta).

Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan tehtäväksi oppivelvollisuuden laajentamisesta johtuvat muutokset. Oppivelvollisuusiän noustessa 18 ikävuoteen työ merellä tai kalastusaluksella ei saisi muodostua oppivelvollisuuden suorittamisen esteeksi. Sen sijaan tarkoituksenmukaista olisi sallia jatkossakin sellainen työnteko, jota alle 18 –vuotias nuori voisi tehdä opintojen ohessa esi-

merkiksi viikonloppuvapaina ja koulujen loma-aikoina. Myös merenkulkua koskevien ammatillisten opintojen suorittaminen oppisopimuskoulutuksena tai koulutussopimukseen perustuvana koulutuksena olisi oltava edelleen sallittua.

Ehdotettavan momentin ensimmäisen virkkeen mukaan erityösopimuksissa tarkoitettuun työhön palkkaamisen edellytyksenä olisi jatkossakin 16 vuoden ikä. Tältä osin pykälään ei ehdoteta muutosta. Ehdotettavan toisen virkkeen mukaan alle 18-vuotiaan oppivelvollisen työnteko aluksella ei saisi kuitenkaan muodostua esteeksi perusopetuksen jälkeisen oppivelvollisuuden suorittamiselle. Säännös tarkoittaisi sitä, että merenkulkuun tai kalastukseen käytettävälle alukselle ei voitaisi jatkossa palkata alle 18-vuotiaasta henkilöä, joka ei olisi suorittanut perusopetuslaissa tarkoitettua perusopetuksen oppimäärää. Sen sijaan sellainen 16-vuotias nuori, joka olisi aloittanut toisen asteen opinnot, voisi tehdä opintojen ohessa töitä kalastukseen tai muuhun merenkulkuun käytettävällä aluksella, kunhan hänen työntekonsa ei muodostuisi esteeksi oppivelvollisuuden suorittamiselle.

Nuoren oppivelvollisuuden suorittamisesta olisi nuoren itsensä lisäksi valvontavastuussa hänen huoltajansa. Myös työnantajan olisi otettava huomioon oppivelvollisuuden suorittaminen suunnitellessaan työvuoroja. Nuoren olisi ilmoitettava hyvissä ajoin työnantajalle, milloin hänen läsnäolonsa opintojen suorittamisessa on välttämätöntä, jotta työnantaja voisi ottaa sen huomioon laatiessaan työvuoroluettelon. Työntekijä voisi kieltäytyä sellaisen työn vastaanottamisesta, joka olisi esteenä oppivelvollisuuden suorittamiselle.

Ehdotuksella sallittaisiin 16 vuotta täyttäneen nuoren työskentely aluksella toisen asteen opintojen ohessa esimerkiksi iltaisin, viikonloppuisin ja koulujen loma-aikoina, kuten esimerkiksi kesälomalla. Lisäksi ammatillisten opintojen suorittaminen työssä oppimisen avulla tai opintoihin liittyvien harjoittelujaksojen suorittaminen aluksella olisi edelleen mahdollista. Alle 18-vuotiaan nuoren osalta olisi kuitenkin noudatettava erityyöaikalain (296/1976) ja työajasta kotimaanliikenteen aluksissa annetun lain (248/2982) nuorten työntekijöiden työaika koskevia erityissäännöksiä.

Ehdotus täyttäisi ILO:n erityyöyleissopimuksen ja Euroopan unionin kalastusalan työtä koskevan direktiivin vaatimukset 16 vuoden iän täyttämistä vakituiseen työhön oton täyttämisen edellytyksenä. Lisäksi ehdotuksen tarkoituksena olisi täyttää kalastusalan työtä koskevan direktiivin vaatimukset kalastusalukselle työhön otettavan oppivelvollisuuden suorittamisesta siten, että oppivelvollisuuden suorittaminen asetettaisiin ehdotuksessa ensisijaiseksi. Oppivelvollisuuden suorittamisen käytännössä mahdottomaksi tekevä työnteko ei olisi sallittua. Kalastusalan direktiivissä sallitaan myös 15 vuotta täyttäneille kevyt työnteko koulujen loma-aikoina, kunhan muun muassa lepoaikojen täyttymisestä pidetään huolta.

5 luku **Perhevapaat**

5 §. Osittainen hoitovapaa. Lain 5 luvun 5 §:ään ehdotetaan tehtäväksi tekninen muutos. Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että pykälän viittaus perusopetuslain 25 §:n 2 momenttiin korjattaisiin viitaukseksi oppivelvollisuuslain 2 §:n 3 momenttiin, jossa jatkossa säädettäisiin pidennetyistä oppivelvollisuudesta. Oppivelvollisuuslakiin esitetty sääntely vastaisi voimassa olevan perusopetuslain 25 §:n 2 momentin mukaista sääntelyä.

7.20 Työttömyysturvalaki

2 luku **Etuuden saamisen työvoimapolitiittiset edellytykset**

10 §. *Opiskelu.* Pykälän 2 momentissa säädetään siitä, milloin opintoja pidetään päätoimisina. Momenttiin ehdotetaan tehtäväksi oppivelvollisuuslakiin, tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annettavaan lakiin sekä 1 päivänä elokuuta 2021 käyttöön otettaviin lukiokoulutuksen uusiin opetussuunnitelman perusteisiin liittyviä muutoksia.

Momentin 1 kohta vastaisi voimassa olevaa 1 kohtaa.

Momentin 2 kohdasta poistettaisiin maininta ammatilliseen koulutukseen valmentavasta koulutuksesta, koska kyseinen koulutus yhdistettäisiin 1.8.2022 lukien tutkintokoulutukseen valmentavaan koulutukseen. Voimaantulosäännöksen mukaan ammatilliseen koulutukseen valmentavaan koulutukseen sovellettaisiin lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä, eli ammatilliseen koulutukseen valmentavaa koulutusta pidettäisiin nykytilaa vastaavasti päätoimisena niin kauan, kun kyseistä koulutuskokonaisuutta järjestetään.

Momentin 3 kohtaa ehdotetaan muutettavaksi, koska lukiokoulutuksen oppimäärien ja niihin kuuluvien opintojen mitoituksen perusteena käytetään jatkossa kurssien sijaan opintopisteitä. Ehdotetun säännöksen mukaan päätoimisina pidettäisiin lukio-opintoja, joiden oppimäärän mukainen laajuus on yhteensä vähintään 150 opintopistettä, mikä vastaisi nuorille tarkoitetun lukiokoulutuksen oppimäärän mukaista laajuutta voimassa olevassa säännöksessä mainitun 75 kurssin tavoin.

Momentin 4 kohtaan ehdotetun säännöksen mukaan päätoimisina pidettäisiin opintoja, joiden tavoitteena on tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitetun koulutuksen suorittaminen.

Momentin 5 kohdan viittauksessa otettaisiin huomioon kyseiseen momenttiin edellä ehdotetut muutokset. Ehdotettu kohta vastaisi muutoin voimassa olevaa 4 kohtaa.

Momentin 6 kohdassa käytetty sanamuoto ehdotetaan muutettavaksi vastaavaan perusopetuslakiin ehdotettavaa muutosta. Oppivelvollisuusiän ylittäneille järjestettyjä perusopetuslain mukaisia opintoja kutsuttaisiin jatkossa aikuisten perusopetuksiksi.

Momentin 7 kohdan viittauksessa otettaisiin huomioon kyseiseen momenttiin edellä ehdotetut muutokset. Ehdotettu kohta vastaisi muutoin voimassa olevaa 6 kohtaa.

3 luku **Etuuden saamisen yleiset rajoitukset**

1 §. *Yleiset rajoitukset.* Pykälän 1 momentissa säädetään työttömyysetuuden myöntämistä koskevista yleisistä ikärajoista. Säännöstä ehdotetaan muutettavaksi siten, että etuuden myöntämisen alaikäraja muutettaisiin vastaamaan uutta oppivelvollisuuden kestoja. Ehdotetun säännöksen mukaan jatkossa työttömyysetuutta ei myönnettäisi sellaiselle alle 18 vuotiaalle henkilölle, joka ei ole suorittanut oppivelvollisuuslaissa tarkoitettua oppivelvollisuutta. Uuden oppivelvollisuuslain mukaan oppivelvollisuus päättyisi, kun henkilö on suorittanut ammatillisen tutkinnon tai ylioppilastutkinnon, kuitenkin viimeistään 18 vuotiaana. Näin ollen alle 18-vuotiaalle, joka olisi suorittanut ammatillisen tutkinnon tai ylioppilastutkinnon, voitaisiin edelleen myöntää työttömyysetuutta.

Voimassa olevien säännösten mukaan oppivelvollisuus päättyy, kun henkilö on suorittanut perusopetuksen oppimäärän tai viimeistään sinä vuonna kun, kun henkilö täyttää 17 vuotta. Ennen

oppivelvollisuuslain voimaantuloa oppivelvollisuutensa perusopetuslaissa (628/1998) tarkoitetulla tavalla suorittaneet olisivat yhä oikeutettuja työttömyysetuuteen 17 vuotiaana nykytilaa vastaavasti.

7.21 Laki työttömyysetuuksien rahoituksesta

12 a §. *Vakuutusmaksuvelvollisuutta koskevat rajoitukset.* Pykälän 1 momentin 1 kohdassa säädetään työttömyysvakuutusmaksuvelvollisuuden alaikärajasta, joka on 17 vuotta. Kohtaan ehdotetaan muutettavaksi siten, että jatkossa työttömyysvakuutusmaksua ei maksettaisi ajalta ennen sitä seuraavaa kalenterikuukautta, jona työntekijä täyttää 18 vuotta. Muutoksen myötä työttömyysvakuutusmaksuvelvollisuuden alaikäraja seuraisi mahdollisimman tarkasti työttömyysturvalaissa säädettyä työttömyysetuuden myöntämisen alaikärajaa, joka olisi 18 vuotta lukuun ottamatta alle 18-vuotiaana oppivelvollisuuden suorittaneiden muodostamaa poikkeusta.

Oppivelvollisuuden laajennus 18 ikävuoteen saakka tulisi voimaan 1.8.2021 koskien keväällä 2021 perusopetuksen päättäneitä ikäluokkaa, jotka olisivat oppivelvollisuuden laajennuksen alkaessa pääsääntöisesti 15—16-vuotiaita. Perusopetuksen oppimäärän ennen 1.1.2021 suorittaneet eivät kuuluisi uuden oppivelvollisuuslain soveltamisalan piiriin, vaan näiden osalta oppivelvollisuus päättyisi voimassa olevien säännösten mukaisesti ja he olisivat nykytilaa vastaavasti myös oikeutettuja työttömyysetuksiin jo 17-vuotiaina. Onkin perusteltua, että ehdotettu vakuutusmaksuvelvollisuuden ikärajan nosto tulisi voimaan vasta 1.8.2022, johon asti vakuutusmaksuvelvollisuus koskisi myös 17-vuotiaita työntekijöitä. Tällä ajalla osa 17-vuotiaista työntekijöistä olisi myös uuden oppivelvollisuuslain mukaan oppivelvollisia, jolloin he eivät olisi oikeutettuja työttömyysturvaan. Vakuutusmaksuvelvollisuuden sitominen työntekijän oppivelvollisuuteen olisi kuitenkin käytännössä hankalaa, koska työnantajan tulisi tällöin selvittää, onko 17-vuotias työntekijä oppivelvollinen vai ei.

7.22 Laki kotoutumisen edistämisestä

20 §. *Kotoutumiskoulutus.* Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että kotouttamiskoulutusta annettaisiin maahanmuuttajalle, jonka oppivelvollisuus on oppivelvollisuuslain 2 §:n 4 momentin mukaan päättynyt. Oppivelvollisuus päättyisi, kun oppivelvollinen saavuttaisi täysi-ikäisyyden eli täyttäisi 18 vuotta tai tätä ennen, jos oppivelvollinen olisi hyväksytysti suorittanut ylioppilastutkinnon tai ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa säädetyn tutkinnon tai niitä vastaavan ulkomaisen koulutuksen. Voimassa 1 momentin mukaisesti kotouttamiskoulutusta järjestetään oppivelvollisuusiän ylittäneelle maahanmuuttajalle. Nykyisin oppivelvollisuus päättyy perusopetuksen päättötodistuksen saamiseen yleensä 16-vuotiaana tai sen vuoden kevätlukukauden päättyessä, kun oppilas täyttää 17 vuotta. Ehdotettu sääntelyn myötä alle 18-vuotias maahanmuuttaja olisi pääsääntöisesti oppivelvollinen ja hän suorittaisi oppivelvollisuuttaan oppivelvollisuuslain 2 luvussa esitetyllä tavalla. Kun oppivelvollisuus olisi suoritettu, maahanmuuttajalla olisi oikeus osallistua kotouttamislain 20 §:ssä tarkoitettuun kotouttamiskoulutukseen.

7.23 Laki Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisista lastensuojeluyksiköistä

8 §. *Muun opetuksen ja toiminnan järjestäminen.* Pykälän sanamuotoa ehdotetaan täsmennettäväksi niin, että siihen lisättäisiin viittaus oppivelvollisuuslain 2 §:ään. Koska esityksessä ehdotetaan oppivelvollisuus laajennettavaksi 18 vuoteen, on myös koulukoteihin sijoitettujen nuorten jatkettava opintojaan perusopetuksen jälkeen oppivelvollisuuslaissa säädetyn tavoin. On melko epätodennäköistä, että lastensuojelulaitoksissa jatkossa olisi merkittäviä määriä sellaisia

nuoria, jotka olisivat jo suorittaneet oppivelvollisuutensa. Säännöksen merkitys tulee siten jatkossa vähenemään.

7.24 Lastensuojelulaki

24 §. Vastuu lapsen edun turvaamisesta. Pykälän 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä huomioitaisiin oppivelvollisuuden laajeneminen 18 ikävuoteen. Lapsen etu olisi jatkossa turvattava käsiteltäessä lapsen erottamista paitsi koulusta myös perusopetuksen jälkeisestä oppilaitoksesta. Sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen tulisi jatkossa olla edustettuna myös silloin, kun oppivelvollisen lapsen erottamista koskevaa asiaa käsiteltäisiin oppivelvollisuuslain 4 §:ssä tarkoitetun koulutuksen järjestäjän toimielimessä, jollei sosiaalihuollosta vastaava toimielin arvioi läsnäolon olevan ilmeisen tarpeetonta.

7.25 Laki lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta

13 §. Osittainen hoitoraha. Pykälän 2 kohtaan ehdotetaan tehtäväksi tekninen muutos. Selvyyden vuoksi ehdotetaan, että pykälän 2 kohdassa käytettäisiin oppivelvollisuuskoulun sijasta termiä perusopetus. Esitetty sääntely vastaisi sisällöltään voimassa olevaa sääntelyä perusopetuslain mukaisesti perusopetuksesta.

Pykälän 3 kohtaan ehdotetaan tehtäväksi tekninen muutos. Pykälän 3 kohtaa ehdotetaan muutettavaksi siten, että pykälän viittaus perusopetuslain 25 §:n 2 momenttiin korjattaisiin viittaukseksi oppivelvollisuuslain 2 §:n 3 momenttiin, jossa säädettäisiin pidennetystä oppivelvollisuudesta. Esitetty sääntely vastaisi voimassa olevan perusopetuslain 25 §:n 2 momentin mukaista sääntelyä.

17 §. Maksaminen. Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan tehtäväksi tekninen muutos. Pykälän 3 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että pidennetyn oppivelvollisuuden alkamisajankohtaan viitattaisiin oppivelvollisuuslain 2 §:n 3 momenttiin ja 2 §:n 2 momenttiin. Oppivelvollisuuslaissa esitetään, että jos perusopetuslaissa tarkoitetulle perusopetukselle säädetyt tavoitteita ei lapsen vammaisuuden tai sairauden vuoksi ilmeisesti ole mahdollista saavuttaa yhdeksässä vuodessa alkaisi oppivelvollisuus 2 §:n 3 momentin mukaisesti vuotta 2 §:n 2 momentissa säädettyä aikaisemmin. Tästä käytettäisiin termiä pidennetty oppivelvollisuus. Esitetty sääntely vastaisi voimassa olevan perusopetuslain pidennetyn oppivelvollisuuden alkamisajankohtaa, jonka mukaisesti oppilaan oppivelvollisuus alkaa perusopetuslain 25 §:n 2 momentin mukaan vuotta perusopetuslain 25 §:n 1 momentissa mainittua aikaisemmin. Tällöin oppilas on pääsääntöisesti 6-vuotias.

8 Lakia alemman asteinen sääntely

Kelpoisuusasetus

Opettajien kelpoisuuksista säädetään opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annetussa asetuksessa (986/1998). Asetuksen 10 b §:n mukaan maahanmuuttajille ja vieraskielisille järjestettävää lukiokoulutukseen valmistavaa koulutusta antavia opettajia koskevat samat kelpoisuusehdot kuin lukiokoulutusta. Opettaja on kuitenkin kelpoinen antamaan lukiokoulutukseen valmistavaan koulutukseen kuuluvaa aineenopetusta, jos hän on kelpoinen kyseisessä aineessa tai vähintään yhdessä aineryhmään kuuluvassa aineessa. Perusopetuksen lisäopetuksen opettajan kelpoisuusvaatimuksista ei asetuksessa säädetä erikseen. Lisäopetusta on kelpoinen antamaan opettaja, jolla on asetuksessa säädetty perusopetuksen opettajan kelpoisuus.

Ammatilliseen koulutuksen valmentavaa koulutusta antavan opettajan kelpoisuudesta säädetään asetuksen 13 e §:ssä. Säännöksen mukaan ammatilliseen koulutukseen valmentavaa koulutusta on kelpoinen antamaan henkilö, jolla on tässä asetuksessa säädetty ammatillisten tai yhteisten tutkinnon osien opettajan kelpoisuus. Jos kyseistä koulutusta järjestetään vaativana erityisenä tukena, koulutusta on kelpoinen antamaan henkilö, jolla on 16 §:ssä säädetty vaativaa erityistä tukea antavan opettajan kelpoisuus. Työhön ja itsenäiseen elämään valmentavaa koulutusta on kelpoinen antamaan henkilö, jolla on 16 §:ssä säädetty vaativaa erityistä tukea antavan opettajan kelpoisuus.

Kelpoisuusasetusta tultaisiin muuttamaan uuden tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen käyttöönoton myötä. On tarkoitus, että nykyisten erilaisten nivelvaiheiden koulutusten opettajat olisivat kelpoisia antamaan myös tutkintokoulutukseen valmentavaa koulutusta. Valmentava koulutus muodostuu erilaisista osa-alueista, joilla myös opettajalta vaaditaan erilaista osaamista. Valmentavan koulutuksen opettajan kelpoisuuksissa tultaisiinkin ottamaan huomioon se valmentavan koulutuksen osa-alue, johon liittyvää opetustehtävää opettaja toteuttaisi. Opettajalla tulisi olla osaamista sen valmentavan koulutuksen opetustehtävän osa-alueella, jota hän opettaisi. Muutokset kelpoisuusasetukseen on tarkoitus valmistella erikseen lain vahvistamisen jälkeen. Tutkintokoulutukseen valmentavaa koulutusta järjestettäisiin 1.8.2022 lähtien.

Muut asetukset

Perusopetusta koskeviin asetuksiin, lukiokoulutuksesta annettuun valtioneuvoston asetukseen sekä ammatillisesta koulutuksesta annettuun asetukseen tultaisiin tekemään esitykseen liittyviä teknislouonteisia muutoksia. Asetukseen tehtävät muutokset liittyisivät pääsääntöisesti perusopetuksen lisäopetukseen, lukiokoulutukseen valmistavaan koulutukseen ja ammatilliseen koulutukseen valmentavaan koulutukseen liittyvien säännösten poistamiseen asetuksista.

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa valtioneuvoston asetuksessa tultaisiin säätämään lukiokoulutuksen järjestäjän valmentavan koulutuksen porrastuskertoimesta sekä sisäoppilaitosmuotoisesti järjestetyn lukiokoulutuksen porrastuskertoimesta. Ammatillisen koulutuksen rahoituksesta annetussa opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksessa puolestaan tultaisiin säätämään ammatillisen koulutuksen järjestäjän valmentavan koulutuksen korotuskertoimesta sekä maksuttomaan koulutukseen oikeutetuille järjestettävän koulutuksen painokertoimesta. Asetusmuutokset valmisteltaisiin siten, että ne oppivelvollisuuden osalta tulisivat voimaan 1.8.2021 ja tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen osalta 1.8.2022.

Yhteishakumenettelystä säädetään ammatillisen koulutuksen, lukiokoulutuksen ja perusopetuksen jälkeisen valmistavan koulutuksen hakumenettelystä annetussa valtioneuvoston asetuksessa. Esityksen valmistelun yhteydessä on noussut esille tarve yhtenäistää ja yksinkertaistaa hakumenettelyjä oppivelvollisuuden piirissä olevaan koulutukseen. Nykyiset valtakunnalliset haut (ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteishaku, erityisoppilaitosten haku sekä perusopetuksen jälkeisen valmistavan koulutuksen haku) voitaisiin yhdistää yhdeksi haussa, jossa lisäksi voisi hakea myös kansanopistojen oppivelvollisille suunnattuun koulutukseen. Valmistelussa on ollut myös selvittelyssä, tulisiko uusi yhteishaku jatkossa suunnata vain oppivelvollisille hakijoille tai käyttää oppivelvollisten hakijoiden osalta erillistä kiintiötä. Valmistelussa on keskusteltu myös valmentavan koulutuksen valintaperusteista. Uusi yhteishaku ja siihen mahdollisesti liittyvät muut muutokset otettaisiin käyttöön keväällä 2022, jolloin yhteis-

haussa voisi hakea myös uuteen valmentavaan koulutukseen sekä ensimmäisen kerran kansanopistojen oppivelvollisille suunnattuun koulutukseen. Käyttöäönnoton aikataulu mukailisi uuden Opintopolun ja Hakemuspalvelun käyttöönnottoaikatauluja.

9 Voimaantulo

Ehdotetaan, että oppivelvollisuuslaki ja oppivelvollisuuteen liittyvät liitelakien muutokset tulisivat voimaan 1.8.2021. Esityksessä ehdotettu laajennettu oppivelvollisuus tulisi voimaan syksyllä 2021 alkavassa toisen asteen koulutuksessa. Perusopetuksen päättävien oppilaiden hakeutumiselvelvollisuutta koskeva lain 10 §:n 1 momentti ja perusopetuksen järjestäjän ohjaus- ja valvontavastuuta koskevat 11 §:n säännökset ehdotetaan kuitenkin tuleviksi voimaan jo 1.1.2021. Keväällä 2021 perusopetuksen päättävät 9. vuosiluokan oppilaat olisivat siis ensimmäinen ikäluokka, joita oppivelvollisuuden laajentaminen koskisi. Lakiin ehdotetun säännöksen mukaan oppivelvollisuuslakia ei sovellettaisi henkilöön, jonka perusopetuslaissa tarkoitettu oppivelvollisuus on päättynyt ennen 1.1.2021.

Tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annettavan lain ja siihen liittyvien liitelakien muutosten ehdotetaan tulevan voimaan 1.8.2022. Myös lain työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain 12 §:n muuttamisesta ehdotetaan tulevan voimaan 1.8.2022.

Lakia opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta sovellettaisiin ensimmäisen kerran myönnettäessä rahoitusta varainhoitovuodelle 2021. Lakiin sisältyisi varainhoitovuosia 2021—2026 koskevia siirtymäsäännöksiä. Tarve siirtymäsäännöksiin johtuisi siitä, että oppivelvollisuuden laajentamiseen ja maksuttomaan toisen asteen koulutukseen liittyvät lisämäärärahat kasvaisivat asteittain varainhoituvuosien 2021—2024 aikana.

10 Toimeenpano ja seuranta

Oppivelvollisuuden laajentamista tuettaisiin sekä perusopetuksessa, ammatillisessa koulutuksessa että lukiokoulutuksessa joko eri koulutusmuotojen omilla tai yhteisillä kehittämisohjelmilla. Keväällä 2020 käynnistyi perusopetuksen laadun ja tasa-arvon kehittämisohjelma 2020—2022. Ohjelman nimi on Oikeus oppia, ja sen tavoitteena on oppimistulosten parantaminen ja eriarvoisuuden vähentäminen. Oikeus oppia-kehittämisohjelman kehittämistoimia ovat muun muassa oppimiseröjen kaventaminen, perustaitöjen parantaminen, lasten saaman tuen vahvistaminen sekä opettajien osaamisen vahvistaminen. Nämä toimenpiteet vahvistavat perusopetuksen mahdollisuuksia tarjota jokaiselle riittävät valmiudet suoritua toisen asteen koulutuksesta, mikä tukee oppivelvollisuuden laajentamisen tavoitteiden saavuttamista.

Ammatillisen koulutuksen laadun ja tasa-arvon kehittämisohjelma on käynnistymässä vuonna 2020. Ohjelman jatkuu vuoden 2022 loppuun. Kehittämisohjelman tavoitteena on ammattiin opiskelevien oppimisen ja oppimistulosten parantaminen, eriarvoisuuden vähentäminen sekä opiskelijöiden hyvinvoinnin, yhteisöllisyyden ja osallisuuden vahvistaminen. Ammatillisen koulutuksen laadun ja tasa-arvon kehittämisohjelma tukee oppivelvollisuuden laajentamista lisäämällä opetuksen ja ohjauksen määrää ja parantamalla niiden laatua määräaikaisten lisärahoituksen turvin sekä kohdentamalla opetusta ja ohjausta henkilökohtaistamisen kautta erityisesti niille opiskelijoille, jotka tarvitsevat eniten tukea opinnoissaan. Muita oppivelvollisuuden laajentamista tukevia kehittämisohjelman toimenpiteitä ovat muun muassa henkilökohtaistamisen vahvistaminen, perustaitöjen ja jatko-opintovalmiuksien parantaminen sekä oppilaitosten yhteisöllisen toimintakulttuurin vahvistaminen.

Osana oppivelvollisuuden laajentamista kohdennetaan lisäresursseja oppivelvollisten ohjaukseen perusopetuksessa, nivelvaiheen koulutuksessa, lukiokoulutuksessa ja ammatillisessa koulutuksessa. Näiden resurssien tehokkaan ja laadukkaan käytön varmistamiseksi opetus- ja kulttuuriministeriö käynnistää vuonna 2020 perusasteen ja toisen asteen yhteisen opinto-ohjauksen kehittämisohjelman. Kehittämisohjelman tavoitteena on tukea ja vahvistaa opinto-ohjauksen toteutumista ja systemaattisuutta peruskoulutuksessa ja toisella asteella. Lisäksi tavoitteena on vahvistaa jatkumoa perusopetuksesta toiselle asteelle. Opinto-ohjauksen kehittämisohjelma tukee moniammatillista yhteistyötä ja yhteisöllisyyttä kouluissa ja oppilaitoksissa, mikä vahvistaa opintoihin kiinnittymistä ja edistää tutkinnon suorittamista. Opettajien täydennyskoulutukseen varattuja määrärahoja on tarkoitettu suunnata perusopetuksen, lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen opinto-ohjaajien täydennyskoulutukseen. Lisäksi opinto-ohjaajien uranaikaisen ammatillisen kehittämisen tueksi vahvistetaan verkostomaista yhteistyötä sekä opinto-ohjaajille suunnattua täydennyskoulutusta.

Perusopetuksen osalta opinto-ohjauksen kehittämisohjelma tukee oppivelvollisuuden laajentamista edistämällä tehostettua henkilökohtaista oppilaanohjausta. Toimintatapoja kehitetään siten, että oppilaalla olisi tarvittaessa oikeus saada henkilökohtaista ja tarpeisiinsa sovellettua ohjausta ja tunnistaa omat vahvuutensa. Lisäksi kehittämisohjelmassa tehdään työelämän mahdollisuudet näkyviksi ja saavutettaviksi kaikille muun muassa kehittämällä työelämään tutustumisjaksoja, hyödyntämällä ennakoitietoa ja vahvistamalla opiskelijoiden tulevaisuustaitoja. Tarkoituksena on kehittää oppilaanohjausta erityisesti yläkoulussa, jotta nuorilla on riittävästi tietoa ja valmiudet peruskoulun jälkeisten jatko-opintovalintojen tekemiseen. Oppilaanohjauksen kehittämistoimenpiteet tehdään pääosin osana Oikeus oppia -ohjelmaa.

Ammatillisessa koulutuksessa opinto-ohjauksen kehittämisohjelman toimenpiteiden tavoitteena on tarjota jokaiselle ammatillisen koulutuksen opiskelijalle hänen tarvitsemansa tuki oikea-aikaisesti siten, että keskeyttäminen vähenee ja oppimistulokset paranevat etenkin aiemmin heikommin suoriutuneiden osalta. Nivelvaiheen ohjausta vahvistetaan ja keskeyttämisuhan alaisia tutkintotavoitteisen koulutuksen opiskelijoita ohjataan tehostetusti. Lisäksi selvitetään sitovat mitoitukset opinto-ohjaajien määrästä ammatillisessa koulutuksessa. Edellä kuvatut kehittämistoimenpiteet tukevat toisen asteen tutkinnon suorittamista ja muita oppivelvollisuuden laajentamisen tavoitteita. Opinto-ohjauksen ja muun ohjauksen toimintamallien kehittäminen tehdään osana ammatillisen koulutuksen laadun ja tasa-arvon kehittämisohjelmaa.

Lukion osalta opinto-ohjauksen kehittämisohjelma tukee laadukkaiden ja riittävän yhtenevien ohjauksen käytänteiden kehittämistä lukiokoulutuksessa. Kehittäminen sidotaan lukiokoulutuksen paikalliseen opetussuunnitelmatyöhön sekä Lukioden kehittämisverkoston (LUKE) työhön, joita tuetaan ja resursoidaan. Tavoitteena on kehittää opiskelijoiden tarpeisiin vastaavia ohjauksen käytäntöjä, jotka tukisivat opintojen edistymistä, opiskelijoiden yhteisöllisyyttä ja hyvinvointia ja jotka vastaisivat erityisesti maahanmuuttajataustaisten ja enemmän tukea tarvitsevien nuorten tarpeisiin. Nivelvaiheen ohjausta vahvistetaan ja keskeyttämisuhan alaisia lukion opiskelijoita ohjataan tehostetusti. Lisäksi selvitetään sitovat mitoitukset opinto-ohjaajien määrästä lukiokoulutuksessa. Edellä kuvatut kehittämistoimenpiteet tukevat toisen asteen tutkinnon suorittamista ja muita oppivelvollisuuden laajentamisen tavoitteita. Lukiokoulutuksessa opinto-ohjausta kehitetään osana lukion laatuohjelmaa.

Lasten ja nuorten hyvinvointi on edellytys sille, että oppivelvolliset voivat täyttää velvollisuutensa ja kehittää osaamistaan täysipainoisesti. Hallitusohjelmaan kirjattu tavoite vahvistaa oppilas- ja opiskelijahuollon palveluja kaikilla koulutusasteilla tukee osaltaan oppivelvollisuuden laajentamista. Oppilas- ja opiskeluhuollon palveluita vahvistamalla varmistamme, että lapset ja nuoret saavat tarvitsemaansa tukea. Tarkoituksena on säätää myös sitovista mitoituksista toisen asteen opiskeluhuollon palveluihin.

Oppivelvollisuuden laajentamista tukevat osaltaan myös lakisääteiseen valtakunnalliseen nuorisotyön ja -politiikan ohjelmaan kirjatut toimenpiteet, joiden tavoitteena on nuorten syrjäytymisen ehkäisy ja osallisuuden vahvistaminen. Ohjelmassa muun muassa luodaan toimintamalli koulukuntoisuuden luotettavaan ja yksilölliseen arviointiin, tuetaan vähemmistöjä ja ehkäistään syrjäytymistä, edistetään nuorten työllisyyttä ja mielenterveyttä, puututaan nuorten päihteiden käyttöön ja peliriippuvuuteen, taataan nuorille tasapuoliset mahdollisuudet kasvokkain tapahtuvaan tukeen Ohjaamo-toiminnassa sekä otetaan huomioon talous- ja työelämätaidot osana nuorten hyvinvointia. Etsivän nuorisotyön ja työpajatoiminnan toiminnallisia ja taloudellisia edellytyksiä vahvistetaan. Ohjelman painopisteet kohdistuvat erityisesti nuoruuden ydinalueeseen, eli noin 12—25-vuotiaiden nuorten kasvu- ja elinolojen kehittämiseen.

Oppivelvollisuuden laajentaminen koskettaa eri koulutusmuotojen järjestäjiä, opettajia, opinto-ohjaajia ja muuta henkilöstöä, kuntien nuoriostoimen toimijoita, työpajojen henkilöstöä sekä tulevia oppivelvollisia ja heidän vanhempiaan. Kaikki nämä tahot tarvitsevat ja kaipaavat tietoa oppivelvollisuuden laajentamisesta ja siitä, miten se vaikuttaa kunkin tahon toimintaan, oikeuksiin ja velvollisuuksiin. Opetus- ja kulttuuriministeriö on varautunut viestimään laajasti oppivelvollisuuden laajentamisesta eri kohderyhmille yhteistyössä keskeisten sidosryhmien kanssa. Viestinnässä käytettäisiin eri kanavia, mutta pääasiallinen viestintätapa olisivat ministeriön verkkosivut, joihin koottaisiin ajankohtaista tietoa ja materiaalia oppivelvollisuusudistuksesta sekä vastauksia usein kysytyihin kysymyksiin. Lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriö neuvoo ja ohjaa yhdessä Opetushallituksen kanssa opetuksen ja koulutuksen järjestäjiä sekä kuntia lainsäädännön soveltamisessa.

Oppivelvollisuuden laajentamisen vaikutuksia nuorten koulutukseen pääsyyn, koulutukseen kiinnittymiseen, toisen asteen tutkinnon suorittamiseen sekä jatko-opintoihin sijoittumiseen tai työllistymiseen seurattaisiin systemaattisesti, jotta nähtäisiin, vaikuttaako oppivelvollisuus toivotulla tavalla toisen asteen tutkinnon suorittamiseen ja sitä kautta suomalaisten koulutus- ja osaamistason parantamiseen ja työllistymisen edistämiseen. Lisäksi seurattaisiin muun muassa valtakunnallisten opiskelijapalautekyselyjen ja olemassa olevien opiskelijabarometrien avulla opiskelijoiden näkemyksiä opetuksen, ohjauksen ja muun tuen riittävydestä ja laadusta. Tietoa koottaisiin myös opiskelijoiden hyvinvoinnista. Seurantatiedon pohjalta voitaisiin puuttua epäkohtiin muun muassa suuntaamalla eri kehittämisohjelmien toimenpiteitä ja rahoitusta epäkohtien korjaamiseen. Seurantatiedon pohjalta on lisäksi tarkoitus arvioida säännösten tai rahoituksen mahdollisia muutostarpeita.

Oppivelvollisuuden laajentamisen kustannusvaikutuksia seurattaisiin systemaattisesti, jotta pystyttäisiin turvaamaan sujuvat siirtymät perusopetuksesta toiselle asteelle, oppivelvollisuus-koulutuksen laadukas toteutus sekä oppivelvollisten tarvitsemat ohjaus- ja tukipalvelut. Tarvittaessa suunnattaisiin käytettävissä olevaa rahoitusta toisin taikka tehtäisiin muutoksia säännöksiin tai eri koulutusmuotojen rahoitukseen.

Oppivelvollisuuden laajentaminen toteutuu täysimääräisesti vuonna 2024, jolloin ja josta alkaen kaikilla lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen vuosiluokilla on oppivelvollisia opiskelijoita. Tavoitteena on, että Kansallinen koulutuksen arviointikeskus Karvi voisi sisällyttää oppivelvollisuuden laajentamisen tavoitteiden toteutumisen ja vaikutusten arvioinnin tulevaan koulutuksen arviointisuunnitelmaansa. Karvin voimassa oleva arviointisuunnitelma kattaa vuodet 2020 - 2023.

11 Suhde muihin esityksiin

11.1 Esityksen riippuvuus muista esityksistä

Täydentyy tarvittaessa...

11.2 Suhde talousarvioesitykseen

Esitys liittyy esitykseen valtion vuoden 2021 talousarvioksi ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

12 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Perustuslain 16 §:n 1 momentissa säädetään sekä oikeudesta maksuttomaan perusopetukseen että oppivelvollisuudesta. Momentin mukaan jokaisella on oikeus maksuttomaan perusopetukseen. Oppivelvollisuudesta säädetään lailla. Perusoikeusuudistuksessa hallituksen esityksen (HE 309/1993 vp) perustelujen mukaan maksuttomaksi perusopetuksiksi on katsottava se opetus, joka kuuluu perusopetukseen. Opetuksen ohella on myös välttämättömien opetusvälineiden, kuten oppikirjojen oltava ilmaisia. Lisäksi perustuslakivaliokunta on mietinnössään (PeVM 25/1994 vp) katsonut, että maksuttomuus kattaa myös tarpeelliset koulukuljetukset ja riittävän ravinnon. Nykyinen oppivelvollisuus voidaan ymmärtää yhtenä keskeisenä takeena toteuttaa lasten perusoikeus saada maksutonta perusopetusta. Oppivelvollisuutta laajennettaessa laajenee myös velvollisuus antaa maksutonta opetusta (HE 309/1993 vp). Yhteiskunnan muuttuessa, kun sekä elämässä tarvittavat taidot että työntekeä ja elinkeinon harjoittaminen vaativat aikaisempaa enemmän taitoja valmiuksia uuden omaksumiseen, tulisi oppivelvollisuuden sisältöä pystyä tarkastelemaan laajempaan kokonaisuuteen kuin ainoastaan perusopetuksena siten kuin siitä perusopetuslaissa säädetään.

Nykyisin niin sanottu toisen asteen koulutus, lukio- ja ammatillinen koulutus, kuuluvat perustuslain 16 §:n 2 momentin piiriin. Edellä mainitun momentin mukaan julkisen vallan on turvattava, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle yhtäläinen mahdollisuus saada kykijensä ja erityisten tarpeidensa mukaisesti myös muuta kuin perusopetusta sekä kehittää itseään varattomuuden sitä estämättä. Lukio- ja ammatillinen koulutus ovat tällä hetkellä julkisesti rahoitettuja siten, että opetustoiminta ja kouluruokailu ovat opiskelijoille maksuttomia. Opiskelijalla on mahdollisuus opinto- ja koulumatkatukeen, mutta oppimateriaalit eivät kuulu maksuttomuuden piiriin. Lukio- tai ammatillisessa koulutuksessa opiskelija voi saada myös opintorahan oppimateriaalilisiä, jos hänen vanhempansa ovat pienituloisia. Tietyissä tapauksissa opiskelijalla on myös mahdollisuus asumistukeen. Lapsen elatuksesta annetun lain mukaan lapsen oikeus saada elatusta vanhemmiltaan päättyy, kun hän täyttää kahdeksantoista vuotta. Vanhemmat vastaavat lapsen koulutuksesta aiheutuvista kustannuksista myös sen jälkeen, kun lapsi on täyttänyt kahdeksantoista vuotta, mikäli se harkitaan kohtuulliseksi.

Perustuslain mukaan oppivelvollisuudesta säädetään lailla eli voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti perusopetuslaissa. Perusopetuslain mukaan oppivelvollisen on osallistuttava perusopetuslain mukaisesti järjestettyyn perusopetukseen tai saatava muulla tavalla perusopetuksen oppimäärää vastaavat tiedot. Oppivelvollisuus on siis säädetty velvollisuudeksi hankkia tietyn tasoinen osaaminen, ei koulupakoksi eli velvollisuudeksi osallistua koulutukseen. Vastaavaa periaatetta noudatettaisiin myös oppivelvollisuuden laajentuessa koskemaan toisen asteen koulutusta. Myös lukion oppimäärää ja ammatillista tutkintoa olisi mahdollisuus suorittaa halutesaan itsenäisesti opetukseen osallistumatta.

Perustuslain mukaan jokaisella on oikeus maksuttomaan perusopetukseen, joka oppivelvollisuuden laajentuessa tulkitaan oikeudeksi maksuttomaan oppivelvollisuuskoulutukseen. Perusopetuksen mukaista oppivelvollisuuden suorittamista koskevassa oikeuskäytännössä on tulkittu, että jos oppivelvollinen ei osallistu kunnan järjestämään perusopetukseen, vaan suorittaa oppivelvollisuuttaan niin sanotussa kotikoulussa, kunta ei ole velvollinen järjestämään oppivelvolliselle perusopetuslain mukaisia etuuksia ja palveluja. Myöskään oikeutta maksuttomiin oppimateriaaleihin ja työvälineisiin, maksuttomaan ruokailuun ja opiskeluhoollon palveluihin ei ole. Tämän ei ole tulkittu loukkaavan perustuslain 6 §:ssä tarkoitettua yhdenvertaisuutta eikä perustuslain 16 §:n 1 momentin mukaista subjektiivista oikeutta maksuttomaan perusopetukseen, koska jokaisella oppivelvollisella on halutessaan mahdollisuus osallistua kunnan järjestämään maksuttomaan perusopetukseen. Myöskään tilapäisesti ulkomailla asuvilla oppivelvollisilla ei ole katsottu olevan oikeutta saada käyttöönsä oppimateriaaleja maksuttomasti.

Oppimateriaalit eivät nykyisin kuulu lukio- ja ammatillisessa koulutuksessa maksuttomuuden piiriin. Koulumatkatukea voi saada yli 10 kilometrin yhdensuuntaiseen koulumatkaan, mutta koulumatkatukeen sisältyy aina omavastuuosuus. Esityksen tarkoituksena on oppivelvollisuutta laajennettaessa lisätä maksuttomuuden piiriin myös oppimateriaalit ja yhtenäistää oikeus maksuttomiin koulumatkoihin vastaamaan nykyisen oppivelvollisuuskoulutuksen eli perusopetuksen käytäntöjä. Lisäksi oikeus päivittäiseen ruokailuun ja opiskeluhooltoon laajennettaisiin koskemaan kaikkea oppivelvollisuuskoulutusta.

Poikkeuksia oppimateriaalin maksuttomuuteen voisi olla sellaista erityistä harrastuneisuutta painottavissa koulutuksissa, kuten lukiolain mukaisissa erityisen koulutustehtävän lukioiden tai erityistaitoja painottavissa ammatillisissa tutkinnoissa, joissa opiskelijat tai heidän huoltajansa edelleen hankkisivat omalla kustannuksellaan esimerkiksi sellaisia urheiluvälineitä tai soitininstrumentteja, jotka opiskelun jälkeen jäävät opiskelijan haltuun ja käytettäväksi jatko-opiskeluissa tai työnteossa taikka muussa toiminnassa. Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan hallituksen esityksestä laiksi Helsingin eurooppalaisesta koulusta (PeVL 20/2007 vp) katsonut, että oppivelvollisuuden piiriin kuuluvilta lapsilta voidaan periä materiaalmaksuja, kun koulu on perustettu erityiseen tarkoitukseen eikä merkitse puuttumista oppivelvollisten oikeuteen saada maksutonta opetusta. Erityisenä tarkoituksena Helsingin eurooppalaisen koulun perustamisen osalta oli Suomeen sijoitetun EU:n kemikaaliviraston henkilöstön lasten koulutus.

Perusopetuksessa noudatetaan lähikouluperiaatetta, jonka mukaisesti kunta osoittaa oppivelvolliselle lähikoulun siten, että oppilaiden matkat ovat asutuksen, koulujen ja muiden opetuksen järjestämispaikkojen sijainti sekä liikenneyhteydet huomioon ottaen mahdollisimman turvallisia ja lyhyitä. Oppivelvollisuuden laajentuessa toisen asteen koulutukseen ei vastaavaa lähikouluperiaatetta ole mahdollisuutta noudattaa, vaan jokaisella oppivelvollisella olisi vapaa hakeutumisoikeus siihen oppilaitokseen, jonka hän katsoo kykyjensä ja erityisten tarpeidensa mukaisesti hänelle parhaiten soveltuvaksi koulutusmuodoksi. Oppivelvollisuus toisen asteen koulutuksessa toteutettaisiin siten, että perusopetuksen jälkeen oppivelvollisilla olisi lakiin perustuva hakeutumisvelvollisuus laissa mainittuihin koulutuksiin, joissa oppivelvollisuutta voisi suorittaa. Edellä mainittuun hakeutumisvelvollisuuteen liittyy julkisen vallan velvollisuus varmistaa se, että tarjolla on riittävästi koulutuspaikkoja perusopetuksesta toiselle asteelle siirtyville. Lukiolain 4 §:n 3 momentin mukaan opetus- ja kulttuuriministeriön on lupien myöntämistä koskevan päätöksenteon yhteydessä varmistettava lukiokoulutuksen riittävä valtakunnallinen ja alueellinen saatavuus. Vastaavasti on säädetty ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 28 §:n 3 momentissa ja myös uuden valmentavan koulutuksen järjestämislupien osalta ehdotetaan vastaavaa säännöstä. Lain säännökset velvoittavat siis valtiovaltaa varmistamaan järjestämislupien myöntämisessä myös laajennettuun oppivelvollisuuteen kuuluvan tutkintotavoitteisen sekä tutkintotavoitteiseen koulutukseen valmentavan koulutuksen riittävän alueellisen ja valtakunnallisen saatavuuden.

Koulutustarjontaa on tarkasteltava perustuslain 16 §:n lisäksi myös 6 §:ssä säädetyn yhdenvertaisuuden ja 17 §:ssä säädetyn kielellisen yhdenvertaisuuden näkökulmasta. Asialla on lisäksi merkitystä arvioitaessa lapsen oikeuksista annetun YK:n yleissopimuksen (SopS 60/1991) 9 artiklan toteutumista. Artiklan mukaan lasta ei saisi erottaa vanhemmistaan heidän tahtonsa vastaisesti. Arvioiden mukaan koulutustarjontaa on alueellisesti ja valtakunnan tasolla siten, että jokaisella oppivelvollisella on mahdollisuus päästä toisen asteen koulutukseen ja myös riittävässä määrin valita opiskelupaikka kiinnostuksen kohteidensa mukaisesti. Ei kuitenkaan voida taata, että jokainen oppivelvollinen pääsisi juuri tiettyyn lukioon tai opiskelemaan jotain tiettyä ammattialaa. Tämän ei kuitenkaan voida katsoa vaarantavan perustuslain mukaista yhdenvertaisuutta ja oikeutta saada kykijensä ja erityisten tarpeidensa mukaisesti koulutusta, kunhan erilaista koulutustarjontaa on riittävästi saatavilla ja saavutettavissa.

Lukiokoulutusta on tarjolla kattavasti maanlaajuisesti ja pääsääntöisesti lähellä oppivelvollisen kotia. Ammatillista koulutusta sen sijaan järjestetään alueellisen ja valtakunnallisen koulutustarpeen mukaisesti, joten oppivelvollisen kiinnostuksen kohteiden mukaista ammatillista koulutusta ei aina järjestetä oppivelvollisen kotipaikkakunnalla, mikä saattaa tarkoittaa pitkiä koulumatkoja tai muuttamista oppilaitoksen sijaintipaikkakunnalle. Vapaa hakeutumisoikeus merkitsee myös sitä, että suosituissa lukioissa ja ammatillisten oppilaitosten koulutusaloilla opiskelijaksi otettavien määrää joudutaan karsimaan. Lukiolaissa ja ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa säädetään, että opiskelijavalinnassa on noudatettava yhdenvertaisia valintaperusteita. Yhteishaussa noudatettavista valintaperusteista säädetään opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksilla. Vapaa hakeutumisoikeus ja yhdenvertaiset valintaperusteet turvaavat perustuslain 6 §:n mukaisen yhdenvertaisen kohtelun sekä 16 §:n 2 momentissa jokaiselle turvatus oikeuden yhtäläiseen mahdollisuuteen saada kykijensä ja erityisten tarpeidensa mukaisesti myös muuta kuin perusopetusta.

Toisen asteen koulutusta on tarjolla sekä suomen että ruotsin kielellä, ruotsinkielisen koulutuksen painottuessa niille seuduille, joissa asuu äidinkieleltään ruotsinkielistä väestöä. Erityistä tukea on tarjolla yhtäläisesti kaikissa ammatillisissa oppilaitoksissa, mutta vaikeasti vammaisille järjestettävää koulutusta järjestetään vain tietyissä tähän erikoistuneissa oppilaitoksissa. Myös vaikeasti vammaisille tarkoitettua koulutustarjontaa on eri puolilla Suomea, mutta pienen kohdejoukon ja koulutuksen järjestämiseen liittyvän erityisosaamisen vuoksi tätä koulutusta ei aina ole tarjolla oppivelvollisen kotipaikkakunnalla. Vaikeasti vammaisille tarkoitetuissa oppilaitoksissa on tarjolla asuntolapalveluita, mutta koulutukseen osallistuminen saattaa merkitä tarvetta muuttamiseen pois kotipaikkakunnalta.

Oppivelvollisuuden laajentaminen perustuisi ensisijaisesti hakeutumisvelvollisuuteen ja vapaaseen hakeutumisoikeuteen. Jos oppivelvollinen ei kuitenkaan vapaaehtoisesti hakeutuisi koulutukseen, hänelle osoitettaisiin opiskelupaikka oppivelvollisuuden suorittamiseksi. Opiskelupaikka osoitettaisiin tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa, joten opiskelupaikan osoittamisessa ei otettaisi kantaa siihen, minkä tyyppiseen toisen asteen koulutukseen henkilön olisi kykijensä perusteella osallistuttava. Opiskelupaikan osoittamisessa otettaisiin huomioon opiskelupaikan sijainti, oppivelvollisen erityisen tuen tarve sekä kielelliset oikeudet.

Vapaa hakeutumisoikeus asettaa myös perustuslain mukaisen oikeuden maksuttomaan oppivelvollisuuskoulutukseen toisenlaiseen tarkasteluun kuin perusopetuksen osalta. Oppivelvollisuuslakiin ehdotetaan vastaavaa säännöstä, jonka mukaan pitkän koulumatkan omaavilla henkilöillä olisi oikeus maksuttomaan majoitukseen ja viikonloppumatkoihin suorittaessaan oppivelvollisuuttaan kotiaan lähimmässä oppilaitoksessa. Tällä sääntelyllä turvattaisiin perustuslain edellyttämä oppivelvollisuuskoulutuksen maksuttomuus kaikissa tilanteissa. Ei kuitenkaan voida edellyttää, että opiskelijan käyttäessä vapaata hakeutumisoikeuttaan esimerkiksi kaikki asumis-

kustannukset olisivat aina maksuttomia. Jos oppivelvollinen vapaaehtoisesti hakeutuu sellaiseen oppilaitokseen, jonne kulkeminen päivittäin kotoa käsin ei ole mahdollista, oppivelvollisella olisi oikeus yleiseen asumistukeen sitä koskevien säännösten mukaisesti. Lisäksi erityisesti harvaan asutuissa maakunnissa sijaitsevista oppilaitoksista on usein mahdollisuus asua oppilaitoksen maksuttomassa asuntolassa.

Esityksessä ehdotetaan oppimateriaalien ja koulumatkojen maksuttomuus laajennettavaksi koskemaan koko toisen asteen tutkintoa, ei ainoastaan laajennettuun oppivelvollisuuteen kuuluvaa koulutusta. Eräät oikeudet, kuten aikuisten lukiokoulutuksen ja ammattitutkinnon oikeus päivittäiseen ruokailuun ja opiskeluhooltoon, rajattaisiin kuitenkin koskemaan vain oppivelvollisia. Tällä toteutettaisiin perustuslain edellyttämä oppivelvollisuuskoulutuksen maksuttomuus. Nämä rajaukset koskisivat sellaisia koulutusmuotoja, jotka pääsääntöisesti on tarkoitettu muille kuin oppivelvollisikäisille opiskelijoille, mutta joiden kuitenkin on katsottu tietyissä tilanteissa soveltuvan myös oppivelvollisille. Näiden koulutusten osalta oppivelvolliset opiskelijat olisivat tiettyjen etuuskien osalta paremmassa asemassa kuin muut vastaavan koulutusmuodon opiskelijat. Tämä katsottaisiin kuitenkin perustuslaissa tarkoitetuksi hyväksyttäväksi perusteeksi poiketa iän perusteella henkilöiden yhdenvertaisesta kohtelusta, koska sillä varmistettaisiin toisen perustuslaissa taatun oikeuden eli maksuttoman oppivelvollisuuskoulutuksen toteutuminen.

Esityksessä ehdotetaan, että oppivelvollisuuden laajentaminen tulisi voimaan syksystä 2021 lähtien ja koskisi ensimmäisen kerran keväällä 2021 perusopetuksen päättäviä nuoria. Tätä aiemmin perusopetuksen päättäneet eivät tulisi oppivelvollisiksi, eikä heillä myöskään olisi oikeutta maksuttomaan toisen asteen koulutukseen. Esitys asettaisi siis henkilöt erilaiseen asemaan iän perusteella saada maksutonta koulutusta, mutta kohtelisi kuitenkin yhdenvertaisesti kaikkia lain voimaantulon jälkeen perusopetuksen päättäviä henkilöitä. Merkittäviä lainsäädännöllisiä uudistuksia toteutetaan usein siten, että vaikutukset kohdistuvat tietystä ikäluokasta eteenpäin, jos vaikutuksia ei ole mahdollista tai perusteltua kohdentaa kaikkiin ikäluokkiin. Esimerkkinä tällaisesta sääntelystä ovat esimerkiksi työeläkejärjestelmään tehdyt uudistukset. Tällaisen sääntelyn ei katsota olevan perustuslain edellyttämän yhdenvertaisuuden vastaista.

Esityksessä ehdotetaan, että oppivelvollisuus päättyisi henkilön 18-vuotissyntymäpäivään. Oppivelvollisuus kuitenkin alkaisi sen lukuvuoden alussa, jona henkilö täyttää seitsemän vuotta, joten oppivelvollisuuden ajallinen kesto voisi vaihdella lähes vuodella siitä riippuen, mihin aikaan kalenterivuodesta henkilö täyttää 18 vuotta. Opiskelijan oikeus maksuttomaan koulutukseen ei kuitenkaan päättyisi oppivelvollisuuden päättymiseen, vaan jatkuisi yhdenvertaisesti tämän jälkeen. Toisen asteen koulutuksen maksuttomuutta koskevat säännökset mahdollistaisivat kaikille perusopetuksen päättävälle mahdollisuuden suorittaa toisen asteen tutkinto maksuttomasti. Maksuttomuuden määräajassa otettaisiin huomioon myös erilaiset olosuhteisiin liittyvät pidennysperusteet.

Perustuslain 9 §:n mukaan Suomen kansalaisella ja maassa laillisesti oleskelevalla ulkomaalaisella on vapaus liikkua maassa ja valita asuinpaikkansa. Edellä mainituilla oikeuksilla on kasvava merkitys silloin kun nuori on lähestymässä täysi-ikäisyyttä. Oikeudella valita asuinpaikkansa on liittymäkohta oppivelvollisten alueelliseen koulutustarjontaan. Oikeutta valita asuinpaikkansa pyritään turvaamaan riittävän laajalla oppilaitosten verkolla ja koulumatkojen maksuttomuudella.

Oppivelvollisuudella on vaikutusta perustuslain 18 §:ssä säädettyyn oikeuteen hankkia toimeentulonsa valitsemallaan työllä, ammatilla tai elinkeinolla. Alle 18-vuotiaiden mahdollisuudet tehdä täysipainoisesti töitä tai harjoittaa elinkeinotoimintaa vaikeutuvat nykytilaan verrattuna, kun oppivelvollisuus laajenee. Toisaalta ennen täysi-ikäisyyttä lapset ovat vanhempiensa elä-

tusvelvollisuuden piirissä ja alaikäisenä elinkeinotoiminnan harjoittamiseen kohdistuu jo nykyisellään rajoituksia. Oppivelvollisuutta on mahdollisuus suorittaa myös oppisopimuskoulutuksena. Oppivelvollisuuden laajentamisen tavoitteena on nostaa koulutus- ja osaamistasoa kaikilla koulutusasteilla, kaventaa oppimiseroja sekä lisätä koulutuksellista tasa-arvoa. Tämä edesauttaa jatkossa toimeentulon hankkimista henkilön valitsemalla tavalla ja samalla monipuolistaa henkilön mahdollisuuksia toimeentulon hankkimiseen. Perustuslain 22 §:ssä julkiselle vallalle osoitettua velvollisuutta pyritään esityksen mukaisesti toteuttamaan siten, että oppivelvollisuuden laajentaminen turvaa sivistyksellisten oikeuksien lisäksi myös muiden perusoikeuksien toteutumista

YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista (SopS 60/1991) on aikaisemmin mainitun 9 artiklan lisäksi merkityksellinen oppivelvollisuutta laajennettaessa. Yleissopimuksessa lapsella tarkoitetaan jokaista alle 18-vuotiasta henkilöä, ellei lapseen soveltuvien lakien mukaan täysi-ikäisyyttä saavuteta aikaisemmin. Yleissopimuksen 28 artiklan mukaan sopimusvaltiot: a) tekevät pakolliseksi perusasteen koulutuksen, jonka tulee olla maksutta kaikkien saatavilla; b) tukevat erilaisten keskiasteen koulutusmuotojen kehittämistä, mukaan lukien opinto- ja ammatinvalinnan-ohjaus, saattavat ne jokaisen lapsen ulottuville ja ryhtyvät tarkoituksenmukaisiin toimenpiteisiin, kuten maksuttoman opetuksen käyttöönottamiseen ja taloudellisen tuen antamiseen sitä tarvitseville; c) saattavat kaikin tarkoituksenmukaisin keinoin korkea-asteen koulutuksen kaikkien ulottuville heidän kykyjensä perusteella; d) tuovat opetukseen ja ammattikoulutukseen liittyvän tiedon ja ohjauksen kaikkien lasten saataville ja ulottuville sekä e) ryhtyvät toimenpiteisiin koulunkäynnin säännöllisyyden edistämiseksi ja koulunkäynnin keskeyttämisen vähentämiseksi. Myös taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskeva kansainvälisen yleissopimuksen (SopS 6/1976, TSS-sopimus) 13 artiklassa ja Unescon yleissopimuksessa syrjinnän vastustamiseksi opetuksen alalla (SopS 908/1971) 4 artiklassa on määräyksiä oikeudesta alkeisopetuksen tekemisestä ilmaiseksi ja pakolliseksi sekä toisen asteen opetuksen tekemisestä yleisesti saavutettavaksi ja mahdolliseksi kaikille. Edellä mainittujen yleissopimusten, erityisesti YK:n yleissopimuksen lapsen oikeuksista, tavoitteet ovat saavutettavissa oppivelvollisuuden laajentamisella.

Vammaisten oikeuksia koskevassa yleissopimuksen (SopS 27/2016 vammaisyleissopimus) 24 artiklassa on määräyksiä koulutuksesta. Artiklan 2 kohdassa sopijavaltioille asetetaan velvollisuus varmistaa muun muassa se, että vammaisia henkilöitä ei suljeta yleisen koulutusjärjestelmän ulkopuolelle vammaisuuden perusteella ja ettei vammaisia lapsia suljeta maksuttoman ja pakollisen ensimmäisen asteen tai toisen asteen koulutuksen ulkopuolelle vammaisuuden perusteella. lisäksi vammaisten henkilöiden tulee päästä kattavaan, laadukkaaseen ja maksuttomaan ensimmäisen asteen sekä toisen asteen koulutukseen yhdenvertaisesti muiden kanssa niissä yhteisöissä, joissa he elävät. Vammaisia henkilöitä varten tulee tehdä heidän yksilöllisten tarpeidensa mukaiset kohtuulliset mukautukset. Yleissopimuksen 24 artiklassa asetetaan useita muitakin erityisvelvoitteita sopijavaltioille koulutuksen alalla. Yhdenvertaisuuslaki sisältää yleiset velvollisuudet, jotka koskevat myös koulutuksen järjestäjiä, yhdenvertaisuuden edistämistä, syrjinnän kiellosta, positiivisesta erityiskohtelusta ja kohtuullisista mukautuksista vammaisten ihmisten yhdenvertaisuuden toteuttamiseksi. Tämän lisäksi myös koulutusala-kohtaisissa laeissa otetaan vammaiset opiskelijat huomioon. Myös vammaiset henkilöt kuuluisivat oppivelvollisuuden laajentamisen piiriin. Lukio- ja ammatillisessa koulutuksessa heidän tarvitsemansa erityisjärjestelyt voidaan järjestää nykyisen lainsäädännön puitteissa.

Lakiin vapaasta sivistystyöstä esitetään oppivelvollisuuden piiriin kuuluvien opintojen osalta, että laissa säädettäisiin nykyistä tarkemmin opiskelijaksi ottamisesta, opintojen sisällöstä sekä opiskelijan oikeuksista ja velvollisuuksista, jotta perustuslain 21 §:ssä säädetty oikeusturva toteutuisi.

Esityksessä ehdotetaan, että oppivelvollisen jäädessä ilman opiskelupaikkaa, olisi oppivelvollisen asuinkunnalla velvollisuus ohjata ja tukea häntä opiskelupaikan hankkimisessa sekä viimekädessä osoittaa oppivelvolliselle koulutuspaikka. Perustuslain 121 §:n mukaan kuntien tehtävistä säädetään lailla. Oppivelvollisuuslaissa laajenisi kunnan velvollisuus nykyisestä perusopetuslain mukaisesta valvontavastuusta tietyissä tilanteissa koskemaan oppivelvollisuusaikaa siihen saakka, kunnes opiskelija täyttää 18 vuotta. Perustuslain 121 §:stä johtuu myös tarve kunnan velvollisuuksista säädettyä huolehtia kuntien tosiasiallisista edellytyksistä suoriutua velvoitteistaan (PeVL 29/2009 vp, PeVL 50/2005 vp, PeVL 20/2004 vp).

Oppivelvollisuuslaki luo opetuksen ja koulutuksen järjestäjille ja kunnille uusia lakisääteisiä velvollisuuksia ja laissa määritellyn ohjaus- ja valvontavelvollisuuden toteuttamiseksi viranomaisten tiedonsaantioikeus on turvattava riittävällä ja oikeasuhtaisella sääntelyllä. Useimmat ohjaus- ja valvontavastuun toteuttamiseksi tarvittavista tiedoista sisältyvät jo nykyään valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain tarkoittamaan opiskelijavalintarekisteriin ja muihin tietovarantoihin ja sisältävät myös henkilötietoja. Perustuslakivaliokunnan mukaan henkilötietojen suoja tulee turvata ensisijaisesti EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen ja säädettyvän kansallisen yleislainsäädännön nojalla. Kansallisen erityislainsäädännön säätämiseen tulee siten suhtautua pidättyvästi ja rajata sellainen vain välttämättömään tietosuoja-asetuksen salliman kansallisen liikkumavaran puitteissa (PeVL 14/2018 vp, s. 4—5). Esityksessä lähdetään siitä, että henkilötietojen osalta EU:n tietosuoja-asetusta täydentäviä säännöksiä on mahdollista säätää, koska kyseessä on asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohdan tarkoittama käsittelyperuste, eli käsittely on tarpeen rekisterinpitäjän lakisääteisen velvoitteen noudattamiseksi. Sääntely katsottaisiin välttämättömäksi riskiperustaisen lähestymistavan näkökulmasta, koska kyse on laajamittaisesta henkilötietojen käsittelystä ja osin arkaluontoisten tietojen käsittelystä, ja siksi on olemassa riski rekisteröidyn kannalta, mikäli yksityiskohtaista sääntelyä ei olisi. Sääntelyn oikeasuhtaisuus on huomioitu säätämällä tiedonsaantioikeus vain välttämättömiin tietoihin ja määrittelemällä erikseen tietoa saavat tahot ja niiden saamat tiedot. Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt lausunnoissaan erityistä huomiota siihen, että arkaluonteisten tietojen käsittely on syytä rajata täsmällisillä ja tarkkarajaisilla säännöksillä vain välttämättömään (esim. PeVL 3/2017 vp, s. 5).

Ponsi

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Oppivelvollisuuslaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku.

Yleiset säännökset

1 §

Oppivelvollisuuden tavoitteet

Oppivelvollisuuden tavoitteena on turvata kaikille elämässä ja yhteiskunnassa tarpeellinen perusosaaminen ja sivistys sekä edistää yhdenvertaisia mahdollisuuksia kehittää itseään kykujensä ja tarpeidensa mukaisesti.

Lisäksi oppivelvollisuuden tavoitteena on nostaa koulutus- ja osaamistasoa, kaventaa oppimiseroja ja lisätä koulutuksellista tasa-arvoa.

Oppivelvollisuuteen kuuluvan opetuksen ja koulutuksen tavoitteista säädetään erikseen.

2 §

Oppivelvollisuuden alkaminen ja päättyminen

Suomessa vakinaisesti asuvat lapset ovat oppivelvollisia.

Oppivelvollisuus alkaa perusopetuslaissa (628/1998) tarkoitetun lukuvuoden alkaessa sinä vuonna, jona lapsi täyttää seitsemän vuotta.

Jos perusopetuslaissa tarkoitetulle perusopetukselle säädettyjä tavoitteita ei lapsen vammaisuuden tai sairauden vuoksi ilmeisesti ole mahdollista saavuttaa yhdeksässä vuodessa, alkaa oppivelvollisuus vuotta 2 momentissa säädettyä aikaisemmin (*pidennetty oppivelvollisuus*).

Oppivelvollisuus päättyy, kun oppivelvollinen täyttää 18 vuotta tai kun oppivelvollinen on hyväksytysti suorittanut ylioppilastutkinnosta annetussa laissa (502/2019) tai ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa (531/2017) tarkoitetun tutkinnon tai niitä vastaavan ulkomaisen koulutuksen.

2 luku.

Oppivelvollisuuden suorittaminen

3 §

Oppivelvollisuuden suorittaminen perusopetuksessa

Oppivelvollisen on suoritettava perusopetusta siten kuin perusopetuslain 26 §:n 1 momentissa säädetään.

Pidennetyt oppivelvollisuuden piirissä olevat tulee osallistua oppivelvollisuuden alkamisvuonna järjestettävään perusopetuslain 26 a §:ssä tarkoitettuun esiopetukseen. Edellä 1 momentissa tarkoitettu oppivelvollinen voi osallistua myös perusopetuslain 5 §:n 1 momentissa tarkoitettuun maahanmuuttajille järjestettävään perusopetukseen valmistavaan opetukseen.

4 §

Oppivelvollisuuden suorittaminen perusopetuksen oppimäärän suorittamisen jälkeen

Oppivelvollisen on perusopetuslaissa tarkoitetun perusopetuksen oppimäärän suoritettuaan suoritettava lukiolaissa (714/2018) tarkoitettua lukiokoulutuksen oppimäärää ja sen päätteeksi suoritettavaa ylioppilastutkintoa taikka ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettua ammatillista perustutkintoa tai ammattitutkintoa.

Oppivelvollisuutta voi suorittaa myös:

1) tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettussa koulutuksessa (___/___);

2) ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettussa työhön ja itsenäiseen elämään valmentavassa koulutuksessa;

3) vapaasta sivistystyöstä annetun lain (632/1998) 7 a luvussa tarkoitettussa koulutuksessa enintään yhden vuoden ajan, mainitun lain 25 b §:n 3 momentissa tarkoitettussa vaikeasti vammaisille järjestettävässä koulutuksessa kuitenkin kyseisen koulutuksen keston ajan.

Oppivelvollisuutta voi suorittaa myös perusopetuslain 46 §:ssä tarkoitettussa aikuisten perusopetuksessa siten kuin 5 §:ssä säädetään.

5 §

Oppivelvollisuuden suorittaminen eräissä tilanteissa

Oppivelvollinen, joka on suorittanut perusopetuksen oppimäärän tai sitä vastaavat opinnot, mutta jolta puuttuu perusopetuksen jälkeisen koulutuksen suorittamiseksi riittävä suomen tai ruotsin kielen taito, voi suorittaa oppivelvollisuutta osallistumalla aikuisten perusopetukseen.

Oppivelvollinen, joka ei ole suorittanut perusopetuksen oppimäärää lukuvuoden päättyessä sinä kalenterivuonna, kun hän täyttää 17 vuotta, voi suorittaa oppivelvollisuutta osallistumalla 4 §:ssä tarkoitettuun koulutukseen tai aikuisten perusopetukseen. Opiskelijaksi ottamisessa sovelletaan, mitä kyseistä koulutusta koskevissa laeissa säädetään opiskelijaksi ottamisen perusteista.

6 §

Opintojen riittävä edistyminen

Oppivelvollisuuteen kuuluvien opintojen tulee edistyä riittävästi siten kuin asianomaista koulutusta koskevassa laissa säädetään.

7 §

Oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttäminen

Oppivelvollisella on oikeus keskeyttää oppivelvollisuuden suorittaminen määräajaksi tai toistaiseksi

- 1) oppivelvollisuuden suorittamisen estävän pitkäaikaisen sairauden tai vamman vuoksi;
- 2) äitiys-, isyys- tai vanhempainvapaan ajaksi;

3) vähintään kuukauden kestävän tilapäisen ulkomailla oleskelun ajaksi.

Päätös oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttämisestä tehdään hakemuksesta. Koulutuksen järjestäjä päättää oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttämisestä. Jos oppivelvollinen ei ole minkään koulutuksen järjestäjän opiskelija, keskeyttämisestä päättää oppivelvollisen asuinkunta. Koulutuksen järjestäjän tulee ilmoittaa oppivelvollisen asuinkunnalle, jos oppivelvollisuuden suorittaminen keskeytetään toistaiseksi.

8 §

Oppivelvollisuuden suorittaminen opiskeluoikeuden menettämisen aikana

Jos oppivelvollinen on 4 §:ssä tarkoitettussa koulutuksessa määräaikaisesti erotettu oppilaitoksesta tai hänen opiskeluoikeutensa on pidätetty, koulutuksen järjestäjän tulee yhdessä oppivelvollisen ja tämän huoltajan tai muun laillisen edustajan kanssa laatia suunnitelma oppivelvollisuuden suorittamisesta määräaikaisen erottamisen tai opiskeluoikeuden pidättämisen aikana. Oppivelvollisen tulee suunnitelman mukaisesti edistää opintojaan itsenäisesti tai muissa oppimisympäristöissä kuin oppilaitoksessa taikka siirtyä toiseen hänelle soveltuvaan koulutukseen. Jos oppivelvollinen ei osallistu suunnitelman laadintaan tai noudata laadittua suunnitelmaa, koulutuksen järjestäjän tulee ilmoittaa oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttämisestä oppivelvollisen asuinkunnalle sekä huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle.

3 luku.

Oppivelvollisuuden suorittamisen ohjaus- ja valvontavastuu

9 §

Huoltajan valvontavastuu

Oppivelvollisen huoltajan tai muun laillisen edustajan on huolehdittava siitä, että oppivelvollisuus tulee suoritettua.

10 §

Hakeutumisvelvollisuus perusopetuksen jälkeiseen koulutukseen

Oppivelvollisen on hakeuduttava 4 §:ssä tarkoitettuun koulutukseen ennen perusopetuksen viimeisen vuosiluokan tai aikuisten perusopetuksen päättymistä.

Tutkintokoulutukseen valmentavaa koulutusta tai vapaasta sivistystyöstä annetun lain 7 a luvussa tarkoitettua koulutusta suorittavan oppivelvollisen on ennen koulutuksen päättymistä hakeuduttava 4 §:n 1 momentissa tarkoitettuun tutkintotavoitteiseen koulutukseen. Aikuisten perusopetusta suorittavan oppivelvollisen on ennen koulutuksen päättymistä hakeuduttava 4 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuun koulutukseen.

Oppivelvollisen on hakeuduttava 4 §:ssä tarkoitettuun koulutukseen, jos hän aikoo keskeyttää opintonsa tai jos opintojen suorittaminen muutoin päättyy ennen oppivelvollisuuden päättymistä.

Hakeutumisvelvollisuus jatkuu, jos oppivelvollinen ei saa tai vastaanota opiskelupaikkaa.

Oppivelvollisella on oikeus saada riittävästi oppilaanohjausta tai opinto-ohjausta sekä muuta ohjausta pykälässä säädettyjen hakuvelvoitteidensa täyttämiseksi.

11 §

Hakeutumisvelvollisuuden ohjaus- ja valvontavastuu

Perusopetuksen järjestäjän tehtävänä on ohjata ja valvoa, että sen oppilaana oleva oppivelvollinen täyttää 10 §:n 1 momentissa säädetyn hakeutumisvelvollisuutensa. Opetus- ja kulttuuriministeriö päättää vuosittain ajankohdan, johon mennessä perusopetuksen järjestäjän tulee selvittää, ovatko tässä momentissa tarkoitetut oppivelvolliset aloittaneet 4 §:ssä tarkoitetussa koulutuksessa. Perusopetuksen järjestäjän ohjaus- ja valvontavastuu päättyy 12 §:ssä säädetyn koulutuksen järjestäjän ohjaus- ja valvontavastuun alkaessa tai viimeistään edellä tarkoitettuna ministeriön päättämänä ajankohtana.

Lain 4 §:ssä tarkoitetun koulutuksen järjestäjän tehtävänä on ohjata ja valvoa, että sen opiskelijana oleva oppivelvollinen täyttää 10 §:n 2 momentissa säädetyn hakeutumisvelvollisuutensa. Ohjaus- ja valvontavastuu päättyy 12 §:ssä säädetyn koulutuksen järjestäjän ohjaus- ja valvontavastuun alkaessa tai viimeistään 1 momentissa tarkoitettuna ministeriön päättämänä ajankohtana. Jos tässä momentissa tarkoitettu koulutus päättyy muuna ajankohtana kuin kevätlukukauden päättyessä, päättyy koulutuksen järjestäjän ohjaus- ja valvontavastuu kuitenkin viimeistään kuukauden kuluttua koulutuksen päättymisestä.

Opetuksen tai koulutuksen järjestäjä selvittää oppivelvollisen hakeutumisesta ja opintojen aloittamista koskevat tiedot valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetussa laissa (884/2017) tarkoitettuihin rekistereihin tallennettujen tietojen perusteella. Oppivelvollisen tulee toimittaa selvitys hakeutumisesta ja opintojen aloittamisesta tässä pykälässä tarkoitettulle ohjaus- ja valvontavastuussa olevalle taholle, jos tiedot eivät käy ilmi edellä tarkoitetuista rekistereistä.

Jos oppivelvollinen ei ole 1 tai 2 momentissa tarkoitettuun ajankohtaan mennessä aloittanut oppivelvollisuuden suorittamista, hakeutumisvelvollisuuden ohjaus- ja valvontavastuussa olevan tahon tulee ilmoittaa asiasta oppivelvollisen asuinkunnalle sekä oppivelvollisen huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle.

12 §

Koulutuksen järjestäjän ohjaus- ja valvontavastuu

Lain 4 §:ssä tarkoitetun koulutuksen järjestäjän ohjaus- ja valvontavastuu alkaa, kun oppivelvollinen on aloittanut opintonsa koulutuksen järjestäjän opiskelijana. Koulutuksen järjestäjän ohjaus- ja valvontavastuu päättyy, kun oppivelvollisen opiskeluoikeus tai oppivelvollisuus päättyy.

Jos oppivelvollisuutta suoritetaan ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 52 §:n 6 momentin mukaisesti ilman tutkintokoulutukseen osallistumista tai lukiolain 36 §:n 3 momentin mukaisesti erityisenä tutkintona, näytöt vastaanottava tai erityisen tutkinnon kokeiden toimeenpanosta huolehtiva koulutuksen järjestäjä vastaa tässä pykälässä tarkoitettua oppivelvollisuuden suorittamisen ohjauksesta ja valvonnasta.

Koulutuksen järjestäjän on seurattava oppivelvollisen opintojen edistymistä ja ilmoitettava oppivelvollisen huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle, jos oppivelvollinen ei suorita opintojaan opiskelusuunnitelmansa mukaisesti.

Jos oppivelvollinen on aikeissa keskeyttää oppivelvollisuutensa suorittamisen, koulutuksen järjestäjän on selvitettävä yhdessä oppivelvollisen ja hänen huoltajansa tai muun laillisen edustajansa kanssa mahdollisuudet suorittaa opintoja muussa oppimisympäristössä tai hakeutua muuhun koulutukseen. Tarvittaessa vaihtoehdot selvitetään yhteistyössä toisen koulutuksen järjestäjän kanssa.

13 §

Oppivelvollisen eronneeksi katsominen

Ennen lukiolain 24 §:ssä, ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 97 §:ssä, vapaasta sivistystyöstä annetun lain 25 i §:ssä tai tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetun lain 16 §:ssä tarkoitetun opiskeluoikeuden päättymistä taikka opiskelijan eronneeksi katsomista koskevan päätöksen tekemistä koulutuksen järjestäjän on selvitettävä, onko oppivelvollinen aloittanut uudet 4 §:ssä tarkoitetut opinnot. Koulutuksen järjestäjän on ilmoitettava oppivelvollisuuden suorittamisen keskeytymisestä oppivelvollisen asuinkunnalle sekä huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle, jos oppivelvollinen ei ole aloittanut uusia opintoja.

Poiketen siitä, mitä muualla laissa säädetään, oppivelvollinen voidaan katsoa eronneeksi oman ilmoituksen perusteella vain silloin, jos oppivelvollinen on aloittanut uudet 4 §:ssä tarkoitetut opinnot.

14 §

Asuinkunnan ohjaus- ja valvontavastuu

Asuinkunnan ohjaus- ja valvontavastuu alkaa, kun oppivelvollisen asuinkunnalle on tehty ilmoitus vailla opiskelupaikkaa olevasta oppivelvollisesta. Asuinkunnan ohjaus- ja valvontavastuu päättyy, kun oppivelvollinen on aloittanut 4 §:ssä tarkoitetussa koulutuksessa.

Asuinkunnan tehtävänä on ohjata oppivelvollista hakeutumaan 4 §:ssä tarkoitettuun hänelle soveltuvaan koulutukseen ja tarvittaessa muiden tarkoituksenmukaisten palveluiden piiriin. Oppivelvollisen tilanne ja tuen tarve selvitetään yhdessä oppivelvollisen ja tämän huoltajan tai muun laillisen edustajan kanssa.

Oppivelvollisen asuinkunnan tulee ohjata ja valvoa oppivelvollisuuden suorittamista, ellei 11 tai 12 §:ssä taikka perusopetuslaissa toisin säädetä.

15 §

Opiskelupaikan osoittaminen

Asuinkunnan tehtävänä on kahden kuukauden kuluttua ohjaus- ja valvontavastuun alkamisesta osoittaa oppivelvolliselle opiskelupaikka soveltuvassa valmentavassa koulutuksessa, jos oppivelvollinen ei ole aloittanut 4 §:ssä tarkoitetussa koulutuksessa. Koulutuksen järjestäjän, jolle on myönnetty tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen tai työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen järjestämislupa, tulee ottaa opiskelijaksi sille osoitettu oppivelvollinen. Opiskelupaikka voidaan osoittaa myös asuinkunnan järjestämässä tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa.

Soveltuvan opiskelupaikan osoittamisessa on otettava huomioon alueen koulutustarjonta, oppivelvollisen kodin ja oppilaitoksen välinen etäisyys ja kulkuyhteydet sekä erityisen tuen tarve. Opiskelupaikka tulee osoittaa oppivelvollisen perusopetuslain 10 §:ssä tarkoitetun opetuskielen mukaisesti suomen tai ruotsin kielisessä koulutuksessa.

Koulutuksen järjestäjää, jonka opiskelijaksi oppivelvollinen ollaan osoittamassa, on kuultava ennen asian ratkaisemista. Opiskelupaikan osoittamista koskeva päätös on annettava tiedoksi koulutuksen järjestäjälle.

Oppivelvollisen on aloitettava opinnot hänelle osoitetussa opiskelupaikassa viipymättä. Opiskelupaikan osoittamista koskeva päätös voidaan panna täytäntöön vailla lainvoimaa olevana.

4 luku.

Koulutuksen maksuttomuus

16 §

Oikeus maksuttomaan koulutukseen

Lain 4 §:ssä tarkoitettu koulutus on 17 §:ssä tarkoitetulla tavalla maksutonta sen kalenterivuoden loppuun saakka, jolloin opiskelija täyttää 20 vuotta. Oikeutta maksuttomaan koulutukseen ei kuitenkaan ole, jos opiskelija on suorittanut lukion oppimäärän ja ylioppilastutkinnon taikka ammatillisen tutkinnon taikka niitä vastaavat ulkomaiset opinnot. Jos opiskelija suorittaa samanaikaisesti ammatillista koulutusta ja lukion oppimäärää, oikeus maksuttomaan koulutukseen päättyy, kun opiskelija on suorittanut ammatillisen tutkinnon ja ylioppilastutkinnon, kuitenkin viimeistään sen kalenterivuoden lopussa, jolloin opiskelija täyttää 20 vuotta. Tässä pykälässä säädettyä ei sovelleta 18 vuotta täyttäneeseen opiskelijaan, joka ei ole ollut tässä laissa tarkoitettu oppivelvollinen.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua maksuttomuutta pidennetään ilman hakemusta niiden ajanjaksojen kestoja vastaavasti, jolloin koulutuksen suorittaminen on ollut keskeytyneenä 7 §:ssä, lukiolain 23 §:n 3 momentissa, ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 96 §:n 3 momentissa tai tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetun lain 15 §:ssä säädettyillä perusteilla. Jos koulutuksen suorittamisen keskeytyminen johtuu tilapäisestä ulkomailta oleskelusta taikka lukiolaisissa tai ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettua muusta perustellusta syystä, maksuttomuutta pidennetään kuitenkin enintään yhden vuoden ajan.

Edellä 2 momentissa säädetyn lisäksi maksuttomuutta voidaan opiskelijan hakemuksesta pidentää enintään yhden vuoden ajan, jos opiskeluajan pidentymisen syynä on

- 1) terveydellisiin tai muihin painaviin syihin liittyvä opiskelualan vaihto;
- 2) oppimisvaikeudet;
- 3) perusopetuksen jälkeisen valmentavan tai valmistavan koulutuksen suorittaminen; tai
- 4) perusopetuksen oppimäärän suorittamisen viivästyminen.

Edellä 3 momentissa tarkoitettua maksuttomuuden pidentämisestä päättää koulutuksen järjestäjä.

17 §

Maksuttomuuden laajuus

Opetuksen edellyttämät oppimateriaalit sekä työvälineet, -asut ja -aineet ovat opiskelijalle maksuttomia. Maksuttomia eivät kuitenkaan ole erityistä harrastuneisuutta painottavissa koulutuksissa tarvittavat välineet.

Lisäksi noudatetaan, mitä maksuttomuudesta ja opintososiaalisista etuuksista säädetään lukiolaissa, ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa, vapaasta sivistystyöstä annetussa laissa ja tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetussa laissa. Koulumatkojen maksuttomuudesta säädetään koulumatkatukilaissa (48/1997). Ylioppilastutkinnon kokeiden maksuttomuudesta säädetään ylioppilastutkinnosta annetun lain 20 §:ssä.

18 §

Majoituskorvaus oppivelvolliselle

Oppivelvollinen on oikeutettu majoituskorvaukseen, jos:

1) matka oppivelvollisen kodista lähimpään lukioon ja monialaiseen ammatilliseen oppilaitokseen on yli 100 kilometriä;

2) hän opiskelee lukiossa tai ammatillisessa oppilaitoksessa, joka sijaitsee lähinnä oppivelvollisen kotia tai jonne muutoin joukkoliikennettä tai muuta soveltuvaa kulkutapaa käyttäen on nopein kulkuyhteys; ja

3) hänellä ei ole mahdollisuutta asua oppilaitoksen maksuttomassa asuntolassa.

Majoituskorvausta maksetaan vuosittaisen opintojen alkamis- ja päättymispäivän väliseltä ajalta, jos opintojen suorittaminen edellyttää asumista oppilaitoksen sijaintipaikkakunnalla. Majoituskorvauksena korvataan oppivelvolliselle opintojen aikaisesta asumisesta aiheutuvat kohtuulliset kuukausittaiset asumiskustannukset, enintään kuitenkin yleisestä asumistuesta annetun lain (938/2014) 10 §:ssä säädetyt enimmäisasumismenot. Majoituskorvauksena maksetaan se osuus kohtuullisista asumiskustannuksista, jota ei korvata muun lain nojalla.

Koulutuksen järjestäjä päättää majoituskorvauksen myöntämisestä hakemuksesta.

19 §

Matkakorvaus oppivelvolliselle

Oppivelvollinen on oikeutettu matkakorvaukseen, jos hän saa 18 §:ssä tarkoitettua majoituskorvausta tai jos hän täyttää mainitun pykälän 1 momentin 1—2 kohdassa säädetyt ehdot majoituskorvauksen myöntämiseksi, mutta hänellä ei ole oikeutta asua asuntolassa viikonloppuisin.

Matkakorvauksena korvataan oppivelvollisen kodin ja opiskeluaikaisen asunnon välisistä matkoista aiheutuvat kustannukset viikonloppujen ja lomien yhteydessä. Matkakorvaus maksetaan halvimman käytettävissä olevan matkustustavan mukaan. Jos matkoihin ei ole mahdollisuutta käyttää joukkoliikennettä, sovelletaan matkakustannuksien määrittämisessä, mitä koulu- matkatukilaisissa säädetään oman matkustustavan matkakustannuksista. Majoituskorvausta ei myönnetä, jos oppivelvollinen saa tukea koulumatkasta aiheutuviin kustannuksiin muun lain nojalla.

Koulutuksen järjestäjä päättää matkakorvauksen myöntämisestä hakemuksesta.

5 luku.

Erinäiset säännökset

20 §

Oppivelvollisen valvonnan laiminlyönti

Jos oppivelvollisen huoltaja tahallaan tai törkeää huolimattomuuttaan laiminlyö velvollisuutensa valvoa oppivelvollisuuden täyttämistä, hänet on tuomittava oppivelvollisen valvonnan laiminlyönnistä sakkoon. Ennen syytteen nostamista syyttäjän on varattava 7 §:ssä säädetylle valvontavastuussa olevalle sekä opiskelijan huoltajalle tilaisuus antaa lausuntonsa.

21 §

Tietoja saanti

Lain 11, 12 ja 14 §:ssä tarkoitettulla oppivelvollisen ohjaus- ja valvontavastuussa olevalla opetuksen tai koulutuksen järjestäjällä taikka kunnalla on oikeus saada tässä laissa säädettyjen teh-

täviensä toteuttamiseksi välttämättömät tiedot oppivelvollisen hakeutumisesta ja opiskeluoikeudesta toiselta opetuksen tai koulutuksen järjestäjältä tai kunnalta salassapitosäännösten estämättä.

Opetuksen tai koulutuksen järjestäjällä on oikeus saada laissa säädettyjen tehtäviensä toteuttamiseksi välttämättömät tiedot opiskelijan oikeudesta maksuttomaan koulutukseen toiselta opetuksen tai koulutuksen järjestäjältä salassapitosäännösten estämättä.

Oppivelvollisen siirtyessä toisen koulutuksen järjestäjän koulutukseen aikaisemman koulutuksen järjestäjän on salassapitosäännösten estämättä viipymättä toimitettava oppivelvollisen koulutuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot uudelle koulutuksen järjestäjälle. Vastaavat tiedot voidaan antaa myös uuden koulutuksen järjestäjän pyynnöstä. Mitä tässä pykälässä säädetään koulutuksen järjestäjästä, sovelletaan myös opetuksen järjestäjään tai oppilaitoksen ylläpitäjään.

22 §

Oikaisuvaatimus ja muutoksenhaku

Tässä laissa tarkoitettuun päätökseen saa vaatia oikaisua aluehallintovirastolta, jos päätös koskee 7 §:ssä tarkoitettua oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttämistä tai 15 §:ssä tarkoitettua opiskelupaikan osoittamista. Koulutuksen järjestäjä ei saa vaatia oikaisua 15 §:ssä tarkoitettuun päätökseen. Oikaisuvaatimus tulee tehdä 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Opiskelupaikan osoittamista koskeva päätös voidaan panna täytäntöön siitä tehdystä oikaisuvaatimuksesta huolimatta, ellei aluehallintovirasto toisin määrää. Muutoin oikaisuvaatimusmenettelyssä sovelletaan, mitä hallintolaissa (434/2003) säädetään.

Tässä laissa tarkoitettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen, jos päätös koskee 16 §:ssä tarkoitettua oikeutta maksuttomaan koulutukseen tai maksuttoman koulutuksen pidentämistä, 17 §:n 1 momentissa tarkoitettua oikeutta, 18 §:ssä tarkoitettua majointuskorvausta tai 19 §:ssä tarkoitettua matkakorvausta.

Valitus 1 momentissa tarkoitettussa asiassa on tehtävä 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Valitus 1 momentissa tarkoitettussa asiassa on käsiteltävä kiireellisenä. Aluehallintoviraston opiskelupaikan osoittamista koskevassa asiassa oikaisuvaatimuksen perusteella antama päätös voidaan panna täytäntöön siitä tehdystä valituksesta huolimatta, ellei hallinto-oikeus toisin määrää. Hallinto-oikeuden päätökseen, jolla on ratkaistu 1 momentissa tarkoitettua asiaa koskeva valitus, ei saa hakea muutosta valittamalla. Muutoin muutoksenhaussa hallintotuomioistuimeen sovelletaan, mitä oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019) säädetään.

6 luku.

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

23 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Sen 10 §:n 1 momentti ja 11 § perusopetuksen järjestäjän ohjaus- ja valvontavastuuta koskevilta osin momentti tulevat kuitenkin voimaan jo 1 päivänä tammikuuta 2021.

Tätä lakia ei sovelleta henkilöön, jonka perusopetuslaissa tarkoitettu oppivelvollisuus on päätynyt ennen 1 päivää tammikuuta 2021.

24 §

Perusopetuksen jälkeisiä valmistavia koulutuksia koskeva siirtymäsäännös

Oppivelvollisuutta voi suorittaa 31 päivään heinäkuuta 2022 saakka myös perusopetuslaissa tarkoitettussa perusopetuksen lisäopetuksessa, lukiolaissa tarkoitettussa lukiokoulutukseen valmistavassa koulutuksessa ja ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettussa ammatilliseen koulutukseen valmentavassa koulutuksessa. Mitä tässä laissa säädetään 4 §:n 2 momentin 1 kohdassa tarkoitettusta tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta, sen opiskelijasta ja koulutuksen järjestäjästä, sovelletaan myös edellä mainittuihin koulutuksiin.

2.

Laki

tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku.

Yleiset säännökset

1 §

Soveltamisala

Tässä laissa säädetään perusopetuslaissa (628/1998) tarkoitetun perusopetuksen jälkeiseen tutkintotavoitteiseen koulutukseen ohjaavasta ja valmistavasta koulutuksesta (*tutkintokoulutukseen valmentava koulutus*).

2 §

Koulutuksen tavoitteet

Tutkintokoulutukseen valmentava koulutus antaa opiskelijalle valmiuksia hakeutua lukiokoulutukseen tai ammatilliseen tutkintokoulutukseen, ohjausta jatko-opinto- ja työelämäsuunnitelman laadintaan sekä vahvistaa opiskelijan edellytyksiä suorittaa lukiokoulutuksen oppimäärä ja sen päätteeksi suoritettava ylioppilastutkinto taikka ammatillinen tutkinto.

2 luku.

Koulutuksen järjestäminen

3 §

Koulutuksen järjestäjät

Tutkintokoulutukseen valmentavaa koulutusta järjestävät ne opetuksen ja koulutuksen järjestäjät, joille on myönnetty 4 §:ssä tarkoitettu koulutuksen järjestämislupa. Lisäksi tutkintoon valmentavaa koulutusta voi järjestää perusopetuslain 8 §:ssä tarkoitetulla tavalla valtio, jos koulutuksen järjestämiseen on myönnetty 4 §:ssä tarkoitettu järjestämislupa.

Edellä 1 momentissa säädetyn lisäksi kunta voi järjestää tutkintokoulutukseen valmentavaa koulutusta. Koulutuksen järjestämisessä on tällöin noudatettava 4 §:n 1 momentissa säädettyjä järjestämisluvan myöntämisen edellytyksiä.

Koulutuksen järjestämisestä vaativaan erityiseen tukeen oikeutetuille opiskelijoille säädetään ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 27 §:n 2 momentissa.

4 §

Järjestämisluvan myöntäminen

Tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen järjestämislupa voidaan myöntää hakemuksesta lukiolaissa (714/2018) tarkoitetulle lukiokoulutuksen järjestäjälle, ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa (531/2017) tarkoitetulle ammatillisen koulutuksen järjestäjälle taikka rekisteröidylle yhteisölle tai säätiölle, jolle on myönnetty perusopetuslain 7 §:ssä tarkoitettu perusopetuksen järjestämislupa. Koulutuksen järjestämisluvan myöntämisen edellytyksenä on, että koulutus on tarpeellista ottaen huomioon valtakunnallinen tai alueellinen koulutustarve ja koulutustarjonta ja että hakijalla on toiminnalliset ja taloudelliset edellytykset koulutuksen asianmukaiseen järjestämiseen. Koulutuksen järjestäjällä on velvollisuus järjestää koulutusta koulutustarpeen mukaisesti järjestämisluvassa määrätyllä toiminta-alueella.

Tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen järjestämisluvan myöntää opetus- ja kulttuuriministeriö. Opetus- ja kulttuuriministeriön on lupien myöntämistä koskevan päätöksenteon yhteydessä varmistettava tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen riittävä valtakunnallinen ja alueellinen saatavuus. Järjestämisluvassa voidaan määrätä tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen opiskelijamäärästä tai opiskelijavuosien määrästä.

Järjestämisluvan hakemiseen, myöntämiseen ja muuttamiseen sovelletaan muutoin, mitä perusopetuslaissa, lukiolaissa tai ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa säädetään. Koulutuksen järjestämisessä noudatetaan, mitä koulutuksen järjestäjän perusopetuksen, lukiokoulutuksen tai ammatillisen koulutuksen järjestämisluvassa on määrätty opetuskielestä ja toiminta-alueesta, ellei tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen järjestämisluvassa toisin määrätä.

5 §

Yhteistyö ja koulutuksen hankkiminen

Koulutuksen järjestäjän tulee olla yhteistyössä perusopetuksen, lukiokoulutuksen, ammatillisen koulutuksen ja muiden koulutuksen järjestäjien kanssa sekä koulutuksen järjestämiseksi tarpeellisten nuorisotyötä tekevien julkisten tahojen ja yksityisten yhteisöjen ja säätiöiden kanssa sekä työ- ja elinkeinoelämän kanssa.

Koulutuksen järjestäjä voi täydentää järjestämäänsä koulutusta hankkimalla tässä laissa tarkoitettua koulutusta kunnalta, perusopetuslain 7 tai 8 §:ssä tarkoitettua perusopetuksen järjestäjältä taikka ammatillisen tai lukiokoulutuksen koulutuksen järjestäjältä, muulta julkiselta taholta taikka muulta yksityiseltä yhteisöltä tai säätiöltä.

Koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että sen hankkima koulutus järjestetään tämän lain mukaisesti.

3 luku.

Hakeutuminen ja opiskelijaksi ottaminen

6 §

Opiskelijaksi ottamisen edellytykset

Tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen opiskelijaksi voidaan ottaa hakija, joka on suorittanut perusopetuksen oppimäärän tai sitä vastaavan aikaisemman oppimäärän. Perustelusta syystä opiskelijaksi voidaan ottaa myös hakija, joka ei ole suorittanut edellä tarkoitettua oppimäärää, jos koulutuksen järjestäjä katsoo muutoin olevan riittävät edellytykset opinnoista suoriutumiseen.

Opiskelijaksi ottamisen edellytyksenä on sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, että hakija ei ole suorittanut perusopetuksen jälkeistä tutkintoa tai valmistavaa koulutusta. Hakija voidaan kuitenkin ottaa opiskelijaksi tutkintokoulutukseen valmentavaan koulutukseen, vaikka hän on suorittanut edellä tarkoitetun tutkinnon tai koulutuksen, jos tutkintokoulutukseen valmentavaan koulutukseen osallistuminen on jatko-opintovalmiuksien hankkimiseksi erityisestä syystä perusteltua tai kyseessä on oppivelvollisuuslain (___/___) 15 §:ssä tarkoitettu osoitettu oppivelvollinen.

7 §

Hakeutuminen ja hakumenettelyt

Henkilöllä on oikeus vapaasti hakeutua suorittamaan tässä laissa tarkoitettua koulutusta.

Opiskelijaksi ottamisessa on sovellettava yhdenvertaisia valintaperusteita. Koulutuksen järjestäjä päättää opiskelijaksi ottamisessa käytettävistä valintaperusteista sekä pääsy- ja soveltuvuuskokeista.

Jatkuvassa haussa koulutuksen järjestäjä päättää hakuajoista ja -menettelyistä. Opiskelijaksi ottamisessa voidaan käyttää valtakunnallisia hakumenettelyitä. Valtakunnallisista hakumenettelyistä säädetään valtioneuvoston asetuksella.

8 §

Päätös opiskelijaksi ottamisesta

Koulutuksen järjestäjä päättää opiskelijaksi ottamisesta.

Jos opiskelijaksi ottamisessa käytetään 7 §:n 3 momentissa tarkoitettuja valtakunnallisia hakumenettelyitä, valitsematta jättämisestä voidaan ilmoittaa hakijalle poiketen siitä, mitä hallintolain (434/2003) 7 luvussa säädetään hallintopäätöksen antamisesta. Valitsematta jättämisestä tulee kuitenkin ilmoittaa hakijalle kirjallisesti. Koulutuksen järjestäjän tulee antaa opiskelijaksi ottamista koskeva hallintolain 7 luvun mukainen hallintopäätös, jos hakija kirjallisesti tai suullisesti pyytää päätöksen antamista 30 päivän kuluessa siitä, kun hän on saanut tässä momentissa tarkoitetun ilmoituksen opiskelijavalinnan tuloksesta.

4 luku.

Koulutuksen sisältö ja suorittaminen

9 §

Koulutuksen laajuus ja muodostuminen

Tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen laajuus on 38 viikkoa. Tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen suoritus aika on enintään yksi vuosi, ellei koulutuksen järjestäjä myönnä opiskelijalle sairauden, vamman tai muun erityisen syyn vuoksi lisäaikaa opintojen loppuun saattamiseen.

Tutkintokoulutukseen valmentava koulutus muodostuu koulutuksen osista.

10 §

Koulutuksen perusteet

Opetushallitus määrää koulutuksen perusteet tutkintokoulutukseen valmentavalle koulutukselle. Koulutuksen perusteissa määrätään koulutuksen osien tavoitteista, keskeisistä sisällöistä ja arvioinnista sekä henkilökohtaiseen opiskelusuunnitelmaan merkittävistä tiedoista.

Koulutuksen perusteet tulee laatia siten, että opiskelijalla on valmentavan koulutuksen aikana mahdollisuus suorittaa lukion oppimäärään kuuluvia opintoja ja ammatillisten perustutkintojen osia ja osien osa-alueita, korottaa perusopetuksen päättötodistuksen arvosanoja ja vahvistaa suomen tai ruotsin kielen taitoaan.

Koulutuksen järjestäjä päättää koulutuksen sisällöstä tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen perusteiden mukaisesti. Koulutuksen järjestäjän tulee laatia suunnitelma koulutuksen toteuttamisesta, jossa päätetään opetuksen, ohjauksen ja erityisen tuen toteuttamisesta, opiskelijoille tarjottavista koulutuksen osista sekä opetuksen tarkemmista tavoitteista ja sisällöistä.

11 §

Opiskelijan yksilölliset valinnat

Opiskelija opiskelee koulutuksen perusteiden mukaisista koulutuksen osista henkilökohtaisten tavoitteidensa ja osaamistarpeidensa mukaisen kokonaisuuden.

Tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että opiskelijalla on mahdollisuus yksilöllisiin valintoihin. Koulutuksen järjestäjän tulee tarjota opiskelijalle mahdollisuus suorittaa koulutuksen perusteiden mukaisia osia tarvittaessa yhteistyössä 5 §:ssä tarkoitettujen tahojen kanssa.

Koulutus tulee järjestää siten, että opiskelija voi hakeutua tutkintotavoitteiseen koulutukseen kesken valmentavan koulutuksen, jos hän on saavuttanut riittävät valmiudet tutkintotavoitteeseen koulutukseen siirtymiseksi.

12 §

Henkilökohtainen opiskelusuunnitelma

Koulutuksen järjestäjä laatii koulutuksen aloittavalle opiskelijalle henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman, johon kirjataan opintojen yksilöllinen rakentuminen ja eteneminen sekä jatko-opintosuunnitelma. Lisäksi suunnitelmaan kirjataan opiskelijan ohjausta ja tukea koskevat tiedot. Suunnitelmaa päivitetään tarvittaessa opintojen edetessä.

Koulutuksen järjestäjä laatii henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman yhdessä opiskelijan kanssa. Suunnitelman laadintaan ja päivittämiseen osallistuu koulutuksen järjestäjän nimeämä opettaja tai opinto-ohjaaja sekä tarvittaessa muu koulutuksen järjestäjän edustaja. Huoltajalla tai muulla laillisella edustajalla tulee olla mahdollisuus osallistua suunnitelman laadintaan ja päivittämiseen.

Poiketen siitä, mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, ammatillisen koulutuksen järjestäjä laatii opiskelijalle henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman siten kuin ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa säädetään henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman laadinnasta.

13 §

Palaute osaamisen kehittymisestä ja opiskelijan arviointi

Opiskelijalla on oikeus saada palautetta osaamisensa kehittymisestä koulutuksen aikana. Opiskelijalle annettavalla palautteella ohjataan ja kannustetaan henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman mukaisten tavoitteiden saavuttamiseen sekä kehitetään edellytyksiä itsearviointiin. Palautetta antavat opetuksesta vastaavat opettajat ja muut opiskelijan opetukseen, ohjaukseen ja tukeen osallistuvat koulutuksen järjestäjän edustajat.

Osaamisen arvioinnilla annetaan tietoa opiskelijan osaamisesta ja varmistetaan koulutuksen perusteiden mukaisten tavoitteiden saavuttaminen. Arvioinnin toteuttaa ja arvioinnista päättää opettaja tai erityisestä syystä muu koulutuksen järjestäjän edustaja. Koulutuksen osat arvioidaan asteikolla hyväksytty/hylätty. Koulutuksen järjestäjän tulee järjestää mahdollisuus osaamisen osoittamisen uusimiseen, jos opiskelijan osaamisen arviointi on hylätty.

Arvioinnin tarkistamiseen ja oikaisuun sovelletaan, mitä ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 55 ja 116 §:ssä valmentavasta koulutuksesta säädetään.

Koulutuksen aikana suoritettavien perusopetuksen, lukiokoulutuksen tai ammatillisen koulutuksen opintojen arviointiin sovelletaan, mitä kyseistä koulutusmuotoa koskevassa laissa säädetään.

14 §

Todistukset

Koulutuksen järjestäjän tulee antaa opiskelijalle todistus suoritetuista koulutuksen osista, kun opiskelija päättää tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen suorittamisen. Koulutuksen järjestäjän tulee antaa todistus suoritetuista koulutuksen osista myös opiskelijan pyynnöstä.

Koulutuksen järjestäjän tulee antaa opiskelijan pyynnöstä todistus suoritetuista opinnoista, jos opiskelija eroaa tai keskeyttää koulutuksen suorittamisen.

Opetushallitus määrää todistuksiin merkittävistä tiedoista.

Koulutuksen aikana suoritettavien perusopetuksen, lukiokoulutuksen tai ammatillisen koulutuksen opinnoista annettaviin todistuksiin sovelletaan, mitä kyseistä koulutusmuotoa koskevassa laissa säädetään.

5 luku.

Opiskelijan oikeudet ja velvollisuudet

15 §

Opiskeluoikeus

Opiskelijan opiskeluoikeus alkaa koulutuksen järjestäjän päättämänä ajankohtana.

Opiskelijan opiskeluoikeus päättyy, kun hän on suorittanut tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen tai kun hänet on 16 §:ssä säädetyn mukaisesti katsottu eronneeksi.

Opiskelijalla on oikeus väliaikaisesti keskeyttää opiskeluoikeutensa siksi ajaksi, jonka hän on suorittamassa asevelvollisuuslain (1438/2007), siviilipalveluslain (1446/2007) tai naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetun lain (194/1995) mukaista palvelusta taikka saa sairausvakuutuslain (1224/2004) mukaista sairauspäivärahaa taikka äitiys-, isyys- tai vanhempainrahaa. Lisäksi opiskeluoikeus voidaan opiskelijan pyynnöstä väliaikaisesti keskeyttää muusta perustellusta syystä. Mitä tässä momentissa säädetään, ei sovelleta oppivelvollisuuslaissa tarkoitettuun oppivelvolliseen.

Koulutuksen järjestäjä päättää opiskeluoikeuden väliaikaisesta keskeyttämisestä opiskelijan hakemuksesta.

16 §

Opiskelijan eronneeksi katsominen

Opiskelija katsotaan eronneeksi, jos on ilmeistä, että hänen tarkoituksenaan ei ole osallistua 12 §:ssä tarkoitetun suunnitelman mukaiseen opetukseen eikä hän ole esittänyt poissaololleen perusteltua syytä. Opiskelija, joka ei ole suorittanut opintojaan 9 §:n 1 momentissa säädettyssä suoritusajassa, katsotaan eronneeksi.

Jos opiskelija itse ilmoittaa koulutuksen järjestäjälle kirjallisesti eroamisestaan, hänen opiskeluoikeutensa päättyy siitä päivästä, jona ilmoitus saapuu koulutuksen järjestäjälle, tai opiskelijan ilmoittamana myöhempänä ajankohtana.

Koulutuksen järjestäjä antaa päätöksen opiskelijan eronneeksi katsomisesta.

Oppivelvollinen katsotaan eronneeksi 1 momentissa tarkoitetulla tavalla viimeistään kuukauden kuluessa siitä, kun hän on viimeisen kerran osallistunut opetukseen. Oppivelvollisen eronneeksi katsomisessa noudatettavista menettelyistä säädetään oppivelvollisuuslain 13 §:ssä.

17 §

Oikeus saada opetusta ja ohjausta

Opiskelijalla on oikeus saada eri oppimisympäristöissä sellaista opetusta ja ohjausta, joka mahdollistaa koulutuksen perusteiden mukaisten tavoitteiden saavuttamisen. Opiskelijalla on oikeus saada opetusta ja ohjausta keskimäärin 29 tuntia viikkoa kohti.

Opiskelijalla on oikeus saada henkilökohtaista ja muuta tarpeellista koulutuksen suorittamiseen ja jatko-opintoihin hakeutumiseen liittyvää opinto-ohjausta.

18 §

Opiskelijan velvollisuudet

Opiskelijalla on velvollisuus osallistua henkilökohtaisen opiskelusuunnitelmansa mukaisesti opetukseen, jollei hänen poissaololleen ole perusteltua syytä. Koulutuksen järjestäjä päättää opiskelijan poissaoloa koskevista menettelyistä.

Opiskelijan on suoritettava tehtävänsä tunnollisesti ja käyttäydyttävä asiallisesti.

Opiskelijan velvollisuudesta korvata aiheuttamansa vahinko säädetään vahingonkorvauslaissa (412/1974). Vahingoista tulee ilmoittaa huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle.

19 §

Oikeus erityiseen tukeen

Opiskelijalla on oikeus erityiseen tukeen, jos hän oppimisvaikeuksien, vamman, sairauden tai muun syyn vuoksi tarvitsee pitkäaikaista tai säännöllistä erityistä oppimisen ja opiskelun tukea koulutuksen perusteiden mukaisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Erityisellä tuella tarkoitetaan opiskelijan tavoitteisiin ja valmiuksiin perustuvaa suunnitelmallista pedagogista tukea sekä erityisiä opetus- ja opiskelujärjestelyitä. Erityisen tuen antamisen tavoitteena on, että opiskelija saavuttaa koulutuksen perusteiden mukaisen osaamisen.

Opiskelijan suorittaessa lukiolaissa tarkoitettuun lukion oppimäärään kuuluvia opintoja sovelletaan, mitä lukiolaissa säädetään opiskelijan oikeudesta oppimisen tukeen. Opiskelijan suorittaessa ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettuja tutkinnon osia sovelletaan, mitä ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa säädetään osaamisen arvioinnin mukauttamisesta.

Opiskelijan oikeudesta vaatimaan erityiseen tukeen sovelletaan, mitä ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa säädetään.

20 §

Erityisestä tuesta päättäminen

Koulutuksen järjestäjän tulee arvioida opiskelijan erityisen tuen tarve opiskelijan aloittaessa opiskelun ja opintojen aikana tuen tarpeen ilmetessä. Jos perusopetuksesta siirtyvälle oppivelvolliselle on tehty perusopetuslain 17 §:n mukainen erityisen tuen päätös, on koulutuksen järjestäjän selvítettävä ja arvioitava opiskelijan erityisen tuen tarve perusopetuksen aikana tehdyn erityisen tuen päätöksen pohjalta.

Koulutuksen järjestäjä antaa päätöksen opiskelijalle annettavasta erityisestä tuesta. Opiskelijaa ja tämän huoltajaa tai muuta laillista edustajaa tulee kuulla ennen päätöksen tekemistä.

Koulutuksen järjestäjän tulee kirjata henkilökohtaiseen opiskelusuunnitelmaan opiskelijalle tarjottavan erityisen tuen ja ohjauksen sisältö.

21 §

Erityistä tukea saavan opiskelijan opintososiaaliset etuudet

Perusopetuksen järjestäjän valmentavan koulutuksen opiskelijalla on oikeus perusopetuslain 31 §:n 1 momentissa säädettyihin vammaisen ja muun erityistä tukea saavan oppilaan opintososiaalsiin etuuksiin.

Ammatillisen koulutuksen järjestäjän valmentavan koulutuksen opiskelijalla on oikeus ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 101 §:ssä säädettyihin erityistä tukea saavan opiskelijan opintososiaalsiin etuuksiin.

Vammaisuuden perusteella opiskelijoille järjestettävistä muista palveluista ja tukitoimista säädetään erikseen.

22 §

Opetuksen maksuttomuus

Tässä laissa tarkoitettuun koulutukseen kuuluva opetus ja ohjaus ovat opiskelijalle maksuttomia. Opiskelijoiden valintaan liittyvät valinta- tai soveltuvuuskokeet ovat hakijalle maksuttomia.

Koulutukseen osallistuvalla opiskelijalla on oikeus maksuttomaan ateriaan sellaisina päivinä, joina opiskelijan henkilökohtainen opiskelusuunnitelma edellyttää opiskelijan läsnäoloa koulutuksen järjestäjän osoittamassa koulutuspaikassa. Opiskelijalla on edellä säädetyn lisäksi oikeus myös muuhun maksuttomaan päivittäiseen ruokailuun koulutuksessa, joka on järjestämisluvan

mukaisesti järjestetty sisäoppilaitosmuotoisesti. Asuntolassa asumiseen sovelletaan, mitä ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa säädetään.

Oikeudesta maksuttomaan koulutukseen säädetään muutoin oppivelvollisuuslain 16—19 §:ssä.

6 luku.

Erinäiset säännökset

23 §

Oikaisuvaatimus

Tässä laissa tarkoitettuun päätökseen saa vaatia oikaisua aluehallintovirastolta, jos päätös koskee

- 1) 8 §:ssä tarkoitettua opiskelijaksi ottamista;
- 2) 9 §:ssä tarkoitettua koulutuksen suorittamisaikaa;
- 3) 15 §:ssä tarkoitettua opiskelijan oikeutta väliaikaisesti keskeyttää opintonsa;
- 4) 16 §:ssä tarkoitettu opiskelijan katsomista eronneeksi;
- 5) 19 §:ssä tarkoitettua erityistä tukea.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu oikaisuvaatimus tulee tehdä 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Muutoin oikaisuvaatimusmenettelyssä sovelletaan, mitä hallintolaissa säädetään.

24 §

Muutoksenhaku hallinto-oikeuteen

Lain 21 §:ssä tarkoitettuun päätökseen erityistä tukea saavan opiskelijan opintososiaalisista etuuksista saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen.

Valitus 23 §:n 1 momentissa tarkoitettussa asiassa on tehtävä 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Valitus edellä tarkoitettussa asiassa on käsiteltävä kiireellisenä. Hallinto-oikeuden päätökseen, jolla on ratkaistu 23 §:n 1 momentissa tarkoitettua asiaa koskeva valitus, ei saa hakea muutosta valittamalla. Muutoin muutoksenhaussa hallintotuomioistuimeen sovelletaan, mitä oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019) säädetään.

25 §

Perusopetuslain, lukiolain ja ammatillisesta koulutuksesta annetun lain soveltaminen

Koulutuksen järjestämisessä sovelletaan, mitä asianomaisen järjestäjän osalta perusopetuslaissa, lukiolaissa tai ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa säädetään opetuksen julki- suudesta, kokeilusta, erityisopetuksen tai erityisen tuen kehittämis-, ohjaus- ja tukitehtävistä, oppilas- ja opiskeluhuollosta, henkilöstöstä, yhteistyöstä opiskelijoiden huoltajien kanssa, oppilas- tai opiskelijakunnasta sekä tietojensaannista ja henkilötietojen salassapidosta ja käsitte- lystä, jollei laissa toisin säädetä. Lisäksi sovelletaan, mitä kurinpidosta ja siihen liittyvistä me- nettelyistä säädetään perusopetuslain 36 ja 36 a-g §:ssä lukuun ottamatta jälki-istuntoa koskevaa sääntelyä, lukiolain 40—48 §:ssä ja ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 80, 85—93 ja

115 §:ssä. Jos kunta järjestää koulutusta 3 §:n 2 momentin nojalla, sovelletaan tässä momentissa tarkoitettuna osalta, mitä perusopetuslaissa säädetään.

Jos opiskelija suorittaa ammatillisen tutkinnon osaa, sovelletaan ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 40 §:n säännöstä opiskelijaksi ottamisen esteistä sekä mainitun lain 9 luvun säännöksiä opiskeluoikeuden peruuttamisesta ja huumausainetestauksesta.

7 luku.

Voimaantulo ja siirtymäsäännökset

26 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Opetushallituksen tulee määrätä 10 §:ssä tarkoitettua koulutuksen perusteet siten, että koulutuksen järjestäjät voivat ottaa ne käyttöön lain voimaan tullessa.

27 §

Koulutuksen järjestämistä koskevat siirtymäsäännökset

Jos järjestäjälle on tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten nojalla myönnetty perusopetuslain 7 tai 8 §:ssä tarkoitettu perusopetuksen lisäopetuksen järjestämislupa, järjestäjä saa tämän järjestämisluvan perusteella järjestää tutkintokoulutukseen valmentavaa koulutusta 31 päivään heinäkuuta 2025 saakka.

Jos järjestäjä on järjestänyt tämän lain voimaan tullessa voimassa olevien säännösten nojalla lukiolaissa tarkoitettua lukiokoulutukseen valmistavaa koulutusta, mutta sillä ei ole tämän lain voimaan tullessa tässä laissa tarkoitettua koulutuksen järjestämislupaa, se voi järjestää lukiokoulutukseen valmistavaa koulutusta 31 päivään heinäkuuta 2023 saakka tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten ja niiden nojalla annettujen määräysten mukaisesti. Koulutuksen järjestäjä ei kuitenkaan voi ottaa uusia opiskelijoita edellä tarkoitettuun koulutukseen tämän lain voimaantulon jälkeen.

Jos järjestäjälle on tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten nojalla myönnetty ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 23 §:n 1 momentissa tarkoitettu ammatilliseen koulutukseen valmentavan koulutuksen järjestämislupa, koulutuksen järjestäjä saa tämän järjestämisluvan perusteella järjestää tutkintokoulutukseen valmentavaa koulutusta.

28 §

Opiskelijaa koskevat siirtymäsäännökset

Jos opiskelija on ennen tämän lain voimaantuloa aloittanut opinnot perusopetuslaissa tarkoitettua lisäopetuksessa, lukiolaissa tarkoitettua lukiokoulutukseen valmistavassa koulutuksessa tai ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettua ammatilliseen koulutukseen valmentavassa koulutuksessa, opiskelija siirtyy tämän lain voimaan tullessa suorittamaan tässä laissa tarkoitettua tutkintokoulutukseen valmentavaa koulutusta. Tässä pykälässä säädettyä ei kuitenkaan sovelleta 27 §:n 3 momentissa tarkoitettua tilanteessa.

Opetushallitus voi määrätä siirtymiseen liittyvistä osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen periaatteista ja menettelyistä.

3.

Laki

perusopetuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan perusopetuslain (628/1998) 11 §:n 3 momentti, 25, 28 a ja 28 b §, 40 §:n 4 momentti, 45 §, sellaisina kuin niistä ovat 28 a ja 28 b § laissa 1263/2013 ja 40 §:n 4 momentti laissa 533/2017 sekä

muutetaan 1 §:n 1-3 momentti, 4 §:n 1 momentti, 4 a §:n 1 momentti, 5 §:n 1 momentti, 9 §:n 2 momentti, 11 §:n 4 momentti, 7 luvun otsikko, 26 §:n 1 ja 2 momentti, 26 a §:n 2 momentti, 32 §:n 1 momentti, 33 §:n 1 momentti, 42 §:n 5 ja 6 kohta ja 46 §:n 1, 3 ja 8 momentti,

sellaisina kuin niistä ovat 1 §:n 1 momentti laissa 1136/2001, 1 §:n 2 momentti laissa 542/2018, 1 §:n 3 momentti laissa 1507/2016, 4 §:n 1 momentti ja 33 §:n 1 momentti laissa 1288/1999, 4 a §:n 1 momentti laissa 1267/2013, 5 §:n 1 momentti laissa 1707/2009, 32 §:n 1 momentti laissa 542/2018, 26 §:n 1 ja 2 momentti laissa 477/2003, 26 a §:n 2 momentti laissa 1040/2014 sekä 42 §:n 5 ja 46 §:n 1, 3 ja 8 momentti laissa 1507/2016, sekä

lisätään lakiin uusi 11 a § ja 42 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 959/2015, uusi 7 kohta seuraavasti:

1 §

Soveltamisala

Tässä laissa säädetään perusopetuksesta. Oppivelvollisuudesta säädetään oppivelvollisuuslaissa (___/___).

Lisäksi laissa säädetään pääsääntöisesti oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna annettavasta esiopetuksesta, maahanmuuttajille järjestettävästä perusopetukseen valmistavasta opetuksesta sekä aamu- ja iltapäivätoiminnasta. Jos tämän lain mukaista esiopetusta järjestetään varhaiskasvatuslain (540/2018) 1 §:n 2 momentin 1 tai 2 kohdassa tarkoitetussa päiväkodissa tai perhepäiväkodissa, esiopetukseen sovelletaan lisäksi, jollei tässä laissa tai sen nojalla asetuksella toisin säädetä, mitä varhaiskasvatuslaissa tai sen nojalla asetuksella säädetään.

Aikuisille annettavasta perusopetuksesta säädetään 46 §:ssä.

---

4 §

Velvollisuus järjestää perusopetusta ja esiopetusta

Kunta on velvollinen järjestämään sen alueella asuville oppivelvollisuuslain 2 §:ssä tarkoitettuille oppivelvollisille perusopetusta sekä oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna esiopetusta. Lisäksi kunta on velvollinen järjestämään oppivelvollisuuden alkamisvuonna esiopetusta oppivelvollisuuslain 2 §:n 3 momentissa tarkoitetun pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä oleville lapsille ja niille lapsille, jotka 27 §:n mukaisesti aloittavat perusopetuksen vuotta säädettyä myöhemmin. Kunnan perusopetuksen järjestämisvelvollisuus lakkaa oppilaan päättyessä perusopetuksen suorittamisen siten kuin 26 §:n 1 momentissa säädetään. Kunta voi järjestää tässä laissa tarkoitetut palvelut itse tai yhdessä muiden kuntien kanssa taikka hankkia ne 7 tai 8 §:ssä tarkoitetulta perusopetuksen järjestäjältä. Kunta voi hankkia esiopetuspalvelut myös

muulta julkiselta tai yksityiseltä palvelujen tuottajalta. Kunta vastaa siitä, että sen hankkimat palvelut järjestetään tämän lain mukaisesti.

---

4 a §

Erikoissairaanhoidossa olevan oppilaan opetus

Tässä pykälässä tarkoitettu esi- tai perusopetuksessa olevalle oppilaalle annetaan opetusta, jolla on oppimista ja koulunkäyntiä ylläpitävä sekä oppilaan hoitotavoitteita tukeva kokonais-kuntoutuksellinen tavoite. Erikoissairaanhoidossa olevan oppilaan opetus järjestetään ensisijaisesti oppilaan omassa tämän lain 6 tai 28 §:ssä tarkoitettussa koulussa tai esiopetuksen järjestämispaikassa, johon oppilas on otettu. Sairaalan sijaintikunta on kuitenkin velvollinen järjestämään sairaalassa potilaana olevalle oppilaalle opetusta siinä määrin kuin se hänen terveytensä huomioon ottaen on mahdollista. Hoidosta vastaavan sairaalan sijaintikunta on velvollinen järjestämään myös muulle erikoissairaanhoidossa olevalle oppilaalle opetusta ja tukea siinä määrin kuin se hänen terveytensä, pedagogiset erityistarpeensa ja erikoissairaanhoidon hoidolliset ja kuntoutukselliset toimenpiteet huomioon ottaen on perusteltua, jos opetuksen järjestäminen muutoin ei ole tämän tai muun lain mukaisista tukitoimista huolimatta oppilaan edun mukaista. Myös kunnat, joissa sijaitsee erikoissairaanhoidolaissa (1062/1989) tarkoitettu erikoissairaanhoidon muu toimintayksikkö, voivat järjestää opetusta erikoissairaanhoidossa olevalle oppilaalle.

---

5 §

Muu opetus ja toiminta

Kunta voi järjestää perusopetukseen valmistavaa opetusta ja kunnan päättämässä laajuudessa perusopetuksen 7—9 vuosiluokkien yhteydessä annettavaa joustavan perusopetuksen toimintaa. Kunta päättää perusopetuksen järjestämisestä muille kuin oppivelvollisille.

---

9 §

Opetuksen laajuus

Esiopetus kestää yhden vuoden. Esiopetus voi oppivelvollisuuslain 2 §:n 3 momentissa tarkoitettua pidennettyä oppivelvollisuuden piirissä oleville oppilaille annettavassa erityisopetuksessa sekä asianomaisen ministeriön luvalla 10 §:n 4 momentissa tarkoitettussa vieraskielisessä opetuksessa kestää kaksi vuotta.

---

11 §

Opetuksen sisältö

Esiopetuksesta ja perusopetukseen valmistavasta opetuksesta on sen estämättä, mitä edellä tässä pykälässä säädetään, voimassa, mitä 14 §:n nojalla säädetään tai määrätään.

---

11 a §

Oikeus saada oppilaanohjausta

Oppilaalla on oikeus saada opetussuunnitelman mukaista oppilaanohjausta.

Perusopetuksen oppimäärää suorittavalla oppilaalla, joka tarvitsee perusopetuksen jälkeisiin jatko-opintoihin hakeutumiseen liittyvää tukea, on oikeus saada 1 momentissa säädetyn opinto-ohjauksen lisäksi tarpeidensa mukaista henkilökohtaista oppilaanohjausta.

Tehostetussa henkilökohtaisessa oppilaanohjauksessa oppilaalle annetaan henkilökohtaista ja muuta oppilaanohjausta sekä laaditaan henkilökohtainen jatko-opintosuunnitelma. Tehostettua henkilökohtaista oppilaanohjausta annetaan 8 ja 9 vuosiluokilla.

7 luku.

Oppilaan oikeudet ja velvollisuudet

26 §

Perusopetuksen suorittaminen

Oppivelvollisen on osallistuttava tämän lain mukaisesti järjestettyyn perusopetukseen tai saatava muulla tavalla perusopetuksen oppimäärää vastaavat tiedot. Perusopetuksen suorittaminen alkaa siten kuin oppivelvollisuuslain 2 §:n 2 momentissa säädetään. Perusopetuksen suorittaminen päättyy, kun perusopetuksen oppimäärä on suoritettu tai viimeistään sen lukuvuoden koulutyön päättyessä sinä kalenterivuonna, jona oppilas täyttää 17 vuotta.

Opetuksen järjestäjän tulee seurata perusopetukseen osallistuvan oppilaan poissaoloja ja ilmoittaa luvattomista poissaoloista oppilaan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle.

---

26 a §

Esiopetukseen osallistuminen

Edellä 1 momentissa säädetystä poiketen oppivelvollisuuslain 2 §:n 3 momentissa tarkoitetun pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevan lapsen on osallistuttava esiopetukseen siten kuin oppivelvollisuuslain 3 §:n 2 momentissa säädetään. Lisäksi pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevalla lapsella on oikeus saada esiopetusta sinä vuonna, jona lapsi täyttää viisi vuotta.

---

32 §

Koulumatkat

Jos perusopetusta saavan oppilaan koulumatka on viittä kilometriä pitempi, oppilaalla on oikeus maksuttomaan kuljetukseen. Jos esiopetusta saavan oppilaan matka kotoa esiopetukseen tai varhaiskasvatuslaissa tarkoitetusta varhaiskasvatuksesta esiopetukseen on viittä kilometriä pitempi, oppilaalla on vastaavasti oikeus maksuttomaan kuljetukseen kotoa suoraan esiopetukseen tai varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta kotiin tai varhaiskasvatukseen. Perusopetusta tai esiopetusta saavalla oppilaalla on oikeus maksuttomaan kuljetukseen myös

silloin, kun edellä tarkoitettu matka oppilaan ikä ja muut olosuhteet huomioon ottaen muodostuu oppilaalle liian vaikeaksi, rasittavaksi tai vaaralliseksi. Maksuttoman kuljetuksen vaihtoehtona on oppilaan kuljettamista tai saattamista varten myönnettävä riittävä avustus.

---

33 §

Majoitus

Jos perusopetusta tai oppivelvollisuuslain 2 §:n 3 momentissa tarkoitettua pidennettyä oppivelvollisuuden piirissä olevan esiopetusta saavan oppilaan koulumatkaa ei voida järjestää 32 §:n 2 momentissa säädetyllä tavalla, on oppilaalla oikeus maksuttomaan majoitukseen ja täysihoittoon.

---

42 §

Oikaisuvaatimus

Tässä laissa tarkoitettuun päätökseen saa vaatia oikaisua aluehallintovirastolta siten kuin hallintolaissa säädetään, jollei muualla laissa toisin säädetä, jos päätös koskee:

- 5) oppivelvollisuuslain 2 §:n 3 momentissa säädettyä pidennettyä oppivelvollisuutta;
- 6) 27 §:ssä säädettyä perusopetuksen poikkeavaa aloittamisajankohtaa; sekä
- 7) 46 §:n 8 momentissa tarkoitettua opiskelijan erottamista oppilaitoksesta.

46 §

Aikuisten perusopetus

Tässä pykälässä säädettyyn perusopetukseen voi osallistua sen jälkeen, kun 26 §:n 1 momentissa tarkoitettu perusopetuksen suorittaminen päättyy. Aikuisten perusopetukseen sovelletaan, mitä 2 §:ssä, 3 §:n 1 ja 2 momentissa, 9 §:n 1 momentissa, 10, 12—15, 18—22 ja 29 §:ssä, 30 §:n 1 momentissa sekä 35, 37, 38 ja 40—44 §:ssä säädetään. Opetus, oppikirjat ja muu oppimateriaali, työvälineet ja työaineet ovat opiskelijalle maksuttomia. Opetuksessa, joka on kunnan tai kuntayhtymän päätöksen taikka 7 §:ssä tarkoitettuun lupaan sisältyvän määräyksen perusteella järjestetty sisäoppilaitosmuotoisesti, opiskelijalla on oikeus maksuttomaan asumiseen sekä riittävään päivittäiseen maksuttomaan ruokailuun. Päätömissä opinnoissa opiskelijalla on oikeus maksuttomaan ateriaan niinä työpäivinä, joina opetussuunnitelma edellyttää opiskelijan läsnäoloa opetuksen järjestäjän osoittamassa koulutuspaikassa. Opiskelijalle voidaan 36 §:n 1 momentissa säädetyillä perusteilla antaa kirjallinen varoitus tai opiskelija voidaan erottaa enintään yhdeksi vuodeksi. Oppivelvollinen voidaan kuitenkin erottaa oppilaitoksesta enintään kolmeksi kuukaudeksi. Opiskelijalle, joka on täyttänyt 18 vuotta, opetetaan hänen valintansa mukaisesti joko uskontoa tai elämäntutkimustietoa.

Aikuisten perusopetus koostuu opiskelijan osaamistarpeen mukaan alku- ja päättövaiheen tai ainoastaan päättövaiheen opetuksesta. Opiskelijan osaamistarpeen mukaan alkuvaihe voi sisältää lisäksi erityisen lukutaitovaiheen. Edellä 5 §:ssä tarkoitettua perusopetuksen valmistavaa opetusta ei järjestetä oppivelvolliselle 26 §:n 1 momentissa tarkoitettua ajankohdan jälkeen. Opetussuunnitelman tavoitteita ja keskeisiä sisältöjä vastaavat aikaisemmin suoritettut opinnot tai muutoin hankittu osaaminen tulee tunnustaa. Opiskelijan lähtötaso on määrittävä ja opetuksen järjestäjän ja opiskelijan on yhdessä laadittava opiskelijalle henkilökohtainen

opiskelusuunnitelma, jossa määritellään opintojen aloitusvaihe, suoritettavat kurssit ja muut opiskelun keskeiset sisällöt, opiskelu-aika, opintojen suorittamistavat sekä muut tavoitteiden saavuttamisen kannalta merkittävät asiat, joista määrätään tarkemmin opetussuunnitelman perusteissa. Henkilökohtaista opiskelusuunnitelmaa tehtäessä otetaan huomioon opiskelijalle aiemmin tehty henkilökohtainen opiskelusuunnitelma ja sen toteutuminen. Lähtötason määrittely tehdään tarvittaessa yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa. Suunnitelman toteuttamista seurataan, ja se päivitetään tarvittaessa.

Lukutaitovaiheen sekä alku- ja päättövaiheen kattava oppimäärä on laajuudeltaan yhteensä enintään nelivuotinen. Päätoimisesti opiskellen opinnot tulee suorittaa kuitenkin enintään viidessä vuodessa. Opiskelija voidaan katsoa eronneeksi, jos hän pätevää syytä ilmoittamatta on poissa opetuksesta ja jos on ilmeistä, että opiskelija ei suorita opintojaan henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman mukaisesti. Koulutuksen järjestäjän on tehtävä asiassa päätös, jossa opiskelija katsotaan eronneeksi. Opiskelija katsotaan eronneeksi myös silloin, kun hän itse ilmoittaa koulutuksen järjestäjälle kirjallisesti eroamisestaan. Tällöin opiskelija katsotaan eronneeksi siitä päivästä lukien, kun ilmoitus saapuu koulutuksen järjestäjälle, tai opiskelijan ilmoittamana myöhempänä ajankohtana.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20__ .

Edellä säädetyistä poiketen lain 28 a ja 28 b § tulevat voimaan 1 päivänä tammikuuta 2022 ja lain 1 §:n 2 momentti, 5:n § 1 momentti, 9 §:n 2 momentti, 11 §:n 4 momentti, 32 §:n 1 momentti ja 33 §:n 1 momentti siltä osin kuin siitä säädetään lisäopetusta koskevien säännösten kumoamisesta tulevat voimaan 1 päivänä elokuuta 2022.

Laki

lukiolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan lukiolain (714/2018) 2 §:n 3 momentti, 11 §:n 3 momentti ja 20 §:n 2 momentin 3 kohta,

muutetaan 1 §:n 1 momentti, 10 §, 11 §:n 4 ja 5 momentti, 12 §, 13 §:n 2 momentti, , 21 §, 22 §:n 4 momentti, 23 §, 34 §:n 1 ja 2 momentti, 35, 36 ja 39 § sekä 41 §:n 1 momentti, sellaisina kuin niistä on 21 § osaksi laissa 1185/2019, sekä
lisätään 24 §:ään uusi 4 momentti seuraavasti:

1 §

Soveltamisala

Tässä laissa säädetään yleissivistävästä lukiokoulutuksesta.

---

10 §

Oppimäärien tavoitteelliset suorittamisajat, mitoitus ja laajuus

Lukiokoulutus muodostaa oppimäärän, jonka tavoitteellinen suorittamisaika on kolme vuotta. Lukiokoulutusta järjestetään erikseen nuorille ja aikuisille tarkoitettuina oppimäärinä. Nuorille tarkoitettuun oppimäärään kuuluvat opinnot mitoitetaan päätoimista opiskelua varten ja aikuisille tarkoitettuun oppimäärään kuuluvat opinnot sivutoimista opiskelua varten.

Oppimäärien ja niihin kuuluvien opintojen mitoituksen peruste on opintopiste. Mitoituksesta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Nuorille tarkoitettun lukiokoulutuksen oppimäärän laajuus on 150 opintopistettä ja aikuisille tarkoitettun lukiokoulutuksen oppimäärän laajuus 88 opintopistettä.

11 §

Oppimäärän sisältö

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tässä laissa tarkoitettun koulutuksen yleisistä valtakunnallisista tavoitteista, oppiaineryhmiin kuuluvista oppiaineista, opintojen rakenteesta sekä 1 momentissa tarkoitettujen opintojen laajuuksista.

Lukiokoulutuksen oppimäärä voi sisältää myös muita kuin valtioneuvoston asetuksella säädettyjä lukion tehtävään soveltuvia opintoja sen mukaan kuin koulutuksen järjestäjän opetussuunnitelmassa päätetään. Opinnot ovat opiskelijalle valinnaisia.

12 §

Opetussuunnitelma

Opetushallitus määrää 11 §:n 4 momentissa tarkoitettussa valtioneuvoston asetuksessa säädettyjen opintojen tavoitteista ja keskeisistä sisällöistä 11 §:n 2 momentissa tarkoitettuja temaattisia opintoja lukuun ottamatta (*opetussuunnitelman perusteet*). Opetussuunnitelman perusteet määrätään erikseen nuorille ja aikuisille tarkoitettuja lukiokoulutuksen oppimääriä varten.

Koulutuksen järjestäjän tulee laatia opetussuunnitelma, jossa päätetään opetuksen, opintojen ohjauksen ja oppimisen tuen toteuttamisesta, opiskelijoille tarjottavista opintojaksoista ja niihin osallistumisen edellytyksenä olevista opintosuorituksista sekä opetuksen tarkemmista tavoitteista ja sisällöistä. Opetussuunnitelma hyväksytään erikseen nuorille ja aikuisille tarkoitettuja lukiokoulutuksen oppimääriä varten sekä erikseen suomenkielistä, ruotsinkielistä, saamenkielistä ja tarvittaessa muulla kielellä annettavaa opetusta varten.

Lukiokoulutusta ja perusopetuslaissa (628/1998) tarkoitettua perusopetusta varten voidaan opetus- ja kulttuuriministeriön luvalla laatia yhteinen opetussuunnitelma.

13 §

Opintojen järjestäminen

Koulutuksen järjestäjän on järjestettävä oppimäärän mukainen opetus ja opintojen ohjaus siten, että lukiokoulutuksen oppimäärä on mahdollista suorittaa kolmessa vuodessa. Koulutuksen järjestäjän on opintoja järjestäessään huolehdittava koulutukselle asetettujen tavoitteiden toteutumisesta ja siitä, että opiskelijan edellytykset oppimäärän ja ylioppilastutkinnon suorittamiseen eivät vaarannu.

---

21 §

Opiskelijaksi ottamisen edellytykset

Tämän lain mukaiseen koulutukseen voidaan ottaa opiskelijaksi henkilö, joka on suorittanut perusopetuksen oppimäärän tai sitä vastaavan aikaisemman oppimäärän taikka sellaisen ulkomaisen koulutuksen, joka asianomaisessa maassa antaa kelpoisuuden lukiokoulutusta vastaaviin opintoihin. Opiskelijaksi voidaan painavasta syystä ottaa myös henkilö, jolla koulutuksen järjestäjä katsoo muutoin olevan riittävät edellytykset opinnoista suoriutumiseen. Poiketen siitä, mitä hallintolain 45 §:n 2 momentissa säädetään, opiskelijaksi ottamista koskeva päätös tulee tällöin perustella.

22 §

Opiskelijaksi ottamisen perusteet

Koulutuksen järjestäjä päättää aikuisille tarkoitettuun lukiokoulutukseen sekä yhden tai useamman lukiokoulutuksen oppimäärään kuuluvan oppiaineen opintoihin opiskelijaksi ottamisen

perusteista. Alle 18-vuotias hakija voidaan ottaa suorittamaan aikuisille tarkoitettua lukiokoulutuksen oppimäärää ainoastaan hakijan terveydentilaan tai henkilökohtaiseen elämäntilanteeseen liittyvästä perustellusta syystä. Perusteltu syy tulee yksilöidä opiskelijaksi ottamista koskevassa päätöksessä.

23 §

Opiskeluoikeus

Opiskelijan opiskeluoikeus alkaa koulutuksen järjestäjän päättämänä ajankohtana.

Opiskelijalla on oikeus suorittaa lukiokoulutuksen oppimäärä enintään neljässä vuodessa, jollei koulutuksen järjestäjä myönnä opiskelijalle sairauden, vamman tai muun erityisen syyn vuoksi lisääntynyttä opintojen loppuun saattamiseen.

Opiskelijalla on oikeus väliaikaisesti keskeyttää opiskeluoikeutensa siksi ajaksi, jonka hän on suorittamassa asevelvollisuuslain (1438/2007), siviilipalveluslain (1446/2007) tai naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetun lain (194/1995) mukaista palvelusta taikka saa sairausvakuutuslain (1224/2004) mukaista sairauspäivärahaa taikka äitiys-, isyys- tai vanhempainrahaa. Lisäksi opiskeluoikeus voidaan opiskelijan pyynnöstä väliaikaisesti keskeyttää muusta perustellusta syystä. Mitä tässä momentissa säädetään, ei sovelleta oppivelvollisuuslaissa (___/___) tarkoitettuun oppivelvolliseen.

Koulutuksen järjestäjä päättää lisäajan myöntämisestä ja opiskeluoikeuden väliaikaisesta keskeyttämisestä opiskelijan hakemuksesta.

24 §

Opiskeluoikeuden päätyminen

Oppivelvollisen katsotaan menettäneen opiskeluoikeutensa 1 momentissa tarkoitettulla tavalla viimeistään kuukauden kuluessa siitä, kun hän on viimeisen kerran osallistunut opetukseen. Oppivelvollisen opiskeluoikeuden menettämisessä ja eronneeksi katsomisessa noudatettavista menettelyistä säädetään oppivelvollisuuslain 13 §:ssä.

34 §

Opiskelijalta perittävät maksut

Tässä laissa tarkoitettuun koulutukseen kuuluva opetus ja ohjaus ovat opiskelijalle maksuttomia ja opiskelijoiden valintaan liittyvät valinta- tai soveltuvuuskokeet hakijalle maksuttomia, jollei tässä laissa toisin säädetä. Muulta kuin oppivelvolliselta voidaan periä kohtuullisia maksuja opintoja täydentävistä vapaaehtoisista opintoretkistä, vierailuista ja muista vastaavista oppilaitoksen ulkopuolisista tapahtumista.

Edellä 20 §:n 2 momentin 2 kohdassa tarkoitettuja aineopiskelijalta ja 36 §:n 2 momentissa tarkoitettuja erityisen tutkinnon kokeista voidaan periä maksuja, ei kuitenkaan oppivelvolliselta. Lisäksi ulkomailla järjestettävästä opetuksesta ja yksityisen yhteisön tai säätiön opetus- ja kulttuuriministeriön määräämän erityisen koulutustehtävän perusteella muulla opetuskielillä kuin suomen, ruotsin, saamen, romani- tai viittomakielellä järjestämästä opetuksesta voidaan periä kohtuullisia maksuja.

35 §

Opintososiaaliset edut

Nuorille tarkoitettussa lukiokoulutuksessa sekä oppivelvollisella opiskelijalla on oikeus maksuttomaan ateriaan niinä työpäivinä, joina opetussuunnitelma edellyttää opiskelijan läsnäoloa koulutuksen järjestäjän osoittamassa koulutuspaikassa. Koulutuksessa, joka on 4 §:n 2 momentin perusteella järjestetty sisäoppilaitosmuotoisesti, opiskelijalla on lisäksi oikeus muuhun riittävään päivittäiseen ruokailuun.

Asuminen koulutuksen järjestäjän osoittamassa asuntolassa on opiskelijalle maksutonta. Asuntolapaikan myöntämisessä sovelletaan, mitä ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (531/2017) 104 §:n 1 momentissa säädetään.

36 §

Lukion oppimäärän suorittaminen

Lukiokoulutuksen oppimäärä tulee suoritetuksi, kun oppimäärään kuuluvat opinnot on suoritettu siten kuin 11 §:n 4 momentissa tarkoitettussa valtioneuvoston asetuksessa säädetään ottaen lisäksi huomioon mahdollinen 6 §:ssä tarkoitettu erityinen koulutustehtävä tai 18 §:ssä tarkoitettu kokeilulupa.

Henkilö, jota ei ole otettu 20 §:ssä tarkoitetuksi opiskelijaksi, voi suorittaa lukiokoulutuksen oppimäärän tai osan siitä kokeissa, joiden toimeenpanosta ja arvostelusta huolehtii tässä laissa tarkoitettu koulutuksen järjestäjä (*erityinen tutkinto*). Erityisen tutkinnon kokeisiin osallistuvan tulee osoittaa, että hänen tietonsa ja taitonsa niiden hankkimistavasta riippumatta vastaavat eri oppiaineissa aikuisille tarkoitettun lukiokoulutuksen oppimäärän mukaisia tietoja ja taitoja.

Oppivelvollinen voi suorittaa lukion oppimäärää 2 momentissa tarkoitettulla tavalla. Oppivelvollisen tulee laatia 26 §:ssä tarkoitettu henkilökohtainen opintosuunnitelma.

39 §

Todistukset

Lukiokoulutuksen oppimäärän suorittaneelle opiskelijalle annetaan päättötodistus.

Opiskelijalle, jonka opiskeluoikeus on päätynyt kesken lukiokoulutuksen oppimäärän suorittamisen, annetaan todistus suoritetuista opinnoista. Aineopiskelijalle ja lukion oppimäärän erityisessä tutkinnossa osittain suorittaneelle annetaan todistus suoritetuista oppiaineiden oppimääristä ja muista opinnoista.

---

41 §

Kurinpito

Opiskelijalle, joka häiritsee opetusta tai muuten rikkoo järjestystä taikka menettelee vilpillisesti, voidaan antaa kirjallinen varoitus. Jos rikkomus on vakava tai jos opiskelija jatkaa edellä tarkoitettua epäasiallista käyttäytymistä kirjallisen varoituksen saatuaan, hänet voidaan erottaa oppilaitoksesta määräajaksi, enintään yhdeksi vuodeksi, sekä erottaa asuntolasta määräajaksi tai opintojen jäljellä olevaksi ajaksi. Oppivelvollinen voidaan kuitenkin erottaa oppilaitoksesta enintään kolmeksi kuukaudeksi. Edellä mainitut toimenpiteet ovat kurinpitorangeistuksia.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Lukiokoulutukseen valmistavaan koulutukseen sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

5.

Laki

ammattillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (531/2017) 38 §:n 2 ja 3 momentti,
muutetaan 7, 11 ja 14 §, 15 §:n 3 momentti, 16 §:n 1 momentti, 23 §:n 1 momentti, 27 §:n 2 momentti, 37 §:n 2 momentti, 6 luvun otsikko, 50 ja 58 §, 62 §:n 1 momentti, 70 §:n 5 momentti, 85 §:n 2 momentti, 96 ja 97 §, 99 §:n 1 momentti, 100 §:n 1 momentti, 102 §:n 3 momentti, 104 §:n 1 ja 3 momentti, 105 §:n 1 ja 3 momentti ja 111 §:n 1 momentin 1 kohta, sekä
lisätään 44 §:ään uusi 5 momentti ja 61 §:ään uusi 3 momentti seuraavasti:

7 §

Työhön ja itsenäiseen elämään valmentava koulutus

Työhön ja itsenäiseen elämään valmentava koulutus antaa sairauden tai vamman vuoksi erityistä tukea tarvitseville opiskelijoille henkilökohtaisten tavoitteiden ja valmiuksien mukaista opetusta ja ohjausta.

11 §

Työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen mitoituserusteet, laajuus ja suoritus aika

Työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen ja sen osien mitoituksen peruste on osaamispiste.

Työhön ja itsenäiseen elämään valmentavassa koulutuksessa suoritus aika määräytyy opiskelijan henkilökohtaisten tavoitteiden ja valmiuksien perusteella. Koulutuksen järjestäjä päättää koulutuksen suoritusajasta. Koulutuksen suoritus aika voi olla kuitenkin enintään kolme vuotta.

14 §

Työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen muodostuminen

Työhön ja itsenäiseen elämään valmentava koulutus muodostuu koulutuksen osista. Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää tarkemmin valmentavan koulutuksen muodostumisesta.

15 §

Tutkinnon perusteet

Opetushallituksen tulee laatia ammatillisten perustutkintojen perusteet siten, että tutkinnot vastaavat laajuudeltaan lukiolain (714/2018) 10 §:ssä säädettyä lukion oppimäärän laajuutta.

---

16 §

Työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen perusteet

Opetushallitus määrää koulutuksen perusteet työhön ja itsenäiseen elämään valmentavalle koulutukselle.

---

23 §

Järjestämisluvassa määrättävät tutkinnot ja koulutus

Järjestämisluvassa määrätään tutkinnot, joita koulutuksen järjestäjällä on oikeus myöntää ja joihin se voi järjestää tutkintokoulutusta. Järjestämisluvassa määrätään lisäksi oikeudesta järjestää työhön ja itsenäiseen elämään valmentavaa koulutusta. Koulutuksen järjestäjä voi järjestää myös järjestämisluvan mukaisiin tutkintoihin liittyvää 8 §:n 1 kohdassa tarkoitettua ammatillista osaamista syventävää ja täydentävää koulutusta.

---

27 §

Järjestämisluvassa määrättävät muut oikeudet, velvollisuudet, ehdot ja tehtävät

Järjestämisluvassa voidaan määrätä koulutuksen järjestäjän velvollisuudesta järjestää 23 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tutkintoja sekä työhön ja itsenäiseen elämään valmentavaa koulutusta sekä tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetussa laissa (___/___) tarkoitettua koulutusta 65 §:ssä tarkoitettuun vaativaan erityiseen tukeen oikeutetuille opiskelijoille sekä huolehtia erityisen tuen kehittämis-, ohjaus- ja tukitehtävistä.

---

37 §

Hakeutuminen ja hakumenettelyt

Jatkuvassa haussa koulutuksen järjestäjä päättää hakuajoista ja -menettelyistä. Ammatillisen perustutkintokoulutuksen tai työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen opiskelijaksi ottamisessa voidaan kuitenkin käyttää valtakunnallisia hakumenettelyitä. Valtakunnallisista hakumenettelyistä säädetään valtioneuvoston asetuksella.

---

44 §

Henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma

Oppivelvollisuuslaissa (___/___) tarkoitetulle oppivelvolliselle henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma on laadittava siten, että suunnitelman mukainen ammatillisen tutkinnon suorittamisaika on enintään neljä vuotta.

6 luku.

Tutkinnon tai työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen suorittaminen ja osaamisen arviointi

50 §

Tutkinnon tai työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen suorittaminen

Tutkinnon osa on suoritettu, kun opiskelija on osoittanut tutkinnon perusteissa määritellyn osaamisen 52 §:ssä säädetyllä tavalla tai osaaminen on tunnustettu siten kuin 47 §:ssä säädetään. Tutkinto on suoritettu, kun tutkinnon perusteiden mukaan kaikki tutkinnon muodostumiseksi vaadittavat osat on suoritettu hyväksytysti.

Valmentavan koulutuksen osa on suoritettu, kun opiskelija on osoittanut koulutuksen perusteissa määritellyn osaamisen 52 §:ssä säädetyllä tavalla tai osaaminen on tunnustettu siten kuin 47 §:ssä säädetään. Työhön ja itsenäiseen elämään valmentava koulutus on suoritettu, kun koulutuksen perusteiden mukaan kaikki koulutuksen muodostumiseksi vaadittavat koulutuksen osat on suoritettu hyväksytysti.

58 §

Todistus työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen suorittamisesta

Koulutuksen järjestäjän tulee antaa opiskelijalle todistus suoritetusta koulutuksesta, kun työhön ja itsenäiseen elämään valmentava koulutus on suoritettu 50 §:ssä säädetyllä tavalla. Koulutuksen järjestäjän tulee antaa opiskelijalle todistus suoritetuista koulutuksen osista, jos opiskelija on katsottu 97 §:ssä säädetyllä tavalla eronneeksi. Koulutuksen järjestäjän tulee antaa todistus suoritetuista koulutuksen osista myös opiskelijan pyynnöstä.

61 §

Oikeus saada opetusta ja ohjausta

Ammatillisen perustutkinnon suorittaneella henkilöllä, jonka tarkoituksena on hakeutua tutkinnon suorittamiseen jälkeen jatko-opintoihin, mutta joka ei ole saanut opiskelupaikkaa tutkintoon johtavassa koulutuksessa, on oikeus saada ohjausta jatko-opintoihin liittyvään hakeutumiseen ja urasuunnitelmiin tutkinnon suorittamisvuotta seuraavan vuoden aikana. Ohjauksesta vastaa se koulutuksen järjestäjä, jonka oppilaitoksessa tutkinto on suoritettu.

62 §

Koulutuksen sisältö

Koulutuksen järjestäjä päättää tutkintokoulutuksen sisällöstä ja toteuttamisesta 15 §:ssä tarkoitettujen tutkinnon perusteiden mukaisesti sekä työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen sisällöstä ja järjestämisestä 16 §:ssä tarkoitettujen koulutuksen perusteiden mukaisesti.

---

70 §

Oppisopimuskoulutus

Oppisopimuskoulutuksena ei voida järjestää työhön ja itsenäiseen elämään valmentavaa koulutusta eikä työvoimakoulutusta.

85 §

Kurinpito

Jos teko tai laiminlyönti on vakava tai jos opiskelija jatkaa 1 momentissa tarkoitettua käyttäytymistä kirjallisen varoituksen saatuaan, hänet voidaan erottaa oppilaitoksesta määräajaksi, enintään yhdeksi vuodeksi. Oppivelvollisuuslaissa tarkoitettu oppivelvollinen voidaan kuitenkin erottaa enintään kolmeksi kuukaudeksi.

---

96 §

Opiskeluoikeus

Opiskelijan opiskeluoikeus alkaa koulutuksen järjestäjän päättämänä ajankohtana. Opiskelijan opiskeluoikeus päättyy, kun hän on suorittanut sen tutkinnon tai tutkinnon osan tai osat taikka koulutuksen, johon hänet on tässä laissa säädetyn mukaisesti otettu opiskelijaksi, tai kun hänet on 97 §:ssä säädetyn mukaisesti katsottu eronneeksi.

Opiskelijalla on oikeus väliaikaisesti keskeyttää opiskeluoikeutensa siksi ajaksi, kun hän on suorittamassa asevelvollisuuslain (1438/2007), siviilipalveluslain (1446/2007) tai naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetun lain (194/1995) mukaista palvelusta taikka saa sairausvakuutuslain (1224/2004) mukaista sairauspäivärahaa taikka äitiys-, isyys- tai vanhempainrahaa. Lisäksi opiskeluoikeus voidaan opiskelijan pyynnöstä väliaikaisesti keskeyttää muusta perustellusta syystä. Mitä tässä momentissa säädetään, ei sovelleta oppivelvollisuuslaissa tarkoitettuun oppivelvolliseen.

Koulutuksen järjestäjä päättää opiskeluoikeuden väliaikaisesta keskeyttämisestä opiskelijan hakemuksesta.

97 §

Opiskelijan eronneeksi katsominen

Opiskelija katsotaan eronneeksi, jos on ilmeisestä, että hänen tarkoituksenaan ei ole osallistua henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman mukaiseen opetukseen ja näyttöihin tai muuhun osaamisen osoittamiseen eikä hän ole esittänyt poissaololleen perusteltua syytä tai hän ei ole suorittanut valmentavaa koulutusta 1 l §:ssä säädetystä ajassa.

Opiskelija katsotaan eronneeksi myös silloin, kun hän itse ilmoittaa koulutuksen järjestäjälle kirjallisesti eroamisestaan. Tällöin opiskelija katsotaan eronneeksi siitä päivästä lukien, kun ilmoitus saapuu koulutuksen järjestäjälle, tai opiskelijan ilmoittamasta myöhemmästä ajankohdasta.

Koulutuksen järjestäjä antaa päätöksen opiskelijan eronneeksi katsomisesta.

Oppivelvollinen katsotaan eronneeksi 1 momentissa tarkoitetulla tavalla viimeistään kuukauden kuluessa siitä, kun hän on viimeisen kerran osallistunut henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman mukaiseen opetukseen taikka näyttöihin tai muuhun osaamisen osoittamiseen. Oppivelvollisen opiskeluoikeuden menettämisessä ja eronneeksi katsomisessa noudatettavista menettelyistä säädetään oppivelvollisuuslain 13 §:ssä.

99 §

Opiskelijahuolto

Ammatillisessa perustutkintokoulutuksessa tai työhön ja itsenäiseen elämään valmentavassa koulutuksessa olevan opiskelijan sekä ammattitutkintokoulutuksessa olevan oppivelvollisen opiskelijan oikeudesta opiskelijahuoltoon ja opiskelijahuollon palveluihin säädetään oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa (1287/2013).

---

100 §

Oikeus maksuttomaan ruokailuun

Päätoimisessa perustutkintokoulutuksessa, työhön ja itsenäiseen elämään valmentavassa koulutuksessa sekä oppivelvollisella ammattitutkintokoulutuksessa opiskelijalla on oikeus maksuttomaan ateriaan sellaisina päivinä, joina opiskelijan henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma edellyttää opiskelijan läsnäoloa koulutuksen järjestäjän osoittamassa koulutuspaikassa. Opiskelijalla on edellä säädetyn lisäksi oikeus myös muuhun maksuttomaan päivittäiseen ruokailuun koulutuksessa, joka on järjestämisluvan mukaisesti järjestetty sisäoppilaitosmuotoisesti sekä valtioneuvoston asetuksella säädettävissä perustutkinnoissa, joissa osaamisen hankkiminen edellyttää läsnäoloa koulutuksen järjestäjän osoittamassa koulutuspaikassa tavanomaista työpäivää pidemmän ajan.

---

102 §

Opintososiaaliset etuudet oppisopimuskoulutuksessa

Opiskelijalla on oikeus saada korvausta matkakustannuksista, jos koulutuksen järjestäjän oppimisympäristöissä tapahtuva osaamisen hankkiminen edellyttää opiskelijan matkustamista yhteen suuntaan yli 10 kilometriä opiskelijan kotoa tai oppisopimustyöpaikalta opetuspaikalle. Oppivelvollisella on kuitenkin oikeus edellä mainittuun korvaukseen, jos matkan pituus on vähintään viisi kilometriä. Opiskelijalla on oikeus matkakorvaukseen yhdeltä edestakaiselta matkalta viikossa. Erityisestä syystä matkakorvaus voidaan maksaa päivittäin, jos opiskelija majoittuu kotonaan. Jos opiskelijalle korvataan päivittäiset matkakustannukset, hänellä ei ole oikeutta majoituskorvaukseen. Matkakorvaus maksetaan vain kotimaassa tapahtuvasta matkasta sekä halvimman matkustustavan mukaan opetuspaikan ja kodin tai oppisopimustyöpaikan välillä tosiasiallisen lähtö- ja paluupaikan mukaan.

---

104 §

Asuntolapaikan myöntäminen ja oikeus asuntolapaikkaan

Koulutuksen järjestäjä päättää asuntolapaikan myöntämisen perusteista. Asuntolapaikan myöntämisessä on sovellettava yhdenvertaisia myöntämisperusteita ja otettava huomioon opiskelijan tarve asuntolapaikalle. Asuntolapaikat on myönnettävä ensisijaisesti oppivelvollisuuslaissa tarkoitetuille oppivelvollisille, toissijaisesti muille mainitun lain 16 §:ssä tarkoitettuun maksuttomaan koulutukseen oikeutetuille opiskelijoille ja näiden jälkeen muille opiskelijoille. Myöntämisperusteet tulee ilmoittaa asuntolapaikkaa hakeville etukäteen.

Jos opiskelija erotetaan määräajaksi oppilaitoksesta 85 §:n 2 momentin tai 88 §:n 3 momentin nojalla, tai hänen osallistumisensa opetukseen evätään 85 §:n 4 momentin nojalla tai häneltä pidätetään oikeus opiskeluun 85 §:n 5 momentin nojalla taikka opiskelijan opiskeluoikeus väliaikaisesti keskeytetään 96 §:n 3 momentin nojalla tai oppivelvollisuuslain 7 §:n nojalla, koulutuksen järjestäjä voi päättää, että opiskelijan oikeus asuntolapaikkaan keskeytyy vastaavaksi ajaksi.

105 §

Opiskelijalta perittävät maksut

Tässä laissa tarkoitettu ammatillinen perustutkintokoulutus sekä työhön ja itsenäiseen elämään valmentava koulutus ovat opiskelijalle maksuttomia. Lisäksi opiskelijaksi ottamisessa käytettävät pääsy- ja soveltuvuuskokeet ovat hakijalle maksuttomia. Muulta kuin oppivelvolliselta voidaan periä kohtuullisia maksuja opintoja täydentävistä vapaaehtoisista opintoretkistä, vierailuista ja muista vastaavista oppilaitoksen ulkopuolisista tapahtumista. Oppimateriaaleista ja tarvikkeista, jotka koulutuksen päätyttyä jäävät opiskelijalle, voidaan kuitenkin periä maksu.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettuja maksuja ei voida periä työvoimakoulutuksessa eikä henkilöstökoulutuksessa. Edellä 1 momentissa tarkoitettuja maksuja oppimateriaaleista ja tarvikkeista sekä 2 momentissa tarkoitettuja maksuja ei voida periä oppivelvollisuuslain 16 §:ssä tarkoitettuun maksuttomaan koulutukseen oikeutetulta opiskelijalta.

111 §

Oikaisuvaatimus

Tässä laissa tarkoitettuun koulutuksen järjestäjän päätökseen saa vaatia oikaisua aluehallintovirastolta siten kuin hallintolaissa säädetään, jollei jäljempänä toisin säädetä, jos päätös koskee:

1) 11 §:ssä tarkoitettua työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen suoritusajaksi;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Ammatilliseen koulutukseen valmentavaan koulutukseen sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

6.

Laki

vapaasta sivistystyöstä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan vapaasta sivistystyöstä annetun lain (632/1998), 9 §:n 1 momentti, 10 §:n 1 momentti ja 24 §:n 1 momentti,
sellaisina kuin niistä ovat ja 24 §:n 1 momentti laissa 1765/2009, 9 §:n 1 momentti laissa 965/2017 ja 10 §:n 1 momentti laissa 579/2015, sekä
lisätään 9 §:än, sellaisena kuin se on laeissa 579/2015, 1487/2016 ja 965/2017, uusi 5 momentti sekä lakiin uusi 7 a luku seuraavasti:

9 §

Valtionosuuden määrä

Kansanopistojen ylläpitäjälle, joka järjestää 7 a luvussa tarkoitettua koulutusta, valtionosuutta myönnetään koulutuksen järjestämiseen sata prosenttia 8 §:n mukaan lasketusta euromäärästä opetus- ja kulttuuriministeriön 10 §:n nojalla vahvistamalle määrälle oppilaitoksen ylläpitäjän järjestämää oppivelvollisuuteen kuuluvaa koulutusta.

10 §

Valtionosuuden laskemisessa käytettävien suoritteiden määrän vahvistaminen

Opetus- ja kulttuuriministeriö vahvistaa vuosittain valtion talousarvion rajoissa valtionosuuden laskemisen perusteena käytettävän opiskelijaviikkojen, opiskelijavuorokausien, opiskelijapäivien sekä opetustuntien määrän. Opetus- ja kulttuuriministeriö vahvistaa lisäksi vuosittain valtion talousarvion rajoissa niiden opiskelijaviikkojen ja opetustuntien määrän edellä mainituista opiskelijaviikoista ja opetustunneista, joihin 9 §:n 1 ja 5 momentin mukaisesti myönnetään sadan prosentin valtionosuus. Yhdistetyn oppilaitoksen osalta suoritteiden määrät vahvistetaan erikseen kullekin oppilaitosmuodolle.

24 §

Opiskelijoilta perittävät maksut

Opiskelijoilta voidaan periä opetuksesta kohtuullisia maksuja. Maksua ei kuitenkaan peritä kansanopiston, opintokeskuksen, kansalaisopiston tai kesäyliopiston järjestämästä opetuksesta siltä osin, kuin se on hyväksytty kotoutumisen edistämiseksi annetun lain 11 §:ssä tarkoitettuun opiskelijan kotoutumissuunnitelmaan. Maksuja ei myöskään peritä opiskelijalta, joka suorittaa oppivelvollisuuttaan 7 a luvussa tarkoitettussa koulutuksessa.

7 a luku.

Oppivelvollisille suunnattu koulutus

25 a §

Oppivelvollisille suunnatun koulutuksen tavoitteet

Tässä luvussa säädetään oppivelvollisuuslaissa tarkoitetuille oppivelvollisille suunnatusta koulutuksesta. Tätä lukua sovelletaan opiskelijoihin, jotka koulutuksen aloittaessaan ovat oppivelvollisia. Oppivelvollisuudesta säädetään oppivelvollisuuslaissa (___/___).

Oppivelvollisille suunnatun koulutuksen tavoitteena on edistää opiskelijan omaehtoista oppimista ja antaa opiskelijalle valmiudet opintojen jatkamiseen perusopetuksen jälkeisessä koulutuksessa.

Koulutuksen tarkoituksena on vahvistaa opiskelijoiden elämännhallintataitoja ja antaa opiskelijoille valmiuksia itsensä jatkuvaan kehittämiseen.

25 b §

Koulutuksen järjestäminen ja laajuus

Oppivelvollisille suunnattua koulutusta saavat järjestää kansanopistojen ylläpitäjät, joille on myönnetty edellä 4 §:ssä tarkoitettu kansanopiston ylläpitämislupa.

Tässä luvussa tarkoitettu koulutus on laajuudeltaan vähintään 34 opiskelijaviikkoa ja koulutus voi kestää enintään yhden vuoden.

Edellä 2 momentissa säädetystä koulutuksen kestosta voidaan kuitenkin poiketa, jos kansanopiston ylläpitäjän 4 §:ssä tarkoitettua ylläpitämisluvan pääasiallinen koulutustehtävä on vaikeasti vammaisille järjestettävä koulutus. Tällöin suoritusajaksi määräytyy opiskelijan henkilökohtaisten tavoitteiden ja valmiuksien perusteella. Kansanopiston ylläpitäjä päättää koulutuksen suoritusajasta. Koulutuksen suoritusajaksi voi olla kuitenkin enintään kolme vuotta.

25 c §

Opetussuunnitelman perusteet

Opetushallituksen tulee laatia tässä luvussa tarkoitettulle koulutukselle opetussuunnitelman perusteet. Opetushallitus päättää koulutuksen tavoitteista, keskeisistä sisällöistä ja arvioinnista sekä opiskelijahuollon keskeisistä periaatteista.

Kansanopiston ylläpitäjän tulee hyväksyä tässä luvussa tarkoitettua koulutusta varten opetussuunnitelma. Opetussuunnitelma hyväksytään erikseen suomenkielistä, ruotsinkielistä ja saamenkielistä sekä tarvittaessa muulla kielellä annettavaa opetusta varten.

25 d §

Opiskelijaksi ottaminen

Opiskelijaksi ottamisesta oppilaitokseen päättää kansanopiston ylläpitäjä. Opiskelijaksi ottamisessa on sovellettava yhdenvertaisia valintaperusteita.

Opiskelijaksi voidaan ottaa henkilö, joka on suorittanut perusopetuksen oppimäärän. Opiskelijaksi voidaan erityisestä syystä ottaa myös henkilö, jolla kansanopiston ylläpitäjä katsoo muutoin olevan riittävät edellytykset opinnoista suoriutumiseen.

25 e §

Hakumenettelyt ja päätös opiskelijaksi ottamisesta

Kansanopiston ylläpitäjä päättää mahdollisesti järjestettävistä valinta- tai soveltuvuuskokeista.

Kansanopiston ylläpitäjä päättää jatkuvasta hausta ja siihen liittyvistä hakuajoista ja –menettelyistä.

Opiskelijavalinnassa voidaan käyttää valtakunnallisia hakumenettelyitä.

Valtakunnallisista hakumenettelyistä säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Kansanopiston ylläpitäjän tulee antaa opiskelijaksi ottamista koskeva hallintolain 7 luvun mukainen hallintopäätös.

Kun opiskelijaksi ottamisessa käytetään edellä 3 momentissa tarkoitettuja valtakunnallisia hakumenettelyitä, valitsematta jättämisestä voidaan ilmoittaa hakijalle poiketen siitä, mitä hallintolain 7 luvussa säädetään hallintopäätöksen antamisesta. Valitsematta jättämisestä tulee kuitenkin ilmoittaa hakijalle kirjallisesti. Koulutuksen järjestäjän tulee antaa opiskelijaksi ottamista koskeva hallintolain 7 luvun mukainen hallintopäätös, jos hakija kirjallisesti tai suullisesti pyytää päätöksen antamista 30 päivän kuluessa siitä, kun hän on saanut tässä momentissa tarkoitettua ilmoituksen opiskelijavalinnan tuloksesta.

25 f §

Oikeus saada opetusta

Opiskelijalla on oikeus saada opetussuunnitelman perusteiden mukaista opetusta.

Koulutuksen aloittavalle opiskelijalle laaditaan henkilökohtainen opiskelusuunnitelma, johon kirjataan yksilölliset koulutusta ja kehittymistä koskevat tavoitteet sekä ohjaus- ja tukitoimia koskevat tiedot.

Kansanopisto laatii ja päivittää henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman yhdessä opiskelijan kanssa ja sitä päivitetään säännöllisesti opintojen edetessä.

25 g §

Todistukset ja osaamisen arviointi

Tämän luvun mukaiseen koulutukseen osallistumisesta opiskelijalle annetaan todistus.

Opetushallitus määrää opetussuunnitelman perusteissa todistuksiin merkittävistä tiedoista ja todistusten liitteistä.

Kansanopiston ylläpitäjän tulee antaa opiskelijan pyynnöstä todistus suoritetuista opinnoista, jos opiskelija eroaa tai keskeyttää koulutuksen suorittamisen.

Opiskelijan osaamista arvioidaan vertaamalla sitä opetussuunnitelman perusteissa määrättyyn osaamiseen. Arvioinnin tulee kattaa kaikki suoritettavan opetussuunnitelman perusteiden mukaiset vaatimukset ja tavoitteet.

Opiskelijalle on annettava mahdollisuus itsearviointiin. Itsearviointi ei vaikuta osaamisen arviointiin. Osaaminen arvioidaan asteikolla hyväksyty/hylätty. Kansanopiston ylläpitäjän tulee järjestää mahdollisuus osaamisen uusimiseen, jos opiskelijan osaamisen arviointi on hylätty

25 h §

Opiskeluoikeus

Opiskelijan opiskeluoikeus alkaa kansanopiston ylläpitäjän päättämänä ajankohtana.

Opiskelijan opiskeluoikeus päättyy, kun hän on suorittanut 4 §:ssä säädettyssä laajuudessa koulutuksen tai kun hänet on 25 h §:ssä säädetyn mukaisesti katsottu eronneeksi.

Opiskelijalla on oikeus väliaikaisesti keskeyttää opiskeluoikeutensa oppivelvollisuuslain 7 §:ssä säädetyllä tavalla.

25 i §

Opiskelijan eronneeksi katsominen

Opiskelija, joka ei ole suorittanut opintojaan 25 b §:n 2 tai 3 momentissa säädettyssä ajassa menettää opiskeluoikeutensa.

Opiskelija katsotaan myös eronneeksi, jos on ilmeisestä, että hänen tarkoituksenaan ei ole osallistua opetukseen eikä hän ole esittänyt poissaololleen perusteltua syytä.

Opiskelija katsotaan eronneeksi myös silloin, kun hän itse ilmoittaa kansanopiston ylläpitäjälle kirjallisesti eroamisestaan. Tällöin opiskelija katsotaan eronneeksi siitä päivästä lukien, kun ilmoitus saapuu kansanopiston ylläpitäjälle tai opiskelijan ilmoittamana myöhemmän ajankohdana.

Kansanopiston ylläpitäjän on tehtävä asiassa päätös, jossa opiskelija katsotaan eronneeksi.

25 j §

Lukiolain soveltaminen

Tässä luvussa tarkoitettuun koulutukseen sovelletaan, mitä lukiolaissa säädetään opiskeluhuollosta, kodin ja oppilaitoksen yhteistyöstä sekä henkilötietojen salassapidosta ja käsittelystä. Lisäksi sovelletaan, mitä kurinpidosta ja siihen liittyvistä menettelyistä ja muutoksenhausta säädetään lukiolain 40-48 §:ssä ja 50 §:n 1 momentissa ja 54 §:ssä.

25 k §

Muutoksenhaku arviointia koskevaan päätökseen

Edellä 25 g §:ssä tarkoitettuun opiskelijan arviointia koskevaan päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla. Opiskelija voi pyytää rehtorilta arvioinnin uusimista 2 kuukauden kuluessa tiedon saamisesta.

Opiskelija saa vaatia oikaisua pyynnöstä tehtyyn uuteen arviointiin tai ratkaisuun, jolla pyyntö on hylätty, aluehallintovirastolta 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista siten kuin hallintolaissa (434/2003) säädetään.

Aluehallintoviraston päätökseen, jolla on ratkaistu 1 momentissa tarkoitettua asiaa koskeva vaatimus, ei saa hakea muutosta valittamalla.

25 l §

Oikaisu ja muutoksenhaku hallinto-oikeuteen

Tässä laissa tarkoitettuun päätökseen saa vaatia oikaisua aluehallintovirastolta siten kuin hallintolaissa säädetään, jollei muualla laissa toisin säädetä, jos päätös koskee

- 1) 25 b §:n 3 momentissa tarkoitettua koulutuksen suoritusaikaa;
- 2) 25 e §:ssä tarkoitettua opiskelijaksi ottamista;
- 3) 25 i §:ssä tarkoitettua opiskelijan eronneeksi katsomista.

Valitus 1 momentissa tarkoitettua asiaa koskevasta päätöksestä, tulee tehdä 14 päivän kuluessa siitä, kun päätös on annettu opiskelijalle tiedoksi. Tässä momentissa tarkoitettut asiat tulee käsitellä kiireellisinä.

Edellä tarkoitettuun oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019) säädetään, jollei muualla laissa toisin säädetä.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 ____ . Sen 25 e §:n 3 momenttia sovelletaan kuitenkin vasta 1 päivästä tammikuuta 2022.

Opetushallituksen tulee määrätä 25 c §:ssä tarkoitettujen opetussuunnitelman perusteiden siten, että kansanopiston ylläpitäjät voivat ottaa ne käyttöön lain voimaan tullessa.

7.

Laki

opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) 5 §:n 3 kohta, 7 §, 8 §:n 1 momentti sekä 24 §:n 1, 7 ja 9 momentti,
sellaisina kuin ne ovat 5 §:n 3 kohta laissa 1486/2016, 7 § osaksi laeissa 374/2017 ja 532/2017, 8 §:n 1 momentti laissa 716/2018, 24 §:n 1 momentti laissa 374/2017, 24 §:n 3 momentti laissa 1045/2013 ja 24 §:n 9 momentti laissa 1502/2016, sekä
lisätään 32 d §:n 2 momenttiin, sellaisena kuin se on laissa 532/2017, uusi 1 a kohta seuraavasti:

5 §

Rahoituksen laskentaperuste

Rahoitus käyttökustannuksiin määräytyy laskennallisten perusteiden mukaisesti. Rahoitus määräytyy:

---

3) perusopetuslaissa tarkoitettussa lisäopetuksessa, perusopetuslain 26 a §:ssä tarkoitettua pidennettyä oppivelvollisuuden piirissä olevien viisivuotiaiden oppilaiden esiopetuksessa, ulkomailla järjestettävässä opetuksessa, oppivelvollisuuslain (___/___) 2 §:n 3 momentissa tarkoitettua pidennettyä oppivelvollisuuteen perustuvassa opetuksessa, koulukotiopetuksessa, sisäoppilaitosmuotoisesti järjestetyssä perusopetuksessa, perusopetuslain 7 §:n mukaiseen järjestämislupaan sisältyvän kaksivuotisen esiopetuksen ensimmäisen vuoden esiopetuksessa, joustavassa perusopetuksessa ja yksityisen opetuksen järjestäjän toiminnan aloittamisessa oppilasmäärän ja oppilasta kohden määrätyn yksikköhinnan perusteella, perusopetuslain 46 §:ssä tarkoitettussa perusopetuksessa kurssimäärän ja kurssia kohden määrätyn yksikköhinnan perusteella ja perusopetukseen valmistavassa opetuksessa läsnäolokuukausien määrän ja läsnäolokuukautta kohden määrätyn yksikköhinnan perusteella;

---

7 §

Kuntayhtymän ja yksityisen järjestäjän lukiokoulutuksen rahoitus

Kuntayhtymälle ja yksityiselle koulutuksen järjestäjälle myönnetään 5 §:n 1 kohdassa tarkoitettuja toimintoja varten rahoitusta 6 §:n 2 momentissa säädetyllä tavalla koulutuksen järjestäjien opiskelijamäärien, yksikköhintojen ja erityisen koulutustehtävän lisärahoituksen mukaisesti laskettu valtionosuuden perustetta vastaava euromäärä.

Yksityiselle koulutuksen järjestäjälle, jolle on määrätty erityiseksi koulutustehtäväksi järjestää lukiokoulutusta muulla kuin suomen tai ruotsin kielellä, myönnetään mainittua opetusta varten valtionosuutta 57 prosenttia opiskelijamäärän ja yksikköhinnan tulosta niiden opiskelijoiden osalta, joilla ei ole kotikuntalaissa (201/1994) tarkoitettua kotikuntaa Suomessa.

8 §

Kunnan omarahoitusosuus lukiolaissa tarkoitetun koulutuksen käyttökustannuksiin

Kunnan omarahoitusosuus lukiokoulutuksen käyttökustannuksista on 52,42 prosenttia ja lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen käyttökustannuksista koulutuksen käyttökustannuksista 50 prosenttia euromäärästä, joka lasketaan siten, että 2 ja 3 momentissa säädetyllä tavalla laskettu euromäärä jaetaan koko maan asukasmäärällä ja näin saatu euromäärä kerrotaan kunnan asukasmäärällä.

---

24 §

Lukion yksikköhinnat

Lukion yksikköhinnat opiskelijaa kohden lasketaan vuosittain kaikille koulutuksen järjestäjille lukiokoulutuksesta ja yksikköhintojen määräämistä edeltänyttä vuotta edeltäneenä vuonna aiheutuneiden valtakunnallisten kokonaiskustannusten perusteella, joista on ensin vähennetty 1,57 prosenttia lukion erityisen koulutustehtävän lisärahoitusta varten. Yksikköhintoja laskettaessa ei kuitenkaan oteta huomioon ulkomailla järjestetystä opetuksesta aiheutuneita menoja eikä mainittua opetusta saavia opiskelijoita. Yksikköhintoja laskettaessa niiden opiskelijoiden lukumäärä, jotka opiskelevat lukiokoulutukseen valmistavassa koulutuksessa, painotetaan kertoimella 1,21. Yksikköhintoja laskettaessa niiden opiskelijoiden lukumäärää, jotka opiskelevat aikuisille tarkoitetussa lukiokoulutuksessa tai lukiokoulutukseen valmistavassa koulutuksessa painotetaan kertoimella 0,617 lukuun ottamatta sisäoppilaitoksessa koulutusta saavia opiskelijoita.

Jos opiskelija opiskelee aikuisille tarkoitetussa lukiokoulutuksessa tai lukiokoulutukseen valmistavassa koulutuksessa, yksikköhinta on 61,7 prosenttia asianomaiselle koulutuksen järjestäjälle opiskelijaa kohden määrätystä yksikköhinnasta lukuun ottamatta sisäoppilaitoksessa koulutusta saavia opiskelijoita.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään perusteista, joilla lukiolain 20 §:n 4 momentissa tarkoitettu oppiaineen suorittaminen sekä mainitun lain 36 §:n 3 momentissa tarkoitettujen opiskelijan suorittamat erityisen tutkinnon kokeet muunnetaan opiskelijamääräksi ja otetaan huomioon tämän pykälän 1 ja 5 momentissa tarkoitettujen aikuisten lukiokoulutuksen mukaisesti opiskelevien opiskelijoiden määrässä.

---

32 d §

Perusrahoitus

Toteutuneita opiskelijavuosia painotetaan seuraavilla perusteilla:

---

1 a) koulutuksen järjestäminen oppivelvollisuuslain (___/___) 16 §:ssä tarkoitettuun maksutomaan koulutukseen oikeutetulle opiskelijalle;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20. Lakia sovelletaan ensimmäisen kerran myönnettäessä rahoitusta varainhoitovuodelle 2021.

Lain 8 §:n 1 momentissa säädettyä kunnan omarahoitusosuutta lukiokoulutuksen käyttökustannuksista sovelletaan ensimmäisen kerran varainhoitovuodelle 2024 myönnettävään lukiokoulutuksen rahoitukseen. Kunnan omarahoitusosuus on 57,13 prosenttia myönnettäessä varainhoitovuoden 2022 rahoitusta, 54,19 prosenttia myönnettäessä varainhoitovuoden 2020 rahoitusta ja 53,17 prosenttia myönnettäessä varainhoitovuoden 2023 rahoitusta.

Lain 24 §:n 1 momentissa säädettyä erityisen koulutustehtävän saaneiden lukioiden rahoitusosuutta sovelletaan ensimmäisen kerran määrättäessä rahoitusta varainhoitovuodelle 2027. Erityisen koulutustehtävän saaneiden lukioiden rahoitusosuus on 1,57 prosenttia määrättäessä rahoitusta varainhoituvuosille 2021-2023, 1,56 prosenttia määrättäessä rahoitusta varainhoitovuodelle 2024, 1,51 prosenttia määrättäessä rahoitusta varainhoitovuodelle 2025 ja 1,47 prosenttia määrättäessä rahoitusta varainhoitovuodelle 2026.

Lain 24 §:n 1 ja 7 momentissa säädettyä aikuisille tarkoitettussa lukiokoulutuksessa opiskelevien painokerrointa sovelletaan ensimmäisen kerran määrättäessä rahoitusta varainhoitovuodelle 2024. Painokerroin on 0,646 määrättäessä rahoitusta varainhoitovuodelle 2021, 0,634 määrättäessä rahoitusta varainhoitovuodelle 2022 ja 0,622 määrättäessä rahoitusta varainhoitovuodelle 2023.

8.

Laki

valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain (884/2017) 29 §:n 2 ja 3 momentti,
muutetaan 2 §, 3 §:n 1 momentti, 4 §:n 1 momentti, 5 §, 6 §:n 1 ja 2 momentti, 11 §:n 2 momentti, 16 §, 17 §:n 1 momentin 3 kohta, 17 §:n 2 momentin 2 kohta, 18 §:n 1 momentti, 19 §:n 1 momentti, 20 §, 28 §:n 2 momentin 2 kohta ja 29 §:n 5 momentti,
sellaisina kuin niistä ovat 3 §:n 1 momentti, 5 §, 6 §:n 1 momentti, 11 §:n 2 momentti, 18 §:n 1 momentti, 28 §:n 2 momentti ja 29 §:n 5 momentti laissa 568/2019, 5 §:n 1-3 momentti osaksi laissa 568/2019, sekä
lisätään 4 §:n uusi 5 momentti, lakiin uusi 9 a-c §, 14 §:n 1 momenttiin uusi 1 a kohta, 17 §:n 1 momenttiin uusi 7 kohta ja 21 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on laissa 568/2019), uusi 1 a kohta seuraavasti:

2 §

Soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan koulutukseen ja tutkintoihin, joista säädetään:

- 1) perusopetuslaissa (628/1998);
- 2) lukiolaissa (714/2018);
- 3) ylioppilastutkinnosta annetussa laissa (502/2019);
- 4) ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa (531/2017);
- 5) ammattikorkeakoululaissa (932/2014);
- 6) yliopistolaissa (558/2009);
- 7) vapaasta sivistystyöstä annetussa laissa (632/1998);
- 8) tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetussa laissa (___/___).

Tässä laissa säädetään oppijanumerosta ja oppijanumerorekisteristä, perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen valtakunnallisesta tietovarannosta, ylioppilastutkintorekisteristä, opiskelija-valintarekisteristä sekä korkeakoulujen valtakunnallisesta tietovarannosta. Laissa säädetään myös Opetushallituksen ylläpitämästä opinto- ja tutkintotietojen luovutuspalvelusta.

3 §

Oppijanumero ja oppijanumerorekisteri

Oppijanumero on henkilölle annettava pysyvä tunnus, jota käytetään henkilön yksilöintiin talennettaessa, käsiteltäessä ja luovutettaessa tässä laissa tai varhaiskasvatuslaissa (540/2018) tarkoitetussa tietovarannossa tarkoitettuja tietoja. Opetuksen, koulutuksen tai varhaiskasvatuksen järjestäjä, varhaiskasvatuksen palveluntuottaja, korkeakoulu ja oppilaitoksen ylläpitäjä voi käyttää oppijanumeroa myös henkilön yksilöintiin varhaiskasvatuslaissa, perusopetuslaissa, lukiolaissa, ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa, tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetussa laissa, ammattikorkeakoululaissa, yliopistolaissa tai vapaasta sivistystyöstä annetussa laissa tarkoitettuja tehtäviä toteuttaessaan.

---

2 luku.

Perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen valtakunnallinen tietovaranto

4 §

Tietovarannon käyttötarkoitus

Perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen valtakunnalliseen tietovarantoon tallennettuja perusopetuslaissa tarkoitettua opetusta, lukiolaissa tarkoitettua koulutusta, ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettua koulutusta, tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettua koulutusta ja vapaasta sivistystyöstä annetussa laissa tarkoitettua koulutusta koskevia tietoja käytetään henkilön hakeutuessa koulutukseen, koulutuksen aikana, työelämässä sekä henkilön hakiessa koulutukseen liittyviä etuisuuksia.

Tietovarantoon tallennettuja tietoja voidaan käyttää myös oppivelvollisuuslaissa (___/___) opetuksen ja koulutuksen järjestäjille sekä kunnille säädetyn ohjaus- ja valvontavastuun toteuttamiseen.

5 §

Tietovarannon yhteisrekisteripitäjät ja vastuiden jako

Tietovarannon yhteisrekisterinpitäjiä ovat koulutuksen ja opetuksen järjestäjät, oppilaitosten ylläpitäjät sekä Opetushallitus. Opetushallitus vastaa tietovarannon yleisestä toiminnasta sekä teknisestä käyttöyhteydestä tietojen tallentamista, käsittelyä ja luovutusta varten.

Opetuksen ja koulutuksen järjestäjät sekä oppilaitosten ylläpitäjät vastaavat tallentamiensa tietojen luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EU kumoamisesta (yleinen tietosuojasetus) annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/679, jäljempänä yleinen tietosuojasetus, 5 artiklan 1 kohdan d alakohdassa tarkoitettua täsmällisyydestä sekä 16 artiklan mukaisesta rekisteröidyn oikeudesta tietojen oikaisemiseen. Opetushallitus vastaa muista yleisessä tietosuojasetuksessa rekisterinpitäjälle säädettyistä velvollisuuksista.

Jos opetuksen tai koulutuksen järjestäjän taikka oppilaitoksen ylläpitäjän toiminta lakkaa eivätkä kyseisen rekisterinpitäjän tehtävät siirry toiselle oikeushenkilölle, kyseisten tietovarantoon tallennettujen tietojen osalta rekisterinpitäjänä toimii Opetushallitus.

6 §

Tietojen tallentaminen tietovarantoon

Koulutuksen ja opetuksen järjestäjällä sekä oppilaitoksen ylläpitäjällä on velvollisuus tallentaa tietovarantoon 7—9 ja 9 a-c §:ssä tarkoitettut tiedot.

Opetushallitus määrää tarkemmin, miten tiedon tallentajien on pidettävä tallennettavat tiedot ajantasaisina. Opetushallitus antaa tarkempia määräyksiä 7—9 ja 9 a-c §:ssä säädettyjen tietojen tietorakenteista.

---

9 a §

Vapaassa sivistystyössä järjestettyä oppivelvollisille suunnattua koulutusta koskevat tiedot

Vapaasta sivistystyöstä annetussa laissa tarkoitetun oppilaitoksen ylläpitäjän on tallennettava tietovarantoon seuraavat tiedot mainitun lain 7 a luvussa tarkoitetussa koulutuksessa olevista opiskelijoistaan:

- 1) suoritettava koulutus;
- 2) opintojen aloittaminen, väliaikainen keskeytyminen ja päätyminen;
- 3) suoritettavat opinnot ja opiskelijan arviointi.

9 b §

Tutkintokoulutukseen valmentavaa koulutusta koskevat tiedot

Tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitetun koulutuksen järjestäjän on tallennettava tietovarantoon seuraavat tiedot lain mukaisessa koulutuksessa olevista opiskelijoistaan:

- 1) suoritettava koulutus;
- 2) opintojen aloittaminen, väliaikainen keskeytyminen ja päätyminen;
- 3) suoritettavat koulutuksen osat ja opiskelijan arviointi;
- 4) opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa tarkoitetun rahoituksen laskenta-perusteena olevat koulutuksen järjestämistä koskevat tiedot.

Ammatillisen koulutuksen järjestäjän valmentavassa koulutuksessa olevien opiskelijoiden osalta tallennetaan myös 9 §:n 2 momentissa tarkoitetut tiedot.

9 c §

Oppivelvollisuutta ja maksuttomuutta koskevat tiedot

Opetuksen ja koulutuksen järjestäjän oppilaitoksen ylläpitäjän sekä oppivelvollisuuslaissa tarkoitetulla tavalla ohjaus- ja valvontavastuussa olevan asuinkunnan on tallennettava tietovarantoon tieto oppivelvollisuuden alkamisesta, jos oppivelvollisuus alkaa muuna kuin oppivelvollisuuslain 2 §:n 2 momentissa tarkoitettuna ajankohtana sekä tieto oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttämisestä mainitun lain 7 §:ssä tarkoitetulla tavalla.

Opetuksen ja koulutuksen järjestäjän sekä oppilaitoksen ylläpitäjän on tallennettava tietovarantoon tieto siitä, jos opiskelijan aloittama koulutus on oppivelvollisuuslain 16 §:ssä tarkoitettua maksutonta koulutusta. Tietovarantoon on tallennettava myös tieto siitä, jos opiskelijan oikeutta maksuttomaan koulutukseen on pidennetty oppivelvollisuuslain 16 §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitetulla tavalla.

11 §

Tietovarannon tietojen säilytysaika

Opintojen väliaikaista keskeyttämistä koskevat, henkilökohtaiseen osaamisen kehittämissuunnitelmaan kuuluvat sekä opetuksen ja koulutuksen rahoituksen myöntämistä varten tallennetut tiedot säilytetään kuitenkin ainoastaan viisi vuotta opintojen päättymisestä tai tutkinnon suorittamisesta. Lain 9 c §:ssä tarkoitetut oppivelvollisuutta koskevat tiedot säilytetään viisi vuotta oppivelvollisuuden päättymisestä ja maksuttomuutta koskevat tiedot viisi vuotta oikeuden maksuttomaan koulutukseen päättymisestä.

14 §

Ylioppilastutkintorekisterin tietosisältö ja velvollisuus tallentaa tietoja

---

Ylioppilastutkintorekisteriin tallennetaan:

---

1 a) tieto ylioppilastutkinnosta annetun lain (502/2019) 20 §:n 4 momentissa tarkoitettuun kokeeseen ilmoittautumisesta;

---

16 §

Ylioppilastutkintorekisterin tietojen säilytysaika

Ylioppilastutkintorekisterin tiedot säilytetään pysyvästi. Lain 14 §:n 1 momentin 1 a kohdassa tarkoitetut tiedot säilytetään kuitenkin ainoastaan viisi vuotta tutkinnon suorittamisesta.

17 §

Käyttötarkoitus

Opiskelijavalintarekisteriä käytetään:

---

3) opiskelijoiden valintaa, valintojen kehittämistä ja opintojen järjestämistä varten tarpeellisten tietojen antamiseen yliopistoille, ammattikorkeakouluille, ammatillisen ja lukiokoulutuksen järjestäjille, tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitetuille koulutuksen järjestäjille ja oppilaitosten ylläpitäjille;

---

7) oppivelvollisuuslain 10 §:ssä tarkoitetun hakeutumiselvollisuuden seuraamiseen.

Opiskelijavalintarekisterin osarekistereistä käytetään:

---

2) ammatillisen koulutuksen, lukiokoulutuksen ja muun perusopetuksen jälkeisen koulutuksen hakurekisteriä valittaessa opiskelijoita ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa ja lukiolaissa tarkoitettuihin koulutuksiin ja tutkintoihin, tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettuun koulutukseen ja vapaassa sivistystyössä järjestettyyn oppivelvollisille suunnattuun koulutukseen.

18 §

Opiskelijavalintarekisterin yhteisrekisterinpitäjät ja vastuiden jako

Opiskelijavalintarekisterin yhteisrekisterinpitäjiä ovat Opetushallitus sekä yliopistot ja ammattikorkeakoulut 17 §:n 3 momentin 1 kohdassa tarkoitetun osarekisterin osalta ja ammatillisen koulutuksen, lukiokoulutuksen ja valmentavan koulutuksen järjestäjät ja oppilaitosten ylläpitäjät 17 §:n 3 momentin 2 kohdassa tarkoitetun osarekisterin osalta.

---

20 §

Opiskelijavalintarekisterin tietolähteet

Opiskelijavalintarekisterin yhteisrekisterinpitäjällä on oikeus koulutukseen hakevan henkilön ilmoittamien tietojen lisäksi salassapitosäännösten estämättä saada 19 §:n 1 ja 5 momentissa tarkoitettuja tietoja ylioppilastutkintorekisteristä, Digi- ja väestötietovirastolta, työ- ja elinkeinoviranomaisilta, perusopetuksen järjestäjiltä, yliopistoilta, ammattikorkeakouluilta, ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen järjestäjiltä, tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen järjestäjiltä, vapaan sivistystyön oppilaitosten ylläpitäjiltä sekä kahden tai useamman korkeakoulun yhteisistä rekistereistä, jotka on muodostettu opiskelijoiden valintaa varten.

21 §

Tietojen luovuttaminen opiskelijavalintarekisteristä

Opiskelijavalintarekisteristä saa luovuttaa 19 §:n 1 ja 5 momentissa tarkoitettuja tietoja salassapitosäännösten estämättä siinä määrin kuin 1 momentissa tarkoitettut tiedot ovat tarpeen ja 5 momentissa tarkoitettut tiedot ovat välttämättömiä vastaanottajan tehtävien hoitamiseksi:

1 a) oppivelvollisuuslain 11, 12 ja 14 §:ssä tarkoitettulle ohjaus- ja valvontavastuussa olevalle opetuksen tai koulutuksen järjestäjälle tai kunnalle;

28 §

Opinto- ja tutkintotietojen luovutuspalvelun tarkoitus ja luovutettavat tiedot

Opinto- ja tutkintotietojen luovutuspalvelun avulla luovutetaan:

1) perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen valtakunnalliseen tietovarantoon sisältyviä 7—9 ja 9 a-c §:ssä tarkoitettuja tietoja, lukuun ottamatta 9 §:n 2—5 momentissa tarkoitettuja tietoja;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Lain 2 §:n 2 momentin 8 kohta, 9 b § ja 17 § 1 momentin 3 kohta tulevat kuitenkin voimaan 1 päivänä tammikuuta 2022.

9.

Laki

opintotukilain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan opintotukilain (65/1994) 1 §:n 1 momentti, 4 §:n 3 momentti, 5 a §, 7 c §:n 1 momentin 2 kohta ja 11 a §:n 1 momentin 1 kohta,
sellaisina kuin niistä ovat, 4 §:n 3 momentti laeissa 550/2018 ja 861/2019, 5 a § laissa 550/2018 sekä 7 c §:n 1 momentin 2 kohta ja 11 a §:n 1 momentin 1 kohta laissa 1169/2018, sekä
lisätään opintotukilain 11 a §:ään, sellaisena kuin se on laissa 1169/2018, uusi 2 momentti seuraavasti:

1 §

Soveltamisala

Suomen kansalaiselle, joka harjoittaa Suomessa perusopetuksen oppimäärän suorittamisen jälkeisiä, päätoimisia opintoja, jotka kestävät yhtäjaksoisesti vähintään kaksi kuukautta, myönnetään opintotukea siten kuin tässä laissa säädetään.

---

4 §

Opintotukeen oikeuttavat opinnot

Muussa kuin 2 momentissa tarkoitettussa oppilaitoksessa opintotukea myönnetään opiskelijalle, joka suorittaa:

- 1) ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa (531/2017) säädettyä koulutusta;
  - 2) lukiolaissa (714/2018) säädettyä lukiokoulutusta tai lukiokoulutukseen valmistavaa koulutusta;
  - 3) tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetussa laissa (___/___) tarkoitettua koulutusta;
  - 4) muuta kuin tämän momentin 1 tai 2 kohdassa tarkoitettua koulutusta vapaasta sivistystyöstä annetussa laissa (632/1998) tarkoitettussa kansanopistossa, liikunnan koulutuskeskuksessa tai Snellman-korkeakoulu-nimisessä oppilaitoksessa taikka Saamelaisalueen koulutuskeskuksesta annetussa laissa (252/2010) tarkoitettussa koulutuskeskuksessa;
  - 5) perusopetuslain (628/1998) 46 §:ssä säädettyä aikuisille tarkoitettua perusopetusta; tai
  - 6) muun alan viranomaisten kuin opetusviranomaisten valvomaa 1 kohdassa tarkoitettua koulutusta vastaavaa ammatillista koulutusta.
-

5 a §

Päätoimiset opinnot

Päätoimisia ovat opinnot, joiden tavoitteena on korkeakoulututkinnon suorittaminen. Muut korkeakouluopinnot ovat päätoimisia, kun opintojen laajuus on keskimäärin vähintään viisi opintopistettä opiskelukuukautta kohti.

Lukio-opinnot ovat päätoimisia, jos niiden oppimäärän mukainen laajuus on yhteensä vähintään 150 opintopistettä tai jos ne suoritetaan ammatillisen perustutkinnon yhteydessä aikuisille suunnatun oppimäärän mukaisina lukio-opintoina. Päätoimiseksi opinnoiksi katsotaan myös lukiokoulutukseen valmistava yhden lukuvuoden ja vähintään 50 opintopisteen laajuinen opintokokonaisuus. Lukio-opinnoissa edellytetään lisäksi, että opiskelija osallistuu lukukauden aikana vähintään 20 opintopisteen laajuisiin opintoihin tai niitä vastaaviin opintoihin taikka kahteen ylioppilastutkintoon kuuluvaan kokeeseen. Sisäoppilaitoksessa järjestetyt lukio-opinnot katsotaan kuitenkin aina päätoimisiksi. Päätoimiseksi opinnoiksi katsotaan myös aikuisille suunnatun oppimäärän mukaiset lukio-opinnot, joita suorittaa oppivelvollisuuslain (___/___) 16 §:ssä tarkoitettuun maksuttomaan koulutukseen oikeutettu opiskelija.

Päätoimista on ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukainen koulutus, jonka tavoitteena on ammatillisen perustutkinnon tai tutkinnon osan taikka työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen suorittaminen. Ammattitutkinnon tai erikoisammattitutkinnon tai mainittujen tutkintojen osien suorittaminen on päätoimista, jos opiskelijan henkilökohtaisessa osaamisen kehittämissuunnitelmassa sovittu opintojen laajuus on vähintään 4,5 osaamispistettä opiskelukuukautta kohti.

Päätoimisia ovat opinnot, joiden tavoitteena on tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitetun koulutuksen suorittaminen.

Muut kuin 1—4 momentissa tarkoitetut opinnot ovat päätoimisia, jos opetusohjelman mukainen laajuus on keskimäärin vähintään 25 viikkotuntia, 4,5 osaamispistettä tai kolme opintoviikkoa opiskelukuukautta kohti.

Aikuisille tarkoitettu perusopetuslain mukainen opiskelu on päätoimista, jos opintojen laajuus on vähintään 22 kurssia lukuvuodessa.

Ulkomaisessa oppilaitoksessa opinnot ovat päätoimisia, jos oppilaitos on määritellyt ne päätoimisiksi. Korkeakouluopinnot voidaan katsoa päätoimisiksi myös, jos opintojen laajuus vastaa keskimäärin vähintään viittä opintopistettä opiskelukuukautta kohti. Muut opinnot voidaan katsoa päätoimisiksi myös, jos opetussuunnitelman mukainen laajuus on keskimäärin vähintään 25 viikkotuntia. Opintotukea ei kuitenkaan myönnetä kokonaan etäopintoina järjestettäviin opintoihin.

7 c §

Lukuvuoden tukikuukausien määrä

Opintotuki myönnetään Suomessa:

---

2) tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa ja ammatillista perustutkintoa varten sekä lukiokoulutuksessa kymmeneksi kuukaudeksi lukuvuodessa.

---

11 a §

Oikeus oppimateriaalisiin

Opiskelijalla on oikeus oppimateriaalisiin, kun:

1) opiskelija suorittaa 4 §:n 3 momentin 1, 2 tai 6 kohdan mukaisia opintoja tai on 4 a §:n mukaisessa koulutuksessa; ja

---

Oppimateriaalilisään ei kuitenkaan ole oikeutettu opiskelija, joka on oikeutettu oppivelvollisuuslain 16 §:ssä tarkoitettuun maksuttomaan koulutukseen.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 ____ . Sen 4 §:n 3 momentin 3 kohtaa, 5 a §:n 3 ja 4 momenttia sekä 7 c §:n 1 momentin 2 kohtaa sovelletaan kuitenkin vasta 1 päivänä elokuuta 2022.

Ennen 1 päivänä elokuuta 2021 käyttöön otettujen lukiokoulutuksen opetussuunnitelmien perusteiden mukaisesti aloitettujen lukio-opintojen päätoimisuuteen sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

10.

Laki

koulumatkatukilain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan koulumatkatukilain (48/1997) 1 §:n 1 momentti, 2, 3, 4, 5 ja 6 §, 7 §:n 1 momentti sekä 8 ja 14 §,

sellaisina kuin ne ovat, 1 §:n 1 momentti laissa 551/2018, 2 § laeissa 53/2011 ja 551/2018, 3 § laeissa 346/2004, 592/2004 ja 53/2011, 4 § laeissa 422/2015 ja 386/2019, 5 § laeissa 346/2004, 592/2004 ja 422/2015, 6 § laissa 346/2004, 7 §:n 1 momentti ja 14 § laissa 1079/2012 sekä 8 § laissa 53/2011, seuraavasti:

1 §

Soveltamisala

Tässä laissa säädetään tuen myöntämisestä aikuisille tarkoitetun perusopetuksen opintoja, lukiopintoja tai ammatillisia opintoja harjoittavan opiskelijan asunnon ja oppilaitoksen välisestä päivittäisestä koulumatkasta aiheutuviin kustannuksiin. Tukea kutsutaan koulumatkatueksi.

---

2 §

Koulumatkatukeen oikeuttava koulutus

Koulumatkatukeen on oikeutettu Suomessa asuva opiskelija, joka opiskelee Suomessa päätoimisesti:

- 1) perusopetuslain (628/1998) 46 §:ssä säädettyssä aikuisille tarkoitetussa perusopetuksessa;
- 2) tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetussa laissa (___/___) tarkoitetussa koulutuksessa;
- 3) lukiolaissa (714/2018) tarkoitetussa lukiokoulutuksessa;
- 4) ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (531/2017) 5 §:ssä tarkoitetussa ammatilliseen perustutkintoon johtavassa koulutuksessa tai 7 §:ssä tarkoitetussa työhön ja itsenäiseen elämään valmentavassa koulutuksessa;
- 5) Pelastusopistosta annetussa laissa (607/2006) tarkoitetussa ammatilliseen tutkintoon johtavassa koulutuksessa; tai
- 6) Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksesta annetussa laissa (1316/2006) tarkoitetussa ammatilliseen tutkintoon johtavassa koulutuksessa.

Koulumatkatukeen on lisäksi oikeutettu oppivelvollisuuslain (___/___) 16 §:ssä tarkoitettuun maksuttomaan koulutukseen oikeutettu opiskelija, joka opiskelee Suomessa päätoimisesti:

- 1) lukiolaissa säädettyssä aikuisille tarkoitetussa lukiokoulutuksessa;
- 2) ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 5 §:ssä tarkoitetussa ammattitutkintoon johtavassa koulutuksessa; tai
- 3) vapaasta sivistystyöstä annetun lain (632/1998) 7 a luvussa tarkoitetussa koulutuksessa.

Opiskelun päätoimisuudesta säädetään opintotukilaissa (65/1994).

Koulumatkatukeen ei kuitenkaan ole oikeutettu etä- tai yksityisopetuksena tai maksullisena palvelutoimintana järjestettävän koulutuksen tai oppisopimuskoulutuksen opiskelija.

3 §

Koulumatkatuen myöntämisen edellytykset

Koulumatkatuen myöntämisen edellytyksenä on pitkä koulumatka ja soveltuva matkustustapa, joita määriteltäessä otetaan huomioon matkasta kalenterikuukausittain aiheutuvat säännölliset kustannukset, opiskelijan mahdollisuus käyttää julkista liikennettä sekä opiskelun yhtäjaksoisuus.

Koulumatkatukea voidaan myöntää, jos opiskelijan:

- 1) yhdensuuntaisen koulumatkan pituus on vähintään 10 kilometriä;
- 2) koulumatkasta aiheutuvat kustannukset ylittävät 54 euroa kuukaudessa koko kuukauden tukea myönnettäessä tai 27 euroa kuukaudessa puolen kuukauden tukea myönnettäessä; sekä
- 3) käyttämä matkustustapa on joukkoliikenne tai koulutuksen järjestäjän järjestämä koulukuljetus taikka 4 a §:ssä säädettyjen edellytysten täyttyessä muu soveltuva oma matkustustapa.

Koulumatkatuen myöntämisen edellytyksenä on lisäksi, että opiskelijalla on vähintään 10 koulumatkatukeen oikeuttavaa päivää kalenterikuukaudessa.

Poiketen siitä, mitä 2 momentin 1 kohdassa säädetään yhdensuuntaisen koulumatkan pituudesta, oppivelvollisuuslain 16 §:ssä tarkoitettuun maksuttomaan koulutukseen oikeutetulle opiskelijalle myönnetään kuitenkin koulumatkatukea, jos opiskelijan yhdensuuntaisen koulumatkan pituus on vähintään viisi kilometriä. Mitä 2 momentin 2 kohdassa säädetään koulumatkasta aiheutuvista kustannuksista, ei sovelleta myönnettäessä koulumatkatukea oppivelvollisuuslain 16 §:ssä tarkoitettuun maksuttomaan koulutukseen oikeutetulle opiskelijalle.

4 §

Matkakustannusten määräytyminen ja laskeminen

Opiskelijan käyttäessä koulumatkaansa joukkoliikennettä matkakustannukset korvataan käytetyn kulkuneuvon halvimman opiskelijalle puolta kuukautta tai kuukautta vastaavalle ajalle tarkoitetun lipputuotteen hinnan mukaan.

Opiskelijan käyttäessä koulumatkaansa liikenteen palveluista annetun lain (320/2017) 181 §:ssä tarkoitettujen toimivaltaisten viranomaisten yhteistä lippu- ja maksujärjestelmää käyttävää joukkoliikennettä matkakustannukset määräytyvät sen estämättä, mitä tämän pykälän 1 momentissa ja tämän lain 3 §:n 2 momentin 2 kohdassa säädetään, sen matkan pituuden mukaan, jonka opiskelija kulkee tätä kuljetusta käyttäen. Matkakustannukset määräytyvät kuitenkin halvimman opiskelijalle puolta kuukautta tai kuukautta vastaavalle ajalle tarkoitetun lipputuotteen hinnan mukaan, kun opiskelijan koulumatkan tai yksittäisen matkaosuuden pituus on alle 10 kilometriä.

Opiskelijan käyttäessä koulumatkaansa koulutuksen järjestäjän järjestämää koulukuljetusta matkakustannukset määräytyvät sen matkan pituuden mukaan, jonka opiskelija kulkee tätä kuljetusta käyttäen. Jos yhdensuuntainen koulumatka koostuu kahdesta tai useammasta matkaosuudesta, matkakustannukset voidaan laskea erikseen kultakin matkaosuudelta.

Kun koulumatkatuki myönnetään 4 a §:n mukaisesti oman matkustustavan perusteella, matkakustannukset määräytyvät opiskelijan kodin ja oppilaitoksen välisen matkan pituuden mukaan. Matkakustannuksia ei kuitenkaan oteta huomioon siltä osin kuin ne aiheutuvat yli 100 kilometrin yhdensuuntaisesta koulumatkasta.

Edellä 2—4 momentissa tarkoitettujen koulumatkan pituuden mukaan määräytyvien koulumatkakustannusten laskentaperusteista säädetään opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella. Kuukausittaiset matkakustannukset lasketaan 21,5 päivän mukaan, kun kyse on koko kuukauden tuesta ja 11 päivän mukaan, kun kyse on puolen kuukauden tuesta.

Alle viiden kilometrin erillisestä matkaosuudesta aiheutuvia kustannuksia ei korvata erikseen. Matkaosuuksista aiheutuvat kustannukset korvataan kuitenkin silloin, jos 3 §:n 2 momentin 1 kohdassa tai 4 momentissa tarkoitettuun yhdensuuntaiseen koulumatkaan sisältyy erillisiä alle viiden kilometrin matkaosuuksia, jotka ovat yhteensä vähintään viisi kilometriä.

5 §

Koulumatkatuen määrä ja opiskelijan maksuosuus

Koulumatkatukena korvataan koko kuukauden tukena 54 euroa kalenterikuukaudessa ylittävät koulumatkan kustannukset ja puolen kuukauden tukena 27 euroa kalenterikuukaudessa ylittävät koulumatkan kustannukset. Opiskelija maksaa laskennallisista koulumatkakustannuksista tällöin kuukausittain koko kuukauden tuen osalta enintään 43 euroa ja puolen kuukauden tuen osalta enintään 21,50 euroa, jos 4 §:stä tai tämän pykälän 3 momentista ei muuta johdu (opiskelijan maksuosuus).

Opiskelijan kulkiessa koulumatkansa useammalla kuin yhdellä matkustustavalla opiskelijan maksuosuus vähennetään joukkoliikenteen matkakustannuksista. Jos joukkoliikenteen matkakustannuksia ei ole, opiskelijan maksuosuus vähennetään koulutuksen järjestäjän järjestämästä kuljetuksesta aiheutuvista kustannuksista.

Tuki on 70 prosenttia 1 momentin mukaisesta tuesta, jos tuki myönnetään 4 a §:n mukaisesti oman matkustustavan perusteella tai jos matkakustannukset aiheutuvat 4 §:n 6 momentissa tarkoitetuista useista erillisistä yhteensä vähintään viiden kilometrin matkaosuuksista.

Mitä 1—3 momentissa säädetään, ei sovelleta myönnettäessä koulumatkatukea oppivelvollisuuslain 16 §:ssä tarkoitettuun maksuttomaan koulutukseen oikeutetulle opiskelijalle.

Oppivelvollisuuslain 16 §:ssä tarkoitettuun maksuttomaan koulutukseen oikeutetulle opiskelijalle koulumatkatukena korvataan 4 §:ssä säädetyllä tavalla määritellyt koulumatkan kustannukset. Jos tuki kuitenkin myönnetään maksuttomaan koulutukseen oikeutetulle opiskelijalle tämän lain 4 a §:n mukaisesti oman matkustustavan perusteella, tuki on 70 prosenttia opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksen perusteella määräytyvästä tuesta.

6 §

Hakeminen

Koulumatkatukea haetaan Kansaneläkelaitokselta. Hakemus jätetään Kansaneläkelaitokselle. Hakemuksen voi jättää myös asianomaiseen oppilaitokseen Kansaneläkelaitokselle toimitettavaksi.

7 §

Myöntäminen ja maksaminen

Koulumatkatuen myöntää Kansaneläkelaitos. Kalenterikuukausi oikeuttaa koko kuukauden koulumatkatukeen, jos siinä on vähintään 15 koulumatkatukeen oikeuttavaa päivää. Kalenterikuukausi oikeuttaa puolen kuukauden koulumatkatukeen, jos siinä on vähintään 10 koulumatkatukeen oikeuttavaa päivää.

---

8 §

Tarkistaminen ja keskeyttäminen

Koulumatkatukea tarkistetaan tai se lakkautetaan, jos opiskelijan olosuhteissa on tapahtunut muutos, joka vaikuttaa oikeuteen saada koulumatkatukea tai tuen määrään.

Jos on perusteltua syytä olettaa, että koulumatkatuki olisi lakkautettava tai sen määrää vähennettävä, koulumatkatuen maksaminen voidaan väliaikaisesti keskeyttää tai maksettavaa määrää vähentää, kunnes asia on lainvoimaisella päätöksellä ratkaistu. Jos opiskelija ei toimita pyydettyä selvitystä, asia voidaan ratkaista lopullisella päätöksellä niiden selvitysten perusteella, jotka ovat Kansaneläkelaitoksen käytettävissä. Väliaikaiseen päätökseen ei saa erikseen hakea muutosta.

Koulumatkatuen maksaminen voidaan lakkauttaa myös opiskelijan pyynnöstä.

Kun opiskelija valmistuu, keskeyttää opintonsa tai opiskelijan olosuhteissa tapahtuu muu tukeen vaikuttava muutos, koulumatkatukioikeus tarkistetaan kuukausikohtaisesti tai lakkauteen samalla perusteella kuin 7 §:n 1 momentin mukaisesti tukea myönnettäessä.

14 §

Viittaussäännös

Jollei tässä laissa toisin säädetä, koulumatkatukea koskevassa asiassa noudatetaan, mitä opintotukilaissa säädetään opintotuen toimeenpanosta, takaisinperinnästä ja takaisinperintäsaatavan vanhentumisesta, itseoikaisusta, päätöksen poistamisesta, asiavirheen korjaamisesta, tietojen saamisesta, käytöstä ja luovuttamisesta, ulosmittaus- ja siirtokiellosta sekä rahoituksesta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Sen 2 §:n 1 momentin 2—4 kohtaa sovelletaan kuitenkin vasta 1 päivänä elokuuta 2022. Lain 6 § tulee kuitenkin voimaan vasta 1 päivänä elokuuta 2022.

11.

Laki

ylioppilastutkinnosta annetun lain 20 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ylioppilastutkinnosta annetun lain (502/2019) 20 § seuraavasti:

20 §

Ylioppilastutkinnosta perittävät maksut

Ylioppilastutkintolautakunta voi periä ylioppilastutkinnosta ja sen kokeisiin osallistumisesta maksuja.

Oppivelvollisuuslain (___/___) 16 §:ssä tarkoitettuun maksuttomaan koulutukseen oikeutetulta kokelaalta ei voida periä maksuja osallistumisesta viiteen ensimmäiseksi suoritettavaan kokeeseen, eikä edellä tarkoitettujen hylättyjen kokeiden uusimisesta. Maksu voidaan kuitenkin periä, jos koe on katsottu 14 tai 15 §:n nojalla hylätyksi.

Jos kokelas ilmoittautuu saman tutkintokerran aikana useaan kokeeseen siten, että lukumäärän perusteella kaikki kokeet eivät ole 4 momentissa säädetyllä tavalla maksuttomia, kokelaan tulee ilmoittautumisen yhteydessä valita, minkä kokeen tai mitkä kokeet hän haluaa suorittaa maksuttomasti.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____
kuuta 20 ____.

12.

Laki

oppilas- ja opiskelijahuoltolain 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013) 1 §, sellaisena kuin se on osaksi laissa 886/2017, seuraavasti:

1 §

Lain soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan

- 1) perusopetuslaissa (628/1998) tarkoitetussa opetuksessa;
- 2) lukiolaissa (714/2018) tarkoitetussa koulutuksessa;
- 3) ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa (531/2017) tarkoitetussa perustutkintokoulutuksessa tai työhön ja itsenäiseen elämään valmentavassa koulutuksessa;
- 4) tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetussa laissa (___/___) tarkoitetussa koulutuksessa;

5) vapaasta sivistystyöstä annetun lain (632/1998) 7 a luvussa tarkoitetussa koulutuksessa.

Tätä lakia ei sovelleta:

- 1) perusopetuslaissa tarkoitettuun aamu- ja iltapäivätoimintaan;
- 2) perusopetuslain 46 §:n 2 momentissa tarkoitettuun oppilaaseen;
- 3) lukiolain 20 §:n 2 momentin 2 kohdassa tarkoitettuun opiskelijaan eikä sellaiseen opiskelijaan, joka suorittaa lukio-opintoja aikuisten lukiokoulutuksen opetussuunnitelman mukaisesti.

Poiketen siitä, mitä 2 momentissa säädetään, tätä lakia sovelletaan myös oppivelvollisuuslaissa (___/___) tarkoitettuun oppivelvolliseen, joka suorittaa lukio-opintoja aikuisten opetussuunnitelman mukaisesti. Lisäksi lakia sovelletaan oppivelvolliseen, joka opiskelee ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 5 §:n 3 momentissa tarkoitetussa ammattitutkintokoulutuksessa.

Mitä tässä laissa säädetään opiskelijasta, koulutuksen järjestäjästä ja oppilaitoksesta, koskee myös perusopetuslaissa tarkoitettua oppilasta, opetuksen järjestäjää ja koulua.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 _____.

Ammatilliseen koulutukseen valmentavaan koulutukseen sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

13.

Laki

Helsingin eurooppalaisesta koulusta annetun lain 39 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Helsingin eurooppalaisesta koulusta annetun lain (1463/2007) 39 § seuraavasti:

39 §

Oppivelvollisuuden suorittamiseen rinnastaminen

Suomessa oppivelvollisen lapsen katsotaan suorittavan oppivelvollisuuttaan opiskellessaan tässä laissa tarkoitetussa koulussa. Oppivelvollisuus katsotaan suoritetuksi, kun oppilas on täyttänyt 18 vuotta tai on suorittanut eurooppalaisen ylioppilastutkinnon (European Baccalaureate-tutkinto).

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____
kuuta 20 ____.

14.

Laki

varhaiskasvatuslain 12 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan varhaiskasvatuslain (1395/2019) 12 §:n 1 momentti:

12 §

Oikeus varhaiskasvatukseen

Sen lisäksi, mitä 5 §:ssä säädetään, kunnan on huolehdittava siitä, että lapsi ennen oppivelvollisuuslain (___/___) 2 §:ssä tarkoitetun oppivelvollisuuden alkamista saa varhaiskasvatusta 1 §:n 2 momentin 1 tai 2 kohdan mukaisesti sen ajan päätyttyä, jolta voidaan suorittaa sairausvakuutuslaissa tarkoitettua äitiys- ja vanhempainrahaa tai osittaista vanhempainrahaa. Varhaiskasvatusta ei kuitenkaan ole järjestettävä aikana, jolta voidaan suorittaa sairausvakuutuslain 9 luvun 7 §:n 1 momentissa tarkoitettua äitiys- ja vanhempainrahakauden ulkopuolella maksettavaa isyysrahaa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____
kuuta 20 ____.

15.

Laki

nuorisolain 11 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan nuorisolain (1285/2016) 11 §:n 2 ja 3 momentti seuraavasti:

11 §

Tietojen luovuttaminen etsivälle nuorisotyölle

Nuoren yksilöinti- ja yhteystiedot on sen estämättä, mitä tietojen salassapidosta säädetään, luovutettava nuoren kotikunnalle etsivää nuorisotyötä varten seuraavasti:

1) koulutuksen järjestäjän on luovutettava tiedot muusta kuin oppivelvollisesta nuoresta, joka keskeyttää opinnot ammatillisessa koulutuksessa tai lukiokoulutuksessa;

2) puolustusvoimien ja siviilipalveluskeskuksen on luovutettava tiedot nuoresta, joka vapautetaan varusmies- tai siviilipalveluksesta palveluskelpoisuuden puuttumisen takia tai joka keskeyttää palveluksen.

Koulutuksen järjestäjä, puolustusvoimat ja siviilipalveluskeskus voivat jättää tiedot 2 momentissa tarkoitettusta nuoresta luovuttamatta, jos ne arvioivat käytettävissään olevien tietojen perusteella ja nuoren tilanne ja tuen tarve kokonaisuudessaan huomioon otettuna, ettei nuori ole 10 §:ssä tarkoitettujen palvelujen ja muun tuen tarpeessa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____
kuuta 20 ____.

16.

Laki

kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain (1704/2009) 1 §:n 32 kohta, 2 §:n 1 momentin 4 kohta, 2 §:n 3 momentti, 4 §:n 1 momentin 10 kohta, 37 §:n 1 momentti, 38 §:n 4 momentti, 58 §:n 2 momentin 3 kohta, 59 §:n 1 momentin 2 kohta, 59 §:n 2 momentin 1 kohta,

sellaisina kuin niistä ovat 1 §:n 32 kohta laissa 1376/2019, 4 §:n 1 momentin 10 kohta ja 38 §:n 4 momentti laissa 676/2014, ja 58 §:n 2 momentin 3 kohta ja 59 §:n 1 momentin 2 kohta ja 2 momentin 2 kohta laissa 1509/2016 sekä

lisätään lakiin 1 §:n 1 momenttiin uusi 33 kohta seuraavasti:

1 §

Soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan käyttökustannuksiin myönnettävään valtionosuuteen sellaisiin kuntien tehtäviin (*valtionosuustehtävä*), joista säädetään:

-
- 32) oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa (1287/2013);
33) oppivelvollisuuslaissa (___/___).

2 §

Poikkeukset soveltamisalasta

Tämän lain perusteella ei myönnetä valtionosuutta käyttökustannuksiin, jotka aiheutuvat:

-
- 4) perusopetuslain 46 §:ssä tarkoitetusta aikuisten perusopetuksesta;

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa (1705/2009) säädetään oppivelvollisuuslain 2 §:n 3 momentissa tarkoitetun pidennettyyn oppivelvollisuuteen perustuvan opetuksen sekä sisäoppilaitosmuodossa ja koulukodissa järjestettävän opetuksen käyttökustannuksiin ikäluokkaan perustuvan valtionosuuden lisäksi myönnettävästä rahoituksesta.

4 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan jäljempänä:

-
- 10) oppivelvollisella tarkoitetaan oppilasta, joka suorittaa oppivelvollisuuttaan siten kuin oppivelvollisuuslain 3 §:n 1 momentissa säädetään;
-

37 §

Kotikuntakorvauksen maksuvelvollisuus

Jos esiopetusta ja perusopetuslain 26 §:n 1 momentissa tarkoitettua perusopetusta järjestää varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltäneen vuoden lopussa muu kuin oppilaan kotikunta, oppilaan kotikunta on velvollinen suorittamaan asianomaiselle kunnalle tai muulle 1 §:n 2 momentissa tarkoitettulle opetuksen järjestäjälle kotikuntakorvauksen siten kuin 38—41 §:ssä säädetään. Kunta ei ole velvollinen suorittamaan kotikuntakorvausta alle 6-vuotiaasta oppivelvollisuuslain 2 §:n 3 momentissa tarkoitettua pidennettyä oppivelvollisuutta suorittavasta oppilaasta.

---

38 §

Kotikuntakorvauksen määräytyminen

Kotikuntakorvaus määräytyy 16-vuotiaalle perusopetuslain 26 §:n 1 momentissa tarkoitettua perusopetusta suorittavalle oppivelvolliselle 13—15-vuotiaiden kotikuntakorvausperusteen perusteella.

---

58 §

Kustannustenjaon tarkistaminen

Kustannustenjaon tarkistuksessa valtion ja kuntien välillä tarkistetaan valtakunnallisesti yhtenä kokonaisuutena 6—13 §:ssä tarkoitettujen laskennallisten kustannusten perusteena olevat perushinnat. Lisäksi tarkistetaan opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 11 ja 29 §:n mukainen:

- 3) rahoitus perusopetuslain 46 §:n 2 momentissa tarkoitettuun aikuisten perusopetukseen;
-

59 §

Kustannustenjaon tarkistuksessa huomioon otettavat käyttökustannukset

Kustannustenjaon tarkistuksessa otetaan huomioon kuntien, kuntayhtymien sekä muiden opetuksen järjestäjien 1 §:ssä tarkoitettujen valtionosuuden perusteena olevien valtionosuustehtävien käyttökustannukset sekä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain perusteella rahoitettavien tehtävien järjestämisestä aiheutuvat käyttökustannukset, jotka aiheutuvat:

- 1) oppivelvollisuuslain 2 §:n 3 momentissa tarkoitettua pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien oppilaiden opetuksen järjestämisestä; ja
-

Kustannustenjaon tarkistuksessa ei oteta huomioon kuitenkaan käyttökustannuksia, jotka aiheutuvat:

- 1) perusopetuslain 46 §:n mukaisesta aikuisten perusopetuksesta, lukuun ottamatta 46 §:n 2 momentissa tarkoitettua opetusta
-

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____
kuuta 20 ____.

17.

Laki

nuorista työntekijöistä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan nuorista työntekijöistä annetun lain (998/1993) 2 §:n 1 momentti, 4 §:n 2 momentti ja 12 §, sellaisena kuin niistä on 4 §:n 2 momentti laissa 408/1996, sekä lisätään lain 7 §:ään uusi 5 momentti seuraavasti:

2 §

Työhön ottaminen

Työhön saadaan ottaa henkilö, joka on täyttänyt 15 vuotta ja jonka perusopetuksen suorittaminen on perusopetuslaissa (628/1998) 26 §:n 1 momentissa säädetyllä tavalla päättynyt.

---

4 §

Säännöllinen työaika

Työntekijän, joka on velvollinen suorittamaan perusopetuslaissa tarkoitettua perusopetuksen oppimäärää, päivittäinen työaika koulutyön aikana saa koulun vapaapäivinä olla enintään seitsemän tuntia ja koulupäivinä enintään kaksi tuntia. Koulupäivän ja työajan pituus yhteensä ei saa kuitenkaan ylittää kahdeksaa tuntia eikä viikoittainen työaika 12 tuntia.

---

7 §

Työajan sijoittelu

Oppivelvollisuudesta annetun lain (___/___) 4 §:n mukaista perusopetuksen jälkeistä oppivelvollisuuteen kuuluvaa koulutusta suorittavan työntekijän työaika on sijoitettava siten, ettei se ole esteenä opetussuunnitelman tai muun koulutusta koskevan suunnitelman mukaisen koulutuksen suorittamiselle. Työntekijän on ilmoitettava työnantajalle hyvissä ajoin, milloin hänen läsnäolonsa opinnoissa on välttämätöntä. Työntekijällä on oikeus kieltäytyä työstä, joka olisi esteenä opintojen suorittamiselle.

---

12 §

Selvitys työhön otettavan iästä ja perusopetuksen oppimäärän suorittamisesta

Ennen kuin 18 vuotta nuorempi henkilö otetaan työhön, tulee hänen iästään sekä siitä, onko hänen perusopetuksen suorittaminen päättynyt siten kuin perusopetuslain 26 §:n 1 momentissa säädetään, olla luotettava selvitys.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____
kuuta 20 .

18.

Laki

työsopimuslain 4 luvun 4 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan työsopimuslain (55/2001) 4 luvun 4 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa
533/2006, seuraavasti:

4 §

Osittainen hoitovapaa

Työntekijä, joka on ollut saman työnantajan työssä yhteensä vähintään kuusi kuukautta viimeksi kuluneiden 12 kuukauden aikana, voi saada lapsensa tai muun hänen taloudessaan vakituisesti asuvan lapsen hoitamiseksi osittaista hoitovapaata siihen saakka, kun perusopetuksessa olevan lapsen toinen lukuvuosi päättyy. Jos lapsi kuuluu oppivelvollisuuslain (___/___). 2 §:n 3 momentissa tarkoitetun pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin, osittaista hoitovapaata voi kuitenkin saada siihen saakka, kun lapsen kolmas lukuvuosi päättyy. Erityisen hoidon ja huollon tarpeessa olevan vammaisen tai pitkäaikaissairaana lapsen vanhempi voi saada osittaista hoitovapaata siihen saakka, kun lapsi täyttää 18 vuotta. Lapsen molemmat vanhemmat tai huoltajat saavat olla osittaisella hoitovapaalla saman kalenterijakson aikana, mutta eivät yhtäaikaaisesti. Työntekijän on tehtävä työnantajalle esitys osittaisesta hoitovapaasta viimeistään kaksi kuukautta ennen vapaan alkamista.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____
kuuta 20 ____.

19.

Laki

merityösopimuslain 1 luvun 7 §:n ja 5 luvun 5 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan merityösopimuslain (756/2011) 1 luvun 7 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 250/2019, sekä 5 luvun 5 §:n 1 momentti seuraavasti:

1 luku.

Yleiset säännökset

7 §

Vajaavaltaisen työsopimus

Tässä laissa tarkoitettuun työhön voidaan palkata henkilö, joka työn aloittaessaan on vähintään 16-vuotias. Työnteko ei saa kuitenkaan olla esteenä perusopetuksen jälkeiselle oppivelvollisuuslaissa (___/___) säädetylle oppivelvollisuuden suorittamiselle.

---

5 luku.

Perhevapaat

5 §

Osittainen hoitovapaa

Työntekijä, joka on ollut saman työnantajan työssä yhteensä vähintään kuusi kuukautta viimeksi kuluneiden 12 kuukauden aikana, voi saada lapsensa tai muun hänen taloudessaan vakituisesti asuvan lapsen hoitamiseksi osittaista hoitovapaaat siihen saakka, kun perusopetuksessa olevan lapsen toinen lukuvuosi päättyy. Jos lapsi kuuluu oppivelvollisuuslain 2 §:n 3 momentissa tarkoitettun pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin, osittaista hoitovapaaat voi kuitenkin saada siihen saakka, kun lapsen kolmas lukuvuosi päättyy. Erityisen hoidon ja huollon tarpeessa olevan vammaisen tai pitkäaikaissairaana lapsen vanhempi voi saada osittaista hoitovapaaat siihen saakka, kun lapsi täyttää 18 vuotta. Lapsen molemmat vanhemmat tai huoltajat saavat olla osittaisella hoitovapaalla saman kalenterijakson aikana, mutta eivät yhtäaikaisesti. Työntekijän on tehtävä työnantajalle esitys osittaisesta hoitovapaasta viimeistään kaksi kuukautta ennen vapaan alkamista.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 ____.

Laki

työttömyysturvalain 2 luvun 10 §:n ja 3 luvun 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan työttömyysturvalain (1290/2002) 2 luvun 10 §:n 2 momentti ja 3 luvun 1 §:n 1 momentti,
sellaisina kuin ne ovat 2 luvun 10 §:n 2 momentti laeissa 1001/2012, 906/2017 ja 552/2018 sekä 3 luvun 1 §:n 1 momentti laissa 1418/2019, seuraavasti:

2 luku.

Etuuden saamisen työvoimapolitiittiset edellytykset

10 §

Opiskelu

Päätoimisina pidetään:

1) opintoja, joiden tavoitteena on ammattikorkeakoulututkinnon, ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon taikka yliopistossa suoritettavan alemman tai ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaminen;

2) ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaisia opintoja, joiden tavoitteena on ammatillisen perustutkinnon tai tutkinnon osan tai työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen suorittaminen;

3) lukio-opintoja, joiden oppimäärän mukainen laajuus on yhteensä vähintään 150 opintopistettä; sisäoppilaitoksessa järjestetyt lukio-opinnot katsotaan kuitenkin aina päätoimisiksi;

4) opintoja, joiden tavoitteena on tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetussa laissa (___/___) tarkoitetun koulutuksen suorittaminen;

5) muita kuin 1—4 kohdassa tarkoitettuja ammatillisia valmiuksia antavia opintoja, joiden opintosuunnitelman mukainen laajuus on keskimäärin vähintään viisi opintopistettä, kolme opintoviikkoa tai 4,5 osaamispistettä opiskelukuukautta kohti;

6) perusopetuslain (628/1998) 46 §:ssä tarkoitetun aikuisten perusopetuksen opintoja, joiden laajuus on vähintään 22 kurssia lukuvuodessa;

7) muita kuin 1—6 kohdassa tarkoitettuja opintoja, joiden opetusohjelman mukainen laajuus on keskimäärin vähintään 25 viikkotuntia.

---

3 luku.

Etuuden saamisen yleiset rajoitukset

1 §

Yleiset rajoitukset

Työttömyysetuutta ei myönnetä työnhakijalle, joka ei ole täyttänyt 18 vuotta. Työttömyysetuus voidaan kuitenkin myöntää 17 vuotta täyttäneelle työnhakijalle, joka on suorittanut oppivelvollisuutensa. Ennen vuotta 1965 syntyneelle työnhakijalle työttömyysetuus myönnetään enintään sen kalenterikuukauden loppuun, jona työnhakija täyttää 65 vuotta. Vuonna 1965 tai sen jälkeen syntyneelle työnhakijalle työttömyysetuus myönnetään enintään sen kalenterikuukauden loppuun, jona hän täyttää työntekijän eläkelain (395/2006) 11 §:ssä tarkoitetun alimman vanhuuseläkeiän.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 ____ .
Ammatilliseen koulutukseen valmentavaan koulutukseen sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

21.

Laki

työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain 12 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain (555/1998) 12 a §:n 1 momentin
1 kohta, sellaisena kuin se on laissa 1653/2015, seuraavasti:

12 §

Vakuutusmaksuvelvollisuutta koskevat rajoitukset

Työttömyysvakuutusmaksua ei makseta:

1) ajalta ennen sitä seuraavaa kalenterikuukautta, jona työntekijä täyttää 18 vuotta;

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____
kuuta 20 _____.

22.

Laki

kotoutumisen edistämisestä annetun lain 20 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kotoutumisen edistämisestä annetun lain (1386/2010) 20 §:n 1 momentti seuraavasti:

20 §

Kotoutumiskoulutus

Kotoutumiskoulutuksena maahanmuuttajalle, jonka oppivelvollisuus on oppivelvollisuuslain (___/___) 2 §:n 4 momentin mukaan päättynyt, järjestetään suomen tai ruotsin kielen opetusta ja tarvittaessa luku- ja kirjoitustaidon opetusta sekä muuta opetusta, joka edistää työelämään ja jatkokoulutukseen pääsyä sekä yhteiskunnallisia, kulttuurisia ja elämänhallintaan liittyviä valmiuksia. Kotoutumiskoulutukseen voi sisältyä myös aikaisemmin hankitun osaamisen tunnistamista ja tutkinnon tunnustamista sekä ammatillista suunnittelua ja uraohjausta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 ____ .

23.

Laki

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisista lastensuojeluyksiköistä annetun lain 8 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisista lastensuojeluyksiköistä annetun lain (1379/2010) 8 §:n 2 momentti seuraavasti:

8 §

Muun opetuksen ja toiminnan järjestäminen

Niille lapsille ja nuorille, jotka ovat suorittaneet oppivelvollisuutensa siten kuin oppivelvollisuuslain (___/___) 2 §:ssä säädettyllä tavalla, on mahdollisuuksien mukaan järjestettävä heidän tarpeitaan ja kykyjään vastaavaa ammatti- tai työopetusta joko valtion koulukodin järjestämänä tai yhteistyössä ammatillisen koulutuksen järjestäjien tai työviranomaisten kanssa taikka muulla tarkoituksenmukaisella tavalla.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 _____.

24.

Laki

lastensuojelulain 24 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan lastensuojelulain (417/2007) 24 §:n 2 momentti seuraavasti:

24 §

Vastuu lapsen edun turvaamisesta

Sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen tulee olla edustettuna lapsen tekemäksi ilmoitetun rangaistavan teon esitutkinnassa ja tuomioistuinkäsittelyssä sekä käsiteltäessä oppivelvollisen lapsen koulusta tai oppilaitoksesta erottamista koskevaa asiaa opetustoimesta vastaavassa toimielimessä tai oppivelvollisuuslain (___/___) 4 §:ssä tarkoitetun koulutuksen järjestäjän toimielimessä, jollei sosiaalihuollosta vastaava toimielin arvioi läsnäolon olevan ilmeisen tarpeetonta. Toimielimen tulee tarvittaessa ohjata lapsi rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annetun lain (1015/2005) mukaiseen sovitteluun.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 _____.

25.

Laki

lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain 13 ja 17 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain (1128/1996) 13 §:n 1 momentin 2 kohta ja 3 kohta ja 17 §:n 3 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 13 §:n 1 momentin 2 kohta ja 3 kohta laissa 975/2013 ja 17 §:n 3 momentti laissa 1282/2002, seuraavasti:

13 §

Osittainen hoitoraha

Suomessa tosiasiallisesti asuvalla lapsen vanhemmalla tai muulla huoltajalla, jonka keskimääräinen viikoittainen työaika on lapsen hoidon vuoksi enintään 30 tuntia, on oikeus saada osittaista hoitorahaa:

---

2) lapsen perusopetusta aloittamista edeltävänä lukuvuotena, jos lapsi osallistuu silloin oppivelvollisena esiopetukseen;

---

3) lapsen perusopetuksen kolmannen lukuvuoden ajalta, jos lapsi kuuluu oppivelvollisuuslain (___/___) 2 §:n 3 momentissa tarkoitetun pidennetyin oppivelvollisuuden piiriin.

---

17 §

Maksaminen

Tuen maksaminen lakkaa kuitenkin viimeistään heinäkuun 31 päivänä sinä vuonna, jona lapsi siirtyy oppivelvollisena perusopetukseen. Jos lapsen oppivelvollisuus alkaa oppivelvollisuus-

lain 2 §:n 3 momentin mukaan vuotta oppivelvollisuuslain 2 §:n 2 momentissa mainittua aikai-
semmin, tuen maksaminen kuitenkin lakkaa viimeistään oppivelvollisuuden alkamisvuotta seu-
raavana vuonna.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 _____.

Helsingissä x.x.20xx

Pääministeri

Sanna Marin

..ministeri Etunimi Sukunimi

1.

Laki

perusopetuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan perusopetuslain (628/1998) 11 §:n 3 momentti, 25 §, 28 a §, 28 b §, 40 §:n 4 momentti, 45 §, sellaisina kuin niistä ovat 28 a ja 28 b § laissa 1263/2013, 40 §:n 4 momentti laissa 533/2017 sekä

muutetaan 1 §:n 1-3 momentti, 4 §:n 1 momentti, 4 a §:n 1 momentti, 5 §:n 1 momentti, 9 §:n 2 momentti, 11 §:n 4 momentti, 7 luvun otsikko, 26 §:n 1 ja 2 momentti, 26 a §:n 2 momentti, 32 §:n 1 momentti, 33 §:n 1 momentti, 42 §:n 5 ja 6 kohta ja 46 §:n 1, 3 ja 8 momentti,

sellaisina kuin niistä ovat 1 §:n 1 momentti laissa 1136/2001, 1 §:n 2 momentti laissa 542/2018, 1 §:n 3 momentti laissa 1507/2016, 4 §:n 1 momentti ja 33 §:n 1 momentti laissa 1288/1999, 4 a §:n 1 momentti laissa 1267/2013, 5 §:n 1 momentti laissa 1707/2009, 32 §:n 1 momentti laissa 542/2018, 26 §:n 1 ja 2 momentti laissa 477/2003, 26 a §:n 2 momentti laissa 1040/2014, 42 §:n 5 ja 46 §:n 1, 3 ja 8 momentti laissa 1507/2016 sekä

lisätään lakiin uusi 11 a § ja 42 §:ään uusi 7 kohta, sellaisena kuin se on laissa 959/2015, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

1 §

Soveltamisala

Soveltamisala

Tässä laissa säädetään perusopetuksesta ja oppivelvollisuudesta.

Lisäksi laissa säädetään pääsääntöisesti oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna annettavasta esiopetuksesta, *perusopetuksen oppimäärän suorittaneille annettavasta lisäopetuksesta*, maahanmuuttajille järjestettävästä perusopetukseen valmistavasta opetuksesta sekä aamu- ja iltapäivätoiminnasta. Jos tämän lain mukaista esiopetusta järjestetään varhaiskasvatuslain (540/2018) 1 §:n 2 momentin 1 tai 2 kohdassa tarkoitetussa päiväkodissa tai perhepäiväkodissa, esiopetukseen sovelletaan lisäksi, jollei tässä laissa tai sen no-

Tässä laissa säädetään perusopetuksesta. *Oppivelvollisuudesta säädetään oppivelvollisuuslaissa (___/___).*

Lisäksi laissa säädetään pääsääntöisesti oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna annettavasta esiopetuksesta, maahanmuuttajille järjestettävästä perusopetukseen valmistavasta opetuksesta sekä aamu- ja iltapäivätoiminnasta. Jos tämän lain mukaista esiopetusta järjestetään varhaiskasvatuslain (540/2018) 1 §:n 2 momentin 1 tai 2 kohdassa tarkoitetussa päiväkodissa tai perhepäiväkodissa, esiopetukseen sovelletaan lisäksi, jollei tässä laissa tai sen nojalla asetuksella toisin säädetä, mitä varhaiskasvatuslaissa tai sen nojalla asetuksella säädetään.

Voimassa oleva laki

jalla asetuksella toisin säädetä, mitä varhaiskasvatuslaissa tai sen nojalla asetuksella säädetään.

Oppivelvollisuusiän ylittäneille järjestettävästä perusopetuksesta säädetään 46 §:ssä.

4 §

Velvollisuus järjestää perusopetusta ja esiopetusta

Kunta on velvollinen järjestämään sen alueella asuville oppivelvollisuusikäisille perusopetusta sekä oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna esiopetusta. Lisäksi kunta on velvollinen järjestämään oppivelvollisuuden alkamisvuonna esiopetusta 25 §:n 2 momentissa tarkoitetun pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä oleville lapsille ja niille lapsille, jotka 27 §:n mukaisesti aloittavat perusopetuksen vuotta säädettyä myöhemmin. Kunta voi järjestää tässä laissa tarkoitetut palvelut itse tai yhdessä muiden kuntien kanssa taikka hankkia ne 7 tai 8 §:ssä tarkoitetulta perusopetuksen järjestäjältä. Kunta voi hankkia esiopetuspalvelut myös muulta julkiselta tai yksityiseltä palvelujen tuottajalta. Kunta vastaa siitä, että sen hankkimat palvelut järjestetään tämän lain mukaisesti.

4 a §

Erikoissairaanhoidossa olevan oppilaan opetus

Tässä pykälässä tarkoitetulle esi- tai perusopetuksessa olevalle oppilaalle annetaan opetusta, jolla on oppimista ja koulunkäyntiä ylläpitävä sekä oppilaan hoitotavoitteita tukeva kokonaiskuntoutuksellinen tavoite. Erikoissairaanhoidossa olevan oppilaan opetus järjestetään ensisijaisesti oppilaan omassa tämän

Ehdotus

Aikuisille annettavasta perusopetuksesta säädetään 46 §:ssä.

4 §

Velvollisuus järjestää perusopetusta ja esiopetusta

Kunta on velvollinen järjestämään sen alueella asuville *oppivelvollisuuslain 2 §:ssä tarkoitetuille oppivelvollisille* perusopetusta sekä oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna esiopetusta. Lisäksi kunta on velvollinen järjestämään oppivelvollisuuden alkamisvuonna esiopetusta *oppivelvollisuuslain 2 §:n 3 momentissa* tarkoitetun pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä oleville lapsille ja niille lapsille, jotka 27 §:n mukaisesti aloittavat perusopetuksen vuotta säädettyä myöhemmin. *Kunnan perusopetuksen järjestämisvelvollisuus lakkaa oppilaan päättäessä perusopetuksen suorittamisen siten kuin 26 §:n 1 momentissa säädetään.* Kunta voi järjestää tässä laissa tarkoitetut palvelut itse tai yhdessä muiden kuntien kanssa taikka hankkia ne 7 tai 8 §:ssä tarkoitetulta perusopetuksen järjestäjältä. Kunta voi hankkia esiopetuspalvelut myös muulta julkiselta tai yksityiseltä palvelujen tuottajalta. Kunta vastaa siitä, että sen hankkimat palvelut järjestetään tämän lain mukaisesti.

4 a §

Erikoissairaanhoidossa olevan oppilaan opetus

Tässä pykälässä tarkoitetulle esi- tai perusopetuksessa olevalle oppilaalle annetaan opetusta, jolla on oppimista ja koulunkäyntiä ylläpitävä sekä oppilaan hoitotavoitteita tukeva kokonaiskuntoutuksellinen tavoite. Erikoissairaanhoidossa olevan oppilaan opetus järjestetään ensisijaisesti oppilaan omassa tämän

lain 6 tai 28 §:ssä tarkoitetussa koulussa tai esiopetuksen järjestämispaikassa, johon oppilas on otettu. Sairaalan sijaintikunta on kuitenkin velvollinen järjestämään sairaalassa potilaana olevalle oppilaalle opetusta siinä määrin kuin se hänen terveytensä huomioon ottaen on mahdollista. Hoidosta vastaavan sairaalan sijaintikunta on velvollinen järjestämään myös muulle erikoissairaanhoidossa olevalle oppivelvolliselle oppilaalle opetusta ja tukea siinä määrin kuin se hänen terveytensä, pedagogiset erityistarpeensa ja erikoissairaanhoidon hoidolliset ja kuntoutukselliset toimenpiteet huomioon ottaen on perusteltua, jos opetuksen järjestäminen muutoin ei ole tämän tai muun lain mukaisista tukitoimista huolimatta oppilaan edun mukaista. Myös kunnat, joissa sijaitsee erikoissairaanhoidolaissa (1062/1989) tarkoitettu erikoissairaanhoidon muu toimintayksikkö, voivat järjestää opetusta erikoissairaanhoidossa olevalle oppilaalle.

lain 6 tai 28 §:ssä tarkoitetussa koulussa tai esiopetuksen järjestämispaikassa, johon oppilas on otettu. Sairaalan sijaintikunta on kuitenkin velvollinen järjestämään sairaalassa potilaana olevalle oppilaalle opetusta siinä määrin kuin se hänen terveytensä huomioon ottaen on mahdollista. Hoidosta vastaavan sairaalan sijaintikunta on velvollinen järjestämään myös muulle erikoissairaanhoidossa olevalle oppilaalle opetusta ja tukea siinä määrin kuin se hänen terveytensä, pedagogiset erityistarpeensa ja erikoissairaanhoidon hoidolliset ja kuntoutukselliset toimenpiteet huomioon ottaen on perusteltua, jos opetuksen järjestäminen muutoin ei ole tämän tai muun lain mukaisista tukitoimista huolimatta oppilaan edun mukaista. Myös kunnat, joissa sijaitsee erikoissairaanhoidolaissa (1062/1989) tarkoitettu erikoissairaanhoidon muu toimintayksikkö, voivat järjestää opetusta erikoissairaanhoidossa olevalle oppilaalle.

5 §

Muu opetus ja toiminta

Kunta voi järjestää perusopetukseen valmistavaa opetusta, *lisäopetusta* ja kunnan päättämässä laajuudessa perusopetuksen 7—9 vuosiluokkien yhteydessä annettavaa joustavan perusopetuksen toimintaa. Kunta päättää perusopetuksen järjestämisestä muille kuin oppivelvollisille.

5 §

Muu opetus ja toiminta

Kunta voi järjestää perusopetukseen valmistavaa opetusta ja kunnan päättämässä laajuudessa perusopetuksen 7—9 vuosiluokkien yhteydessä annettavaa joustavan perusopetuksen toimintaa. Kunta päättää perusopetuksen järjestämisestä muille kuin oppivelvollisille.

9 §

Opetuksen laajuus

Esiopetus ja *lisäopetus* kestää yhden vuoden. Esiopetus voi 25 §:n 2 momentissa tarkoitettua pidennettyä oppivelvollisuuden piirissä oleville oppilaille annettavassa erityisopetuksessa sekä asianomaisen ministeriön luvalla 10 §:n 4 momentissa tarkoitetussa vieraskielisessä opetuksessa kestää kaksi vuotta.

9 §

Opetuksen laajuus

Esiopetus kestää yhden vuoden. Esiopetus voi *oppivelvollisuuslain 2 §:n 3 momentissa* tarkoitettua pidennettyä oppivelvollisuuden piirissä oleville oppilaille annettavassa erityisopetuksessa sekä asianomaisen ministeriön luvalla 10 §:n 4 momentissa tarkoitetussa vieraskielisessä opetuksessa kestää kaksi vuotta.

11 §

Opetuksen sisältö

Oppilaalle tulee antaa oppilaanohjausta. Esiopetuksesta, lisäopetuksesta ja perusopetukseen valmistavasta opetuksesta on sen estämättä, mitä edellä tässä pykälässä säädetään, voimassa, mitä 14 §:n nojalla säädetään tai määrätään.

11 §

Opetuksen sisältö

(kumotaan 3 mom)
Esiopetuksesta ja perusopetukseen valmistavasta opetuksesta on sen estämättä, mitä edellä tässä pykälässä säädetään, voimassa, mitä 14 §:n nojalla säädetään tai määrätään.

11 a §

Oikeus saada oppilaanohjausta

Oppilaalla on oikeus saada opetussuunnitelman mukaista oppilaanohjausta.

Perusopetuksen oppimäärää suorittavalla oppilaalla, joka tarvitsee perusopetuksen jälkeisiin jatko-opintoihin hakeutumiseen liittyvää tukea, on oikeus saada 1 momentissa säädetyn opinto-ohjauksen lisäksi tarpeidensa mukaista henkilökohtaista oppilaanohjausta.

Tehostetussa henkilökohtaisessa oppilaanohjauksessa oppilaalle annetaan henkilökohtaista ja muuta oppilaanohjausta sekä laaditaan henkilökohtainen jatko-opintosuunnitelma. Tehostettua henkilökohtaista oppilaanohjausta annetaan 8 ja 9 vuosiluokilla.

7 luku.

7 luku.

Oppivelvollisuus sekä oppilaan oikeudet ja velvollisuudet

Oppilaan oikeudet ja velvollisuudet

25 §

Oppivelvollisuus

Suomessa vakinaisesti asuvat lapset ovat oppivelvollisia. Oppivelvollisuus alkaa sinä vuonna, jona lapsi täyttää seitsemän vuotta. Oppivelvollisuus päättyy, kun perusopetuksen oppimäärä on suoritettu tai kun oppivelvollisuuden alkamisesta on kuluu 10 vuotta. (kumotaan)

Jos perusopetukselle säädettyjä tavoitteita ei lapsen vammaisuuden tai sairauden vuoksi ilmeisesti ole mahdollista saavuttaa yhdeksässä vuodessa, alkaa oppivelvollisuus vuotta 1 momentissa säädettyä aikaisemmin ja kestää 11 vuotta.

26 §

Oppivelvollisuuden suorittaminen

Oppivelvollisen on osallistuttava tämän lain mukaisesti järjestettyyn perusopetukseen tai saatava muulla tavalla perusopetuksen oppimäärää vastaavat tiedot. Edellä 25 §:n 2 momentissa tarkoitetun pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevan tulee osallistua oppivelvollisuuden alkamisvuonna järjestettävään esiopetukseen.

Opetuksen järjestäjän tulee seurata perusopetukseen osallistuvan oppilaan poissaoloja ja ilmoittaa luvattomista poissaoloista oppilaan huoltajalle. *Oppivelvollisen huoltajan on huolehdittava siitä, että oppivelvollisuus tulee suoritettua.*

26 a §

Esiopetukseen osallistuminen

Edellä 1 momentissa säädetystä poiketen 25 §:n 2 momentissa tarkoitetun pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevan lapsen on osallistuttava 26 §:n 1 momentin mukaisesti esiopetukseen oppivelvollisuuden alkamisvuonna. Lisäksi pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevalla lapsella on oikeus saada esiopetusta sinä vuonna, jona lapsi täyttää viisi vuotta.

26 §

Perusopetuksen suorittaminen

Oppivelvollisen on osallistuttava tämän lain mukaisesti järjestettyyn perusopetukseen tai saatava muulla tavalla perusopetuksen oppimäärää vastaavat tiedot. *Perusopetuksen suorittaminen alkaa siten kuin oppivelvollisuuslain 2 §:n 2 momentissa säädetään. Perusopetuksen suorittaminen päättyy, kun perusopetuksen oppimäärä on suoritettu tai viimeistään sen lukuvuoden koulutyön päättyessä sinä kalenterivuonna, jona oppilas täyttää 17 vuotta.*

Opetuksen järjestäjän tulee seurata perusopetukseen osallistuvan oppilaan poissaoloja ja ilmoittaa luvattomista poissaoloista oppilaan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle.

26 a §

Esiopetukseen osallistuminen

Edellä 1 momentissa säädetystä poiketen *oppivelvollisuuslain 2 §:n 3 momentissa* tarkoitetun pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevan lapsen on osallistuttava esiopetukseen *siten kuin oppivelvollisuuslain 3 §:n 2 momentissa säädetään*. Lisäksi pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevalla lapsella on oikeus saada esiopetusta sinä vuonna, jona lapsi täyttää viisi vuotta.

28 a §

Valtuus säätää lisäopetukseen hakemisesta

Hakumenettelystä lisäopetukseen voidaan säätää valtioneuvoston asetuksella. (kumotaan)

28 b §

Päätös lisäopetuksen oppilaaksi ottamisesta.

Jos päätös oppilaaksi ottamisesta tehdään käyttäen 28 a §:n nojalla säädettyjä hakumenettelyitä, joissa useaan koulutukseen voidaan hakea yhdellä hakemuksella, valitsematta jättämisestä voidaan ilmoittaa hakijalle postitse kirjeellä. (kumotaan)

Jos oppilasvalinnan tuloksesta on ilmoitettu kirjeellä, opetuksen järjestäjän tulee antaa oppilaaksi ottamista koskeva kirjallinen päätös muutoksenhakuohjeineen hakijan pyynnöstä. Hakijan tulee kirjallisesti tai suullisesti pyytää päätöksen antamista 30 päivän kuluessa siitä, kun hakija on saanut tiedoksi 1 momentissa tarkoitetun ilmoituksen oppilasvalinnan tuloksesta.

Tässä pykälässä tarkoitetussa menettelyssä noudatetaan muutoin, mitä päätöksen antamisesta hallintolaissa säädetään.

32 §

Koulumatkat

Jos perusopetusta tai lisäopetusta saavan oppilaan koulumatka on viittä kilometriä pitempi, oppilaalla on oikeus maksuttomaan kuljetukseen. Jos esiopetusta saavan oppilaan matka kotoa esiopetukseen tai varhaiskasvatuslaissa tarkoitetusta varhaiskasvatuksesta esiopetukseen on viittä kilometriä pitempi, oppilaalla on vastaavasti oikeus maksuttomaan kuljetukseen kotoa suoraan esiopetukseen tai varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta kotiin tai varhaiskasvatukseen. Perusopetusta, lisäopetusta tai esiopetusta

32 §

Koulumatkat

Jos perusopetusta saavan oppilaan koulumatka on viittä kilometriä pitempi, oppilaalla on oikeus maksuttomaan kuljetukseen. Jos esiopetusta saavan oppilaan matka kotoa esiopetukseen tai varhaiskasvatuslaissa tarkoitetusta varhaiskasvatuksesta esiopetukseen on viittä kilometriä pitempi, oppilaalla on vastaavasti oikeus maksuttomaan kuljetukseen kotoa suoraan esiopetukseen tai varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta kotiin tai varhaiskasvatukseen. Perusopetusta tai

Voimassa oleva laki

saavalla oppilaalla on oikeus maksuttomaan kuljetukseen myös silloin, kun edellä tarkoitettu matka oppilaan ikä ja muut olosuhteet huomioon ottaen muodostuu oppilaalle liian vaikeaksi, rasittavaksi tai vaaralliseksi. Maksuttoman kuljetuksen vaihtoehtona on oppilaan kuljettamista tai saattamista varten myönnettävä riittävä avustus.

33 §

Majoitus

Jos perusopetusta, *lisäopetusta* tai 25 §:n 2 momentissa tarkoitetun pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevan esiopetusta saavan oppilaan koulumatkaa ei voida järjestää 32 §:n 2 momentissa säädetyllä tavalla, on oppilaalla oikeus maksuttomaan majoitukseen ja täysihoittoon.

40 §

Henkilötietojen käsittely

Jos alle 18-vuotias oppilas siirtyy toisen opetuksen tai koulutuksen järjestäjän tämän lain, lukiolain (629/1998) tai ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (531/2017) mukaisesti järjestämään opetukseen, toimintaan tai koulutukseen, aikaisemman opetuksen järjestäjän on salassapitosäännösten estämättä viipymättä toimitettava oppilaan opetuksen tai koulutuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot uudelle opetuksen tai koulutuksen järjestäjälle. Vastaavat tiedot voidaan antaa myös uuden opetuksen tai koulutuksen järjestäjän pyynnöstä.

42 §

Oikaisuvaatimus

Ehdotus

esiopetusta saavalla oppilaalla on oikeus maksuttomaan kuljetukseen myös silloin, kun edellä tarkoitettu matka oppilaan ikä ja muut olosuhteet huomioon ottaen muodostuu oppilaalle liian vaikeaksi, rasittavaksi tai vaaralliseksi. Maksuttoman kuljetuksen vaihtoehtona on oppilaan kuljettamista tai saattamista varten myönnettävä riittävä avustus. ”

33 §

Majoitus

Jos perusopetusta tai *oppivelvollisuuslain 2 §:n 3 momentissa* tarkoitetun pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevan esiopetusta saavan oppilaan koulumatkaa ei voida järjestää 32 §:n 2 momentissa säädetyllä tavalla, on oppilaalla oikeus maksuttomaan majoitukseen ja täysihoittoon.

40 §

Henkilötietojen käsittely

(kumotaan)

42 §

Oikaisuvaatimus

Voimassa oleva laki

Tässä laissa tarkoitettuun päätökseen saa vaatia oikaisua aluehallintovirastolta siten kuin hallintolaissa säädetään, jollei muualla laissa toisin säädetä, jos päätös koskee:

5) 25 §:n 2 momentissa säädettyä pidennettyä oppivelvollisuutta; sekä

6) 27 §:ssä säädettyä perusopetuksen poikkeavaa aloittamisajankohtaa.

45 §

Oppivelvollisen valvonnan laiminlyönti

Jos oppilaan huoltaja laiminlyö velvollisuutensa valvoa oppivelvollisuuden täyttämistä, hänet on tuomittava oppivelvollisen valvonnan laiminlyönnistä sakkoon.

46 §

Oppivelvollisuusiän ylittäneiden perusopetus

Oppivelvollisuusiän ylittäneiden perusopetukseen sovelletaan, mitä 2 §:ssä, 3 §:n 1 ja 2 momentissa, 9 §:n 1 momentissa, 10, 12—15, 18—22 ja 29 §:ssä, 30 §:n 1 momentissa sekä 35, 37, 38 ja 40—44 §:ssä säädetään. Opetus, oppikirjat ja muu oppimateriaali, työvälineet ja työaineet ovat opiskelijalle maksuttomia. Opetuksessa, joka on kunnan tai kuntayhtymän päätöksen taikka 7 §:ssä tarkoitettuun lupaan sisältyvän määräyksen perusteella järjestetty sisäoppilaitosmuotoisesti, opiskelijalla on oikeus maksuttomaan asumiseen sekä riittävään päivittäiseen maksuttomaan ruokailuun. Päätoimisissa opinnoissa opiskelijalla on oikeus maksuttomaan ateriaan niinä työpäivinä, joina opetussuunnitelma edellyttää opiskelijan läsnäoloa opetuksen järjestäjän osoittamassa koulutuspaikassa. Opiskelijalle voidaan 36 §:n 1 momentissa säädetyillä perusteilla antaa kirjallinen varoitus tai opiskelija voidaan erottaa enintään yhdeksi vuodeksi. Opiskelijalle, joka on täyttänyt 18 vuotta, opetetaan hänen valintansa mukaisesti joko uskontoa tai elämäkatsomustietoa.

Ehdotus

Tässä laissa tarkoitettuun päätökseen saa vaatia oikaisua aluehallintovirastolta siten kuin hallintolaissa säädetään, jollei muualla laissa toisin säädetä, jos päätös koskee:

5) *oppivelvollisuuslain 2 §:n 3 momentissa* säädettyä pidennettyä oppivelvollisuutta;

6) 27 §:ssä säädettyä perusopetuksen poikkeavaa aloittamisajankohtaa; *sekä*

7) 46 §:n 8 momentissa tarkoitettua opiskelijan erottamista oppilaitoksesta.

45 §

Oppivelvollisen valvonnan laiminlyönti

(kumotaan)

46 §

Aikuisten perusopetus

Tässä pykälässä säädettyyn perusopetukseen voi osallistua sen jälkeen, kun 26 §:n 1 momentissa tarkoitettu perusopetuksen suorittaminen päättyy. Aikuisten perusopetukseen sovelletaan, mitä 2 §:ssä, 3 §:n 1 ja 2 momentissa, 9 §:n 1 momentissa, 10, 12—15, 18—22 ja 29 §:ssä, 30 §:n 1 momentissa sekä 35, 37, 38 ja 40—44 §:ssä säädetään. Opetus, oppikirjat ja muu oppimateriaali, työvälineet ja työaineet ovat opiskelijalle maksuttomia. Opetuksessa, joka on kunnan tai kuntayhtymän päätöksen taikka 7 §:ssä tarkoitettuun lupaan sisältyvän määräyksen perusteella järjestetty sisäoppilaitosmuotoisesti, opiskelijalla on oikeus maksuttomaan asumiseen sekä riittävään päivittäiseen maksuttomaan ruokailuun. Päätoimisissa opinnoissa opiskelijalla on oikeus maksuttomaan ateriaan niinä työpäivinä, joina opetussuunnitelma edellyttää opiskelijan läsnäoloa opetuksen järjestäjän osoittamassa koulutuspaikassa. Opiskelijalle voidaan 36 §:n 1 momentissa säädetyillä perusteilla antaa kirjallinen

varoitus tai opiskelija voidaan erottaa enintään yhdeksi vuodeksi. *Oppivelvollinen voidaan kuitenkin erottaa oppilaitoksesta enintään kolmeksi kuukaudeksi.* Opiskelijalle, joka on täyttänyt 18 vuotta, opetetaan hänen valintansa mukaisesti joko uskontoa tai elämäntietoa.

Oppivelvollisuuden ylittäneille tarkoitettu perusopetus koostuu opiskelijan osaamistarpeen mukaan alku- ja päättövaiheen tai ainoastaan päättövaiheen opetuksesta. Opiskelijan osaamistarpeen mukaan alkuvaihe voi sisältää lisäksi erityisen lukutaitovaiheen. Oppivelvollisuuden ylittäneille ei järjestetä 5 §:ssä tarkoitettua perusopetukseen valmistavaa opetusta. Opetussuunnitelman tavoitteita ja keskeisiä sisältöjä vastaavat aikaisemmin suoritettut opinnot tai muutoin hankittu osaaminen tulee tunnistaa ja tunnustaa. Opiskelijan lähtötaso on määriteltävä ja opetuksen järjestäjän ja opiskelijan on yhdessä laadittava opiskelijalle henkilökohtainen opiskelusuunnitelma, jossa määritellään opintojen aloitusvaihe, suoritettavat kurssit ja muut opiskelun keskeiset sisällöt, opiskeluaika, opintojen suorittamistavat sekä muut tavoitteiden saavuttamisen kannalta merkittävät asiat, joista määrätään tarkemmin opetussuunnitelman perusteissa. Henkilökohtaista opiskelusuunnitelmaa tehtäessä otetaan huomioon opiskelijalle aiemmin tehty henkilökohtainen opiskelusuunnitelma ja sen toteutuminen. Lähtötason määrittely tehdään tarvittaessa yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa. Suunnitelman toteuttamista seurataan, ja se päivitetään tarvittaessa.

Aikuisten perusopetus koostuu opiskelijan osaamistarpeen mukaan alku- ja päättövaiheen tai ainoastaan päättövaiheen opetuksesta. Opiskelijan osaamistarpeen mukaan alkuvaihe voi sisältää lisäksi erityisen lukutaitovaiheen. Edellä 5 §:ssä tarkoitettua perusopetuksen valmistavaa opetusta ei järjestetä oppivelvolliselle 26 §:n 1 momentissa tarkoitettujen ajankohdan jälkeen. Opetussuunnitelman tavoitteita ja keskeisiä sisältöjä vastaavat aikaisemmin suoritettut opinnot tai muutoin hankittu osaaminen tulee tunnistaa ja tunnustaa. Opiskelijan lähtötaso on määriteltävä ja opetuksen järjestäjän ja opiskelijan on yhdessä laadittava opiskelijalle henkilökohtainen opiskelusuunnitelma, jossa määritellään opintojen aloitusvaihe, suoritettavat kurssit ja muut opiskelun keskeiset sisällöt, opiskeluaika, opintojen suorittamistavat sekä muut tavoitteiden saavuttamisen kannalta merkittävät asiat, joista määrätään tarkemmin opetussuunnitelman perusteissa. Henkilökohtaista opiskelusuunnitelmaa tehtäessä otetaan huomioon opiskelijalle aiemmin tehty henkilökohtainen opiskelusuunnitelma ja sen toteutuminen. Lähtötason määrittely tehdään tarvittaessa yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa. Suunnitelman toteuttamista seurataan, ja se päivitetään tarvittaessa.

Lukutaitovaiheen sekä alku- ja päättövaiheen kattava oppimäärä on laajuudeltaan yhteensä enintään nelivuotinen. Päätoimisesti opiskellen opinnot tulee suorittaa kuitenkin enintään viidessä vuodessa. Opiskelija voidaan katsoa eronneeksi, jos hän pätevää syytä ilmoittamatta on poissa opetuksesta ja jos on ilmeistä, että opiskelija ei suorita opintojaan henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman mukaisesti.

Lukutaitovaiheen sekä alku- ja päättövaiheen kattava oppimäärä on laajuudeltaan yhteensä enintään nelivuotinen. Päätoimisesti opiskellen opinnot tulee suorittaa kuitenkin enintään viidessä vuodessa. Opiskelija voidaan katsoa eronneeksi, jos hän pätevää syytä ilmoittamatta on poissa opetuksesta ja jos on ilmeistä, että opiskelija ei suorita opintojaan henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman mukaisesti. *Koulutuksen järjestäjän on tehtävä asiassa päätös, jossa opiskelija*

Voimassa oleva laki

Ehdotus

*katsotaan eronneeksi. Opiskelija katsotaan eronneeksi myös silloin, kun hän itse ilmoittaa koulutuksen järjestäjälle kirjallisesti eroamisestaan. Tällöin opiskelija katsotaan eronneeksi siitä päivästä lukien, kun ilmoitus saapuu koulutuksen järjestäjälle, tai opiskelijan ilmoittamana myöhempänä ajankoh-
tana.*

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Edellä säädetyistä poiketen lain 28 a ja 28 b § tulevat voimaan 1 päivänä tammikuuta 2022 ja lain 1 §:n 2 momentti, 5:n § 1 momentti, 9 §:n 2 momentti, 11 §:n 4 momentti, 32 §:n 1 momentti ja 33 §:n 1 momentti siltä osin kuin siitä säädetään lisäopetusta koskevien säännösten kumoamisesta tulevat voimaan 1 päivänä elokuuta 2022.

4.

Laki

lukiolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan lukiolain (714/2018) 2 §:n 3 momentti ja 11 §:n 3 momentti, 20 §:n 2 momentin 3 kohta

muutetaan 1 §:n 1 momentti, 10 §, 11 §:n 4 ja 5 momentti, 12 §, 13 §:n 2 momentti, 21 §, 22 §:n 4 momentti, 23 §, 34 §:n 1 ja 2 momentti, 35, 36 ja 39 § sekä 41 §:n 1 momentti, sellaisina kuin niistä on 21 § osaksi laissa 1185/2019, sekä

lisätään 24 §:ään uusi 4 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

1 §

Soveltamisala

Soveltamisala

Tässä laissa säädetään yleissivistävästä lukiokoulutuksesta *sekä maahanmuuttajille ja vieraskielisille järjestettävästä lukiokoulutukseen valmistavasta koulutuksesta.*

Tässä laissa säädetään yleissivistävästä lukiokoulutuksesta.

2 §

2 §

Lukiokoulutuksen tarkoitus

Lukiokoulutuksen tarkoitus

Maahanmuuttajille ja vieraskielisille järjestettävän lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen tarkoituksena on antaa opiskelijalle kielelliset ja muut tarvittavat valmiudet lukiokoulutukseen siirtymistä varten.

(kumotaan 3 mom)

10 §

10 §

Oppimäärien tavoitteelliset suorittamisajat, mitoitus ja laajuus

Oppimäärien tavoitteelliset suorittamisajat, mitoitus ja laajuus

Lukiokoulutus muodostaa oppimäärän, jonka tavoitteellinen suorittamisaika on kolme vuotta. Lukiokoulutusta järjestetään erikseen nuorille ja aikuisille tarkoitettuina oppimäärinä. Nuorille tarkoitettuun oppimäärään kuu-

Lukiokoulutus muodostaa oppimäärän, jonka tavoitteellinen suorittamisaika on kolme vuotta. Lukiokoulutusta järjestetään erikseen nuorille ja aikuisille tarkoitettuina oppimäärinä. Nuorille tarkoitettuun oppimäärään kuu-

Voimassa oleva laki

luvut opinnot mitoitetaan päätoimista opiskelua varten ja aikuisille tarkoitettuun oppimäärään kuuluvat opinnot sivutoimista opiskelua varten. *Lukiokoulutukseen valmistava koulutus muodostaa oppimäärän, jonka tavoitteellinen suorittamisaika on yksi vuosi.*

Oppimäärien ja niihin kuuluvien opintojen mitoituksen peruste on opintopiste. Mitoituksesta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Nuorille tarkoitettun lukiokoulutuksen oppimäärän laajuus on 150 opintopistettä ja aikuisille tarkoitettun lukiokoulutuksen oppimäärän laajuus 88 opintopistettä. *Lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimäärän laajuus on 50 opintopistettä.*

11 §

Oppimäärän sisältö

Lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimäärä sisältää suomen tai ruotsin kielen ja tarvittaessa muiden kielten opintoja, muita lukiokoulutuksessa tarvittavia valmiuksia tuottavia opintoja sekä opinto-ohjausta. Oppimäärä voi sisältää myös lukiokoulutuksen oppimäärään sisältyviä opintoja.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tässä laissa tarkoitettun koulutuksen yleisistä valtakunnallisista tavoitteista, oppiaineryhmiin kuuluvista oppiaineista, opintojen rakenteesta sekä 1—3 momentissa tarkoitettujen opintojen laajuuksista.

Lukiokoulutuksen ja lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimäärä voi sisältää myös muita kuin valtioneuvoston asetuksella säädettyjä lukion tehtävään soveltuvia opintoja sen mukaan kuin koulutuksen järjestäjän opetussuunnitelmassa päätetään. Opinnot ovat opiskelijalle valinnaisia.

Ehdotus

luvut opinnot mitoitetaan päätoimista opiskelua varten ja aikuisille tarkoitettuun oppimäärään kuuluvat opinnot sivutoimista opiskelua varten.

Oppimäärien ja niihin kuuluvien opintojen mitoituksen peruste on opintopiste. Mitoituksesta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Nuorille tarkoitettun lukiokoulutuksen oppimäärän laajuus on 150 opintopistettä ja aikuisille tarkoitettun lukiokoulutuksen oppimäärän laajuus 88 opintopistettä.

11 §

Oppimäärän sisältö

(kumotaan 3 mom)

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tässä laissa tarkoitettun koulutuksen yleisistä valtakunnallisista tavoitteista, oppiaineryhmiin kuuluvista oppiaineista, opintojen rakenteesta sekä 1 momentissa tarkoitettujen opintojen laajuuksista.

Lukiokoulutuksen oppimäärä voi sisältää myös muita kuin valtioneuvoston asetuksella säädettyjä lukion tehtävään soveltuvia opintoja sen mukaan kuin koulutuksen järjestäjän opetussuunnitelmassa päätetään. Opinnot ovat opiskelijalle valinnaisia.

12 §

12 §

*Opetussuunnitelma**Opetussuunnitelma*

Opetushallitus määrää 11 §:n 4 momentissa tarkoitettussa valtioneuvoston asetuksessa säädettyjen opintojen tavoitteista ja keskeisistä sisällöistä 11 §:n 2 momentissa tarkoitettuja temaattisia opintoja lukuun ottamatta (*opetussuunnitelman perusteet*). Opetussuunnitelman perusteet määrätään erikseen nuorille ja aikuisille tarkoitettuja lukiokoulutuksen oppimääriä ja lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimäärää varten.

Opetushallitus määrää 11 §:n 4 momentissa tarkoitettussa valtioneuvoston asetuksessa säädettyjen opintojen tavoitteista ja keskeisistä sisällöistä 11 §:n 2 momentissa tarkoitettuja temaattisia opintoja lukuun ottamatta (*opetussuunnitelman perusteet*). Opetussuunnitelman perusteet määrätään erikseen nuorille ja aikuisille tarkoitettuja lukiokoulutuksen oppimääriä varten.

Koulutuksen järjestäjän tulee laatia opetussuunnitelma, jossa päätetään opetuksen, opintojen ohjauksen ja oppimisen tuen toteuttamisesta, opiskelijoille tarjottavista opintojaksoista ja niihin osallistumisen edellytyksenä olevista opintosuorituksista sekä opetuksen tarkemmista tavoitteista ja sisällöistä. Opetussuunnitelma hyväksytään erikseen nuorille ja aikuisille tarkoitettuja lukiokoulutuksen oppimääriä ja lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimäärää varten sekä erikseen suomenkielistä, ruotsinkielistä, saamenkielistä ja tarvittaessa muulla kielellä annettavaa opetusta varten.

Koulutuksen järjestäjän tulee laatia opetussuunnitelma, jossa päätetään opetuksen, opintojen ohjauksen ja oppimisen tuen toteuttamisesta, opiskelijoille tarjottavista opintojaksoista ja niihin osallistumisen edellytyksenä olevista opintosuorituksista sekä opetuksen tarkemmista tavoitteista ja sisällöistä. Opetussuunnitelma hyväksytään erikseen nuorille ja aikuisille tarkoitettuja lukiokoulutuksen oppimääriä varten sekä erikseen suomenkielistä, ruotsinkielistä, saamenkielistä ja tarvittaessa muulla kielellä annettavaa opetusta varten.

Lukiokoulutusta ja perusopetuslaissa (628/1998) tarkoitettua perusopetusta varten voidaan opetus- ja kulttuuriministeriön luvalla laatia yhteinen opetussuunnitelma.

Lukiokoulutusta ja perusopetuslaissa (628/1998) tarkoitettua perusopetusta varten voidaan opetus- ja kulttuuriministeriön luvalla laatia yhteinen opetussuunnitelma.

13 §

13 §

*Opintojen järjestäminen**Opintojen järjestäminen*

Koulutuksen järjestäjän on järjestettävä oppimäärän mukainen opetus ja opintojen ohjaus siten, että lukiokoulutuksen oppimäärä on mahdollista suorittaa kolmessa vuodessa ja lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimäärä yhdessä vuodessa. Koulutuksen järjestäjän on opintoja järjestäessään huolehdittava koulutukselle asetettujen tavoitteiden toteutumisesta ja siitä, että opiskelijan edellytykset oppimäärän ja ylioppilastutkinnon suorittamiseen eivät vaarannu.

Koulutuksen järjestäjän on järjestettävä oppimäärän mukainen opetus ja opintojen ohjaus siten, että lukiokoulutuksen oppimäärä on mahdollista suorittaa kolmessa vuodessa yhdessä vuodessa. Koulutuksen järjestäjän on opintoja järjestäessään huolehdittava koulutukselle asetettujen tavoitteiden toteutumisesta ja siitä, että opiskelijan edellytykset oppimäärän ja ylioppilastutkinnon suorittamiseen eivät vaarannu.

20 §

Opiskelijaksi ottaminen

Opiskelija otetaan suorittamaan:

3) lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimäärää.

21 §

Opiskelijaksi ottamisen edellytykset

Tämän lain mukaiseen koulutukseen voidaan ottaa opiskelijaksi henkilö, joka on suorittanut perusopetuksen oppimäärän tai sitä vastaavan aikaisemman oppimäärän taikka sellaisen ulkomaisen koulutuksen, joka asianomaisessa maassa antaa kelpoisuuden lukio-koulutusta vastaaviin opintoihin. Opiskelijaksi voidaan painavasta syystä ottaa myös henkilö, jolla koulutuksen järjestäjä katsoo muutoin olevan riittävät edellytykset opinnoista suoriutumiseen. Poiketen siitä, mitä hallintolain 45 §:n 2 momentissa säädetään, opiskelijaksi ottamista koskeva päätös tulee tällöin perustella.

Lukiokoulutukseen valmistavaan koulutukseen opiskelijaksi ottamisen edellytyksenä on sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, että:

1) hakija on kotoutumisen edistämisestä annetussa laissa (1386/2010) tarkoitettu maahanmuuttaja tai hänen äidinkieltensä on väestötietojärjestelmästä ja Digi- ja väestötietoviraston varmennepalveluista annetussa laissa (661/2009) tarkoitettu väestötietojärjestelmässä muu kuin suomi, ruotsi tai saame;

2) hakijalla ei ole riittäviä kielellisiä valmiuksia suoriutua lukio-opinnoista suomen tai ruotsin kielellä;

3) hakijan tavoitteena on lukiokoulutuksen oppimäärän suorittaminen valmistavan koulutuksen jälkeen; ja

20 §

Opiskelijaksi ottaminen

(kumotaan 3 kohta)

21 §

Opiskelijaksi ottamisen edellytykset

Tämän lain mukaiseen koulutukseen voidaan ottaa opiskelijaksi henkilö, joka on suorittanut perusopetuksen oppimäärän tai sitä vastaavan aikaisemman oppimäärän taikka sellaisen ulkomaisen koulutuksen, joka asianomaisessa maassa antaa kelpoisuuden lukio-koulutusta vastaaviin opintoihin. Opiskelijaksi voidaan painavasta syystä ottaa myös henkilö, jolla koulutuksen järjestäjä katsoo muutoin olevan riittävät edellytykset opinnoista suoriutumiseen. Poiketen siitä, mitä hallintolain 45 §:n 2 momentissa säädetään, opiskelijaksi ottamista koskeva päätös tulee tällöin perustella.

(kumotaan 2 mom)

4) hakija ei ole suorittanut korkeakoulututkintoa.

22 §

Opiskelijaksi ottamisen perusteet

Koulutuksen järjestäjä päättää aikuisille tarkoitettuun lukiokoulutukseen, yhden tai useamman lukiokoulutuksen oppimäärään kuuluvan oppiaineen opintoihin sekä lukiokoulutukseen valmistavaan koulutukseen opiskelijaksi ottamisen perusteista. Alle 18-vuotias hakija voidaan ottaa suorittamaan aikuisille tarkoitettua lukiokoulutuksen oppimäärää ainoastaan hakijan terveydentilaan tai henkilökohtaiseen elämäntilanteeseen liittyvästä perustellusta syystä. Perusteltu syy tulee yksilöidä opiskelijaksi ottamista koskevassa päätöksessä.

23 §

Opiskeluoikeus

Opiskelijan opiskeluoikeus alkaa koulutuksen järjestäjän päättämänä ajankohtana.

Opiskelijalla on oikeus suorittaa lukiokoulutuksen oppimäärä enintään neljässä vuodessa ja lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimäärä enintään yhdessä vuodessa, jollei koulutuksen järjestäjä myönnä opiskelijalle sairauden, vamman tai muun erityisen syyn vuoksi lisääntynyttä opintojen loppuun saattamiseen.

Opiskelijalla on oikeus väliaikaisesti keskeyttää opiskeluoikeutensa siksi ajaksi, jonka hän on suorittamassa asevelvollisuuslain (1438/2007), siviilipalveluslain (1446/2007) tai naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetun lain (194/1995) mukaista palvelusta taikka saa sairausvakuutuslain (1224/2004) mukaista sairauspäivärahaa taikka äitiys-, isyys- tai vanhempainrahaa. Lisäksi opiskelu-oikeus voidaan opiskelijan pyynnöstä väliaikaisesti keskeyttää muusta perustellusta syystä.

22 §

Opiskelijaksi ottamisen perusteet

Koulutuksen järjestäjä päättää aikuisille tarkoitettuun lukiokoulutukseen, yhden tai useamman lukiokoulutuksen oppimäärään kuuluvan oppiaineen opintoihin opiskelijaksi ottamisen perusteista. Alle 18-vuotias hakija voidaan ottaa suorittamaan aikuisille tarkoitettua lukiokoulutuksen oppimäärää ainoastaan hakijan terveydentilaan tai henkilökohtaiseen elämäntilanteeseen liittyvästä perustellusta syystä. Perusteltu syy tulee yksilöidä opiskelijaksi ottamista koskevassa päätöksessä.

23 §

Opiskeluoikeus

Opiskelijan opiskeluoikeus alkaa koulutuksen järjestäjän päättämänä ajankohtana.

Opiskelijalla on oikeus suorittaa lukiokoulutuksen oppimäärä enintään neljässä vuodessa, jollei koulutuksen järjestäjä myönnä opiskelijalle sairauden, vamman tai muun erityisen syyn vuoksi lisääntynyttä opintojen loppuun saattamiseen.

Opiskelijalla on oikeus väliaikaisesti keskeyttää opiskeluoikeutensa siksi ajaksi, jonka hän on suorittamassa asevelvollisuuslain (1438/2007), siviilipalveluslain (1446/2007) tai naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetun lain (194/1995) mukaista palvelusta taikka saa sairausvakuutuslain (1224/2004) mukaista sairauspäivärahaa taikka äitiys-, isyys- tai vanhempainrahaa. Lisäksi opiskelu-oikeus voidaan opiskelijan pyynnöstä väliaikaisesti keskeyttää muusta perustellusta syystä. *Mitä tässä momentissa säädetään, ei*

Voimassa oleva laki

Koulutuksen järjestäjä päättää lisäajan myöntämisestä ja opiskeluoikeuden väliaikaisesta keskeyttämisestä opiskelijan hakemuksesta.

24 §

Opiskeluoikeuden päätyminen

Ehdotus

sovelleta oppivelvollisuuslaissa (___/___) tarkoitettuun oppivelvolliseen.

Koulutuksen järjestäjä päättää lisäajan myöntämisestä ja opiskeluoikeuden väliaikaisesta keskeyttämisestä opiskelijan hakemuksesta.

24 §

Opiskeluoikeuden päätyminen

Oppivelvollisen katsotaan menettäneen opiskeluoikeutensa 1 momentissa tarkoitetulla tavalla viimeistään kuukauden kuluessa siitä, kun hän on viimeisen kerran osallistunut opetukseen. Oppivelvollisen opiskeluoikeuden menettämisessä ja eronneeksi katsomisessa noudatettavista menettelyistä säädetään oppivelvollisuuslain 13 §:ssä.

34 §

Opiskelijalta perittävät maksut

Tässä laissa tarkoitettuun koulutukseen kuuluva opetus ja ohjaus ovat opiskelijalle maksuttomia ja opiskelijoiden valintaan liittyvät valinta- tai soveltuvuuskokeet hakijalle maksuttomia, jollei tässä laissa toisin säädetä.

Edellä 20 §:n 2 momentin 2 kohdassa tarkoitettulta aineopiskelijalta ja 36 §:n 2 momentissa tarkoitetuista erityisen tutkinnon kokeista voidaan periä maksuja. Lisäksi ulkomailla järjestettävästä opetuksesta ja yksityisen yhteisön tai säätiön opetus- ja kulttuuriministeriön määräämän erityisen koulutustehtävän perusteella muulla opetuskielellä kuin suomen, ruotsin, saamen, romani- tai viittomakielellä järjestämästä opetuksesta voidaan periä kohtuullisia maksuja.

34 §

Opiskelijalta perittävät maksut

Tässä laissa tarkoitettuun koulutukseen kuuluva opetus ja ohjaus ovat opiskelijalle maksuttomia ja opiskelijoiden valintaan liittyvät valinta- tai soveltuvuuskokeet hakijalle maksuttomia, jollei tässä laissa toisin säädetä. *Muulta kuin oppivelvolliselta voidaan periä kohtuullisia maksuja opintoja täydentävistä vapaaehtoisista opintoretkistä, vierailuista ja muista vastaavista oppilaitoksen ulkopuolisista tapahtumista.*

Edellä 20 §:n 2 momentin 2 kohdassa tarkoitettulta aineopiskelijalta ja 36 §:n 2 momentissa tarkoitetuista erityisen tutkinnon kokeista voidaan periä maksuja, *ei kuitenkaan oppivelvolliselta.* Lisäksi ulkomailla järjestettävästä opetuksesta ja yksityisen yhteisön tai säätiön opetus- ja kulttuuriministeriön määräämän erityisen koulutustehtävän perusteella muulla opetuskielellä kuin suomen, ruotsin, saamen, romani- tai viittomakielellä järjestämästä opetuksesta voidaan periä kohtuullisia maksuja.

35 §

35 §

*Opintososiaaliset edut**Opintososiaaliset edut*

Nuorille tarkoitettussa lukiokoulutuksessa opiskelijalla on oikeus maksuttomaan ateriaan niinä työpäivinä, joina opetussuunnitelma edellyttää opiskelijan läsnäoloa koulutuksen järjestäjän osoittamassa koulutuspaikassa. Koulutuksessa, joka on 4 §:n 2 momentin perusteella järjestetty sisäoppilaitosmuotoisesti, opiskelijalla on lisäksi oikeus muuhun riittävään päivittäiseen ruokailuun.

Asuminen koulutuksen järjestäjän osoittamassa asuntolassa on opiskelijalle maksutonta.

Nuorille tarkoitettussa lukiokoulutuksessa *sekä oppivelvollisella* opiskelijalla on oikeus maksuttomaan ateriaan niinä työpäivinä, joina opetussuunnitelma edellyttää opiskelijan läsnäoloa koulutuksen järjestäjän osoittamassa koulutuspaikassa. Koulutuksessa, joka on 4 §:n 2 momentin perusteella järjestetty sisäoppilaitosmuotoisesti, opiskelijalla on lisäksi oikeus muuhun riittävään päivittäiseen ruokailuun.

Asuminen koulutuksen järjestäjän osoittamassa asuntolassa on opiskelijalle maksutonta. *Asuntolapaikan myöntämisessä sovelletaan, mitä ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (531/2017) 104 §:n 1 momentissa säädetään.*

36 §

36 §

*Lukion oppimäärän suorittaminen**Lukion oppimäärän suorittaminen*

Lukiokoulutuksen oppimäärä *tai lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimäärä* tulee suoritetuksi, kun oppimäärään kuuluvat opinnot on suoritettu siten kuin 11 §:n 4 momentissa tarkoitettussa valtioneuvoston asetuksessa säädetään ottaen lisäksi huomioon mahdollinen 6 §:ssä tarkoitettu erityinen koulutustehtävä tai 18 §:ssä tarkoitettu kokeilulupa.

Henkilö, jota ei ole otettu 20 §:ssä tarkoitetuksi opiskelijaksi, voi suorittaa lukiokoulutuksen oppimäärän tai osan siitä kokeissa, joiden toimeenpanosta ja arvostelusta huolehtii tässä laissa tarkoitettu koulutuksen järjestäjä (*erityinen tutkinto*). Erityisen tutkinnon kokeisiin osallistuvan tulee osoittaa, että hänen tietonsa ja taitonsa niiden hankkimistavasta riippumatta vastaavat eri oppiaineissa aikuisille tarkoitettun lukiokoulutuksen oppimäärän mukaisia tietoja ja taitoja.

Lukiokoulutuksen oppimäärä tulee suoritetuksi, kun oppimäärään kuuluvat opinnot on suoritettu siten kuin 11 §:n 4 momentissa tarkoitettussa valtioneuvoston asetuksessa säädetään ottaen lisäksi huomioon mahdollinen 6 §:ssä tarkoitettu erityinen koulutustehtävä tai 18 §:ssä tarkoitettu kokeilulupa.

Henkilö, jota ei ole otettu 20 §:ssä tarkoitetuksi opiskelijaksi, voi suorittaa lukiokoulutuksen oppimäärän tai osan siitä kokeissa, joiden toimeenpanosta ja arvostelusta huolehtii tässä laissa tarkoitettu koulutuksen järjestäjä (*erityinen tutkinto*). Erityisen tutkinnon kokeisiin osallistuvan tulee osoittaa, että hänen tietonsa ja taitonsa niiden hankkimistavasta riippumatta vastaavat eri oppiaineissa aikuisille tarkoitettun lukiokoulutuksen oppimäärän mukaisia tietoja ja taitoja.

Oppivelvollinen voi suorittaa lukion oppimäärää 2 momentissa tarkoitettulla tavalla. Oppivelvollisen tulee laatia 26 §:ssä tarkoitettu henkilökohtainen opintosuunnitelma.

39 §

Todistukset

Lukiokoulutuksen oppimäärän suorittaneelle opiskelijalle annetaan päättötodistus. *Lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimäärän suorittamisesta annetaan todistus.*

Opiskelijalle, jonka opiskeluoikeus on päätynyt kesken lukiokoulutuksen *tai lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimäärän suorittamisen*, annetaan todistus suoritetuista opinnoista. Aineopiskelijalle ja lukion oppimäärän erityisessä tutkinnossa osittain suorittaneelle annetaan todistus suoritetuista oppiaineiden oppimääristä ja muista opinnoista.

---

41 §

Kurinpito

Opiskelijalle, joka häiritsee opetusta tai muuten rikkoo järjestystä taikka menettelee vilpillisesti, voidaan antaa kirjallinen varoitus. Jos rikkomus on vakava tai jos opiskelija jatkaa edellä tarkoitettua epäasiallista käyttäytymistä kirjallisen varoituksen saatuaan, hänet voidaan erottaa oppilaitoksesta määräajaksi, enintään yhdeksi vuodeksi, sekä erottaa asuntolasta määräajaksi tai opintojen jäljellä olevaksi ajaksi. Edellä mainitut toimenpiteet ovat kurinpitorangaistuksia.

---

39 §

Todistukset

Lukiokoulutuksen oppimäärän suorittaneelle opiskelijalle annetaan päättötodistus.

Opiskelijalle, jonka opiskeluoikeus on päätynyt kesken lukiokoulutuksen oppimäärän suorittamisen, annetaan todistus suoritetuista opinnoista. Aineopiskelijalle ja lukion oppimäärän erityisessä tutkinnossa osittain suorittaneelle annetaan todistus suoritetuista oppiaineiden oppimääristä ja muista opinnoista.

---

41 §

Kurinpito

Opiskelijalle, joka häiritsee opetusta tai muuten rikkoo järjestystä taikka menettelee vilpillisesti, voidaan antaa kirjallinen varoitus. Jos rikkomus on vakava tai jos opiskelija jatkaa edellä tarkoitettua epäasiallista käyttäytymistä kirjallisen varoituksen saatuaan, hänet voidaan erottaa oppilaitoksesta määräajaksi, enintään yhdeksi vuodeksi, sekä erottaa asuntolasta määräajaksi tai opintojen jäljellä olevaksi ajaksi. *Oppivelvollinen voidaan kuitenkin erottaa oppilaitoksesta enintään kolmeksi kuukaudeksi.* Edellä mainitut toimenpiteet ovat kurinpitorangaistuksia.

---

*Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20.
Lukiokoulutukseen valmistavaan koulutukseen sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.*

5.

Laki

ammattillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (531/2017) 38 §:n 2 ja 3 momentti,
muutetaan 7, 11 ja 14 §, 15 §:n 3 momentti, 16 §:n 1 momentti, 23 §:n 1 momentti, 27 §:n 2 momentti, 37 §:n 2 momentti, 6 luvun otsikko, 50 ja 58 §, 62 §:n 1 momentti, 70 §:n 5 momentti, 85 §:n 2 momentti, 96 ja 97 §, 99 §:n 1 momentti, 100 §:n 1 momentti, 102 §:n 3 momentti, 104 §:n 1 ja 3 momentti, 105 §:n 1 ja 3 momentti ja 111 §:n 1 momentin 1 kohta, sekä
lisätään 44 §:ään uusi 5 momentti ja 61 §:ään uusi 3 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

7 §

7 §

Valmentavat koulutukset

Työhön ja itsenäiseen elämään valmentava koulutus

Valmentavalla koulutuksella tarkoitetaan ammatilliseen koulutukseen valmentavaa koulutusta sekä työhön ja itsenäiseen elämään valmentavaa koulutusta.

Ammatilliseen koulutukseen valmentava koulutus antaa opiskelijoille valmiuksia ammatilliseen tutkintokoulutukseen hakeutumiseksi sekä vahvistaa opiskelijoiden edellytyksiä suorittaa ammatillinen tutkinto.

Työhön ja itsenäiseen elämään valmentava koulutus antaa sairauden tai vamman vuoksi erityistä tukea tarvitseville opiskelijoille henkilökohtaisten tavoitteiden ja valmiuksien mukaista opetusta ja ohjausta.

Työhön ja itsenäiseen elämään valmentava koulutus antaa sairauden tai vamman vuoksi erityistä tukea tarvitseville opiskelijoille henkilökohtaisten tavoitteiden ja valmiuksien mukaista opetusta ja ohjausta.

11 §

11 §

Valmentavien koulutusten mitoituspereusteet, laajuus ja suoritusaiika

Työhön ja itsenäiseen elämään valmentavien koulutusten mitoituspereusteet, laajuus ja suoritusaiika

Valmentavan koulutuksen ja sen osien mitoituksen peruste on osaamispiste.

Työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen ja sen osien mitoituksen peruste on osaamispiste.

Ammatilliseen koulutukseen valmentavan koulutuksen sekä työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen laajuus on 60 osaamispistettä.

Ammatilliseen koulutukseen valmentava koulutus tulee suorittaa yhdessä vuodessa, jollei koulutuksen järjestäjä myönnä opiskelijalle sairauden tai muun erityisen syyn vuoksi suoritusajan pidennystä.

Työhön ja itsenäiseen elämään valmentavassa koulutuksessa suoritusajan määräytyy opiskelijan henkilökohtaisten tavoitteiden ja valmiuksien perusteella. Koulutuksen järjestäjä päättää koulutuksen suoritusajasta. Koulutuksen suoritusajan voi olla kuitenkin enintään kolme vuotta.

14 §

Valmentavan koulutuksen muodostuminen

Valmentava koulutus muodostuu koulutuksen osista. Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää tarkemmin valmentavan koulutuksen muodostumisesta.

15 §

Tutkinnon perusteet

Opetushallituksen tulee laatia ammatillisten perustutkintojen perusteet siten, että tutkinnot vastaavat laajuudeltaan lukiolain (629/1998) 7 §:ssä säädettyä lukion oppimäärän laajuutta.

16 §

Valmentavan koulutuksen perusteet

Työhön ja itsenäiseen elämään valmentavassa koulutuksessa suoritusajan määräytyy opiskelijan henkilökohtaisten tavoitteiden ja valmiuksien perusteella. Koulutuksen järjestäjä päättää koulutuksen suoritusajasta. Koulutuksen suoritusajan voi olla kuitenkin enintään kolme vuotta.

14 §

Työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen muodostuminen

Työhön ja itsenäiseen elämään valmentava koulutus muodostuu koulutuksen osista. Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää tarkemmin valmentavan koulutuksen muodostumisesta.

15 §

Tutkinnon perusteet

Opetushallituksen tulee laatia ammatillisten perustutkintojen perusteet siten, että tutkinnot vastaavat laajuudeltaan lukiolain (714/2018) 10 §:ssä säädettyä lukion oppimäärän laajuutta.

16 §

Työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen perusteet

Voimassa oleva laki

Opetushallitus määrää koulutuksen perusteet *ammattilliseen koulutukseen valmentavalle koulutukselle sekä* työhön ja itsenäiseen elämään valmentavalle koulutukselle.

---

23 §

Järjestämisluvassa määrättävät tutkinnot ja koulutus

Järjestämisluvassa määrätään tutkinnot, joita koulutuksen järjestäjällä on oikeus myöntää ja joihin se voi järjestää tutkintokoulutusta. Järjestämisluvassa määrätään lisäksi oikeudesta järjestää valmentavaa koulutusta. Koulutuksen järjestäjä voi järjestää myös järjestämisluvan mukaisiin tutkintoihin liittyvää 8 §:n 1 kohdassa tarkoitettua ammatillista osaamista syventävää ja täydentävää koulutusta.

---

27 §

Järjestämisluvassa määrättävät muut oikeudet, velvollisuudet, ehdot ja tehtävät

---

Järjestämisluvassa voidaan määrätä koulutuksen järjestäjän velvollisuudesta järjestää 23 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tutkintoja ja valmentavaa koulutusta 65 §:ssä tarkoitettuun vaativaan erityiseen tukeen oikeutetuille opiskelijoille sekä huolehtia erityisen tuen kehittämis-, ohjaus- ja tukitehtävistä.

---

37 §

Ehdotus

Opetushallitus määrää koulutuksen perusteet työhön ja itsenäiseen elämään valmentavalle koulutukselle.

---

23 §

Järjestämisluvassa määrättävät tutkinnot ja koulutus

Järjestämisluvassa määrätään tutkinnot, joita koulutuksen järjestäjällä on oikeus myöntää ja joihin se voi järjestää tutkintokoulutusta. Järjestämisluvassa määrätään lisäksi oikeudesta järjestää *työhön ja itsenäiseen elämään* valmentavaa koulutusta. Koulutuksen järjestäjä voi järjestää myös järjestämisluvan mukaisiin tutkintoihin liittyvää 8 §:n 1 kohdassa tarkoitettua ammatillista osaamista syventävää ja täydentävää koulutusta.

---

27 §

Järjestämisluvassa määrättävät muut oikeudet, velvollisuudet, ehdot ja tehtävät

---

Järjestämisluvassa voidaan määrätä koulutuksen järjestäjän velvollisuudesta järjestää 23 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tutkintoja *sekä työhön ja itsenäiseen elämään* valmentavaa koulutusta *sekä tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetussa laissa (___/___) tarkoitettua koulutusta* 65 §:ssä tarkoitettuun vaativaan erityiseen tukeen oikeutetuille opiskelijoille sekä huolehtia erityisen tuen kehittämis-, ohjaus- ja tukitehtävistä.

---

37 §

Hakeutuminen ja hakumenettelyt

Hakeutuminen ja hakumenettelyt

Jatkuvassa haussa koulutuksen järjestäjä päättää hakuajoista ja -menettelyistä. Ammatillisen perustutkintokoulutuksen tai valmentavan koulutuksen opiskelijaksi ottamisessa voidaan kuitenkin käyttää valtakunnallisia hakumenettelyitä. Valtakunnallisista hakumenettelyistä säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Jatkuvassa haussa koulutuksen järjestäjä päättää hakuajoista ja -menettelyistä. Ammatillisen perustutkintokoulutuksen tai *työhön ja itsenäiseen elämään* valmentavan koulutuksen opiskelijaksi ottamisessa voidaan kuitenkin käyttää valtakunnallisia hakumenettelyitä. Valtakunnallisista hakumenettelyistä säädetään valtioneuvoston asetuksella.

38 §

38 §

Opiskelijaksi ottamisen edellytykset

Opiskelijaksi ottamisen edellytykset

Ammatilliseen koulutukseen valmentavaan koulutukseen opiskelijaksi ottamisen edellytyksenä on sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, että:

- 1) hakija ei ole suorittanut:
  - a) ylioppilastutkinnon järjestämisestä annettussa laissa (672/2005) tarkoitettua ylioppilastutkintoa tai sitä mainitun lain 17 §:n mukaan tasoltaan vastaavaa tutkintoa;
  - b) tässä laissa tarkoitettua ammatillista perustutkintoa, ammattitutkintoa tai erikoisammattitutkintoa, valmentavaa koulutusta taikka niitä vastaavaa aikaisempaa tutkintoa tai koulutusta;
  - c) korkeakoulututkintoa; tai
  - d) a–c alakohdassa tarkoitettua tutkintoa vastaavaa ulkomaista tutkintoa; ja
- 2) hakijan tavoitteena on valmentavan koulutuksen jälkeen hakeutua suorittamaan tässä laissa tarkoitettua tutkintoa tai tutkinnon osaa.

Hakija voidaan kuitenkin ottaa opiskelijaksi ammatilliseen koulutukseen valmentavaan koulutukseen, vaikka hän on suorittanut 2 momentin 1 kohdassa tarkoitettun tutkinnon tai koulutuksen, jos ammatilliseen koulutukseen valmentavan koulutuksen suorittaminen on

(kumotaan 2 ja 3 mom)

Voimassa oleva laki

Ehdotus

jatko-opintovalmiuksien hankkimiseksi erityisesti syystä perusteltua.

44 §

Henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma

44 §

Henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma

Oppivelvollisuuslaissa (___/___) tarkoitettulle oppivelvolliselle henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma on laadittava siten, että suunnitelman mukainen ammatillisen tutkinnon suorittamisaika on enintään neljä vuotta.

6 luku.

Tutkinnon tai valmentavan koulutuksen suorittaminen ja osaamisen arviointi

50 §

Tutkinnon ja valmentavan koulutuksen suorittaminen

Tutkinnon osa on suoritettu, kun opiskelija on osoittanut tutkinnon perusteissa määritellyn osaamisen 52 §:ssä säädetyllä tavalla tai osaaminen on tunnustettu siten kuin 47 §:ssä säädetään. Tutkinto on suoritettu, kun tutkinnon perusteiden mukaan kaikki tutkinnon muodostumiseksi vaadittavat osat on suoritettu hyväksytysti.

Valmentavan koulutuksen osa on suoritettu, kun opiskelija on osoittanut koulutuksen perusteissa määritellyn osaamisen 52 §:ssä säädetyllä tavalla tai osaaminen on tunnustettu siten kuin 47 §:ssä säädetään. Valmentava koulutus on suoritettu, kun koulutuksen perusteiden mukaan kaikki koulutuksen muodostumiseksi vaadittavat koulutuksen osat on suoritettu hyväksytysti.

6 luku.

Tutkinnon tai työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen suorittaminen ja osaamisen arviointi

50 §

Tutkinnon tai työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen suorittaminen

Tutkinnon osa on suoritettu, kun opiskelija on osoittanut tutkinnon perusteissa määritellyn osaamisen 52 §:ssä säädetyllä tavalla tai osaaminen on tunnustettu siten kuin 47 §:ssä säädetään. Tutkinto on suoritettu, kun tutkinnon perusteiden mukaan kaikki tutkinnon muodostumiseksi vaadittavat osat on suoritettu hyväksytysti.

Valmentavan koulutuksen osa on suoritettu, kun opiskelija on osoittanut koulutuksen perusteissa määritellyn osaamisen 52 §:ssä säädetyllä tavalla tai osaaminen on tunnustettu siten kuin 47 §:ssä säädetään. Työhön ja itsenäiseen elämään valmentava koulutus on suoritettu, kun koulutuksen perusteiden mukaan kaikki koulutuksen muodostumiseksi vaadittavat koulutuksen osat on suoritettu hyväksytysti.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

58 §

58 §

Todistus valmentavan koulutuksen suorittamisesta

*Todistus **työhön ja itsenäiseen elämään** valmentavan koulutuksen suorittamisesta*

Koulutuksen järjestäjän tulee antaa opiskelijalle todistus suoritetusta koulutuksesta, kun *ammattilliseen koulutukseen valmentava koulutus tai* työhön ja itsenäiseen elämään valmentava koulutus on suoritettu 50 §:ssä säädetyllä tavalla. Koulutuksen järjestäjän tulee antaa opiskelijalle todistus suoritetuista koulutuksen osista, jos opiskelija on katsottu 97 §:ssä säädetyllä tavalla eronneeksi. Koulutuksen järjestäjän tulee antaa todistus suoritetuista koulutuksen osista myös opiskelijan pyynnöstä.

Koulutuksen järjestäjän tulee antaa opiskelijalle todistus suoritetusta koulutuksesta, kun työhön ja itsenäiseen elämään valmentava koulutus on suoritettu 50 §:ssä säädetyllä tavalla. Koulutuksen järjestäjän tulee antaa opiskelijalle todistus suoritetuista koulutuksen osista, jos opiskelija on katsottu 97 §:ssä säädetyllä tavalla eronneeksi. Koulutuksen järjestäjän tulee antaa todistus suoritetuista koulutuksen osista myös opiskelijan pyynnöstä.

61 §

61 §

Oikeus saada opetusta ja ohjausta

Oikeus saada opetusta ja ohjausta

Ammattillisen perustutkinnon suorittaneella henkilöllä, jonka tarkoituksena on hakeutua tutkinnon suorittamiseen jälkeen jatko-opintoihin, mutta joka ei ole saanut opiskelupaikkaa tutkintoon johtavassa koulutuksessa, on oikeus saada ohjausta jatko-opintoihin liittyvään hakeutumiseen ja urasuunnitelmiin tutkinnon suorittamisvuotta seuraavan vuoden aikana. Ohjauksesta vastaa se koulutuksen järjestäjä, jonka oppilaitoksessa tutkinto on suoritettu.

62 §

62 §

Koulutuksen sisältö

Koulutuksen sisältö

Koulutuksen järjestäjä päättää tutkintokoulutuksen sisällöstä ja toteuttamisesta 15 §:ssä tarkoitettujen tutkinnon perusteiden mukaisesti sekä *ammattilliseen tutkintoon valmentava-*

Koulutuksen järjestäjä päättää tutkintokoulutuksen sisällöstä ja toteuttamisesta 15 §:ssä tarkoitettujen tutkinnon perusteiden mukai-

Voimassa oleva laki

van koulutuksen ja työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen sisällöstä ja järjestämisestä 16 §:ssä tarkoitettujen koulutuksen perusteiden mukaisesti.

---

70 §

Oppisopimuskoulutus

Oppisopimuskoulutuksena ei voida järjestää valmentavaa koulutusta eikä työvoimakoulutusta.

85 §

Kurinpito

Jos teko tai laiminlyönti on vakava tai jos opiskelija jatkaa 1 momentissa tarkoitettua käyttäytymistä kirjallisen varoituksen saatuaan, hänet voidaan erottaa oppilaitoksesta määräajaksi, enintään yhdeksi vuodeksi.

---

96 §

Opiskeluoikeus

Opiskelijan opiskeluoikeus alkaa koulutuksen järjestäjän päättämänä ajankohtana.

Opiskelijan opiskeluoikeus päättyy, kun hän on suorittanut sen tutkinnon tai tutkinnon osan tai osat taikka koulutuksen, johon hänet on tässä laissa säädetyn mukaisesti otettu opiskelijaksi, tai kun hänet on 97 §:ssä säädetyn mukaisesti katsottu eronneeksi.

Ehdotus

sesti sekä työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen sisällöstä ja järjestämisestä 16 §:ssä tarkoitettujen koulutuksen perusteiden mukaisesti.

---

70 §

Oppisopimuskoulutus

Oppisopimuskoulutuksena ei voida järjestää työhön ja itsenäiseen elämään valmentavaa koulutusta eikä työvoimakoulutusta.

85 §

Kurinpito

Jos teko tai laiminlyönti on vakava tai jos opiskelija jatkaa 1 momentissa tarkoitettua käyttäytymistä kirjallisen varoituksen saatuaan, hänet voidaan erottaa oppilaitoksesta määräajaksi, enintään yhdeksi vuodeksi. *Oppivelvollisuuslaissa tarkoitettu oppivelvollinen voidaan kuitenkin erottaa enintään kolmeksi kuukaudeksi.*

---

96 §

Opiskeluoikeus

Opiskelijan opiskeluoikeus alkaa koulutuksen järjestäjän päättämänä ajankohtana.

Opiskelijan opiskeluoikeus päättyy, kun hän on suorittanut sen tutkinnon tai tutkinnon osan tai osat taikka koulutuksen, johon hänet on

Opiskelijalla on oikeus väliaikaisesti keskeyttää opiskeluoikeutensa siksi ajaksi, kun hän on suorittamassa asevelvollisuuslain (1438/2007), siviilipalveluslain (1446/2007) tai naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetun lain (194/1995) mukaista palvelusta taikka saa sairausvakuutuslain (1224/2004) mukaista sairauspäivärahaa taikka äitiys-, isyys- tai vanhempainrahaa. Lisäksi opiskeluoikeus voidaan opiskelijan pyynnöstä väliaikaisesti keskeyttää muusta perustellusta syystä.

tässä laissa säädetyn mukaisesti otettu opiskelijaksi, tai kun hänet on 97 §:ssä säädetyn mukaisesti katsottu eronneeksi.

Opiskelijalla on oikeus väliaikaisesti keskeyttää opiskeluoikeutensa siksi ajaksi, kun hän on suorittamassa asevelvollisuuslain (1438/2007), siviilipalveluslain (1446/2007) tai naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetun lain (194/1995) mukaista palvelusta taikka saa sairausvakuutuslain (1224/2004) mukaista sairauspäivärahaa taikka äitiys-, isyys- tai vanhempainrahaa. Lisäksi opiskeluoikeus voidaan opiskelijan pyynnöstä väliaikaisesti keskeyttää muusta perustellusta syystä. *Mitä tässä momentissa säädetään, ei sovelleta oppivelvollisuuslaissa tarkoitettuun oppivelvolliseen.*

Koulutuksen järjestäjä päättää opiskeluoikeuden väliaikaisesta keskeyttämisestä opiskelijan hakemuksesta.

97 §

Opiskelijan eronneeksi katsominen

Opiskelija katsotaan eronneeksi, jos on ilmeisestä, että hänen tarkoituksenaan ei ole osallistua henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman mukaiseen opetukseen ja näyttöihin tai muuhun osaamisen osoittamiseen eikä hän ole esittänyt poissaololleen perusteltua syytä tai hän ei ole suorittanut valmentavaa koulutusta 11 §:ssä säädettyssä ajassa. *Koulutuksen järjestäjän on tehtävä asiassa päätös, jossa opiskelija katsotaan eronneeksi.*

Opiskelija katsotaan eronneeksi myös silloin, kun hän itse ilmoittaa koulutuksen järjestäjälle kirjallisesti eroamisestaan. Tällöin opiskelija katsotaan eronneeksi siitä päivästä lukien, kun ilmoitus saapuu koulutuksen järjestäjälle.

97 §

Opiskelijan eronneeksi katsominen

Opiskelija katsotaan eronneeksi, jos on ilmeisestä, että hänen tarkoituksenaan ei ole osallistua henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman mukaiseen opetukseen ja näyttöihin tai muuhun osaamisen osoittamiseen eikä hän ole esittänyt poissaololleen perusteltua syytä tai hän ei ole suorittanut valmentavaa koulutusta 11 §:ssä säädettyssä ajassa.

Opiskelija katsotaan eronneeksi myös silloin, kun hän itse ilmoittaa koulutuksen järjestäjälle kirjallisesti eroamisestaan. Tällöin opiskelija katsotaan eronneeksi siitä päivästä lukien, kun ilmoitus saapuu koulutuksen järjestäjälle, *tai opiskelijan ilmoittamasta myöhemmästä ajankohdasta.*

Koulutuksen järjestäjä antaa päätöksen opiskelijan eronneeksi katsomisesta.

Oppivelvollinen katsotaan eronneeksi 1 momentissa tarkoitettulla tavalla viimeistään

99 §

Opiskelijahuolto

Ammatillisessa perustutkintokoulutuksessa olevan opiskelijan ja valmentavassa koulutuksessa olevan opiskelijan oikeudesta opiskelijahuoltoon ja opiskelijahuollon palveluihin säädetään oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa (1287/2013).

100 §

Oikeus maksuttomaan ruokailuun

Päätoimisessa perustutkintokoulutuksessa ja valmentavassa koulutuksessa opiskelijalla on oikeus maksuttomaan ateriaan sellaisina päivinä, joina opiskelijan henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma edellyttää opiskelijan läsnäoloa koulutuksen järjestäjän osoittamassa koulutuspaikassa. Opiskelijalla on edellä säädetyn lisäksi oikeus myös muuhun maksuttomaan päivittäiseen ruokailuun koulutuksessa, joka on järjestämisluvan mukaisesti järjestetty sisäoppilaitosmuotoisesti sekä valtioneuvoston asetuksella säädetävissä perustutkinnoissa, joissa osaamisen hankkiminen edellyttää läsnäoloa koulutuksen järjestäjän osoittamassa koulutuspaikassa tavanomaista työpäivää pidemmän ajan.

kuukauden kuluessa siitä, kun hän on viimeisen kerran osallistunut henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman mukaiseen opetukseen taikka näyttöihin tai muuhun osaamisen osoittamiseen. Oppivelvollisen opiskeluoikeuden menettämisen ja eronneeksi katsomisesta noudatettavista menettelyistä säädetään oppivelvollisuuslain 13 §:ssä.

99 §

Opiskelijahuolto

Ammatillisessa perustutkintokoulutuksessa tai työhön ja itsenäiseen elämään valmentavassa koulutuksessa olevan opiskelijan sekä ammattitutkintokoulutuksessa olevan oppivelvollisen opiskelijan oikeudesta opiskelijahuoltoon ja opiskelijahuollon palveluihin säädetään oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa (1287/2013).

100 §

Oikeus maksuttomaan ruokailuun

Päätoimisessa perustutkintokoulutuksessa, työhön ja itsenäiseen elämään valmentavassa koulutuksessa sekä oppivelvollisella ammattitutkintokoulutuksessa opiskelijalla on oikeus maksuttomaan ateriaan sellaisina päivinä, joina opiskelijan henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma edellyttää opiskelijan läsnäoloa koulutuksen järjestäjän osoittamassa koulutuspaikassa. Opiskelijalla on edellä säädetyn lisäksi oikeus myös muuhun maksuttomaan päivittäiseen ruokailuun koulutuksessa, joka on järjestämisluvan mukaisesti järjestetty sisäoppilaitosmuotoisesti sekä valtioneuvoston asetuksella säädetävissä perustutkinnoissa, joissa osaamisen hankkiminen edellyttää läsnäoloa koulutuksen järjestäjän osoittamassa koulutuspaikassa tavanomaista työpäivää pidemmän ajan.

102 §

Opintososiaaliset etuudet oppisopimuskoulutuksessa

Opiskelijalla on oikeus saada korvausta matkakustannuksista, jos koulutuksen järjestäjän oppimisympäristöissä tapahtuva osaamisen hankkiminen edellyttää opiskelijan matkustamista yhteen suuntaan yli 10 kilometriä opiskelijan kotoa tai oppisopimustyöpaikalta opetuspaikalle. Opiskelijalla on oikeus matkakorvaukseen yhdeltä edestakaiselta matkalta viikossa. Erityisestä syystä matkakorvaus voidaan maksaa päivittäin, jos opiskelija majoittuu kotonaan. Jos opiskelijalle korvataan päivittäiset matkakustannukset, hänellä ei ole oikeutta majoituskorvaukseen. Matkakorvaus maksetaan vain kotimaassa tapahtuvasta matkasta sekä halvimman matkustustavan mukaan opetuspaikan ja kodin tai oppisopimustyöpaikan välillä tosiasiallisen lähtö- ja paluupaikan mukaan.

104 §

Asuntolapaikan myöntäminen ja oikeus asuntolapaikkaan

Koulutuksen järjestäjä päättää asuntolapaikan myöntämisen perusteista. Asuntolapaikan myöntämisessä on sovellettava yhdenvertaisia myöntämisperusteita ja otettava huomioon opiskelijan tarve asuntolapaikalle. Myöntämisperusteet tulee ilmoittaa asuntolapaikkaa hakeville etukäteen.

102 §

Opintososiaaliset etuudet oppisopimuskoulutuksessa

Opiskelijalla on oikeus saada korvausta matkakustannuksista, jos koulutuksen järjestäjän oppimisympäristöissä tapahtuva osaamisen hankkiminen edellyttää opiskelijan matkustamista yhteen suuntaan yli 10 kilometriä opiskelijan kotoa tai oppisopimustyöpaikalta opetuspaikalle. *Oppivelvollisella on kuitenkin oikeus edellä mainittuun korvaukseen, jos matkan pituus on vähintään viisi kilometriä.* Opiskelijalla on oikeus matkakorvaukseen yhdeltä edestakaiselta matkalta viikossa. Erityisestä syystä matkakorvaus voidaan maksaa päivittäin, jos opiskelija majoittuu kotonaan. Jos opiskelijalle korvataan päivittäiset matkakustannukset, hänellä ei ole oikeutta majoituskorvaukseen. Matkakorvaus maksetaan vain kotimaassa tapahtuvasta matkasta sekä halvimman matkustustavan mukaan opetuspaikan ja kodin tai oppisopimustyöpaikan välillä tosiasiallisen lähtö- ja paluupaikan mukaan.

104 §

Asuntolapaikan myöntäminen ja oikeus asuntolapaikkaan

Koulutuksen järjestäjä päättää asuntolapaikan myöntämisen perusteista. Asuntolapaikan myöntämisessä on sovellettava yhdenvertaisia myöntämisperusteita ja otettava huomioon opiskelijan tarve asuntolapaikalle. *Asuntolapaikat on myönnettävä ensisijaisesti oppivelvollisuuslaissa tarkoitetuille oppivelvollisille, toissijaisesti muille mainitun lain 16 §:ssä tarkoitettuun maksuttomaan koulutukseen oikeutetuille opiskelijoille ja näiden jälkeen muille opiskelijoille.* Myöntämisperusteet tulee ilmoittaa asuntolapaikkaa hakeville etukäteen.

Jos opiskelija erotetaan määräajaksi oppilaitoksesta 85 §:n 2 momentin tai 88 §:n 3 momentin nojalla, tai hänen osallistumisensa opetukseen evätään 85 §:n 4 momentin nojalla tai häneltä pidätetään oikeus opiskeluun 85 §:n 5 momentin nojalla taikka opiskelijan opiskeluoikeus väliaikaisesti keskeytetään 96 §:n 3 momentin nojalla, koulutuksen järjestäjä voi päättää, että opiskelijan oikeus asuntolapaikkaan keskeytyy vastaavaksi ajaksi.

Jos opiskelija erotetaan määräajaksi oppilaitoksesta 85 §:n 2 momentin tai 88 §:n 3 momentin nojalla, tai hänen osallistumisensa opetukseen evätään 85 §:n 4 momentin nojalla tai häneltä pidätetään oikeus opiskeluun 85 §:n 5 momentin nojalla taikka opiskelijan opiskeluoikeus väliaikaisesti keskeytetään 96 §:n 3 momentin nojalla *tai oppivelvollisuuslain 7 §:n nojalla*, koulutuksen järjestäjä voi päättää, että opiskelijan oikeus asuntolapaikkaan keskeytyy vastaavaksi ajaksi.

105 §

Opiskelijalta perittävät maksut

Tässä laissa tarkoitettu ammatillinen perustutkintokoulutus ja valmentava koulutus ovat opiskelijalle maksuttomia. Lisäksi opiskelijaksi ottamisessa käytettävät pääsy- ja soveltuvuskokeet ovat hakijalle maksuttomia. Oppimateriaaleista ja tarvikkeista, jotka koulutuksen päätyttyä jäävät opiskelijalle, voidaan kuitenkin periä maksu.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettuja maksuja ei voida periä työvoimakoulutuksessa eikä henkilöstökoulutuksessa.

111 §

Oikaisuvaatimus

Tässä laissa tarkoitettuun koulutuksen järjestäjän päätökseen saa vaatia oikaisua alue-

105 §

Opiskelijalta perittävät maksut

Tässä laissa tarkoitettu ammatillinen perustutkintokoulutus *sekä työhön ja itsenäiseen elämään* valmentava koulutus ovat opiskelijalle maksuttomia. Lisäksi opiskelijaksi ottamisessa käytettävät pääsy- ja soveltuvuskokeet ovat hakijalle maksuttomia. *Muulta kuin oppivelvolliselta voidaan periä kohtuullisia maksuja opintoja täydentävistä vapaaehtoisista opintoretkestä, vierailuista ja muista vastaavista oppilaitoksen ulkopuolisista tapahtumista.* Oppimateriaaleista ja tarvikkeista, jotka koulutuksen päätyttyä jäävät opiskelijalle, voidaan kuitenkin periä maksu.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettuja maksuja ei voida periä työvoimakoulutuksessa eikä henkilöstökoulutuksessa. *Edellä 1 momentissa tarkoitettuja maksuja oppimateriaaleista ja tarvikkeista sekä 2 momentissa tarkoitettuja maksuja ei voida periä oppivelvollisuuslain 16 §:ssä tarkoitettuun maksuttomaan koulutukseen oikeutetulta opiskelijalta.*

111 §

Oikaisuvaatimus

Tässä laissa tarkoitettuun koulutuksen järjestäjän päätökseen saa vaatia oikaisua alue-

Voimassa oleva laki

hallintovirastolta siten kuin hallintolaissa säädetään, jollei jäljempänä toisin säädetä, jos päätös koskee:

1) 11 §:ssä tarkoitettua valmentavan koulutuksen suoritusaikaa;

Ehdotus

hallintovirastolta siten kuin hallintolaissa säädetään, jollei jäljempänä toisin säädetä, jos päätös koskee:

1) 11 §:ssä tarkoitettua *työhön ja itsenäiseen elämään* valmentavan koulutuksen suoritusaikaa;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Ammatilliseen koulutukseen valmentavaan koulutukseen sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

6.

Laki

vapaasta sivistystyöstä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan vapaasta sivistystyöstä annetun lain (632/1998), 9 §:n 1 momentti, 10 §:n 1 momentti ja 24 §:n 1 momentti,
sellaisina kuin niistä ovat ja 24 §:n 1 momentti laissa 1765/2009, 9 §:n 1 momentti laissa 965/2017 ja 10 §:n 1 momentti laissa 579/2015, sekä
lisätään 9 §:än, sellaisena kuin se on laeissa 579/2015, 1487/2016 ja 965/2017, uusi 5 momentti sekä lakiin uusi 7 a luku seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

9 §

9 §

Valtionosuuden määrä

Valtionosuuden määrä

10 §

10 §

Valtionosuuden laskemisessa käytettävien suoritteiden määrän vahvistaminen

Valtionosuuden laskemisessa käytettävien suoritteiden määrän vahvistaminen

Opetus- ja kulttuuriministeriö vahvistaa vuosittain valtion talousarvion rajoissa valtionosuuden laskemisen perusteena käytettävän opiskelijaviikkojen, opiskelijavuorokausien, opiskelijapäivien sekä opetustuntien määrän. Opetus- ja kulttuuriministeriö vahvistaa lisäksi vuosittain valtion talousarvion rajoissa niiden opiskelijaviikkojen ja opetustuntien määrän edellä mainituista opiskelijaviikoista ja opetustunneista, joihin 9 §:n 1 momentin mukaisesti myönnetään

*Kansanopistojen ylläpitäjälle, joka järjestää 7 a luvussa tarkoitettua koulutusta, valtionosuutta myönnetään koulutuksen järjestämiseen sata prosenttia 8 §:n mukaan laske-
tusta euromäärästä opetus- ja kulttuuriministeriön 10 §:n nojalla vahvistamalle määrälle oppilaitoksen ylläpitäjän järjestämää oppivelvollisuuteen kuuluvaa koulutusta.*

Opetus- ja kulttuuriministeriö vahvistaa vuosittain valtion talousarvion rajoissa valtionosuuden laskemisen perusteena käytettävän opiskelijaviikkojen, opiskelijavuorokausien, opiskelijapäivien sekä opetustuntien määrän. Opetus- ja kulttuuriministeriö vahvistaa lisäksi vuosittain valtion talousarvion rajoissa niiden opiskelijaviikkojen ja opetustuntien määrän edellä mainituista opiskelijaviikoista ja opetustunneista, joihin 9 §:n 1 ja

sadan prosentin valtionosuus. Yhdistetyn oppilaitoksen osalta suoritteiden määrät vahvistetaan erikseen kullekin oppilaitosmuodolle.

5 momentin mukaisesti myönnetään sadan prosentin valtionosuus. Yhdistetyn oppilaitoksen osalta suoritteiden määrät vahvistetaan erikseen kullekin oppilaitosmuodolle.

24 §

Opiskelijoilta perittävät maksut

Opiskelijoilta voidaan periä opetuksesta kohtuullisia maksuja. Maksua ei kuitenkaan peritä kansanopiston, opintokeskuksen, kansalaisopiston tai kesäyliopiston järjestämästä opetuksesta siltä osin, kuin se on hyväksytty kotoutumisen edistämiseksi annetun lain 11 §:ssä tarkoitettuun opiskelijan kotoutumissuunnitelmaan.

24 §

Opiskelijoilta perittävät maksut

Opiskelijoilta voidaan periä opetuksesta kohtuullisia maksuja. Maksua ei kuitenkaan peritä kansanopiston, opintokeskuksen, kansalaisopiston tai kesäyliopiston järjestämästä opetuksesta siltä osin, kuin se on hyväksytty kotoutumisen edistämiseksi annetun lain 11 §:ssä tarkoitettuun opiskelijan kotoutumissuunnitelmaan. *Maksuja ei myöskään peritä opiskelijalta, joka suorittaa oppivelvollisuuttaan 7 a luvussa tarkoitetussa koulutuksessa.*

7 a luku.

Oppivelvollisille suunnattu koulutus

25 a §

Oppivelvollisille suunnatun koulutuksen tavoitteet

Tässä luvussa säädetään oppivelvollisuuslaissa tarkoitetuille oppivelvollisille suunnatusta koulutuksesta. Tätä lukua sovelletaan opiskelijoihin, jotka koulutuksen aloittaessaan ovat oppivelvollisia. Oppivelvollisuudesta säädetään oppivelvollisuuslaissa (____/____).

Oppivelvollisille suunnatun koulutuksen tavoitteena on edistää opiskelijan omaehtoista oppimista ja antaa opiskelijalle valmiudet opintojen jatkamiseen perusopetuksen jälkeisessä koulutuksessa.

Koulutuksen tarkoituksena on vahvistaa opiskelijoiden elämänhallintataitoja ja antaa opiskelijoille valmiuksia itsensä jatkuvaan kehittämiseen.

25 b §

Koulutuksen järjestäminen ja laajuus

Oppivelvollisille suunnattua koulutusta saavat järjestää kansanopistojen ylläpitäjät, joille on myönnetty edellä 4 §:ssä tarkoitettu kansanopiston ylläpitämislupa.

Tässä luvussa tarkoitettu koulutus on laajuudeltaan vähintään 34 opiskelijaviikkoa ja koulutus voi kestää enintään yhden vuoden.

Edellä 2 momentissa säädetystä koulutuksen kestosta voidaan kuitenkin poiketa, jos kansanopiston ylläpitäjän 4 §:ssä tarkoitettua ylläpitämisluvan pääasiallinen koulutustehtävä on vaikeasti vammaisille järjestettävä koulutus. Tällöin suoritusajaksi määrätty opiskelijan henkilökohtaisten tavoitteiden ja valmiuksien perusteella. Kansanopiston ylläpitäjä päättää koulutuksen suoritusajasta. Koulutuksen suoritusajaksi voi olla kuitenkin enintään kolme vuotta.

25 c §

Opetussuunnitelman perusteet

Opetushallituksen tulee laatia tässä luvussa tarkoitettulle koulutukselle opetussuunnitelman perusteet. Opetushallitus päättää koulutuksen tavoitteista, keskeisistä sisällöistä ja arvioinnista sekä opiskelijahuollon keskeisistä periaatteista.

Kansanopiston ylläpitäjän tulee hyväksyä tässä luvussa tarkoitettua koulutusta varten opetussuunnitelma. Opetussuunnitelma hyväksytään erikseen suomenkielistä, ruotsinkielistä ja saamenkielistä sekä tarvittaessa muulla kielellä annettavaa opetusta varten.

25 d §

Opiskelijaksi ottaminen

Opiskelijaksi ottamisesta oppilaitokseen päättää kansanopiston ylläpitäjä. Opiskelijaksi ottamisessa on sovellettava yhdenvertaisia valintaperusteita.

Opiskelijaksi voidaan ottaa henkilö, joka on suorittanut perusopetuksen oppimäärän. Opiskelijaksi voidaan erityisestä syystä ottaa myös henkilö, jolla kansanopiston ylläpitäjä katsoo muutoin olevan riittävät edellytykset opinnoista suoriutumiseen.

25 e §

Hakumenettelyt ja päätös opiskelijaksi ottamisesta

Kansanopiston ylläpitäjä päättää mahdollisesti järjestettävistä valinta- tai soveltuvuuskokeista.

Kansanopiston ylläpitäjä päättää jatkuvasta hausta ja siihen liittyvistä hakuajoista ja –menettelyistä.

Opiskelijavalinnassa voidaan käyttää valtakunnallisia hakumenettelyitä.

Valtakunnallisista hakumenettelyistä säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Kansanopiston ylläpitäjän tulee antaa opiskelijaksi ottamista koskeva hallintolain 7 luvun mukainen hallintopäätös.

Kun opiskelijaksi ottamisessa käytetään edellä 3 momentissa tarkoitettuja valtakunnallisia hakumenettelyitä, valitsematta jättämisestä voidaan ilmoittaa hakijalle poiketen siitä, mitä hallintolain 7 luvussa säädetään hallintopäätöksen antamisesta. Valitsematta jättämisestä tulee kuitenkin ilmoittaa hakijalle kirjallisesti. Koulutuksen järjestäjän tulee antaa opiskelijaksi ottamista koskeva hallintolain 7 luvun mukainen hallintopäätös, jos hakija kirjallisesti tai suullisesti pyytää päätöksen antamista 30 päivän kuluessa siitä, kun hän on saanut tässä momentissa tarkoitettun ilmoituksen opiskelijavalinnan tuloksesta.

25 f §

Oikeus saada opetusta

Opiskelijalla on oikeus saada opetussuunnitelman perusteiden mukaista opetusta.

Koulutuksen aloittavalle opiskelijalle laaditaan henkilökohtainen opiskelusuunnitelma, johon kirjataan yksilölliset koulutusta ja kehittymistä koskevat tavoitteet sekä ohjaus- ja tukitoimia koskevat tiedot.

Kansanopisto laatii ja päivittää henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman yhdessä opiskelijan kanssa ja sitä päivitetään säännöllisesti opintojen edetessä.

25 g §

Todistukset ja osaamisen arviointi

Tämän luvun mukaiseen koulutukseen osallistumisesta opiskelijalle annetaan todistus.

Opetushallitus määrää opetussuunnitelman perusteissa todistuksiin merkittävistä tiedoista ja todistusten liitteistä.

Kansanopiston ylläpitäjän tulee antaa opiskelijan pyynnöstä todistus suoritetuista opinnoista, jos opiskelija eroaa tai keskeyttää koulutuksen suorittamisen.

Opiskelijan osaamista arvioidaan vertaamalla sitä opetussuunnitelman perusteissa määrättyyn osaamiseen. Arvioinnin tulee kattaa kaikki suoritettavan opetussuunnitelman perusteiden mukaiset vaatimukset ja tavoitteet.

Opiskelijalle on annettava mahdollisuus itsearviointiin. Itsearviointi ei vaikuta osaamisen arviointiin. Osaaminen arvioidaan asteikolla hyväksytty/hylätty. Kansanopiston ylläpitäjän tulee järjestää mahdollisuus osaamisen uusimiseen, jos opiskelijan osaamisen arviointi on hylätty.

25 h §

Opiskeluoikeus

Opiskelijan opiskeluoikeus alkaa kansanopiston ylläpitäjän päättämänä ajankohdantana.

Opiskelijan opiskeluoikeus päättyy, kun hän on suorittanut 4 §:ssä säädettyssä laajuudessa koulutuksen tai kun hänet on 25 h §:ssä säädetyn mukaisesti katsottu eronneeksi.

Opiskelijalla on oikeus väliaikaisesti keskeyttää opiskeluoikeutensa oppivelvollisuuslain 7 §:ssä säädetyllä tavalla.

25 i §

Opiskelijan eronneeksi katsominen

Opiskelija, joka ei ole suorittanut opintojaan 25 b §:n 2 tai 3 momentissa säädettyssä ajassa menettää opiskeluoikeutensa.

Opiskelija katsotaan myös eronneeksi, jos on ilmeisestä, että hänen tarkoituksenaan ei ole osallistua opetukseen eikä hän ole esittänyt poissaololleen perusteltua syytä.

Opiskelija katsotaan eronneeksi myös silloin, kun hän itse ilmoittaa kansanopiston ylläpitäjällekirjallisesti eroamisestaan. Tällöin opiskelija katsotaan eronneeksi siitä päivästä lukien, kun ilmoitus saapuu kansanopiston ylläpitäjälle tai opiskelijan ilmoittamana myöhempänä ajankohtana.

Kansanopiston ylläpitäjän on tehtävä asiassa päätös, jossa opiskelija katsotaan eronneeksi.

25 j §

Lukiolain soveltaminen

Tässä luvussa tarkoitettuun koulutukseen sovelletaan, mitä lukiolaisissa säädetään opiskeluhuollosta, kodin ja oppilaitoksen yhteistyöstä sekä henkilötietojen salassapidosta ja käsittelystä. Lisäksi sovelletaan,

mitä kurinpidosta ja siihen liittyvistä menettelyistä ja muutoksenhausta säädetään lukiolain 40—48 §:ssä ja 50 §:n 1 momentissa ja 54 §:ssä.

25 k §

Muutoksenhaku arviointia koskevaan päätökseen

Edellä 25 g §:ssä tarkoitettuun opiskelijan arviointia koskevaan päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla. Opiskelija voi pyytää rehtorilta arvioinnin uusimista 2 kuukauden kuluessa tiedon saamisesta.

Opiskelija saa vaatia oikaisua pyynnöstä tehtyyn uuteen arviointiin tai ratkaisuun, jolla pyyntö on hylätty, aluehallintovirastolta 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksi saannista siten kuin hallintolaissa (434/2003) säädetään.

Aluehallintoviraston päätökseen, jolla on ratkaistu 1 momentissa tarkoitettua asiaa koskeva vaatimus, ei saa hakea muutosta valittamalla.

25 l §

Oikaisu ja muutoksenhaku hallinto-oikeuteen

Tässä laissa tarkoitettuun päätökseen saa vaatia oikaisua aluehallintovirastolta siten kuin hallintolaissa säädetään, jollei muualla laissa toisin säädetä, jos päätös koskee

1) 25 b §:n 3 momentissa tarkoitettua koulutuksen suoritusaikaa;

2) 25 e §:ssä tarkoitettua opiskelijaksi ottamista;

3) 25 i §:ssä tarkoitettua opiskelijan eronneeksi katsomista.

Valitus 1 momentissa tarkoitettua asiaa koskevasta päätöksestä tulee tehdä 14 päivän kuluessa siitä, kun päätös on annettu opiskelijalle tiedoksi. Tässä momentissa tarkoitettut asiat tulee käsitellä kiireellisinä.

Edellä tarkoitettuun oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saa hakea muutosta

Voimassa oleva laki

Ehdotus

valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019) säädetään, jollei muualla laissa toisin säädetä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Sen 25 e §:n 3 momenttia sovelletaan kuitenkin vasta 1 päivästä tammikuuta 2022. Opetushallituksen tulee määrätä 25 c §:ssä tarkoitetut opetussuunnitelman perusteet siten, että kansanopiston ylläpitäjät voivat ottaa ne käyttöön lain voimaan tullessa.

7.

Laki

opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:
muutetaan opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) 5 §:n 3 kohta, 7 §, 8 §:n 1 momentti sekä 24 §:n 1, 7 ja 9 momentti, sellaisina kuin ne ovat 5 §:n 3 kohta laissa 1486/2016, 7 § osaksi laissa 374/2017 ja 532/2017, 8 §:n 1 momentti laissa 716/2018, 24 §:n 1 momentti laissa 374/2017, 24 §:n 3 momentti laissa 1045/2013 ja 24 §:n 9 momentti laissa 1502/2016, sekä *lisätään* 32 d §:n 2 momenttiin, sellaisena kuin se on laissa 532/2017, uusi 1 a kohta seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

5 §

5 §

Rahoituksen laskentaperuste

Rahoituksen laskentaperuste

Rahoitus käyttökustannuksiin määräytyy laskennallisten perusteiden mukaisesti. Rahoitus määräytyy:

Rahoitus käyttökustannuksiin määräytyy laskennallisten perusteiden mukaisesti. Rahoitus määräytyy:

3) perusopetuslaissa tarkoitettussa lisäopetuksessa, perusopetuslain 26 a §:ssä tarkoitettun pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien viisivuotiaiden oppilaiden esiopetuksessa, ulkomailla järjestettävässä opetuksessa, perusopetuslain 25 §:n 2 momentissa tarkoitettussa pidennettyyn oppivelvollisuuteen perustuvassa opetuksessa, koulukotiopetuksessa, sisäoppilaitosmuotoisesti järjestetyssä perusopetuksessa, perusopetuslain 7 §:n mukaiseen järjestämislupaan sisältyvän kaksivuotisen esiopetuksen ensimmäisen vuoden esiopetuksessa, joustavassa perusopetuksessa ja yksityisen opetuksen järjestäjän toiminnan aloittamisessa oppilasmäärän ja oppilasta kohden määrätyn yksikköhinnan perusteella, perusopetuslain 46 §:ssä tarkoitettussa perusopetuksessa kurssimäärän ja kurssia kohden määrätyn yksikköhinnan perusteella ja perusopetukseen valmistavassa opetuksessa läsnäolokuukausien määrän ja läsnäolokuukautta kohden määrätyn yksikköhinnan perusteella;

3) perusopetuslaissa tarkoitettussa lisäopetuksessa, perusopetuslain 26 a §:ssä tarkoitettun pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien viisivuotiaiden oppilaiden esiopetuksessa, ulkomailla järjestettävässä opetuksessa, *oppivelvollisuuslain* (___/___) 2 §:n 3 momentissa tarkoitettussa pidennettyyn oppivelvollisuuteen perustuvassa opetuksessa, koulukotiopetuksessa, sisäoppilaitosmuotoisesti järjestetyssä perusopetuksessa, perusopetuslain 7 §:n mukaiseen järjestämislupaan sisältyvän kaksivuotisen esiopetuksen ensimmäisen vuoden esiopetuksessa, joustavassa perusopetuksessa ja yksityisen opetuksen järjestäjän toiminnan aloittamisessa oppilasmäärän ja oppilasta kohden määrätyn yksikköhinnan perusteella, perusopetuslain 46 §:ssä tarkoitettussa perusopetuksessa kurssimäärän ja kurssia kohden määrätyn yksikköhinnan perusteella ja perusopetukseen valmistavassa opetuksessa läsnäolokuukausien

Voimassa oleva laki

Ehdotus

määrän ja läsnäolokuukautta kohden määrätyn yksikköhinnan perusteella;

7 §

7 §

Kuntayhtymän ja yksityisen järjestämän lukiokoulutuksen rahoitus

Kuntayhtymän ja yksityisen järjestämän lukiokoulutuksen rahoitus

Kuntayhtymälle ja yksityiselle koulutuksen järjestäjälle myönnetään lukiolaissa tarkoitettua koulutuksen järjestämistä varten rahoitusta 6 §:n 2 momentissa säädetyllä tavalla koulutuksen järjestäjien opiskelijamäärien, yksikköhintojen ja erityisen koulutustehtävän lisärahoituksen mukaisesti laskettu valtionosuuden perustetta vastaava euromäärä.

Kuntayhtymälle ja yksityiselle koulutuksen järjestäjälle myönnetään 5 §:n 1 kohdassa tarkoitettuja toimintoja varten rahoitusta 6 §:n 2 momentissa säädetyllä tavalla koulutuksen järjestäjien opiskelijamäärien, yksikköhintojen ja erityisen koulutustehtävän lisärahoituksen mukaisesti laskettu valtionosuuden perustetta vastaava euromäärä.

Yksityiselle koulutuksen järjestäjälle, jolle on määrätty erityiseksi koulutustehtäväksi järjestää lukiokoulutusta muulla kuin suomen tai ruotsin kielellä, myönnetään mainittua opetusta varten valtionosuutta 57 prosenttia opiskelijamäärän ja yksikköhinnan tulosta niiden opiskelijoiden osalta, joilla ei ole kotikuntalaisia (201/1994) tarkoitettua kotikuntaa Suomessa.

Vuosina 2017—2019 kuntayhtymälle myönnetään lukiolaissa tarkoitettuun koulutukseen 98,96 prosenttia 1 momentissa tarkoitettua rahoituksesta.

8 §

Kunnan omarahoitusosuus lukiolaissa tarkoitettua koulutuksen käyttökustannuksiin

Kunnan omarahoitusosuus lukiokoulutuksen käyttökustannuksista on 57,30 prosenttia

Kuntayhtymälle ja yksityiselle koulutuksen järjestäjälle myönnetään 5 §:n 1 kohdassa tarkoitettuja toimintoja varten rahoitusta 6 §:n 2 momentissa säädetyllä tavalla koulutuksen järjestäjien opiskelijamäärien, yksikköhintojen ja erityisen koulutustehtävän lisärahoituksen mukaisesti laskettu valtionosuuden perustetta vastaava euromäärä.

Yksityiselle koulutuksen järjestäjälle, jolle on määrätty erityiseksi koulutustehtäväksi järjestää lukiokoulutusta muulla kuin suomen tai ruotsin kielellä, myönnetään mainittua opetusta varten valtionosuutta 57 prosenttia opiskelijamäärän ja yksikköhinnan tulosta niiden opiskelijoiden osalta, joilla ei ole kotikuntalaisia (201/1994) tarkoitettua kotikuntaa Suomessa.

8 §

Kunnan omarahoitusosuus lukiolaissa tarkoitettua koulutuksen käyttökustannuksiin

Kunnan omarahoitusosuus lukiokoulutuksen käyttökustannuksista on 52,42 prosenttia

ja maahanmuuttajille ja vieraskielisille järjestettävään lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen käyttökustannuksista 50 prosenttia euromäärästä, joka lasketaan siten, että 2 ja 3 momentissa säädetyllä tavalla laskettu euromäärä jaetaan koko maan asukasmäärällä ja näin saatu euromäärä kerrotaan kunnan asukasmäärällä.

ja lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen käyttökustannuksista koulutuksen käyttökustannuksista 50 prosenttia euromäärästä, joka lasketaan siten, että 2 ja 3 momentissa säädetyllä tavalla laskettu euromäärä jaetaan koko maan asukasmäärällä ja näin saatu euromäärä kerrotaan kunnan asukasmäärällä.

4 §

24 §

Lukion yksikköhinnat

Lukion yksikköhinnat

Lukion yksikköhinnat opiskelijaa kohden lasketaan vuosittain kaikille koulutuksen järjestäjille lukiokoulutuksesta yksikköhintojen määräämistä edeltänyttä vuotta edeltäneenä vuonna aiheutuneiden valtakunnallisten kokonaiskustannusten perusteella, joista on ensin vähennetty 1,57 prosenttia lukion erityisen koulutustehtävän lisärahoitusta varten. Yksikköhintoja laskettaessa ei kuitenkaan oteta huomioon ulkomailla järjestetystä opetuksesta aiheutuneita menoja eikä mainittua opetusta saavia opiskelijoita. Yksikköhintoja laskettaessa niiden opiskelijoiden lukumäärä, jotka opiskelevat lukiokoulutukseen valmistavassa koulutuksessa, painotetaan kertoimella 1,21. Yksikköhintoja laskettaessa niiden opiskelijoiden lukumäärää, jotka opiskelevat aikuisille tarkoitettussa lukiokoulutuksessa tai lukiokoulutukseen valmistavassa koulutuksessa painotetaan kertoimella 0,65 lukuun ottamatta sisäoppilaitoksessa koulutusta saavia opiskelijoita.

Lukion yksikköhinnat opiskelijaa kohden lasketaan vuosittain kaikille koulutuksen järjestäjille lukiokoulutuksesta ja yksikköhintojen määräämistä edeltänyttä vuotta edeltäneenä vuonna aiheutuneiden valtakunnallisten kokonaiskustannusten perusteella, joista on ensin vähennetty 1,57 prosenttia lukion erityisen koulutustehtävän lisärahoitusta varten. Yksikköhintoja laskettaessa ei kuitenkaan oteta huomioon ulkomailla järjestetystä opetuksesta aiheutuneita menoja eikä mainittua opetusta saavia opiskelijoita. Yksikköhintoja laskettaessa niiden opiskelijoiden lukumäärä, jotka opiskelevat lukiokoulutukseen valmistavassa koulutuksessa, painotetaan kertoimella 1,21. Yksikköhintoja laskettaessa niiden opiskelijoiden lukumäärää, jotka opiskelevat aikuisille tarkoitettussa lukiokoulutuksessa tai lukiokoulutukseen valmistavassa koulutuksessa painotetaan kertoimella 0,617 lukuun ottamatta sisäoppilaitoksessa koulutusta saavia opiskelijoita.

Jos opiskelija opiskelee aikuisille tarkoitettussa lukiokoulutuksessa tai lukiokoulutukseen valmistavassa koulutuksessa, yksikköhinta on 65 prosenttia asianomaiselle koulutuksen järjestäjälle opiskelijaa kohden määrätystä yksikköhinnasta lukuun ottamatta sisäoppilaitoksessa koulutusta saavia opiskelijoita.

Jos opiskelija opiskelee aikuisille tarkoitettussa lukiokoulutuksessa tai lukiokoulutukseen valmistavassa koulutuksessa, yksikköhinta on 61,7 prosenttia asianomaiselle koulutuksen järjestäjälle opiskelijaa kohden määrätystä yksikköhinnasta lukuun ottamatta sisäoppilaitoksessa koulutusta saavia opiskelijoita.

Voimassa oleva laki

Valtioneuvoston asetuksella säädetään perusteista, joilla lukiolain 20 §:n 4 momentissa tarkoitetun oppiaineen suorittaminen muunnetaan opiskelijamääräksi ja otetaan huomioon tämän pykälän 1 ja 5 momentissa tarkoitettujen aikuisten lukiokoulutuksen mukaisesti opiskelevien opiskelijoiden määrässä.

32 d §

Perusrahoitus

Toteutuneita opiskelijavuosia painotetaan seuraavilla perusteilla:

Ehdotus

Valtioneuvoston asetuksella säädetään perusteista, joilla lukiolain 20 §:n 4 momentissa tarkoitetun oppiaineen suorittaminen *sekä mainitun lain 36 §:n 3 momentissa tarkoitetun opiskelijan suorittamat erityisen tutkinnon koheet* muunnetaan opiskelijamääräksi ja otetaan huomioon tämän pykälän 1 ja 5 momentissa tarkoitettujen aikuisten lukiokoulutuksen mukaisesti opiskelevien opiskelijoiden määrässä.

32 d §

Perusrahoitus

Toteutuneita opiskelijavuosia painotetaan seuraavilla perusteilla:

1 a) koulutuksen järjestäminen oppivelvollisuuslain (___/___) 16 §:ssä tarkoitettuun maksuttomaan koulutukseen oikeutetulle opiskelijalle;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20. Lakia sovelletaan ensimmäisen kerran myönnettäessä rahoitusta varainhoitovuodelle 2021.

Lain 8 §:n 1 momentissa säädettyä kunnan omarahoitusosuutta lukiokoulutuksen käyttökustannuksista sovelletaan ensimmäisen kerran varainhoitovuodelle 2024 myönnettävään lukiokoulutuksen rahoitukseen. Kunnan omarahoitusosuus on 57,13 prosenttia myönnettäessä varainhoitovuoden 2022 rahoitusta, 54,19 prosenttia myönnettäessä varainhoitovuoden 2020 rahoitusta ja 53,17 prosenttia myönnettäessä varainhoitovuoden 2023 rahoitusta.

Lain 24 §:n 1 momentissa säädettyä erityisen koulutustehtävän saaneiden lukioiden rahoitusosuutta sovelletaan ensimmäisen kerran määrättäessä rahoitusta varainhoitovuodelle 2027. Erityisen koulutustehtävän saaneiden lukioiden rahoitusosuus on 1,57 prosenttia määrättäessä rahoitusta varainhoito-

Voimassa oleva laki

Ehdotus

vuosille 2021-2023, 1,56 prosenttia määrättäessä rahoitusta varainhoitovuodelle 2024, 1,51 prosenttia määrättäessä rahoitusta varainhoitovuodelle 2025 ja 1,47 prosenttia määrättäessä rahoitusta varainhoitovuodelle 2026.

Lain 24 §:n 1 ja 7 momentissa säädettyä aikuisille tarkoitetussa lukiokoulutuksessa opiskelevien painokerrointa sovelletaan ensimmäisen kerran määrättäessä rahoitusta varainhoitovuodelle 2024. Painokerroin on 0,646 määrättäessä rahoitusta varainhoitovuodelle 2021, 0,634 määrättäessä rahoitusta varainhoitovuodelle 2022 ja 0,622 määrättäessä rahoitusta varainhoitovuodelle 2023.

8.

Laki

valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä (884/2017) annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain (884/2017) 29 §:n 2 ja 3 momentti,
muutetaan 2 §, 3 §:n 1 momentti, 4 §:n 1 momentti, 5 §, 6 §:n 1 ja 2 momentti, 11 §:n 2 momentti, 16 §, 17 §:n 1 momentin 3 kohta, 17 §:n 2 momentin 2 kohta, 18 §:n 1 momentti, 19 §:n 1 momentti, 20 §, 28 §:n 2 momentin 2 kohta ja 29 §:n 5 momentti,
sellaisina kuin niistä ovat 3 §:n 1 momentti, 5 §, 6 §:n 1 momentti, 11 §:n 2 momentti, 18 §:n 1 momentti, 28 §:n 2 momentti ja 29 §:n 5 momentti laissa 568/2019, 5 §:n 1-3 momentti osaksi laissa 568/2019, sekä
lisätään 4 §:n uusi 5 momentti, lakiin uusi 9 a-c §, 14 §:n 1 momenttiin uusi 1 a kohta, 17 §:n 1 momenttiin uusi 7 kohta ja 21 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on laissa 568/2019), uusi 1 a kohta seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 §

2 §

Soveltamisala

Soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan koulutukseen ja tutkintoihin, joista säädetään:

- 1) perusopetuslaissa (628/1998);
- 2) lukiolaissa (629/1998);
- 3) ylioppilastutkinnon järjestämisestä annetussa laissa (672/2005);
- 4) ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa (531/2017);
- 5) ammattikorkeakoululaissa (932/2014);
- 6) yliopistolaissa (558/2009).

Tässä laissa säädetään oppijanumerosta ja oppijanumerorekisteristä, perusopetuksen, lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen valtakunnallisesta tietovarannosta, ylioppilastutkintorekisteristä, opiskelijavalintarekisteristä sekä korkeakoulujen valtakunnallisesta

Tätä lakia sovelletaan koulutukseen ja tutkintoihin, joista säädetään:

- 1) perusopetuslaissa (628/1998);
- 2) lukiolaissa (714/2018);
- 3) ylioppilastutkinnosta annetussa laissa (502/2019);
- 4) ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa (531/2017);
- 5) ammattikorkeakoululaissa (932/2014);
- 6) yliopistolaissa (558/2009);
- 7) vapaasta sivistystyöstä annetussa laissa (632/1998);
- 8) tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetussa laissa (___/___).

Tässä laissa säädetään oppijanumerosta ja oppijanumerorekisteristä, *perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen valtakunnallisesta tietovarannosta*, ylioppilastutkintorekisteristä, opiskelijavalintarekisteristä sekä korkeakoulujen valtakunnallisesta tietovaran-

Voimassa oleva laki

tietovarannosta. Laissa säädetään myös Opetushallituksen ylläpitämästä opinto- ja tutkintotietojen luovutuspalvelusta.

Jollei tässä laissa toisin säädetä, käsiteltäessä tietoja tässä laissa tarkoitetuissa rekistereissä, tietovarannoissa ja palvelussa sovelletaan henkilötietolakia (523/1999) ja viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia (621/1999).

3 §

Oppijanumero ja oppijanumerorekisteri

Oppijanumero on henkilölle annettava pysyvä tunnus, jota käytetään henkilön yksilöintiin tallennettaessa, käsiteltäessä ja luovutettaessa tässä laissa tai varhaiskasvatuslaissa (540/2018) tarkoitettussa tietovarannossa tarkoitettuja tietoja. Opetuksen, koulutuksen tai varhaiskasvatuksen järjestäjä, varhaiskasvatuksen palveluntuottaja ja korkeakoulu voi käyttää oppijanumeroa myös henkilön yksilöintiin varhaiskasvatuslaissa, perusopetuslaissa, lukiolaissa, ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa, ammattikorkeakouluissa tai yliopistolaisissa tarkoitettuja tehtäviä toteuttaessaan.

2 luku.

Perusopetuksen, lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen valtakunnallinen tietovaranto

4 §

Tietovarannon käyttötarkoitus

Perusopetuksen, lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen valtakunnalliseen tietova-

Ehdotus

nosta. Laissa säädetään myös Opetushallituksen ylläpitämästä opinto- ja tutkintotietojen luovutuspalvelusta.

kumotaan (3 mom)

3 §

Oppijanumero ja oppijanumerorekisteri

Oppijanumero on henkilölle annettava pysyvä tunnus, jota käytetään henkilön yksilöintiin tallennettaessa, käsiteltäessä ja luovutettaessa tässä laissa tai varhaiskasvatuslaissa (540/2018) tarkoitettussa tietovarannossa tarkoitettuja tietoja. Opetuksen, koulutuksen tai varhaiskasvatuksen järjestäjä, varhaiskasvatuksen palveluntuottaja, korkeakoulu ja oppilaitoksen ylläpitäjä voi käyttää oppijanumeroa myös henkilön yksilöintiin varhaiskasvatuslaissa, perusopetuslaissa, lukiolaissa, ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa, ammattikorkeakouluissa, yliopistolaisissa tai vapaasta sivistystyöstä annetussa laissa tarkoitettuja tehtäviä toteuttaessaan.

2 luku.

Perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen valtakunnallinen tietovaranto

4 §

Tietovarannon käyttötarkoitus

Perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen valtakunnalliseen tietovarantoon tallen-

rantoon tallennettuja perusopetuslaissa tarkoitettua opetusta, lukiolaissa tarkoitettua koulutusta ja ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettua koulutusta koskevia tietoja käytetään henkilön hakeutuessa koulutukseen, koulutuksen aikana, työelämässä sekä henkilön hakiessa koulutukseen liittyviä etuisuuksia.

nettuja perusopetuslaissa tarkoitettua opetusta, lukiolaissa tarkoitettua koulutusta, ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettua koulutusta, *tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettua koulutusta ja vapaasta sivistystyöstä annetussa laissa tarkoitettua koulutusta* koskevia tietoja käytetään henkilön hakeutuessa koulutukseen, koulutuksen aikana, työelämässä sekä henkilön hakiessa koulutukseen liittyviä etuisuuksia.

Tietovarantoon tallennettuja tietoja voidaan käyttää myös oppivelvollisuuslaissa (___/___) opetuksen ja koulutuksen järjestäjille sekä kunnille säädetyin ohjaus- ja valvontavastuun toteuttamiseen.

5 §

Tietovarannon yhteisrekisteripitäjät ja vastuiden jako

Tietovarannon yhteisrekisterinpitäjiä ovat koulutuksen ja opetuksen järjestäjät sekä Opetushallitus. Opetushallitus vastaa tietovarannon yleisestä toiminnasta sekä teknisestä käyttöyhteydestä tietojen tallentamista, käsittelyä ja luovutusta varten.

Opetuksen ja koulutuksen järjestäjät vastaavat tallentamiensa tietojen luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EU kumoamisesta (yleinen tietosuoja-asetus) annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/679, jäljempänä yleinen tietosuoja-asetus, 5 artiklan 1 kohdan d alakohdassa tarkoitettua täsmällisyydestä sekä 16 artiklan mukaisesta rekisteröidyn oikeudesta tietojen oikaisemiseen. Opetushallitus vastaa muista yleisessä tietosuoja-asetuksessa rekisterinpitäjälle säädetyistä velvollisuuksista.

5 §

Tietovarannon yhteisrekisteripitäjät ja vastuiden jako

Tietovarannon yhteisrekisterinpitäjiä ovat koulutuksen ja opetuksen järjestäjät, *oppilaitosten ylläpitäjät* sekä Opetushallitus. Opetushallitus vastaa tietovarannon yleisestä toiminnasta sekä teknisestä käyttöyhteydestä tietojen tallentamista, käsittelyä ja luovutusta varten.

Opetuksen ja koulutuksen järjestäjät *sekä oppilaitosten ylläpitäjät* vastaavat tallentamiensa tietojen luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EU kumoamisesta (yleinen tietosuoja-asetus) annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/679, jäljempänä yleinen tietosuoja-asetus, 5 artiklan 1 kohdan d alakohdassa tarkoitettua täsmällisyydestä sekä 16 artiklan mukaisesta rekisteröidyn oikeudesta tietojen oikaisemiseen. Opetushallitus vastaa muista yleisessä tietosuoja-asetuksessa rekisterinpitäjälle säädetyistä velvollisuuksista.

Jos opetuksen tai koulutuksen järjestäjän lakkaa eivätkä kyseisen rekisterinpitäjän tehtävät siirry toiselle oikeushenkilölle, kyseisten tietovarantoon tallennettujen tietojen osalta rekisterinpitäjänä toimii Opetushallitus.

6 §

Tietojen tallentaminen tietovarantoon

Koulutuksen ja opetuksen järjestäjällä on velvollisuus tallentaa tietovarantoon 7—9 §:ssä tarkoitettut tiedot.

Opetushallitus määrää tarkemmin, miten tiedon tallentajien on pidettävä tallennettavat tiedot ajantasaisina. Opetushallitus antaa tarkempia määräyksiä 7—9 §:ssä säädettyjen tietojen tietorakenteista.

Jos opetuksen tai koulutuksen järjestäjän *taikka oppilaitoksen ylläpitäjän* toiminta lakkaa eivätkä kyseisen rekisterinpitäjän tehtävät siirry toiselle oikeushenkilölle, kyseisten tietovarantoon tallennettujen tietojen osalta rekisterinpitäjänä toimii Opetushallitus.

6 §

Tietojen tallentaminen tietovarantoon

Koulutuksen ja opetuksen järjestäjällä *sekä oppilaitoksen ylläpitäjällä* on velvollisuus tallentaa tietovarantoon 7—9, 9 a-c §:ssä tarkoitettut tiedot.

Opetushallitus määrää tarkemmin, miten tiedon tallentajien on pidettävä tallennettavat tiedot ajantasaisina. Opetushallitus antaa tarkempia määräyksiä 7—9, 9 a ja 9 b §:ssä säädettyjen tietojen tietorakenteista.

9 a §

Vapaassa sivistystyössä järjestettyä oppivelvollisille suunnattua koulutusta koskevat tiedot

Vapaasta sivistystyöstä annetussa laissa tarkoitettun oppilaitoksen ylläpitäjän on tallennettava tietovarantoon seuraavat tiedot mainitun lain 7 a luvussa tarkoitettussa koulutuksessa olevista opiskelijoistaan:

- 1) suoritettava koulutus;
- 2) opintojen aloittaminen, väliaikainen keskeytyminen ja päättyminen;
- 3) suoritettut opinnot ja opiskelijan arviointi.

9 b §

Tutkintokoulutukseen valmentavaa koulutusta koskevat tiedot

Tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettun koulutuksen järjestäjän on tallennettava tietovarantoon seuraavat tiedot lain mukaisessa koulutuksessa olevista opiskelijoistaan:

- 1) suoritettava koulutus;

2) opintojen aloittaminen, väliaikainen keskeytyminen ja päätyminen;

3) suoritettut koulutuksen osat ja opiskelijan arviointi;

4) opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa tarkoitetun rahoituksen laskentaperusteena olevat koulutuksen järjestämistä koskevat tiedot.

Ammatillisen koulutuksen järjestäjän valmentavassa koulutuksessa olevien opiskelijoiden osalta tallennetaan myös 9 §:n 2 momentissa tarkoitetut tiedot.

9 c §

Oppivelvollisuutta ja maksuttomuutta koskevat tiedot

Opetuksen ja koulutuksen järjestäjän oppilaitoksen ylläpitäjän sekä oppivelvollisuuslaissa tarkoitetulla tavalla ohjaus- ja valvontavastuussa olevan asuinkunnan on tallennettava tietovarantoon tieto oppivelvollisuuden alkamisesta, jos oppivelvollisuus alkaa muuna kuin oppivelvollisuuslain 2 §:n 2 momentissa tarkoitettuna ajankohtana sekä tieto oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttämisestä mainitun lain 7 §:ssä tarkoitetulla tavalla.

Opetuksen ja koulutuksen järjestäjän sekä oppilaitoksen ylläpitäjän on tallennettava tietovarantoon tieto siitä, jos opiskelijan aloittama koulutus on oppivelvollisuuslain 16 §:ssä tarkoitettua maksutonta koulutusta. Tietovarantoon on tallennettava myös tieto siitä, jos opiskelijan oikeutta maksuttomaan koulutukseen on pidennetty oppivelvollisuuslain 16 §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitetulla tavalla.

11 §

Tietovarannon tietojen säilytysaika

Opintojen väliaikaista keskeyttämistä koskevat, henkilökohtaiseen osaamisen kehittämissuunnitelmaan kuuluvat sekä opetuksen ja

11 §

Tietovarannon tietojen säilytysaika

Opintojen väliaikaista keskeyttämistä koskevat, henkilökohtaiseen osaamisen kehittämissuunnitelmaan kuuluvat sekä opetuksen ja

Voimassa oleva laki

koulutuksen rahoituksen myöntämistä varten tallennetut tiedot säilytetään kuitenkin ainoastaan viisi vuotta opintojen päättymisestä tai tutkinnon suorittamisesta.

14 §

Ylioppilastutkintorekisterin tietosisältö ja velvollisuus tallentaa tietoja

-----
Ylioppilastutkintorekisteriin tallennetaan:
-----

16 §

Ylioppilastutkintorekisterin tietojen säilytysaika

Ylioppilastutkintorekisterin tiedot säilytetään pysyvästi.

17 §

Käyttötarkoitus

Opiskelijavalintarekisteriä käytetään:

- 1) opiskelijoiden valintaa, valintojen kehittämistä ja opintojen järjestämistä varten tarpeellisten tietojen antamiseen yliopistoille, ammattikorkeakouluille, ammatillisen ja lukiokoulutuksen järjestäjille sekä perusopetuksen lisäopetuksen järjestäjille;

Ehdotus

koulutuksen rahoituksen myöntämistä varten tallennetut tiedot säilytetään kuitenkin ainoastaan viisi vuotta opintojen päättymisestä tai tutkinnon suorittamisesta. *Lain 9 c §:ssä tarkoitetut oppivelvollisuutta koskevat tiedot säilytetään viisi vuotta oppivelvollisuuden päättymisestä ja maksuttomuutta koskevat tiedot viisi vuotta oikeuden maksuttomaan koulutukseen päättymisestä.*

14 §

Ylioppilastutkintorekisterin tietosisältö ja velvollisuus tallentaa tietoja

-----
Ylioppilastutkintorekisteriin tallennetaan:
-----

1 a) ylioppilastutkinnosta annetun lain (502/2019) 20 §:n 4 momentissa tarkoitettuun kokeeseen ilmoittautumisesta;

16 §

Ylioppilastutkintorekisterin tietojen säilytysaika

Ylioppilastutkintorekisterin tiedot säilytetään pysyvästi. *Lain 14 §:n 1 momentin 1 a kohdassa tarkoitetut tiedot säilytetään kuitenkin ainoastaan viisi vuotta tutkinnon suorittamisesta.*

17 §

Käyttötarkoitus

Opiskelijavalintarekisteriä käytetään:

- 1) opiskelijoiden valintaa, valintojen kehittämistä ja opintojen järjestämistä varten tarpeellisten tietojen antamiseen yliopistoille, ammattikorkeakouluille, ammatillisen ja lukio-koulutuksen järjestäjille, *tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetussa laissa*

Voimassa oleva laki

Opiskelijavalintarekisterin osarekistereistä käytetään:

2) ammatillisen koulutuksen, lukiokoulutuksen ja muun perusopetuksen jälkeisen koulutuksen hakurekisteriä valittaessa opiskelijoita ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa ja lukiolaissa tarkoitettuihin koulutuksiin ja tutkintoihin sekä perusopetuslaissa tarkoitettuun lisäopetukseen.

18 §

Opiskelijavalintarekisterin yhteisrekisterinpitäjät ja vastuiden jako

Opiskelijavalintarekisterin yhteisrekisterinpitäjiä ovat Opetushallitus sekä yliopistot ja ammattikorkeakoulut 17 §:n 3 momentin 1 kohdassa tarkoitetun osarekisterin osalta ja ammatillisen koulutuksen, lukiokoulutuksen ja perusopetuksen lisäopetuksen järjestäjät 17 §:n 3 momentin 2 kohdassa tarkoitetun osarekisterin osalta.

20 §

Opiskelijavalintarekisterin tietolähteet

Opiskelijavalintarekisterin yhteisrekisterinpitäjällä on oikeus koulutukseen hakevan henkilön ilmoittamien tietojen lisäksi salassapitosäännösten estämättä saada 19 §:n 1 ja 5 mo-

Ehdotus

tarkoitetuille koulutuksen järjestäjille ja oppilaitosten ylläpitäjille;

7) *oppivelvollisuuslain 10 §:ssä tarkoitetun hakeutumisvelvollisuuden seuraamiseen.*

Opiskelijavalintarekisterin osarekistereistä käytetään:

2) ammatillisen koulutuksen, lukiokoulutuksen ja muun perusopetuksen jälkeisen koulutuksen hakurekisteriä valittaessa opiskelijoita ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa ja lukiolaissa tarkoitettuihin koulutuksiin ja tutkintoihin, *tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettuun koulutukseen ja vapaassa sivistystyössä järjestettyyn oppivelvollisille suunnattuun koulutukseen.*

18 §

Opiskelijavalintarekisterin yhteisrekisterinpitäjät ja vastuiden jako

Opiskelijavalintarekisterin yhteisrekisterinpitäjiä ovat Opetushallitus sekä yliopistot ja ammattikorkeakoulut 17 §:n 3 momentin 1 kohdassa tarkoitetun osarekisterin osalta ja ammatillisen koulutuksen, lukiokoulutuksen ja *valmentavan koulutuksen järjestäjät ja oppilaitosten ylläpitäjät* 17 §:n 3 momentin 2 kohdassa tarkoitetun osarekisterin osalta.

20 §

Opiskelijavalintarekisterin tietolähteet

Opiskelijavalintarekisterin yhteisrekisterinpitäjällä on oikeus koulutukseen hakevan henkilön ilmoittamien tietojen lisäksi salassapitosäännösten estämättä saada 19 §:n 1 ja 5

Voimassa oleva laki

mentissa tarkoitettuja tietoja ylioppilastutkintorekisteristä, Digi- ja väestötietovirastolta, työ- ja elinkeinoviranomaisilta, perus- ja lisäopetuksen järjestäjiltä, yliopistoilta, ammattikorkeakouluilta, ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen järjestäjiltä sekä kahden tai useamman korkeakoulun yhteisistä rekistereistä, jotka on muodostettu opiskelijoiden valintaa varten.

21 §

Tietojen luovuttaminen opiskelijavalintarekisteristä

Opiskelijavalintarekisteristä saa luovuttaa 19 §:n 1 ja 5 momentissa tarkoitettuja tietoja sallassapitosäännösten estämättä siinä määrin kuin 1 momentissa tarkoitettut tiedot ovat tarpeen ja 5 momentissa tarkoitettut tiedot ovat välttämättömiä vastaanottajan tehtävien hoitamiseksi:

28 §

Opinto- ja tutkintotietojen luovutuspalvelun tarkoitus ja luovutettavat tiedot

Opinto- ja tutkintotietojen luovutuspalvelun avulla luovutetaan:

1) perusopetuksen, lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen valtakunnalliseen tietovarantoon sisältyviä 7—9 §:ssä tarkoitettuja tietoja, lukuun ottamatta 9 §:n 2—5 momentissa tarkoitettuja tietoja;

Ehdotus

momentissa tarkoitettuja tietoja ylioppilastutkintorekisteristä, Digi- ja väestötietovirastolta, työ- ja elinkeinoviranomaisilta, *perusopetuksen järjestäjiltä*, yliopistoilta, ammattikorkeakouluilta, ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen järjestäjiltä, *tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen järjestäjiltä*, *vapaan sivistystyön oppilaitosten ylläpitäjiltä* sekä kahden tai useamman korkeakoulun yhteisistä rekistereistä, jotka on muodostettu opiskelijoiden valintaa varten.

21 §

Tietojen luovuttaminen opiskelijavalintarekisteristä

Opiskelijavalintarekisteristä saa luovuttaa 19 §:n 1 ja 5 momentissa tarkoitettuja tietoja sallassapitosäännösten estämättä siinä määrin kuin 1 momentissa tarkoitettut tiedot ovat tarpeen ja 5 momentissa tarkoitettut tiedot ovat välttämättömiä vastaanottajan tehtävien hoitamiseksi:

1 a) oppivelvollisuuslain 11, 12 ja 14 §:ssä tarkoitettulle ohjaus- ja valvontavastuussa olevalle opetuksen tai koulutuksen järjestäjälle tai kunnalle;

28 §

Opinto- ja tutkintotietojen luovutuspalvelun tarkoitus ja luovutettavat tiedot

Opinto- ja tutkintotietojen luovutuspalvelun avulla luovutetaan:

1) *perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen valtakunnalliseen tietovarantoon sisältyviä 7—9 ja 9 a-c §:ssä tarkoitettuja tietoja*, lukuun ottamatta 9 §:n 2—5 momentissa tarkoitettuja tietoja;

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
20 . Lain 2 §:n 2 momentin 8 kohta, 9 b § ja
17 § 1 momentin 3 kohta tulevat kuitenkin voi-
maan 1 päivänä tammikuuta 2022.

9.

Laki

opintotukilain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan opintotukilain (65/1994) 1 §:n 1 momentti, 4 §:n 3 momentti, 5 a §, 7 c §:n 1 momentin 2 kohta ja 11 a §:n 1 momentin 1 kohta,

sellaisina kuin niistä ovat, 4 §:n 3 momentti laeissa 550/2018 ja 861/2019, 5 a § laissa 550/2018 sekä 7 c §:n 1 momentin 2 kohta ja 11 a §:n 1 momentin 1 kohta laissa 1169/2018, sekä

lisätään opintotukilain 11 a §:ään, sellaisena kuin se on laissa 1169/2018, uusi 2 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

1 §

Soveltamisala

Soveltamisala

Suomen kansalaiselle, joka harjoittaa Suomessa oppivelvollisuuden jälkeisiä, päätoimisia opintoja, jotka kestävät yhtäjaksoisesti vähintään kaksi kuukautta, myönnetään opintotukea siten kuin tässä laissa säädetään.

Suomen kansalaiselle, joka harjoittaa Suomessa *perusopetuksen oppimäärän suorittamisen* jälkeisiä, päätoimisia opintoja, jotka kestävät yhtäjaksoisesti vähintään kaksi kuukautta, myönnetään opintotukea siten kuin tässä laissa säädetään.

4 §

4 §

Opintotukeen oikeuttavat opinnot

Opintotukeen oikeuttavat opinnot

Muussa kuin 2 momentissa tarkoitettussa opilaitoksessa opintotukea myönnetään opiskelijalle, joka suorittaa:

1) ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa (531/2017) säädettyä koulutusta;

2) lukiolaissa (629/1998) säädettyä lukio-koulutusta tai *maahanmuuttajille ja vieraskielisille järjestettävää* lukiokoulutukseen valmistavaa koulutusta;

Muussa kuin 2 momentissa tarkoitettussa opilaitoksessa opintotukea myönnetään opiskelijalle, joka suorittaa:

1) ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa (531/2017) säädettyä koulutusta;

2) lukiolaissa (714/2018) säädettyä lukio-koulutusta tai lukiokoulutukseen valmistavaa koulutusta;

3) *Tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta* annetussa laissa (___/___) tarkoitettua koulutusta;

3) muuta kuin tämän momentin 1 tai 2 kohdassa tarkoitettua koulutusta vapaasta sivistystyöstä annetussa laissa (632/1998) tarkoitettussa kansanopistossa, liikunnan koulutuskeskuksessa tai Snellman-korkeakoulu-nimisessä oppilaitoksessa taikka Saamelaisalueen koulutuskeskuksesta annetussa laissa (252/2010) tarkoitettussa koulutuskeskuksessa;

4) perusopetuslain (628/1998) 46 §:ssä säädettyä oppivelvollisuusiän ylittäneille järjestettyä perusopetusta; tai

5) muun alan viranomaisten kuin opetusviranomaisten valvomaa 1 kohdassa tarkoitettua koulutusta vastaavaa ammatillista koulutusta.

4) muuta kuin tämän momentin 1 tai 2 kohdassa tarkoitettua koulutusta vapaasta sivistystyöstä annetussa laissa (632/1998) tarkoitettussa kansanopistossa, liikunnan koulutuskeskuksessa tai Snellman-korkeakoulu-nimisessä oppilaitoksessa taikka Saamelaisalueen koulutuskeskuksesta annetussa laissa (252/2010) tarkoitettussa koulutuskeskuksessa;

5) perusopetuslain (628/1998) 46 §:ssä säädettyä *aikuisille tarkoitettua* perusopetusta; tai

6) muun alan viranomaisten kuin opetusviranomaisten valvomaa 1 kohdassa tarkoitettua koulutusta vastaavaa ammatillista koulutusta.

5 a §

Päätoimiset opinnot

Päätoimisia ovat opinnot, joiden tavoitteena on korkeakoulututkinnon suorittaminen. Muut korkeakouluopinnot ovat päätoimisia, kun opintojen laajuus on keskimäärin vähintään viisi opintopistettä opiskelukuukautta kohti.

Lukio-opinnot ovat päätoimisia, jos niiden oppimäärän mukainen laajuus on yhteensä vähintään 75 kurssia tai jos ne suoritetaan ammatillisen perustutkinnon yhteydessä aikuisille suunnatun oppimäärän mukaisina lukio-opintoina. Päätoimiseksi opinnoiksi katsotaan myös *maahanmuuttajille ja vieraskielisille järjestettävä* lukiokoulutukseen valmistava yhden lukuvuoden ja vähintään 25 kurssin laajuinen opintokokonaisuus. Lukio-opinnoissa edellytetään lisäksi, että opiskelija osallistuu lukukauden aikana vähintään 10 kurssiin tai niitä vastaaviin opintoihin taikka kahteen ylioppilastutkintoon kuuluvaan kokeeseen. Sisäoppilaitoksessa järjestetyt lukio-opinnot katsotaan kuitenkin aina päätoimisiksi.

5 a §

Päätoimiset opinnot

Päätoimisia ovat opinnot, joiden tavoitteena on korkeakoulututkinnon suorittaminen. Muut korkeakouluopinnot ovat päätoimisia, kun opintojen laajuus on keskimäärin vähintään viisi opintopistettä opiskelukuukautta kohti.

Lukio-opinnot ovat päätoimisia, jos niiden oppimäärän mukainen laajuus on yhteensä vähintään *150 opintopistettä* tai jos ne suoritetaan ammatillisen perustutkinnon yhteydessä aikuisille suunnatun oppimäärän mukaisina lukio-opintoina. Päätoimiseksi opinnoiksi katsotaan myös lukiokoulutukseen valmistava yhden lukuvuoden ja vähintään *50 opintopisteen* laajuinen opintokokonaisuus. Lukio-opinnoissa edellytetään lisäksi, että opiskelija osallistuu lukukauden aikana vähintään *20 opintopisteen laajuisiin opintoihin* tai niitä vastaaviin opintoihin taikka kahteen ylioppilastutkintoon kuuluvaan kokeeseen. Sisäoppilaitoksessa järjestetyt lukio-opinnot katsotaan kuitenkin aina päätoimisiksi. *Päätoimiseksi opinnoiksi katsotaan myös aikuisille suunnatun oppimäärän mukaiset lukio-opinnot, joita suorittaa oppivelvollisuuslain (___/___) 16 §:ssä tarkoitettuun maksuttomaan koulutukseen oikeutettu opiskelija.*

Päätoimista on ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukainen koulutus, jonka tavoitteena on ammatillisen perustutkinnon tai tutkinnon osan taikka *ammattilliseen koulutukseen valmentavan koulutuksen tai* työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen suorittaminen. Ammattitutkinnon tai erikoisammattitutkinnon tai mainittujen tutkintojen osien suorittaminen on päätoimista, jos opiskelijan henkilökohtaisessa osaamisen kehittämissuunnitelmassa sovittu opintojen laajuus on vähintään 4,5 osaamispistettä opiskelukuukautta kohti.

Muut kuin 1—3 momentissa tarkoitetut opinnot ovat päätoimisia, jos opetusohjelman mukainen laajuus on keskimäärin vähintään 25 viikkotuntia, 4,5 osaamispistettä tai kolme opintoviikkoa opiskelukuukautta kohti.

Oppivelvollisuusiän ylittäneille järjestetty perusopetuslain mukainen opiskelu on päätoimista, jos opintojen laajuus on vähintään 22 kurssia lukuvuodessa.

Ulkomaisessa oppilaitoksessa opinnot ovat päätoimisia, jos oppilaitos on määritellyt ne päätoimisiksi. Korkeakouluopinnot voidaan katsoa päätoimisiksi myös, jos opintojen laajuus vastaa keskimäärin vähintään viittä opintopistettä opiskelukuukautta kohti. Muut opinnot voidaan katsoa päätoimisiksi myös, jos opetussuunnitelman mukainen laajuus on keskimäärin vähintään 25 viikkotuntia. Opintotukea ei kuitenkaan myönnetä kokonaan etäopintoina järjestettäviin opintoihin.

7 c §

Lukuvuoden tukikuukausien määrä

Opintotuki myönnetään Suomessa:

---

2) ammatilliseen koulutukseen valmentavassa koulutuksessa ja ammatillista perustut-

Päätoimista on ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukainen koulutus, jonka tavoitteena on ammatillisen perustutkinnon tai tutkinnon osan taikka työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen suorittaminen. Ammattitutkinnon tai erikoisammattitutkinnon tai mainittujen tutkintojen osien suorittaminen on päätoimista, jos opiskelijan henkilökohtaisessa osaamisen kehittämissuunnitelmassa sovittu opintojen laajuus on vähintään 4,5 osaamispistettä opiskelukuukautta kohti.

Päätoimisia ovat opinnot, joiden tavoitteena on tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettun koulutuksen suorittaminen.

Muut kuin 1—4 momentissa tarkoitetut opinnot ovat päätoimisia, jos opetusohjelman mukainen laajuus on keskimäärin vähintään 25 viikkotuntia, 4,5 osaamispistettä tai kolme opintoviikkoa opiskelukuukautta kohti.

Aikuisille tarkoitettu perusopetuslain mukainen opiskelu on päätoimista, jos opintojen laajuus on vähintään 22 kurssia lukuvuodessa.

Ulkomaisessa oppilaitoksessa opinnot ovat päätoimisia, jos oppilaitos on määritellyt ne päätoimisiksi. Korkeakouluopinnot voidaan katsoa päätoimisiksi myös, jos opintojen laajuus vastaa keskimäärin vähintään viittä opintopistettä opiskelukuukautta kohti. Muut opinnot voidaan katsoa päätoimisiksi myös, jos opetussuunnitelman mukainen laajuus on keskimäärin vähintään 25 viikkotuntia. Opintotukea ei kuitenkaan myönnetä kokonaan etäopintoina järjestettäviin opintoihin.

7 c §

Lukuvuoden tukikuukausien määrä

Opintotuki myönnetään Suomessa:

---

2) *tutkintokoulutukseen* valmentavassa koulutuksessa ja ammatillista perustutkintoa varten sekä lukiokoulutuksessa kymmeneksi kuukaudeksi lukuvuodessa.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

kintoa varten sekä lukiokoulutuksessa ja siihen valmistavassa koulutuksessa kymmeneksi kuukaudeksi lukuvuodessa.

11 a §

Oikeus oppimateriaalilisään

Opiskelijalla on oikeus oppimateriaalilisään, kun:

1) opiskelija suorittaa 4 §:n 3 momentin 1, 2 tai 5 kohdan mukaisia opintoja tai on 4 a §:n mukaisessa koulutuksessa; ja

11 a §

Oikeus oppimateriaalilisään

Opiskelijalla on oikeus oppimateriaalilisään, kun:

1) opiskelija suorittaa 4 §:n 3 momentin 1, 2 tai 6 kohdan mukaisia opintoja tai on 4 a §:n mukaisessa koulutuksessa; ja

Oppimateriaalilisään ei kuitenkaan ole oikeutettu opiskelija, joka on oikeutettu oppivelvollisuuslain 16 §:ssä tarkoitettuun maksuttomaan koulutukseen.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Sen 4 §:n 3 momentin 3 kohtaa, 5 a §:n 3 ja 4 momenttia sekä 7 c §:n 1 momentin 2 kohtaa sovelletaan kuitenkin vasta 1 päivänä elokuuta 2022.

Ennen 1 päivänä elokuuta 2021 käyttöön otettujen lukiokoulutuksen opetussuunnitelmien perusteiden mukaisesti aloitettujen lukio-opintojen päätoimisuuteen sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

10.

Laki

koulumatkatukilain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan koulumatkatukilain (48/1997) 1 §:n 1 momentti, 2, 3, 4, 5 ja 6 §, 7 §:n 1 momentti sekä 8 ja 14 §,
sellaisina kuin ne ovat, 1 §:n 1 momentti laissa 551/2018, 2 § laeissa 53/2011 ja 551/2018, 3 § laeissa 346/2004, 592/2004 ja 53/2011, 4 § laeissa 422/2015 ja 386/2019, 5 § laeissa 346/2004, 592/2004 ja 422/2015, 6 § laissa 346/2004, 7 §:n 1 momentti ja 14 § laissa 1079/2012 sekä 8 § laissa 53/2011, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

1 §

Soveltamisala

Soveltamisala

Tässä laissa säädetään tuen myöntämisestä oppivelvollisuusiän ylittäneille tarkoitettuja perusopetuksen opintoja, lukio-opintoja tai ammatillisia opintoja harjoittavan opiskelijan asunnon ja oppilaitoksen välisestä päivittäisestä koulumatkasta aiheutuviin kustannuksiin. Tukea kutsutaan koulumatkatueksi.

Tässä laissa säädetään tuen myöntämisestä *aikuisille tarkoitettun perusopetuksen* opintoja, lukio-opintoja tai ammatillisia opintoja harjoittavan opiskelijan asunnon ja oppilaitoksen välisestä päivittäisestä koulumatkasta aiheutuviin kustannuksiin. Tukea kutsutaan koulumatkatueksi.

2 §

2 §

Koulumatkatukeen oikeuttava koulutus

Koulumatkatukeen oikeuttava koulutus

Koulumatkatukeen on oikeutettu Suomessa asuva opiskelija, joka opiskelee Suomessa päätoimisesti:

Koulumatkatukeen on oikeutettu Suomessa asuva opiskelija, joka opiskelee Suomessa päätoimisesti:

1) perusopetuslain (628/1998) 46 §:ssä säädettyssä oppivelvollisuusiän ylittäneille järjestetyssä perusopetuksessa;

1) perusopetuslain (628/1998) 46 §:ssä säädettyssä *aikuisille tarkoitettussa* perusopetuksessa;

2) lukiolaissa (629/1998) säädettyssä lukio-koulutuksessa *tai maahanmuuttajille ja vieraskielisille järjestettävässä lukiokoulutuksen valmistavassa koulutuksessa*;

2) *tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetussa laissa (/) tarkoitettussa koulutuksessa*;

3) lukiolaissa (714/2018) *tarkoitettussa* lukiokoulutuksessa;

3) ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (531/2017) 5 §:ssä säädettyssä ammatilliseen perustutkintoon johtavassa koulutuksessa tai 7 §:ssä säädettyssä valmentavassa koulutuksessa;

4) Pelastusopistosta annetussa laissa (607/2006) tarkoitetussa ammatilliseen tutkintoon johtavassa koulutuksessa; tai

5) Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksesta annetussa laissa (1316/2006) tarkoitetussa ammatilliseen tutkintoon johtavassa koulutuksessa.

4) ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (531/2017) 5 §:ssä *tarkoitetussa* ammatilliseen perustutkintoon johtavassa koulutuksessa tai 7 §:ssä *tarkoitetussa työhön ja itenäiseen elämään* valmentavassa koulutuksessa;

5) Pelastusopistosta annetussa laissa (607/2006) tarkoitetussa ammatilliseen tutkintoon johtavassa koulutuksessa; tai

6) Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksesta annetussa laissa (1316/2006) tarkoitetussa ammatilliseen tutkintoon johtavassa koulutuksessa.

Koulumatkatukeen on lisäksi oikeutettu opipalvelullisuuslain (/) 16 §:ssä tarkoitettuun maksuttomaan koulutukseen oikeutettu opiskelija, joka opiskelee Suomessa päätoimisesti:

1) lukiolaissa säädettyssä aikuisille tarkoitetussa lukiokoulutuksessa;

2) ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 5 §:ssä tarkoitetussa ammattitutkintoon johtavassa koulutuksessa; tai

3) vapaasta sivistystyöstä annetun lain (632/1998) 7 a luvussa tarkoitetussa koulutuksessa.

Opiskelun päätoimisuudesta säädetään opintotukilaissa (65/1994).

Koulumatkatukeen ei kuitenkaan ole oikeutettu etä- tai yksityisopetuksena tai maksullisena palvelutoimintana järjestettävän koulutuksen tai oppisopimuskoulutuksen opiskelija.

3 §

Koulumatkatuen myöntämisen edellytykset

Koulumatkatuen myöntämisen edellytyksenä on pitkä koulumatka ja soveltuva matkustustapa, joita määriteltäessä otetaan huomioon matkasta kuukausittain aiheutuvat säännölliset kustannukset, opiskelijan mahdollisuus käyttää julkista liikennettä sekä opiskelun yhtäjaksoisuus.

Koulumatkatukea voidaan myöntää, jos opiskelijan:

1) yhdensuuntaisen koulumatkan pituus on vähintään 10 kilometriä;

Opiskelun päätoimisuudesta säädetään opintotukilaissa (65/1994).

Koulumatkatukeen ei kuitenkaan ole oikeutettu etä- tai yksityisopetuksena tai maksullisena palvelutoimintana järjestettävän koulutuksen tai oppisopimuskoulutuksen opiskelija.

3 §

Koulumatkatuen myöntämisen edellytykset

Koulumatkatuen myöntämisen edellytyksenä on pitkä koulumatka ja soveltuva matkustustapa, joita määriteltäessä otetaan huomioon matkasta *kalenterikuukausittain* aiheutuvat säännölliset kustannukset, opiskelijan mahdollisuus käyttää julkista liikennettä sekä opiskelun yhtäjaksoisuus.

Koulumatkatukea voidaan myöntää, jos opiskelijan:

1) yhdensuuntaisen koulumatkan pituus on vähintään 10 kilometriä;

Voimassa oleva laki

2) *kuukausittaiset* koulumatkasta aiheutuvat kustannukset ylittävät 54 euroa; sekä

3) käyttämä matkustustapa on joukkoliikenne tai koulutuksen järjestäjän järjestämä koulukuljetus taikka 4 a §:ssä säädettyjen edellytysten täytyessä muu soveltuva oma matkustustapa.

Koulumatkatuen myöntämisen edellytyksenä on lisäksi, että opiskelijalla on vähintään seitsemän koulumatkatukeen oikeuttavaa yhdensuuntaista matkaa viikossa yhdenjaksoisen vähintään 18 päivän ajan.

4 §

Matkakustannusten määräytyminen ja laskeminen

Opiskelijan käyttäessä koulumatkaansa joukkoliikennettä matkakustannukset korvataan käytetyn kulkuneuvon halvimman opiskelijalle kuukautta vastaavalle ajalle tarkoitettujen lipputuotteiden hinnan mukaan.

Opiskelijan käyttäessä koulumatkaansa liikenteen palveluista annetun lain (320/2017) 181 §:ssä tarkoitettujen toimivaltaisten viranomaisten yhteistä lippu- ja maksujärjestelmää käyttävää joukkoliikennettä matkakustannukset määräytyvät sen estämättä, mitä tämän pykälän 1 momentissa ja tämän lain 3 §:n 2 mo-

Ehdotus

2) koulumatkasta aiheutuvat kustannukset ylittävät 54 euroa *kuukaudessa koko kuukauden tukea myönnettäessä tai 27 euroa kuukaudessa puolen kuukauden tukea myönnettäessä*; sekä

3) käyttämä matkustustapa on joukkoliikenne tai koulutuksen järjestäjän järjestämä koulukuljetus taikka 4 a §:ssä säädettyjen edellytysten täytyessä muu soveltuva oma matkustustapa.

Koulumatkatuen myöntämisen edellytyksenä on lisäksi, että opiskelijalla on vähintään 10 koulumatkatukeen oikeuttavaa päivää kalenterikuukaudessa.

Poiketen siitä, mitä 2 momentin 1 kohdassa säädetään yhdensuuntaisen koulumatkan pituudesta, oppivelvollisuuslain 16 §:ssä tarkoitettuun maksuttomaan koulutukseen oikeutetuille opiskelijalle myönnetään kuitenkin koulumatkatukea, jos opiskelijan yhdensuuntaisen koulumatkan pituus on vähintään viisi kilometriä. Mitä 2 momentin 2 kohdassa säädetään koulumatkasta aiheutuvista kustannuksista, ei sovelleta myönnettäessä koulumatkatukea oppivelvollisuuslain 16 §:ssä tarkoitettuun maksuttomaan koulutukseen oikeutetuille opiskelijalle.

4 §

Matkakustannusten määräytyminen ja laskeminen

Opiskelijan käyttäessä koulumatkaansa joukkoliikennettä matkakustannukset korvataan käytetyn kulkuneuvon halvimman opiskelijalle *puolta kuukautta tai* kuukautta vastaavalle ajalle tarkoitettujen lipputuotteiden hinnan mukaan.

Opiskelijan käyttäessä koulumatkaansa liikenteen palveluista annetun lain (320/2017) 181 §:ssä tarkoitettujen toimivaltaisten viranomaisten yhteistä lippu- ja maksujärjestelmää käyttävää joukkoliikennettä matkakustannukset määräytyvät sen estämättä, mitä tämän pykälän 1 momentissa ja tämän lain 3 §:n 2 momentin 2 kohdassa säädetään, sen matkan pituuden mukaan, jonka opiskelija kulkee tätä

mentin 2 kohdassa säädetään, sen matkan pituuden mukaan, jonka opiskelija kulkee tätä kuljetusta käyttäen.

Opiskelijan käyttäessä koulumatkaansa koulutuksen järjestäjän järjestämää koulukuljetusta matkakustannukset määräytyvät sen matkan pituuden mukaan, jonka opiskelija kulkee tätä kuljetusta käyttäen. Jos yhdensuuntainen koulumatka koostuu kahdesta tai useammasta matkaosuudesta, matkakustannukset voidaan laskea erikseen kultakin matkaosuudelta.

Kun koulumatkatuki myönnetään 4 a §:n mukaisesti oman matkustustavan perusteella, matkakustannukset määräytyvät opiskelijan kodin ja oppilaitoksen välisen matkan pituuden mukaan. Matkakustannuksia ei kuitenkaan oteta huomioon siltä osin kuin ne aiheutuvat yli 100 kilometrin yhdensuuntaisesta koulumatkasta.

Edellä 2—4 momentissa tarkoitettujen koulumatkakustannusten laskentaperusteista säädetään opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella. Kuukausittaiset matkakustannukset lasketaan 21,5 päivän mukaan.

Alle viiden kilometrin erillisestä matkaosuudesta aiheutuvia kustannuksia ei korvata erikseen. Matkaosuuksista aiheutuvat kustannukset korvataan kuitenkin silloin, jos yhdensuuntaiseen vähintään kymmenen kilometrin koulumatkaan sisältyy erillisiä alle viiden kilometrin matkaosuuksia, jotka ovat yhteensä vähintään viisi kilometriä.

5 §

Koulumatkatuen määrä ja opiskelijan maksuosuus

Koulumatkatukena korvataan 54 euroa kuukaudessa ylittävät koulumatkan kustannukset

kuljetusta käyttäen. *Matkakustannukset määräytyvät kuitenkin halvimman opiskelijalle puolta kuukautta tai kuukautta vastaavalle ajalle tarkoitetun lipputuotteen hinnan mukaan, kun opiskelijan koulumatkan tai yksittäisen matkaosuuden pituus on alle 10 kilometriä.*

Opiskelijan käyttäessä koulumatkaansa koulutuksen järjestäjän järjestämää koulukuljetusta matkakustannukset määräytyvät sen matkan pituuden mukaan, jonka opiskelija kulkee tätä kuljetusta käyttäen. Jos yhdensuuntainen koulumatka koostuu kahdesta tai useammasta matkaosuudesta, matkakustannukset voidaan laskea erikseen kultakin matkaosuudelta.

Kun koulumatkatuki myönnetään 4 a §:n mukaisesti oman matkustustavan perusteella, matkakustannukset määräytyvät opiskelijan kodin ja oppilaitoksen välisen matkan pituuden mukaan. Matkakustannuksia ei kuitenkaan oteta huomioon siltä osin kuin ne aiheutuvat yli 100 kilometrin yhdensuuntaisesta koulumatkasta.

Edellä 2—4 momentissa tarkoitettujen koulumatkan pituuden mukaan määräytyvien koulumatkakustannusten laskentaperusteista säädetään opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella. Kuukausittaiset matkakustannukset lasketaan 21,5 päivän mukaan, *kun kyse on koko kuukauden tuesta ja 11 päivän mukaan, kun kyse on puolen kuukauden tuesta.*

Alle viiden kilometrin erillisestä matkaosuudesta aiheutuvia kustannuksia ei korvata erikseen. Matkaosuuksista aiheutuvat kustannukset korvataan kuitenkin silloin, jos 3 §:n 2 momentin 1 kohdassa tai 4 momentissa tarkoitettuun yhdensuuntaiseen koulumatkaan sisältyy erillisiä alle viiden kilometrin matkaosuuksia, jotka ovat yhteensä vähintään viisi kilometriä.

5 §

Koulumatkatuen määrä ja opiskelijan maksuosuus

Koulumatkatukena korvataan *koko kuukauden tukena* 54 euroa kalenterikuukaudessa

lisättyä 11 eurolla. Opiskelija maksaa laskennallisista koulumatkakustannuksista tällöin kuukausittain enintään 43 euroa, jos 4 §:stä tai tämän pykälän 3 momentista ei muuta johdu (*opiskelijan maksuosuus*).

Opiskelijan kulkiessa koulumatkansa useammalla kuin yhdellä matkustustavalla opiskelijan maksuosuus vähennetään joukkoliikenteen matkakustannuksista. Jos joukkoliikenteen matkakustannuksia ei ole, opiskelijan maksuosuus vähennetään koulutuksen järjestäjän järjestämästä kuljetuksesta aiheutuvista kustannuksista.

Tuki on 70 prosenttia 1 momentin mukaisesta tuesta, jos tuki myönnetään 4 a §:n mukaisesti oman matkustustavan perusteella tai jos matkakustannukset aiheutuvat 4 §:n 6 momentissa tarkoitetuista useista erillisistä yhteensä vähintään viiden kilometrin matk-osuuksista.

6 §

Hakeminen

Koulumatkatukea haetaan Kansaneläkelaitokselta. Hakemus jätetään oppilaitokseen.

ylittävät koulumatkan kustannukset ja puolen kuukauden tukena 27 euroa kalenterikuukaudessa ylittävät koulumatkan kustannukset. Opiskelija maksaa laskennallisista koulumatkakustannuksista tällöin kuukausittain koko kuukauden tuen osalta enintään 43 euroa ja puolen kuukauden tuen osalta enintään 21,50 euroa, jos 4 §:stä tai tämän pykälän 3 momentista ei muuta johdu (*opiskelijan maksuosuus*).

Opiskelijan kulkiessa koulumatkansa useammalla kuin yhdellä matkustustavalla opiskelijan maksuosuus vähennetään joukkoliikenteen matkakustannuksista. Jos joukkoliikenteen matkakustannuksia ei ole, opiskelijan maksuosuus vähennetään koulutuksen järjestäjän järjestämästä kuljetuksesta aiheutuvista kustannuksista.

Tuki on 70 prosenttia 1 momentin mukaisesta tuesta, jos tuki myönnetään 4 a §:n mukaisesti oman matkustustavan perusteella tai jos matkakustannukset aiheutuvat 4 §:n 6 momentissa tarkoitetuista useista erillisistä yhteensä vähintään viiden kilometrin matk-osuuksista.

Mitä 1—3 momentissa säädetään, ei sovelleta myönnettäessä koulumatkatukea oppivelvollisuuslain 16 §:ssä tarkoitettuun maksuttomaan koulutukseen oikeutetulle opiskelijalle.

Oppivelvollisuuslain 16 §:ssä tarkoitettuun maksuttomaan koulutukseen oikeutetulle opiskelijalle koulumatkatukena korvataan 4 §:ssä säädetyllä tavalla määritellyt koulumatkan kustannukset. Jos tuki kuitenkin myönnetään maksuttomaan koulutukseen oikeutetulle opiskelijalle tämän lain 4 a §:n mukaisesti oman matkustustavan perusteella, tuki on 70 prosenttia opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksen perusteella määräytyvästä tuesta.

6 §

Hakeminen

Koulumatkatukea haetaan Kansaneläkelaitokselta. Hakemus jätetään Kansaneläkelaitokselle. Hakemuksen voi jättää myös asianomaiseen oppilaitokseen Kansaneläkelaitokselle toimitettavaksi.

Oppilaitoksen tulee liittää hakemukseen selvitys opiskelijan koulumatkan pituudesta sekä opiskelijan mahdollisuudesta käyttää joukkoliikennettä tai koulutuksen järjestäjän järjestämää koulukuljetusta.

Oppilaitoksen antama selvitys koulumatkasta on Kansaneläkelaitosta sitova, jollei ole perusteltua syytä olettaa, että tiedot selvityksessä ovat virheellisiä. Jos on perusteltua syytä olettaa, että selvityksessä on virheellisiä tietoja, Kansaneläkitos voi poiketa selvityksestä päätöstä tehdessään.

7 §

Myöntäminen ja maksaminen

Koulumatkatuen myöntää Kansaneläkelaitos. Kalenterikuukausi oikeuttaa koulumatkatukeen, jos siinä on vähintään 18 koulumatkatukeen oikeuttavaan aikaan kuuluvaa päivää.

8 §

Koulumatkatuen takaisinperintä joukkoliikennettä käytettäessä

Kun koulumatkatukea on maksettu aiheetta tai määrältään liikaa joukkoliikennettä käyttävälle opiskelijalle, takaisinperittävä määrä voi olla enintään muille kuin koulumatkatukeen oikeutetuille opiskelijoille myytävän kulkukautta vastaavalle ajalle tarkoitetun halvimmän lippuotteen hinnan ja opiskelijan mak-suosuuden välinen erotus.

7 §

Myöntäminen ja maksaminen

Koulumatkatuen myöntää Kansaneläkelaitos. Kalenterikuukausi oikeuttaa koko kuukauden koulumatkatukeen, jos siinä on vähintään 15 koulumatkatukeen oikeuttavaa päivää. Kalenterikuukausi oikeuttaa puolen kuukauden koulumatkatukeen, jos siinä on vähintään 10 koulumatkatukeen oikeuttavaa päivää.

8 §

Tarkistaminen ja keskeyttäminen

Koulumatkatukea tarkistetaan tai se lakkautetaan, jos opiskelijan olosuhteissa on tapahtunut muutos, joka vaikuttaa oikeuteen saada koulumatkatukea tai tuen määrään.

Jos on perusteltua syytä olettaa, että koulumatkatuki olisi lakkautettava tai sen määrää vähennettävä, koulumatkatuen maksaminen voidaan väliaikaisesti keskeyttää tai maksettavaa määrää vähentää, kunnes asia on lainvoimaisella päätöksellä ratkaistu. Jos opiskelija ei toimita pyydettyä selvitystä, asia voidaan ratkaista lopullisella päätöksellä niiden selvitysten perusteella, jotka ovat Kansaneläkelaitoksen käytettävissä. Väliaikaiseen päätökseen ei saa erikseen hakea muutosta.

Koulumatkatuen maksaminen voidaan lakkauttaa myös opiskelijan pyynnöstä.

Kun opiskelija valmistuu, keskeyttää opintonsa tai opiskelijan olosuhteissa tapahtuu muu tukeen vaikuttava muutos, koulumatkatukioikeus tarkistetaan kuukausikohtaisesti tai lakkautetaan samalla perusteella kuin 7 §:n 1 momentin mukaisesti tukea myönnettäessä.

14 §

14 §

Viittaussäännös

Viittaussäännös

Jollei tässä laissa toisin säädetä, koulumatkatukea koskevassa asiassa noudatetaan, mitä opintotukilaissa säädetään opintotuen toimeenpanosta, *tarkistamisesta ja keskeyttämisestä*, takaisinperinnästä ja takaisinperintäsaatavan vanhentumisesta, itseoikaisusta, päätöksen poistamisesta, asiavirheen korjaamisesta, tietojen saamisesta, käytöstä ja luovuttamisesta, ulosmittaus- ja siirtokiellosta sekä rahoituksesta.

Jollei tässä laissa toisin säädetä, koulumatkatukea koskevassa asiassa noudatetaan, mitä opintotukilaissa säädetään opintotuen toimeenpanosta, takaisinperinnästä ja takaisinperintäsaatavan vanhentumisesta, itseoikaisusta, päätöksen poistamisesta, asiavirheen korjaamisesta, tietojen saamisesta, käytöstä ja luovuttamisesta, ulosmittaus- ja siirtokiellosta sekä rahoituksesta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Sen 2 §:n 1 momentin 2—4 kohtaa sovelletaan kuitenkin vasta 1 päivänä elokuuta 2022. Lain 6 § tulee kuitenkin voimaan vasta 1 päivänä elokuuta 2022.

11.

Laki

ylioppilastutkinnosta annetun lain 20 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ylioppilastutkinnosta annetun lain (502/2019) 20 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

20 §

20 §

Ylioppilastutkinnosta perittävät maksut

Ylioppilastutkinnosta perittävät maksut

Ylioppilastutkintolautakunta voi periä ylioppilastutkinnosta ja sen kokeisiin osallistumisesta maksuja.

Ylioppilastutkintolautakunta voi periä ylioppilastutkinnosta ja sen kokeisiin osallistumisesta maksuja.

Oppivelvollisuuslain (___/___) 16 §:ssä tarkoitettuun maksuttomaan koulutukseen oikeutetulta kokelaalta ei voida periä maksuja osallistumisesta viiteen ensimmäiseksi suoritettavaan kokeeseen, eikä edellä tarkoitettujen hylättyjen kokeiden uusimisesta. Maksu voidaan kuitenkin periä, jos koe on katsottu 14 tai 15 §:n nojalla hylätyksi.

Jos kokelas ilmoittautuu saman tutkintokerran aikana useaan kokeeseen siten, että lukumäärän perusteella kaikki kokeet eivät ole 4 momentissa säädetyllä tavalla maksuttomia, kokelaan tulee ilmoittautumisen yhteydessä valita, minkä kokeen tai mitkä kokeet hän haluaa suorittaa maksuttomasti.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

12.

Laki

oppilas- ja opiskelijahuoltolain 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013) 1 §, sellaisena kuin se on osaksi-laissa 886/2017, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §
Lain soveltamisala

1 §
Lain soveltamisala

Tässä laissa säädetään perusopetuslaissa (628/1998) tarkoitettussa opetuksessa olevan oppilaan sekä lukiolaissa (629/1998) tarkoitettussa koulutuksessa ja ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa (531/2017) tarkoitettussa perustutkintokoulutuksessa tai valmentavassa koulutuksessa olevan opiskelijan oikeudesta opiskeluhooltoon.

Tätä lakia sovelletaan

1) perusopetuslaissa (628/1998) tarkoitettussa opetuksessa;
2) lukiolaissa (714/2018) tarkoitettussa koulutuksessa;
3) ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa (531/2017) tarkoitettussa perustutkintokoulutuksessa tai työhön ja itsenäiseen elämään valmentavassa koulutuksessa;
4) tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetussa laissa (___/___) tarkoitettussa koulutuksessa;
5) vapaasta sivistystyöstä annetun lain (632/1998) 7 a luvussa tarkoitettussa koulutuksessa.

Tätä lakia ei sovelleta:

1) perusopetuslaissa tarkoitettuun aamu- ja iltapäivätoimintaan;
2) perusopetuslain 46 §:n 2 momentissa tarkoitettuun oppilaaseen;
3) lukiolain 20 §:n 3 momentissa tarkoitettuun opiskelijaan eikä opiskelijaan, joka suorittaa lukio-opintoja aikuisten lukiokoulutuksen opetussuunnitelman mukaisesti

Tätä lakia ei sovelleta:

1) perusopetuslaissa tarkoitettuun aamu- ja iltapäivätoimintaan;
2) perusopetuslain 46 §:n 2 momentissa tarkoitettuun oppilaaseen;
3) lukiolain 20 §:n 2 momentin 2 kohdassa tarkoitettuun opiskelijaan eikä sellaiseen opiskelijaan, joka suorittaa lukio-opintoja aikuisten lukiokoulutuksen opetussuunnitelman mukaisesti.

Poiketen siitä, mitä 2 momentissa säädetään, tätä lakia sovelletaan myös oppivelvollisuuslaissa (___/___) tarkoitettuun oppivelvolliseen, joka suorittaa lukio-opintoja aikuisten opetussuunnitelman mukaisesti. Lisäksi lakia

Voimassa oleva laki

Mitä tässä laissa säädetään opiskelijasta, koulutuksen järjestäjästä ja oppilaitoksesta, koskee myös perusopetuslaissa tarkoitettua oppilasta, opetuksen järjestäjää ja koulua.

Ehdotus

sovelletaan oppivelvolliseen, joka opiskelee ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 5 §:n 3 momentissa tarkoitettussa ammattitutkintokoulutuksessa.

Mitä tässä laissa säädetään opiskelijasta, koulutuksen järjestäjästä ja oppilaitoksesta, koskee myös perusopetuslaissa tarkoitettua oppilasta, opetuksen järjestäjää ja koulua.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20__.

Ammatilliseen koulutukseen valmentavaan koulutuksen sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

13.

Laki

Helsingin eurooppalaisesta koulusta annetun lain 39 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Helsingin eurooppalaisesta koulusta annetun lain (1463/2007) 39 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

39 §

39 §

Oppivelvollisuuden suorittamiseen rinnastaminen

Oppivelvollisuuden suorittamiseen rinnastaminen

Suomessa oppivelvollisen lapsen katsotaan suorittavan oppivelvollisuuttaan opiskellessaan tässä laissa tarkoitettussa koulussa. Oppivelvollisuus katsotaan suoritetuksi, kun oppilas on saanut yläkoululukion neljännen vuosiluokan päätteeksi annettavan todistuksen.

Suomessa oppivelvollisen lapsen katsotaan suorittavan oppivelvollisuuttaan opiskellessaan tässä laissa tarkoitettussa koulussa. Oppivelvollisuus katsotaan suoritetuksi, kun oppilas on täyttänyt 18 vuotta tai on suorittanut eurooppalaisen ylioppilastutkinnon (*European Baccalaureate-tutkinto*).

Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 20 .

14.

Laki

varhaiskasvatustalain 12 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan varhaiskasvatustalain (1395/2019) 12 §:n 1 momentti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

12 §

12 §

Oikeus varhaiskasvatukseen

Oikeus varhaiskasvatukseen

Sen lisäksi, mitä 5 §:ssä säädetään, kunnan on huolehdittava siitä, että lapsi ennen perusopetuslaissa tarkoitettun oppivelvollisuuden alkamista saa varhaiskasvatusta 1 §:n 2 momentin 1 tai 2 kohdan mukaisesti sen ajan päätyttyä, jolta voidaan suorittaa sairausvakuutuslaissa tarkoitettua äitiys- ja vanhempainrahaa tai osittaista vanhempainrahaa. Varhaiskasvatusta ei kuitenkaan ole järjestettävä aikana, jolta voidaan suorittaa sairausvakuutuslain 9 luvun 7 §:n 1 momentissa tarkoitettua äitiys- ja vanhempainrahakauden ulkopuolella maksettavaa isyysrahaa.

Sen lisäksi, mitä 5 §:ssä säädetään, kunnan on huolehdittava siitä, että lapsi ennen oppivelvollisuuden alkamista saa varhaiskasvatusta 1 §:n 2 momentin 1 tai 2 kohdan mukaisesti sen ajan päätyttyä, jolta voidaan suorittaa sairausvakuutuslaissa tarkoitettua äitiys- ja vanhempainrahaa tai osittaista vanhempainrahaa. Varhaiskasvatusta ei kuitenkaan ole järjestettävä aikana, jolta voidaan suorittaa sairausvakuutuslain 9 luvun 7 §:n 1 momentissa tarkoitettua äitiys- ja vanhempainrahakauden ulkopuolella maksettavaa isyysrahaa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

15.

Laki

nuorisolain 11 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan nuorisolain (1285/2016) 11 §:n 2 ja 3 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

11 §

11 §

Tietojen luovuttaminen etsivälle nuorisotyölle

Tietojen luovuttaminen etsivälle nuorisotyölle

Nuoren yksilöinti- ja yhteystiedot on sen esitettävä, mitä tietojen salassapidosta säädetään, luovutettava nuoren kotikunnalle etsivää nuorisotyötä varten seuraavasti:

Nuoren yksilöinti- ja yhteystiedot on sen esitettävä, mitä tietojen salassapidosta säädetään, luovutettava nuoren kotikunnalle etsivää nuorisotyötä varten seuraavasti:

1) opetuksen järjestäjän on luovutettava tiedot perusopetuksen päättäneestä nuoresta, joka ei ole sijoittunut perusopetuksen jälkeisiin opintoihin;

1) koulutuksen järjestäjän on luovutettava tiedot muusta kuin oppivelvollisesta nuoresta, joka keskeyttää opinnot ammatillisessa koulutuksessa tai lukiokoulutuksessa;

2) koulutuksen järjestäjän on luovutettava tiedot nuoresta, joka keskeyttää opinnot ammatillisessa koulutuksessa tai lukiokoulutuksessa;

2) puolustusvoimien ja siviilipalveluskeskuksen on luovutettava tiedot nuoresta, joka vapautetaan varusmies- tai siviilipalveluksesta palveluskelpoisuuden puuttumisen takia tai joka keskeyttää palveluksen.

3) puolustusvoimien ja siviilipalveluskeskuksen on luovutettava tiedot nuoresta, joka vapautetaan varusmies- tai siviilipalveluksesta palveluskelpoisuuden puuttumisen takia tai joka keskeyttää palveluksen.

Opetuksen tai koulutuksen järjestäjä, puolustusvoimat ja siviilipalveluskeskus voivat jättää tiedot 2 momentissa tarkoitetusta nuoresta luovuttamatta, jos ne arvioivat käytettävissä olevien tietojen perusteella ja nuoren tilanne ja tuen tarve kokonaisuudessaan huomioon otettuna, ettei nuori ole 10 §:ssä tarkoitettujen palvelujen ja muun tuen tarpeessa.

Koulutuksen järjestäjä, puolustusvoimat ja siviilipalveluskeskus voivat jättää tiedot 2 momentissa tarkoitetusta nuoresta luovuttamatta, jos ne arvioivat käytettävissä olevien tietojen perusteella ja nuoren tilanne ja tuen tarve kokonaisuudessaan huomioon otettuna, ettei nuori ole 10 §:ssä tarkoitettujen palvelujen ja muun tuen tarpeessa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

16.

Laki

kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain (1704/2009) 1 §:n 32 kohta, 2 §:n 1 momentin 4 kohta, 2 §:n 3 momentti, 4 §:n 1 momentin 10 kohta, 37 §:n 1 momentti, 38 §:n 4 momentti, 58 §:n 2 momentin 3 kohta, 59 §:n 1 momentin 2 kohta, 59 §:n 2 momentin 1 kohta,
sellaisina kuin niistä ovat 1 §:n 32 kohta laissa 1376/2019, 4 §:n 1 momentin 10 kohta ja 38 §:n 4 momentti laissa 676/2014, ja 58 §:n 2 momentin 3 kohta ja 59 §:n 1 momentin 2 kohta ja 2 momentin 2 kohta laissa 1509/2016 sekä
lisätään lakiin 1 §:n 1 momenttiin uusi 33 kohta seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

1 §

Soveltamisala

Soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan käyttökustannuksiin myönnettävään valtionosuuteen sellaisiin kuntien tehtäviin (valtionosuustehtävä), joista säädetään:

Tätä lakia sovelletaan käyttökustannuksiin myönnettävään valtionosuuteen sellaisiin kuntien tehtäviin (valtionosuustehtävä), joista säädetään:

32) oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa (1287/2013).

32) oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa (1287/2013);
33) oppivelvollisuuslaissa (___/___).

2 §

2 §

Poikkeukset soveltamisalasta

Poikkeukset soveltamisalasta

Tämän lain perusteella ei myönnetä valtionosuutta käyttökustannuksiin, jotka aiheutuvat:

Tämän lain perusteella ei myönnetä valtionosuutta käyttökustannuksiin, jotka aiheutuvat:

4) perusopetuslain 46 §:ssä tarkoitettua muille kuin oppivelvollisille järjestettävästä perusopetuksesta;

4) perusopetuslain 46 §:ssä tarkoitettua aikuisten perusopetuksesta;

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa (1705/2009) säädetään perusopetuslain 25 §:n 2 momentissa tarkoitetun pidennettyyn oppivelvollisuuteen perustuvan opetuksen sekä sisäoppilaitosmuodossa ja

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa (1705/2009) säädetään oppivelvollisuuslain 2 §:n 3 momentissa tarkoitetun pidennettyyn oppivelvollisuuteen perustuvan opetuksen sekä sisäoppilaitosmuodossa ja

Voimassa oleva laki

koulukodissa järjestettävän opetuksen käyttökustannuksiin ikäluokkaan perustuvan valti-onosuuden lisäksi myönnettävästä rahoituksesta.

4 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan jäljempänä:

10) oppivelvollisella perusopetuslain 25 §:ssä tarkoitettua oppivelvollista;

37 §

Kotikuntakorvauksen maksuvelvollisuus

Jos esi- ja perusopetusta järjestää varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltäneen vuoden lopussa muu kuin 6—15-vuotiaan tai muun oppivelvollisuuttaan suorittavan oppilaan kotikunta, oppilaan kotikunta on velvollinen suorittamaan asianomaiselle kunnalle tai muulle 1 §:n 2 momentissa tarkoitettulle opetuksen järjestäjälle kotikuntakorvauksen siten kuin 38—41 §:ssä säädetään. Kunta ei ole velvollinen suorittamaan kotikuntakorvausta alle 6-vuotiaasta perusopetuslain 25 §:n 2 momentissa tarkoitettua pidennettyä oppivelvollisuutta suorittavasta oppilaasta.

38 §

Kotikuntakorvauksen määräytyminen

Muulle oppivelvolliselle oppilaalle kotikuntakorvaus määräytyy 13—15-vuotiaiden kotikuntakorvausperusteen perusteella.

Ehdotus

koulukodissa järjestettävän opetuksen käyttökustannuksiin ikäluokkaan perustuvan valti-onosuuden lisäksi myönnettävästä rahoituksesta.

4 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan jäljempänä:

10) oppivelvollisella tarkoitetaan oppilasta, joka suorittaa oppivelvollisuuttaan siten kuin oppivelvollisuuslain 3 §:n 1 momentissa säädetään;

37 §

Kotikuntakorvauksen maksuvelvollisuus

Jos esiopetusta ja perusopetuslain 26 §:n 1 momentissa tarkoitettua perusopetusta järjestää varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltäneen vuoden lopussa muu kuin oppilaan kotikunta, oppilaan kotikunta on velvollinen suorittamaan asianomaiselle kunnalle tai muulle 1 §:n 2 momentissa tarkoitettulle opetuksen järjestäjälle kotikuntakorvauksen siten kuin 38—41 §:ssä säädetään. Kunta ei ole velvollinen suorittamaan kotikuntakorvausta alle 6-vuotiaasta oppivelvollisuuslain 2 §:n 3 momentissa tarkoitettua pidennettyä oppivelvollisuutta suorittavasta oppilaasta.

38 §

Kotikuntakorvauksen määräytyminen

Kotikuntakorvaus määräytyy 16-vuotiaalle perusopetuslain 26 §:n 1 momentissa tarkoitettua perusopetusta suorittavalle oppivelvolliselle 13—15-vuotiaiden kotikuntakorvausperusteen perusteella.

58 §

Kustannustenjaon tarkistaminen

Kustannustenjaon tarkistuksessa valtion ja kuntien välillä tarkistetaan valtakunnallisesti yhtenä kokonaisuutena 6—13 §:ssä tarkoitettujen laskennallisten kustannusten perusteena olevat perushinnat. Lisäksi tarkistetaan opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 11 ja 29 §:n mukainen:

3) rahoitus perusopetuslain 46 §:n 2 momentissa tarkoitettuun perusopetukseen;

59 §

Kustannustenjaon tarkistuksessa huomioon otettavat käyttökustannukset

Kustannustenjaon tarkistuksessa otetaan huomioon kuntien, kuntayhtymien sekä muiden opetuksen järjestäjien 1 §:ssä tarkoitettujen valtionosuuden perusteena olevien valtionosuustehtävien käyttökustannukset sekä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain perusteella rahoitettavien tehtävien järjestämisestä aiheutuvat käyttökustannukset, jotka aiheutuvat:

1) perusopetuslain 25 §:n 2 momentissa tarkoitettua pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien oppilaiden opetuksen järjestämisestä; ja

Kustannustenjaon tarkistuksessa ei oteta huomioon kuitenkaan käyttökustannuksia, jotka aiheutuvat:

1) perusopetuslain 46 §:n mukaisesta oppivelvollisuusiän ylittäneiden perusopetuksesta, lukuun ottamatta 46 §:n 2 momentissa tarkoitettua opetusta;

58 §

Kustannustenjaon tarkistaminen

Kustannustenjaon tarkistuksessa valtion ja kuntien välillä tarkistetaan valtakunnallisesti yhtenä kokonaisuutena 6—13 §:ssä tarkoitettujen laskennallisten kustannusten perusteena olevat perushinnat. Lisäksi tarkistetaan opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 11 ja 29 §:n mukainen:

3) rahoitus perusopetuslain 46 §:n 2 momentissa tarkoitettuun *aikuisten* perusopetukseen;

59 §

Kustannustenjaon tarkistuksessa huomioon otettavat käyttökustannukset

Kustannustenjaon tarkistuksessa otetaan huomioon kuntien, kuntayhtymien sekä muiden opetuksen järjestäjien 1 §:ssä tarkoitettujen valtionosuuden perusteena olevien valtionosuustehtävien käyttökustannukset sekä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain perusteella rahoitettavien tehtävien järjestämisestä aiheutuvat käyttökustannukset, jotka aiheutuvat:

1) oppivelvollisuuslain 2 §:n 3 momentissa tarkoitettua pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien oppilaiden opetuksen järjestämisestä; ja

Kustannustenjaon tarkistuksessa ei oteta huomioon kuitenkaan käyttökustannuksia, jotka aiheutuvat:

1) perusopetuslain 46 §:n mukaisesta *aikuisten* perusopetuksesta, lukuun ottamatta 46 §:n 2 momentissa tarkoitettua opetusta

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

17.

Laki

nuorista työntekijöistä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan nuorista työntekijöistä annetun lain (998/1993) 2 §:n 1 momentti, 4 §:n 2 momentti ja 12 §, sellaisena kuin niistä on 4 §:n 2 momentti laissa 408/1996, sekä lisätään lain 7 §:ään uusi 5 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 §

Työhön ottaminen

Työhön saadaan ottaa henkilö, joka on täyttänyt 15 vuotta ja joka on suorittanut oppivelvollisuutensa.

4 §

Säännöllinen työaika

Oppivelvollisen työntekijän päivittäinen työaika koulutyön aikana saa koulun vapaapäivinä olla enintään seitsemän tuntia ja koulupäivinä enintään kaksi tuntia. Koulupäivän ja työajan pituus yhteensä ei saa kuitenkaan ylittää kahdeksaa tuntia eikä viikoittainen työaika 12 tuntia.

7 §

Työajan sijoittelu

2 §

Työhön ottaminen

Työhön saadaan ottaa henkilö, joka on täyttänyt 15 vuotta ja jonka perusopetuksen suorittaminen on perusopetuslaissa (628/1998) 26 §:n 1 momentissa säädetyllä tavalla päättynyt.

4 §

Säännöllinen työaika

Työntekijän, joka on velvollinen suorittamaan perusopetuslaissa tarkoitettua perusopetuksen oppimäärää, päivittäinen työaika koulutyön aikana saa koulun vapaapäivinä olla enintään seitsemän tuntia ja koulupäivinä enintään kaksi tuntia. Koulupäivän ja työajan pituus yhteensä ei saa kuitenkaan ylittää kahdeksaa tuntia eikä viikoittainen työaika 12 tuntia.

7 §

Työajan sijoittelu

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Oppivelvollisuudesta annetun lain (___/___) 4 §:n mukaista perusopetuksen jälkeistä oppivelvollisuuteen kuuluvaa koulutusta suorittavan työntekijän työaika on sijoitettava siten, ettei se ole esteenä opetussuunnitelman tai muun koulutusta koskevan suunnitelman mukaisen koulutuksen suorittamiselle. Työntekijän on ilmoitettava työnantajalle hyvissä ajoin, milloin hänen läsnäolonsa opinnoissa on välttämätöntä. Työntekijällä on oikeus kieltäytyä työstä, joka olisi esteenä opintojen suorittamiselle.

12 §

12 §

Selvitys työhön otettavan iästä

Selvitys työhön otettavan iästä *ja perusopetuksen oppimäärän suorittamisesta*

Ennen kuin 18 vuotta nuorempi henkilö otetaan työhön, tulee hänen iästään sekä siitä, onko hän oppivelvollinen, olla luotettava selvitys.

Ennen kuin 18 vuotta nuorempi henkilö otetaan työhön, tulee hänen iästään sekä siitä, onko hänen perusopetuksen suorittaminen päättynyt siten kuin perusopetuslain 26 §:n 1 momentissa säädetään, olla luotettava selvitys.

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

18.

Laki

työsopimuslain 4 luvun 4 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan työsopimuslain (55/2001) 4 luvun 4 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa
533/2006, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

4 §

4 §

Osittainen hoitovapaa

Osittainen hoitovapaa

Työntekijä, joka on ollut saman työnantajan työssä yhteensä vähintään kuusi kuukautta viimeksi kuluneiden 12 kuukauden aikana, voi saada lapsensa tai muun hänen taloudestaan vakituisesti asuvan lapsen hoitamiseksi osittaista hoitovapaata siihen saakka, kun perusopetuksessa olevan lapsen toinen lukuvuosi päättyy. Jos lapsi kuuluu perusopetuslain (628/1998) 25 §:n 2 momentissa tarkoitettun pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin, osittaista hoitovapaata voi kuitenkin saada siihen saakka, kun lapsen kolmas lukuvuosi päättyy. Erityisen hoidon ja huollon tarpeessa olevan vammaisen tai pitkäaikaissairaana lapsen vanhempi voi saada osittaista hoitovapaata siihen saakka, kun lapsi täyttää 18 vuotta. Lapsen molemmat vanhemmat tai huoltajat saavat olla osittaisella hoitovapaalla saman kalenterijakson aikana, mutta eivät yhtäaikaisesti. Työntekijän on tehtävä työnantajalle esitys osittaisesta hoitovapaasta viimeistään kaksi kuukautta ennen vapaan alkamista.

Työntekijä, joka on ollut saman työnantajan työssä yhteensä vähintään kuusi kuukautta viimeksi kuluneiden 12 kuukauden aikana, voi saada lapsensa tai muun hänen taloudestaan vakituisesti asuvan lapsen hoitamiseksi osittaista hoitovapaata siihen saakka, kun perusopetuksessa olevan lapsen toinen lukuvuosi päättyy. Jos lapsi kuuluu oppivelvollisuuslain (___/___) 2 §:n 3 momentissa tarkoitettun pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin, osittaista hoitovapaata voi kuitenkin saada siihen saakka, kun lapsen kolmas lukuvuosi päättyy. Erityisen hoidon ja huollon tarpeessa olevan vammaisen tai pitkäaikaissairaana lapsen vanhempi voi saada osittaista hoitovapaata siihen saakka, kun lapsi täyttää 18 vuotta. Lapsen molemmat vanhemmat tai huoltajat saavat olla osittaisella hoitovapaalla saman kalenterijakson aikana, mutta eivät yhtäaikaisesti. Työntekijän on tehtävä työnantajalle esitys osittaisesta hoitovapaasta viimeistään kaksi kuukautta ennen vapaan alkamista.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
20 .

19.

Laki

merityösopimuslain 1 luvun 7 §:n ja 5 luvun 5 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan merityösopimuslain (756/2011) 1 luvun 7 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on
laissa 250/2019, sekä 5 luvun 5 §:n 1 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 luku.

1 luku.

Yleiset säännökset

Yleiset säännökset

7 §

7 §

Vajaavaltaisen työsopimus

Vajaavaltaisen työsopimus

Tässä laissa tarkoitettuun työhön voidaan palkata henkilö, joka työn aloittaessaan on vähintään 16-vuotias. *Kalastusaluksella tehtävän työn osalta edellytetään lisäksi, että palkattavan henkilön oppivelvollisuus on päättynyt.*

Tässä laissa tarkoitettuun työhön voidaan palkata henkilö, joka työn aloittaessaan on vähintään 16-vuotias. *Työnteko ei saa kuitenkaan olla esteenä perusopetuksen jälkeiselle oppivelvollisuuslaissa (____/____) säädetyille oppivelvollisuuden suorittamiselle.*

5 luku.

5 luku.

Perhevapaat

Perhevapaat

5 §

5 §

Osittainen hoitovapaa

Osittainen hoitovapaa

Työntekijä, joka on ollut saman työnantajan työssä yhteensä vähintään kuusi kuukautta viimeksi kuluneiden 12 kuukauden aikana, voi saada lapsensa tai muun hänen taloudestaan vakituisesti asuvan lapsen hoitamiseksi osittaista hoitovapaa siihen saakka, kun perusopetuksessa olevan lapsen toinen lukuvuosi päättyy. Jos lapsi kuuluu perusopetuslain (628/1998) 25 §:n 2 momentissa tarkoitettua pidennettyä oppivelvollisuuden piiriin, osittaista hoitovapaa voi kuitenkin saada siihen saakka, kun lapsen kolmas lukuvuosi

Työntekijä, joka on ollut saman työnantajan työssä yhteensä vähintään kuusi kuukautta viimeksi kuluneiden 12 kuukauden aikana, voi saada lapsensa tai muun hänen taloudestaan vakituisesti asuvan lapsen hoitamiseksi osittaista hoitovapaa siihen saakka, kun perusopetuksessa olevan lapsen toinen lukuvuosi päättyy. Jos lapsi kuuluu *oppivelvollisuuslain 2 §:n 3* momentissa tarkoitettua pidennettyä oppivelvollisuuden piiriin, osittaista hoitovapaa voi kuitenkin saada siihen

Voimassa oleva laki

päättyy. Erityisen hoidon ja huollon tarpeessa olevan vammaisen tai pitkäaikaissairaana lapsen vanhempi voi saada osittaista hoitovapaata siihen saakka, kun lapsi täyttää 18 vuotta. Lapsen molemmat vanhemmat tai huoltajat saavat olla osittaisella hoitovapaalla saman kalenterijakson aikana, mutta eivät yhtäaikaaisesti. Työntekijän on tehtävä työnantajalle esitys osittaisesta hoitovapaasta viimeistään kaksi kuukautta ennen vapaan alkamista.

Ehdotus

saakka, kun lapsen kolmas lukuvuosi päättyy. Erityisen hoidon ja huollon tarpeessa olevan vammaisen tai pitkäaikaissairaana lapsen vanhempi voi saada osittaista hoitovapaata siihen saakka, kun lapsi täyttää 18 vuotta. Lapsen molemmat vanhemmat tai huoltajat saavat olla osittaisella hoitovapaalla saman kalenterijakson aikana, mutta eivät yhtäaikaaisesti. Työntekijän on tehtävä työnantajalle esitys osittaisesta hoitovapaasta viimeistään kaksi kuukautta ennen vapaan alkamista.

---

*Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
20 .*

20.

Laki

työttömyysturvalain 2 luvun 10 §:n ja 3 luvun 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan työttömyysturvalain (1290/2002) 2 luvun 10 §:n 2 momentti ja 3 luvun 1 §:n 1 momentti,
sellaisina kuin ne ovat 2 luvun 10 §:n 2 momentti laeissa 1001/2012, 906/2017 ja 552/2018
sekä 3 luvun 1 §:n 1 momentti laissa 1418/2019, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 luku.

2 luku.

**Etuuden saamisen työvoimapolitiittiset
edellytykset**

**Etuuden saamisen työvoimapolitiittiset
edellytykset**

10 §

10 §

Opiskelu

Opiskelu

Päätöisinä pidetään:

1) opintoja, joiden tavoitteena on ammatti-
korkeakoulututkinnon, ylemmän ammattikor-
keakoulututkinnon taikka yliopistossa suori-
tettavan alemman tai ylemmän korkeakoulu-
tutkinnon suorittaminen;

2) ammatillisesta koulutuksesta annetun lain
mukaisia opintoja, joiden tavoitteena on am-
matillisen perustutkinnon tai tutkinnon osan,
*ammatilliseen koulutukseen valmentavan kou-
lutuksen* tai työhön ja itsenäiseen elämään val-
mentavan koulutuksen suorittaminen;

3) lukio-opintoja, joiden oppimäärän mu-
kainen laajuus on yhteensä vähintään 75 kurs-
sia; sisäoppilaitoksessa järjestetyt lukio-opin-
not katsotaan kuitenkin aina päätöisiksi;

4) muita kuin 1—3 kohdassa tarkoitettuja
amatillisia valmiuksia antavia opintoja, joi-
den opintosuunnitelman mukainen laajuus on

Päätöisinä pidetään:

1) opintoja, joiden tavoitteena on ammatti-
korkeakoulututkinnon, ylemmän ammattikor-
keakoulututkinnon taikka yliopistossa suori-
tettavan alemman tai ylemmän korkeakoulu-
tutkinnon suorittaminen;

2) ammatillisesta koulutuksesta annetun lain
mukaisia opintoja, joiden tavoitteena on am-
matillisen perustutkinnon tai tutkinnon osan
tai työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan
koulutuksen suorittaminen;

3) lukio-opintoja, joiden oppimäärän mu-
kainen laajuus on yhteensä vähintään 150
opintopistettä; sisäoppilaitoksessa järjestetyt
lukio-opinnot katsotaan kuitenkin aina päätöi-
misiksi;

4) *opintoja, joiden tavoitteena on tutkinto-
koulutukseen valmentavasta koulutuksesta
annetussa laissa (___/___) tarkoitetun koulu-
tuksen suorittaminen*;

5) muita kuin 1—4 kohdassa tarkoitettuja
amatillisia valmiuksia antavia opintoja, joi-
den opintosuunnitelman mukainen laajuus on

Voimassa oleva laki

keskimäärin vähintään viisi opintopistettä, kolme opintoviikkoa tai 4,5 osaamispistettä opiskelukuukautta kohti;

5) oppivelvollisuusiän ylittäneille järjestetyjä perusopetuslain (628/1998) mukaisia opintoja, joiden laajuus on vähintään 22 kurssia lukuvuodessa;

6) muita kuin 1—5 kohdassa tarkoitettuja opintoja, joiden opetusohjelman mukainen laajuus on keskimäärin vähintään 25 viikkotuntia.

Ehdotus

keskimäärin vähintään viisi opintopistettä, kolme opintoviikkoa tai 4,5 osaamispistettä opiskelukuukautta kohti;

6) perusopetuslain (628/1998) 46 §:ssä tarkoitetun aikuisten perusopetuksen opintoja, joiden laajuus on vähintään 22 kurssia lukuvuodessa;

7) muita kuin 1—6 kohdassa tarkoitettuja opintoja, joiden opetusohjelman mukainen laajuus on keskimäärin vähintään 25 viikkotuntia.

---

3 luku.

Etuuden saamisen yleiset rajoitukset

1 §

Yleiset rajoitukset

Työttömyysetuutta ei myönnetä työnhakijalle, joka ei ole täyttänyt 17 vuotta. Ennen vuotta 1965 syntyneelle työnhakijalle työttömyysetuus myönnetään enintään sen kalenterikuukauden loppuun, jona työnhakija täyttää 65 vuotta. Vuonna 1965 tai sen jälkeen syntyneelle työnhakijalle työttömyysetuus myönnetään enintään sen kalenterikuukauden loppuun, jona hän täyttää työntekijän eläkelain (395/2006) 11 §:ssä tarkoitetun alimman vanhuuseläkeiän.

---

3 luku.

Etuuden saamisen yleiset rajoitukset

1 §

Yleiset rajoitukset

Työttömyysetuutta ei myönnetä työnhakijalle, joka ei ole täyttänyt 18 vuotta. *Työttömyysetuus voidaan kuitenkin myöntää 17 vuotta täyttäneelle työnhakijalle, joka on suorittanut oppivelvollisuutensa.* Ennen vuotta 1965 syntyneelle työnhakijalle työttömyysetuus myönnetään enintään sen kalenterikuukauden loppuun, jona työnhakija täyttää 65 vuotta. Vuonna 1965 tai sen jälkeen syntyneelle työnhakijalle työttömyysetuus myönnetään enintään sen kalenterikuukauden loppuun, jona hän täyttää työntekijän eläkelain (395/2006) 11 §:ssä tarkoitetun alimman vanhuuseläkeiän.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta
20 .

*Ammatilliseen koulutukseen valmentavaan
koulutukseen sovelletaan tämän lain voimaan
tullessa voimassa olleita säännöksiä.*

21.

Laki

työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain 12 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain (555/1998) 12 a §:n 1 momentin 1 kohta, sellaisena kuin se on laissa 1653/2015, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

12 a §

12 §

Vakuutusmaksuvelvollisuutta koskevat rajoitukset

Vakuutusmaksuvelvollisuutta koskevat rajoitukset

Työttömyysvakuutusmaksua ei makseta:
1) ajalta ennen sitä seuraavaa kalenterikautta, jona työntekijä täyttää 17 vuotta;

Työttömyysvakuutusmaksua ei makseta:
1) ajalta ennen sitä seuraavaa kalenterikautta, jona työntekijä täyttää 18 vuotta;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Laki

kotoutumisen edistämisestä annetun lain 20 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kotoutumisen edistämisestä annetun lain (1386/2010) 20 §:n 1 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

20 §

20 §

Kotoutumiskoulutus

Kotoutumiskoulutus

Kotoutumiskoulutuksena oppivelvollisuusiän ylittäneelle maahanmuuttajalle järjestetään suomen tai ruotsin kielen opetusta ja tarvittaessa luku- ja kirjoitustaidon opetusta sekä muuta opetusta, joka edistää työelämään ja jatkokoulutukseen pääsyä sekä yhteiskunnallisia, kulttuurisia ja elämänhallintaan liittyviä valmiuksia. Kotoutumiskoulutukseen voi sisältyä myös aikaisemmin hankitun osaamisen tunnistamista ja tutkinnon tunnustamista sekä ammatillista suunnittelua ja uraohjausta.

Kotoutumiskoulutuksena *maahanmuuttajalle, jonka oppivelvollisuus on oppivelvollisuuslain (___/___) 2 §:n 4 momentin mukaan päättynyt*, järjestetään suomen tai ruotsin kielen opetusta ja tarvittaessa luku- ja kirjoitustaidon opetusta sekä muuta opetusta, joka edistää työelämään ja jatkokoulutukseen pääsyä sekä yhteiskunnallisia, kulttuurisia ja elämänhallintaan liittyviä valmiuksia. Kotoutumiskoulutukseen voi sisältyä myös aikaisemmin hankitun osaamisen tunnistamista ja tutkinnon tunnustamista sekä ammatillista suunnittelua ja uraohjausta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä   kuuta
20 .

23.

Laki

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisista lastensuojeluyksiköistä annetun lain 8 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisista lastensuojeluyksiköistä annetun lain (1379/2010) 8 §:n 2 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

8 §

8 §

Muun opetuksen ja toiminnan järjestäminen

Muun opetuksen ja toiminnan järjestäminen

Niille lapsille ja nuorille, jotka ovat suorittaneet oppivelvollisuutensa, on mahdollisuuksien mukaan järjestettävä heidän tarpeitaan ja kykyjään vastaavaa ammatti- tai työopetusta joko valtion koulukodin järjestämänä tai yhteistyössä ammatillisen koulutuksen järjestäjien tai työviranomaisten kanssa taikka muulla tarkoituksenmukaisella tavalla.

Niille lapsille ja nuorille, jotka ovat suorittaneet oppivelvollisuutensa *siten kuin oppivelvollisuuslain (___/___) 2 §:ssä säädetyllä tavalla*, on mahdollisuuksien mukaan järjestettävä heidän tarpeitaan ja kykyjään vastaavaa ammatti- tai työopetusta joko valtion koulukodin järjestämänä tai yhteistyössä ammatillisen koulutuksen järjestäjien tai työviranomaisten kanssa taikka muulla tarkoituksenmukaisella tavalla.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20__.

24.

Laki

lastensuojelulain 24 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan lastensuojelulain (417/2007) 24 §:n 2 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

24 §

24 §

Vastuu lapsen edun turvaamisesta

Vastuu lapsen edun turvaamisesta

Sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen tulee olla edustettuna lapsen tekemäksi ilmoitetun rangaistavan teon esitutkinnassa ja tuomioistuinkäsittelyssä sekä käsiteltäessä oppivelvollisen lapsen koulusta erottamista koskevaa asiaa opetustoimesta vastaavassa toimielimessä, jollei sosiaalihuollosta vastaava toimielin arvioi läsnäolon olevan ilmeisen tarpeetonta. Toimielimen tulee tarvittaessa ohjata lapsi rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annetun lain (1015/2005) mukaiseen sovitteluun.

Sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen tulee olla edustettuna lapsen tekemäksi ilmoitetun rangaistavan teon esitutkinnassa ja tuomioistuinkäsittelyssä sekä käsiteltäessä oppivelvollisen lapsen koulusta *tai oppilaitoksesta* erottamista koskevaa asiaa opetustoimesta vastaavassa toimielimessä *tai oppivelvollisuuslain (___/___) 4 §:ssä tarkoitetun koulutuksen järjestäjän toimielimessä*, jollei sosiaalihuollosta vastaava toimielin arvioi läsnäolon olevan ilmeisen tarpeetonta. Toimielimen tulee tarvittaessa ohjata lapsi rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annetun lain (1015/2005) mukaiseen sovitteluun.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

25.

Laki

lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain 13 ja 17 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain (1128/1996) 13 §:n 1 momentin 2 kohta ja 3 kohta ja 17 §:n 3 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 13 §:n 1 momentin 2 kohta ja 3 kohta laissa 975/2013 ja 17 §:n 3 momentti laissa 1282/2002, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

13 §

13 §

Osittainen hoitoraha

Osittainen hoitoraha

Suomessa tosiasiallisesti asuvalla lapsen vanhemmalla tai muulla huoltajalla, jonka keskimääräinen viikoittainen työaika on lapsen hoidon vuoksi enintään 30 tuntia, on oikeus saada osittaista hoitorahaa:

Suomessa tosiasiallisesti asuvalla lapsen vanhemmalla tai muulla huoltajalla, jonka keskimääräinen viikoittainen työaika on lapsen hoidon vuoksi enintään 30 tuntia, on oikeus saada osittaista hoitorahaa:

2) lapsen oppivelvollisuuskoulun aloittamista edeltävältä lukuvuodelta, jos lapsi osallistuu silloin oppivelvollisena esiopetukseen;

2) lapsen *perusopetusta* aloittamista edeltävänä lukuvuotena, jos lapsi osallistuu silloin oppivelvollisena esiopetukseen;

3) lapsen perusopetuksen kolmannen lukuvuoden ajalta, jos lapsi kuuluu perusopetuslain 25 §:n 2 momentissa tarkoitettujen pidennettyjen oppivelvollisuuden piiriin.

3) lapsen perusopetuksen kolmannen lukuvuoden ajalta, jos lapsi kuuluu *oppivelvollisuuslain* (___/___) 2 §:n 3 momentissa tarkoitettujen pidennettyjen oppivelvollisuuden piiriin.

17 §

17 §

Maksaminen

Maksaminen

Tuen maksaminen lakkaa kuitenkin viimeistään heinäkuun 31 päivänä sinä vuonna, jona lapsi siirtyy oppivelvollisena perusopetukseen. Jos lapsen oppivelvollisuus alkaa perusopetuslain 25 §:n 2 momentin mukaan vuotta perusopetuslain 25 §:n 1 momentissa mainittua aikaisemmin, tuen maksaminen kuitenkin lakkaa viimeistään oppivelvollisuuden alkamisvuotta seuraavana vuonna.

Tuen maksaminen lakkaa kuitenkin viimeistään heinäkuun 31 päivänä sinä vuonna, jona lapsi siirtyy oppivelvollisena perusopetukseen. Jos lapsen oppivelvollisuus alkaa *oppivelvollisuuslain* 2 §:n 3 momentin mukaan vuotta *oppivelvollisuuslain* 2 §:n 2 momentissa mainittua aikaisemmin, tuen maksaminen kuitenkin lakkaa viimeistään oppivelvollisuuden alkamisvuotta seuraavana vuonna.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta
20 .